

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III.

RACCOLTA
VILLAROSA

A

686
NAPOL 4

605306

Man. Vill. A 686

TIT I

(2)

LIVII

PATAVINI

HISTORIARUM

ROMANARUM

TOMUS QUARTUS.

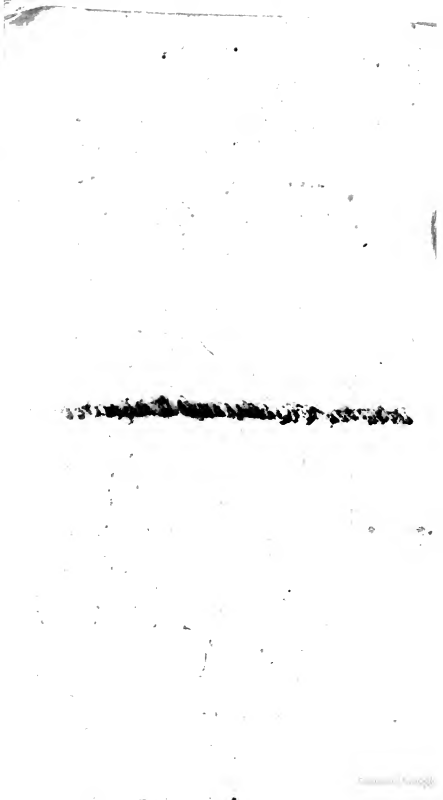
~~Caract. Libr. Vatic. 1000~~

VENETIIS, MDCCXXXIX.

APUD FRANCISCUM PITTERI.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

Lectori.

Ocupant principium hujusce partis quinque Decadis quintæ libri, qui mutilati circumferuntur, quorum fere tota materia bellum cum Macedonia rege Perseo. Cæterum quantam jacturam (jure exclamat Beroaldus) passi sunt omnes literarum studiosi excentum, & decem Voluminibus Livianis deperditis, qui omnia, quæ unquam Romani per septingentos annos gesserunt, præclara facinora, veluti in unum re-

data corpus noscere potuissent ! Quanto dispendio affectus est Romanus populus ,
cujus tot , ac tantarum rerum gestarum memoria cum libris Livii pariter interiit !
Quantum veræ famæ clarissimi imperatores subierunt ,
quorum nomina fuissent sempiterna , & gesta memorarentur , si Liviana volumina non intercidissent ! Uti-
nam aliæ quoque Dæcades aliquando prodeant in lucem , nam eas alicubi delitescere ajunt , ut habeat literaria Respublica , quo se carere tantopere dolet .

T. LIVII
PATAVINI
HISTORIARUM
Ab Urbe Condita
DECADIS QUINTÆ
LIBER PRIMUS.

ACEPHALUS.

Multa hoc loco defunt : nempe fortitio provinciarum & consularium, & prætoriarum . Consulibus A. Manlio Gallia, M. Junio Ligures : Prætoribus, M. Titinio Hispania citerior, T. Fontejo ulterior, Neroni Etruria, T. Abutio Sardinia obtigerunt . Præterea quæ de igne Vestæ extincto, de rebus a Ti. Graccho, L. Albino in Celtiberia, & Lusitania gestis, de Antiocho, de Lustrò a censoribus condito, de lege Q. Voconii in L. Flori epitoma traduntur : postremo res a M. Junio consule in Liguribus gestæ desiderantur . Hoc autem principium est earum rerum, quas A. Manlius consul ex provincia sua Gallia in Istriam transgressus cum Istris gessit.

CAPUT I.

A. Manlius Cos. ab Aquileja contra Istros profectus, ad lacum Timavi castra movet; Istri, fugatis subito incurſu Romanis. ſtationibus, in caſtra quæque impetum faciunt: ea a militibus trepidantibus, atque ad mare fugientibus vacua relictæ capiunt: Cos. revocatis militibus, amiſſa caſtra, oppreſſis ibi hoſtibus. vino ſemneque gravatis, recipit.

*

*

*

1. a Patre in pace habitam armaſſe, eoque juvenuti prædandi cupidæ pergratus eſſe dicebatur. Conſilium de Iſtrico bello cum haberet conſul, alii gerendum extemplo, antequam contrahere copias hoſtes poſſent, alii conſulendum prius ſenatum cenſebant. Vicit ſententia, quæ diem non proferebat. Profectus ab Aquileja conſul, caſtra ad lacum Timavi poſuit. Imminet mari is lacus. Eodem decem navibus C. Furius duumvir navalis venit. Adverſus Illyriorum claſſem creati du-

* al. umviri navales erant, qui * tuendam viginti
tuen^o navibus mari ſuperiore Anconam velut card^{is}
dinem haberent: inde L. Cornelius dextra li-
maris tora uſque ad Tarentum, C. Furius læva uſ-
ſupe- que ad Aquilejam tueretur. Eæ naves ad pro-
ri o- ximum portum in Iſtriæ fines cum onerariis
ræ. & magno commeatu miſſæ. ſecutusque cum
legionibus conſul, quinque ferme millia a
mari poſuit caſtra. In portu emporium brevi
perfrequens factum; omniaque hinc in caſtra
• al. Iſtriæ ſupportabantur: & quod tutius fieret, ſta-
tion^{is} ab omnibus caſtrorum partibus cir-
ver- cundatæ ſunt: in * Iſtriamque ſuum præſi-
ſum. dium

dium stativum, repentina cohors Placentina opposita inter mare & castra: & ut idem aquatoribus ad fluvium esset præsidium, M. Æbutius tribunus militum secundæ legionis duos manipulos militum adjicere jussus est. T. & C. Ælii tribuni militum legionem tertiam, quæ pabulatores & lignatores tueretur, via, quæ Aquilejam fert, duxerant. Ab eadem regione mille ferme passuum castra erant Gallorum. Carmelus pro regulo 2 erat tribus aut amplius millibus armatorum. Istri, ut primum ad lacum Timavi castra sunt Romana mota, ipsi post collem occulto loco confederunt: & inde obliquis itineribus agmen sequebantur, in omnem occasionem intenti: nec quicquam eos quæ terra marique agerentur, fallebat. Postquam stationes invalidas esse pro castris, * eorum turba inermis frequens inter castra & mare mercantium, sine ullo terrestri aut maritimo munimento viderunt: duo simul præsidia, Placentinæ cohortis, & manipulorum secundæ legionis aggrediuntur. Nebula matutina texerat inceptum: qua dilabente ad primum teporem solis, perlucens jam aliquid, incerta tamen, ut solet, lux speciem omnium multiplicem intuenti reddens, tum quoque frustrata Romanos, multo majorem iis, quam erat, hostium aciem ostendit: qua territi utriusque stationis milites ingenti tumultu cum in castra confugissent, haud paulo ibi plus, quam quod secum ipsi attulerant, terroris fecerunt. Nam neque dicere quid fugissent, nec percontantibus reddere responsum poterant: & clamor in portis, ut ubi nulla esset statio quæ sustineret impetum, audiebatur: & concursatio in obscuro incidentium aliorum

* al:
forū
turba
inermi.

in alios, incertum fecerat, an hostis intra vallum esset. Una vox audiebatur ad mare vocantium. Id forte temere ab uno exclamatum, totis passim personabat castris. Itaque primo velut iussi id facere, pauci armati, major pars inermes, ad mare decurrunt, dein plures, postremo prope omnes, & ipse consul, cum frustra revocare fugientes conatus, nec imperio, nec auctoritate, nec precibus ad extremum valuisse. unus remansit M. Licinius Strabo, tribunus militum tertiæ legionis, cum tribus signis ab legione sua relictus. Hunc, in vacua castra impetu facto, Istri, cum alius armatus iis nemo obviam isset, in prætorio instruentem atque adhortantem suos oppresserunt. Prælium atrocius, quam pro paucitate resistentium fuit: nec ante finitum est, quam tribunus militum, qui- que circa eum constiterant, interfecti sunt. Prætorio dejecto, direptis quæ ibi fuerunt, ad quæstorium forum, quintanamque hostes, pervenerunt. Ibi cum omnium rerum paratam expositamque copiam, & stratos lectos in quæstorio invenissent, regulus accubans epulari cœpit: mox idem cæteri omnes armorum hostiumque obliti faciunt: &, ut quibus insuetus liberalior victus esset, avidius vino ciboque corpora onerant. Nequaquam eadem est tum rei forma apud Romanos. terra mari trepidatur. nautici tabernacula detendunt, commeatumque in litore expositum in naves rapiunt. milites in scaphas & mare territi ruunt. nautæ, metu ne compleantur navigia, alii turbæ obsistunt, alii ab litore naves in altum expellunt: inde certamen, mox etiam pugna cum vulneribus & cæde invicem militum nautarumque oritur: donec jussu consulis procul a terra classis

sub

submota est. Secernere inde inermes ab armatis cœpit. vix MCC. ex tanta multitudine qui arma haberent, perpauci equites qui equos secum eduxissent, inventi sunt: cætera deformis turba, velut lixarum calorumque, præda vere futura, si belli hostes meminissent. Tunc demum nuntius ad tertiam legionem revocandam, & Gallorum præsidium * opprimendum venit: & simul ex om-^{* al.} nibus locis ad castra recipienda, demen-^{expū-} damque ignominiam rediri cœptum est. Tri-^{gunt} buni militum tertiæ legionis pabulum ligna-^{hæc} que projicere jubent. centurionibus impe-^{duo} rant, ut graviores ætate milites binos in ea-^{ver-} ba, jumenta, ex quibus onera dejecta erant, imponant: equites ut singulos e juvenibus pedites secum in equos tollant. *egregiam gloriam legionis fore, si castra metu secundanorum amissa, sua virtute recipiant: & recipi facile esse, si in præda occupati barbari subito opprimantur: sicut ceperint, posse capi.* Summa militum alacritate adhortatio audita est. Ferunt citati signa, nec signiferos armati morantur. priores tamen consul copiarumque quæ a mari reducebantur, ad vallum accesserunt. L. Atius, tribunus primus secundæ legionis, non hortabatur modo milites, sed docebat etiam, *si victores Istri, quibus armis cepissent castra, iisdem capta retinere in animo haberent, primum exutum castris hostem ad mare persecuturos suis: deinde stationes certe pro vallo habituros: vino somnoque verisimile esse mersos jacere.* Sub⁴ hæc A. Bæculonium, signiferum suum, notæ fortitudinis virum, inferre signum iussit. Ille, si unum se sequerentur, quo celerius fieret, * facturum dixit: connixusque^{* al.} cum trans vallum signum trajecisset, pri-^{jectu-} mus omnium portam intravit. Et parte^{rum.}

6 DEC. QUINTÆ

alia T. & C. Ælii tribuni militum tertiæ legionis cum equitatu adveniunt : confestim & quos binos oneraria in jumenta imposuerant, secuti, & consul cum toto agmine. At Istrorum pauci, qui modice vinosi erant, memores fuerant fugæ : aliis fomno mors continuata est. integraque sua omnia Romani, præterquam quod vini cibique absumptum erat, receperunt. Ægri quoque milites, qui in castris relictis fuerant, postquam intra vallum suos senserunt, armis arreptis, cædem ingentem fecerunt. Ante omnes insignis opera fuit C. Popillii equitis, Sabello cognomen erat : is pede faucio relictus, longe plurimos hostium occidit. Ad octo millia Istrorum sunt caesa, captus nemo, quia ira & indignatio immemores prædæ fecit. Rex tamen Istrorum temulentus ex convivio raptim a suis in equum impositus fugit. Ex victoribus CCCXXXVII milites perierunt : plures in matutina fuga, quam in recipiendis castris.

C A P U T II.

Tumultus Roma excitatus propter falsos rumores de delato ab Istris Manliano exercitu, alatis de ejusdem incolumitate literis M. Junii Cos. Galliam transgressi, sedatur.

- 5 FORTe ita evenit : ut Cn. & L. Gavillii, novelli Aquilejenses cum comœatu venientes, ignari prope in capta castra ab Istris inciderent. Ii cum Aquilejam relictis impedimentis refugissent, omnia terrore ac tumultu, non Aquilejæ modo, sed Romæ quoque post paucos dies impleverunt. quo non capta tantum castra ab hostibus, nec fu-

ga quæ vera erat, sed perditas res, deletumque exercitum omnem allatum est. Itaque, quod in tumultu fieri solet, delectus extra ordinem non in urbe tantum, sed tota Italia indicti. Duæ legiones civium Romanorum conscriptæ, & X. millia peditum cum equitibus D. sociis nominis Latini imperata. M. Junius consul transire in Galliam, & ab civitatibus provinciæ ejus, quantum quæque posset, militum exigere jussus. Simul decretum, ut T. Claudius Prætor militibus legionis quarta, & sociis Latini nominis V. millibus, equitum CCL. Pisas ut convenirent ediceret: eamque provinciam, dum consul inde abesset, tutaretur. M. Titinius Prætor legionem primam, parem numerum sociorum peditum equitumque Ariminum convenire juberet. Nero paludatus Pisas in provinciam est profectus. Titinius C. Cassio tribuno militum Ariminum, qui præesset legioni, misso, delectum Romæ habuit. M. Junius COS. ex Liguribus in provinciam Galliam transgressus, auxiliis protinus per civitates Galliæ, militibusque colonis imperatis, Aquilejam pervenit. Ibi certior factus exercitum incolumem esse, scriptis literis Romam, ne tumultuarentur, ipse, remissis auxiliis quæ Gallis imperaverat, ad collegam est profectus. Romæ magna ex nec opinato lætitia fuit. delectus omissus est, exauctorati qui sacramento dixerant, & exercitus, qui Arimini pestilentia affectus erat, domum dimissus. Istri magnis copiis cum castra haud procul consulis castris haberent, postquam alterum consulem cum exercitu novo advenisse audierunt, passim in civitates dilapsi sunt. consules Aquilejam in hiberna legiones reduxerunt.

CAPUT III.

Promulgata a Papirio, & Licinio tribunis rogatio de abrogando imperio Consuli Manlio prorogato, intercessione Ælii tollitur: Romam revertuntur ex Hispania Sempronius Gracchus, & Postumius Albinus, ac paulo post triumphant: Senatus, allato nuntio de tumultu in Sardinia, rem totam ad novos magistratus rejicit; Lyciorum vere legatos, de Rhodiorum crudelitate querentes, cum literis ad Rhodios dimittit.

- **S**Edato tandem Istrico tumultu S. C. factum est, ut consules inter se compararent uter eorum ad comitia habenda Romam rediret. Cum absentem Manlium tribuni plebis A. Licinius Nerva, & C. Papirius Turdus in concionibus lacerarent, rogationemque promulgarent, ne Manlius post Idus Martias (prorogatæ namque consulibus jam in annum provinciæ erant) imperium retineret, uti causam ex templo dicere, cum abisset magistratu, posset: huic rogationi Q. Ælius collega intercessit, magnisque contentionibus obtinuit ne perferretur. Per eos dies Tib. Sempronius Gracchus, & L. Postumius Albinus ex Hispania Romam cum revertissent, senatus iis a M. Titinio Pr. datus in æde Bellonæ ad differendas res quas gessissent, postulandoque honores meritos, ut diis immortalibus haberetur honos. Eodem tempore & in Sardinia magnum tumultum esse, literis T. Æbutii Pr. cognitum est, quas filius ejus ad senatum attulerat. Ilien- ses adjunctis Balarorum auxiliis pacatam provinciam invaserant: nec eis invalido exercitu,

citu, & magna parte pestilentia absumpto, resisti poterat. Eadem & Sardorum legati nuntiabant, orantes ut urbibus saltem (jam enim agros deploratos esse) opem senatus ferret. Hæc legatio, totumque quod ad Sardiniam pertinebat, ad novos magistratus rejectum est. Æque miserabilis legatio Lyciorum, qui crudelitatem Rhodiorum, quibus ab L. Cornelio Scipione attributi erant, querebantur: fuisse sub ditione Antiochi: eam regiam servitutem collatam cum præsentis statum, præclaram libertatem visam. Non publico tantum se premi imperio, sed singulos iustum pati servitium: juxta se conjuges liberosque vexari: in corpus, in tergum sciri: famam, quod indignum sit, maculari dehonestarique; & palam res odiosas fieri, juris etiam usurpandi causa: ne pro dubio habeant, nihil inter se & argento parata mancipia interesse. Motus his senatus, literas Lyciis ad Rhodios dedit: nec Lycios Rhodiis, nec ullos alicui quam qui nati liberi sint, in servitutem dari placere: Lycios ita sub Rhodiorum simul imperio & tutela esse, ut in ditione P. R. civitates sociæ sint. Triumpho deinde ex Hispania duo continui acti. Prior Sempronius Gracchus de Celtiberis sociisque eorum, postero die L. Postumius de Lusitanis aliisque ejusdem regionis Hispanis triumphavit. XL. millia pondo argenti Tiberius Gracchus transtulit. XX. millia Albinus. Militibus denarios quinos vicos, duplex centurioni, triplex equiti, ambo diviserunt, sociis tantundem quantum Romanis.

CAPUT IV.

T. Manlius cos. comitiorum causa ex Istria reverfus, a tribunis plebis Papirio, & Licinio, exigentibus rationem de rebus in ea provincia actis, non consulto Senatu, veniatur.

PER eosdem forte dies M. Junius COS. ex Istria comitiorum causa Romam venit. Eum cum in senatu fatigassent interrogationibus tribuni plebis Papirius & Licinius, de his quæ in Istria essent acta, in concionem quoque produxerunt. Ad quæ cum consul, se dies non plus XI. in ea provincia fuisse, responderet: quæ se absente acta essent, se quoque, ut illos, fama comperta habere: exequiebantur deinde quærentes, quid ita non potius A. Manlius Romam venisset, ut rationem redderet P. R. cur ex Gallia provincia, quam sortitus esset, in Istriam transisset: quando id bellum senatus decrevisset, quando id bellum P. R. iussisset? At Hercule privato quidem consilio bellum susceptum esse, sed gestum prudenter fortiterque. Imo utrum susceptum sit nequius, an inconsultius gestum, dici non posse. Stationes duas nec opinantes ab Istris oppressas, castra Romana capta, quod perditum, quod equitum in castris fuerit: ceteros inermes fusosque, ante omnes consulem ipsum ad mare ac naves fugisse. privatum rationem redditurum earum rerum esse, quoniam consul noluisse.

CAPUT V.

Comitia consularia, & pratoria habentur & novi cons. sunt C. Claudius Pulcher, Tib. Sempronius Gracchus: fit a pratoribus provinciarum sortitio: de magnitudine belli in Istria & Sardinia, quas placet esse consularum provincias, Senatus cognoscit.

Comitia deinde habita: consules creati C. Claudius Pulcher, T. Sempronius Gracchus. & postero die prætore facti, P. Ælius Tuberо iterum, C. Quintius Flamininus, C. Numisius, C. Mummius, C. Cornelius Scipio, C. Valerius Lævinus. Tuberоni urbana jurisdicção, Quintio peregrina evenit, Numisio Sicilia, Mummiо Sardinia: sed ea propter belli magnitudinem provincia consularis facta. Gracchus eam fortitur, Istriam Claudius, Scipio & Lævinus Galliam in duas divisam provincias fortiti sunt. Idibus Martiis, quo die Sempronius Claudiusque consulatum inierunt, mentio tantum de provinciis Sardinia Istriaque, & utriusque hostibus fuit, qui in his provinciis bellum concivissent. Postero die legati Sardorum, qui ad novos magistratus* delati erant, L. Minutius Ther-^{malis}mus, qui legatus Manlii consulis in Istria dilatus fuerat, in senatum venit. Ab his edoctus est senatus, quantum belli eæ provinciæ haberent.

CAPUT VI.

Socii Latini nominis querentes, cives suos Romanam migrasse, ibique censos esse, petunt a senatu, ut eos in suas civitates redire jubeat, atque impetrant.

Moverunt senatum & legationes socium nominis Latini, quæ & censores, & priores consules fatigaverant, tandem in senatum introductæ. Summa querelarum erat *cives suos Roma censos plerosque Romanam commigrasse. quod si permittatur, per paucis lustris futurum, ut desertæ oppida, deserti agri nullum militem dare possent; Fregellas quoque milia IIII. familiarum transisse ab se, Samnites Pelignique querebantur: neque eo minus aut hos aut illos in delectum militum dare.* Genera autem fraudis duo mutandæ viritim civitatis inducta erant. Lex fociis ac nominis Latini, qui stirpem ex sese domi relinquerent, dabat, ut cives Romani fierent. Ea lege male utendo, alii fociis, alii populo Romano injuriam faciebant. Nam, & ne stirpem domi relinquerent, liberos suos quibuslibet Romanis in eam conditionem ut manumitterentur, mancipio dabant, libertinique cives essent: & quibus stirps deesset, quam relinquerent, cives Romani fiebant. Postea his quoque imaginibus juris spretis, promiscue sine lege, sine stirpe, in civitatem Romanam per migrationem & censum transibant. *Hæc ne postea fierent, petebant legati, & ut redire in civitates juberent socios. deinde ut lego caverent, ne quis quem civitatis mutanda causa suum faceret, neve alienaret: & si quis ita civis Romanus factus esset, civis non esset.* Hæc impetrata ab senatu.

CA-

In Istriam, atque Sardiniam, decretas consulares provincias, exercitus scribuntur: prodigia procurantur: facta a cons. sortitione, C. Claudio Istria, Ti. Sempronio Sardinia obvenit: Lex deinde, qua socii Latini nominis, qui Roma censi erant, in suas civitates redire coguntur, fertur.

PROVINCIAE deinde quæ in bello erant, Sardinia atque Istria decretæ. In Sardiniam duæ legiones scribi jussæ: quina millia in singulas, & duceni pedites, treceni equites, & duodecim millia peditum sociorum ac Latini nominis, & DC. equites, & X. quinqueremes naves, si deducere ex navalibus vellet. Tantundem peditum equitumque in Istriam, quantum in Sardiniam, decretum. Et legionem unam cum equitibus CCC. & v. millia peditum sociorum, & CCL. mittere equites in Hispaniam consules ad M. Titinium jussi. Priusquam consules provincias sortirentur, prodigia nuntiata sunt: lapidem in agro Crustumino in lacum Martis de cælo cecidisse: puerum trunci corporis in agro Romano natum, & quadrupedem anguem visum: & Capuæ multa in foro ædificia de cælo tacta: & Puteolis duas naves fulminis ictu concrematas esse. Inter hæc quæ nuntiabantur, lupus etiam Romæ interdium agitato, cum Collina porta intrasset, per Æsquilinam magno confectantium tumultu evasit. Eorum prodigiorum causa consules majores hostias immolarunt, & diem unum circa omnia pulvinaria supplicatio fuit. Sacrificiis rite perfectis, provincias sortiti sunt. Claudio Istria, Sempronio Sardinia obvenit.

Hæc collegæ obsequenter facta, brevifque dies ad conveniendum edicta est. Claudius prope consecutus est literas suas. Concione adveniens de Manlio & Junio habita, non
 * al. ultra triduum moratus Romæ, * paludatis
 palu. listoribus, votisque in Capitolio nuncupa-
 datus tis, in provinciam * æque amplius præcipiti
 cum celeritate abit. Paucis ante diebus Junius
 listo. Manliusque oppidum Nesattium, quo se
 ribus * al. principes Istrorum & regulus ipse Æpulo re-
 æque ceperat, summa vi oppugnant. Eo Claudius
 ac duabus legionibus novis adductis, vetere
 prius. exercitu cum suis ducibus dimisso, ipse op-
 xx pidum circumfedit, & vineis oppugnare in-
 tendit: amnemque præterfluentem mœnia,
 qui & impedimento oppugnantibus erat, &
 aquationem Istris præbebat, multorum die-
 rum opere exceptum novo alveo avertit. Ea
 res barbaros miraculo terruit abscissæ aquæ:
 & ne tum quidem memores pacis, in cædem
 conjugum ac liberorum versi, etiam ut spe-
 ctaculo hostibus tam fœdum facinus esset,
 palam in muris trucidatos præcipitabant.
 Inter simul complorationem fœminarum pue-
 rorumque, simul nefandam cædem, milites
 transgressi murum oppidum intrarunt. Cu-
 jus capti tumultum ut ex pavido clamore fu-
 gientium accepit rex, trajecit ferro pectus,
 ne vivus caperetur; cæteri capti aut occisi.
 Duo deinde oppida Mutila & Faveria vi ca-
 pta & deleta. Præda, ut ingente inopi, spe
 major fuit, & omnis militibus concessa est.
 V. millia capitum DCXXXII. sub corona ve-
 nientur. Auctores belli virgis cæsi, & secu-
 ri percussi. Istria tota trium oppidorum ex-
 cidio, & morte regis pacata est. omnesque
 undique populi obsidibus datis in ditionem
 venerunt;

CAPUT IX.

De motu Ligurum T. Claudius proc. ex Etruria senatum, senatus C. Claudium cos. habentem in Istria exercitum, certiore facit.

SUB Istrici finem belli, apud Ligures concilia de bello haberi cœpta. T. Claudius proconsul, qui prætor priore anno fuerat, cum præsidio legionis unius Pisis præerat. Cujus literis senatus certior factus, eas ipsas literas ad C. Claudium (nam alter consul jam in Sardiniam trajecerat) deferendas censet: & adjicit decretum, quoniam Istria provincia confecta esset, si ei videretur, exercitum traduceret in Ligures. Simul ex literis consulis, quas de rebus in Istria gestis scripserat, in biduum supplicatio decreta.

CAPUT X.

A cos. Ti. Sempronio in Sardinia, & C. Claudio in Liguribus res bene geritur.

ET ab altero consule Tib. Sempronio in Sardinia prospere res gestæ. Exercitum in agrum Sardorum Iliensium induxit. Barbarorum magna auxilia Iliensibus venerant. Cum utraque gente signis collatis confligit. Fusi fugatique hostes, castrisque exuti. XII. millia armatorum cæsa. Postero die arma lecta conjici in acervum jussit consul, facrumque id Vulcano cremavit. Victorem exercitum in hiberna sociarum urbium reduxit. Et C. Claudius literis T. Claudii & S. C. accepto, ex Istria legiones in Ligures trans-

transduxit. Ad Scultennam flumen in campos progressi castra habebant hostes. Ibi cum his acie dimicatum. XVM. cæsa: plus DCC. aut in prælio, aut in castris (nam ea quoque expugnata sunt) capti, & signa militaria unum & L. capta. Ligures reliquæ cædis in montes refugerunt passim: populantique campestres agros consuli nulla usquam apparuerunt arma. Claudius duarum gentium uno anno victor, duabus, quod raro alius, in consulatu pacatis provinciis, Romam revertit.

CAPUT XI.

Prodigia procurantur: in locum demortui Pontificis M. Claudii Marcelli sufficitur ejus filius M. Marcellus: Lucam colonia deducitur: C. Claudius Cos. de Istris, & Liguribus triumphat.

- 13 **P** Rodigia eo anno nuntiata, in Crustumino avem sangualem (quam vocant) sacrum lapidem rostro cecidisse. Bovem in Campania locutum. Vaccam æneam Syracusis ab agresti tauro, qui pecore aberrasset, initam, ac semine aspersam. In Crustumino diem unam in ipso loco supplicatio fuit: & in Campania bos alenda publice data: Syracusanumque prodigium expiatum, editis ab aruspibus diis, quibus supplicaretur. Pontifex eo anno mortuus est M. Claudius Marcellus, qui consul censorque fuerat. In ejus locum successus est pontifex filius ejus M. Marcellus. Et Lucam colonia eodem anno MM. civium Romanorum sunt deducta. Triumviri deduxerunt, P. Ælius, L. Egius, Cn. Sicinius. Quinquagena & singula juge-

jugera & semisses agri in singulos dati sunt. De Ligure captus is ager erat: Etruscorum ante, quam Ligurum fuerat. C. Claudius COS. ad urbem venit: cui, cum in senatu de rebus in Istria Liguribusque prospere gestis disseruisset, postulanti triumphus est decretus. triumphavit in magistratu de duabus simul gentibus. Tulit in eo triumpho denarium CCCVII. millia, & victoriatum LXXXV. millia DCCII. militibus in singulos quinideni denarii dati, duplex centurioni, triplex equiti: sociis dimidio minus, quam civibus datum. Itaque taciti, ut iratos esse sentires, secuti sunt currum.

CAPUT XII.

Ligures coacto clam exercitu subito impetu Mutinam capiunt: ut ad eam recipiendam redeant in provinciam C. Claudius Cos., jubetur a senatu mature habere comitia: creantur novi magistratus: cos. sunt Cn. Cornelius Scipio Hispalus, Q. Petillius Spathinus.

DUm is triumphus de Liguribus agebatur, 14
Ligures postquam fenserunt non consularem tantum exercitum Romam adductum, sed legionem ab T. Claudio Pisis dimissam, soluti metu., clam exercitu indicto, per transversos limites superatis montibus in campos digressi, agrum Mutinensem populating, repentino impetu coloniam ipsam ceperunt. Id ubi Romam allatum est, senatus C. Claudium consulem comitia primo quoque tempore habere jussit, creatisque in annum magistratibus in provinciam redire, & coloniam ex hostibus eripere. Ita ut censuit senatus,

tus, comitia habita. COSS. creati Cn. Cornelius Scipio Hispalus, Q. Petillius Spurinus. Prætores inde facti, M. Popillius Lænas, P. Licinius Crassus, M. Cornelius Scipio, L. Papirius Mafso, M. Aburius, L. Aquillius Gallus. C. Claudio COS. prorogatum in annum imperium, & Gallia provincia. Et ne Istri quoque idem, quod & Ligures, facerent, socios nominis Latini in Istriam mitteret, quos triumphi causa de provincia deduxisset.

CAPUT XIII.

Novis coss. Cn. Cornelio, & Q. Petillio immolantibus prodigium in hostia obijcitur; Pisas, & Ligures consulum esse provincias, senatus decernit.

U.C. 574 **C**N. Cornelio, & Q. Petillio COSS. quo die magistratum inierunt, immolantibus Jovi singulis bubus, uti solet, in ea hostia, qua Q. Petillius sacrificavit, in jecinore caput non inventum. Id. cum ad senatum retulisset, bove perlitare jussus. De provinciis deinde consultus senatus Pisas & Ligures provincias consulibus decrevit. Cui Pisæ provincia obvenisset, cum magistratum creandorum tempus esset, ad comitia reverti jussit. Additum decreto; ut binas legiones novas scriberent, & CCC. equites, & dena millia peditum sociis nominique Latino, & DC. imperarent equites. T. Claudio prorogatum est imperium in id tempus, quo in provinciam COS. venisset.

15 Dum de his rebus in senatu agitur, Cn. Cornelius evocatus a viatore, cum templo egressus esset, paulo post rediit confuso vultu; & exposuit patribus conscriptis, bovis

sc-

fescenaris, quem immolavisset. jecur defluisse: id se victimario nuntianti parum credentem, ipsam aquam effundi ex olla ubi exta coquerentur, jussisse, & vidisse cæteram integram partem extorum, jecur omne inenarrabiliter absumptum. Territis eo prodigio patribus, & alter COS. curam adjecit, qui se quod caput jecinori defuisset, tribus bubus perlitasse negavit. Senatus majoribus hostiis usque ad litationem sacrificari jussit. Peteris diis perlitatum ferunt, Saluti Petillium perlitasse negant.

CAPUT XIV.

Consules, prætoresque provincias sortiuntur: nonnullorum prætorum deprecantium, ne in provincias abeant, accipitur excusatio.

INde consules prætoresque provincias fortiti. Pisæ Cn. Cornelio, Ligures Petilio obvennerunt. Prætores L. Papirius Maso urbanam, M. Aborius inter peregrinos fortiti sunt, M. Cornelius Scipio Maluginensis Hispaniam ulteriorem, L. Aquillius Gallus Siciliam habuit. Duo deprecati sunt, ne in provincias irent M. Popilius in Sardiniam. Gracchum eam provinciam pacare, & T. Æbutium Pr. adiutorem ab senatu datum esse. Interrumpi tenorem rerum, in quibus peragendis continuatio ipsa efficacissima esset, minime convenire. inter traditionem imperii, novitatemque successoris, quæ noscendis prius, quam agendis rebus imbuenda sit, sæpe bene gerendæ rei occasiones intercideret. Probata Popillii excusatio est. P. Licinius Crassus sacrificiis se impediri solennibus excusabat, ne in provinciam iret. Ci-

terior Hispania obvenerat. Cæterum aut ire jussus, aut jurare pro concione solemni sacrificio se prohiberi. Id ubi in P. Licinio ita statutum est, & ab se uti jusjurandum acciperent, M. Cornelius postulavit, ne in Hispaniam ulteriorem irer; Prætores ambo in eadem verba jurejurarunt. M. Titinius & T. Fonteius proconsules manere cum eodem imperii jure in Hispania jussi: & ut in supplementum his tria millia civium Romanorum cum equitibus CC. V. millia socium Latini nominis, & CCC. equites mitterentur.

CAPUT XV.

Feria Latina, quia non rite facta, instaurantur: Gn. Cornelius cos. moritur: nuntiata prodigia procurantur.

- 16 **L**atinæ feriæ fuere ad diem 111. Non. Maii: in quibus quia in una hostia magistratus Lanuvinus precatus non erat, P. R. Quiritium religioni fuit. Id cum ad senatum relatum esset, senatusque ad pontificum collegium rejecisset, pontificibus, quia non rite factæ Latinæ essent, instauratis Latinis, placuit Lanuvinos, quorum opera instauratæ essent, hostias præbere. Accesserat ad religionem, quod Gn. Cornelius COS. ex monte Albano rediens concidit, & parte membrorum captus, ad aquas Cumanas profectus, ingravescente morbo, Cumis decessit: sed inde mortuus Romam allatus, & funere magnifico elatus sepultusque est. Pontifex idem fuerat COS. Q. Petillius cum primum per auspicia posset, collegæ subrogando comitia habere re jussus, & Latinæ edicere comitia,* ad diem 111. nonas Sextiles, Latinæ in ad diem 111. Idus

* in re jussus, & Latinæ edicere comitia,* ad diem 111. nonas Sextiles, Latinæ in ad diem 111. Idus

Idus Sextiles edixit. Plenis religionum animis prodigia insuper nuntiata: Tusculi facem in cœlo visam, Gabiis ædem Apollinis & privata ædificia complura. Graviscis murum portamque de cœlo tacta. Ea patres procurari, uti pontifices censuissent, jusserunt.

CAPUT XVI.

C. Claudius proc. Mutinam coloniam a Liguribus occupatam, caso magno hostium numero, recipit: Tib. Sempronius Gracchus prospera multis in præliis usus fortuna, in Sardinia debellat: ob id Roma supplicatio decernitur.

DUM COSS. primum religiones, deinde alterum alterius mors, & comitia, & Latinarum instaurationes impediunt: interim C. Claudius exercitum ad Mutinam, quam Ligures priore anno ceperant, admovit. Ante triduum quam oppugnari cœperat, receptam ex hostibus, colonis restituit. VIII. millia ibi Ligurum intra muros cæsa, literæque Romam extemplo scriptæ, quibus non modo rem exponeret: sed etiam gloriaretur, sua virtute ac felicitate neminem jam cis Alpes hostem P. R. agrique aliquantum captum, qui multis millibus hominum dividi viritim posset. Et Tib. Sempronius eodem tempore in Sardinia ¹⁷ multis secundis præliis Sardos perdomuit. XV. millia hostium sunt cæsa. Omnes Sardonum populi, qui defecerant, in ditionem redacti. Stipendiariis veteribus duplex vectigal imperatum exactumque. cæteri frumentum contulerunt. Pacata provincia, obsidibusque ex tota insula CCXXX. acceptis,

legati Romam qui ea nuntiarent, missi: quique ab senatu peterent, ut ob eas res ductu, auspicioque Tib. Sempronii prospere gestas, diis immortalibus honos haberetur, ipsique decedenti de provincia exercitum secum deportare liceret. Senatus in æde Apollinis legatorum verbis auditis, supplicationem in biduum decrevit, & XL. majoribus hostiis consules sacrificare iussit: Tib. Sempronium proconsulem exercitumque eo anno in provincia manere.

CAPUT XVII.

In locum demortui Cn. Cornelii cos. successus M. Valerius Lævinus suscipit curam belli contra Ligures rebellantes: hi, accedente cum exercitu C. Claudio proconsule, montes occupant: eo paulo post pervenientes cos. Valerius, atque Petillius dividunt copias, sortisque regiones diversi abeunt. Petillius tristi omine hostes aggressus, dum incautius praliatur, occiditur: miles tamen ejus, caesis Liguribus, strenue vincunt.

Comitia deinde consulis unius subrogandi, quæ ad diem III. nonas Sextiles edicta erant, eo ipso die sunt confecta. Q. Petillius COS. collegam, qui extemplo magistratum occiperet, creavit M. Valerium Lævinum. Is jam diu cupidus provinciæ, cum opportuniæ cupiditati ejus literæ allatæ essent, Ligures rebellasse, nonis Sextilibus paludatus, literis auditis. tumultus ejus causa legionem tertiam ad C. Claudium proconsulem in Galliam proficisci iussit: & duumviros navales cum classe Pisas ire, qui Ligurum oram, maritimum quoque terrorem

rem admoventes, circumvectarentur. Eodem & Q. Petillius COS. ad conveniendum exercitui diem dixerat. Et C. Claudius proconsul audita rebellione Ligurum, præter eas copias, quas secum Parmæ habebat, subitariis collectis militibus, exercitum ad fines Ligurum admovit. Hostes sub adventum C. 18
 Claudii, a quo duce se meminerant nuper ad Scultennam flumen victos fugatosque, locorum magis præsidio adversus infelicitè expertam vim, quam armis se defensuri, duos montes Letum & Balistam ceperunt: muroque insuper amplexi, tardius ex agris demigrantes, oppressi ad M. & D. perierunt. Cæteri montibus se tenebant, & ne in metu quidem feritatis ingenitæ obliti, sæviunt in prædam, quæ Mutinæ parta erat: captivos cum fœda laceratione interficiunt: pecora in fanis trucidant verius passim, quam ritè sacrificant. Satiati cæde animantium, quæ inanima erant, parietibus affigunt, vasa omnis generis ului magis quam ornamento in speciem facta. Q. Petillius COS. ne absente se debellaretur, literas ad C. Claudium misit, ut cum exercitu ad se in Galliam veniret, campis Macris se eum expectaturum. Literis acceptis Claudius ex Liguribus castra movit, exercitumque ad campos Macros consuli tradidit. Eodem paucis post diebus C. Valerius consul alter venit. Ibi divisis copiis, priusquam digrederentur, communiter ambo exercitus lustraverunt. tum fortiti, quia non ab eadem utrumque parte aggredi hostem placebat, regiones quas peterent. Valerium auspicato sortitum constabant, quod in templo fuisset: in Petillio id vitio factum, postea augures responderunt, quod extra templum

fortem in fitellam in templum latam foris ipse posuerit. Profecti inde in diversas regiones, Petillus adversus Balisæ & Leti jugum, quod eos montes perpetuo dorso inter se jungit, castra habuit. Ibi adhortantem eum pro concione milites, immemorem ambiguitatis verbi ominatum ferunt, *se eo die Letum capturum esse*. Duabus simul partibus subire in adversos montes cœpit. Ea pars, in qua ipse erat, impigre succedebat. Alteram hostes cum propulissent, ut restitueret rem inclinatham, consul equo advectus, suos quidem a fuga revocavit: ipse dum incautius ante signa obversatur, missili trajectus cecidit. Nec hostes ducem occisum senserunt, & suorum pauci qui viderant, haud negligenter, ut qui in eo victoriam verti scirent, corpus occultavere. Alia multitudo peditum equitumque, deturbatis hostibus, montes sine duce cepere. Ad v. millia Ligurum occisa, ex Romano exercitu duo & quinquaginta ceciderunt. Super tam evidentem tristis ominis eventum etiam ex pullario auditum est, vitium in auspicio fuisse, nec id consulem ignorasse.

CAPUT XVIII.

Hoc loco hæc desiderantur . Expositis
 rebus ab altero consule Q. Petillio in
 Liguribus gestis , & morte ejus ,
 jam ordiebatur narrationem earum ,
 quas collega ejus C. Valerius ges-
 „ sisset , his verbis : C. Valerius audi-
 „ ta morte collegæ . Quæ res & ipsæ
 interciderunt . Et comitia consulum
 P. Mutii Scævola , & M. Æmilii
 Lepidi , itemque Prætorum , una cum
 fortitione provinciarum ; præterea ex-
 positio rerum , quas in Gallia , Ligu-
 „ ribusque consules gesserunt : nam ait .
 „ Ob eas res in Gallia Liguribusque
 „ gestas duorum consulum ductu au-
 „ spicioque Senatus in triduum suppli-
 „ cationem decrevit .

C. Valerius audita

*

*

*

Periti religionum , jurisque publici , quando
 duo ordinarii cons. ejus anni , alter morbo ,
 alter ferro periisset , suspectum cons. negabant 19
 comitia habere posse .

deduxit . Cis Apenninum Garuli & Lopicini ,
 & Hercates , trans Apenninum Briniates fue-
 rant . Inter Audenam amnem P. Mutius
 cum iis qui Lunam Pisasque depopulati e-
 rant , bellum gessit , omnibusque in ditio-
 nem redactis arma ademit . Ob eas res in
 Gallia Liguribusque gestas duorum consu-
 lum ductu auspiciosque , senatus intriduum

B 4

sup-

supplicationes decrevit, & XL. hostiis sacrificari iussit. Et tumultus quidem Gallicus & Ligustinus, qui principio ejus anni exortus fuerat, haud magno conatu brevi oppressus erat.

CAPUT XIX.

Senatus certior factus ab legatis ex Macedonia reversis de bello inter Dardanos, & Bastarnas exorto, monet regem Persea, ne quid contra fœdus Romanum fiat, certamen inter Dardanos, & Bastarnas exponitur.

Belli Macedonici subibat jam cura, miscente Perseo inter Dardanos Bastarnasque certamina: & legati qui missi ad res visendas in Macedoniam erant, jam reverterant, Romam, renuntiaverantque bellum in Dardania esse. Simul venerant & ab rege Perseo oratores, qui purgarent, nec accitos ab eo Bastarnas, nec auctore eo quicquam facere, Senatus nec liberavit ejus culpæ regem. neque arguit: moneri eum tantummodo iussit, ut etiam atque etiam curaret, ut sanctum haberet fœdus, quod ei cum Romanis esse videri posset. Dardani cum Bastarnas non modo non excedere finibus suis, quod speraverant, sed graviores fieri in dies cernerent, subnixos Thracum accolarum & Scordiscorum auxiliis, audendum aliquid vel temere rati. omnes undique armati ad oppidum, quod proximum castris Bastarnarum erat, conveniunt. Hiems erat, & id anni tempus elegerant, ut Thracæ Scordiscique in fines suos abirent. Quod ubi ita factum, & solos jam esse Bastarnas

au-

audierunt, bifariam dividunt copias. pars ut recto itinere ad laceffendum ex aperto iret: pars devio saltu circumducta, ab tergo aggrederetur. Cæterum priusquam circumire castra hostium possent, pugnatum est: victique Dardani compelluntur in urbem, quæ fere xii. millia ab castris Bastarnarum aberat. Victores confestim circumfidunt urbem, haud dubie postero die aut metu dedituris se hostibus, aut vi expugnaturi. Interim Dardanorum altera manus, quæ circumducta erat, ignara cladis suorum, castra Bastarnarum sine præsidio relicta

CAPUT XX.

Desiderantur pauca, quibus mores Persei regis describeret, de quo dicere cœperat.

*

*

Regis Persei vile ingenium: in urbibus tamen, Deorumque templis exornandis magnificus animus.

more sella eburnea posita jus dicebat, discipabatque controversias minimarum rerum: adeoque nulli fortunæ adhærebat animus per omnia genera vitæ errans, uti nec sibi nec aliis, quinam homo esset, fatis constaret. Non alloqui amicos, vix notis familiariter arridere: munificentia inæquali sese aliosque ludificari: quibusdam honoratis, magnoque æstimantibus se, puerilia, ut escæ aut lusus, munera dare: alios nihil expectantes ditare. Itaque nescire quid sibi vellet, quibusdam videri. quidam ludere eum simpliciter, quidam haud dubie insanire ajebant.

In duabus tamen magnis honestisque rebus vere regius erat animus, in urbium donis, & deorum cultu. Megalopolitanis in Arcadia murum se circumdaturum urbi est pollicitus: majoremque partem pecuniæ dedit. Tegeæ theatrum magnificum e marmore facere instituit. Cyzici in prytaneum, id est, penetrale urbis, ubi publice, quibus is honos datus est, vescuntur, vasa aurea mensæ unius posuit. Rhodiis nihil unum insigne, ita omnis generis, ut quæque usus eorum postulaverunt, dona dedit. Magnificentiae vero in deos, vel Jovis Olympii templum Athenis, unum in terris inchoatum pro magnitudine dei, potest testis esse. Sed & Delon maris insignibus, statuarumque copia exornavit: & Antiochiæ Jovis Capitolini magnificum templum non laqueatum auro tantum, sed parietibus totis lamina inauratum, & alia multa in aliis locis pollicitus, quia perbreve tempus regni ejus fuit, non perfecit. Spectaculorum quoque omnis generis magnificentia superiores reges vicit, reliquorum sui moris & copia Græcorum artificum, gladiatorum munus Romanæ consuetudinis primo majore cum terrore hominum insuetorum ad tale spectaculum, quam voluptate dedit: deinde sæpius dando, & modo vulneribus tenus, modo sine missione etiam, & familiare oculis gratumque id spectaculum fecit, & armorum studium plerisque juvenum accendit. Itaque qui primo ab Roma magnis præmiis paratos gladiatores accersere solitus erat, jam

CAPUT XXI.

Hoc loco interciderunt comitia consularia, quibus consules creati sunt Sp. Postumius Albinus, Q. Mutius Scævola. Comitia item prætoria. De fortitione autem provinciarum prætorum subsequitur hoc modo. Jam prætores sortiti provincias erant: C. Cassius Longinus urbanam, L. Cornelius Scipio inter peregrinos.

*

*

Facta provinciarum sortitione, exercitus discernuntur: sæda grassante pestilentia, ingens moritur mortalium numerus: extinctis nonnullis sacerdotibus, novi sufficiuntur: pestilentia non cessante, ut supplicatio, votumque a populo concipitur: prodigia quoque procurantur.

L. Cornelius Scipio inter peregrinos. M. Atilio prætori provincia Sardinia obvenerat, sed cum legione nova, quam consules conscripserant, V. millibus peditum, CCC. equitibus in Corsicam iussus est transire. Dum is ibi bellum gereret, Cornelio prorogatum imperium, uti obtineret Sardiniam. Cn. Servilio Cæpioni in Hispaniam ulteriorem, & P. Furio Philo in citeriorem tria M. peditum Romanorum, equites CL. & socium Latini nominis V. millia peditum, CCC. equites. Sicilia L. Claudio sine supplemento decreta. Duas præterea legiones COSS. scribere iussi. cum iusto numero peditum equitumque & X. millia peditum sociis im-

perare, & DC. equites. Delectus consuli-
 bus eo difficilior erat, quod pestilentia, quæ
 priore anno in boves ingruerat, eo verterat
 in hominum morbos. qui inciderant, haud
 facile septimum diem superabant: qui supe-
 raverant, longinquo maxime quartanæ im-
 plicabantur morbo. Servitia maxime mo-
 riebantur. eorum strages per omnes vias in-
 sepulorum erat. Ne liberorum quidem fu-
 neribus libitina sufficebat. Cadavera incta-
 ta a canibus ac vulturibus tabes absu-
 mebat; satisque constabat, nec illo, nec priore an-
 no in tanta strage boum, hominumque vul-
 turium usquam visum. Sacerdotes publici
 ea pestilentia mortui sunt, Cn. Servilius
 Cœpio pontifex pater prætoris, & Tib.
 Sempronius C. F. Longus Decemviri sacro-
 rum, & P. Ælius Pætus augur, & Tib. Sem-
 pronius Gracchus, & C. Mamilius Vitulus
 curio maximus, & M. Sempronius Tudita-
 nus pontifex. Pontifices suffecti sunt, C.
 Sulpitius Galba in locum Tuditani * Augu-
 res suffecti sunt, in Gracchi locum T. Vetu-
 rius Crassus Sempronianus, in P. Ælii Q.
 Ælius Pætus. Decemvir sacrorum C. Sem-
 pronius Longus, curio maximus C. Scribo-
 nius Curio sufficitur. Cum pestilentia finis
 non fieret, senatus decrevit, uti Decemviri
 libros Sibyllinos adirent. Ex decreto eorum
 diem unum supplicatio fuit, & Q. Martio
 Philippo verba præunte, populus in foro vo-
 tum concepit, si morbus pestilentiaque ex a-
 gro Romano emota esset, biduum ferias ac
 supplicationem se habiturum. In Vejenti agro
 biceps natus puer, & Sinuessæ unimanus, &
 Oximi puella cum dentibus, & arcus inter-
 diu sereno cœlo super ædem Saturni in foro
 Romano intentus, & tres simul soles effulse-
 runt,

runt, & faces eadem nocte plures per cœlum lapsæ sunt. Lanuvini, Cæritelque an-
guem in oppido suo iubaturn aureis macu-
lis sparsum apparuisse affirmabant, & in a-
gro Campano bovem locutum esse satis
constabat.

CAPUT XXII.

*Legati redeuntes ex Africa nuntiant, lega-
tionem a Perseo rege Macedonia missam ad
Carthaginienses, & ab iis nocte audi-
tam: ab senatu legati in Macedoniam mit-
tuntur.*

Legati Nonis Jun. ex Africa redierunt, 22
qui convento prius Massanissa rege
Carthaginem ierant: cæterum certius ali-
quanto quæ Carthagine acta essent, ab re-
ge rescierant, quam ab ipsis Carthaginiensi-
bus. compertum tamen affirmaverunt, le-
gatos ab rege Perseo venisse, iisque noctu se-
natum in æde Æsculapii datum esse. ab Car-
thagine legatos in Macedoniam missos, & rex
affirmaverat, & ipsi parum constanter nega-
verant. In Macedoniam quoque mittendos
legatos senatus censuit. Tres missi sunt, C.
Lælius, M. Valerius Messala, Sex, Digitius.

CAPUT XXIII.

Perseus rex Macedonia Græcas civitates, alias ipse coram, alias per legatos aut literas, sibi conciliat: sollicitati Achai quoque jam ante Macedonibus infensi, deliberant: amicitiam cum rege dissuadet Callicrates; suadet Arco: decretum differtur.

PErseus per id tempus, quia quidam Dolopum non parebant, & de quibus ambigebatur rebus, disceptationem ab rege ad Romanos revocabant, cum exercitu profectus, sed jus judiciumque suum totam coegit gentem. Inde per Oetæos montes transgressus, religionibus quibusdam animo objectis, oraculum aditurus Delphos ascendit. Cum in media repente Græcia apparuisset, magnum non finitimis modo urbibus terrorem præbuit, sed in Asiam quoque ad regem Eumenum nuntius tumultus ejus venit. Triduum non plus Delphis moratus, per Phthiotidem Achajam, Thessaliam sine damno injuriaque agrorum, per quos iter fecit, in regnum rediit. Nec earum tantum civitatum, per quas iturus erat, satis hubuit animos sibi conciliare: sed aut legatos, aut literas dimisit, petens ne diutius simultatum, quæ cum patre suo fuissent, meminissent: nec enim tam atroces fuisse eas, ut non cum ipso potuerint ac debuerint finire: secum quidem omnia illis integra esse ad instituendam fideliter amicitiam. Cum Achæorum maxime gente
 23 reconciliandæ gratiæ viam quærebat. Hæc una ex omni Græcia gens, & Atheniensium civitas, eo processerat irarum, ut finibus interdiceret Macedonibus. Itaque servitiis
 ex

ex Achaja fugientibus receptaculum Macedonia erat: quia cum finibus suis interdixissent, intrare regni terminos ipsi non audebant. Id cum Perseus animadvertisset, comprehensis omnibus literas ad Achæos misit, quibus se servos eorum, qui ad se transfugerant, benigne remittere illis scripsit. Cæterum ne similis fuga servorum postea fieret, cogitandum & illis esse. Recitatis his literis per Xenarchum prætorum, qui privatæ gratiæ aditum apud regem quærebat: & plerisque moderate & benigne scriptas esse consentibus literas, atque his maxime qui præter spem recepturi essent amissa mancipia: Callicrates ex iis qui in eo verti salutem gentis crederent, si cum Romanis inviolatum fœdus servaretur, *Parva*, inquit, *aut mediocris res, Achai, quibusdam videtur agi; ego maxime gravissimam omnium, non agique tantum arbitror, sed quodam modo ætam esse. Nam qui regibus Macedonum Macedonibusque ipsis, finibus interdixissemus, manereque id decretum volumus; scilicet ne legatos, ne nuntios admitteremus regum, per quos aliquorum ex nobis animi sollicitarentur; ii concionantem quodammodo absentem audimus regem, & si diis placet, orationem ejus probamus: & cum fera bestia cibus ad fraudem suam positum plerumque aspernentur & refugiant, nos caci specie parvi beneficii inescamur: & servulorum minimi pretii recipiendorum spe, nostram ipsorum libertatem subruï & tentari patimur. Quis enim non videt viam regia societatis quari, qua Romanum fœdus, quo nostra omnia continentur, violetur? Nisi hoc dubium alicui est, bellandum Romanis cum Perseo esse, & quod vivo Philippo expectatum, morte ejus interpellatum est, id post mortem Philip-*

pi

pi futurum . Duos , ut scitis , habuit filios
 Philippus , Demetrium & Persea . Genere ma-
 terno , virtute , ingenio , favore Macedonum ,
 longe prastitit Demetrius . Sed quia in Romanos
 odii regnum posuerat pramium , Demetrium
 nullo alio crimine , quam Romana amicitia in-
 ita , occidit : Persea , quem P. R. prius pœ-
 na , quam regni heredem futurum sciebat ,
 regem fecit . Itaque quid hic post mortem pa-
 tris egit aliud , quam bellum peravit ? Ba-
 starnas primum ad terrorem omnium Dardani-
 am immisit : qui si sedem eam tenuissent ,
 graviores eos accolat Gracia habuisset , quam
 Asia Gallos habeat . Ea spe depulsus , non ta-
 men belli concilia omisit : imo si vera volumus
 dicere , jam inchoavit bellum . Dolopium ar-
 mis subegit , nec provinciis de controversis ad
 disceputationem P. R. * revocantem audivit . in-
 de transgressus Oetam , ut repente in medio
 umbilico Gracia conspiceretur , Delphos ascen-
 dit . Hac usurpatio itineris insoliti quo vobis
 spectare videtur ? Thessaliam deinde peragravit ,
 quod sine ullis eorum quos odcrat noxia , hoc
 magis tentationem metuo . Inde literas ad nos
 cum muneris specie misit , & cogitare jubet quo-
 modo in reliquum hoc munere non egeamus ,
 hoc est , ut decretum quo arcentur Peloponneso
 Macedones , tollamus : rursus legatos regios , &
 hospitia cum principibus , & mœx Macedonum
 exercitus , ipsum quoque a Delphi : (quantum
 enim interluit fretum ?) trajicientem in Pelopon-
 nesum videamus : immisceamur Macedonibus
 armantibus se adversus Romanos . Ego nihil no-
 vi censeo decernendum , servandaque omnia in-
 tegra , donec ad certum * dirigatur , vanusne
 hic timor noster , an verus fuerit : si pax invo-
 gatur lata inter Macedonas Romanosque manebit ,
 nobis quoque amicitia & commercium sit . nunc
 de

* al
 provo
 can-
 tem.

* al
 redi-
 gatur

de eo cogitare periculosum & immaturum vide- 24
 tur. Post hunc Arco frater Xenarchi præ-
 toriis ita disseruit. Difficilem orationem Cal-
 licrates & mihi, & omnibus, qui ab eo dissen-
 simus, fecit: agendo enim Romana societatis
 causam ipse, tentarique & oppugnari dicendo,
 quam nemo neque tentat neque oppugnat; effe-
 cit, ut qui ab se dissentiret, adversus Romanos
 dicere videretur. Ac primum omnium tanquam
 non hic nobiscum fuisset, sed aut ex curia P. R.
 veniret, aut regum arcanis interesset, omnia
 scit & nuntiat qua occulte facta sunt: divi-
 nat etiam qua futura fuerant, si Philippus
 vixisset: quid ita Persens regni heres sit,
 quid parent Macedones, quid cogerent Romani.
 Nos autem, qui nec ob quam causam, nec
 quemadmodum perierit Demetrius, scimus, nec
 quid Philippus, si vixisset, factururus fuerit,
 ad hac qua palam geruntur, consilia nostra
 accommodare oportet. Ac scimus Persea regno
 accepro * ad legatos Romano venisse, ac regem * al.
 Persea a P. R. appellatum: audivimus legatos lega-
 Romanos venisse ad regem, & eos benigne exce- tos
 ptos. Hac omnia pacis equidem signa esse judi- Ro-
 co, non belli: nec Romanos offendi posse, si ut mam
 bellum gerentes eos secuti sumus, nunc quo- si sic,
 que pacis auctores sequamur. Cur quidem nos
 inexpiabile omnium soli bellum adversus re-
 gnum Macodonum geramus, non viaeo. Oppor-
 tuni propinquitate ipsa Macedonia sumus: an
 infirmissimi omnium, tanquam quos nuper
 subjecit, Dolopes? Imo * contra ea vel viribus * al.
 nostris deum benignitate, vel regionis in- con-
 tervallo tuti. Sed sumus aque subjecti ac tra-
 Thessali * Ætolique. nihilo plus fidei aucto- cam.
 ritatisque babeamus adversus Romanos, qui * al.
 semper socii atque amici fuimus, quam Æ- Epi-
 toli, qui paulo ante hostes fuerunt. Quod que- rot-
 Æro,

Ætolis, quod Theſſalis, quod Epirotis, omni denique Græcia cum Macedonibus juris eſt, idem & nobis ſit. cur execrabilis iſta nobis ſolis velut deſertio juris humani eſt, Feceris aliquid Philippus, cur adverſus eum armatum & bellum gerentem hoc decerneremus. quid Perſeus novus rex, omnis injuria inſons, ſuo beneficio paternas ſimilitudines oblitterans meruit? Cur ſoli omnium hoſtes ei ſumus? Quanquam & illud dicere poteram, tanta priorum Macedonia regum merita erga nos fuiſſe, ut Philippi unius injurias, ſi qua forte fuerunt, obliviſceremur utique poſt mortem. cum claſſis Romana Cenchris ſtaret, COS. cum exercitu Elatia eſſet, triaduum in concilio fuimus conſultantes, utrum Romanos an Philippum ſequeremur. nonnihil metu præſens ab Romanis ſententias noſtras inclinavit: fuit certe tamen aliquid, quod tam longam deliberationem faceret, id quod erat vetuſta conjunctio cum Macedonibus, vetera & magna in nos regum merita. Valeant & nunc eadem illa, non ut præcipue amici, ſed ne præcipue inimici ſimus. Ne id quo non agitur. Callicrates, ſimulaverimus. nemo nova ſocietatis aut novi fœderis, quo non temere illigemus, conſcribendi eſt auctor: ſed commercium tantum juris præbendi repetendique ſit: ne interdiſtione finium noſtrorum & nos quoque regno arceamus: ne ſervis noſtris aliquo fugere liceat, quid hoc adverſus Romana fœdera eſt? Quid rem parvam & apertam, magnam & ſuſpectam facimus? quid vanos tumultus ciemus? Quid ut ipſi locum aſſentandi Romanis habeamus, ſuſpectos alios ac inuiſos efficiamus? Si bellum erit, ne Perſeus quidem dubitat, quia Romanos ſecuturi ſimus: in pace etiam ſi non odia finiuntur, intermittantur. Cum idem huic orationi, qui litteris regis adſen,

sentierant, adsentirentur: indignatione principum, quod quam rem ne legatione quidem dignam iudicasset Perseus, literis paucorum versuum impetraret, decretum differretur. Legati deinde postea missi ab rege, cum Megalopoli concilium esset: dataque opera est ab iis, qui offensionem apud Romanos timebant, ne admitterentur.

CAPUT XXIV.

Intestina Ætolorum, Cretensiumque discordia, adventu Romanorum legatorum, qui ad eas sedandas ab senatu missi fuerant, exasperantur.

PER hæc tempora Ætolorum in semet- 23
ipsum versus furor, mutuis cædibus ad internecionem adducturus videbatur gentem. Fessi deinde & Romam utraque pars miserunt legatos, & inter se ipsi de reconcilianda concordia agebant: quæ novo facinore discussa res, veteres etiam iras excitavit. Exulibus Hypateis, qui factionis Proxeni erant, cum reditus in patriam promissus esset, fidesque data per principem civitatis Eupolemum, LXXX. illustres homines, quibus redeuntibus inter cæteram multitudinem Eupolemus etiam obvius exierat, cum salutatione benigne excepti essent, dextræque datæ, ingredientiæ portam, fidem datam deosque testes nequicquam invocantes interfecti sunt. Inde gravios de integro bellum exarsit. C. Valerius Lævinus, & Ap. Claudius Pulcher, & C. Memmius, & M. Popillius, & L. Canulejus missi ab senatu vanerant. Apud eos cum Delphis utriusque partis legati magno certamine egerint, Proxenus maxi-
me

me cum causa, tum eloquentia, præstare visus est: qui paucos post dies ab Orthobula uxore veneno est sublatus, damnataque eo crimine in exilium abiit. Idem furor & Cretenses lacerabat: adventu deinde Q. Minutii legati, qui cum decem navibus missus ad sedanda eorum certamina erat, in spem pacis venerant: cæterum induciæ & antea sex mensium fuerunt: inde multo gravius bellum exarsit. Lycii quoque per idem tempus ab Rhodiis bello vexabantur. Sed externorum inter se bella, quo quæque modo gesta sunt, persequi non operæ est, fatis superque oneris sustinenti res a P. R. gesta scribere.

CAPUT XXV.

Ap. Claudius proc. oppressis rebellantibus Celtiberis, debellat.

- 26 **C**eltiberi in Hispania, qui bello domiti se Tib. Graccho dediderant, pacati mansuerant, M. Titinio Pr. obtinente provinciâ, rebellant sub adventum Ap. Claudii, orisque bellum sunt ab repentina oppugnatione castrorum Romanorum. Prima lux ferme erat, cum vigiles in vallo, quique in portarum stationibus erant, cum viderent procul venientem hostem, ad arma conclamaverunt. Ap. Claudius signo proposito pugnae, ac paucis adhortatus milites, tribus simul portis eduxit. Obstantibus ad exitum Celtiberis, primo par utrinque prælium fuit, quia propter angustias non omnes in faucibus pugnare poterant Romani. urgentes deinde alii alios secuti evaserunt extra vallum, ut pandere aciem, & exæquari cornibus hostibus, quibus
ci.

circumibantur, possent. ita repente eruperunt, ut sustinere impetum eorum Celtiberi nequirent. Ante horam secundam pulsi sunt, ad XV. millia cæsa aut capta, signa adempta duo & XXX., castra etiam eo die expugnata, debellatumque: nam qui superfuere prælio, in oppida sua dilapsi sunt: quieti deinde paruerunt imperio.

CAPUT XXVI.

Censura Q. Fulvii Flacci, & A. Postumii Albini: intestinarum inter Patavinos discordiarum per Consulem, ab Roma missum, sedatio,

Censores eo anno creati Q. Fulvius Flacus, & A. Postumius Albinus legērunt senatum, princeps lectus M. Æmilius Lepidus pont. max. de senatu novem eiecerunt. Insignes notæ fuerunt M. Cornelii Maluginensis, qui biennio ante Pr. in Hispania fuerat, & L. Cornelii Scipionis Pr. cuius tum inter cives & peregrinos iurisdictio erat, & Cn. Fulvii, qui frater germanus, &, ut Valerius Antias tradit, consors etiam censoris erat. COSS. votis etiam in Capitolio nuncupatis in provincias profecti sunt. Ex iis ** senatus negotium dedit, ut Patavinorum in Venetia seditionem comprimeret: quos certamine factionum ad intestinum bellum exarxisse & ipsorum legati attulerant. Legati qui in Ætoliam ad similes motos comprimendos ierant, renuntiaverunt coerceri rabiem gentis non posse. Patavinis saluti fuit adventus consulis, neque aliud quod ageret in provincia cum habuisset, Romam rediit. Censores vias sternendas silice in
ur.

urbeglarea extra urbem substruendas margi-
 nandasque primiomnium locaverunt: pon-
 tesque multis locis faciendos, & scenam æ-
 dilibus prætoribusque præbendam, & car-
 ceres in circo, & ova ad notas curriculis nu-
 merandas, & dam, & metas trans &
 caveas ferreas pe intromitterentur fer-
 reis in monte Albano consulibus, & clivum
 Capitolinum silice sternendum curaverunt,
 & porticum ab æde Saturni in Capitolium ad
 cœnaculum, ac super id curiam. & extra
 portam Tergeminam emporium lapide stra-
 verunt, stipitibusque sepsērunt, & porti-
 cum Æmiliam reficiendam curarunt, gradi-
 busque ascensum ab Tiberi in emporium fe-
 cerunt: & extra eandem portam in Aventi-
 num porticum silice straverunt, & eo publi-
 co ab æde Veneris fecerunt. Iidem Calatiæ
 & Oximi muros faciendos locaverunt. ven-
 ditisque ibi publicis locis, pecuniam quæ re-
 dacta erat, tabernis utrique foro circundan-
 dis consumpserunt. & alter ex iis Fulvius
 Flaccus (nam Postumius nihil nisi senatus
 Romani, populi jussu se locaturum ipso-
 rum pecunia) Jovis ædem Pisauri & Fundis,
 & Pollentiæ etiam aquam adducendam & Pi-
 sauri viam silice sternendam, & Sinuessam a
 ga aviariæ. In his & cloacam in fluvium
 circunducendam & forum porticibus taber-
 nisque claudendum, & Janos tres faciendos.
 Hæc ab uno censore opera locata cum magna
 gratia colonorum. Moribus quoque regen-
 dis diligens & severa censura fuit. multis e-
 qui adempti.

CAPUT XXVII.

Est supplicatio propter res in Hispania prospere gestas ab Ap. Claudio proc., qui paulo post ovans Urbem ingreditur: nuntiatur prodigium procuratur: habitis comitiis, novi cons. creantur L. Postumius Albinus, & M. Popillius Lænas.

EXitu prope anni diem unum supplicatio 28
fuit ob res prospere gestas in Hispania, ductu auspicioque Ap. Claudii proconsulis, & majoribus hostiis XX. sacrificatum, & alterum diem supplicatio ad Cereris Liberi Liberæque fuit, quod ex Sabinis terræmotus ingens cum multis ædificiorum ruinis nuntiatus erat. Cum Ap. Claudius ex Hispania Romam redisset, decrevit senatus, ut ovans urbem iniret. Jam consularia comitia appetebant: quibus magna contentione habitis, propter multitudinem petentium, creati L. Postumius Albinus, & M. Popillius Lænas. Prætores inde facti, Cn. Fabius Buteo, M. Matienus, C. Cicerejus, M. Furius Crassipes iterum, A. Atilius Serranus iterum, C. Cluvius Saxula iterum. Comitiis perfectis Ap. Claudius Centho ex Celtiberis ovans cum in urbem iniret, decem millia pondo argenti, quinque millia auri in ærarium tulit. Flamen dialis inauguratus est Cn. Cornelius.

In æde matris Matutæ tabulam ponit Tib. Gracchus cum titulo rerum ab se gestarum: insigne gladiatorium munus dat T. Flamininus.

Eodem anno tabula in æde Matris Matutæ cum indice hoc posita est: *Tib. Sempronii Gracchi consulis imperio auspicioque legio exercitusque P. R. Sardiniam subegit. In ea provincia hostium casa aut capta supra LXXX. millia. Rep. felicissime gesta atque liberatis *veftigalibus restitutis, exercitum saluum atque incolumem plenissimum prada domum reportavit: iterum triumphans in urbem Romam rediit: cujus rei ergo hanc tabulam doni Jovi dedit. Sardinia insulæ forma erat, atque in ea simulacra pugnarum picta. Munera gladiatorum eo anno aliquot parva alia data. unum ante cætera insigne fuit T. Flaminini, quod mortis causa patris sui cum visceratione epuloque & ludis scenicis quatrimum dedit. magni tamen muneris ea summa fuit, ut per triduum quatuor & septuaginta homines pugnarint.*

DECADIS QUINTÆ

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Novorum magistratum provincia.

Ucius Postumius Albinus, M. Popillius Lænas, cum omnium primū de provinciis exercitibus-⁵⁷⁷ que ad senatum retulissent: Ligures utrique decreti sunt, ut novas ambo, quibus eam provinciam obtinerent, legiones, (binæ singulis decretæ) & socium Latini nominis dena millia peditum, & DC. equites, & supplementum Hispaniæ III. millia peditum Romanorum scriberent, & CC. equites. Ad hoc mille & D. pedites Romani cum centum equitibus scribi jussi, cum quibus Pr. cui Sardinia obtigisset, in Corsicam transgressus bellum gereret: interim M. Atilius vetus prætor provinciam obtineret Sardiniam. Prætores deinde provincias sortiti sunt: A. Atilius Serranus urbanam, C. Cluvius Saxula inter cives, peregrinos, Cn. Fabius Buteo Hispaniam citeriorem, M. Matienus ulteriorem, M. Furius Crassipes Siciliam, C. Cicerejus Sardiniam.

CAPUT II.

L. Postumius Cos. privatim iratus Prænestinis , in Campaniam ad agros recognoscendos proficiscens , jubet eorum magistratus sibi obviam exire , pararique hospitium publico sumptu : hic primus omnium Romanorum magistratum sociis oneri est .

PRIUSQUAM magistratus proficiscerentur , senatui placuit , L. Postumium COS. ad agrum publicum a privato terminandum , in Campaniam ire : cujus ingentem modum possidere privatos , paulatim profereundo fines , constabat. Hic iratus Prænestinis , quod cum eo privatus sacrificii in templo Fortunæ faciundi causa profectus esset , nihil in se honorifice neque publice neque privatim factum a Prænestinis esset , priusquam ab Roma proficisceretur , literas Prænestæ misit , ut sibi magistratus obviam exiret , locum publice pararet , ubi diverteretur , jumentaue , cum exiret inde , præsto essent. Ante hunc COS. nemo unquam sociis in ulla re oneri aut sumptui fuit : ideo magistratus mulis tabernaculisque , & omni alio instrumento militari ornabantur , ne quid tale imperarent sociis , privata hospitia habebant : ea benigne comiterque colebant : domusque eorum Romæ hospitibus patebant , apud quos ipsis diverti mos esset . Legati qui repente aliquo mitterentur , singula jumenta per oppida , iter qua faciendum erat , imperabant . aliam impensam socii in magistratus Romanos non faciebant . Injuria COS. etiam si justa , non tamen in magistratu exercenda , & silentium

nimis aut modestum aut timidum Prænestinorum, jus, velut probato extemplo, magistratibus fecit graviorum in dies talis generis imperiorum.

CAPUT III.

Legati ex Macedonia reversi renuntiant, a Perseo rege parari bellum: id antequam suscipiatur, prodigia expiantur.

PRincipio hujus anni, legati qui in Ætoliam & Macedoniam missi erant, renuntiarunt, sibi conveniendi regis Persei, cum alii abesse eum, alii agrum esse, falsoutrunque fingerent, potestatem non factam. Facile tamen apparuisse sibi, bellum parari, nec ultra ad arma ire dilaturum. Item in Ætolia seditio- nem gliscere in dies: neque discordiarum princi- pes auctoritate sua coerceri potuisse. Cum bel- lum Macedonicum in expectatione esset, pri- usquam id susciperetur, prodigia expiari, pa- cemque deum peti precationibus, quæ editæ ex fatalibus libris essent, placuit. Lanuvii classis magnæ species in cœlo visæ dicebantur, & Priverni lana pulla terra enata, & in Ve- jenti apud Rementem lapidatum, Pompti- num omne velut nubibus locustarum cooper- tum esse, in Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis pisces emer- sisse. Ob hæc prodigia libri fatales inspe- cti, editumque ab decemviris est, quibus diis, quibusque hostiis sacrificaretur, & ut supplicatio prodigiis expiandis fieret: alte- ra quæ priore anno valetudinis populi cau- sa vota esset, ea uti feriæque essent. Ita- que sacrificatum est, ut decemviri scriptu- ra viderunt.

CAPUT IV.

Q. Fulvius Flaccus censor templo Junonis Lacinia regulas marmoreas detrahit, ut ædem ab se votam Fortuna Equestri exornet: hoc factum aversati Patres jubent regulas, unde ablata essent, reportari.

3 **E**odem anno ædes Junonis Laciniae detecta. *Q. Fulvius Flaccus censor ædem Fortunæ equestris, quam in Hispania Prator bello Celtiberico voverat, faciebat enixo studio, ne ullum Romæ amplius aut magnificentius templum esset. Magnum ornamentum se templo ratus adjecturum, si regulæ marmoreæ essent; profectus in Brutios ædem Junonis Laciniae ad partem dimidiam detegit, id satis fore ratus ad tegendum quod ædificaretur. Naves paratæ fuerunt, quæ tollerent atque asportarent, auctoritate censoria sociis deterritis id sacrilegium prohibere. Postquam censor rediit, regulæ expositæ de navibus ad templum portabantur, quanquam unde essent silebatur: non tamen celari potuit. Fremitus igitur in curia ortus est: ex omnibus partibus postulabatur, ut consules eam rem ad senatum referrent. Ut vero accersitus in curiam censor venit, multo infestius singuli universique præsentem lacera-
re, templum augustissimum regionis ejus, quod non Pyrrhus, non Annibal violassent, violare parum habuisse, nisi detoxisset fœde, ac prope diruisset. Detractum culmen templo, nudatum tectum patere imbris præfaciendum, censorem moribus regendis erantem, cui sartatectâ exigere sacris pu-*
bli-

blicis, & loca tuenda more majorum traditum esset, cum per sociorum urbes diruentem templa, nundantemque reſta adium ſacrarum vagari: & quod ſi in privatis ſociorum aediſciis faceret, indignum videri poſſet, id deum immortalium templa demolientem facere: & obſtringere religione P. R. ruinis templorum templa aediſcantem: tanquam non iidem ubique dii immortales ſint, ſed ſpoliis aliorum alii colendi exornandique. Cum, priuſquam referretur, appareret, quid ſentirent patres, relatione facta, in unam omnes ſententiam ierunt, ut hæ tegulæ reportandæ in templum locarentur, piaculariaque Junoni fierent. Quæ ad religionem pertinent, cum cura facta. tegulas relictas in area templi, quia reponendarum nemo artifex inire rationem potuerit, redemptores nuntiarunt.

CAPUT V.

MORTUO Maſſilia Num. Fabio prætorē, remanet in Hiſpania citeriore, in quam ic ſuccedebat, P. Furius, facta ſortitione cum Cn. Servilio: ager Ligurius, & Gallicus vacans, ex ſenatuſconſulto viritum dividitur.

EX prætoribus, qui in provincias ierant, N. Fabius Maſſiliæ moritur, cum in citeriorem Hiſpaniam iret. Itaque cum id nuntiatum a Maſſilienſibus legatis eſſet, ſenatus decrevit, ut P. Furius & Cn. Servilius, quibus ſuccedebatur, inter ſe compararent, aut fortirentur, uter citeriorem Hiſpaniam prorogato imperio obtineret. Sors * al. opportuna fuit: P. Furius idem, cujus ea rema- provincia fuerat, * remaneret. Eodem anno ſit.

lent. Contra Perſea fama erat poſt patris mortem uxorem manu ſua occidiſſe: Apellem miniſtrum quondam fraudis in fratre tollendo, atque ob id requiſitum a Philippo ad ſupplicium, exulantem, accerſitum poſt patris mortem ingentibus promiſſis ad præmia tantæ perpetratæ rei, clam interfeciſſe, Intesti- nis externiſque præterea multis cædibus infamem, nec ullo commendabilem merito præferebant vulgo civitates tam pio erga propin- quos, tam juſto in cives, tam munifico erga omnes homines regi, ſeu fama & majeſtate Macedonum regum præoccupati ad ſpernen- dam originem novi regni, ſeu mutationis re- rum cupidi, ſeu quia eum objectum eſſe Ro- manis volebant. Erant autem non Ætoli mo- do in ſeditionibus propter ingentem vim æris alieni, ſed Theſſalietiam: ea contagione ve- lut tabes in Perræbiam quoque id pervaſerat malum. Cum Theſſalos in armis eſſe nuntia- tum eſt, Ap. Claudium legatum ad eas res aſpiciendas componendaſque ſenatus miſit. Qui utriſque partis principibus caſtigatis, cum injuſto fœnore gravatum æs alienum, iſiſ magna ex parte concedentibus qui onera- rant, levaret, juſti crediti ſolutionem in an- norum penſiones diſtribuit. Per eundem Ap- pium eodemque modo compositæ in Perræ- bia res. Ætolorum cauſas Marcellus Delphis per idem tempus hoſtilibus actas animis, quas intetiſtino geſſerant bello, cognovit. Cum certatum utrinque temeritate atque audacia cerneret, decreto quidem ſuo neutram par- tem aut levare, aut onerare voluit. com- munitè ab utriſque petiit, abſtinerent bello, & oblivione præteritorum diſcordias finirent. Hujus reconciliationis inter ipſos fides obſidibus ultro citroque datis firmata

6 est. Corinthum, ut ibi deponerentur obsides, convenitur. A Delphis & Ætolico concilio Marcellus in Peloponnesum trajecit, quo Achæis edixerat conventum. Ubi collaudata gente, quod constanter vetus decretum de arcendis aditu finium regibus Macedonum tenuissent, insigne adversus Persea odium Romanorum fecit: quod ut maturius erumperet, Eumenes rex, commentarium ferens secum, quod de apparatibus belli omnia inquirens fecerat, Romam venit. Per idem tempus quinque legati ad Regem missi, qui res in Macedonia aspicerent. Alexandriam iidem ad Ptolemæum renovandæ amicitiae causa proficisci jussi. Legatierant hi, C. Valerius, C. Lutatius Cerco, Q. Bæbius Sulca, M. Cornelius Mammula, M. Cæcilius Denter.

C A P U T VII.

Antiochus Syria rex, missis Romam legatis cum stipendio, & donis, impetrat ab Senatu, ut secum, qua cum patre suo fuerat, amicitia renovetur.

ET ab Antiocho rege sub idem tempus legati venerunt, quorum princeps Apollonius in senatum introductus, multis justisque causis regem excusavit, quod stipendium scrius quoad diem prestaret, id se omno advexisse, ne cujus nisi temporis gratia regi fieret. Donum praterea afferre, vasa aurea quingentum pendo, petere regem, ut qua cum patre suo societas atque amicitia fuisset, ea secum renovaretur, imperaretque sibi P. R. quæ bono fidelique socio regi essent imperanda: se nullo usquam cessaturam officio. Ea merita in se senatus fuisse.

*fuiffe, cum Roma eſſet, eam comitatem juven-
tutis, ut pro rege non pro obſide omnibus ordi-
nibus fuerit. Legatis benigne reſponſum: &
ſocietatem renovare cum Antiocho, quæ cum
patre ejus fuerat, A. Atilius Prætor urbanus
juſſus. Quæſtores urbani ſtipendium, vaſa
aurea cenſores acceperunt, eiſque negotium
datum eſt, ut ponerent ea in quibus templis
videretur: legatoque centum millium æris
munus miſſum, & ædes liberæ hoſpitio da-
tæ, ſumptuſque decretus, donec in Italia
eſſet. Legati qui in Syria fuerant, renuntia-
verunt, in maximo eum honore apud regem
eſſe, amiſiſſimumque P. R.*

CAPUT VIII.

*C. Circerejus Prætor Corſicam ſubigit: M. Po-
pillius Coſ. Ligures Statellites ad deditio-
nem compellit, atque in eos feroci utitur
victoria: ob id neque literis; neque ipſe co-
ram impetrat, ut ſuo nomine ſenatus ſuppli-
cationem decernat, reſque ab ſe geſtas ratas
habeat.*

IN provinciis eo anno hæc. C. Circerejus 7.
prætor in Corſica ſignis collatis pugna-
vit: ſeptem millia Corſorum cæſa, capti
amplius M. & DCC. Voverat in ea pugna
prætor ædem Junoni Monetæ. Pax deinde
data petentibus Corſis, & exacta ceræ du-
cena millia pondo. Ex Corſica ſubacta Cir-
cerejus in Sardiniam tranſmiſit. Et in Li-
guribus in agro Statellati pugnatum ad op-
pidum Cariftum: eo ſe magnus exercitus
Ligurum contulerat. Primo ſub adventum
M. Popillii conſulis mœnibus ſe contine-
bant; deinde poſtquam oppidum oppugna-

turum Romanum cernebant, progressi ante portas aciem struxerunt: nec consul, & qui id ipsum oppugnatione comminanda quæsisset, moram certamini fecit. Pugnatum est amplius tres horas, ita ut neutro inclinaret spes. Quod ubi consul vidit, nulla parte moveri Ligurum signa, imperat equitibus ut equos conscendant, ac tribus simul partibus in hostes quanto maximo possent tumultu incurrant. pars magna equitum mediam trajecit aciem, & ad terga pugnantium pervasit. Inde terror injectus Liguribus. diversi in omnes partes fugerunt, perpauci retro in oppidum, quia inde se maxime objecerat eques. & pugna tam pervicax multos absumpserat Ligurum, & in fuga passim cæsi sunt. decem millia hominum cæsa traduntur, amplius DCC. passim capti. Signa militaria relata LXXXII. nec incruenta victoria fuit. amplius tria millia militum amissa, cum cedentibus neutris ex parte utraque primores caderent. Post hanc pugnam ex diversa fuga in unum collecti Ligures, cum majorem multo partem civium amissam, quam superasse cernerent, (nec enim plus decem millia hominum erant) dediderunt sese, nihil quidem illi pacti, speraverant tamen non atrocius, quam superiores imperatores, COS. in se sæviturum. At ille arma omnibus ademit, oppidum diruit, ipsos bonaque eorum vendidit, literasque senatui de rebus ab se gestis misit. Quas cum A. Atilius prætor in curia recitasset, (nam COS. alter Postumius agris recognoscendis in Campania occupatus aberat) atrox res visa senatui, *Statellites, qui uni ex Ligurum gente non tulissent arma adversus Romanos, tum quoque oppugnatos, non ultero inferentes bellum, dedi-*

ros in fidem populi Romani, omni ultima crudelitate exemplo laceratos, ac deletos esse: tot milia capitum innoxiorum, fidem implorantia populi Romani, ne quis unquam se postea dedere auderet, pessimo exemplo venisse, & distractos passim, iustis quondam hostibus P. R. pacatis servire. Quas ob res S. C. factum est placere senatui, M. Popillium COS. Ligures, pretio emptoribus reddito, ipsos restituere in libertatem, bonaque ut iis, quicquid ejus recuperari possit, reddantur curare: arma primo quoque tempore fieri in ea gente: consulem de provincia decedere, cum deditos in sedem suam Ligures restituisset, claram victoriam vincendo oppugnantes, non saviendo in afflictos fieri. COS. qua ferocia animi usus erat in Liguribus, eandem ad non parendum senatui habuit. legionibus extemplo Pisas in hibernacula missis, iratus patribus, infestus prætori Romam rediit: senatuque extemplo ad ædem Bellonæ vocato, multis verbis invecus est in prætorem: qui cum ob rem bello bene gestam, ut diis immortalibus honos haberetur, referre ad senatum debuisset, adversus se pro hostibus S. C. fecisset, quo victoriam suam ad Ligures transferret, dedique iis prope consulem prætor juberet. Itaque multam ei se dicere: a patribus postulare, ut S. C. in se factum tolli juberent, supplicationemque, quam absentes ex literis de bene gesta Rep. missis decernere debuerint, presentes honoris deorum primum causa, deinde & sui aliquo tandem respectu decernerent. Nihilo lenioribus; quam absens, senatorum aliquot orationibus increpitus, neutra impetrata re, in provinciam rediit.

CAPUT IX.

Novi creantur magistratus: Coss. sunt C. Popillius Lanas, P. Ælius Ligus. A censoribus Q. Fulvio Flacco, L. Postumio Albino lustrum conditur: idem Q. Fulvius censor adem Fortuna Equestris ab se votam dedicat: locustarum pestilentia in Apulia grassatur, ad id malum tollendum mittitur C. Sicinius prator.

Alter COS. Postumius, consumpta æstate in recognoscendis agris, ne visa quidem provincia sua, comitiorum causa Romam rediit. COSS. C. Popillium Lænatem, P. Ælium Ligurem creavit. Prætores exinde facti, C. Licinius Crassus, M. Junius Pænus,
 10 Sp. Lucretius, Sp. Cluvius, Cn. Sicinius, C. Memmius iterum, eo anno Lustrum conditum est. Censores erant Q. Fulvius Flaccus, & A. Postumius Albinus. Postumius condidit, Censa sunt civium Romanorum capita CCLXIX. millia, & XV. Minor aliquantof numerus, quia L. Postumius COS. pro concione edixerat, qui socium Latini nominis ex edicto C. Claudii COS. redire in civitates suas debuissent, ne quise eorum Romæ, sed omnes in suis civitatibus censerentur. Concors & e Rep. censura fuit. Omnes, quos senatu moverunt, quibusque equos ademerunt, ærarios fecerunt, & tribu moverunt. neque ab altero notatum alter probavit. Fulvius ædem Fortunæ equestris, quam proconsul in Hispania dimicans cum Celtiberorum legionibus voverat, annos sex postquam voverat dedicavit, & scenicos ludos per quatrimum, unum diem in circo fecit. L. Cornelius Lentu.

tulus decemvir sacrorum eo anno mortuus est, in locum ejus suffectus A. Postumius Albinus. Locustarum tantæ nubes a mari vento repente in Apuliam illatæ sunt, ut examinibus suis agros late operirent. Ad quam pestem frugum tollendam Cn. Sicinius prætor designatus cum imperio in Apuliam missus, ingenti agmine hominum ad colligendaseas coacto, aliquantum temporis absumpsit.

CAPUT X.

Contendunt consules, & Senatus: hic vult ut de Popillo, qui in deditos Ligures contra jus & fas usus scivitia fuerat, referatur: consulibus non obsequentibus (est enim M. Popillius frater alterius consulum) statuit nihil aliud prius decernere.

PRincipium insequentis anni, quo C. Popillius & P. Ælius fuerunt COSS. U.C. 578 residuas contentiones ex prior anno habuit. Patres referri de Liguribus, renovarique S. C. volebant, & COS. Ælius referebat. Popillius & collegam & senatum pro fratre deprecabatur, & præ se ferens, si quid decernerent, intercessurum, collegam deterruit, patres eo magis utrique pariter COSS. infensi in incepto perstabant. Itaque cum de provinciis ageretur, & Macedonia, jam imminente Persei bello, peteretur, Ligures ambobus consulibus decernuntur, Macedoniam decreturos negant, ni de M. Popillio referretur. Postulantibus deinde ut novos exercitus scribere, aut supplementum veteribus liceret, utrunque ne-

ga

gatum est. Prætoribus quoque in Hispaniam supplementum petentibus negatum, M. Junio in citeriorem, Sp. Lucretio in ulteriorem. C. Licinius Crassus urbanam jurisdictionem, Cn. Sicinius inter peregrinos erat sortitus, C. Memmius Siciliam, Sp. Claudius Sardiniam. COSS. ob ea irati senatui, Latinis feriis in primam quamque diem indictis, provinciam abituros se denuntiaverunt, nec quicquam rei pub. acturos, præterquam quod ad provinciarum administrationem attineret.

CAPUT XI.

Rex Eumenes Romam venit : introductus in Senatum, Bellum a Perseo Macedonia rege parari nuntiat : Patres, commemoratis in pop. Rom. injuriis, ad occurrendum hortantur.

- 11 **A**ttalum regis Eumenis fratrem legatum venisse Romam Valerius Antias his COSS. scribit ad deferenda de Perseo crimina, indicandosque apparatus belli. Plurimum annales, & quibus credidisse malis, ipsum Eumenem venisse tradunt. Eumenes igitur ut Romam venit, exceptus cum tanto honore, quantum non meritis tantum ejus, sed beneficiis etiam suis, ingentia quæ in eum congesta erant, existimaret deberi P. R., in senatum est introductus. *Causam veniendi sibi Romam fuisse, dixit, præter cupiditatem visendi deos hominesque, quorum beneficio in ea fortuna esset, supra quam ne optare quidem auderet, etiam ut coram moneret senatum, ut Persei conatus obviam*

viam iret. Orsus inde a Philippi consiliis, necem Demetrii filii retulit, adversantis Romano bello. Bastarnarum gentem excitam sedibus suis, quorum auxiliis fretus in Italiam transiret. Hac eum volutantem in animo, oppressum fato regnum ei reliquisse, quem infestissimum esse sensisset Romanis. Itaque Persea hereditarium a patre relictum bellum, & simul cum imperio traditum, jam jam primum alere ac fovere omnibus consiliis: Florere praterea juventute, quam stirpem longam pax ediderit, florere opibus regni, florere etiam aetate. Qua cum corporis robore ac viribus vigeat, animum esse inveteratum diutina arte atque usu belli. Jam inde a puero, patris contubernio, Romanis quoque bellis, non finitimis tantum assuetum, missum a patre in expeditiones multas variasque. Jam ex quo ipso accepisset regnum, multa qua non vi, non dolo, Philippus omnia exportus petuisset moliri, admirando rerum successu tenuisse. Accessisse ad vires eam, qua longo tempore multis magnisque meritis pareretur, auctoritatem. Nam apud Græcia atque Asia civitates, vereri majestatem ejus omnes. Nec pro quibus meritis, pro qua munificentia, tantum ei tribuatur, cernere: nec dicere pro certo posse, utrum felicitate id quoddam ejus accidat, an, quod ipse vereatur dicere, invidia adversus Romanos favorem illi conciliet. Inter ipsos quoque reges ingentem auctoritate, Seleuci filiam duxisse eum non petentem, sed petitum uliro: sororem dedisse Prusie precanti ac oranti: celebratas esse utraque nuptias gratulatione donisque innumerabilium legationum: & velut auspiciis nobilissimis populis deductas esse. Bæotorum gentem captatam Philippo nunquam ad scribendum

dum amicitia fœdus adduci potuisse : tribus nunc locis cum Perseo fœdus incisum literis esse , uno Thebis , altero ad Delum augustissimo & celeberrimo in templo , tertio Delphis . In Achaico concilio vero , nisi discussa res per paucos Romanum imperium intentantes esset , eorum prope adductam , ut aditus & in Achajam daretur . At Hercule suos honores , cujus merita in eam gentem privatim an publice sint majora , vix dici posset , partim desertos per incultum ac negligentiam , partim hostiliter sublato esse . Jam Ætolos quem ignorare in seditionibus suis non ab Romanis , sed a Perseo praesidium petiisse ? His eum fultum societatibus atque amicitiiis , eos domesticos apparatus belli habere , ut externis non egeat , XXX. millia peditum . v. millia equitum : in X. annos frumentum praeparare : ut abstinere & suo , & hostium agro frumentandi causa possit . Jam pecuniam tantam habere , ut X. millia mercenariorum milium , praeter Macedonum copias , stipendium in totidem annos praeparatum habeat . praeter annum , quod ex metalis regniis capiat , vestigal . Arma vel tribus tantis exercitibus in armamentaria congestisse . Juventutem , ut jam Macedonia deficiat , velut ex perenni fonte unde hauriat , Thraciam subjectam esse . Reliquum orationis

13 adhortatio fuit . Non ego hac , inquit , incertis iactata rumoribus , & cupidius credita , quia vera esse de inimico crimina volebam , adfero ad vos , P. C. , sed comperta & explorata , haud secus , quam si speculator missus a vobis subjecta oculis referrem . Neque relicto regno meo , quod amplum & egregium vos fecistis , mare tantum trajecistis , ut vana ad vos afferendo , fidem abrogarem mihi . Cernebam nobilissimas Asia & Gracia civitates

*rater in dies magis denudantes iudicia sua :
 mox si permetteretur , eo processuras , unde re-
 ceptum ad pœnitendum non haberent . Cerne-
 bam Persea non continentem se Macedonia re-
 gno , alia armis occupantem , alia quia vi su-
 bigi non possunt , favore ac benevolentia com-
 plectentem . Videbam , quam impar esset sors ,
 cum ille vobis bellum , vos ei securam pacem
 prestaretis . Quanguam mihi quidem non pa-
 rare , sed gerere pene bellum videbatur . Abro-
 polim socium atque amicum vestrum regno
 expulit . Arterarum Illyrium , quia scripta ab
 eo quadam vobis comperit , socium item at-
 que amicum vestrum , interfecit . Eversam ,
 & Callicritum Thibanos , principes civitatis ,
 quia liberius adversus eum in concilio Bœoto-
 rum locuti fuerant , delaturosque ad vos qua-
 agerentur , professi erant , tollendos curavit .
 Auxilium Byzantiis adversus fœdus tulit .
 Dolopia bella intulit . Thessaliam , & Dori-
 dem cum exercitu pervasit , ut in bello inte-
 stino deterioris partis auxilio meliorem affli-
 geret . Confudit & miscuit omnia in Thes-
 salia , Perrabiæque spe novarum tabularum ,
 ut manu debitorum obnexia sibi optimates
 opprimeret . Hac cum vobis quiescentibus &
 patientibus feceris , & concessam sibi Gra-
 ciam esse a vobis videat , pro certo habet ,
 neminem sibi , antequam in Italiam traje-
 cerit , armatum occursurum . Hoc quam vo-
 bis tutum , aut honestum sit , vos videritis .
 ego certe mihi turpe esse duxi , prius Persea
 ab bellum inferendum , quam me socium ad
 predicendum ut caveretis , venire in Ita-
 liam . Functus necessario mihi officio , &
 quodam modo liberata atque exonerata fide
 mea , quid ultra facere possum , quam uti
 deos deasque precer , ut vos , & vestra Rei-
 pu-*

14 *publica, & nobis sociis atque amicis, qui ex vobis pendemus, consulatis? Hæc oratio movit patres conscriptos: cæterum in præsentia nihil, præterquam fuisse in curia regem, scire quisquam potuit, eo silentio clausa curia erat. Bello denique perfecto, quæque dicta ab rege, quæque responsa essent, emanare.*

CAPUT XII.

Persei regis legati, quos ad crimina purganda Romam miserat, in Senatum introduci, aversis auribus, animisque audiuntur: est ingrata Rhodiorum quoque legatio propter orationem habitam intemperantius contra Eumenem, quod crederent suspectam fecisse senatui civitatem suam.

PERSEI deinde regis legatis post paucos dies senatus datus est. Cæterum præoccupatis non auribus magis, quam animis ab Eumene rege, omnis & defensio & deprecatio legatorum respuebatur: & exasperavit animos ferocia * animi Harpali, qui principis legationis erat. Is, *velle quidem & laborare dixit regem, ut purganti se nihil hostile dixisse aut fecisse fides habeatur: cæterum si pervicacius causam belli quæri videat, forti animo defensurum se. Martem communem esse, & eventum incertum belli.* Omnibus civitatibus Græciæ atque Asiæ curæ erat, quid Persei legati, quid Eumenes in senatu egisset: & propter adventum ejus, quem moturum aliquid rebantur, miserant pleræque civitates, alia in speciem præferentes, legatos. & legatio Rhodiorum erat, ac Satyrus princeps, haud dubius

bis quin Eumenes civitatem quoque suam Persei criminibus junxisset. Itaque omni modo per patronos hospitesque disceptandi cum rege locum in senatu quærebat. Quod cum contigisset, libertate intemperantius in-
 vectus in regem, quod Lyciorum gentem ad-
 versus Rhodios concitasset, graviorque Asiæ
 esset, quam Antiochus fuisset, popularem
 quidem, ac gratam populis Asiæ (nam eo
 quoque jam favor Persei venerat) orationem
 habuit, cæterum invisam senatui, inutilem-
 que sibi & civitati suæ. Eumeni vero conspi-
 ratio adversus eum favorem apud Romanos
 fecit, ita omnes ei honores habiti, donaque
 quam amplissima data, cum sella curuli, at-
 que eburneo scipione.

C A P U T XIII.

*Perseus rex certior factus ab legatis suis, bel-
 lum sibi ab Romanis instare, infestus ante
 omnes regi Eumeni, clam immittit in eum
 percussores: ab his in itinere petitus insidiis
 Eumenes, ad vita periculum proxime ad-
 ducitur.*

Legationibus dimissis, cum Harpalus, 15
 quanta eximia celeritate poterat, re-
 gressus in Macedoniam, nuntiasset regi,
 nondum quidem parantes bellum reliquis-
 se se Romanos, sed ita infestos, ut facile
 appareret non dilaturos: & ipse, præter-
 quam quod & ita credebat futurum, jam
 etiam volebat, in flore virium se credens
 esse, Eumeni ante omnes infestus erat: a
 cujus sanguine ordiens bellum, Evandrum
 Cretensem ducem auxiliorum, & Macedo-
 nas tres assuetos ministeriis talium facino-
 rum

rum, ad cædem regis subornat, literasque eis dat ad Praxo hospitem, principem auctoritate & opibus Delphorum. Satis constabat, Eumenem, ut sacrificaret Apollini, Delphos ascensurum. Progressi cum Evandro insidiatores, nihil aliud ad peragendum inceptum, quam loci opportunitatem omnia circumeuntes quærebant. Ascendentibus ad templum a Cirra, priusquam perveniretur ad frequentia ædificiis loca, maceria erat ab læva semitæ paulum extans a fundamento, qua singuli transirent. dextra pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat, post maceriam se abdiderunt, gradibus astructis, ut ex ea velut e muro tela in prætereuntem

- * al. conjicerent. Primo a * mari circumfusa tur-
agmi- ba amicorum ac satellitum procedebat: de-
ne. inde extenuabant paulatim angustię agmen. Ubi ad eum locum ventum est, qua singulis eundum erat, primus semitam ingressus Pantaleon Ætolię princeps, cum quo institutus regi sermo erat: tum insidiatores exorti saxa duo ingentia devolvunt: quorum altero caput ictum est regi, altero humerus sopitus, ex semita proclivi in declive multis super prolapsam jam saxis congestis. & cæteri quidem etiam amicorum & satellitum postquam cadentem videre, diffugiunt. Pantaleon constanter impavidus mansit ad protegendum regem. Latrones cum brevi circumitu maceriæ decurrere ad conficiendum faucium possent, velut perfecta re, in jugum Parnassi refugerunt, eo cursu, ut, cum unus non facile sequendo per invia atque ardua, moraretur fugam eorum, ne comprehenso indicium emanaret, occiderint comitem. Ad corpus regis primo amici, deinde satellites ac servi concurrerunt, tollentes sopitum vul.

vulnere, ac nihil sentientem: viveretamen ex calore & spiritu remanente in præcordiis senserunt; victurum exigua ac prope nulla spes erat. Quidam ex satellitibus secuti latronum vestigia, cum usque ad jugum Parnassi nequicquam fatigati pervenissent, re infecta redierunt. Aggressi facinus Macedones ut inconsulte, ita audacter coeptum, nec consulte & timide reliquerunt. Compositam jam sui regem amici postero die deferunt ad navem: inde Corinthum, a Corintho per Isthmi jugum navibus traductis, Æginam trajiciunt. Ibi adeo secreta ejus curatio fuit, admittentibus neminem, ut fama mortuum in Asiam perferret. Attalus quoque celerius, quam dignum concordia fraterna erat, credidit. Nam & cum uxore fratris, & præfecto arcis, tanquam jam haud dubius regni hæres est locutus. Quæ postea non fefellere Eumenem: & quamquam dissimulare, & tacite habere id patique statuerat, tamen in primo congressu non temperavit, quin uxoris petendæ præmaturam festinationem fratri objiceret. Romam quoque fama de morte Eumenis perlata est.

CAPUT XIV.

Ablegatis Romanis , reversis ex Macedonia , Romam adducitur L. Rammius Brundusinus , quo Perseus decreverat clandestini in Romanos sceleris uti ministro: ab hoc detectis in senatu omnibus pravis Persei consiliis , in eum ut in non dubium hostem agitur bellum ; cuius parandi negotium Cn. Sicinio pratori datur.

- 17 **S**UB idem tempus C. Valerius ex Græcia , qui legatus ad visendum statum regionis ejus , speculandaque consilia Persei regis mis-
fuserat , rediit: congruentiaque omnia criminibus ab Eumene allatis referebat . simul & adduxerat secum Praxo a Delphis , cujus domus receptaculum latronum fuerat : & L. Rammium Brundusinum , qui talis indicii delator erat. Princeps Brundusii Rammius fuit : hospitio quoque & duces Romanos omnes , & legatos , exterarum quoque gentium insignes , præcipue regios , accipiebat . Ex eo notitia ei cum absente Perseo fuerat : literisque spem amicitiae interioris , magnæque inde fortunæ facientibus , ad regem profectus , brevi per familiaris haberi , trahique magis quam vellet in arcanos sermones est cœptus . Promissis enim ingentibus præmiis , petere institit ab eo rex , quoniam duces omnes legatique Romani hospitio ejus uti assuessent , quibus eorum ipse scripsisset , ut venenum dandum curaret . Cujus scire se comparationem plurimum difficultatis & periculi habere , pluribus consiliis comparari . eventum præterea incerto esse , ut aut satis efficacia ad rem peragendam , aut tuta ad rem celandam dantur . se daturum ,

rum, quod nec in dando, nec datum, ullo signo deprehendi possit. Rammius veritus, ne si abnuisset, primus ipse veneni experimentum esset, facturum pollicitus proficiscitur: nec Brundisium ante redire, quam convento C. Valerio legato, qui circa Chalcidem esse dicebatur, voluit. Ad eum primum indicio delato, jussu ejus Romam simul venit. introductus in curiam, quæ acta erant exposuit. Hæc adea, quæ ab Eumene delata erant, accessere, quo maturius hostis Perseus judicaretur, quippe quem non justum modo apparare bellum regio animo, sed per omnia clandestina grassari scelera latrociniorum ac veneficiorum cernebant. Belli administratio ad novos COSS. rejecta est: in præsentia tamen Cn. Sicinium prætorem, cujus inter cives & peregrinos jurisdictio erat, scribere milites placuit, qui Brundisium ducti, primo quoque tempore Apolloniam in Epirum trajicerentur, ad occupandas maritimas urbes: ubi COS. cui provincia Macedonia obvenisset, classem appellere tuto, & copias percommode exponere posset. Eumenes aliquandiu Æginæ retentus periculosa & difficili curatione, cum primum tuto potuit, profectus Pergamum, præter pristinum odium recenti etiam scelere Persei stimulante, summa vi parabat bellum. Legati eo ab Roma, gratulantes quod e tanto periculo evasisset, venerunt.

CAPUT XV.

M. Junio, & Sp. Lucretio prætoribus, Hispaniam provinciam sortitis, supplementum ad exercitum datur: ager Campanus per recognitionem Postumii Cos. in publicum vindicatus, locatur.

CUM Macedonicum bellum in annum dilatum esset, cæteris prætoribus jam in provincias profectis, M. Junius & Sp. Lucretius, quibus Hispaniæ provinciæ obveniant, fatigato sæpe idem petendo senatu tandem pervicerunt, ut supplementum sibi ad exercitum daretur. tria millia peditum, C. & quinquaginta equites in Romanas legiones, in socialem exercitum V. millia peditum, & CCC. equites imperare sociis jussi. Hoc copiarum in Hispanias cum prætoribus
 19 novis portatum est. Eodem anno, quia per recognitionem Postumii COS. magna pars agri Campani, quem privati sine discrimine passim possederant, recuperata in publicum erat, M. Lucretius tribunus plebis promulgavit, ut agrum Campanum censores fruendum locarent: quod factum tot annis post captam Capuam non fuerat, ut in vacuo vagaretur cupiditas privatorum.

CAPUT XVI.

Ariarathes, Cappadocia rex, filium suum Romam educendum mittit: amicitia cum Thracibus petentibus conjungitur: instante cum Perseo rege bello, ad explorandos sociorum animos legati in Asiam mittuntur.

CUM in expectatione senatus esset, bello etsi non indicto, tamen jam decreto, qui regum suam, Persei qui secuturi amicitiam essent, legati Ariarathis, puerum filium regis secum adducentes Romam venerunt. Quorum oratio fuit, *regem educendum filium Romam misisse: ut jam inde a puero assuesceret moribus Romanis hominibusque. Petere, ut eum non sub hospitum modo privatorum custodia, sed publica etiam cura ac velut tutela vellet esse.* Ea regis legatio grata senatui fuit. Decreverunt ut Cn. Sicinius prætor ædes instructas locaret, ubi filius regis comitesque ejus habitare possent. Et Thracum legatis apud se disceptantibus, & societatem amicitiamque petentibus, & quod petebant datum est, & munera binum millium æris summæ in singulos missa. Hos utique populos, quod ab tergo Macedonia Thracia esset, assumptos in societatem gaudebant. Sed ut in Asia quoque & insulis explorata omnia essent, T. Claudium Neronem, M. Decimium legatos miserunt. Adire eos Cretam & Rhodum iusserunt simul renovare amicitiam, simul speculari, num sollicitati animi sociorum ab rege Perseo essent.

Prodigia, & eorum expiatio.

IN suspensa civitate ad expectationem novi belli, nocturna tempestate columna rostrata in Capitolio, bello Punico priore posita a M. Æmilio COS. cui collega Ser. Fulvius fuit, tota ad imum fulmine discussa est. Ea res prodigii loco habita, ad senatum relata est. Patres ad aruspices referre, & decemviros ad ire libros jusserunt. Decemviri lustrandum oppidum, supplicationem obsecrationemque habendam, victimis majoribus sacrificandum & in Capitolio Romæ, & in Campania ad Minervæ promontorium renuntiarent: ludos per X. dies Jovi opt. max. primo quoque die faciendos. Ea omnia cum cura facta. aruspices in bonum versurum id prodigium, prolationemque finium, & interitum perduellium portendi responderunt: quod ex hostibus spolia fuissent ea rostra, quæ tempestas disjecisset. Accesserunt quæ cumularent religiones animis. Saturniæ nuntiatum erat sanguine per triduum in oppido pluuisse: Calatiæ asinum tripedem natum, & taurum cum quinque vaccis, uno ictu fulminis exanimatos: Oximi terra pluuisse. Horum quoque prodigiorum causa, res divinæ factæ, & supplicatio unum diem, feriæque habitæ.

CAPUT XVIII.

Coactis tribunicia denuntiatione exire in provinciam COSS. C. Popillio, & P. Ælio, renovatur ex populi jussu senatusconsultum, quod illi impediabant, de restituendis in libertatem Liguribus, scelere oppressis a M. Popillio: hic, majore in se concitata invidia propter denuo vexatos bello Ligures, minis Romam pertractus, bis causa dicta, tandem callida pratoris Licinii arte judicio eximitur. Inter hac de Corsis triumphat in monte Albano C. Cicerejus prator.

Consules ad id tempus in provincias non exierant: quia neque uti de M. Popillio referrent, senatui obsequebantur, & nihil aliud decernere prius, statutum patribus erat. Aucta etiam invidia est Popillii literis ejus, quibus iterum cum Statellatibus Liguribus proconsul pugnasse se scripsit, ut se * decem millia eorum occidisse: propter 21
cujus injuriam belli, cæteri quoque Ligurum populi ad arma ierunt. Tum vero non absens modo Popillius, qui deditis contra jus ac fas bellum intulisset, & pacatos ad rebellandum incitasset: sed COSS. quod non exirent in provinciam, in senatu increpiti. Hoc consensu patrum accensi M. Martius Sermo, & Q. Martius Scylla tribuni plebis, & COSS. multam se dicturos, nisi in provinciam exirent, denuntiarunt, & rogationem, quam de Liguribus deditis promulgare in animo haberent, in senatu recitarunt. Sanciebatur, ut qui ex Statellis deditis in libertatem restitutus ante Kalendas Sextiles primas non esset, cujus dolo malo is in servitutem venisset, ut juratus senatus decer-

neret, qui eam rem quæreret animadvertetque. Ex auctoritate deinde senatus eam rogationem promulgarunt. Priusquam proficiscerentur COSS. C. Cicerejo prætori prioris anni ad ædem Bellonæ senatus datus est. Is, expositis, quas in Corsica res gessisset, postulatoque frustra triumpho, in monte Albano, quod iam in morem venerat, ut sine publica auctoritate fieret, triumphavit. Rogationem Martiam de Liguribus magno consensu plebes scivit iussitque. ex eo plebiscito C. Licinius prætor consulit senatum, quem

22 quærere ex rogatione vellet. Patres ipsum eum quærere iusserunt. Tum demum COSS. in provinciam profecti sunt, exercitumque a

* al. in provinciam profecti sunt, exercitumque a
* cece M. Popillio * ceperunt: neque tamen M. Popillius reverti Romam audebat, ne causam diceret, adverso senatu, infestiore populo, apud prætorem qui de quaestione in se posita senatum consulisset. Huic detrectationi ejus tribuni pl. alterius rogationis denuntiatione occurrerunt: ut si non ante Idus Novembres in urbem Romam introisset, de absente eo C. Licinius statueret ac judicaret. Hoc tractus vinculo cum redisset, ingenti cum invidia in senatum venit. Ibi cum laceratus jurgiis multorum esset, S. C. factum est, ut qui Ligurum post Q. Fulvium, L. Manlium COSS. hostes non fuissent, ut eos C. Licinius, Cn. Sicinius prætores in libertatem restituendos curarent, agrumque iis trans Padum COS. Popillius daret. Multa millia hominum hoc S. C. restituta in libertatem, transductisque Padum ager est assignatus. M. Popillius rogatione Martia bis apud C. Licinium causam dixit: tertio prætor gratia COS. absentis & Popillia familiae precibus victus, Idibus Martiis adesse reum iussit, quo die

novi

novi magistratus inituri erant honorem: ne diceret jus, qui privatus futurus esset. Ita rogatio de Liguribus arte fallaci elusa est.

CAPUT XIX.

Cartaginienses de regis Massanissa injuriis queruntur apud Senatum: qui permotus presentem Gulussam regis filium, quoniam super iis, de quibus Cartaginienses querantur, nulla a patre mandata se ait accepisse, jubet in Macedoniam proficisci, nuntiarique Massanissa patri, ut Romam ad disceptandum jure cum Carthaginiensibus legatos mittat.

Legati Carthaginienses eo tempore Romæ erant, & Gulussa filius Massanissæ. inter eos magnæ contentiones in senatu fuere. Carthaginienses querebantur, præter agrum, de quo ante legati ab Roma, qui in re presenti cognoscerent, missi essent; amplius LXX. oppida castellaque agri Carthaginiensis biennio proximo Massanissam vi atque armis possedisse. Id illi, cui nihil pensi sit, facile esse: Carthaginienses fœdere illigatos silere: prohiberi enim extra fines efferre arma. Quamquam sciant in suis finibus, si inde Numidas pellerent, se gesturos bellum: illo haud ambiguo capite fœderis deterreri, quo diserte vetentur cum sociis P. R. bellum gerere. Sed jam ultra superbiam crudelitatem & avaritiam ejus non pati posse Carthaginienses: missos esse qui orarent senatum, ut triumpharum rerum unam ab se impetrari sinerent: ut vel ex aquo apud socium populum, quid cujusque esset, disceperent: vel permetterent Carthaginiensibus, ut adversus injusta arma pio iustoque se tuerentur bello: vel ad extremum, si gratia plus

quam veritas apud eos valerent, semel statuerent, quid donatum ex alieno Massanissa vel-
lent. Modestius certe daturos eos, & scituros
quid dedissent: ipsum nullum praterquam sua
libidinis arbitrio finem facturum. Horum si ni-
hil impetrarent, & aliquod suum post datum a
P. Scipione pacem delictum esset, ipsi potius ani-
madverterent in se. Tutam servitutem se sub
dominis Romanis, quam libertatem expositam
ad injurias Massanissa malle. Perire namque
semel ipsis satis satius esse, quam sub acerbissimi
carnificis arbitrio spiritum ducere. Sub hæc di-
cta lacrymantes procubuerunt, stratique hu-
mi non sibi magis misericordiam quam regi
invidiam concitarunt. Deinde interrogari

- 24 Gulussam placuit, quid ad ea responderet: aut
si prius mallet, expromeret super qua re Romam
venisset. Gulussa neque sibi facile esse dixit de
iis rebus agere, de quibus nihil mandati a pa-
tre haberet: neque patri facile fuisse mandare,
cum Carthaginienses nec de qua re acturi essent,
nec omnino ituros se Romam indicaverint. In-
ade Æsculapii clandestinum eos per aliquos noctes
consilium principum habuisse: unde praterea le-
gatos occultis cum mandatis Romam mitti. Eam
causam fuisse patri mittendi se Romam, qui
deprecaretur senatum, quid communibus ini-
micis criminantibus se crederent, quem ob nul-
lam aliam causam, nisi propter constantem fi-
dem erga P. R. edissent. His utrinque auditis,
senatus de postulatis Carthaginiensium
consultus respondere ita iussit: Gulussam pla-
cere extemplo in Numidiam proficisci, & nun-
tiare patri, ut de iis, de quibus Carthaginien-
ses querantur, legatos quamprimum ad sena-
tum mittat, denuntietque Carthaginiensibus,
ut ad disceptandum veniant. Si aliquid pos-
sent Massanissa honoris causa, & fecisse, &
factu.

facturos esse: jus gratia non dare: agrum quacujusque sit, possideri velle: nec novos statuere fines, sed veteres observari in animo habere. Carthaginensibus victis se urbes & agros concessisse, non ut in pace eriperent per injuriam, qua jure belli non ademissent. Ita regulus Carthaginensesque dimissi. Munera ex instituto data utriusque, aliaque hospitalia comiter conservata.

CAPUT XX.

Reversi ex Macedonia legati, qui ad renunciandum regi Perseo amicitiam missi fuerant, exponunt in senatu, quid viderint, quid cum rege collecti sint, quoque habitu digressi: instante igitur inde bello, subit cura de creandis quamprimum novis magistratibus.

Sub idem tempus Cn. Servilius Cæpio,²⁵ Ap. Claudius Centhio, T. Annius Lucus, legati ad res repetendas in Macedoniam, renuntiandamque amicitiam regi missi, redierunt: qui jam sua sponte infestum Perseo senatum insuper accenderunt, relatîs ordine quæ vidissent, quæque audissent. Vidisse se per omnes urbes Macedonum summa vi parari bellum. Cum ad regem pervenissent, pro multis dies conveniendi ejus potestatem non factam. Postremo cum desperato jam colloquio profecti essent, tum demum se ex itinere revocatos, & ad eum introductos esse. Sua orationis summam fuisse, fœdus cum Philippo iktum, cum ipso eo post mortem patris renovatum: in quo diserte prohiberi eum extra fines arma efferre, prohiberi socios P. R. laceßere bello. Exposita deinde ab se ordine, quæ ipsi nuper in senatu Eumenem vera omnia & com-

perta referentem audissent. Samothracia prae-
 rea per multos dies occultum consilium cum le-
 gationibus civitatum Asia regem habuisse.
 Pro his injuriis satisfieri senatum aequum cen-
 sere; reddique sibi res sociisque suis, quas con-
 tra jus foederis habeat. Regem ad ea primo
 accensum ira, inclementer locutum, avariti-
 am superbiamque Romanis obicientem frequen-
 ter, quod alii super alios legati venirent, spe-
 culari dicta sacraque sua, quod se ad nutum
 imperiumque eorum omnia dicere ac facere a-
 quum censerent. Postremo multum ac diu voci-
 feratum reverti postero die jussisse, scriptum se
 responsum dare velle: tum ita sibi scriptum
 traditum esse. Fœdus cum patre iustum ad se
 nihil pertinere. Id se renovari, non quia pro-
 baret, sed quia in nova possessione regni pa-
 tienda omnia essent, passum. Si novum fœdus
 secuta facere vellent, convenire prius de con-
 ditionibus debere: & si in animum induce-
 rent, ut ex aquo fœdus fieret, & se visurum
 quid sibi faciendum esset, & illos credere Reip.
 consulturos. Atque ita se proripuisse, & sum-
 moveri e regia omnes coëptos: tum se amici-
 tiam & societatem renuntiassse. Qua voce eum
 accensum restitisse, atque voce clara denuntiass-
 se sibi, ut triduo regni sui decederent finibus,
 Ita se profectos: nec sibi aut venientibus, aut
 manentibus quidquam hospitaliter aut be-
 nigne factum. Thessali deinde Ætolique le-
 gati auditi. Senatui, ut scirent quampri-
 mum quibus ducibus usura Respub. esset,
 literas mitti consulibus placuit, ut uter eo-
 rum posset, Romam ad magistratus crean-
 dos veniret. Nihil magnopere quod me-
 morari attinet reipub. eo anno consules gef-
 ferant: magis e Repub. visum erant compri-
 mi ac sedari exasperatos Ligures.

CAPUT XXI.

Illyriorum regem Gentium, tanquam Persei amicum, Issenses legati suspectum senatui faciunt, atque de accepta injuria queruntur: ad illum legationem senatus decernit.

CUm Macedonicum bellum expectaretur, Gentium quoque Illyriorum regem suspectum Issenses legati fecerunt: simul questus suos secundo populatum: simul nuntiantes, uno animo vivere Macedonum atque Illyriorum regem, communi consilio parare Romanis bellum: & specie legatorum Illyrios speculatores Roma esse, Perseo auctore missos, ut quid ageretur scirent. Illyrii vocati in senatum: qui cum legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda crimina, si qua de rege Issenses deferrent: quæsitum, ecquid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca laetitia acciperent: sciretur denique venisse eos, & super qua re venissent? Hæsitantibus in responso, ut curia excederent dictum: responsum tanquam legatis, ut qui adire senatum non postulassent, dari non placuit: mittendosque ad regem legatos censuerunt, qui nuntiarent, * qui socii quererentur apud senatum ex- * al.
stus a rege agrum. non equum eum facere qui quod.
ab sociis suis non abstineret injuriam. In hanc legationem missi A. Terentius Varro, C. Plætorius, C. Cicerejus.

Solos Rhodios ex omnibus Asia sociis Persei regis sollicitatione labefactatos, legati inde redeuntes renuntiant: bellum contra regem strenue paratur: instructa classe atque exercitu Brundusii, eo proficiscitur Cn. Sicinius prætor trajecturus in Macedoniam, eamque obtenturus provinciam usque ad novi consulis adventum.

EX Asia qui circa socios reges missi erant legati redierunt, qui renuntiarent, Eumenem in ea, Antiochum in Syria, Ptolemaum in Alexandria sese convenisse. Omnes sollicitatos legationibus Persei, se egregie in fide permanere, pollicitosque omnia, quæ P. R. imperasset, præstáturos. & civitates socias adisse: cæteras satis fidas, solos Rhodios fluctuantes & imbutos Persei consiliis invenisse. Venerant Rhodii legati ad purganda ea quæ vulgo jactari de civitate sciebant: cæterum senatum iis dari, cum novi consules magistratum inissent, placuit. 27 Belli apparatus non differendum censuerunt. C. Licinio prætori negotium datur, ut ex veteribus quinquagemis in navalibus Romæ subductis, quæ possent usui esse, reficeret, pararetque naves quinquaginta: si quid ad eum numerum explendum deesset, C. Memmio collegæ in Siciliam scriberet, ut eas, quæ in Sicilia naves essent, reficeret atque expediret, ut Brundisium primo quoque tempore mitti possent. Socios navales libertini ordinis in viginti & quinque naves ex civibus Romanis C. Licinius prætor scribere iussus: in quinque & viginti parem numerum Cn. Sicinius sociis imperaret: idem præ-

prætor peditum VIII. millia, CCCC. equites a sociis Latini nominis exigeret. Hunc militem qui Brundusii acciperet, atque in Macedoniam mitteret, A. Atilius Serranus, qui priore anno prætor fuerat, deligitur; Cn. Sicinius prætor, cui exercitum paratum ad trajiciendum haberet, C. Popillio COS. ex auctoritate senatus C. Licinius prætor scribit, ut & legionem secundam, quæ maxime veterana in Liguribus erat, & socios Latini nominis IV. millia peditum, CC. equites Idib. Febr. Brundusii adesse juberet. Hac classe & hoc exercitu Cn. Sicinius provinciam Macedoniam obtinere, donec successor veniret, jussus, prorogato in annum imperio. Ea omnia quæ senatus censuit, impigre facta sunt. Duodequadraginta quinqueremes ex navalibus deductæ: qui deduceret eas Brundisium, L. Porcius Licinius præpositus: duodecim ex Sicilia missæ. Ad frumentum classi exercituique coemendum in Apuliam Calabriamque tres legati missi, Sex. Digitius, T. Juventius, M. Cæcilius. Ad omnia præparata Cn. Sicinius prætor paludatus ex urbe profectus Brundisium venit.

CAPUT XXIII.

C. *Popillius Cos. Romam reversus, differens de rebus ab se in provincia gestis, minus aqvis auribus auditur propter non restitutos in libertatem Ligures, a fratre M. Popillio oppressos: ab eo deinde comitia consularia, atque prætoria habentur: Coss. sunt P. Licinius Crassus, C. Cassius Longinus: hi vperum pro imminenti belli felici exitu suscipiunt.*

24 **E**Xitu prope anni C. Popillius COS. Romam rediit, aliquanto serius, quam ^{* al.} natus censuerat, ^{* cui primo quoque tempore} magistratus creare, cum tantum bellum ^{pe.} immineret, ^{al.} iussum erat. Itaque non secundis auribus patrum auditus est COS., cum in ^{iusus} arde Bellonæ de rebus in Liguribus gestis differeret: succlamationes frequentes erant, interrogationesque, cur scelere fratris oppressos Ligures in libertatem non restituisset. Comitia consularia in quam edicta erant diem, ad diem XII. Kal. Mart. sunt habita. Creati COS. P. Licinius Crassus, C. Cassius Longinus. Postero die prætores facti, C. Sulpitius Galba, L. Furius Philus, L. Canulejus Dives, C. Lucretius Gallus, C. Caninius Rebilus, L. Junius Annalis. His prætoribus provinciæ decretæ, duæ iure Romæ dicendo, Hispania, & Sicilia, & Sardinia, ut uni fors integra esset, quo senatus censuisset. consulibus designatis imperavit senatus, ut qua die magistratum inissent, hostiis majoribus rite mactatis precarentur, ut quod bellum P. R. in animo haberet gerere, ut id prosperum eveniret. Eodem die decrevit se-

natus, ut C. Popillius COS. ludos per dies X. Jovi Opt. Max. voveret; donaque circa omnia pulvinaria dari, si Resp. X. annos in eodem statu fuisset. Ita ut censuerant, in Capitolio vovit COS. ludos fieri, donariaque dari, quanta ex pecunia decretasset senatus, cum centum & quinquaginta non minus adessent, præeunte verba Lepido pontifice maximo, id votum susceptum est.

C A P U T XXIV.

Moriuntur duo publici sacerdotes L. Æmilius Papus, & Q. Fulvius Flaccus: facta est mors Q. Fulvii.

EO anno sacerdotes publici mortui, L. Æmilius Papus decemvir sacrorum, & Q. Fulvius Flaccus pontifex, qui priore anno fuerat censor. Hic fœda morte periit. ex duobus filiis ejus, qui tum in Illyrico militabant, nuntiatum alterum decessisse, alterum gravi & periculoso morbo ægrum esse. Obruit animum simul luctus metusque: mane ingressi cubiculum servi laqueo dependentem invenere. Erat opinio, post censuram minus compotem fuisse sui. vulgo Junonis Lacinia iram ob spoliatum templum alienasse mentem ferebant. Suffectus in Æmilii locum decemvir M. Valerius Messala, ut Fulvii pontifex Cn. Domitius Ænobarbus, oppido adolescens, sacerdos lectus.

De jam instante bello Macedonico, atque Romano diversa sunt regum populorumque Europa, atque Asia pro cuiusque studiis atque consiliis sententia, & voluntates.

²⁹
U.C. ⁵⁹⁷ **P.** Licinio, C. Cassio COSS. non urbs tantum Roma, nec terra Italia, sed omnes reges civitatesque quæ in Europa, quæque in Asia erant, converterant animos in curam Macedonici ac Romani belli. Eumenem cum vetus odium stimulabat, tum recens ira, quod scelere ejus prope ut victima mactatus Delphis esset. Prusias Bithyniæ rex statuerat abstinere armis, eventumque expectare. nam neque pro Romanis se æquum censere adversus fratrem uxoris arma ferre: & apud Persea victorem veniam per sororem impetrabilem fore. Ariarathes Cappadocum rex præterquam quod Romanis suo nomine auxilia pollicitus erat, ex quo est junctus Eumeni affinitate, in omnia belli pacisque se consociaverat consilia. Antiochus imminebat quidem Ægypti regno, & pueritiam regis, & inertiam tutorum spernens, & ambigendo de Cœlesyria, causam belli se habiturum existimabat, gesturumque sine ullo impedimento, occupatis Romanis in Macedonico bello, id bellum: tamen omnia & per suos legatos senatui, & ipse legatis eorum eximie pollicitus erat. Ptolemæus propter ætatem alieni etiam tum arbitrii erat: tutores & bellum adversus Antiochum parabant, quo vindicaret Cœlesyriam, & Romanis omnia pollicebantur ad Macedonicum bellum. Malsaniffa & frumento juvabat Romanos, & auxilia
cum

cum elephantis, Misagenemque filium mittere ad bellum parabat. Consilia autem in omnem fortunam ita disposita habebat. Si penes Romanos victoria esset, suas quoque in eodem statu mansuras res, neque ultra quidquam movendum: non enim passuros Romanos vim Carthaginiensibus afferri. Si fractæ essent opes Romanorum, quæ tum protegerent Carthaginienses, suam omnem Africam fore. Gentius rex Illyriorum fecerat potius, cur suspectus esset Romanis, quam satis statuerat utram foveret partem: impetuque magis, quam consilio iis aut illis se adiuncturus videbatur. Cotys Thrax Odrysarum rex evidenter Macedonum partis erat. Hæc sententia regibus cum esset de bello, in liberis gentibus populisque plebs ubique omnis ferme, ut solet, deterioribus erat ob regem Macedonasque inclinata: principum diversa cerneret studia. Pars ita in Romanos effusi erant, ut auctoritatem immodico favore corrumperent: pauci ex iis iustitia imperii Romani capti, plures ita, si præcipuam operam navassent, potentes sese in civitatibus suis futuros rati. Pars altera regiæ adulationis erat, quos æs alienum & desperatio rerum suarum eodem manente statu præcipites ad novanda omnia agebat: quosdam ventosum ingenium, quia Perseus magis auræ popularis erat. Tertia pars, optima eadem & prudentissima, si utique optio domini potioris daretur, sub Romanis quam sub rege malebat esse. si liberum inde arbitrium fortunæ esset, neutram partem volebant potentiorē altera oppressa fieri: sed illibatis potius viribus utriusque partis, pacem * ex eo manere: ita inter

30

• al.

ex x-

al.

alterius injuria. Hæc sentientes, certamina
fautorum utriusque partis tacite ex tuto spe-
ctabant.

CAPUT XXVI.

*Coss. , peractis rebus sacris , factisque prece-
tionibus , ex auctoritate Catrum de bello re-
gi Cerseo indicendo ad populum ferunt.*

COSS. quo die magistratum inierunt ex
S.C. cum circa omnia fana, in quibus
lectisternium majorem partem anni esse so-
let, majoribus hostiis immolassent, inde
preces suas acceptas ab diis immortalibus
ominati, senatui rite sacrificatum, precatio-
nemque de bello factam renuntiaverunt. Aru-
spices ita responderunt, si quid rei nova incipe-
retur, id maturandum esse: victoriam, trium-
phum, prorogationem imperii portendi. Patres,
quod faustum felixque P. R. esset, centuriatis co-
mitiis primo quoque die ferre ad populum COSS.
jusserunt, ut quod Perseus Philippi filius, Ma-
cedonum rex, adversus fœdus cum patre Philippo
ictum, & secum post mortem ejus renovatum,
sociis P. R. arma intulisset, agros vastasset, ur-
besque occupasset, quodque belli * parandi ad-
versus P. R. consilia inisset, arma, milites,
classem ejus rei causa comparasset: ut, nisi de
iis rebus satisfecisset, bellum cum eo iniretur.
Hæc rogatio ad populum lata est.

CAPUT XXVII.

Ex decreto senatus Coss. novum delectum militum habent: propter curam Macedonia provincia quadam ex vetere ordine scribendi milites mutantur. pratores, ac deinde etiam Consules post aliquam inter ipsos conventionem provincias sortiuntur: P. Licinio Macedonia, C. Cassio Italia obvenit.

SC. inde factum est, ut consules inter se 31
 . provincias Italiam & Macedoniam compararent, sortirenturve. Cui Macedonia obvenisset, ut is regem Persea, quique ejus secuti essent, nisi P. R. satisfecissent, bello persequeretur. Legiones quatuor novas scribi placuit, binas singulis COSS. Id præcipue provinciæ Macedoniæ datum, quod cum alterius COS. legionibus quina millia & duceni equites ex vetere instituto darentur in singulas legiones, in Macedoniam sena millia peditum scribi iussa, equites treceni aqualiter in singulas legiones. & in sociali exercitu consuli alteri auctus numerus, XVI. millia peditum, DCC. equites, præter eos quos Cn. Sicinius duxisset, DC. equites in Macedoniam trajiceret. Italiæ satis visa XII. millia sociorum peditum, DC. equites. Illud quoque præcipuum datum forti Macedoniæ, ut centuriones militesque veteres scriberet, quos vellet COS. usque ad quinquaginta annos. In tribunis militum novatum eo anno propter Macedonicum bellum, quod COSS. ex S. C. ad populum tulerunt, ne tribuni militum eo anno suffragiis crearentur, sed COSS. prætorumque in iis faciendis iudicium arbitriumque esset. Inter prætores ita partita impe-

imperia. Prætorem, cujus fors fuisset, ut iret quo senatus censuisset, Brundisium ad classem ire placuit: utque ibi recognosceret socios navales: dimissisque, si qui parum idonei essent, supplementum legeret ex libertinis: & daret operam, ut duæ partes civium Romanorum, tertia sociorum esset. Commeatus classi legionibusque ut ex Sicilia Sardiniaque subveherentur, prætoribus, quæ eas provincias sortiti essent, mandari placuit, ut alteras decumas Siculis Sardisque imperarent, utque id frumentum ad exercitum in Macedoniam portaretur. Siciliam C. Caninius Rebilus est sortitus, L. Furius Philus Sardiniam, L. Canulejus Hispaniam, C. Sulpitius Galba urbanam jurisdictionem, L. Villius inter peregrinos. C. Lucretio Gallo, quo
 32 senatus censuisset, forse evenit. Inter COSsæ magis cavillatio, quam magna contentio de provincia fuit. Cassius *sine sorte se Macedoniam* * *oppugnaturum dicebat: nec posse collegam* *salvo jure jurando secum sortiri.* Prætorem *eum, ne in provinciam iret, in concione jurasse, se statò loco statisque diebus sacrificia habere, quæ absente se recte fieri non possent: quæ non magis COS. quam prætor absente recte fieri possent. Si senatus, non quid vellet in consultatu potius, quam quid in prætura juraverit P. Licinius, animadvertendum esse censeat, se tamen futurum in senatus potestate.* Consul patres, cui consulatum P. R. non negasset, ab se provinciam negari superbum rati, sortiri consules jusserunt. P. Licinio Macedonia, C. Cassio Italia obvenit. Legiones inde sortiti sunt: prima & tertia in Macedoniam trajicerentur, secunda & quarta ut in Italia remanerent.

* al.
opta
turū.

CAPUT XXVIII.

Scribente P. Licinio Cos. ex senatusconsulto ad bellum Macedonicum veteres quoque milites, ac centuriones, horum nonnulli appellantes tribunos, recusant parere, si inferiores ordines, quam quos antea habuissent, attribuantur. Sp. Ligustinus, & ipse emeritus miles, gravi oratione pollicitus Reip. operam suam quocunque loco, perficit, ut ceteri quoque obediētes sint.

D Electus COSS. multo intentiorem, quam alias, curam habebant. Licinius veteres quoque scribebat milites centurionesque: & multi voluntate nomina dabant, quia locupletes eos videbant, qui priore Macedonico bello, aut adversus Antiochum in Asia stipendia fecerant. Cum tribuni militum centuriones, sed primum quenque citarent, tres & XX. centuriones, qui primos pilos duxerant, citati tribunos plebis appellarunt: Duo ex collegio, M. Fulvius Nobilior, & M. Claudius Marcellus ad COSS. rejiciebant. Eorum cognitionem esse debere, quibus delectus quibusque bellum mandatum esset. Cæteri, cognituros se de quo appellati essent, agebat: & si injuria fieret, auxilium civibus laturos. Ab subsellia tribunorum res agebatur. Eo M. Popillius consularis advocatus, centuriones, & consul venerunt. COS. inde postulanti, ut in concione ea res ageretur, populus in concionem advocatus. Pro centurionibus M. Popillius, qui biennio ante consul fuerat, ita verba fecit. *Militares homines & stipendia justa, & corpora & ætate & assiduis laboribus confecta habere: nihil recusare tamen quo minus ope-*
ram

ram reip. dent: id tantum deprecari, ne inferiores iis ordines, quam quos, cum militassent, habuissent, attribuerentur. P. Licinius COS. S. C. recitari iussit. Primum, quod bellum senatus Perseo iussisset: deinde quod veteres centuriones quamplurimum ad id bellum scribi censuisset: nec ulli, qui non major annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Deprecatus est deinde, ne novo bello, tam propinquo Italiæ, adversus regem potentissimum, aut tribunos militum delectum habentes impedirent, aut prohiberent COS. quem cuique ordinem assignari e rep. eiset, eum assignare: si quid in ea re dubium eiset, ad senatum rejicerent. 34 Postquam COS. quæ voluerat dixit: Sp. Ligustinus ex eo numero, qui tribunos plebis appellaverant, a COS. & ab tribunis petiit, ut sibi paucis ad populum agere liceret. Permissu omnium ita locutus fertur. Sp. Ligustinus tribus Crustumina ex Sabinis sum oriundus, Quirites. Pater mihi iugum agri reliquit, & parvum iugurium, in quo natus educatusque sum, hodieque ibi habito. Cum primum in aetatem veni, pater mihi uxorem fratris sui filiam dedit, qua secum nihil attulit, præter libertatem pudicitiamque, & cum his fecunditatem, quanta vel in diti demo satis esset. Sex filii nobis, dua filia sunt, utraque jam nupta: Filii IV. reges viriles habent, duo pretextati sunt. Miles sum factus P. Sulpitio, C. Aurelio COSS. In eo exercitu, qui in Macedoniam est transportatus, biennium miles gregarius fui adversus Chilippum regem: tertio anno virtutis causa mihi T. Quintius Flaminius decimum ordinem hastatum assignavit. Devicto Chilippo Macedonibusque, cum in Italiam portari ac dimissi essemus, conti-

nuo miles voluntarius cum M. Porcio COS. in
 Hispaniam sum profectus. Neminem omnium
 imperatorum qui vivant, acriorem virtutis spe-
 ctatorem ac judicem fuisse sciunt, qui & illum
 & alios duces longa militia experti sunt. Hic
 me imperator dignum judicavit, cui primum
 hastatum prioris centuria assignaret. Tercio ise-
 rum voluntarius miles factus sum in eum exer-
 citum, qui adversus Ætolos & Antiochum re-
 gem est missus. a M. Acilio mihi primus prin-
 ceptis prioris centurie est assignatus. Expulso re-
 ge Antiocho, subactis Ætolis reportati sumus
 in Italiam: & deinceps bis qua annua mere-
 bant legiones stipendia feci. Bis deinde in Hi-
 spania militavi, semel Q. Fulvio Flacco ite-
 rum Tib. Sempronio Graccho pratore. a Flacco
 inter ceteros quos virtutis causa secum expro-
 vincia ad triumphum deducebat, deductus
 sum: a Tib. Graccho rogatus, in provinciam
 ii. Quater intra paucos annos primum pilum
 duxi, quater & tricies virtutis causa dona-
 tus ab imperatoribus sum, sex civicas coronas
 accepi. XXII. stipendia annua in exercitu
 emerita habeo. & major annis sum quingua-
 ginta. Quod si mihi nec stipendia omnia eme-
 rita essent, necdum atas vacationem daret,
 tamen cum quatuor milites pro me uno vobis
 dare, P. Licini, possem, equum erat me di-
 mittere. Sed hac pro causa mea dicta accipia-
 tis, velim ipse: me, quoad quisquam qui
 exercitus scribit, idoneum militem judicabit,
 nunquam sum excusaturus. Ordinem quo me
 dignum judicent tribuni militum, ipsorum est
 potestatis, ne quis me virtute in exercitu pra-
 ster, dabo operam, ut semper ita fecisse me,
 & imperatores mei, & qui una stipendia fe-
 cerunt, testes sunt. Vos quoque equum est,
 commilitones, etsi appellationis vobis usur-
 pa-

patis jus, cum adolescentes nihil adversus magistratum senatusque auctoritatem usquam feceritis, nunc quoque in potestate senatus ac consulum esse, & omnia honesta loca ducere, quibus Rempub. defensuri sitis. Hæc ubi dixit, 35 collaudatum multis verbis consul ex concione in senatum duxit. Ibi quoque ei ex auctoritate senatus gratiæ actæ, tribunique militares in legione prima primum pilum virtutis causa ei assignarunt. Cæteri centuriones, omissa appellatione, ad delectum obedienter responderunt.

C A P U T XXIX.

Præter delectum, quem habent Coss., alius quoque a C. Sulpitio Galba prætoris scribitur exercitus, mittendus quo censuisset senatus: P. Licinio Cos. petenti ad civilem, socialemque exercitum auxilia adduntur.

QUO maturius in provincias magistratus proficiscerentur, Latinæ Kal. Jun. fuisse: eoque solenni perfecto, C. Lucretius prætor, omnibus quæ ad classem opus erant præmissis, Brundisium est profectus. Prætereos exercitus, quos COSS. comparabant, Sulpitio Galbæ prætori negotium datum, ut quatuor legiones scriberet urbanas iusto numero peditum equitumque: iisque IV. tribunos mil. ex senatu legeret, qui præessent: fociis Latini nominis imperaret XV millia peditum, & M. & CC. equites: is exercitus uti paratus esset quo senatus censuisset. P. Licinio COS. ad exercitum civilem socialemque petenti addita auxilia, Ligurum MM, Cretenses sagittarii (incertus numerus, quantum rogati auxilia Cretenses misissent) Numidæ

midæ item equites elephantique . in eam rem legati ad Mafsaniffam Carthaginienfesque miffi , L. Poftumius Albinus , Q. Terentius Culleo , C. Aburius . In Cretam item legatos tres ire placuit , A. Poftumium Albinum , C. Decimium , A. Licinium Nervam .

CAPUT XXX.

Irrita Perfei regis legatio , Romam miffa ad bellum , jam contra fe decretum , avertendum .

PER idem tempus legati ab rege Perseo venerunt . Eos in oppidum intromitti non placuit , cum jam bellum regi eorum & Macedonibus & fenatus decreffet , & populus juffiffet . in ædem Bellonæ in fenatum introducti , ita verba fecerunt . *Mirari Perfea regem , quid in Macedoniam exercitus transportati effent . Si impetrari a fenatu poffet , ut ii revocentur , regem de injuriis , fi quas fociis factas quererentur , arbitratus fenatus fatisfactorum effe .* Sp. Carvilius ad eam ipfam rem ex Græcia remiffus ab Cn. Sicinio in fenatu erat . Is Peræbiam expugnatam armis , Theffaliæ aliquot urbes captas , cetera , quæ aut ageret aut pararet rex , cum argueret : respondere ad ea legati juffi ; poftquam heftitabant , negantes fibi ultra quidquam mandatum effe , juffi renuntiare regi , COS. P. Licinium brevi cum exercitu futurum in Macedonia effe . *Ad eum , fi fatisfacere in animo effet , mitteret legatos : Romam quod præterea mitteret , non effe : neminem eorum per Italiam ire liciturum .* Ita dimiffis , P. Licinio COS. mandatum , intra XI. diem juberet eos Italia excedere ; & Sp. Carvilium mitteret , qui , donec navem confcendifsent , cu-

92 DE C. QUINTÆ
custodiret. Hæc Romæ acta nondum profectis in provinciam COSS.

C A P U T XXXI.

Cn. Sicinius prator trajectas in Epirum copias ad tutandas ab impetu Macedonum sociorum urbes mittit.

JAM Cn. Sicinius, qui priusquam magistratu abiret, Brundisium & ad classem & ad exercitum præmissus erat, trajectis in Epirum V. M. peditum, CCC. equitibus, ad Nymphæum in agro Apolloniati castra habebat. Inde tribunos cum II. millibus militum, ad occupanda Dalsaretiorum & Illyriorum castella, ipsis accersentibus præsidia, ut tutiores a finitimorum impetu Macedonum essent, misit.

C A P U T XXXII.

Legati Romani in Græciam missi, ab Corcyra digrediuntur: diversi regiones circumeuntes, societates belli contra Persea regem contrahunt.

- 37 PAUCIS post diebus Q. Martius, A. Atilius, & P. & Ser. Cornelii Lentuli, & L. Decimius, legati in Græciam missi. Corcyram peditum mille secum advexerunt. ibi inter se & regiones quas obirent, & milites dividerunt. Decimius missus est ad Gentium regem Illyriorum: quem, si aliquem respectum amicitiae eum habere cerneret, tentare, aut etiam ad belli societatem pellicere iussus. Lentuli in Cephalleniam missi, ut in Peloponnesum trajicerent, oramque maris in occidentem versus ante hiemem circumirent, Mar-

Martio & Atilio Epirus, Ætolia, & Thessalia circumeundæ assignantur. Inde Bœotiam atque Eubœam aspicere jussi, tum in Peloponnesum trajicere: ibi congressuros secum Lentulis constituunt. Priusquam digrederentur a Corcyra, literæ a Perseo allatæ sunt, quibus quærebat, quæ causa Romanis aut in Græciam trajiciendi copias, aut urbes occupandi esset. Cui rescribi nihil placuit, nuntio ipsius, qui literas attulerat, dici, præsidii causa ipsarum urbium Romanos facere. Lentuli circumeuntes Peloponnesi oppida, cum sine discrimine omnes Civitates adhortarentur, ut quo animo, qua fide adjuvissent Romanos Philippi primum, deinde Antiochi bello, eodem adversus Perseam juvarent, fremitum in concionibus audiebant: Achæis indignantibus eodem se loco esse (qui omnia a principiis Macedonici belli præstitissent Romanis, & Macedonum Philippi bello hostes fuissent) quo Messenii atque Elîi, qui pro Antiocho hoste arma adversus P. R. tulissent: ac nuper in Achaicum contribui concilium, velut præmium belli se victoribus Achæis tradererentur. Martius & Atilius ad Gitanas 38 Epiri oppidum X. millia ab mari cum ascenderent, concilio Epirotarum habito, cum magno omnium ascensu auditi sunt: & quadringentos juventutis eorum in Orestas, ut præsidio essent liberatis ab se Macedonibus, miserunt. Inde in Ætoliam progressi: ac paucos ibi morati dies, dum in prætoris mortui locum alius sufficeretur, & Lycisco prætore facto, quem Romanorum favere rebus satis compertum erat, transierunt in Thessaliam. Eo legati Acarnanum, & Bœotorum exules venerunt. Acarnanes nuntiare jussi, quæ Philippi primum, Antiochi deinde bello, decepsit.

solicitationibus regis, adversus P. R. commississent, ea corrigendi occasionem illis oblatam. Si male meriti clementiam P. R. experti essent, bene merendo liberalitatem experirentur. Bœotis exprobratum. societatem eos cum Perseo junxisse. iis, cum culpam in Ismeniam principem alterius partis conferrent, & quasdam civitates dissentientes in causam deductas, appariturum id esse Martius respondit. Singulis enim civitatibus de se ipsis consulendi potestatem facturos. Thessalorum Larissæ fuit concilium. Ibi & Thessalis benigna materia gratias agendi Romanis pro libertatis munere fuit: & legatis, quod & Philippi prius, & post Antiochi bello enixe adjuti a gente Thessalorum essent. hac tua commemoratione meritorum accensi animi multitudinis ad omnia decernenda, quæ Romani vellent.

CAPUT XXXIII.

Martius, & Atilius, legati Romani, ab Larissa veniunt ad colloquium cum rege Perseo, peritum ab eo, fiducia maxime privati hospitii cum Martio: objecta crimina, quibus permotus illi populus Rom. bellum inferret, ita diluit, ut spes pacis fiat a Martio, si Romanos legatos mittat: ad id dantur ei inducia.

SECUNDUM hoc concilium legati a Perseo rege venerunt, privati maxime hospitii fiducia, quod ei paternum cum Martio erat. Ab hujus necessitudinis commemoratione orsi, petierunt legati, in colloquium veniendi regi potestatem faceret. Martius, & se ita e patre suo accepisse dixit, amicitiam hospitiumque cum Philippo fuisse: minime im-

me-

memorem necessitudinis ejus, legationem eam suscepisse. Colloquium, si satis commode valeret, non fuisse dilaturum: nunc, ubi primum posset, ad Peneum flumen, qua transitus ab Omolio Diu esset, pramissis qui nuntiarent regi, venturos. Et tum quidem ab Dio Perseus in interiora regni recepit se, levi aura spei objecta, quod Martius ipsius causa suscepisse se legationem dixisset. Post dies paucos ad constitutum locum venerunt. Magnus comitatus fuit regius, cum amicorum, tum satellitum turba stipante. non minore agmine legati venerunt, & ab Larissa multis prosequentibus, & legationibus civitatum, quæ convenerant Larissam, & renuntiare domum certa, quæ audissent, volebant. Inerat cura insita mortalibus videndi congregientes nobilem regem, & populi principis terrarum omnium legatos. Postquam in conspectu steterunt dirimente amne, paulisper internuntiando cunctatio fuit, utri transgrederentur. aliquid illi regiae majestati, aliquid hi P. R. nomini, cum præsertim Perseus petisset colloquium, existimabant deberi. joco etiam Martius cunctantes movit. Minor, inquit, ad majorem, &, quod Philippo ipsi cognomen erat, filius ad patrem transeat. Facile persuasum id regi est. Aliud deinde ambigebatur, cum quam multis transiret. Rex cum omni comitatu transire æquum censebat: legati vel cum tribus venire jubebant; vel, si tantum agmen traduceret, obsides daret nihil fraudis fore in colloquio. Hippiam & Pantaucum, quos & legatos miserat, principes amicorum obsides dedit: nec tam in pignus fidei obsides desiderati erant, quam ut appareret fociis, nequaquam ex dignitate pari congregi regem cum legatis. Salutatio non

40 *t*anquam hostium , sed hospitalis ac benig-
*n*a fuit , positisque sedibus confederunt .
*C*um paulisper silentium fuisset : *Expectari*
nos , inquit Martius , arbitror , ut respondeamus
 literis tuis , quas Corcyram misisti : in
 quibus quaris , quid ita legati cum militibus
 venerimus , & presidia in singulas urbes di-
 mittamus . *A*d hanc interrogationem tuam &
 non respondere vereor , ne superbum sit , & ve-
 ra respondere , ne nimis acerbum audienti tibi
 videatur . Sed cum aut verbis castigandus aut
 armis sit , qui fœdus rumpit : sicut bellum ad-
 versus te alii , quam mihi mandatum ma-
 lim : ita orationis acerbiter adversus hospi-
 tem , utcumque est , subibo : sicut medici cum
 salutis causa tristiora remedia adhibent . Ex
 quo regnum adeptus es ; unam rem te qua
 facienda fuerit , senatus fecisse censeat , quod
 legatos Romam ad renovandum fœdus miseris ,
 quod tamen ipsum tibi fuisse non renovandum
 iudicat , potius quam cum renovatum esset ,
 violandum . *A*brupolim socium atque amicum
P. R. regno expulisti . *A*rtetari interfectores ,
 ut cæde (ne quid ultra dicam) latatum appa-
 reret , recepisti , qui omnium Illyriorum fidi-
 simum Romano nomini regulum occiderant .
*P*er *Thessaliam* & *Maliensem* agrum cum e-
 xercitu contra fœdus Delphos isti : *Byzantiis*
 item contra fœdus misisti auxilia : cum *Beotiis*
 sociis nostris secretam tibi ipsi societatem , quam
 non licebat , iurejurando pepigisti . *Thebanos*
 legatos , *Everfam* & *Callicritum* , venientes
 a nobis , querere malo quis interfecerit , quam
 arguere . In *Ætolia* bellum intestinum & ca-
 des principum per quos , nisi per tuos facta
 videri possunt ? *Dolopes* a te ipso evastati
 sunt . *Eumenes* rex ab *Roma* cum in regnum
 rediret , prope ut victima Delphis in sacro
 leco

loco ante aras mactatus, quem insimulet, pi-
 get referre. Qua hospes Brundusinus occulta
 facinora indicet, certum habeo, & scripta ti-
 bi omnia ab Roma esse, & legatos tuos renun-
 tiasse. Hac nō dicerentur a me, uno modo vi-
 tare potuisti, non quarendo quam ob causam
 exercitus in Macedoniam irascerentur, aut
 praesidia in sociorum urbes mitteremus. Qua-
 renti tibi, superbius tacuissemus, quam vera
 responsumus. Equidem pro paterno nostro hos-
 pitio faveo * orationi tuae: & opto ut aliquam
 mihi materiam praebeas agenda tua apud se-
 natum causa. Ad ea rex: Bonam causam,
 si apud iudices equos haberetur, apud eosdem
 & accusatores, & iudices agam. Eorum au-
 tem qua obiecta sunt mihi, partim ea sunt,
 quibus nescio an gloriari debeam, partim qua
 fateri non erubescam. partim qua verbo ob-
 iecta, verbo negare satis sit. Quid enim, sile-
 gibus vestris hodie reus sim, aut index Brun-
 dusinus, aut Eumenes mihi obiciat, ut accu-
 sare potius vere, quam conviciari videantur?
 Scilicet nec Eumenes, cum tam multis gravis
 publice ac privatim sit, alium quam me inimi-
 cum habuit: neque ego potui orem quendam ad
 ministeria facinorum, quam Rammium, quem
 neque unquam ante videram, nec eram postea
 visurus, invenire potui: & Thebanorum, quos
 naufragio perisse constat, & Artetari cadis
 mihi reddenda ratio est: in qua tamen nihil
 ultra obicitur, quam interfectores ejus in re-
 gno exulasse meo. Cujus conditionis iniquitatem
 ita non sum recusaturus, si vos quoque acci-
 piatis, ut quicunque exules in Italiam aut
 Romam se contulerunt, his facinorum, pro-
 pter qua damnati sunt, auctores vos fuisse
 fateamini. Si hoc & vos recusabitis, & omnes
 alia gentes, ego quoque inter ceteros ero. Es

* al.
 ratio.
 ni.

41

Hercule quid artinet cuiquam exilium patere, si nusquam exuli futurus locus est? Ego tamen istos, ut primum in Macedonia esse, admonitus a vobis comperi, requisitos abire ex regno iussi, & in perpetuum interdixi finibus meis. Et hac quidem mihi tanquam causam dicenti reo objecta sunt: illa tanquam regi, & qua de fœdere, quod mihi est vobiscum, disceptationem habeant. Nam si est in fœdere ita scriptum, ut ne si bellum quidem quis inferat, tueri me regnumque meum liceat: mihi fatendum est, quod me armis adversus Abrupolim socium populi Romani defenderim, fœdus violatum esse. Sin autem hoc & ex fœdere licuit, & jure gentium ita comparatum est, ut arma armis propulsentur, quid tandem me facere decuit, cum Abrupolis fines mei regni usque ad Amphipolim pervastasset; multa libera capita, magnam vim Mancipiorum, multa millia pecorum abegisset? Quiescerem & paterer, donec Pellam & in regiam meam armatus pervenisset? At enim bello quidem iusto sum persecutus, sed vinci non oportuit eum, neque ea qua vultis accidunt, patis quorum casum cum ego subjerim, qui sum armis lacessitus, quid potest queri sibi accidisse, qui causa belli fuit? Non sum eodem modo defensurus, Romani, quod Dolopas armis coercuerim: quia etsi non merito eorum, jure feci meo: cum mei regni, mea ditionis essent, vestro decreto patri attributi meo. Nec, si causa reddenda sit, non vobis, nec fœderatis, sed iis qui ne in servos quidem seva atque injusta imperia probant, plus aequo & bono saviſſe in eos videri possum, quippe Euphranorem præfectum a me impositum ita occiderunt, ut mors pœnarum ejus levissima fuerit. At cum processissem inde ad videndas Larissam & Antrona.

& * Pylleon, quo in propinquo multo ante de-
 bita vota persolverem, Delphos sacrificandica-
 sa ascendi. Et hic criminis augendi causa cum
 exercitu me fuisse adjicitur: scilicet, ut quod
 nunc vos facere queror, urbes occuparem, ar-
 cibus imponerem praesidia, vocare in concilium
 Gracia civitates, per quas iter feci: queratur
 nusquamlibet militis mei injuriam: non recusabo
 quin simulato sacrificio aliud petisse videar. Ae-
 tolis & Byzantiis praesidia misimus, & cum Bao-
 tis amicitiam fecimus. Hac qualiacunque sunt,
 per legatos meos non solum indicata, sed etiam
 excusata sunt saepe in senatu vestro: ubi aliquos ego
 disceptatores, non tam aequos, quam te, Q.
 Marti, paternum amicum & hospitem, habea-
 bam. Sed nondum Romam accusator Eumenes
 venerat, qui calumniando omnia, detorquendo-
 que suspecta & invisa efficeret; & persua-
 dere vobis conaretur, non posse Graciam in
 libertate esse, & vestro munere frui, quoad
 regnum Macedonia incolume esset. Circum-
 agetur hic orbis: eris mox qui arguat, ne-
 quicquam Antiochum ultra iuga Tauri remo-
 tum: graviolem multo Asia, quam Antiochus
 fuerit, Eumenem esse; nec conquiscevo socios
 vestros posse, quoad regia Pergami sit: nam
 arcem supra capita finitimarum civitatum im-
 positam. Ego hac, Q. Marti, & A. Atili,
 qua aut a vobis objecta, aut purgata a me
 sunt, talia esse scio, ut aures, ut animi
 audientium sint: nec tam referre quid ego
 aut qua mente fecerim, quam quo modo id
 vos factum accipiat. Conscius mihi sum, ni-
 hil me scientem deliquisse: & si quid fecerim
 imprudentia lapsus, corrigi me & emendari
 castigatione hac posse. nihil certo insanabi-
 le, nec quod bello & armis persequendum
 esse censeatis, commisi. Aut frustra clementia

gravitatisque vestra fama vulgata per gentes est, si talibus de causis, qua vix querela & expostulatione digna sunt, arma capitis, & regibus sociis bella infertis. Hæc dicenti tum
 43 assensus Martius, auctor fuit mittendi Romam legati, cum experienda omnia ad ultimum, nec prætermittendam spem ullam ce-
 fuisse. reliqua consultatio erat, quonam modo tutum iter legatis esset. ad id cum necessaria petitio induciarum videretur, cuperetque Martius, neque aliud colloquio petisset, gravate & in magnam gratiam petentis concessit. Nihil enim satis paratum ad bellum in præsentia habebant Romani, non exercitum, non ducem: cum Perseus, ni spes vana pacis obcæcasset consilia, omnia præparata atque instructa haberet, & suo maxime tempore, atque alieno hostibus, incipere bellum posset.

CAPUT XXXIV.

In Bœotia Charonei, Thebani, & Haliartii non ratam habentes decretam a gente societatem cum Romanis, motum ingentem excitant: tandem ii quoque, sprete Persei societate, sese Romanis adiungunt: Martius, & Atilius, pertrahitis in amicitiam Bœotis, in Peloponnesum profisciscuntur; petuntque ab Achais Chalcidem mittendum præsidium: Romam deinde rediunt.

* al. con-
 versi. **A** B hoc colloquio, fide induciarum interposita, legati Romani in Bœotiam * comparati sunt. Ibi jam motus cæperat esse, diffidentibus a societate communis consilii Bœotorum quibusdam populis, ex quo renuntiatum erat respondisse legatos, appariturum qui.

quibus populis proprie societatem cum rege
 jungi displicuisset. Prima a Chæronea legati,
 deinde a Thebis in ipso itinere occurrerunt,
 affirmantes non interfuisse se, quo societas ea
 decreta esset concilio: * queis legati nullo in * a/
 præsentia responso dato, Chalcidem se sequi quos.
 iusserunt. Thebis magna contentio orta erat
 ex alio certamine. Comitibus prætoriiis Bœo-
 tiorum victa pars injuriam persequens, coacta
 multitudine decretum fecit Thebis, ne Bœo-
 tarchæ urbibus reciperentur. Exules Thes-
 pias universi concesserunt: inde (recepti enim
 sine cunctatione erant) Thebas iam mutatis
 animis revocati, decretum faciunt, ut XII.
 qui privati cætum & concilium habuissent,
 exilio multarentur. Novus deinde prætor
 Ismenias, (is erat vir nobilis ac potens) capi-
 talis pœnæ absentes eos decreto damnat.
 Chalcidem fugerant: inde ad Romanos Laris-
 sam profecti, causam cum Perseo societatis
 in Ismeniam contulerant. Ex contentione or-
 tum certamen: utriusque tamen partis legati
 ad Romanos venerunt, & exules accusatores-
 que Ismeniax, & Ismenias ipse. Chalcidem ut
 ventum est, aliarum civitatum principes, id 44
 quod maxime gratum erat Romanis, suo qui-
 que proprio decreto Persei societatem asper-
 nati, Romanis se adjugebant: Ismenias
 gentem Bœotorum in fidem Romanorum per-
 mitteri æquum censebat. Inde certamine orto,
 nisi in tribunal legatorum perfugisset, haud
 multum abfuit, quin ab exulibus fautoribus-
 que eorum interficeretur. Thebæ quoque
 ipsæ, quod Bœotiax caput est, in magno tu-
 multu erant, aliis ad regem trahentibus civi-
 tatem, aliis ad Romanos: & turba Coronæo-
 rum Haliartiorumq; convenerat ad defenden-
 dum decretum regiax societatis. Sed constantia

principum, docentium cladibus Philippi Antiochique quanta esset vis & fortuna imperiū Romani, victa eadem multitudo, & ut tolleretur regia societas, decrevit; & eos qui auctores paciscendæ amicitiae fuerant, ad satisfaciendum legatis Chalcidem misit, fideique legatorum commendari civitatem iussit. Thebanos Martius & Atilius læti audierunt, auctoresque & his separatim singulis fuerunt ad renovandam amicitiam mittendi Romam. legatos. Ante omnia exules restitui iusserunt, & auctores regiae societatis decreto suo damnarunt. Ita, quod maxime volebant, discusso Boeotico concilio, Peloponnesum proficiuntur, Ser. Cornelio Chalcidem accersito. Argis præbitum est iis concilium: ubi nihil aliud a gente Achæorum petierunt, quam ut mille milites darent. Id præsidium ad Chalcidem tuendam, dum Romanus exercitus in Græciam trajiceretur, missum est. Martius & Atilius, peractis quæ agenda in Græcia erant, principio hiemis Romam redierunt.

CAPUT XXXV.

Legati in Asiam missi socios ad bellum contra Persea pro Romanis suscipiendum hortantur. Rhodii, mutato, auctore Hegesilo, favore in regem, atque redintegrato studio in Rem. parata jam navium auxilia advenientibus legatis ostendunt.

45. **I**Nde legatio sub idem tempus in Asiam circum insulas missa. Tres erant legati, T. Clāudius, P. Postūmius, M. Junius. ii. circumeuntes, hortabantur socios ad suscipiendum adversus Persea pro Romanis bellum: & quo quæque opulentiore civitas erat, eo.

eo accuratius agebant: quia minores secutorum majorum auctoritatem erant. Rhodii maximi ad omnia momenti habebantur, quia non favere tantum, sed adjuvare etiam viribus suis bellum poterant. XL. navibus auctore Hegesilo comparatis: qui cum in summo magistratu esset (Prytanin ipsi vocant) multis rationibus pervicerat Rhodios, ut omissa, quam saepe vanam experti essent, regum fovendorum spe, Romanam societatem; unam tum in terris vel viribus vel fide stabilem, retinerent. Bellum imminere cum Persae desideraturos Romanos eundem navalem apparatus, quem nuper Antiochi, quem Philippi ante bello vidissent: trepidaturos tum repente paranda classe, cum mittenda esset, nisi rescere naves, nisi instruere navalibus sociis coepissent. Ideo magis enixe faciendum esse, ut crimina delata ab Eumene fide rerum refellerent. His incitati, XL. navium classem instructam, ornatamque, legatis Romanis advenientibus, ut non expectatam adhortationem esse appareret, ostenderunt. Et haec legatio magnum ad conciliandos animos civitatum Asiae momentum fuit. Decimusius unus sine ullo effectu, captarum etiam pecuniarum ab regibus Illyriorum suspicione infamis, Romam rediit.

CAPUT XXXVI.

Rex Perseus Romam legatos mittit ad pacem tentandam; quæ quia in ambiguo est, sollicitat inter Rhodios, & Bœotia civitates: præterquam apud Coroneos, & Haliartios, nihil proficit.

- 46 **P**ERSEUS cum a colloquio Romanorum in Macedoniam recepisset sese, legatos Romam de inchoatis cum Martio conditionibus pacis misit, & Byzantium & Rhodum literas legatis ferendas dedit. In literis eadem sententia ad omnes erat, collocutum se cum Romanorum legatis, quæ audisset, quæque dixisset, ita disposita, ut superior fuisse in disceptatione videri posset. Apud Rhodios legati addiderunt, *confidere pacem futuram. auctoribus enim Martio atque Atilio missos Romam legatos. Si pergerent Romani contra fœdus movere bellum, tum omni gratia, omni ope erendum fore Rhodiis, ut reconciliant pacem: si nihil deprecando proficiant, id agendum ne omnium rerum jus ac potestas ad unum populum perveniat. Cum caperetur id interesse, tum præcipue Rhodiorum, qui plus inter alias civitates dignitate atque opibus excellant: quæ servataque obnoxia fore, si nullus alio sit, quam ad Romanos respectus. Magis & literæ & verba legatorum benigne sunt audita, quam momentum ad mutandos animos habuerunt, potentior esse partis melioris auctoritas cœperat. Responsum ex decreto est, optare pacem Rhodios: si bellum esset, ne quid ab Rhodiis speraret aut peteret rex, quod veterem amicitiam, multis magnisque meritis pace belloque partam, disjungeret sibi ab Romanis.* Ab Rhodo

do redeuntēs, Bœotiæ quoque civitates & Thebas, & Coroneam, & Haliartum adierunt; quibus exprellum invitis existimabatur, ut relicta regia societate Romanis adjungerentur. Thebani nihil moti sunt, quam non nihil & damnatis principibus, & reſtitutis exulibus, ſuccenſebant Romanis. Coronæi & Haliartii, favore quodam inſito in reges, legatos in Macedoniam miſerunt, præſidium petentes, quo ſe adverſus impotentem ſuperbiam Thebanorum tueri poſſint. Cui legationi reſponſum ab rege eſt, præſidium ſe propter inducias cum Romanis factas mittere non poſſe: tamen ſuadere, ita a Thebanorum injuriis, qua poſſent, ut ſe vindicarent, ne Romanis præberent cauſam in ſe ſaviendi.

CAPUT XXXVII.

Martius, & Atilius ab ſe acta in legatione renunciantes in ſenatu, inter cætera commemorant, ſpe vana pacis a ſe Perſea regem deceptum: id tanquam dolum, & a more Romano abhorrentem artem vituperant ſeniores: comprobata tamen a ſenatu legatione, denovo in Graciam Martius, in Theſſaliam Atilius, quo belli vocat neceſſitas, mittuntur.

Martius & Atilius Romam cum veniſſent, legationem in Capitolio ita renuntiarunt, ut nulla re magis gloriarentur, quam decepto per inducias & ſpem pacis rege. Adeo enim apparatus belli fuiſſe inſtructum, iſſis nulla parata re, ut omnia opportuna loca præoccupari ante ab eo poſſuerint, quam exercitus in Graciam trajiceretur. Spatio autem induciarum ſumpta, 47
ven-

venturum illum nihilo paratiorem, Romanos omnibus instructiores rebus capturos bellum: Bæotorum quoque se concilium arte distraxisse, ne conjungi amplius ullo consensu Macedonibus possent. Hæc, ut summa ratione acta, magnas pars senatus approbat: veteres, & moris antiqui memores, negabant, se in ea legatione Romanas agnoscere artes. Non per insidias, & nocturna prælia, nec simulatam fugam, improvisosque ad incautum hostem reditus, nec ut astu magis quam vera virtute gloriarentur, bella majores gessisse. Indicare prius quam gerere solitos bella: denunciare etiam, interdum locum finire, in quo dimicaturi essent. Eadem fide indicatum Pyrrho regi medicum vita: ejus insidiantem: eadem Faliscis vinctum, traditum: proditorem liberorum regis. Hac Romana esse, non versutiarum Punicarum, neque calliditatis Græcæ, apud quos fallere hostem, quam vi superare gloriosius fuerit. Interdum in præsens tempus plus profici dolo quam virtute: sed ejus demum animum in perpetuum vinci, cui confessio expressa sit, se neque arte, neque casu, sed collatis cominus viribus iusto ac pio bello esse superatum. Hæc seniores, quibus nova hæc minus placebat sapientia: vicit tamen ea pars senatus, cui potior utilis quam honesti cura erat, ut comprobaretur prior legatio Martii: & eodem rursus in Græciam cum quinquere milibus remitteretur, jubereturque cætera, ut e Rēp. maxime visum esset, agere. A quoque Atilium miserunt ad occupandam Larissam in Thessalia, timentes, ne, si induciarum dies exisset, Persæus, præsidio eo misso, caput Thessaliæ in potestate haberet. duo millia peditum Atilius ab Cn. Sicinio accipere ad eam rem agendam iussus: & P. Lentulo, qui.

quī ex Achaja redierat, CCC. milites Italici generis dati, ut Thebis daret operam, ut in potestate Bœotia esset.

CAPUT XXXVIII.

Legati Persei regis, frustra in senatu tentata pace, dimittuntur: C. Lucretius prætor ab urbe cum classe in Cephalleniam proficiscitur, præmisso fratre Lucretio, qui naves ab sociis ex fœdere contrahat.

His præparatis, quanquam ad bellum con- 48:
silia erant destinata, senatum tamen præ-
beri legatis placuit. Eadem fere quæ in colloquio ab rege dicta erant, relata ab legatis. Insidiarum Eumeni factarum crimen & maxima cura, & minime tamen probabiliter (manifesta enim res erat) defensum. Cætera deprecatio erat: sed non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti possent. Denuntiatum extemplo mœnibus urbis Romæ, Italia intra XXX. diem excederent. P. Licinio deinde COS. cui Macedonia provincia obvenerat, denuntiatum, ut exercitui diem primam quamque diceret ad conveniendum. C. Lucretius prætor, cui classis provincia erat, cum XL. quinquereimis ab urbe profectus. nam ex relictis navibus alias in alium usum retineri ad urbem placuit. Præmissus a prætore est frater Lucretius cum quinquereim una: jussusque ab sociis ex fœdere acceptis, navibus ad Cephalleniam classi occurrere, ab Reginis triremi una, ab Locris duabus, ab
* Uritibus quatuor, præter oram Italiæ su- * al.
pervectus, Calabriae extremum promonto- Bru:
rium in Jonio mari Dyrrhachium trajicit. Ibi tiis
decem ipsorum Dyrrhachinorum, XII. Issæo- al. a.
rum, Thu-
ri

rum, LIII. Gentii regis lembos nactus, simulans se credere eos in usum Romanorum comparatos esse, omnibus abductis, die tertio Corcyram, inde protinus in Cephalleniam trajicit. C. Lucretius prætor ab Neapoli profectus, superato freto, die quinto in Cephalleniam transmisit. Ibi stetit classis, simul operiens, ut tres copię trajicerentur, simul ut onerariæ ex agmine suo per altum dissipatæ consequerentur.

CAPUT XXXIX.

P. Licinius Cos. ad bellum Macedonicum proficiscens, nuncupatis votis, paludatus ab urbe exit: studium hominum describitur, habitusque animorum, qui tum alias in ejusmodi spectaculo esse consuevit, tum est nunc, cum abeuntem consulem prosequuntur.

- 49 **P**ER hos forte dies P. Licinius COS. votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab urbe profectus est. Semper quidem ea res cum magna dignitate ac majestate geritur: præcipue tamen convertit oculos animosque, cum ad magnum nobilemque aut virtute, aut fortuna hostem euntem COS. prosequuntur. Contrahit enim non officii modo cura, sed etiam studium spectaculi, ut videant ducem suum, cujus imperio consilioque summam Remp. tuendam permiserunt. Subit deinde cogitatio animum, qui belli casus, quam incertus fortuna cecurus, communisque Mars belli sit: adversa, secunda, quæque inscitia & temeritate ducum clades sæpe acciderint, quæ contra bona prudentia & virtus attulerit. Quem scire mortalium, utrius mentis, utrius fortuna COS. ad bellum mittant? triumphantem ne
 mox

mox cum exercitu victore scandentem Capitolium ad eosdem deos, a quibus profiscatur, visuri, an hostibus eam præbituri latitiam sint. Persiautem regi, adversus quem ibatur, famam & bello clara Macedonum gens, & Philippus pater inter multa prospere gesta Romano etiam nobilitatis bello, præbebat: tum ipsius Persei nunquam ex quo regnum accepisset, desitum belli expectatione celebrari nomen. cum his cogitationibus omnium ordinum homines proficiscentem consulem profecuti sunt. Duo consulares tribuni militum cum eo missi, C. Claudius, Q. Mutius, & tres illustres juvenes, P. Lentulus, & duo Manlii Acidini: alter M. Manlii, alter L. Manlii filius erat. Cum iis COS. Brundisium ad exercitum, atque inde cum omnibus copiis transvectus ad Nymphæum in Apolloniati agro posuit castra.

CAPUT XL.

Rex Perseus, desperata pace, consilium advocat: aliis pacem cum Romanis quoque modo habendam censentibus, multo major pars bellum suadet: bellum ut geratur Perseus decernens, copias omnes Civium contrahit; quas ad concionem vocatas oratione accendit; inde profectus, in Thessaliam, futurus obviam Romano consuli, passim urbibus in potestatem reductis, descendit.

PAUCOS ante dies Perseus, postquam legati ab Roma regressi præciderant spem 50 pacis, consilium habuit. Ibi aliquandiu diversis sententiis certatum est. Erant, quibus vel stipendium pendendum, si inungeretur, vel agri parte cedendum, si mulctarent, quid quid

quid denique aliud pacis causa patiendum esset, non recusandum videretur: nec committendum ut in aleam tanti casus se regnumque daret. Si possessio haud ambigua regni maneret, multa diem tempusque afferre posse: quibus non amissa modo recuperare, sed timendus ultero iis esse, quos nunc timeret, posset. Cæterum multo major pars ferocioris sententiæ erat. Quidquid cecisset, cum eo simul regno protinus cedendum esse affirmabant. Neque enim Romanos pecunia aut agro egere: sed hoc scire, cum omnia humana, tum maxima quaque & regna & imperia sub casibus multis esse. Carthaginiensium opes fragisse sese, & cervicibus eorum præpotentem finitimum regem imposuisse: Antiochum progeniemque ejus ultra iuga Tauri remotum. Unum esse Macedonia regnum, & regione propinquum, & quod, sicubi P. R. sua fortuna labet, antiquos animos regibus suis videatur posse facere. Dum integra res sint, cogitare apud animum suum Persæ debere, utrum singula concedendo, nudatus ad extremum opibus extorrisque regno, Samothraciam aliamve quam insulam petere ab Romanis, ubi privatus superstes regno suo in contemptu atque inopia confenescat, malis: an armatus vindex fortuna dignitatisque sue, ita ut viro forti dignum sit, patiatur quodcumque casus belli rulerit: aut victor liberet orbem terrarum ab imperio Romano. Non esse admirabilius, Romanos Græcia pelli, quam Annibalem Italia pulsum esse. Neque hercule videre qui conveniat fratri affectanti per injuriam regnum summa vi restituisse, alienigenis bene parito eo cedere. Postremo ita bello & pace quæri, ut inter omnes conveniat, ne turpius quicquam esse, quam sine certamine cecisisset regno: nec præclarius quicquam, quam pro dignitate ac maiestate

omn. em.

annem fortunam expertum esse. Pellæ in veterē regia Macedonum hoc consilium erat. *Geramus* ergo, inquit, *diis bene juvantibus, quando ita videtur, bellum.* literisque circa præfectos dimissis, Citium (Macedoniæ oppidum est) copias omnes contrahit. Ipse centum hostiis sacrificio regaliter Minervæ, quam vocant Alcidem, confecto, cum purpuratorum & satellitum manu profectus Citium est. Eo jam omnes Macedonum externorumque auxiliorum convenerant copiæ. Castra ante urbem ponit, omnesque armatos in campo struxit. Summa omnium XL. millia armata fuisse, quorum pars ferme dimidia phalangitæ erant: Hippias Beræus præerat. Delecta deinde & viribus & robore ætatis ex omni cetratorum numero duo erant agemata, hanc ipsi legionem vocabant. præfectos habebant Leonatum & Thrasippum Eulyestas. Cæterorum cetratorum trium ferme millium hominum dux erat Antiphilus Edeffæus. Pæones, & ex Parorea & Paristrymonia (sunt autem ea loca subiecta Thraciæ) & Agrianes, admixtis etiam Thracibus incolis, trium millium ferme & ipsi expleverunt numerum. Armaverat contraxeratque eos Didas Pæon, qui adolescentem Demetrium occiderat. Et armatorum duo millia Gallorum erant præfecto Æsclepiodoro. Ab Heraclea ex Sintiis tria millia Thracum liberorum suum ducem habebant. Cretenesium par pene numerus suos duces sequebatur, Susum Phalarneum, & Syllum Gnosium. Et Leonides Lacedæmonius quingentis ex Græcia, misto generi hominum, præerat. Regii is generis ferebatur, exul damnatus frequenti concilio Achæorum literis ad Persea deprehensis. Etolorum & Bæotorum, qui non explebant.

bant plus quam quingentorum omnes numerum, Lycō Achæus præfektus erat. Ex his mixti tot populorum, tot gentium auxiliis XII. millia armatorum ferme efficiebantur. Equitum ex tota Macedonia contraxerat III. millia. Venerat eodem Cotys Seuthæ filius rex gentis Odrysarum, cum mille delectis equitibus, pari ferme peditum numero. Summa totius exercitus XXXIX. millia peditum erant, III. equitum. Satis constabat, secundum eum exercitum, quem magnus Alexander in Asiam trajecit, nunquam ullius Macedonum regis copias tantas fuisse. Tertius & vicesimus annus agebatur, ex quo petenti Philippo data pax erat: per id omne tempus quæta Macedonia & progeniem ediderat, cuius magna pars matura militiæ esset, & levibus bellis Thracum accolarum, quæ exercerent magis quam fatigarent, sub assidua tamen militia fuerat: & diu meditatam Philippo primo, deinde & Persi Romanum bellum, omnia ut instructi parataque essent, effecerat. Mota parumper acies, non iusto decursu tamen, ne stetisse tantum in armis viderentur: armatosque, sicut erant, ad concionem vocavit. Ipse constitit in tribunali, circa se habens filios duos, quorum major Philippus natura frater, adoptione filius; minor, quem Alexandrum vocabant, naturalis erat. Cohortatus est milites ad bellum, injuriam P. R. in patrem seque commemoravit. *Illum omnibus indignitatibus compulsam ad rebellandum, inter apparatus belli fato oppressum: ad se simul legatos, simul milites ad occupandas Græciæ urbes missos. Fallaci deinde colloquio per speciem reconciliandæ pacis extractam hiemem, ut tempus ad comparandum haberent. Consulem nunc venire cum duabus legionibus Romanis,*

qua trecentos equites habeant, & pari ferme numero sociorum peditum equitumque. eo ut accedant regum auxilia Eumenis & Massanissa, non plus VII. millia peditum, II. equitum futura. Auditis hostium copiis, respicerent suum ipsi exercitum, quantum numero, quantum genere militum prestarent tyronibus raptim ad id bellum conscriptis, ipsi a pueris eruditi artibus militia, tot subacti atque durati bellis. Auxilia Romanis Lydos, Phrygas, & Numidas esse. sibi Thracas Gallosque, ferocissimas gentium. Arma illos habere ea, qua sibi quisque paraverit pauper miles; Macedonas prompta ex regio apparatu, per tot annos patris sui cura & impensa facta. Commeatum illis cum procul, tum omnibus sub casibus maritimis fore: se & pecuniam & frumentum, praeter redditus metallorum, in decem annos seposuisse. Omnia qua deorum indulgentia, qua regia cura preparanda fuerant, plena cumulataque habere Macedonas; animum habendum esse, quem habuerint majores eorum, qui Europa omni domita transgressi in Asiam, incognitum fama aperuerint armis orbem terrarum: nec antevincere desierint, quam rubro mari inclusis, quod vincerent, defuerit. At Hercule nunc non de ultimis India oris, sed de ipsius Macedonia possessione certamen fortunam indixisse. Cum patre suo gerentes bellum Romanos, speciosum Gracia liberanda tulisse titulum: nunc propalam Macedoniam in servitutem perere, ne rex vicinus impetio sit Romano, ne gens bello nobilis arma habeat. Hac enim tradenda superbis dominis esse cum rege regnoque, si absistere bello, & facere impetrata velint. Cum per omnem orationem satis frequenti assensu iucclamatum esset, tum vero ea vociferatio simul indignantium minitantiumque, partim iubentium bonum ani-

mum habere regem , exorta est , ut finem
 dicendi faceret , tantum jussis ad iter parari :
 jam enim dici , movere castra ab Nymphæo
 Romanos. Concione dimissa ad audiendas le-
 gationes civitatum Macedoniæ se contulit .
 Venerant autem ad pecunias pro facultatibus
 quæque suis , & frumentum pollicendum ad
 bellum. Omnibus gratiæ actæ , remissum om-
 nibus ; satis regio apparatus ad ea dictum suf-
 ficere : vehicula tantum imperata , ut tor-
 menta , telorumque missilium ingentem vim
 præparatam , bellicumque aliud instrumen-
 tum veherent . Profectus inde toto exercitu
 Heordæam petens , ad Begorritem quem vo-
 cant lacum positis castris , postero die in E-
 limæam ad Haliacmona fluvium processit .
 Deinde saltu angusto superatis montibus ,
 quos Cambunios vocant , descendit ad (Tri-
 polim vocant) Azorum , Pithium , & Doli-
 chen incolentes . Hæc tria oppida paulisper
 cunctata , quia obsides Larissæis dederant ,
 victa tamen præsentī metu in deditionem
 concesserunt . Benigne his appellatis , haud
 dubius Perræbos quoque idem facturos , ur-
 bem , nihil cunctatis qui incolebant , primo
 adventu recipit . Cyretias oppugnare cona-
 tus , primo etiam die acri concursu ad portas
 armatorum est repulsus : postero die omni-
 bus copiis adortus , in deditionem omnes an-
 te noctem accepit . Mylæ proximum oppi-
 dum , ita munitum , ut inexuperabilis mu-
 nimenti spes incolas ferociiores faceret , non
 portas claudere regi satis habuerunt ; sed
 probris quoque in ipsum , Macedonasque
 procacibus * jaculati sunt . Quæ res cum infe-
 stiore hostem ad oppugnandum fecisset , ip-
 sos desperatione veniæ ad tuendos sese acrius
 accendit . Itaque per triduum ingentibus u-
 tri-

* al.
 jocu.
 lati,

trinque animis & oppugnatae sunt, & defen-
sae. Multitudo Macedonum ad subeundum
invicem praelium haud difficulter succede-
bat: oppidanos diem noctem eosdem tuen-
tes moenia non vulnera modo, sed etiam vi-
gilae & continens labor conficiebat. Quar-
to die cum & scalae undique ad muros eri-
gerentur, & porta vi maiore oppugnaretur,
oppidani depulsi muris ad portam tuendam
concurrunt, eruptionemque repentinam in
hostes faciunt: quae cum irae magis inconsul-
tae, quam verae fiducia virium esset, pauci
& fessi ab integris pulsi terga dederunt, fu-
gientesque per parentem portam hostes ac-
ceperunt. Ita capta urbs, ac direpta est:
libera quoque corpora, quae caedibus super-
fuerunt, venundata. Diruto magna ex parte
& incenso oppido, profectus ad Phalannam
castra movit: inde postero die Gyrtone
pervenit. Quo cum T. Minutium Rufum
& Hippium Thessalorum praetores cum praes-
idio intrasse accepisset, ne tentata quidem
oppugnatione praetergressus, Elatiam & Gon-
num, perculsis inopinato adventu oppidanis,
recepit. Utraque oppida in faucibus sunt,
quae Tempe adeunt, magis Gonnus: itaque
& firmiore id praesidio tutum equitum pedi-
tumque, ad hoc fossa triplici ac vallo mu-
nitum reliquit. Ipse ad Sycurium progressus,
opperiri ibi hostium adventum statuit: si-
mul & frumentari passim exercitum jubet
in subjecto hostium agro. Namque Sycurium
est sub radicibus Ossae montis: qua in meri-
diem vergit, subjectos habet Thessaliae cam-
pos, ab tergo Macedoniam atque Magne-
siam. Ad has opportunitates accedit sum-
ma salubritas & copia, pluribus circumje-
ctis fontibus perennium aquarum.

CAPUT XLI.

P. Licinius Cos. moris castris ab Nymphæo , expertus admodum difficile iter per Athamaniem , pervenit in Theſſaliam ; ubi habet caſtra rex Perſeus .

- 55 **C**OS. Romanus per eosdem dies Theſſaliam cum exercitu petens , iter expeditum primo per Epirum habuit : deinde poſtquam in Athamaniem eſt tranſgreſſus , aſperi ac prope invii ſoli , cum ingenti difficultate parvi itineribus ægre Gomphos pervenit : cui ſi vexatis hominibus equiſque tyronem exercitum ducentiæ inſtructa & loco ſuo & tempore obſtiſſet rex , ne Romani quidem abnuunt magna ſua cum clade fuiſſe pugnatu-
 ros. Poſtquam Gomphos ſine certamine ventum eſt , præter gaudium periculofi ſaltus ſuperati , contemptus quoque hoſtium adeo ignorantium opportunitates ſuas acceſſit . Sacri-
 ficio rite perfecto COS. & frumento dato militibus , paucos ad requiem jumentorum hominumque moratus dies , cum audiret vagari Macedonas effuſos per Theſſaliam , vaſtari-
 que ſociorum agros , ſatis jam reſectum militem ad Lariffam ducit . Inde cum III. millia ferme abeſſet a Tripoli (Sceam vocant) ſuper Peneum amnem poſuit caſtra .

CAPUT XLII.

Rex Eumenes Chalcidem cum auxiliis venit: relicta ibi parte copiarum, cum reliquis ad Licinium Cos., super Peneum amnem castra habentem, pergit: aliorum quoque sociorum auxilia Chalcidem conveniunt: interim navalis Romanorum exercitus in Bœotia Haliartum circumfidet.

PER idem tempus Eumenes ad Chalcidem navibus accessit cum Attalo atque Athenæo fratribus, Philetæro fratre relicto Pergami ad tutelam regni, inde cum Attalo, & quatuor millibus peditum, mille equitum ad COS. venit. Chalcide relicta duo millia peditum, quibus Athenæus præpositus. Et alia eodem auxilia Romanis ex omnibus undique Græciæ populis convenerunt, quorum pleraque (adeo parva erant) in oblivionem adducta. Apolloniæque CCC. equites, centum pedites miserunt. Ætolorum alæ unius instar, quantum in tota gente equitum erat, venerant, & Thessalorum omnis equitatus separatus erat non plus quam CCC. erant equites in castris Romanis. Achæi juventutis suæ, Cretico maxime armatu, ad mille dederunt. Sub idem tempus & 56 C. Lucretius prætor, qui navibus præerat ad Cephalleniam, M. Lucretio fratre cum classe super Maleam Chalcidem jussu petere, ipse triremem conscendit, sinum Corinthium petens ad præoccupandas in Bœotia res, tardior ei navigatio propter infirmitatem corporis fuit. M. Lucretius Chalcidem adveniens, cum a P. Lent. Haliartum oppugnari audisset, nuntium prætoris verbis, qui abscedere eum inde juberet, misit. Bœotiorum juventute, quæ pars

cum Romanis stabat, eam rem aggressus Iegatus a mœnibus abcessit. Hæc soluta obsidio locum alteri novæ obsidioni dedit, namque ex templo M. Lucretius cum exercitu navali X. millibus armatorum, ad hoc duobus millibus regionum, qui sub Athenæo erant, Haliartum circumfedit: parantibusque jam oppugnare supervenit a Creusa prætor. Ad idem fere tempus & ab sociis naves Chalcidem convenerunt: duæ Punicæ quinqueremes, duæ ab Heraclea ex Ponto triremes, quatuor Chalcedone, totidem Samo, tum quinque Rhodiæ quadriremes. prætor, quia nusquam erat maritimum bellum, remisit sociis, & Q. Martius Chalcidem navibus venit. Halope capta, Larissa, quæ Cremaste dicitur, oppugnata.

C A P U T XLIII.

P. Licinius Cos. in Thessalia, commisso dubia fortuna cum rege Perseo levicertamine, congregatur deinde equestri pralio, quo superatus procul ab hoste castra movet: rex Persens victoria, consulisque trepidatione elatus, milites, alacres parva præda, oratione insuper inflammat.

Cum hic status in Bœotia esset, Perseus cum ad Sycurium (sicut ante dictum est) stativa haberet, frumento undique circa ex agris convector, ad vastandum agrum Phærræorum misit: ratus adjuvandas sociorum urbes, longius ab castris abstractos deprehendi Romanos posse. Quos cum eo tumultu nihil motos animadvertisset, * prædam quidem, quod præterquam hominum, (pecora autem maxime omnis generis fuere) divisit ad epulandum militibus. Sub idem deinde tempus

57 con-

concilium & consul & rex habuerunt, unde bellum ordirentur. Regis creverunt animi vastatione concessa sibi ab hoste Pheræi agri. Itaque eundem inde ad castra, nec dandum ultra spatium cunctandi censebat. & Romani censebant cunctationem suam infamem apud socios esse, maximopere indigne ferentes non latam Pheræis opem. consultantibus quid agerent, (aderant autem Eumenes & Attalus in concilio) trepidus nuntius affert, hostem magno agmine adesse. Concilio dimisso, signum extemplo datur, ut arma capiant. Interim placet ex regiis auxiliis centum equites, & parem numerum jaculatorum peditum exire. Perseus hora ferme diei quarta cum paulo plus mille passus abesset a castris Romanis, consistere signa peditum iussit; prægressus ipse cum equitibus ac levi armatura, & Cotys cum eo ducesque aliorum auxiliorum præcesserunt. Minus quingentos passus ab castris aberant, cum in conspectu fuere hostium equites. duæ alæ erant magna ex parte Gallorum: Cassignatus præerat: & levis armaturæ centum fere & quinquaginta Mysi aut Cretenses. Constitit rex, incertus quantum esset hostium. Duas inde ex agmine turmas Thracum, duas Macedonum, cum binis Cretensium cohortibus & Thracum misit. Prælium, cum pares numero essent, neque ab hac aut illa parte nova auxilia subvenirent, incerta victoria finitum est. Eumenis ferme XXX. interfecti; inter quos Cassignatus dux Gallorum cecidit. tunc quidem Perseus ad Sycurium copias reduxit: postero die circa eandem horam in eundem locum rex copias admovit, plaustris cum aqua sequentibus: nam duodecim millium passuum via omnis sine aqua & plurimi pulveris erat: affectos-

que siti, si primo in conspectu dimicassent, pugnatos fuisse apparebat. Cum Romani quiescent, stationibus etiam intra vallum reductis, regii quoque in castra redeunt. Hoc per aliquot dies fecerunt, sperantes fore ut Romani equites abeuntium novissimum agmen aggredierentur: inde certamine orto, cum longius a castris eos eliciissent, facile, ubi ubi essent, se, qui equitatu & levi armatura plus possent, conversuros aciem: Postquam inceptum non succedebat, castra propius hostem movit rex, & a quinque millibus passum communiit. Inde luce prima in eodem, quo solebat, loco peditum acie instructa, equitatum omnem levemque armaturam ad castra hostium ducit. Visus & plurium & propior solito pulvis trepidationem in castris Romanis fecit: & primo vix creditum nuntianti est quia prioribus continuis diebus nunquam ante horam quartam hostis apparuerat, cum solis ortus erat. Deinde ut plurium clamore & cursu a portis dubitatio exempta est, tumultus ingens oboritur. tribuni, præfectique & centuriones in prætorium, miles ad sua quisque tentoria discurret. Minus quingentos passus a vallo instruxerat Perseus suos, circa tumulum quem Calicinum vocant. Lævo cornu. Cotys rex præerat cum omnibus sue gentis, equitum ordines levis armatura interposita distinguebat. In dextro cornu Macedones erant equites, intermixti turmis eorum Cretenses. Huic armaturæ Milo Betræus, equitibus & summæ partis ejus Meno Antigonenensis præerat. Proximi cornibus constiterant regii equites, & mixtum genus delecta plurium gentium auxilia: Patrocles Antigonenensis hic, & Pæoniæ præfectus Didas, erant præpositi: Medius omnium rex erat, circa eum agema quod

quod vocant, equitumque sacrae alae, ante se
statuit funditores jaculatoresque: quadrin-
gentorum manus utraque numerum expleve-
rat. Jonem Theſſalonicenſem, & Timanora
Dolopem iis præfecit. Sic regii conſtiterant.
Conſul intra vallum peditum acie inſtructa, &
ipſe equitatum omnem cum levi armatura
miſit. pro vallo inſtructi ſunt. Dextro cornu
præpoſitus G. Licinius Craſſus conſulis frater
cum omni Italico equitatu, velitibus inter-
mixtis: ſiniſtro M. Valerius Levinus ſociorum
ex Græcis populis equites habebat, ejuſdem
gentis levem armaturam. Mediam autem a-
ciem cum delectis equitibus extraordinariis
tenebat Q. Matius. CC. equites Galli ante ſi-
gna horum inſtructi, & de auxiliis Eumenis
Cyrtiorum gentis CCC. Theſſali, CCCC. equi-
tes parvo intervallo ſuper lævum cornu loca-
ti. Eumenes rex Attalusque cum omni manu
ſua ab tergo inter poſtremam aciem ac val-
lum ſteterunt. In hunc modum maxime in-
ſtructæ acies, par ferme utrinque numerus e-
quitum ac levis armaturæ concurrunt, a fun-
ditoribus jaculatoribusque qui præceſſerunt,
prælio orto. Primi omnium Thraces haud ſe-
cus, quam diu clauſtris retentæ feræ, concita-
ti cum ingenti clamore in dextrum cornu
Italicos equites incurrerunt, ut uſu belli &
ingenio impavida gens turbaretur. gladiis
haſtas petere pedites, nunc ſuccidere crura e-
quis, nunc ilia ſuffodere. Perſeus in mediam
inveſtus aciem, Græcos primo impetu aver-
tit: quibus cum gravis ab tergo inſtaret ho-
ſtis, Theſſalorum equitatus, qui a lævo cor-
nu brevi ſpatio diſjunctus in ſubſidiis fue-
rat, extra concurſum primo ſpectator certa-
minis, deinde inclinata re maximo uſui fuit.
Cedentes enim ſenſim integris ordinibus, poſt

quam se Eumenis auxiliis adjunxerunt, & cum eo tutum inter ordines suos receptum focis fuga dissipatis dabant: & cum minus conferti hostes instarent, progredi etiam ausi, multos fugientium obvios exceperunt. Nec regii sparsi jam ipsi passim sequendo, cum ordinatis & certo incedentibus gradu manus conferere audebant: cum victor equestri prælio rex parvo momento si adjuvisset, * debellatum esset. opportune adhortanti supervenit phalanx, quam sua sponte, ne audaci cæptodesset, Hippias & Leonatus raptim adduxerant, postquam prospere pugnasse equitem acceperunt. Fluctuante rege inter spem metumque tantæ rei conandæ, Cretensis Evander, quo ministro Delphis ad insidias Eumenis regis usus erat, postquam agmen * impeditum venientium sub signis vidit, ad regem accurrit, & monere institit, *ne elatus felicitate summam rerum temere in non necessariam aleam daret. Si contentus bene re gesta quiesceret eo die, vel pacis honesta conditionem habiturum, vel plurimos belli socios, qui fortunam sequerentur, si bellare mallet.* In hoc consilium pronior erat animus regis. Itaque colaudato Evandro, signa referri, peditumque agmen redire in castra jubet, equitibus receptui canere. Cecidere eo die ab Romanis CC. equites, duo millia haud minus peditum, 60 capti ferme CC. equites: ex regis autem XX. equites, XL. pedites interfecti. Postquam redire in castra victores, omnes quidem læti, ante alios Thracum insolens lætitia eminebat. cum cantu enim superfixa capita * hostium portantes redierunt. Apud Romanos non mœstitia tantum ex male gesta re, sed pavor etiam erat, ne extemplo castra hostis aggrederetur. Eumenes suadere, ut trans-

* al.
de
bel-
latu-
rus.

* al.
pedi-
tum.

* al.
ho-
stis.

trans Peneum transferret castra, ut pro munimento amnem haberet. dum perculsi milites animos colligerent. COS. moveri flagitio timoris fatendi: victus tamen ratione, silentio noctis transductis copiis, castra in ulteriore ripa communit. Rex postero die ad lacestandos prælio hostes progressus, postquam trans amnem in tuto posita castra animadvertit, fatebatur quidem peccatum, quod pridie non institisset victis: sed aliquanto maiorem culpam esse, quod nocte foret cessatum: Nam ut neminem alium suorum moveret, levi armatura immissa, trepidantium in transitu fluminis hostium deleri magna ex parte copias potuisse. Romanis quidem præsens pavor demptus erat, in tuto castra habentibus. damnum inter cetera præcipue fame movebat. & in consilio apud COS. pro se quisque in Ætolos conferebant causam: ab iis fuge terrorisque principium ortum: secutos pavorem Ætolorum & ceteros socios Græcorum populorum. Quinque principes Ætolorum primi terga vertentes conspecti dicebantur. Thesali pro concione laudati, ducesque eorum etiam virtutis causa donati. Ad regem spolia cæsorū hostium referebantur: dona ex his aliis arma insignia, aliis equos, quibusdam captivos dono dabat. Scuta erant supra M. D. lorice, thoracesque M. amplius summam explebant, galearum gladiatorumque & Missilium omnis generis major aliquanto numerus. Hæc per se ampla, pleraque multiplicata verbis regis, quæ ad concionem vocato exercitu habuit: *Prajudicatum eventum belli habentis: meliorem partem hostium, equitatum Roman. quo invictos se esse gloriabantur, sudistis. equites enim illis principes juventutis, equites*

seminarium senatus : inde lectos in patrum numerum consules , inde imperatores creant . Horum spolia paulo ante divisimus inter vos . Nec minorem de legionibus peditum victoriam habetis , qua nocturna fuga vobis subtrahere , naufragorum trepidatione passim natantium flumen compleverunt . Sed facilius nobis sequentibus victos Peneum superare erit , quam illis trepidantibus fuit : transgressisque extemplo castra oppugnabimus , qua hodie cepissemus , nisi fugissent . Aut si acie decernere volent , eundem pugna pedestris eventum expectate , qui equitum in certamine fuerit . Et qui vicerant , alacres spolia cæсорum hostium humeris gerentes ante ora sua audire , ex eo quod acciderat , spem futuri præcipientes : & pedites aliena gloria accensi , præcipue qui Macedonum phalangis erant , sibi quoque & navandæ regi operæ , & similem gloriam ex hoste pariendi occasionem optabant . Concione dimissa , postero die profectus inde ad Mopselum posuit castra : tumulus hic inter Tempæ & Larissam medius est . Romani non abscedentes ab ripa Penei , translulerunt in locum tutiorem castra . Eo Misagenes Numida venit cum M. equitibus , pari peditum numero , ad hoc elephantis duobus & XX.

CAPUT XLIV.

Rex Persens post superatum equestri prælio Licinium cos. , ex amicorum consilio mittit ad eum legatos de pace ; pecunia quoque sollicitato frustra consulis animo , parat bellicum tentare .

PER eos dies consilium habenti regi de summa , cum jam consedisset ferocia ab
re

re bene gesta, ausi sunt quidam amicorum consilium dare, ut *secunda fortuna* * in con- * al-
ditione honesta pacis uteretur, potius, quam spe in
vana evectus in casum irrevocabilem se daret. con-
modum imponere secundis rebus, nec nimis cre- ditio-
dere serenitati presentis fortuna, prudentis ho- nem
minis, & merito felicitis esse. Mitteret ad COS.
qui fœdus in easdem leges renovarent, quibus
Philippus pater ejus pacem a T. Quintio victo-
re accepisset. neque finire bellum magnificentia,
quam a tam memorabili pugna: neque spem
firmiorem pacis perpetua dari, quam qua per-
culsos adverso pralio Romanos molliores factura
fit ad paciscendum. Quod si Romani tum quo-
que insita pertinacia aqua aspernarentur, deos
hominesque & moderationis Persei, & illorum
pervicacis superbia futuros testes. Numquam
ab talibus consiliis abhorrebat regis animus.
itaque plurium assensu comprobata est sen-
tentia. Legati ad COS. missi, adhibito
frequenti consilio auditi sunt. Pacem pete-
re, vestigat quantum Philippus pactus esset,
daturum Persea Romanis pollicentes: urbibus
agris locisque, quibus Philippus cesseret, ces-
surum Perseum. Hæc legati. Summotis his
cum consultarent, Romana constantia vi-
cit in consilio. Ita tum mos erat, in
adversis vultum secundæ fortunæ gerere,
moderari animos in secundis. Responde-
ri placuit, ita pacem dari, si de sum-
ma rerum liberum senatui permittat rex de
se deque universa Macedonia statuendi jus.
Hæc cum renuntiassent legati. miraculo
ignaris moris pertinacia Romanorum esset
& plerique vetare amplius mentionem pa-
cis facere. ultro mox quæsituros quod obla-
rum fastidiant. Perseus hanc ipsam superbiam,
quippe ex fiducia virium esse, timere: &

summam pecuniæ augens, si pretio pacem emere posset, non destitit animum COS. tentare. postquam nihil ex eo, quod primo responderat, mutabat, desperata pace, ad Sycurium, unde profectus erat, rediit, belli casum de integro tentaturus.

CAPUT XLV.

Vulgata per Graciam fama equestris pralii, infelicitè a Licinio Cos. cum Perseo commissi, detegit hominum animos in Romanos.

- 63 **F**AMA equestris pugnæ vulgata per Græciam, nudavit voluntates hominum. non enim solum qui partis Macedonum erant, sed plerique ingentibus Romanorum
 *al. obligati beneficiis, quidam vim * superbiam-
 ad- que experti, lætiam famam acceperere: non
 dunt ob aliam causam, quam pravo studio, quo
 Ma- etiam in certaminibus ludicris vulgus utitur:
 cedo- etiam in certaminibus ludicris vulgus utitur:
 num deteriori atque infirmiori favendo.

CAPUT XLVI.

C. Lucretius prætor in Bœotia Haliartum urbem acriter obsessam tandem expugnat: Thebas inde se convertens, sine certamine recipit.

Eodem tempore in Bœotia summa vi Haliartum Lucretius prætor oppugnat. & quanquam nec habebant externa auxilia obsessi, præter Coronæorum juniores, qui prima obsidione mœnia intraverant, neque sperabant: tamen ipsi animis magis quam viribus resistebant. Nam & eruptiones in opera crebro faciebant, & arietem admotum
 li.

libramento plumbi gravatum ad terram urgebant : & si qua declinarent qui agebant iſtum prodiruto muro novum tumultuario opere, raptim ex ipſa ruinæ ſtrage congeſtis ſaxis, extruebant . Cum operibus oppugnatio lentior eſſet , ſcalas per manipulos dividi prætor juſſit , ut corona undique mœnia aggreſſurus : eo magis ſuffecturam ad id multitudinem ratus , quod , qua parte palus urbem cingit , nec attinebat oppugnari , nec poterat . Ipſe ab ea parte , qua duæ turres , quodque inter eas muri prorutum fuerat , duo M. militum deſectorum admovit , ut eodem tempore quo ipſe transcendere ruinas conaretur , concurſu adverſus ſe oppidanorum factò , ſcalis vacua deſenſoribus mœnia capi parte aliqua poſſent . Haud ſegniter oppidani vim ejus arcerere parant . Nam ſuper ſtratum ruinis locum ſacribus aridis ſacramentorum injectis , ſtantes cum ardentibus facibus accenſuros ea ſe ſæpe minabantur , ut incendio interſepti ab hoſte ſpatium ab objiciendum interiorem murum haberent . quod incæptum eorum ſors impedii . Nam tantus repente effuſus eſt imber , ut nec accendi facile pateretur , & extingueret accenſa . Itaque & tranſitus per diſtracta ſuſtantia virgulta patuit , & in unius loci præſidium omnibus verſis , mœnia quoque pluribus ſimul partibus ſcalis capiuntur : In primo tumultu captæ urbis ſeniores impuberesque , quos caſus obvios obtulit , paſſim cæſi : armati in arcem confugerunt : & poſtero die cum ſpei nihil ſuper-eſſet , deditioe facta ſub corona venierunt . fuerunt autem MM. ferme & D. ornamenta urbis , ſtatux , & tabulæ pictæ , & quicquid pretioſæ prædæ fuit , ad naves delatum . urbs diruta a fundamentis . inde Thebas ductus exercitus : quibus ſine certa-

mine receptis, urbem tradidit exulibus, & qui Romanorum partis erant, adversæ factionis hominum, fautorumque regis ac Macedonum familias sub corona vendidit. His gestis in Bœotia, ad mare ac naves rediit.

CAPUT XLVII.

Rex Perseus ab Sycurio clam ad castra Romæ accedit. conatus ibi frumentum ex agris congestum incendere, repellitur: occupatis tumulis, tentat deinde equestre prælium: ubi nihil movet, denuo ad Sycurium signa convertit.

64. **C**UM hæc in Bœotia gererentur. Perseus ad Sycurium stativa dierum aliquot habuit. Ubi cum audisset, raptim Romanos circa ex agris demessum frumentum convehere, deinde ante sua quæque tentoria spicas fascibus defecantem, quo purius frumentum tereret, ingentes acervos per tota castra stramentorum fecisse, ratus incendio opportuna esse, faces tædamque & malleolos stupæ illitos pice parari jubet: atque ita media nocte profectus, ut prima luce aggressus falleret, nequicquam tentavit. nam primæ stationes oppressæ tumultu ac terrore suo cæteros exciverunt: signumque datum est arma extemplo capiendi, simulque in vallo ad portas miles instructus erat, & intentus propugnationi castrorum. Perseus & extemplo circumegit aciem, & prima impedimenta ire, deinde peditum signa ferri iussit. Ipse cum equitatu, & levi armatura substitit ad agmen cogendum, ratus, id quod accidit, infecuturos ad extrema ab tergo carpenda hostes. Breve certamen levis armaturæ maxime cum procuratoribus fuit, equites peditum

tesque sine tumultu in castra redierunt. De-
messis circa segetibus, Romani ad Cranno-
nium intactum agrum castra movent. Ibi cum
securi, & propter castrorum longinquitatem,
& vię inopis aquarum difficultatem, quę inter
Sycurium & Crannonā est, stativa haberent,
repente prima luce in imminentibus tumulis
equitatus regius cum levi armatura visus in-
gentem tumultum fecit. Pridie per meridiem
profecti ab Sycurio erant: deditum agmen sub
lucem reliquerant in proxima planicie. Stetit
paulisper in tumulis, elici posse ratus ad eque-
stre certamen Romanos. qui postquam nihil
movebant, equitem mittit, qui pedites refer-
re ad Sycurium signa juberet, ipse mox insecu-
tus. Romani equites modico intervallo se-
quentes, sicubi sparsos ac dissipatos invadere
possent, postquam confertos abire signa atq; or-
dines servantes viderunt, & ipsi in castra re-
deunt.

CAPUT XLVIII.

*Rex Perseus in frumentatores Romanos prospero
successu impetum facit: proximum deinde aggres-
sus Rom. præsidium, vehementer oppugnat: su-
perveniente Lic. Cos. ad ferendum obsessis an-
xilium, prælium conseritur. Perseus ingentem
cladem (quidam auctores sunt) accipit: proje-
ctus ex Thessalia in Macedoniam se recipit.*

INde offensus longinquitate itineris rex, ad 65
Mopselum castra movit. & Romani de-
messis Crannonis segetibus, in Phalannæum
agrum transeunt. Ibi cum ex transfuga co-
gnovisset rex, sine ullo armato præsidio passim
vagantes per agros Romanos metere, cum
M. equitibus, duobus millibus Thracum, &
Gre-

Cretensium profectus, cum quantum accele-
 rare poterat, effuso agmine issent, improvise
 aggressus est Romanos. Juncta vehicula, ple-
 raque onusta, M. admodum capiuntur, D. C.
 ferme homines. Prædam custodiendam du-
 cendamque in castra CCC. Cretensium dedit.
 Ipse, revocato ab effusa cæde equite, & re-
 liquis peditum, ducit ad proximum præsi-
 dium, ratus haud magno certamine opprimi
 posse. L. Pompejus tribunus militum præe-
 rat, qui perculsos milites repentino hostium
 adventu in propinquum tumultum recepit,
 loci se præsidio, quia numero & viribus im-
 par erat, defensurus. Ibi cum in orbem mi-
 lites coegisset, ut densatis scutis ab jactu sa-
 gittarum & jaculorum sese tuerentur, Per-
 seus, circumdato armatis tumulo, alios ascen-
 sum undique tentare jubet, & cominus præ-
 lium conferere, alios eminus tela ingerere.
 Anceps Romanos terror circumstabat: nam
 neque conferti pugnare, propterea quia scen-
 dere in tumultum conabantur, poterant: &
 ubi ordines procurfando solvissent, patebant
 jaculis sagittisve. Maxime cestrosphendonis
 vulnerabantur. hoc illo bello novum genus
 teli inventum est. Bipalme spiculum hastili
 semicubitali infixum erat, crassitudine digiti,
 huic ad libramen pinnae tres, velut sagittis so-
 lent, circumdabantur: funda media, duo fu-
 nalia imparia habebant, cum majori sinu libra-
 tum funditor habena rotaret, excussum velut
 glans emicabat. Cum & hoc & alio omni ge-
 nere telorum pars vulnerata militum esset,
 nec facile jam arma fessi sustinerent: instare
 rex ut dederent se, fidem dare, præmia inter-
 dum polliceri: nec cujusquam ad deditiorem
 flectebatur animus, cum ex insperato jam ob-
 stinatis mori spes affulset, Nam cum ex fru-
 men.

mentatoribus refugientes quidam in castra,
 nuntiaſſent COS. circumſideri præſidium, mo-
 tus periculo tot civium (nam DCCC. ferme
 & omnes Romani erant) cum equitatu ac le-
 vi armatura (acceſſerant nova auxilia Numi-
 dæ pedites equitesque, & elephanti) caſtris
 egreditur: & tribunis militum imperat, ut
 legionum ſigna ſequantur. Ipſe, velitibus ad
 firmanda levium armorum auxilia adjectis, ad
 tumulum præcedit. Conſulis latera tegunt
 Eumenes, Attalus, & Miſagenes regulus Nu- 66.
 midarum. Cum in conſpectu prima ſigna ſuo-
 rum circumſeſſis fuerunt, Romanis quidem
 ab ultima deſperatione recreatus eſt animus;
 Perſeus, cui primum omnium fuerat, ut con-
 tentus fortuito ſucceſſu; captis aliquot fru-
 mentatoribus occiſiſque, non tereret tempus
 in obſidione præſidii, ſecundum ea quoque
 tentata utcunque, cum ſciret nihil roboris
 ſecum eſſe, dum liceret intacto abire, & ipſe
 hoſtium adventum elatus ſucceſſu manſit, &
 qui phalangem accerferent, propere miſit:
 qua & ſerius quam res poſtulabat, & raptim
 acta, turbati curſu ad verſus inſtructos & præ-
 paratos erant adventuri. COS. anteveniens,
 extemplo prælium conſeruit. Primo reſiſtere
 Macedones, deinde ut nulla re pares erant,
 amiſſis CCC. peditibus, XXIV. primoribus
 equitum exala, quam Sacram vocant: inter
 quos Antimachus etiam præfectus alæ cecidi-
 dit, abire conantur. Cæterum iter prope
 ipſo prælio tumultuoſius fuit. Phalanx abs-
 trepida nuntio accita cum raptim duceretur,
 primo in anguſtiis captivorum agmini oblata,
 vehiculique frumento onuſtis: iis cæſis, in-
 gens ibi vexatio partis utriuſque fuit, nullo
 expectante* utcunque explicaretur agmen,
 ſed armatis detrudentibus per præceps impedi-
 men- que

* al.
 dum
 ut-
 cum-
 que

menta (neque enim aliter via aperiri poterat) jumentis cum stimularentur in turba favientibus. Vix ab incondito agmine captivorum expedierant sese, cum regio agmini perculsisque equitibus occurrunt. Ibi vero clamor jubentium referre signa, ruinæ quoque prope similem trepidationem fecit: ut si hostes introire angustias ausi longius insecuti essent, magna clades accipi potuerit. COS. recepto ex tumulo præsidio, contentus modico successu, in castra copias reduxit. Sunt qui eo die magno prælio pugnatum auctores sint, VIII. millia hostium cæsa, in his Sopatrum & Antipatrum regios duces: vivos captos circiter MMDCCC. signa militaria capta XXVII. Nec incruentam victoriam fuisse: supra quatuor millia & CCC. de exercitu consulis cecidisse: signa sinistræ alæ quinque amissa. Hic dies & Romanis refecit animos, & Persea perculit, ut dies paucos ad Nopsetum moratus sepulturæ maxime militum amissorum cura, præsidio satis valido ad Gonnum relicto, in Macedoniam reciperet copias. Timotheum quendam ex regiis præfectis cum modica manu relinquit ad Philam, jussu Magnetæ, & propinquos tentare. Cum Pellam venisset, exercitu in hiberna dimisso, ipse cum Cotye Thessalonicam est profectus. Eo fama affertur, Atlesbium regulum Thracum, & Corragum Eumenis præfectum. in Cotys fines impetum fecisse, & regionem Marenem, quam vocant, cepisse. Itaque dimittendum Cotyn ad sua tuenda ratus, magnis proficiscentem donis prosequitur. Ducenta talenta, semestris stipendium equitatu numerat, cum primo annum dare constituisset.

CAPUT XLIX.

P. Licinius Cos., profecto in Macedoniam Perseo rege, ipse quoque, divisi per Thessaliam praefidiis, redacti,que in potestatem multis oppidis, in Boeotiam a Thebanis accersitus, venit.

COS. postquam profectum Persea audit, ad Gonnum castra movet, si potiri oppido posset. Ante ipsa Tempe in faucibus situm, Macedoniae claustra tutissima praebet, & in Thessaliam opportunum Macedonibus decursum. Cum & loco & praesidio valido inexpugnabilis * res esset, abstinet ^{al.} incepto. In Perræbiam flexis itineribus, ^{urba} Mallœa primo impetu capta ac direpta, Tripoli, aliaque Perræbia recepta, Larissam rediit. inde Eumene atque Attalo domum remissis, Misagenem Numidasque in hiberna in proximis Thessalis urbibus distribuit, & partem exercitus ita per totam Thessaliam divisit, ut & hiberna commoda omnes haberent, & praesidio urbibus essent. Q. Musium legatum cum duobus millibus ad obtinendam Ambraciam misit. Græcarum civitatum socios omnes præter Achæos dimisit. cum exercitus parte profectus in Achajam Phthiotim, Pteleum desertum fuga oppidanorum diruit a fundamentis. Antrona voluntate colentium recepit. Ad Larissam deinde exercitum admovit. urbs deserta erat: in arcem omnis multitudo concesserat: eam oppugnare aggreditur. Primi omnium Macedones, regium praesidium, metu exceperant: a quibus relictis oppidani, in deditio- nem ex templo veniunt. Dubitari inde, utrum Demetrias prius aggredienda foret, an in

Boeo.

Bœotia aspiciendæ res. Thebani, vexantibus eos Coronæis, in Bœotiam accersebant. ad horum preces, quia hibernis aptior regio, quam Magnesia erat, in Bœotiam duxit.

DECADIS QUINTÆ

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

In Illyrico duo oppida, qua venerant in deditionem, diripiuntur: C. Cassium Cos., ex Gallia provincia sua in Macedoniam proficiscentem, senatus vocat.

Ademæstate, qua in Thessalia equestri pugna vicere Romani, legatus in Illyricum a COS. missus, opulenta duo oppida vi atque armis coegit in deditionem, omniaque iis sua concessit, ut opinione clementiæ eos, qui Carnuntum munitam urbem incolebant, alliceret. Postquam nec ut dederent se compellere, neque capere obsidendo poterat: ne duabus oppugnationibus nequicquam fatigatus miles esset: quas prius intactas urbes reliquerat, diripuit. Alter COS. C. Cassius nec in Gallia, quam sortitus erat, memorabile quicquam gessit: & per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incepto est conatus. Ingressum hoc iter consulem, senatus ex Aquilejensium legatis cognovit: qui querentes coloniam suam novam & infirmam, necdum satis munitam inter infestas nationes Istrorum & Illyriorum esse,

cum

cum peterent ut senatus curæ haberet quomodo ea colonia muniretur, interrogati vellet ne eam rem C. Cassio COS. mandari, responderunt, Cassium, Aquilejam indicto exercitu, profectum per Illyricum in Macedoniam esse. Ea res primo incredibilis visa, & pro se quisque credere, Carnis forsitan aut Istris bellum illatum. Tum Aquilejenses, nihil se ultra scire, nec audere affirmare, quam XXX. dierum frumentum militi datum: & duces, qui ex Italia itinera in Macedoniam nossent, conquisitos abductosque. Enimvero senatus indignari, tantum consulem ausum, ut suam provinciam relinqueret, in alienam transiret, exercitum novo periculo itinere inter exteris gentes ducere, viam tot nationibus in Italiam aperire. Decernunt frequentes ut C. Sulpitius prætor tres ex senatu nominet legatos, qui eodje profisciscantur ex urbe, & quantum accelerare possent, Cassium COS. ubicunque sit, persequantur: nuntient, ne bellum cum ulla gente moveat, nisi cum qua senatus gerendum censuerat. Legati III. profecti, M. Cornelius Cethegus, M. Fulvius, P. Martius Rex. Metus de consule atque exercitu distulit eo tempore munientæ Aquilejæ curam.

CAPUT II.

Legati ex Hispania queruntur. de nonnullis prætoribus, qui avaro superbeque eam provinciam administraverant: duo accusati a-beunt exulatum.

Hispaniæ deinde utriusque legati aliquot^{2.} populorum in senatu introducti. Ii de magistratum Romanorum avaritia superbia-

biaque conquesti, nixi genibus ab senatu petierunt, ne se socios sedius spoliari vexarique quam hostes patiantur. Cum & alia indigna quererentur, manifestum autem esset pecunias captas, L. Canulejo prætori, qui Hispaniam fortitus erat, negotium datum est, ut in singulos, a quibus Hispani pecunias peterent, quinos recuperatores ex ordine senatorio daret, patronosque quos vellent sumendi potestatem faceret. Vocatis in curiam legatis, recitatum est S. C. jussique nominare patronos, quatuor nominaverunt, M. Porcium Catonem, P. Cornelium Cn. F. Scipionem, L. Æmilium M. F. Paulum, C. Sulpitium Gallum. Cum M. Titinio primum, qui Prætor A. Manlio, M. Junio COSS. in citeriore Hispania fuerat, recuperatores sumpserunt. Bis ampliatus, tertio absolutus est reus. Dissensio inter duarum provinciarum legatos est orta: citerioris Hispaniæ populi M. Catonem, & Scipionem, ulterioris L. Paulum, & Gallum Sulpitium patronos sumpserunt. Ad recuperatores adducti a citerioribus populis P. Furius Philus, ab ulterioribus M. Matienus. Ille Sp. Postumio, Q. Mutio COSS. triennio ante, hic biennio prius L. Postumio, M. Popillio COSS. prætor fuerat. Gravissimis criminibus accusati ambo ampliatiq; cum dicenda de integro causa esset, excusati exilii causa solum vertisse. Furius Præneste, Matienus Tibur exulatum abierunt. Fama erat, prohiberi a patronis nobiles ac potentes compellare: auxitque eam suspicionem Canulejus prætor, quod omissa ea re delectum habere instituit: dein repente in provinciam abiit, ne plures ab Hispanis vexarentur. Ita præteritis silentio oblitteratis, in futurum consultum ab senatu Hispanis, quod impetrarunt ne frumen-

ti æstimationem magistratus Romanus haberet, neve cogeret vicesimas vendere Hispanos quanti ipse vellet, & ne præfecti in oppida sua ad pecunias cogendas imponerentur.

CAPUT III.

Retentibus ab senatu per legatos oppidum hominibus, qui in Hispania ex Romanis militibus, & mulieribus Hispanis nati fuerant, Carteja colonia, appellata libertinorum, deducitur.

ET alia novi generis hominum ex Hispania legatio venit. Ex militibus Romanis, & ex Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos sememorantes, super quatuor millia hominum, orabant ut sibi oppidum in quo habitarent daretur. senatus decrevit, ut nomina sua apud L. Canulejum profiterentur: eorumque si quos manumississet, eos Cartejam ad Oceanum deduci placere. Qui Cartejensium domi manere vellent, potestatem fore, ut in numero colonorum essent, agro assignato. Latinam eam coloniam fuisse, libertinorumque appellari.

CAPUT IV.

Gulussa regis Massanissa filius de auxiliis a patre missis ad bellum Macedonicum senatum certiores facit, simulque ut a Carthaginiensibus caveat, admonet.

Eodem tempore ex Africa & Gulussa Massanissæ regis filius legatus patris, & Carthaginienses venerunt. Gulussa prior in sena-

senatum introductus, & quæ missa erant ad bellum Macedonicum a patre suo, exposuit: & si qua præterea vellent imperare, præstaturum merito P. R. est pollicitus: & monuit Patres conscriptos, ut a fraude Carthaginiensium caverent. Classis eos magnæ parandæ consilium cœpisse, specie pro Romanis, & adversus Macedonas: ubi ea parata instructæque esset, ipsorum fore potestatis, quem hostem, aut socium habeant.

C A P U T V.

Hoc loco desiderantur comitia consularia, quibus A. Hostilius Mancinus, A. Atilius Serranus consules facti sunt. Hostilio Macedonia evenit, Atilio Italia. Item comitia prætoria cum sortitione provinciarum. Ad hæc vero defunt res a P. Licinio proconsole in Macedonia gestæ: quæ de re sic in Epitoma: P. Licinius Crassus proconsul complures in Græcia urbes expugnavit, & crudeliter diripuit. Quamquam ex Livio videtur legendum, consul, non proconsul, quia ait paulo post: Quo crudelius, avariusque in Græcia bellatum & ab consule Licinio, & ab Lucretio prætore erat. Accedit, quod prorogatio imperii in P. Licinio non fuit necessaria, cum A. Hostilius consul hoc anno cum imperio in Macedoniam venerit, atque ibi hoc tempore esset. Loquitur
hic

hic de quodam prætore , qui hostes
 sine sanguine domuit . Deinde qui a
 P. Licinio consule in servitutem ad-
 ducti erant , restitutos in libertatem
 exponit . Qua de re sic in Epitoma :
 „ Ob id captivi , qui ab eo sub corona
 „ venierant , postea restituti sunt . Post
 „ autem , quæ a L. Hortensio prætore
 avaræ , & crudeliter in socios facta
 sint , exponit . De quibus sic in E-
 „ pitoma : Item a præfectis classium Ro-
 „ manorum multa impotenter in socios
 facta .

tantum pavorem ingressi castra ostentantes^{17. C.}
 capita fecerunt , ut , si admotus extemplo 580
 exercitus foret , capi castra potuerint .
 Tum quoque fuga ingens facta est : & e-
 rant qui legatos mittendos ad pacem pre-
 cibus petendam , censerent : civitatesque
 complures eo nuntio audito in deditionem
 venerunt . Quibus purgantibus sese , cul-
 pamque in duorum amentiam conferenti-
 bus , qui se ultro ad pœnam ipsi obtulif-
 sent , cum veniam dedisset prætor : profe-
 ctus extemplo ad alias civitates , omnibus
 imperata facientibus , quieto exercitu pa-
 catum agrum , qui paulo ante ingenti tur-
 multu arserat , peragravit . Hæc lenitas
 prætoris , qua sine sanguine ferocissimam
 gentem domuerat , eo gratior plebi patri-
 busque fuit , quo crudelius avariusque in
 Græcia bellatum & ab consule Licinio ,
 & ab Lucretio prætore erat . Lucretium
 tribuni plebis absentem concionibus assi-
 duis lacerabant , cum Reip. causa abesse
 excusaretur : sed tum adeo vicina etiam
 in ex-

inexplorata erant, ut is eo tempore in agro suo Antiati esset, aquamque ex manubiis Antium ex flumine Loracinæ duceret. Id opus centum triginta millibus æris locasse dicitur. tabulis quoque pictis ex præda fanum Æsculapii exornavit. Invidiam infamiamque ab Lucretio averterunt in Hortensium successorem ejus Abderitæ legati, flentes ante curiam, querentesque, oppidum suum ab Hortensio expugnatum ac direptum esse. Causam excidii fuisse urbi, quod cum centum millia denarium, & tritici quinquaginta millia modium imperaret, spatium petierunt, quo de ea re & ad Hostilium consulem, & Romam mitterent legatos. vix dum ad consulem se pervenisse, & audisse oppidum expugnatum, principes securi percussos, sub corona ceteros venisse. Indigna senatui visa. decreveruntque eadem de Abderitis, quæ de Coronæis decreverant priore anno: eademque pro concione edicere Q. Mænium prætorem iusserunt. Et legati duo, C. Sempronius Blæsus, Sex. Julius Cæsar, ad restituendos in libertatem Abderitas missi. Iisdem mandatum, ut & Hostilio consuli, & Hortensio prætori nuntiarent, senatum, Abderitis injustum bellum illatum, conquirique omnes qui in servitute sint, & restitui in libertatem, æquum censere.

CAPUT VI.

Legati regis Gallorum Cincibilis, simulque Carnorum, Istrorumque, & Japudum de C. Cassio Consule queruntur: his senatus benigne respondet.

Eodem tempore de C. Cassio, qui COS. 5
priori anno fuerat, tum Trib. militum
in Macedonia cum A. Hostilio erat, quere-
læ ad senatum delatæ sunt, & legati regis
Gallorum Cincibilis venerunt. Frater ejus
verba in senatu fecit, quæstus Alpinorum
populorum agros, fociorum suorum, depo-
pulatum C. Cassium esse, & inde multa mil-
lia hominum in servitutem abripuisse. Sub
id tempus Carnorum Istrorumque & Japu-
dum legati venerunt, duces sibi ab consule
Cassio primum imperatos, qui in Macedoniam
ducenti exercitum iter monstrarent, pacatum
ab se tanquam ad aliud bellum gerendum
abisse: inde ex medio regressum itinere, hosti-
liter peragrasse fines suos: passim ræinaeque &
incendia facta: nec se ad id locorum scire, pro-
pter quam causam consuli pro hostibus fuerint.
Et regulo Gallorum absenti, & his populis
responsum est: senatum ea quæ facta queran-
tur, neque scisse futura, neque, si sint facta,
probare: sed indicta causa damnari absentem
consularem virum injurium esse, cum is Rei-
pub. causa absit. Ubi ex Macedonia redisset
C. Cassius, tum si coram cum arguere vel-
lent, cognita re senatum daturum operam uti
satisfiat. Nec responderi tantum iis genti-
bus, sed legatos mitti, duos ad regulum
trans alpes, tres circa eos populos placuit:
qui indicarent, quæ patrum sententia esset.

Munera mitti legatis ex binis millibus æris censuerunt: duobus fratribus regulis hæc præcipua, torques duo ex quinque pondo auri facti, & vasa argentea quinque & viginti pondo, & duo equi phalerati cum agasombus, & equestria arma ac sagula, & comitibus eorum vestimenta liberis servisque. Hæc missa, illa petentibus data, ut denorum equorum iis commercium esset, educendique ex Italia potestas fieret. legati cum Gallis missi trans Alpes, C. Lælius, M. Æmilius Lepidus: ad cæteros populos C. Sicinius, P. Cornelius Blasio, T. Memmius.

C A P U T VII.

Romam venientes ex Græcia, Asia, atque Africa sociorum legati, alii, jam ad bellum Macedonicum civitates suas præbuisse auxilia, alii præbere paratos esse, in senatu exponunt: comiter, benigneque acceptis omnibus, soli Cretenses, quod eorum multa millia in Persei exercitu sint, ut non certi socii dimittuntur.

- 6 **M**ultarum simul Græciæ Asiæque civitatum legati Romam convenerunt. Primi Athenienses introducti: ii, se quod navium habuerint militumque, P. Licinio consuli, & C. Lucretio pratori misisse exposuerunt, quibus eos non usos, frumenti sibi centum millia imperasse, quod, quanquam sterilem terram arent, ipsosque etiam agrestes peregrino frumento alerent, tamen, ne decessent officio, confecisse: & alia qua imperarentur, præstare paratos esse. Milesii nihil præstitisse memorantes, siquid imperare ad bellum senatus vellet, præstare se paratos esse pollicentur.

liciti sunt. Alabandenses templum urbis Roma
se fecisse commemoraverunt, ludosque anniversa-
rios ei diva instituisse: & coronam auream quin-
quaginta pondo, quam in Capitolio ponerent,
donum Jovi Opt. max. attulisse: & scuta equestris
CCC. ea cui jussissent tradituros. Donum ut in
Capitolio ponere & sacrificare liceret petebant.
Hoc Lampfaceni LXXX. pondo coronam
afferentes petebant, commemorantes, di-
scessisse se a Perseo, postquam Romanus exerci-
tus in Macedoniam venisset, cum sub di-
tione Persei, & ante Philippi fuissent. Pro
eo, & quod imperatoribus Romanis omnia
præstissent, id se tantum orare, ut in a-
micitiam populi Romani reciperentur, & si
pax cum Perseo fieret, exciperentur, ne in
regiam potestatem reciperentur. Cæteris lega-
tis comiter responsum. Lampfacenos in lo-
ciorum formulam referre Q. Mænius prætor
jussus. munera omnibus in singulos binum
millium æris data. Alabandenses scuta repor-
tare ad A. Hostilium consulem in Macedo-
niam jussi. Et ex Africa legati simul Cartha-
ginienfium, tritici decies centum millia & hor-
dei quingenta indicantes se ad mare devesa ha-
bere, ut, quos senatus censuisset, deportarent.
Id munus officiumque suum scire minus esse,
quam pro meritis populi Romani, & voluntate
sua: sed saepe alias bonis in rebus utriusque
populi se gratorum fideliumque sociorum mu-
neribus functos esse. Item Mafsanisæ le-
gati tritici eandem summam polliciti, &
mille & CC. equites, XII. elephantos, & si
quid aliud opus esset, uti imperaret senatus:
æque propenso animo, ac quæ ipse ultro
pollicitus sit, præstaturum esse. Gratia &
Carthaginienfibus, & regi actæ, rogatique
ut ea quæ pollicerentur, ad Hostilium con-

fulem in Macedoniam deportarent. Legatis in singulos binum millium æris munera missa. Cretensium legatis commemorantibus se quantum sibi imperatum a P. Licinio COS. esset, sagittariorum in Macedoniam misisse: cum interrogati non inficiarentur, apud Persea majorem numerum sagittariorum, quam apud Romanos militare: responsum est, si Cretenses bene & gnauiter destinarent potius pop. R. quam regis Persei amicitiam habere, senatum quoque Romanum iis tanquam certis sociis responsum daturum esse. interea nuntiarent suis, placere senatui dare operam Cretenses, ut quos milites intra præsidia regis Persei haberent, eos primo quoque tempore domum revocarent.

CAPUT VIII.

Chalcidenses legati de crudelitate C. Lucretii, qui prætor in Græcia fuerat, & de L. Hortensio, qui nunc ibi prætor est, queruntur in senatu: C. Lucretius Roma a tribunis plebis accusatus, damnatur.

¶ **C** Retensibus cum hoc responso dimissis, Chalcidenses vocati: quorum legatio ipso introitu, ob id quod Mictio principes eorum pedibus captus lætica est introlatus, ultimæ necessitatis extemplo visa res: in qua ita affecto exultatio valetudinis aut ne ipsi quidem petenda visa foret, aut data petenti non esset. Cum sibi nihil vivi reliquum, præterquam linguam ad deplorandas patriæ suæ calamitates, præfatus esset, exposuit civitatis primum sua benefacta & vetera, & ea quæ Persei bello præstitissent ducibus exercitibusque Romanis: tum quæ primo C. Lucretius in populares suos prætor Romanus su-

superbe, avare, crudeliter fecisset: deinde quatuor cum maxime L. Hortensius faceret. Quemadmodum omnia sibi, etiam iis quae patiantur, tristiora, patiendae esse ducant, potius quam se dedant Persi, quoad Lucretium Hortensiumque attineret, scire, tutius fuisse claudere portas, quam in urbem eos accipere. Quae exclusissent eos, Emathiam, Amphipolim, Maroneam, Aenum, incolumes esse: apud se templa omnibus ornamentis compilata, spoliataque sacrilegiis C. Lucretium navibus Antium devexisse: libera corpora in servitutem abrepta, fortunas sociorum P. R. direptas esse, & quoridia diripi. Nam ex instituto C. Lucretii Hortensium quoque in testis hieme pariter atque aestate navales socios habere, & domos suas plenas turba nautica esse: versari inter se conjuges, liberosque suos, quibus nihil neque dicere pensi, neque facere. Accersere in senatum Lucretium placuit, ut disceptaret coram, purgaretque sese. Cæterum multo plura præsens audivit, quam in absentem iacta erant: & graviores potentioresque accessere accusatores duo Tribuni plebis, M. Juventius Thalna, & Cn. Aufidius. Ii non in senatu modo cum lacerarunt, sed in concionem etiam pertracto multis objectis probris diem dixerunt. Senatus jussu Chalcidensibus Q. Mænius prætor respondit: quae bene meritos sese, & ante, & in eo bello quod geratur, de populo Romano dicant, ea & scire vera eos referre senatum, & perinde ad debeant grata esse. Quae facta a C. Lucretio, fierique ab I. Hortensio pratoribus Romanis querantur, ea neque facta, neque fieri voluntate senatus, quem non posse existimare, quid scias bellum Persi, & ante Philippo patri eius intulisse P. R. pro libertate Gracia, non

ut ea magistratibus sociis atque amicis parerentur? Literas se ad L. Hortensium prætorem daturus esse; quæ Chalcidenses querantur acta, ea senatui non placere. Si qui in servitutem liberi venissent, ut eos conquirendos primo quoque tempore restituendosque in libertatem curares. Sociorum navalium neminem præter magistros in hospitia deduci æquum censere. Hæc Hortensio jussu senatus scripta, Munera binum millium æris legatis missa, & vehicula Mictioni publice locata, quæ eum Brundisium commode perveherent. C. Lucretium, ubi dies quæ dicta erat, venit, tribuni ad populum accusarunt, multamque decies centum millium æris dixerunt. Comitibus habitis omnes quinque & XXX, tribus eum condemnarunt.

CAPUT IX.

Propter suspectum Illyriorum regem Gentium navales copia instruuntur. Ap. Claudius, qui in Illyricum missus fuerat, transgressus in Macedoniam dolo ab hostibus capitur, & afficitur clade: hac Romam nuntiata, mittuntur in Macedoniam Legati ad res inspiciendas, simulque placet novos magistratus subrogari. habitis comitiis, consules, prætoresque creantur: novi COSS. sunt Q. Martius Philippus & Cn. Servilius Cæpio.

9 **I**N Liguribus ea anno nihil memorabile gestum. Nam nec hostes moverunt arma, neque consul in agrum eorum legiones induxit. & satis explorata pace ejus anni, milites duarum legionum Romanarum intra dies LX. quam in provinciam venit, dimisit. sociorum nominis Latini exercitu matu-

re in hiberna Lunam & Pisas deducto, ipse cum equitibus Galliae provinciae pleraque oppida adiit. Nusquam alibi quam in Macedonia bellum erat: suspectum tamen & Gentium Illyriorum regem habebant. itaque & octo na-
vesornatas a Brundusio senatus censuit mittendas ad C. Furium legatum Iſſam, qui cum praesidio duarum Iſſensium navium inſule praer-
erat. duo millia militum in eas naves sunt imposita, quae Q. Maenius praetor ex S. C. in ea parte Italiae, quae objecta Illyrico est, conscripsit. & COS. Hostilius Ap. Claudium in Illyricum cum quatuor millibus peditum misit, ut accolae Illyrici tutarentur: qui non contentus iis quas adduxerat copiis, auxilia ab sociis corrogando, ad VII. millia hominum vario genere armavit: peragratque omni ea regione ad Lychnidum Daſſaretiorum confedit. Haud procul inde Uſcana oppidum finium plerumque Perſei erat. X. millia civium habebat, & modicum custodiae causa Creten-
sium praesidium. Inde nuntii ad Claudium occulti veniebant: *si propius copias admovisset, paratos fore qui proderent urbem: & opera pretium esse: non se amicosque tantum, sed etiam milites praeda expleturum.* Spes cupiditati admota ita occaecavit animum, ut nec ex iis qui venerant, quenquam retineret, nec obsides pignus futuros furto & fraude agenda rei posceret, nec mitteret exploratum, nec fidem acciperet. die tantum statuta profectus a Lychnido, duodecim millia ab urbe, ad quam tendebat, posuit castra. Quarta inde vigilia signa movit: mille ferme ad praesidium castrorum relictis, incompoti longo agmine effusi, infrequentes, cum nocturnus error dissiparet, ad urbem pervenerunt. Crevit negligentia, postquam nemi-

nem armatum in muris viderunt. Cæterum ubi primum sub jactu teli fuerant, duabus simul portis erumpitur: & ad clamorem erumpentium ingens strepitus e muris ortus, ululantium mulierum cum crepitu undique eris, & incondita multitudo, turba immixta servili, variis vocibus personabat. Hic tam multiplex undique objectus terror effecit, ne sustinere primam procellam eruptionis Romani possent. Itaque fugientes plures, quam pugnantes interrepti sunt: vix duo millia hominum cum ipso legato in castra perfugerunt. Quo longius iter in castra erat, eo plures festos confectandi hostibus copia fuit. Ne moratus quidem in castris Appius, ut suos dissipatos fuga colligeret: quæ res palatis per agros saluti fuisset: ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit. Hæc & alia haud prospere in Macedonia gesta, ex Sexto digitio tribuno militum, qui sacrificii causa Romam venerat, sunt audita. Propter quæ veriti Patres ne quæ major ignominia acciperetur, legatos in Macedoniam, M. Fulvium Flaccum, & M. Caninium Rebilum miserunt, qui comperta quæ agerentur referrent: & ut A. Hostilius COS. comitia consulibus subrogandis ita ediceret, ut mense Januario comitia haberi possent, & ut primo quoque tempore in urbem rediret. Interim M. Recio prætori mandatum, ut edicto senatores omnes ex tota Italia, nisi qui reipublicæ causa abessent, Romam revocaret, qui Romæ essent, ne quis ultra mille passuum ab Roma abesset. Ea uti senatus censuit, sunt facta. Comititia consularia ad V. Kalend. Septemb. fuere. Creati COSS. sunt Q. Martius Philippus iterum, & Cn. Servilius Cæpio. Post diem tertium prætores sunt facti, C. Decimius, M. Claudius Marcellus, C. Sulpitius

tius Gallus, C. Martius Figulus, Ser. Cornelius Lentulus, P. Fonteius Capito. Designatis prætoribus, præter duas urbanas, quatuor provinciæ sunt decretæ, Hispania, & Sardinia, & Sicilia, & classis.

CAPUT X.

De statu rerum in Macedonia ab Legatis inde reversis certior factus senatus, destinat novis consulibus provinciam Italiam, & Macedoniam; moriuntur nonnulli sacerdotes.

Legati ex Macedonia exacto admodum mense Februario redierunt. Hi, quas res ea astate prospere gessisset rex Persens, referebant: quantusque timor socios P. R. cepisset, tot urbibus in potestatem regis redactis. Exercitum consulis infrequentem com meatibus vulgo datis per ambitionem esse: culpam ejus rei consulem in tribunos militum, contra illos in consulem conferre. Ignominiam Claudii temeritate acceptam elevare eos Patres acceperunt, qui perpauca Italici generis, & magna ex parte tumultuario delectu conscriptos ibi milites amissos referebant. Consules designati, ubi primum magistratum inissent, de Macedonia referre ad senatum jussi: destinataeque provinciæ iis sunt Italia & Macedonia. Hoc anno intercalatum est: tertio die post Terminalia Kalendæ intercalares fuere. Sacerdotes intra eum annum mortui: L. Flaminius augur, pontifices duo decesserunt, L. Furius Philus, & C. Livius Salinator. In locum Furii T. Manlium Torquatum, in Livii M. Servilium pontifices legerunt.

C A P U T X I.

Novi consules primum omnium de provinciis ad senatum referunt : militum supplementum , maxime ad bellum Macedonicum , senatus decernit .

¹² **P** Rincipio insequentis anni cum COSS. no-
^{U. C.} ⁵⁸¹ vi Q. Martius & Cn. Servilius de provin-
 ciis retulissent , primo quoque tempore aut
 comparare eos inter se Italiam & Macedo-
 niam , aut sortiri placuit , priusquam id fors
 cerneret , in incertum , ne quid gratia mo-
 menti faceret , in utramque provinciam , quod
 res desideraret supplementi , decerni . In Ma-
 cedoniam peditum Romanorum sex millia ,
 sociorum nominis Latini sex millia : equites
 Romanos CCL. socios CCC. vetere milites
 dimitti , ita ut in singulas Romanas legiones
 ne plus sena millia peditum , CCC. equites es-
 sent . Alteri Cos. nullus certus finitus nume-
 rus civium Romanorum , quem in supplemen-
 tum legeret : id modo finitum , ut duas legiones
 scriberet , quæ quina millia peditum & duce-
 nos haberent , equites trecenos . Peditum
 Latinorum major quam collegæ decretus nu-
 merus : peditum X. millia , & DC. equites .
 quatuor præterea legiones scribi jussæ , quæ ,
 si quo opus esset , educerentur . Tribunos mi-
 lit. non permissum ut consules facerent , po-
 pulus creavit . Sociis nominis Latini XVI.
 millia peditum , & mille equites imperati .
 Hunc exercitum parari tantum placuit , ut
 exiret , si quo res posceret . Macedonia maxi-
 me curam præbebat . in classem mille socii
 navales cives Romani , libertini ordinis ex
 Italia scribi jussi : totidem ut ex Sicilia scribe-
 rea-

rentur: & cui ea provincia evenisset, mandatum ut eos in Macedoniam, ubicumque classis esset, deportandos curaret. In Hispaniam tria millia peditum Romanorum in supplementum, CCC. equites decreti. Finitus ibi quoque in legiones militum numerus, peditum quina millia, treceni & triginta equites. Et sociis imperare prætor, cui Hispania obvenisset, iussus quatuor millia peditum, & CCC. equites.

CAPUT XII.

Prodigia, & eorum procuratio.

NON sum nescius, ab eadem negligencia, qua nihil deos portendere vulgo nunc credant, neque nuntiari admodum nulla prodigia in publicum, neque in annales referri. cæterum & mihi vetustas res scribenti, nescio quo pacto, antiquus * sitanimus: & quædam religio tenet, quæ illi prudentissimi viri publice suscipienda censuerint, ea prodignis habere, quæ in meos annales referam. Anagnia duo prodigia eo anno sunt nuntiata: facem in cælo conspectam: & bovem fœminam locutam publice ali. Minturnis quoque per eos dies cœli ardentis species affulserat. Reate imbri lapidavit. Cum in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrymavit. in urbe Romana duo æditi nuntiarunt, alter in æde Fortunæ anguem jubatum a compluribus visum esse: alter in æde Primigeniæ fortunæ, quæ in colle est, duo diversa prodigia, palmam in area enatam, & sanguine interdiu pluisse. Duo non suscepta prodigia sunt, alterum quod in privato loco factum esset:

palnam enatam impluvio suo T. Martius Fregulus nuntiabat: alterum, quod in loco peregrino, Fregellis in domo L. Atrei hasta, quam filio militi emerat, interdium plus duas horas arsisse, ita ut nihil ejus ambureret ignis, dicebatur. Publicorum prodigiorum causa Urbis a decemviris aditi, XL. majoribus hostiis quibus diis consules sacrificarent, & addiderunt uti supplicatio fieret, cunctique magistratus circa omnia pulvinaria victimis majoribus sacrificarent, populusque coronatus esset. Omnia, uti decemviri præierunt, facta.

CAPUT XIII.

Creantur censores C. Claudius Pulcher, Tib. Sempronius Gracchus: cum esset difficultas consulibus delectus, id negotium pratoribus mandatur: quod ut perficiatur, censores edicto promulgato adjuvant.

- 14 **C**ensoribus deinde creandis comitia electa sunt. Petierunt censuram principes civitatis C. Valerius Lævinus, L. Postumius Albinus, P. Mutius Scævola, M. Junius Brutus, C. Claudius Pulcher, Tib. Sempronius Gracchus. Hos duos censores creavit populus Romanus. Cum delectus habendi major, quam alias propter Macedonicum bellum cura esset, Coss. plebem apud senatum accusabant, quod & juniores non responderent: adversus quos C. Sulpitius, & L. Claudius tribuni plebis causam egerunt. *Non consulibus, sed ambitiosis consulibus delectum difficilem esse: neminem invitum magistrum ab eis fieri. Id ita ut esse scirent & tres conscripti: pratores, quibus & vis imperii minor & auctoritas esset, delectum fieri si ita*

si ita senatui videretur, perfecturos esse. Id
prætoribus magna patrum consensione non
sine fuggillatione consulum mandatum est.
Censores ut eam rem adjuvarent, ita in
concione edixerunt: legem censui censendo
dicturos esse, ut præter commune omnium
civium iusjurandum hac adjurarent: Tu mi-
nor annis sex & quadraginta es, tuque ex
edicto C. Claudii, Tib. Sempronii censorum
ad delectum prodito; & quotiescunque dele-
ctus erit, quem hic censores magistratum ha-
bebunt, si miles factus non eris, in delectum
prodibis. Item quia fama erat, multos ex
Macedonicis legionibus, incertis commea-
tibus per ambitionem imperatorum ab e-
xercitu abesse, edixerunt de militibus P.
Ælio, C. Popillio Coss. postque eos Coss.
in Macedoniam scriptis, ut qui eorum in
Italia essent, intra dies XXX. censu prius
apud sese, in provinciam redirent, qui in
patris aut avi potestate essent, eorum no-
mina ad se ederentur. Missorum quoque
causas sese cognituros esse: & quorum
ante emerita stipendia gratiosa missio sibi
visa esset, eos milites fieri iussuros. Hoc
edicto literisque censorum per fora & con-
ciliabula dimissis, tanta multitudo junio-
rum Romam convenit, ut gravis urbi tur-
ba insolita esset. Præter delectum eorum,
quos in supplementum mitti oportebat,
quatuor a C. Sulpicio Prætoris scriptæ le-
giones sunt, intraque undecim dies dele-
ctus est perfectus.

CAPUT XIV.

Consulum, Prætorumque provincia.

Consules deinde fortiti provincias sunt :
 nam prætores propter jurisdictionem ma-
 turius fortiti erant. Urbana C. Sulpitio, pere-
 grina C. Decimio obtigerat. Hispaniam M.
 Claudius Marcellus, Siciliam Ser. Cornelius
 Lentulus, Sardiniam P. Fonteius Capito, clas-
 sem C. Martius Figulus erat fortitus. consu-
 lum Ch. Servilio Italia, Q. Martio Macedonia
 obvenit: Latinisque actis Martius extemplo
 est profectus. Cæpione deinde referente ad
 senatum, quas ex novis legionibus duas legio-
 nes secum in Galliam duceret, decrevere Pa-
 tres, ut C. Sulpitius, M. Claudius prætores ex
 his, quas scripsissent, legionibus, quas vidē-
 retur, consuli darent. Indigne * patiente præ-
 torum arbitrio consulem subjectum, dimisso
 senatu, ad tribunal prætorum stans postulavit,
 ex S. C. destinarent sibi duas legiones. præto-
 res consuli in eligendo arbitrium fecerunt.

* al-
 Gron
 paties
 consu-
 se.

CAPUT XV.

*Censura C. Claudii Pulchri, & Tib. Semp-
 nii Gracchi, ipsorum maxime censorum pe-
 riculo memorabilis.*

Senatum deinde censores legerunt: M. E-
 milius Lepidus princeps ab tertiis jam
 censoribus lectus. Septem e senatu ejecti su-
 nt. In censu accipiendo populi, milites ex Ma-
 cedonico exercitu, qui quam multi abessent
 ab signis, census docuit, in provinciam co-
 gebant: causas stipendiis missorum cogno-
 sce.

ſcebant, & cujus nondum juſta miſſio viſa eſſet, ita juſjurandum adigebant. *Ex tui animi ſententia tu ex edicto C. Claudii, Tib. Sempronii cenſorum in provinciam Macedoniam redibis, quod ſine dolo malo facere poteris.* In equitibus recensendis triſtis admodum eorum atque aſpera cenſura fuit. Multis equos ademereunt. 16
 in ea re cum equeſtrem ordinem offendiſſent, flammam invidiæ adjecere edicto, quo edixerunt, *ne quis eorum, qui Q. Fulvio, A. Poſtumo cenſoribus publica veſtigalia aut ultro tributa conduxiſſent, ad haſtam ſuam accederet, ſociusve aut affinis ejus conductionis eſſet.* Sepe id querendo veteres publicani cum impetrare nequiſſent ab ſenatu, ut modum poteſtati cenſoriæ imponerent, tandem tribunum plebis P. Rutilium ex rei privati contentione iratum cenſoribus, patronum cauſæ naſti ſunt. Clientem libertinum parietem in Sacra via adverſus ædes publicas demoliri juſſerunt, quod publico inædificatus eſſet. appellatia privato tribuni, cum præter Rutilium nemo intercederet, cenſores ad pignora capienda miſerunt, multamque pro concione privato dixerunt. Hinc contentione orta, cum veteres publicani ſe ad tribunal contuliſſent, rogatio repente ſub uniſtribuni nomine promulgatur. *qua publica veſtigalia, ultro tributa, C. Claudius, & Tib. Sempronius locaſſent, ea rata locatio ne eſſet: de integra locarentur, & ut omnibus redimendi & conducendi promiſcue juſ eſſet.* Diem ad ejus rogationem concilio tribunus plebis dixit. Qui poſtquam venit, ut cenſores ad diſſuadendum proceſſerunt, Gracchodiciente ſilentium fuit. cum Claudio obſtreperetur, audientiam facere præcones juſſit. Eo facto advocatam a ſe concionem tribu-

bunus questus, & in ordinem se coactum, ex Capitolio, ubi erat Concilium, abiit. Postero die ingentes tumultus ciere. Tib. Gracchi primum bona consecravit, quod in multa pignoribusque ejus, qui tribunum appellasset, intercessioni non parendo, se in ordinem coegisset. C. Claudio diem dixit, quod concionem ab se avocasset, & utrique censori perduellionem se judicare pronuntiavit, diemque comitiis a C. Sulpitio prætor urbano petiit. Non recusantibus censoribus, quo minus primo quoque tempore judicium de se populus faceret, in ante dies octo & vii. Kal. Octob. comitiis perduellionis dicta dies. Censores exemplo in atrium Libertatis ascenderunt, & ibi signatis tabellis publicis, clausoque tabulario, & dimissis servis publicis, negarunt se prius quidquam publici negotii gesturos, quam judicium populi de se factum esse. Prior Claudius causam dixit: & cum

* al. ex * xii. centuriis equitum octo censorem
xviii. condemnassent, multæque aliæ primæ classis, exemplo principes civitatis in conspectu populi annulis aureis positis vestem mutarunt, ut supplices plebem circumirent. Maxime tamen sententiam vertisse dicitur Tib. Gracchus, quod cum clamor undique plebis esset, periculum Graccho non esse, conceptis verbis juravit, si collega damnatus esset, non expectato de se judicio, comitem exilii ejus futurum. Adeo tamen ad extremum spei venit reus, ut octo centuriæ ad damnationem defuerint. Absoluto Claudio tribunus plebis negavit se Gracchum morari.

CAPUT XVI.

Potentibus Aquilejensium legatis, numerus colonorum ibi augetur: legati missi ex Macedonia in Graciam ab A. Hostilio, prioris anni consule, socias civitates adeunt.

EO anno postulantibus a senatu Aquile-¹⁷
jensium legatis ut numerum colonorum
augeret, M. & D. familiæ ex S. C. scriptæ:
triumvirique, qui eas deducerent, missi sunt,
T. Annius Luscus, P. Decius Subulo, M.
Cornelius Cethegus. eodem anno C. Popil-
lius & Cn. Octavius legati, qui in Græciam
missi erant, S. C. Thebis primum recitatum
per omnes Peloponnesi urbes circumtulērunt,
ne qui ullam rem in bellum magistratibus
Romanis conferret, præterquam quod senatus
censuisset. Hoc fiduciam in posterum quo-
quæ præbuerat, levatos se oneribus impen-
sisque, quibus alia aliis imperantibus exhau-
riebantur. Achaico concilio Argis agitato
benigne locuti auditique, egregia spe futuri
status fidissima gente relicta, in Ætoliam
trajecerunt. Ibi nondum quidem seditio erat,
sed omnia suspecta, criminumque inter ipsos
plena. ob quæ obsidibus postulatis, neque
exitu rei imposito; in Acarnaniam inde
profecti legati sunt. Thyrii concilium lega-
tis Acarnanes dederunt. Ibi quoque inter
factiones erat certamen. quidam principum
postulare, ut præsidia in urbes suas induce-
rentur, adversus amentiam eorum, qui ad
* Macedonicam gentem trahebant: pars recu- * al.
sare, ne quod bello captis & hostibus mos Ma-
esset, id pacatæ & sociæ civitates ignominia^{cedo-}
acciperent. Justa deprecatio hæc visa. Laris, nas.
fam

lam ad Hostilium proconsulem, ab eo enim missi erant, legati redierunt. Octavium retinuit secum, Popillium cum M. ferme militibus in hiberna Ambraciam misit.

CAPUT XVII.

*Prospera Persei regis expeditiones in Illyrios
proximos Macedonia.*

- 20 **P**ERSEUS principio hiemis egredi Macedonia finibus non ausus, ne qua in regnum vacuum irrumperent Romani sub tempus brumæ, cum inexuperabiles ab Thessalia montes nivis altitudo facit, occasionem esse ratus frangendi finitimorum spes animosque, nequid averso se in Romanum bellum periculi subesset: cum a Thracia pacem Cotys, ab Epiro Cephalus repentina defectione a Romanis præstarent, Dardanos recens domuisset bello: solum infestum esse Macedoniae iatus, quod ab Illyrico pateret, cernens, neque ipsis quietis Illyriis, & aditum præbentibus Romanis, si domuisset proximos Illyriorum, Gentium quoque regem jamdiu dubium in societatem perlici posse: cum decem millibus peditum, quorum pars phalangitæ erant, & duobus millibus levium armatorum, & quingentis equitibus profectus Stuberam venit. Inde frumentocomplurium dierum sumpto, jussuq; apparatu oppugnandarum urbium sequi, tertio die ad Uscanam (Penestianæ terræ ea maxima urbs est) posuit castra: prius tamen, quam vim admoveret, missis qui tentarent nunc præfectorum præsidii, nunc oppidanorum animos: (erat autem ibi cum juventute Illyriorum Romanum præsidium) postquam nihil pacati referebant, oppugnare est adortus, &

corona eam capere conatus est. Cum sine intermissione interdiu noctuque alii aliis succedentes, pars scalas muris, ignem portis inferrent, sustinebant tamen eam tempestatem propugnatores urbis: quia spes erat, neque hiemis vim diutius pati Macedonas in aperto posse, nec ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut posset morari. Cæterum postquam vineas agi, turesque excitari viderunt, victa pertinacia est. Nam præterquam quod adversus vim pares non erant, ne frumenti quidem, aut ullius alterius rei copia intus erat ut in nec opinata obsidione. Itaque cum spei nihil ad resistendum esset, C. Carvilius Spoletinus, & C. Afranius a præsidio Romano missi, qui a Perseo peterent, primo ut armatos suaque secum ferentes abire sineret: dein, si id minus impetrarent, vitæ tantum libertatisque fidem acciperent. Promissum id benignius est ab rege, quam præstitum: exire enim sua secum efferentibus iussis, primum arma ademit. His urbe egressis, & Illyriorum cohors (quingentierant) & Uscanenses se urbemque dederunt. Perseus, præsidio Uscanæ imposito, multitudinem omnem deditorum, quæ prope numero exercitum æquabat, Stuberam abducit. Ibi Romanis (quatuor M. autem hominum erant) præter principes, in custodiam civitatum divisis, Uscanensibus Illyriisque venditis, in Penestiam exercitum reducit, ad Oæneum oppidum in potestatem redigendum, & alioqui opportune situm: & transitus ea est in Labeates, ubi Gentius regnabat. Prætereunti frequens castellum, Draudacum, nomine, peritorum quidam regionis ejus, nihil Oæneo capto opus esse ait, nisi in potestate & Draudacum sit: opportunius etiam ad omnia positum esse. Admoto exercitu

exercitu omnes ex templo dediderunt sese. Quaspe celeriore deditone erectus, postquam animadvertit quantus agminis sui terror esset, undecim alia castella eodem metu in potestatem redigit. Ad perpauca vi opus fuit: cætera voluntate dedita, & in his recepti M. & D. dispositi per præsidia milites Rom. Magno usui Carvilius Spoletinus erat in colloquiis, dicendo nihil in ipsos sævitum. Ad Oæneum perventum est, quod sine justa oppugnatione capi non poterat: & majore aliquanto quam cætera juventute, & validum oppidum mœnibus erat: & hinc amnis Artatus nomine, hinc mons præaltus & aditu difficilis cingebat. Hæc spem ad resistendum oppidanis dabant. Perseus, circumvallato oppido, aggerem a parte superiore ducere instituit, cujus altitudine muros superaret. Quod opus dum perficitur, crebris interim præliis, quibus per excursions & mœnia sua oppidani tuebantur, & opera hostium impediabant, magna eorum multitudo variis casibus absumpta est: & qui supererant, labore diurno nocturnoque & vulneribus inutiles erant. Ubi primum agger injunctus muro est, & cohors regia, quos Nicitoras appellant, transcendit: & scaltis multis simul partibus impetus in urbem est factus: puberes omnes interfecti sunt: conjuges liberosque eorum in custodiam dedit: prædæ alia militum cessere.

C A P U T XVIII.

Perseus Illyriorum regem Gentium tentat per legatos in societatem pellicere.

S Tuberam inde victor revertens ad Gentium legatos, Pleuratam Illyrium exul-

lantem apud se, & * Aputeum Macedonem * a
 Berœa mittit. Iis mandat, ut exponerent æ-Adæ
 stas ejus hiemisque acta sua adversus Roma-um.
 nos Dardanosque: adjicerent recentia in Il-
 lyrico hibernæ expeditionis opera: hortaren-
 tur Gentium in amicitiam secum & cum Ma-
 cedonibus jungendam. Hi transgressi jugum
 Scordi montis per Illyrici solitudines, quas de- 20
 industria populando Macedones fecerant, ne
 transitus faciles Dardanis in Illyricum, aut
 Macedoniam essent, Scodram labore ingenti
 tandem pervenerunt. Lissi rex Gentius erat.
 eo acciti legati mandata exponentes benigne
 auditi sunt. Qui responsum sine effectu tulerunt,
voluntatem sibi non deesse ad bellandum cum Romanis: ceterum ad conandum id quod ve-
lit, pecuniam maxime deesse. Hæc Stuberam
 retulere regi, tum maxime captivos ex Illyri-
 co vendenti. Extemplo iidem legati, addito
 Glaucia ex numero custodum corporis, remit-
 tuntur, sine mentione pecuniæ, qua una bar-
 barus inops impelli ad bellum poterat. Ancy-
 ram inde populatus Perseus, in Peneſtas rur-
 sum exercitum reducit: firmatisque Uſcanæ,
 & circa eam per omnia castella quæ receperat,
 præſidiis, in Macedoniam sese recipit.

CAPUT XIX.

*Uſcanam a Perſeo rege occupatam frustra ten-
 tat recipere L. Cœlius legatus, Illyrii præ-
 ſes: a Peneſtis, & Partinis obsides exigit:
 Ap. Claudius Phanotem castellum in Epiro
 nequicquam oppugnat.*

L. Cœlius, legatus Romanos, præerat Il- 21
 lyrico: qui moveri non ausus, cum
 in iis locis rex esset, post profectionem de-
 mum

num ejus conatus in Penestis Uscanam recipere, a præsidio, quod ibi Macedonum erat, cum multis vulneribus repulsus Lychnidum copias reduxit. Inde post dies paucos M. Trebellium Fregellanum cum satis valida manu in Penestas misit, ad obsides ab his utribus, quæ in amicitia cum fide permanferant, accipiendos. Procedere etiam in Partinos (ii quoque obsides dare pepigerant) jussit: ab utraque gente sine tumultu exigi. Penestarum obsides Apolloniam, Partinorum Dyrrhachium (tum Epidamni magis celebre nomen Græcis erat) missi. Ap. Claudius acceptam in Illyrico ignominiam corrigere cupiens, Phantem Epiri castellum adortus oppugnare, & auxilia Athamanum Thesprotorumque præter Romanum exercitum ad sex M. hominum secum adduxit: neque operæ pretium fecit, Cleva, qui relictus a Perseo erat cum valido præsidio, defendente.

CAPUT XX.

Rex Perseus Stratum recipiendi causa in Ætoliam vocatus venit: Stratii, mutato consilio, accedenti regi portas occludunt. ille abiens ab Aperantiis accipitur: inde in Macedoniam revertitur.

ET Perseus in Elimeam profectus: & circa eam exercitu lustrato, ad Stratum vocantibus Epirotis ducit. Stratus validissima tum urbs Ætolix erat. Sita est super Ambracium sinum, prope amnem Acheloum. Cum decem M. peditum eo profectus est, & equitibus CCC., quos pauciores propter angustias viarum & asperitatem duxit. Tercio die cum pervenisset ad Citium montem, vix transgressus propter altitudinem nivis, locum

cum quoque castris ægre invenit. Profectus inde, magis quia manere non poterat, quam quod tolerabilis aut via aut tempestas esset; cum ingenti vexatione, præcipue jumentorum, altero die ad templum Jovis, quem Nieceum vocant, posuit castra. Ad Arachthum inde flumen, itinere ingenti emenso, retentus altitudine amnis, mansit. Quo spatio temporis ponte perfecto traductis copiis, diei progressus iter, obvium Archidamum principem Ætolorum, per quem ei Stratus tradebatur, habuit. Eo die ad finem agri Ætoli 21 castra posita. Inde altero die ad Stratum perventum: ubi prope Acheloum amnem castris positis, cum expectaret effusos omnibus portis Ætolos in fidem suam venturos, clausas portas, atque ipsa ea nocte, qua venerat, receptum Romanum præsidium cum C. Popilio legato invenit. Principes, qui præsentis Archidami auctoritate compulsi regem accersierant, obviam egresso Archidamo segniore facti, locum adversæ factioni dederant ad Popillium cum M. peditibus ab Ambracia accersendum. In tempore & Dinarchus præfectus equitum gentis Ætolorum, cum DC. peditibus, & equitibus C. venit. Satis constabat, eum tanquam ad Persea tendentem Stratum venisse: mutato deinde cum fortuna animo, Romanis se, adversus quos venerat, junxisse. Nec Popillius securior, quam debebat esse, inter tam mobilia ingenia erat. claves portarum custodiamque murorum suæ extemplo potestatis fecit: Dinarchum Ætolosque cum juventute Stratorum in arcem per præsidii speciem movit. Perseus, ab imminentibus superiori parti urbis tumultu tentatis colloquiis, cum obstinatos, atque etiam telis procul arcentes videret, quinque M. passuos

ab urbe trans Petitarum amnem posuit castra. Ibi concilio advocato, cum Archidamus Epirotarumque transfugæ retinerent, Macedonum principes non pugnandum cum infesto tempore annicerent, nullis præparatis commeatibus, cum inopiam prius obsidentes, quam obsessi sentirent, maxime quod hostium haud procul inde hiberna erant, territus in Aperantiam castra movit. Aperantii eum propter Archidami magnam in ea gente gratiam auctoritatemque consensu omnium acceperunt. is ipse cum octingentorum militum præsidio his est
 * al. præpositus. Rex * cum minore vexatione ju-
 non mentorum hominumque quam venerat, in
 23 Macedoniam rediit.

∴ ∴ ∴ ∴

Hic desiderantur, quæ de Elonico tractur in Epitoma a Perseo facta esse.

C A P U T XXI.

Clevas Persei regis præfectus adversus 'Ap. Claudium in Epiro rem prospere gerit: Perseus Illyricorum regem Gentium magis atque magis sollicitat.

Appium tamen ab obsidione Phanotis fama ducentis ad Stratum Persei summovit. Clevas cum præsidio impigrorum juvenum insecutus, sub radicibus prope inviis montium ad mille hominum exagmine impedito occidit, ad ducentos cepit. Appius, superatis angustiis, in campo, quem Eleona vocant, stativa dierum paucorum habuit.

In-

Interim Clevas assumpto Philostrato, qui Epirotarum gentem habebat, in agrum Antigonensem transcendit, Macedones ad depopulationem profecti. Philostratus cum cohorte sua in insidiis loco obscuro confedit. In palatos populatores cum erupissent ab Antigonea armati, fugientes eos persequentes effusus in vallem infensam ab hostibus præcipitant. ibi ad M. occisis, centum ferme captis, ubique prospere gesta re, prope stativa Appii castra movent, ne qua vis locis suis ab Romano exercitu inferri possit. Appius nequicquam in his locis terens tempus, dimissis Chæonumque, & si qui alii Epirotæ erant, præsedis, cum Italici militibus in Illyricum regressus, per Parthinorum socias urbes in hiberna militibus dimissis, ipse Romam sacrificii causa rediit. Perseus ex Penestæ gentis M. pedites, CC. equites revocatos Calsandriam, præsidio ut essent, misit. Ab Gentio eadem adferentes redierunt. Nec deinde alios atque alios mittendo tentare eum destitit, cum appareret quantum in eo præsidii esset, nec tamen impetrare ab homine posset, ut impensam in rem maximi ad omnia momenti faceret.

166
DECADIS QUINTÆ

LIBER QVARTVS.

CAVPT I.

Q. Martius Philippus COS., & C. Martius Figulus prator proficiscentes ad bellum Macedonicum ab urbe discedunt: Corcyram peruenientes, COS. in Thessaliam ad exercitum, prator Chalcidem ad classem, contendunt.

P Rincipio veris, quod hiemem eam, qua hæc gesta sunt, infectum est, ab Roma profectus Q. Martius Philippus COS. cum quinque millibus, * quos in sup-
* al. plementum legionum secum trajecturus erat, quod
sup Brundisium pervenit. M. Popillius consularis, & alii pari nobilitate adolescentes tribuni mil. in Macedonicas legiones consulem secuti sunt. Per eos dies & C. Martius Figulus prætor, cui classis provincia e venerat, Brundisium venit: & simul ex Italia profecti, Corcyram altero die, tertio Actium Acarnaniæ portum tenuerunt. Inde consul ad Ambraciam egressus, itinere terrestri petit Thessaliam. Prætor superato * Leucata Corinthium
* al. sinum inuestus, & Creusæ relictis navibus, Lou-
cate. terra & ipse per mediam Bœotiam diei unius expedito itinere, Chalcidem ad classem contendit. Castra eo tempore A. Hostilius in Thessalia circa Palæpharsalum habebat, sicut nulla re bellica memorabili gesta, ita ad cunctam militarem disciplinam ab estusa licentia formato milite, & sociis cum fide cul-
tis,

tis, & ab omni genere injuriæ defensis. Audito successoris adventu, cum arma, viros, equos cum cura inspexisset, ornato exercitu obviam* venienti consuli processit. Et primus eorum congressus ex dignitate eorum ipsorum ac Romani nominis, & in rebus deinde gerendis** Procons. enim ad exercitum.*

CAPUT II.

Q. Martius COS. antequam ex Thessalia contra Persea regem ducat exercitum, oratione adhortatur: superveniente deinde a Chalcide oratore C. Martio, de summa gerendi belli consultat.

PAUCIS post diebus consul concionem apud milites habuit. orsus a parricidio Persei perpetrato in fratrem, cogitato in parentem: adjecit post scelere partum regnum, veneficia, cades, latrocinio nefando petatum Eumenem; injurias in P. R. direptiones sociarum urbium contra fœdus: ea omnia quam diis quoque inuisa essent, sensurum in exitu rerum suarum. Favere enim pietati fideique deos, per qua P. R. ad tantum fastigii venerit. Vires deinde P. R. jam terrarum orbem completentis cum viribus Macedonia, exercitus cum exercitiis comparavit. Quanto majores Philippi Antiochique opes non majoribus copiis frateras esse? Hujus generis adhortatione accensis militum animis, consultare de summa gerendi belli cœpit. Eo & C. Martius prætor a Chalcide classe accepta venit. Placuit non ultra morando in Thessalia tempus terere, sed movere extemplo castra, atque pergere inde in Macedoniam: & prætorem dare operam, ut eodem tempore classis quoque inveh-

tur hostium litoribus. Prætoře dimisso, consul menstruum iussu milite secum ferre, profectus decimo post die, quam exercitum acceperat, castra movit: & unius diei progressus iter, convocatis itinerum ducibus, cum exponere in concilio iussisset, qua quisque ducturus esset, summotis iis, * quam potissimum peteret, retulit ad concilium. Aliis per Pythium placebat via, aliis per Cambunios montes, qua priore anno duxerat Hostilius COS. aliis propter Ascuridem paludem. Restabat aliquantum viæ communis. itaque in id tempus, quo prope divortium itinerum castra positura erant, deliberatio ejus rei differtur. In Peræbiam inde ducit, & inter Azorum & Dolichen stativa habuit, ad consulendum rursus, quam potissimum capefferet viam.

a al.
quan
viam.

CAPUT III.

Rex Perseus audiens Q. Martium COS. in Macedoniam adventare, omnes aditus occupat.

PERE eosdem dies Perseus, cum appropinquare hostem sciret, quod iter petiturus esset ignarus, omnes saltus insidere præsidiis statuit. In jugum Cambuniorum montium (Volusiana ipsi vocant) X. millia levis armaturæ juvenum cum duce Asclepiodoto mittit: ad castellum quod super Ascuridem paludem erat (Lapathus vocatur locus) Hippias tenere saltum cum XII. millium Macedonum præsidio iussus. Ipse cum reliquis copis primo circa Dium stativa habuit: deinde, adeo ut obtorpuisse inops consilii videretur, cum equitibus expeditis litore nunc Heracleam, nunc Philam percurrerebat, eodem inde cursu Dium repetens.

CA-

CAPUT IV.

2. Martins Cos. ex Thessalia per inuios saltus ducit ingenti periculo exercitum in Macedoniam.

INterim consuli sententia stetit eo saltu ducere, ubi propter Octolophum diximus regis castra Philippi fuisse. Præmitti tamen IV. M. armatorum ad loca opportuna præoccupanda placuit, quæ præpositi sunt M. Claudius, & Q. Martius consulis filius. confestim & universæ copię sequebantur. Cæterum adeo ardua & aspera & confragola via fuit, ut præmissi expediti biduo quindecim millium passuum ægre itinere confecto castra posuerint: turrim Eudieru, quæ cepere locum, appellant. Inde postero die VII. M. progressi, tumulo haud procul hostium castris capto, nuntium ad consulem remittunt, *peruentum ad hostem esse, loco se tuto & ad omnia opportuno consedissee: ut, quantum extendere iter posset, consequeretur.* Sollicito consuli & propter itineris difficultatem, quod ingressus erat, & eorum vicem, quos paucos inter media præsidia hostium præmiserat, nuntius ad Ascuridem paludem occurrit. Addita igitur & ipsi fiducia est, conjunctisque copiis, castra tumulo qui tenebatur, qua aptissimum ad loci naturam erat, sunt acclinata. Non hostium modo castra, quæ paulo plus mille passuum aberant, sed omnis regio ad Diu, & Philam, oraque maris, late patente ex alto jugo prospectu, oculis subicitur. Quæ res accendit militi animos, postquam summam belli, ac regias omnes copias, terramque hostilem tam e propinquo conspexerunt. Itaque cum alacres, protinus duceret ad castra hostium, consulem hortarentur, dies

unus fessis labore viæ ad quietem datus est. Tertio die parte copiarum ad præsidium castrorum relicta, consul ad hostem ducit.

4 Hippias nuper ad tuendum saltum ab regem missus erat: qui ex quo castra Romana in tumulo conspexit, præparatis ad certamen animis suorum, venienti agmini COS. obvius fuit: & Romani expediti ad pugnam exierant, & hostes, levis armatura erat, promptissimum genus ad laceffendum certamen. Congressi igitur extemplo tela coniecerunt multa utrinque vulnera temerario incurfu & accepta & illata. pauci utriusque partis ceciderunt. Irritatis in posterum diem animis, majoribus copiis atque infestius concursum ab illis, si loci satis ad explicandam aciem fuisset. jugum montis in angustum dorsum cuneatum, vis ternis ordinibus armatorum in fronte patuit. Itaque paucis pugnantibus, cætera multitudo, præcipue quoque gravium armorum erant, spectatores pugnae stabant. levis armatura etiam per anfractus jugi procurrere, & ab lateribus cum levi armatura conferere, per iniqua atque æqualia pugnam petere: ac pluribus ea die vulneratis, quam interfectis, prælium nocte deremptum est. Tertio die egere consilio Romanus imperator: nam neque manere in loco inopi, neque regredi sine flagitio atque etiam periculo: sed cedenti ex superioribus locis instare hostis poterat: nec aliud restabat, quam audacter commissum pertinaciter audacia, quæ prudens interdum in exitu erroris corrigere. Ventum quidem erat eo, ut, hostem similem antiquis Macedonum rebus habuisset consul, magna clades acciperet. Sed cum ad Diem per litora cum equitibus vagaretur rex, & ab XII. M. per-

pe clamorem & strepitum pugnantium audiret, nec auxit copias, integros fessis submit-
tendo, neque ipse, quod plurimum intere-
rat, certamini affuit, cum Romanus impe-
rator major LX. annis, & prægravis corpo-
re, omnia militaria munera ipse impigre obi-
ret. egregie ad ultimum in audacter commis-
so perseveravit: & Popillio relicto in custo-
dia jugi, per invia transgressus, præmissis qui
repurgarent iter. Attalum, & Misagenem,
cum suæ gentis utrumque auxiliaribus præ-
sidio esse saltum aperientibus jubet. Ipse
equites impedimenta que præ se habens,
cum legionibus agmen cogit. Inenarrabilis
labor descendantibus cum ruina jumentorum
farcinarumque; progressis vixdum IV. mil- 5
lia passuum nihil optabilius esse, quam re-
dire qua venerant, si possent. Hostilem pro-
pe tumultum agmini elephantum præbebant:
qui ubi ad invia venerant, dejectis rectori-
bus cum horrendo stridore pavorem ingen-
tem equis maxime incutiebant, donec tra-
ducendi eos ratio inita est. Per proclive
sumpto fastigio, longi duo validi asseres ex
inferiore parte in terra defigebantur, distan-
tes inter se paulo plus quam quanta beluæ
latitudo est. in eos transversi incumbentes
tigni ad tricenos longi pedes, ut pons esset,
injungebantur: humusque insuper injicie-
batur. modico deinde infra intervallo simi-
lis alter pons, inde tertius, & plures ex
ordine, qua rupes abscissæ erant, fiebant.
Solido procedebat elephas in pontem: cujus
priusquam in extremum procederet, succisis
asseribus, collapsus pons usque alterius ini-
tium pontis prolabi eum leniter coge-
bat. alii elephantum pedibus insistentes, alii clu-
nibus subsidentes prolabebantur. ubi plani-

cies altera pontis exceperet eos, rursus simili ruina inferioris pontis deferebantur, donec ad æquiorē vallem perventum est. * al. Paulo plus VII. M. * die Romani processerunt. Minimum pedibus itineris confectum: plerumque provolventes se simul cum armis aliisque oneribus, cum omni genere vexationis processerunt: adeo ut ne dux quidem & auctor itineris inficiaretur, parva manu deleri omnem exercitum potuisse. Nocte ad modicam planiciem pervenerunt, neque an infestus is locus esset, septus undique, circumspiciendi spatium fuit, vix tandem ex insperato stabilem ad instandū nactus locum, postero quoque die in tam cava valle opperiri Popillium, ac relictas cum eo copias necesse fuit: quos & ipsos cum ab nulla parte hostis terruisset, locorum asperitas hostiliter vexavit. Tercio die conjunctis copiis eunt per saltum, quem incolæ Callipeucem appellant. quarto inde die per æque invia, sed assuetudine peritius, & meliore cum spe, quod nec hostis usquam apparebat, & mari appropinquabant, degressi in campos, inter Heracetum & Libethrum posuerunt castra peditum, quorum pars major tumulos tenebat: ii vallem, campi quoque partem, ubi eques tenderet, amplectebantur.

CAPUT V.

Rex Persens, instante jam Q. Martio Cos., subito terrore trepidus ab Dio Pydnam demigrat: consul, iussu Sp. Lucretio occupato castella circa Tempe ab hoste relicta, ad Diuum pervenit: progressus, cogitur deinde annona caritate ad Diuum regredi.

LAvanti regi dicitur nuntiatum hostes 6. adesse: quo nuntio cum pavidus exiluisse e folio, victum se sine prælio clamitans proripuit: & subinde per alia atque alia pavida consilia, & imperia trepidans, duobus ex amicis Pellam alterum Asclepiodotum, ubi pecunia deposita erat, ex præsidiis revocat, omnesque aditus aperit bello. Ipse ab Dio auratis statuis omnibus raptim, ne præda hosti essent, in classem congestis, ocyus demigrare Pydnam cogit: & quæ temeritas consulis videri potuisset, quod eo processisset, unde invito hoste regredi nequiret, eam non inconsultam audaciam fecit. Duos enim saltus, per quos inde evadere possent, habebant Romani, unum per Tempe in Thesaliam, alterum in Macedoniam præter Diuum, quæ utraque regiis tenebantur præsidiis. Itaque si dux intrepidus X. dies primam speciem appropinquantis terroris sustinuisset, neque receptus Romanis per Tempe in Thesaliam, neque com meatibus pervehendis eo patuisset iter. Sunt enim Tempe saltus, etiamsi non bello fiat infestus, transitu difficilis. nam præter angustias per quinque millia, qua exiguum jumento onusto iter est, rupes utrinque ita abscissæ sunt, ut despici vix sine

vertigine quam simul oculorum animique possit: terret & sonitus & altitudo per mediam vallem fluentis Penei amnis. Hic locus tam suapte natura infestus per quatuor distantia loca præsidii regis fuit infestus. Unum in primo aditu ad Gonnum erat: alterum ad Condylon castello inexpugnabili: tertium circa Lapathunta, quem Characa appellant: quartum viæ ipsi, qua & media, & angustissima vallis est, impositum: quam vel decem armatis tueri facile est. Intercluso per Tempe simul aditu commeatibus, simul reditu, ipsi montes, per quos descenderant, repetendi erant, quod ut furto fefellerant: ita propalam, tenentibus superiora cacumina hostibus, non poterant: & experta difficultas spem omnem incidisset. Supererat nihil aliud in temere commissio, quam in Macedoniam ad Dium per medios evadere hostes, quod, nisi dii mentem regi ademissent, ipsum ingentis difficultatis erat. Nam cum Olympi radices montis paulo plus quam mille passuum ad mare relinquunt spatium, cujus dimidium loci occupat ostium late restagnans Baphyri amnis, partem planitiæ aut Jovis templum, aut oppidum tenet: reliquum per exiguum fossa modica valloque claudi poterat. & saxorum ad manum silvestrisque materiæ tantum erat, ut vel murus objici, turre que excitari potuerint. Quorum nihil cum dispexisset cæcata mens subito terrore, nudatis omnibus præsiidiis, patefactisque bello, ad Pydnam refugit. **Cos.** plurimum & præsidii & spei cernens. in stultitia & segnitie hostis, remisso nuntio ad Sp. Lucretium Larissam, ut castella relicta ab hoste circa Tempe occuparet: præmissio Popillio ad explorandos

tran-

transitus circa Dium, postquam patere omnia in omnes partes animadvertit, secundis castris pervenit ad Dium: metarique sub ipso templo; ne quid sacro in loco violaretur, iussit. Ipse urbem ingressus, sicut non magnam, ita exornatam publicis locis & multitudine statuarum, munitamque egregie, vix satis credere in tantis rebus sine causa relictis non aliquem subesse dolum. unum diem ad exploranda circa omnia moratus castra movet: satisque credens paratam frumenti copiam fore, eo die ad amnem nomine Mityn processit. Postero die progressus Agassam urbem tradentibus sese ipsi recepit: & ut reliquorum Macedonum animos sibi conciliaret, obsidibus contentus, sine praesidio relinquere se eis urbem, immunemque ac suis legibus victuros esse pollicitus. Progressus inde diei iter, ad Ascordum flumen posuit castra, & quantum procederet longius a Thessalia, eo majorem rerum omnium inopiam sentiens, regressus ad Dium est: dubitatione omnibus exempta, quid intercluso ab Thessalia patiendum fuisset, cui procul inde abscedere tutum non esset. Perseus contractis in unum omnibus copiis ducibusque, increpare praefectos praesidiorum, ante omnes Asclepiodotum atque Hippiam: ab his dicere claustra Macedoniae tradita Romanis esse: cujus culpae reus nemo iustius, quam ipse fuisset.

mento habiturus. Fluit ex valle Olympi montis, æstate exiguus, hibernis idem incitatus pluviis: & supra rupes ingentes gurgitibus facit, & intra prorupta in mare evolvendo terram præaltas voragines, cavatoque medio alveo ripas utrinque præcipientes. Hoc flumine Perseus septumiter hostis credens, extrahere reliquum tempus ejus æstatis in animo habebat.

CAPUT VII.

M. Popillus a Martio Cos. missus Heracleam, adjuvante a mari classe, expugnat: hujus in muri parte capienda quorundam Romanorum juvenum excellit industria.

INter hæc Cos. a Phila Popillium cum duobus millibus armatorum Heracleam mittit. Abest a Phila v. m. ferme passuum, media regione inter Dium Tempeque, in rupe anni imminente positum. Popillius priusquam armatos muris admoveret, misit qui magistratibus principibusque suaderent; fidem clementiamque Romanorum, quam vim, experiri mallent. Nihil ea consilia moverunt, quia ignes ad Enipeum ex regis castris apparebant. Tum terra marique (& classis appulsa ab litore stabat) simul armis, simul operibus machinisque oppugnari coepit. Juvenes etiam quidam Romani, ludicro circensi ad usum belli verso, partem humilimam muri ceperunt. Mos erat tum, nondum hac effusione inducta bestiis * omnium gentium circum complendi, varia spectacula lorum conquirere genera: nec, semel quadrigris, semel desultore misso, vix unius horæ tempus utrumque curriculum complebat.

Ino.

Inter cætera sexageni ferme juvenes, interdum plures, ab apparitoribus ludi armati inducebantur. Horum industria in parte simulacrum decurrentis exercitus erat, ex parte elegantioris exercitii quam militaris artis, propiorque gladiatorum armorum usum. Cum alios decursus edidissent motus, quadrato agmine facto, scutis super capita, densatis, stantibus primis, secundis summis, tertiis magis, & quartis, postremis etiam genu nixis, fastigiatam, sicut tecta ædificiorum sunt, testudinem faciebant. Hinc L. ferme pedum spatio distantes duo armati procurrebant, comminati- que inter se ab ima in summam testudinem per densata scuta cum evasisent, nunc velut propugnantes per oras extremæ testudinis, nunc in media inter se concurrentes, haud secus quam stabili solo persultabant. Huic testudini simillima partimuri adinota, cum armati superstantes fuissent, propugnatoribus muri fastigio altitudinis æquabantur, depulsisque iis, in urbem duorum signorum milites transcendebant. Id tantum dissimile fuit, quod & in fronte extrema, & ex lateribus soli non habebant super capita elata scuta, ne nudarent corpora, sed prætectæ pugnantium more. ita nec ipsos tela ex muro missa subeuntes læserunt, & testudini injecta imbris in modum lubrico fastigio innoxia ad imum labebantur.

CAPUT VIII.

*Consul Martius , Heracleam petens , hiberna
præparat : rex Perseus , recepto a pavore
animo , quoniam pudet , trepidationis con-
scios interficit..*

ET Cos. capta jam Heraclea castra eo
promovit, tanquam Dium, atque in-
de summoto rege, in Pieriam etiam pro-
gressurus. Sed hiberna jam præparans,
vias com meatibus subvehendis ex Thessalia
muniri jubet, & eligi horreis opportuna
loca, tectaque ædificari, ubi diversari por-
tantes com meatus possent. Perseus tandem
a pavore eo, quo attonitus fuerat, rece-
pto animo, malle imperiis suis non ob-
temperatum esse, cum trepidans gazam in
mare dejici Pellæ, Thessalonicæ navalia
jusserat, incendi. Andronicus Thessaloni-
cam missustraxerat tempus, id ipsum quod
accidit, pœnitentiæ relinquens locum. in-
cautior Nicias Pellæ projiciendo pecuniæ
partem, quod fuerat nactus: sed in rem
emendabilem visus lapsus esse, quod per
urinatores omne ferme extractum est: tan-
tusque pudor regi pavoris ejus fuit, ut
urinatores clam interfici jussit, deinde
Andronicum quoque, & Niciam, ne quis
tam dementis imperii conscius existeret.

CAPUT IX.

C. Martius prator classe circumvectus multas Macedoniae maritimas urbes frustra aggreditur : vanus est praesertim conatus primum in oppugnatione Thessalonica , deinde Cassandrea , quam adoritur prator adjutus viribus Eumenis , & Prusia regum.

INter hæc C. Marcius cum classe ab Hera-
clea Thessalonicam profectus , & agrum
pluribus locis expositis per litora armatis late
vastavit : & procurrentes ab urbe secundis
aliquot præliis trepidos intra mœnia compu-
lit. jamque ipsi urbi terribilis erat , cum dis-
positis omnis generis tormentis , non vagi mo-
do circa muros temere appropinquantes , sed
etiam qui in navibus erant , saxi tormento e-
micantibus percutiebantur. Revocatis igitur
in naves militibus , omissaque Thessalonicæ
oppugnatione , Æniam inde petunt . XV.
millia passuum ea urbs abest , adversus Pydnam
posita , fertili agro . Pervastatis finibus ejus ,
legentes oram Antigoneam perveniunt . ibi
egressi in terram , primo & vastarunt agros
passim , & aliquantum prædæ contulerunt ad
naves . dein palatos eos adorti Macedones
mixti pedites equitesque , fugientes effuse ad
mare persecuti , D. ferme occiderunt , & non
minus ceperunt . nec aliud quam ultima ne-
cessitas , cum recipere se tuto ad naves prohi-
berentur , animos militum Romanorum simul
desperatione alia salutis , simul indignitate ir-
ritavit . redintegrata in litore pugna est , ad-
juvare & qui in navibus erant . Ibi Macedo-
num ducenti ferme cæsi , par numerus ca-
ptus . Ab Antigonea classis profecta ad a-
gram.

grum Pallenensem, exsensionem ad populandum fecit. Finium isager Cassandrensi-
erat, longe fertilissimus omnis oræ, quam
prætervecti fuerant. Ibi Eumenes rex XX.
tectis navibus ab Elca profectus obvius fuit,
& quinque missæ a Prusia rege testæ naves.
Hac virium accessione animus crevit prætori
ut Cassandream oppugnaret. Condita est a
Cassandro rege in ipsis faucibus, quæ Palle-
nensem agrum cæteræ Macedoniae jungunt,
hinc Toronaico, hinc Macedonico septa ma-
ri. Eminent namque in altum lingua, in qua
sita est: nec minus quam in altum magni-
tudine Atho mons excurrit, obversa in regio-
nem Magnesiæ duobus imparibus promonto-
riis, quorum majori Posideum est nomen,
minori Canastrum. Divisis partibus oppu-
gnare adorti Romanus ad Clitas quas vocant,
munimenta cervise etiam objectis, ut viam in-
tercluderet, a Macedonico ad Toronaicum
mare perducit. ab altera parte Euripus est,
inde Eumenes oppugnabat. Romanis in fossa
complenda, quam nuper objecerat Perseus,
plurimum erat laboris. Ibi quærenti præto-
ri, quia nusquam cumuli apparebant, quo
regeſta e fossa terra foret, monstrati sunt for-
nices, non ad eandem crassitudinem qua * ve-
terem murum, sed simplici laterum ordine
structos esse. Consilium igitur cepit, trans
fosso pariete iter in urbem patefacere. Falle-
re autem ita se posse, si muros a parte alia
fealis adortus, tumultu injecto, in-
diam ejus loci propugnatores urbis averti-
fet. Erant in præsidio Cassandreae præter
non contemnendam juventutem oppidano-
rum DCCC. Agrianes, & MM. Penesta-
rum Illyriorum a Pleutato inde missi,
bellicosum utrumque genus. His tuentibus

muros cum subire Romani summa vi niterentur, momento temporis parietes fornicum perfossi urbem patefecerunt. quod si qui irrupere, armati fuissent, extemplo cepissent. Hoc ubi perfectum esse opus militibus nuntiatum est, clamorem alacres gaudio repente tollunt, aliis parte alia in urbem irrupturis. Hostes primum admiratio cepit, quidnam sibi repentinus clamor vellet. Postquam patere urbem accepere præfecti præsidii, Pytho, & Philippus, pro eo, qui occupasset aggredi, opus factum esse rati, cum valida manu Agrianum Illyriorumque erumpunt: Romanosque, qui alii aliunde coibant, convocabanturque, ut signa in urbem inferrent, incompósitos atque inordinatos fugant, persequunturque ad fossam: in quam compulsos ruina cumulant. D. C. ferme ibi interfecti, omnesque prope qui inter murum fossamque deprehensi erant, vulnerantur. Ita suo ipse conatu perculsus prætor, segnior ad alia factus consilia erat: & ne Eumeni quidem, simul a mari, simul a terra aggredienti, quidquam satis procedebat. Placuit igitur utrique, custodiis firmatis, ne quod præsidium ex Macedonia intromitti posset, quoniam vis aperta non processisset, operibus mœnia oppugnare. Hæc parantibus his, X. regii lembi ab Thessalonica cum delectis Gallorum auxiliaribus missi, cum in salo stantes hostium naves conspexissent, ipsi obscura nocte simplici ordine quam poterant proxime litus tenentes, intrarunt urbem. Hujus novi præsidii fama absistere oppugnatione simul Romanos regemque coegit. circumvecti promontorium ad Toronem classem appulerunt. Eam quoque oppugnare adorti, ubi valida defendi manu animadver-

terunt,

terunt, irrito incœpto Demetriadem petunt. Ibi cum appropinquantés repleta mœnia armatis vidiſſent, præterveſti ad Jolconclafſem appulerunt, inde agro vaſtato Demetriadem quoque aggreſſuri.

CAPUT X.

In Theſſalia ab oppugnatione Melibœæ, & Demetriadis Macedonés ſubmovent Romanos : Eumenes rex, juncſta Demetriade, ut fama eſt, amicitia cum Perſeo rege, ab Romanis abſcedens, in regnum ſuum abit.

INter hæc & COS. ne ſegnīs federet tantum 13:
in agro hoſtico, M. Popillium cum V. milibus militum ad Melibœam urbem oppugnandam mittit. Sita eſt in radicibus Oſſæmontis, qua parte in Theſſaliam vergit, opportune imminens ſuper Demetriadem. Primus adventus hoſtium perculit incolas loci: collectis deinde ex necopinato pavore animis, diſcurreunt armati ad portas ac mœnia, qua ſuſpecti aditus erant: ſpemque ex templo inciderunt capi primo impetu poſſe. Obſidio igitur parabatur, & opera oppugnationum fieri cœpta. Perſeus cum audiſſet ſimul Melibœam a conſulis exercitu oppugnari, ſimul claſſem Jolci ſtare, ut inde Demetriadem aggrederetur, Euphranorem quendam ex ducibus cum delectis duobus millibus Melibœam mittit: eidem imperatum, ut, ſi a Melibœa ſubmoviſſet Romanos, Demetriadem prius occulto itinere intraret, quam ab Jolco ad urbem caſtra moverent Romani. & ab oppugnatoribus Melibœæ, cum in ſuperioribus locis repente apparuiſſet, cum trepidatione multa relicta opéra ſunt, igniſque inje-
ctus.

ctus. ita & Melibœa abscessum est. Euphranor, soluta unius urbis obsidione, Demetriadem extemplo ducit. Nec tum mœnia modo, sed agros etiam considerunt se a populationibus tueri posse: & eruptiones in vagos populos non sine vulnibus hostium factæ sunt. Circumvectitamen mœnia sunt prætor & rex, situm urbis contemplantes, si qua parte tentare aut opere aut vi possent. Fama fuit, per Cydam Cretensem, & Antimachum, qui Demetriadi præerat, tractatas inter Eumenum & Persea condiciones amicitiae. ab Demetriade certe abscessum est. Eumenes ad consulem navigat: gratulatus quod prospere Macedoniam intrasset, Pergamum in regnum abit. Martius Figulus prætor, parte classis in hiberna Sciathum missa, cum reliquis navibus Oreum Bœotiae petit, eam urbem aptissimam ratus, unde exercitibus qui in Macedonia, quique in Theissalia erant, mitti commeatus possent. De Eumene rege longe diversa tradunt. Si Valerio Antiati credas, nec classe adjutum ab eo prætorem esse, cum sæpe eum literis accersisset, tradit: nec cum gratia ab consule profectum in Asiam, indignatum, quod, ut iisdem castris tenderet, permillum non fuerit: ne ut equites quidem Gallos, quos secum adduxerat, relinqueret, impetrari ab eo potuisse. Attalum fratrem ejus & remansisse apud consulem, & sinceram ejus fidem æquali tenore, egregiamque operam in eo bello fuisse.

CAPUT XI.

*Stadium in Romanos cum Gallorum reguli cu-
jusdam, pollicentis auxilla ad Macedonicum
bellum, cum Pamphilorum, donum missen-
sium Romam, renovanda amicitia causa.*

DUm bellum in Macedonia geritur, legati ¹⁴
transalpini ab regulo Gallorum (Balanos
ipsius traditur nomen, gentis ex qua fuerit
non traditur) Romam venerunt, pollicen-
tes ad Macedonicum bellum auxilla. Gratiæ
ab Senatu actæ, muneraque missa, torquis
aureus duo pondo, & pateræ aureæ quatuor
pondo, equus phaleratus, armaque equestria.
Secundum Gallos Pamphili legati coronam
auream ex XX. millibus Philippeorum factam
in curiam intulerunt: petentibusque iis, ut
id donum in cella Jovis opt. max. ponere, &
sacrificare in Capitolio liceret, permilsum,
benignæque amicitiam renovare volentibus
legatis responsum, & binum millium æris
singulis missum munus.

CAPUT XII.

*Introducitur in Senatum Prusia regis, & Rho-
diorum legatio de pace cum Perseo reconci-
lianda: Rhodii addunt superbe minas, nisi
pax componatur.*

TUm ab rege Prusia, & paulo post ab
Rhodiis de eadem re longe aliter dis-
ferentes legati auditi sunt. utraque legatio
de pace reconcilianda cum rege Perseo egit.
Prusiæ preces magis, quam ^{ali-} postulatio ^{po-}
fuere, ^{su-} proferentis, & ^{lat-} ad id tempus se-
cum ^{lat-}

cum Romanis steterit, & quoad bellum foret, statutum. Caterum cum ad se a Perseo legati venissent de finiendo cum Romanis bello, & iis pollicitum deprecatores apud senatum futurum, petere, si possent inducere in animum, ut finiant iram, se quoque in gratia reconciliata pacis posse uti. Hæc regii. Legati Rhodii, superbe commemoratis erga P. R. beneficiis, & pene victoriæ, utique de Antiocho rege, maiore parte ad se vindicata, adjece-
runt: cum pax inter Macedonas Romanosque esset, sibi amicitiam cum rege Perseo ceptam, eam se invitos, nullo ejus in se merito, quoniam ita Romanis visum sit in societatem se belli trahere, interrupisse. Tertium se annum multa ejus incommoda belli sentire, mari intercluso inopia insulam premi, amissis maritimis vestigalibus atque commeatibus. Cum id ultra pati non possent, legatos alios ad Persea in Macedoniam misisse, qui ei denuntiarent, Rhodiis placere pacem eum componere cum Romanis: se Romam eadem nuntiatum missos: per quos steterit quominus belli finis fieret, adversus eos quid sibi faciendum esset, Rhodios consideraturos esse. Ne nunc quidem hæc sine indignatione legi audirive posse certum habeo: inde existimari potest, qui
15 habitus animorum audientibus ea patribus fuerit. Claudius nihil responsum auctor est: tantum S. C. recitatum, quo Caras & Lycios liberos esse juberet P. R. literasque ex templo ad utranque gentem, ut scirent indicatum, mitti. qua audita re, principem legationis, cujus magniloquentiam vix curia paulo ante ceperat, corruisse. Alii responsum esse tradunt: P. R. & principio ejus belli, haud vanis auctoribus compertum habuisse, Rhodios cum Perseo rege adversus
Rem.

Rempub. suam occulta consilia inisse. & si. iā ante dubium fuisset, legatorum paulo ante verba ad certum redeisse: & plerunque ipsam se fraudem, etiam si initio cautior fueris, detegere. Rhodios nuntio in orbe terrarum arbitria belli pacisque agere: decorum natu arma sumpturos posturosque Romanos esse. Jam non deos federum testes, sed Rhodios habituros. Ita ne tandem iis pareatur, exercitusque de Macedonia deportentur? Visuros esse quid sibi faciendum sit, quid Rhodii visuri sint, ipsos scire: populum certe Romanum devicto Perseo, quod propediem sperent fore, visurum, ut pro meritis cujusque in eo bello civitatis gratiam dignam referat. Munus tamen legatis in singulos binum millium æris missum est: quod ii non acceperunt.

CAPUT XIII.

Leſtis in ſenatu literis Q. Martii COS. ex Macedonia, qua ille petit neceſſaria ad bellum, ea parandi negotium datur C. Sulpio pratori. Oneſimus, nobilis Macedo, qui, quod bellum cum Romanis improbarer, ab rege Perſeo transfugit, benigne, ac liberaliter a ſenatu habetur.

L iteræ deinde recitatæ Q. Martii conſulis ſunt, quemadmodum ſaltu ſuperato 16 in Macedoniam tranſiſſet; ibi & ex aliis locis commeatus a pratore proſpectos in hiemem habere, & ab Epirotis XX. millia modium tritici, X. hordei ſumpſiſſe, ut pro eo frumento pecunia Roma legatis eorum curaretur. Veſtimenta militibus ab Roma mittenda eſſe: equis CC. ferme opus eſſe, maxime Numidis, nec ſibi in his locis attam copiam eſſe. S. C. ut ea omnia ex literis conſulis fierent, factum

Quin est. C. Sulpitius prætor VI. M. togarum, XXX. tunicarum, & equos, deportanda in Macedoniam, præbendaque arbitratu consulis locavit: & legatis Epirotarum pecuniam pro frumento solvit. Et Onesimum Pythonis filium nobilem Macedonem in senatum introduxit. Is pacis semper auctor regis fuerat, monueratque, sicut pater ejus Philippus institutum usque ad ultimum vitæ diem servabat quotidie bis in die fœderis istî cum Romanis perlegendi, ut eum morem, si non semper, crebro tamen uirparet. Postquam deterrere eum a bello nequît, primo subtrahere sese per alias atque alias causas, ne inter, esset iis quæ non probabat, cœpit: postremo cum suspectum se eise cerneret, & proditionis interdum crimine insinulari, ad Romanos transfugit: magnoque usui consuli fuit. Ea introductus in curiam cum memorasset, senatus in formulam sociorum eum referri iussit: locum, lautia præberi: agri Tarentini, qui publicus P. R. esset, ducenta jugera dari, & ædes Tarenti emi. uti ea curaret, C. Decimio prætori mandatum.

C A P U T XIV.

Census a C. Claudio Pulchro, & Tib. Sempronio Graccho censoribus habetur: emptis in publicum adibus, Sempronius Basilicam, qua postea Sempronia appellata est, facientem curat.

Censores censum Idibus Decembris severius quam ante habuerunt: multis equi adempti, inter quos P. Rutilio, qui tribunus pleb. eos violenter accusarat, tribu quoque is motus, & * operarius factus ad opera

pera publica facienda. Cum eis dimidium ex vestigalibus ejus anni attributum ex S. C. a questoribus esset, Tib. Sempronius ex ea pecunia, quæ ipsi attributa erat, ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni signum, lanienasque & tabernas conjunctas in publicum emit: basilicamque faciendam curavit, quæ postea Sempronia appellata est.

CAPUT XV.

Novi magistratus creantur: COSS. sunt L. Æmilius Paulus, & C. Licinius Crassus: fit deinde & a COSS. & a prætoribus provinciarum sortitio: L. Æmilius, cui Macedonia evenit, ad curam strenue gerendi belli convertit animum: exoptante, senatus legatos mittit in Macedoniam ad inspicienda, qua noscitur rem esse.

J Amin exitu annuserat, & propter Macedonici maxime belli curam in sermonibus homines habebant, quos in annum consules ad finiendum tandem id bellum crearent. Itaque S. C. factum est, ut Cn. Servilius primo quoque tempore ad comitia habenda veniret. S. C. Sulpitius prætor ad consulem post paucos dies recitavit, quibus ante diem in urbem venturum. & COS. maturavit, & comitia eo die, qui dictus erat, sunt perfecta. Consules creati L. Æmilius Paulus iterum, XIV. anno postquam primum COS. fuerat, & C. Licinius Crassus. Prætores postero die facti, Cn. Bæbius Tamphilus, L. Anicius Gallus, Cn. Octavius, P. Fonteius Balbus, M. Æbutius Helva, C. Papirius Carbo. Omnia ut maturius agerentur, belli Macedonici stimulabat cura. Itaque designatos extemplo sortiri placuit pro-

vincias, ut, utri Macedonia consuli, cuique prætori classis evenisset, sciretur: ut jam inde cogitarent pararentque quæ bello usui forent; senatumque consulerent, si qua re consulto opus esset. Latinas, ubi magistratum inissent, quod per religiones posset, primo quoque tempore fieri placere, neque consulem, cui eundum in Macedoniam esset, teneri. His decretis, consulibus Italia, & Macedonia, prætoribus, præter duas jurisdictiones in urbe, classis, & Hispania, & Sicilia, & Sardinia provinciæ nominatæ sunt. Consulum Æmilio Macedonia, Licinio Italia evenit. Prætores Cn. Bæbius urbanam, L. Anicius peregrinam, & si quo senatus censuisset, Cn. Octavius classem, P. Fonteius Hispaniam, M. Æbutius Siciliam, C. Papius Sardiniam est sortitus. Extemplo apparuit omnibus, non segniter id bellum L. Æmilium gesturum, præterquam quod alius vir erat, etiam quod dies noctesque intentus, ea sola quæ ad id bellum pertinerent, animo agitabat. Jam omnium primum a senatu petit, ut legatos in Macedoniam mitterent ad exercitus visendos, classemque, & comperta referenda, quid aut terrestribus, aut navalibus copiis opus esset. Præterea ut explorarent copias regias, quantum possent, quaque provincia nostra, qua hostium foret: utrum intra saltus castra Romani haberent, an jam omnes angustiae exuperatæ, & in æqua loca pervenissent: qui fideles nobis socii, qui dubii, suspensæque ex fortuna fidei, qui certi hostes viderentur: quanti præparati commeatus, & unde terrestri itinere, unde navibus supportarentur: quid ea æstare terra marique rerum gestarum esset: ex his bene cognitis certa in futurum consilia capi

LIB. IV. CAP. XVI. & XVII. 191
capiposset ratus. Senatus Cn. Servilio COS.
negotium dedit, ut is in Macedoniam quos
L. Æmilio videretur, legaret. Legati biduo
post profecti, Cn. Domitius Henobarbus,
A. Licinius Nerva, L. Bæbius.

C A P U T XVI.

Nunciatum prodigium procuratur: nonnulli sacerdotes moriuntur: ludii Circenses majore, quam antea, magnificentia celebrantur.

BIs in exitu anni ejus lapidatum esse nuntiatum est in Romano agro, simul in Vejentibus novendiale sacrum factum est. Sacerdotes eo anno mortui sunt, P. Quintilius Varus flamen Martialis, & M. Claudius Marcellus decemvir, in cujus locum Cn. Octavius suffectus. Et jam magnificentia crescente notatum est, ludis Circensibus P. Cornelii Scipionis Nasicæ, & P. Lentuli ædilium curulium, LXIII. Africanas, & XL. urfos & elephantos luisse.

C A P U T XVII.

Quia legati ad res inspiciendas missi nondum redierunt, places Æmilio consuli nihil de Macedonia provincia sua ad senatum referre.

LÆmilio Paulo, C. Licinio COSS. Idibus Martiis principio insequentis anni cum in expectatione patres fuissent, maxime quidnam consul de Macedonia, cujus ea provincia esset, referret; nihil se habere Paulus quod referret, cum nondum legati redissent, dixit. Cæterum Brundusii legatos jam

DEC. QUINTÆ
 * al. esse, bis ex cursu Dyrrhachium* ejectos. Co-
 reje gnitis mox, quā nosci prius in rem esset, re-
 latus. laturum: id fore intra perpaucos dies. Et
 ne quid profectiōem suam teneret, pridie I-
 dus Apriles Latinis esse constitutam diem. Sa-
 crificio rite perfectō, se, & Cn. Octaviū,
 simul senatus censuisset, exituros esse: C. Li-
 cinio collega suo fore cura se absente, ut si
 qua parati mittive ad id bellum opus sit, pa-
 rentur mittanturque. Interea legationes exte-
 rarum nationum audiri posse.

C A P U T XVIII.

*Legati Alexandrini ab Ptolemæo, & Cleopatra
 regibus queruntur apud Senatum de bello eis il-
 lato ab Antiocho Syria rege: mæti Patres lega-
 tos ad bellum interreges finiendum mittunt.*

Sacrificio rite perfectō, primi Alexandri-
 ni legati ab Ptolemæo, & Cleopatra re-
 gibus vocati sunt. Sordidati, barba & capil-
 lo promisso, cum ramis oleæ ingressi curiam
 procubuerunt: & oratio quam habitus fuit
 miserabilior. Antiochus Syriæ rex, qui ob-
 ses Romæ fuerat, per honestam speciem ma-
 joris Ptolemæi reducendi in regnum, bel-
 lum cum minore fratre ejus, qui tunc Alexan-
 driam tenebat, gerens, & ad Pelusium na-
 vali prælio victor fuerat, & tumultuario o-
 pere ponte per Nilum factō transgressus cum
 exercitu, obsidione ipsam Alexandriam te-
 nebat: nec procul abesse, quin potiretur re-
 gno opulentissimo, videbatur. Ea legati que-
 rentes orabant senatum, ut opem regno re-
 gibusque amicis imperio ferrent. Ea merita P.
 R. in Antiochum, eam apud omnes reges gen-
 tesque auctoritatem esse, ut si legatos misis-
 sent,

senatus, qui denuntiarent non placere senatui sociis regibus bellum fieri, ex templo abscissurus a moribus Alexandria, abdukturusque exercitum in Syriam esset. Quod si cunctentur facere, brevi exorres regno Ptolemaum, & Cleopatram Romam venturos cum pudore quodam P. R. quod nullam opem in ultimo discrimine fortunarum tulissent. Moti patres precibus Alexandrinorum, ex templo C. Popillium Lænatem, C. Decimium, & C. Hostilium legatos ad finiendum inter reges bellum miserunt. Prius Antiochum, dein Ptolemæum adire iussi; & nuntiare, ni abiistatur bello, per utrum sitisset, eum non pro amico nec pro socio habituros esse.

CAPUT XIX.

Reversi Romam ex Macedonia legati nuntiant, in statu parum secundo res ibi esse: Senatus, referente L. Emilio Cos., qua ad bellum gerendum pertinent, decernit.

His intra triduum simul cum legatis A. 20
Alexandrinis profectis, legati ex Macedonia quinquatribus ultimis adeo expectati venerunt, uti, nisi vesper esset, ex templo senatum vocaturi consules fuerint. Postero die senatus fuit, legatique auditæ sunt. Ii nuntiant, majore periculo, quam emolumento exercitum per invios saltus in Macedoniam inductum. Pieriam, quo processisset, regem tenere: castra castris prope ita collata esse, ut flumine Enipeo interjecto arceperetur: neque regem pugnandi potestatem facere, nec nostris vim ad cogendum esse: hiemem etiam asperam rebus gerendis intervenisse: in otio militem ali, nec plus quam VI. dierum frumentum habere. Macedonum dici XXX. mil-

lia armatorum esse. Si Ap. Claudio circa Lychnidum satis validus exercitus foret, potuisset anticipari bello distinere regem: nunc & Ap. pium, & quod cum eo praesidi sit, in summo periculo esse: nisi propere aut iustus exercitus eo mittatur, aut illi inde deducantur. Ad classem se ex castris profectos sociorum navadium partem morbo audisse absumptam, partem, maxime qui ex Sicilia fuerint, domos suas abisse, & homines navibus deesse: qui sint, neque stipendium accepisse, neque vestimenta habere. Eumenem, classemque ejus, tanquam vento allatas naves, sine causa & venisse, & abisse: nec animum ejus regis constare satis visum. Sicut omnia de Eumene dubia, Attali egregie constantem fidem nuntiabant. Legatis auditis, tunc de bello referre sese L. Æmilius dixit. Senatus decrevit, ut in octo legiones parem numerum tribunorum consules & populus crearent: creati autem neminem eo anno placere, nisi qui honorem gessisset. Tum ex omnibus tribunis militum uti. L. Æmilius in duas legiones in Macedoniam, quos eorum velit, eligat: & ut solumni-Latinarum perfecto, L. Æmilius COS. Cn. Octavius prætor, cui classis obtigisset, ut in provinciam profisciscantur. Additus est his tertius L. Anicius prætor, cujus inter peregrinos jurisdictio erat. Eum in provinciam Illyricum circa Lychnidum Ap. Claudio succedere placuit. Delectus cura C. Licinio consuli imposita. is VII. millia civium Romanorum, & equites CC. scribere jussus, & sociis nominis Latini septem millia peditum imperare, CCCC. equites, & Cn. Servilio Galliam obtinenti provinciam literas mittere, ut DC. equites conscriberet. hunc exercitum ad collegam primo quoque tempore mittere in Macedo-

cedoniam jussus, neque in ea provincia plus quam duas legiones esse. eas repleri, ut scina M. peditum, trecenos haberent equites: cæteros equites peditesque in præsidiis disponi. Qui eorum idonei ad militandum non essent, dimitti. X. præterea millia peditum imperata sociis, & DCCC. equites. Id præsidii additum Anicio præter duas legiones, quas portare in Macedoniam est jussus, quinæ millia peditum, & ducenos habentes, trecenos equites: & in classem V. millia navalium socium sunt scripta. Licinius consul duabus legionibus obtinere provinciam jussus, eo addere sociorum X. millia peditum, & DC. equites.

CAPUT XX.

L. Æmilius Cos., satis omnibus ad bellum Macedonicum preparatis, populum in concione alloquitur: in provinciam deinde cum Cn. Octavio prætere, cui classis obtigerat, profisciscitur.

SENATUSCONSULTIS PERFECTIS, L. Æmilius ²² COS. e curia in concionem processit, orationemque talem habuit. Animadvertisse videor, Quirites, majorem mihi sortito Macedoniam provinciam gratulationem factam, quam cum aut consul essem consalutatus, aut quo die magistratum inissem; neque id ob aliam causam, quam quia bello in Macedonia, quod diu trahitur, existimatis dignum majestate P. R. exitum per me imponi posse, deos quoque huic favisse sorti spero, eosdemque in rebus gerendis affuturos esse. Hac partim opinari, partim sperare possum. Illud affirmare pro certo habeo audeoque, me omni

apud adnisiurum esse, ne frustra vos hanc spem de
 me conceperitis. Quia ad bellum opus sunt, & se-
 natus decrevit, (quoniam ex tempore proficisci pla-
 cet, neque ego in mora sum) C. Licinius collega,
 vir egregius, a quo exire parabit, ac si ipse id bel-
 lum gesturus esset. Vos, quae scripsero senatus,
 aut vobis, credite: rumores credulitate vestra ne
 alatis, quorum auctor nemo extabit. Nam nunc
 quidem quod vulgo fieri hoc praecipue bello an-
 ticipaverit, nemo tam fama contemptor est, cuius
 non debilitari animus possit. In omnibus circulis,
 atque etiam (si diis placet) in conviviiis sunt, qui
 exercitum in Macedoniam ducant: ubi castra lo-
 canda sint, fiant, qua loca praesidiis occupanda,
 quando, aut quo saltu intranda Macedonia,
 ubi horrea ponenda: qua terra, mari subvehan-
 tur commentus, quando cum hoste manus confe-
 renda, quando quiescendum sit. Nec quid me-
 lius faciendum sit, modo statuunt, sed quicquid
 aliter quam ipsi censuerunt, factum est, consulem
 veluti dicta die accusant. Hac magna impedi-
 menta res gerentibus sunt. Neque enim omnes
 tam firmi & constantis animi contra adversum
 rumorem esse possunt, quam Fabius fuit:
 qui suum imperium minui per vanitatem po-
 puli maluit, quam secunda fama male rem
 gerere. Non sum is, qui non e istimem admo-
 vendos duces esse: imo eum qui de sua unius
 sententia omnia gerat, superbum iudico magis
 quam sapientem. Quid ergo est? Primum a
 prudentibus, & proprie rei militaris peritis,
 & usu doctis monendi imperatores sunt: de-
 inde ab his, qui intersunt gerendis rebus, qui
 loca, qui hostem, qui temporum opportunita-
 tem vident, qui in eodem velut navigio par-
 ticipes sunt periculi. itaque si quis est, qui,
 quod e Repub. sit, suadere se mihi in eo bel-
 lo, quod gesturus sum confidat, ne denegat

operam Reip. : & in Macedoniam mecum veniat: nave, equo, tabernaculo, viatico etiam a me juvabitur. Si quem id facere piget, & otium urbanum militia laboribus præoptat, a terra ne gubernaveris. Sermone satis ipsa præbet urbs: loquacitatem suam contineat. nos castrensibus consiliis contentos futuros esse sciat. Ab hac concione, Latinis quæ pridie Kal. Aprilis fuerunt, in monte sacrificio rite perpetrato, protinus inde & Cos. & prætor Cn. Octavius in Macedoniam profecti sunt. Traditum est memoriæ, majore quam solita frequentia prosequentium consulum celebratum, ac prope certa spe ominatos esse homines, finem esse Macedonico bello, maturumque reditum cum egregio triumpho consulis fore.

CAPUT XXI.

Rex Perseus Illyriorum regem Gentium, pacta pecunia, in societatem pertrahit: mittit deinde cum Illyriis legatis qui ad bellum contra Romanos incitent Rhodios: eodem tempore Eumenem quoque, & Antiochum sollicitat.

DUM hæc in Italia geruntur, Perseus quod jam inchoatum perficere, quia 23 impensa pecuniæ facienda erat, non inducebat in animum, ut Gentium Illyriorum regem sibi adjungeret; hoc, postquam intrasse saltum Romanos, & adesse discrimen ultimum belli animadvertit, non ultra differendum ratus, cum per Hippian legatum CCC. argenti talenta pactus esset, ita ut obfides ultro citroque darentur, Pantaucum militem ex fidissimis amicis ad ea perficienda. Medione Labeatidis terræ Pantaucus regi Il-

lyrio occurrit: ibi & jusjurandum ab rege & obsides accepit. Missus & a Gentio est legatus nomine Olympio, qui jusjurandum a Perseo obsidesque exigeret. Cum eodem ad pecuniam accipiendam missi sunt, & auctore Pantauco, qui Rhodum legati cum Macedonibus irent, Parmenio & Morcus destinantur. Quibus ita mandatum, uti, jurejurando obsidibusque & pecunia accepta, tum demum Rhodum proficiscerentur. Duorum simul regum nomine incitari Rhodios ad bellum Romanum posse. Adjunctam civitatem, penes quam unam tum rei navalis gloria esset, nec terra nec mari spem relicturam Romanis. Venientibus Illyriis, Perseus ab Enipeo amni ex castris cum omni equitatu profectus, ad Dium occurrit. Ibi ea quæ convenerunt, circumfuso agmine equitum facta, quos adesse foederi sanctæ cum Gentio societatis volebat rex, aliquantum eam rem ratus animorum iis adjecturam. & obsides in conspectu omnium dati acceptique: & Pellam ad thesauros regios missis, qui pecuniam acciperent, qui Rhodum irent cum Illyriis legatis, Thessalonicae conscendere jussi. Ibi Metrodorus erat, qui nuper ab Rhodo venerat, auctoribusque Dione & Polyarato principibus civitatis ejus, affirmabat Rhodios paratos ad bellum esse. Is princeps junctæ cum Illyriis legationis datus est. Eodem tempore ad Eumenum, & ad Antiochum communia mandata, quæ subicere conditio rerum poterat: *Natura inimica inter se esse liberam civitatem, & regem. Singulos P. R. aggredi, & quod indignius sit, regum viribus reges oppugnare. Attalo adiutore patrem suum oppressum: Eumene adjuvante, & quadam ex parte etiam Philippo patre suo, Antiochum oppugnatum: in se nunc, & Eumenum,*

*nem, & Prusiam armatos esse. Si Macedonia regnum sublatum foret, proximam Asiam esse, quam jam ex parte sub specie liberandarum civitatum suam fecerint: deinde Syriam. Jam Prusiam Eumeni honore praferri, jam Antiochum vi-
 florem pramiobelli ab Ægypto arceri. Hac cogitantem providere jubebat, ut aut ad pacem se-
 cum faciendam compelleret Romanos, aut perse-
 verantes in bello injusto communes duceret om-
 nium regum hostes. Ad Antiochum aperta
 mandata erant, ad Eumenem per speciem
 captivorum redimendorum missus legatus e-
 rat: verum occultiora quædam agebantur,
 quæ in præsentia invisum quidem & suspe-
 ctum Romanis Eumenem falsis gravioribus
 criminibus onerarunt. Proditor enim, ac
 prope hostis habitus, dum inter se duo reges
 captantes fraude & avaritia certant.*

CAPUT XXII.

*Eumenes a Perseo rege ad partes Romanorum
 deferendas sollicitatus, tandem quia pactam
 pecuniam non accipit, eum relinquit: ean-
 dem avaritia alienantur a rege & Gallo-
 rum auxilia, quæ in Macedoniam advene-
 rant, & rex Illyriorum Gentius, qui inte-
 rim falsa spe instigatus, hostem in Roma-
 nos, violatis legatis, se gerit.*

CYdas erat Cretensis ex intimis Eumenis:
 hic prius ad Amphipolim cum Chimaro
 quodam populari suo militante apud Per-
 sea, inde postea ad Demetriadem semel cum
 Menecrate quodam, iterum cum Antiocho
 regiis ducibus sub ipsis mœnibus urbis col-
 locutus fuerat. * Eropon quoque, qui tum
 missus est, duabus ad eundem Eumenem *phon-*

jam ante legationibus functus erat. Quæ colloquia occulta, & legationes infames quidem erant, sed quid actum esset, quidve inter reges convenisset, ignorabatur. Res autem ita se habuit. Eumenes neque favit victoriæ Persei, neque bello eum invadere in animo habuit, non tam quia paternæ inter eos inimicitiae erant, quam ipsorum odiis inter se accensæ. Non ea regum æmulatio, ut æquo animo Persea tantas adipisci opes, tantamque gloriam, quanta Romanis victis eum manebat, Eumenes visurus fuerit. Cernebat & Persea jam inde ab initio belli omni modo spem pacis tentasse, & in dies magis, quo prior admoveretur terror, nihil neque agere aliud, neque cogitare: Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, & ipsos duces, & senatum non abhorere a finiendo tam incommodo ac difficili bello. Hac utriusque partis voluntate explorata; quod fieri etiam sua sponte tædio validioris, metu infirmioris credebat posse, in eo suam operam venditare concilianda gratia magis cupiit. Nam modo ne juvaret bello. Romanos terra marique, modo pacis patrandæ cum Romanis paciscebatur mercedem, ne bello interelset, M. & D. talenta. In utroque non fidem modo se, sed obsides quoque dare paratum esse ostendebat. Perseus ad rem inchoandam promptissimus erat, cogente metu, & de obsidibus accipiendis sine dilatione agebat, conveneratque ut accepti Cretam mitterentur, ubi ad pecuniæ mentionem ventum erat, ibi hesitabat, & utique alteram in tanti nominis regibus turpem ac sordidam, & danti & magis accipienti mercedem esse. Malebat in spem Romanæ pacis non recusare impensam, sed eam pecuniam perfecta re-
 da-

rurum: interea Samothracæ in templo depo-
 siturum. Ea insula cum ipsius ditionis esset,
 videre Eumenes nihil interesse an Pellæ pecu-
 nia esset: id agere ut partem aliquam præsen-
 tem ferret. Ita nequicquam inter se captati
 nihil præter infamiam movere. Nec hæc tan- 26
 tum Perseo per avaritiam est dimissa res, cum
 * pecuniam tutam, & pacem habere per Eu- * al.
 menem, quæ vel parte regni redimenda esset, pecu-
 * ac receptus protrahere inimicum mercede nia
 onustum, & hostes merito ei Romanos posset tan-
 facere: sed etiam Gentii regis parata societas, tula.
 & tum Gallorum effusorum per Illyricum in- * al.
 gens agmen oblatum avaritia dimissum est. aut.
 Veniebant X. millia equitum, par numerus
 peditum, & ipsorum iungentium cursum e-
 quis, & invicem prolapsorum equitum vacuos
 capientium ad pugnam equos. Hi pactierant,
 eques denos præsentis aureos, pedes quinos,
 mille dux eorum. Venientibus his Perseus ab
 Enipeo ex castris profectus obviam cum dimi-
 dia copiarum parte, denuntiare per vicos ur-
 besque quæ viæ propinquæ sunt, cœpit, ut
 commeatus expedirent: frumenti, vini, pe-
 corum ut copia esset. Ipse equos phalerasque
 & sagula donum principibus ferre, & parum
 auri quod inter paucos divideret, multitudi-
 nem credens trahi spe posse. Ad * Almanam * al.
 urbem pervenit, & in ripa fluminis Axii po- Alba-
 suit castra. circa Desudabam in Medica exer- uam.
 citus Gallorum confederat, mercedem pactam
 opperiens. Eo mittit Antigonum ex purpu-
 ratis unum, qui juberet multitudinem Gal-
 lorum ad Bylazora (Peoniæ is locus est) ca-
 stra movere, principes ad se venire frequen-
 tes. LXXV. millia ab Axio flumine, & ca-
 stris regis aberant. Hæc mandata ad eos cum
 pertulisset Antigonus, adjecissetque per viam
 quan-

quanta omnium præparata cura regis copia multitudini foret, quibusque muneribus principes advenientes vestis, argenti, equorumque excepturus rex esset: de his quidem se coram cognituros respondent. Illud, quod in præfens pepigissent, interrogant, *et quid aurum, quod in singulos pedites equitesque dividendum esset, secum adduxisset?* Cum ad id nihil responderetur, Clondicus regulus eorum, *Abi, renuntia ergo, inquit, regi, nisi aurum obsidesque accepissent, nusquam inde Gallos longius vestigium moturos.* Hæc relata regi cum essent, advocato consilio, cum quid omnes suafuri essent appareret, ipse pecuniæ quam regni melior custos, institit de perfidia, & feritate Gallorum differrre. *Multorum jam ante cladi- bus expertum, periculosum esse tantam multitudinem in Macedoniam accipere, ne graviore eos socios habeant, quam hostes Romanos. Quinque millia equitum sat esse, quibus & uti ad bellum possent, & quorum multitudinem ipsi non timeant.*

- 27 Apparebat in omnibus mercedem multitudinis timere, nec quidquam aliud: sed cum suadere consulenti nemo auderet, remittitur Antigonus, qui renuntiaret quinque millium equitum opera tantum uti regem, contemnere multitudinem aliam. Quod ubi audivere barbari, cæterorum quidem fremitus fuit indignantium se frustra excitos sedibus suis: Clondicus rursus interrogat, *et quid ipsis quinque millibus quod convenisset numeraret?* Cum adversus id quoque misceri ambages cerne- ret, inviolato fallaci nuntio, (quod vix speraverat ipse posse contingere) retro ad Istrum, perpopulati Thraciam, qua vicina erat viæ, redierunt. Quæ manus, quieto sedente rege ad Enipeum, adversus Romanos Perræbiæ saltum in Thessaliam traducta, non a-
- gros

gros tantum nudare populando potuit, ne quos inde Romani commeatus expectarent. sed ipsas excindere urbes, tenente ad Enipeum Perseo Romanos, ne urbibus sociis opitulari possent. Iphis quoque Romanis de se cogitandum fuisset, quando neque manere amissa Thessalia, unde exercitus alebatur, potuissent, neque progredi, cum ex adverso castra Macedonum essent: quo facto Perseus Romanorum animos confirmavit, & Macedonum, qui ea pependerant spe, haud mediocriter debilitavit. Eadem avaritia Gentium regem sibi alienavit. Nam cum CCC. talenta Pelle missa a Gentio numerasset, signare eos pecuniam passus est. Inde X. talenta ad Pantaucum missa, eaque praesentia dari regi iussit. reliquam pecuniam signatam Illyriorum signo portantibus suis praecipit parvis itineribus veherent: dein cum ad finem Macedoniae ventum esset, subsisterent ibi, ac nuntios ab se opperirentur. Gentius, exigua parte pecuniae accepta, cum assidue a Pantauco ad lacecessendos hostili facto Romanos stimularetur. M. Perpernam & L. Petillium legatos, qui tum forte ad eum venerant, in custodiam conjecit. Hoc audito Perseus, contraxisse eum necessitatem ratus ad bellum utique cum Romanis, ad revocandum qui pecuniam portabat, misit, velut nihil aliud agens, quam ut quanta maxima posset praeda ex victo Romanis reservaretur. Et ab Eumene Eropon, ignotis quae occulte acta erant, rediit. De captivis actum esse & ipsi evulgaverant: & Eumenes consulem vitandae suspicionis causa certiore fecit.

CAPUT XXIII.

Prosperi regis Persei conatus adversus classem Eumenis.

23 **P**ERSEUS post reditum ab Eumene Eropontis spe dejectus, Antenorem & Callippum præfectos classis cum XL lembis (adjectæ ad hunc numerum quinque pristæ erant) Tenedum mittit, ut inde sparlæ per Cycladas insulas naves, Macedoniam cum frumento petentes, tutarentur. Cassandreæ deductæ naves, in portus primum qui sub Atho monte sunt, inde Tenedum placido mari cum trajecissent, stantes in portu Rhodias apertas naves, Eudamumque præfectum earum, ^{*} in-
 vic violatas, atque etiam benigne appellatos dialos miserunt. Cognito deinde in latere altero quinquaginta onerarias suarum, stantibus in ostio portus Eumenis rostratis, quibus Damius præerat, inclusas esse, circum vectus propere, ac summotis terrore hostium navibus, onerarias, datis qui prosequerentur X. lembis, in Macedoniam mittit, ita ut intutum profecti redirent Tenedum. Nono post die ad classem jam ad Sigeum stantem redierunt. Inde Subota (insula est interjecta Eleæ, & Atho) trajiciunt. Forte postero die quam Subota classis tenuit, quinq; & XXX. naves, quas hippagogos vocant, ab Elea profectæ cum equitibus Gallis equitq; Phanas promontorium Chiorum petebant, unde transmittere in Macedoniam possent, Attalo ab Eumene mittebantur. Has naves per altum ferri cum ex specula signum datum Antenori esset, profectus a Subotis, inter Erythrarum promontorium Chiumque, qua arctissimum fre-

fretum est, iis occurrit. Nihil minus credere præfecti Eumenis, quam Macedonum classem in illo vagari mari: nunc Romanos esse, nunc Attalum, aut remissos aliquos ab Attalo ex castris Romanis Pergamum petere. Sed cum jam appropinquantium forma lemborum haud dubia esset, & concitatio remorum, directæque in se proræ hostes appropinquare aperuissent, tunc injecta trepidatio est, cum resistendi spes nulla esset, inhabilique navium genere, & Gallis vix quietem ferentibus in mari. Parseorum, qui propiores continenti litori erant, in Erythream enarunt: pars velis datis ad Chium naves ejecere, relictisque equis effusa fuga urbem petebant. Sed propius urbem lembi, accelsuque commodiore cum exposuissent armatos, partim in via fugientes Gallos adepti Macedones ceciderunt, partim ante portam exclusos: clauserant enim Chii portam, ignari qui fugerent aut sequerentur: DCCC. ferme Gallorum occisi, CC. vivi capti: equi pars in mari fractis navibus absumpti, partim nervos succiderunt in litore Macedones. XX. eximiae equos formæ cum captivis, eosdem X. lembos, quos ante miserat, Antenor devehere Thesalonicam iussit, & primo quoque tempore ad classem reverti, Phanis se eos expectaturum. Tridum ferme classis ad urbem stetit. Phanas inde progressi sunt, & spe celerius reversis X. lembis eVecti, Ægeo mari Delum trajecerunt.

CAPUT XXIV.

Romani, Macedones, & Eumenis navales socii, Delum venientes, nihil, propter sanctitatem loci, inter se hostiliter faciunt: Persei præfectus Antenor, Ægeum mare percurvens, in omnes naves, præterquam Macedonum, impetum facit.

19 **D**UM hæc geruntur, legati Romani C. Popillius, & C. Decimius, & C. Hostilius a Chalcide profecti, tribus quinqueremibus Delum cum venissent, lembos ibi Macedonum XL. & V. regis Eumenis quinqueremes invenerunt. Sanctitas templi insulæque inviolatos præstabat omnes. Itaque permixti Romanique & Macedones, & Eumenis navales socii, in templo, inducias religione loci præbente, versabantur. Antenor Persei præfectus, cum aliquas alto præferri onerarias naves ex speculis significatum foret, parte lemborum ipse insequens, parte per Cycladas disposita, præterquam si quæ Macedoniam peterent, omnes aut supprimebat, aut spoliabat naves, quibus poterat Popillius, aut Eumenis naves, succurrebat: sed vecti nocte binis aut ternis plerunque lembis Macedones fallebant.

CAPUT XXV.

Advenientes Rhodum legati Macedones, Illyriique cum ea civitate jungunt societatem.

PER id fere tempus legati Macedones Illyriique simul Rhodum venerunt: quibus auctoritatem addidit non lemborum modo adventus passim per Cycladas atque Ægeum

Ægeum vagantium mare, sed etiam conjunctio ipsa regum Persei, Gentisque, & fama cum magno numero peditum, equitumque venientium Gallorum. Etiam cum accessissent animi Dioni, ac Polyarato, qui Persei partium erant, non benigne modo responsum regibus est, sed palam pronuntiatum bello finem se auctoritate sua imposituros esse. itaque ipsi quoque reges æquos adhiberent animos ad pacem accipiendam.

CAPUT XXVI.

Expediit L. Aniciū prætoris adversus Illyriorum regem Gentium, qui victus, veniens in deditionem, cum uxore, liberis, & propinquis Romanam mittitur.

JAm veris principium erat, novique duces in provinciam venerant: COS. Æmilius in Macedoniam, Octavius Oreum ad classem, Anicius in Illyricum, cui bellandum adversus Gentium. Patre Pleurato rege Illyriorum, & matre Eurydica genitus, fratres duos, Platorem utroque parente, Caravantium matre eadem natum habuit. Hoc propter ignobilitatem paternam minus suspecto, Platorem occidit, & duos amicos ejus, Ettritum & Epicadum, impigros viros, quo tutius regnaret. Fama fuit, Honuni Dardanorum principis filiam Etutam pacto fratri eum invidisse, tanquam his nuptiis adjungenti sibi Dardanorum gentem. & similis id vero fecit ducta ea virgo. Platore interfecto, gravis deinde dempto fratris metu popularibus esse cœpit, & violentiam insitam ingenio intemperantia vini accendebat. Cæterum, sicut ante dictum est, ad Romanum incitatus bellum, Lissum omnes copias

pias contraxit. XV. M. armatorum fuerunt. Inde fratre in Caviorum gentem vi aut terrore subigendam cum mille peditibus & quinquaginta equitibus misso, ipse ab Bassaniam urbem quinque millia ab Lissoducit. Socii erant Romanorum: itaque per missos nuntios prius tentati, obsidionem pati quam dedere sese maluerunt. Caravantium in Caviis Durnium oppidum advenientem benigne accepit, Caravantis altera urbs exclusit: & cum agros eorum effule vastaret, aliquot palati milites agrestium concursu interfecti sunt. Jam & Ap. Claudius, adsumptis ad eum exercitum quem habebat, Bulinorum & Appolloniaticum & Dyrrhachinorum auxiliis, profectus ex hibernis circa Genusuum amnem castra habebat, audito federe inter Persea, & Gentium, & legatorum violatorum injuria accensus, bellum haud dubie adversus eum gesturus. Anicius prætor eo tempore Apolloniæ auditis quæ in Illyrico gererentur, præmissisque ad Ap. pium literis, ut se ad Genusuum opperiretur, triduo & ipse in castra venit: & ad ea, quæ habebat auxilia, assumptis Parthinorum juventutis duobus millibus peditum, & equitibus CC. (peditibus Epicadus, equitibus Agalsus præerat) parabat ducere in Illyricum, maxime ut Bassanitas solveret obsidione tenuit impetum ejus fama lemborum vastantium maritimam oram. LXXX. erant lembi auctore Pantauco missi a Gentio ad Dyrrhachinorum, & Apolloniaticum agros populandos. Tum classis ad

Persequebatur hic res gestas ab Anicio prætore adversus Gentium, maxime vero eas quas mari gesserat: desideratur etiam initium earum rerum quas

tes-

terra gessit; statim enim loquitur de deditione urbium.

to eo tradiderunt se. Deinceps & urbes regionis ejus idem faciebant, adjuvante inclinationem animorum clementia in omnes & 3^r
justitia prætoris Romani. Ad Scodram inventum est, id quod belli caput fuerat, non eo solum quod Gentius eam sibi ceperat velut regni totius arcem, sed etiam quod Labeatium gentis munitissima longe est, & difficilis aditu. Duo cingunt eam flumina, Clausala latere urbis quod in orientem patet præfluens, Barbana ab regione occidentis ex Labeatide palude oriens. Hi duo amnes confluentes incidunt Oriundi flumini: quod ortum ex monte Scodro, multis, & aliis auctum aquis mari Adriatico infertur. Mons Scodrus, longe altissimus regionis ejus, ab oriente Dardaniam subjectam habet, a meridie Macedoniam, ab occasu Illyricum. Quamquam munitum situ naturali oppidum erat, gentique id tota Illyriorum & rex ipse tuebatur, tamen prætor Romanus, quia prima successerant prospere, fortunam totius rei principia secuturam esse ratus, & repentinum valiturum terrorem, instructo exercitu ad mœnia succedit. Quod si clausis portis muros portarumque turres dispositis armatis defendissent, vano cum incepto mœnibus pepulissent Romanos. Nunc porta egressi prælium loco æquo majore animo commiserunt, quam sustinuerunt. Pulsi enim, & fuga conglobati, cum CC. amplius in ipsis faucibus portæ cecidissent, tantum intulerunt terrorem, ut oratores ex templo ad prætorem mitteret Gentius Teuticum & Bellum principes gentis, per quos inducias peteret, ut deliberare de statu rerum suarum posset,

Triduo in hoc dato, cum castra Romana quingentos ferme passus ab urbe abessent, navem conscendit, & flumine barbara navigat in lacum Labeatum, velut secretum locum petens ad consultandum: sed ut apparuit, falsa spe excitus, Caravantium fratrem multis millibus armatorum actis ex ea regione, in quam missus erat, adventare. qui postquam evanuit rumor, tertio post die navem eandem secundo amni Scodram demisit: præmissisque nuntiis ut sibi appellandi prætoris potestas fieret; copia facta, in castra venit. Et principium orationis ab accusatione stultitiæ orsus suæ; postremo ad preces lacrymasque effusus, genibus prætoris accidens, in potestatem sese dedit. Primo bonum animum habere iussus, ad cœnam etiam invitatus, in urbem ad suos rediit, & cum prætore eodie honorifice est epulatus: deinde in custodiam G. Cassio tribuno militum traditus, vix gladiatorio accepto X. talentis ab rege rex, ut in eam fortunam recideret. Anicius Scodra recepta, nihil prius quam requisitos Petillium Perpernamque legatos ad se duci iussit, quibus splendore suo restituto, Perpernam extemplo mittit ad comprehendendos amicos cognatosque regis: qui Medeonem Labeatium gentis urbem profectus, Etlevam uxorem cum filiis duobus Scerdileto Pleuratoque, & Caravantium fratrem Scodram in castra adduxit. Anicius bello Illyrico intra XXX. dies perfectio, nuntium victoriæ Perpernam Romam misit, & post dies paucos Gentium regem ipsum cum parente conjuge ac liberis ac fratre, aliisque principibus Illyriorum. Hoc unum bellum prius per-petratum quam cœptum Romæ auditum est.

CAPUT XXVIII.

*Perseus, advenientibus Æmilio Cos., & Octa-
vio pratore, præsidii regnum suum mun-
nit.*

Quibus diebus hæc agebantur, Perseus quoque in magno terrore erat, propter adventum simul Æmilii novi consulis, quem cum ingentibus minis adventare audiebat, simul Octavii prætoris. Nec minus terroris a classe Romana, & periculo maritimæ oræ habebat. Thessalonicae Eumenes, & Athenagoras præerant cum parvo præsidio MM. cetratorum. Eo & Androclen præfectum mittit, jussu sub ipsis navalibus castra habere. Æniam M. equites cum Antigono misit ad tutandam maritimam oram, ut quocumque litore applicuissent naves hostium audissent, ex templo ferrent agrestibus opem. V. M. Macedonum missa ad præsidium Pythii, & Petrae, quibus præpositi erant Histiaeus & Theogenes & Milo. His profectis, ripam munire Enipei fluminis aggressus est: quia sicco alveo transiri poterat. Huic ut ^{*} omnis multitudo vacaret, ^{* al.} foeminæ ex propinquis urbibus coactæ ^{operi} cibaria in castra afferebant. miles jussus ex ^{huic.} propinquis silvis.

CAPUT XXIX.

Orsus erat dicere, quæ Perseus rex ad famam adventus Pauli Cos. parasset; cujus narrationis pars extrema intercidit, una cum initio expositionis ejus,

ejus, qua, quæ Paulus moliri cœpit, ubi in Macedoniam pervenit, prodit.

Æmilius cos. inopiam aquarum in monte Olympo levat.

- 33 postremo sequi se utrarios ad mare, quod minus CCC. passus aberat, jussit, & in litore alios alibi modicis intervallis fodere, montes ingentis altitudinis spem faciebant, eo magis, quia nullos apertos evergerent rivus, occultos continere latitantes, quorum venæ in mare permanentes undæ miscerentur. Vix deducta summa arena erat, cum, scaturigines turbidæ primo & tenues emicare, dein liquidam multamque fundere aquam velut deum dono cœperunt. Aliquantum ea quoque res duci famæ & auctoritatis apud milites adjicit.

CAPUT XXX.

Consulis Pauli Æmilii egregia cura, ut in exercitu omnia recto ordine fiant, & ad nutum, imperiumque ducis.

Jussis deinde militibus expedire arma, ipse cum tribunis primisque ordinibus vadit ad contemplandos transitus, qua descensus facilis armatis, qua in ulteriorem ripam minime iniquus ascensus esset. His satis exploratis, illa quoque primum ut ordine ac sine tumultu omnia in agmine ad nutum imperiumque ducis fierent, providit. Ubi omnibus simul pronuntiaretur quod fieret, neque omnes exaudirent, incerto imperio accepto alios ab se adjicientes, plus eo quod imperatum sit, alios minus facere: clamores de-
in-

inde dissonos oriri omnibus locis, & prius hostes quam ipsos quid paretur scire. Placere igitur, tribunum militum primopilo legionis secretum edere imperium: illum, & dein singulos proximo cuique in ordine centurioni dicere, quid opus facto sit, sive a primis signis ad novissimum agmen, sive ab extremis ad primos perferendum imperium sit. Vigiles etiam novo more scutum in vigiliam ferre vetuit: non enim in pugnam vigilem ire, ut armis utatur, sed vigilandum, ut cum senserit hostium adventum, recipiat se, excitetque ad arma alios. Scuto præ se erecto stare galeatos: deinde ubi fessi sint, innixos pilo, capite super marginem scuti posito sopitos stare: ut fulgentibus armis procul conspici ab hoste possit, ipse nihil provideat. Stationum quoque morem mutavit. armati omnes, & frænatis equis equites diem totum perstabant. Id cum æstivis diebus urente assiduo sole fieret, tot horarum æstu & languore ipsos equosque fessos integri sæpe adorti hostes vel pauci plures vexabant. Itaque ex matutina statione ad meridiem decedi, & in postmeridianam succedere alios iussit. ita nunquam fatigatos recens hostis aggredi poterat. Hæc cum ita fieri placere concione advocata pronuntiasset, ad-
34
 jecit urbanæ concioni convenientem orationem: *Unum imperatorem in exercitu providere & consulere, qui agendum sit, debere, nunc per se, nunc cum iis quos advocaveris in consilium. qui non sint advocati, eos nec palam, nec secreto jactare consilia sua. Militem hæc tria curare debere, corpus ut quam validissimum & perniciosissimum habeat, armâ apta, * animum paratum ad subita imperia: * al-*
cetera scire de se diis immortalibus & im-
peratori suo cura esse, In quo exercitu mi-
ci. bum,

lites, consul, & imperator rumoribus vulgi circumagatur, ibi nihil salutare esse. Se, quod sit officium imperatoris, provisurum, ut bene gerenda rei occasionem eis prabeat. illos nihil quod futurum sit, querere. ubi datum signum sit, tum militarem operam navare. Ab his præceptis concionem dimisit, vulgo etiam veteranis fatentibus, se illo primum die tamquam tyrones quid agendum esset in re militari, didicisse. Non sermonibus tantum his, cum quanto assensu audissent verba consulis, ostenderunt, sed rerum præsens effectuserat. Neminem totis mox castris quietum videres: acuere alii gladios, alii galeas bucculasque, scuta alii loricaq; tergere, alii aptare corpori arma, experiri que sub his membrorum agilitatem, quætere alii pila, alii micare gladiis, mucronemq; intueri: ut facile quis cerneret, ubi primum conferendi magum cum hoste data occasio esset, aut victoria egregia, aut morte memorabili * inituros bellum. Perseus quoque, cum adventu consulis simul & veris principio strepere omnia moveriq; apud hostes velut novo bello cerneret, mota a Phila castra in adversa ripa posita, nunc ad contemplanda opera sua circumire ducem, haud dubie transitus speculantem,

* al.
fini-
turos.

* * * *

C A P U T XXXI.

Hic enarrabantur ea, quæ Perseus post Pauli adventum adversus eum se comparans egit, de quibus scribere erat ingressus. Horum autem verborum hæc erat sententia: Nuntiatum est
Gen.

Gentium regem superatum, ipsumque
 „ cum regno in potestate Romano-
 „ rum esse : Quæ res Romanis au-
 „ xit animos , Macedonibus , regi-
 „ que eorum haud mediocriter attulit
 „ terrorem.

norum esse. Quæ res Romanis auxit ani-
 mos: (Macedonibus regi; eorum haud me- 35
 diocrem attulit terrorem. Et primo suppri-
 mere in occulto famam ejus rei est cona-
 tus, missis qui Pantaucum inde venientem
 appropinquare castris vetarent: sed jam &
 pueri quidam visi ab suis erant inter obsi-
 des Illyrios ducti: & quo quæque accura-
 tius* curantur, eo facilius loquacitatè re-
 giorum ministrorum emanant.

* al.
 celan-
 tur.

CAPUT XXXII.

Legati Rhodiorum venientes cum mandatis
 de pace ad Æmilium cos., castra ad E-
 nipeum flumen habentem, iniquis auribus
 audiuntur: Cos., agitato de ratione belli
 consilio, quia per flumen vim in hostem
 facere difficile est, statuit aggredi alia
 via: interim missis qui maritimam Mace-
 donia oram vastarent, ipse ut hostem disti-
 neat, in ipso Enipei alveo certamina com-
 mittit.

Sub idem tempus Rhodii legati in castra
 venerunt, cum iisdem de pace manda-
 tis, quæ Romæ ingentem iram patrum ex-
 citavere. Multo iniquioribus animis a ca-
 strensi consilio auditi sunt. Itaque cum alii
 præcipites sine responso agendos castris,
 pronunciavit post diem quintumdecimum se

responsum daturum. Interim, ut appareret
 quantum pacificantium Rhodiorum auctori-
 tas valuisset, consultare de ratione belli ge-
 rendi cœpit. Placebat quibusdam, & maxi-
 me majoribus natu, per Enipei ripam muni-
 tionesque vim facere: confertis & vim facien-
 tibus resistere Macedonas non posse: ex tot
 castellis aliquanto altioribus ac munitioribus,
 quæ validis præsiidiis infedissent, priore anno
 dejectos. Aliis placebat Octavium cum classe
 Thessalonicam petere: & populatione mari-
 timæ oræ distringere copias regias, ut, alte-
 ro ab tergo se ostendente bello, circumactus
 ad interiorē partem regni tuendam nudare
 aliqua parte transitus Enipei cogeretur. Ipsi
 natura & operibus inexuperabilis ripa vide-
 batur, & præterquam quod tormenta ubiq;
 disposita essent, missilibus etiam melius &
 certiore ictu hostes uti audierat. Alio specta-
 bat mens tota ducis: dimissoque concilio Per-
 ræbos mercatores, Schœnum & Menophi-
 lum, notæ & fidei jam sibi & prudentiæ ho-
 mines, accersitos, secreto percunctatur, qua-
 les ad Perræbiam transitus sint. Cum loca
 non iniqua esse dicerent, præsiidiis autem re-
 gis obsideri, spem cepit, si nocte improvise
 valida manu aggressus nec opinantes esset, de-
 jici præsidia posse. Jacula enim & sagittas &
 cætera missilia in tenebris, ubi, quid petat-
 ur, procul provideri nequeat, inutilia esse:
 gladio cominus geri rem in permixta turba,
 quo miles Romanus vincat. His ducibus usu-
 rus, prætorem Octavium accersitum, expo-
 sito quid pararet, Heracleam cum classe pe-
 tere jubet, & mille hominibus decem dierum
 cocta cibaria habere. Ipse P. Scipionem Na-
 sicam, Q. Fabium Maximum filium suum cum
 quinque delectis millibus Heracleam mittere,
 velut

velut classem conscensuros ad maritimam oram interioris Macedoniæ, quod in consilio agitatum erat, vastandam. Secreto indicatum cſbaria his præparata ad classem esse, ne quid eos moraretur. Inde iussi duces itineris ita dividere viam, ut quarta vigilia tertio die Pythium adoriri possent. Ipse postero die, ut distineret regem ab circumſpectu rerum aliarum, prima luce medio in alveo cum stationibus hostium prælium commisit: pugnatumque utrinque est levi armatura: nec gravioribus armis in tam inæquali alveo pugnari poterat. Descensus ripæ utriusque in alveum trecentorum ferme passuum erat; medium spatium torrentis alibi aliter cavati paulo plus quam mille passus patebat. ibi in medio spectantibus utrinque ex vallo caſtrorum, hinc rege, hinc consule cum suis legionibus, pugnatum est. Missilibus procul regia auxilia melius pugnabant: cominus stabilior & tutior aut parma, aut scuto Ligustino Romanus erat. Meridie fere receptui cani suis consul iussit. ita eo die diremptum prælium est haud paucis utrinque interfectis. Sole orto postero die, iracunditatis certamine animis, etiam acrius concursum est: sed Romani non ab his tantum, cum quibus contractum certamen erat, sed multo magis ab ea multitudine, quæ disposita in turribus stabat, omni genere missilium telorum ac saxis maxime vulnerabantur. Ubi propius ripam hostium subissent, tormentis missa etiam ad ultimos perveniebant. Multo pluribus eo die amissis, consul paulo serius recepit suos. Tertio die prælio abstinuit, digressus ad imam partem caſtrorum, veluti per devexum in mare brachium transitum tentaturus.

C A P U T XXXIII.

Perſeus quod in oculis erat. * *

Jam aggreſſurus erat dicere, quemadmo-
dum Perſeus Naſicæ, & Fabio, qui
cum magna manu Perſeum ab alia par-
te ut adori rentur miſſi erant. * Igitur
* al. & hæc deſiderantur, & quemadmodum
obſti. Paulus poſt ſit conſecutus Naſicam.
tiſſet.

*L. Æmilius eos feſſos itinere; atque aſtu mili-
tes in pugnam, cujus facultatem dat Per-
ſeus, non ducit; quamvis, ut oblata occa-
ſione utatur, ſuadeat. Naſica.*

- 36 anni poſt circumaſtum ſolſtitium erat, hora
diei jam ad meridiem vergebat: iter multo-
pulvere & incaleſcente ſole factum erat: laſ-
ſitudo & ſitis jam ſentiebatur, & meridie
iſtante magis acceſſurum utrumque appare-
bat: ſtatuit ſic affectos recenti atque inte-
gro hoſti non objicere. Sed tantus ardor
in animis ad dimicandum utrinque erat,
ut conſuli non minore arte ad ſuos eludendos,
quam ad hoſtes opus eſſet. Nondum omnia-
bus inſtructis, inſtabat tribunis militum, ut
maturarent inſtruere: circumibat ipſe ordi-
nes, animos militum hortando in pugnam
accendebat. Ibi primo alacres ſignum po-
ſcebant: deinde quantum increſceret æſtus,
& vultus minus vigentes, & voces ſegnio-
res erant, & quidam incumbentes ſcutis, ni-
xique pilis ſtabant. Tum jam aperte primis
ordinibus imperat, metarentur frontem ca-
ſtro.

strorum, & impedimenta constituerent. Quod ubi fieri milites sensere, alii gaudere palam, quod fessos viæ labore, flagrantissimo æstu non coegisset pugnare. Legati circa imperatorem ducesque externi erant, inter quos & Attalus, omnes approbantes; cum pugnaturum consulem credebant. Neque enim ne his cunctationem aperuerat suam. Tunc mutatione consilii subita cum alii silerent; Nasica unus ex omnibus ausus est monere consulem; *ne hostem quidem* * ludificatos priores imperato. * al. res, fugiendo certamen manibus * emittere. ludi- vereri ne nocte abeat, sequendus maximo la- fica- bore; ac periculo in intima Macedonia, exer- rum- citusque, sicut prioribus ducibus, per calles emit- saltusque Macedonicorum montium vagando taret. circumagatur. Se magnopere suadere, dum in campo patenti hostem habeat, aggrediatur, nec oblatam occasionem vincendi amittat. Consul nihil offensus liberâ admonitione tam clari adolescentis: Et ego, inquit, animum istum habui; Nasica, quem tu nunc habes: & quem ego nunc habeo, tu habebis. Multis belli casibus didici, quando pugnandum, quando absti- nendum pugna sit. Non opera sis stanti nunc in acie docere, quibus de causis hodie quiesse melius sit: rationes alias reposcito, nunc tua Etoritate veteris imperatoris contentus eris. Contieuit adolescens: haud dubie videre aliqua impedimenta pugnae consulem, quæ sibi non apparerent. Paulus postquam meta- 37 tã castra, impedimenta que collocatã animãd- vertit, ex postrema acie triarios primos subducit; deinde principes, stantibus in prima acie hastatis, si quid hostis moveret: postremo hastatos, ab dextro primũ cornu singulorum paulatim signorum milites subtrahens. Ita pedites, equitibus cum levi armatura an-

se aciem hosti oppositis, sine tumultu abdu-
cti, necante quam prima trons valli ac fossa
perducta est, ex statione equites revocati sunt.
Rex quoque, cum sine detrectatione paratus
pugnare eod die fuisset, contentus, quod per
hostem moram fuisse pugnae scirent, & ipse
in castra copias reduxit.

CAPUT XXXIV.

*C. Sulpitius Gallus, tribunus militum, Ro-
mano exercitui futuram proxima nocte lu-
nae defectionem, ne eam rem in prodigium
accipiat, pradicat.*

C Astris permunitis C. Sulpitius Gallus
tribunus militum secundæ legionis,
qui prætor superiore anno fuerat, consulis
permisso ad concionem militibus vocatis
pronuntiavit, nocte proxima, ne quis id pro
portento acciperet, ab hora secunda usque ad
quartam horam noctis lunam defecturam es-
se: id quia naturali ordine statis temporibus
fit, & sciri ante, & pradicari posse. Itaque
quemadmodum, quia certi solis luneque &
ortus & occasus sint, nunc pleno orbe, nunc
senescente exiguo cornu fulgere lunam non
mirarentur: ita ne obscurari quidem, cum
ascendatur umbra terra, trahere in prodigium
debero. Nocte, quam pridie Non. Septem-
bris infecuta est dies, edita hora luna cum
defecisset, Romanis militibus Galli sapien-
tia prope divina videri: Macedonas, ut
triste prodigium, occasum regni perniciem-
que gentis portendens movit, nec aliter
vates. clamor ululatusque in castris Ma-
cedonum fuit, donec luna in suam lucem
emerfit,

CAPUT XXXV.

Æmilius Cos. , antequam pralio cum Perseo congregiatur , militibus dilata pugna rationem reddit : acie deinde confligens , regem ingenti clade superat , & fugat .

Postero die tantus utrique ardor exercitui ad concurrendum fuerat, ut & regem, & consulem suorum quidam, quod sine prælio discessum esset, accusarent. Regi prompta defensio erat, non eo solum quod hostis prior aperte pugnam detrectans in castra copias reduxisset: sed etiam quod eo loco signa constituisset, quo phalanx, quam inutilem vel mediocris iniquitas loci efficeret, promoveri non posset. Consul ad id, quod pridie prætermisisset pugnandi occasionem videbatur, & locum dedisse hosti, si nocte abire vellet; tunc quoque per speciem immolandi terere videbatur tempus, cum luce prima signum propositum pugnae ad exeundum in aciem fuisset. Tertia demum hora, sacrificio rite perpetrato, concilium advocavit, atque ibi, quod rei gerendae tempus esset, loquendo & intempestive consultando videbatur quibusdam extrahere: post sermones tamen consul orationem habuit. *P. Nasica egregius adolescens, ex omnibus unus, quibus hesternae die pugnari placuit, * denuntiavit mihi suum consilium: idem postea, ita ut transisse in sententiam meam videri posset; tacuit. Quibusdam aliis absentem carpere imperatorem, quam praesentem monere, melius visum est. Et tibi, P. Nasica, & quicumque idem, quod tu, occultius senserunt, non gravabor reddere dilata pugna rationem. Nam tantum abest, ut me hesternae*

38

* al.
de-
nu-
da-
vit

quietis pœniteat, ut servatum a me exercitum
eo consilio credam, in qua me opinione esse ne
quis sine causa vestrum credat, recognoscat a-
gedum mecum, si videtur, quam multa pro hoste,
& adversus nos fuerint. Jam omnium primum
quantum numero nos praestent, neminem vestrum

* al. nec ante ignorasse, & hesternò die * implicatam
expli intuentes aciem, animadvertisse certum habeo.

ca- Ex hac nostra paucitate, quarta pars militum
tam- praesidio impedimentis relicta erat: nec ignavissi-

enum quemque relinqui ad custodiam sarcina-
rum scitis. Sed fuerimus omnes, parvum hoc
tandem esse credimus, quod ex his castris, in
quibus hac nocte mansimus, exituri in aciem
hodierno, aut summum crastino die, si ita vi-
debitur, diis bene juvantibus, sumus? Nihil
ne interest, utrum militem, quem neque via la-
bor hodie, neque operis fatigaverit, requietum,
integrum, in tentorio suo arma capere jubeas,
atque in aciem plenum virium, vigentem & cor-
pore & animo educas, an longo itinere fatiga-
sum, & onere fessum, madentem sudore, * ar-

* al. dentibus siti faucibus, ore atque oculis repletis
aren- pulvere, torrentem meridiano sole, hosti objicias
tibus.

recenti, quieto, qui nulla re ante consumptas
vires ad praelium adferat? Quis, pro deum fidem,
ita comparatus vel iners atque imbellis fortissi-
mum virum non vicerit? Quid quod hostes per
summum citium instruxerant aciem, reparave-
rant animos, stabant compositis suis quisque or-
dinibus: nobis tunc repente trepidandum in acie
instruenda erat, & incompositis concurrendum?

39 At Hercule aciem quidem inconditam inordina-
tamque habuissemus, castra munita, provisam
aquationem, tutum ad eam iter praesidiis im-
positis, explorata circa omnia: an nihil nostri ha-
bentes praeter nudum campum in quo pugnave-
mus? Majores vestri castra munita, portum ad

omnes

omnes casus, exercitus ducebant esse, unde ad pugnam exirent, quo jactati tempestate pugna receptum haberent. Ideo cum munimentis ea sepiissent, prasidio quoque valido firmabant: quod qui castris exutus erat, etiam si pugnando acie vicisset, pro victo haberetur. Castra sunt victori receptaculum, victo persugium. Quam multum exercitus, quibus minus prospera pugna fortuna fuit, intra vallum compulsi, tempore suo, interdum momento post eruptione facta victorem hostem pepulerunt? Patria altera est militaris hac sedes, vallumque pro mœnibus: & tentorium suum cuique militi domus ac penates sunt. Sine ulla sede vagi dimicassetus, ut quo victores nos reciperemus? His difficultatibus & impedimentis pugna illud opponitur. Quid si hostis hac interposita nocte abisset, quantum rursus sequendo eo penitus in ultimam Macedoniam exhaustiendum laboris erat? Ego autem neque mansurum eum, neque in aciem copias educturum fuisse certum habeo, si cedere hinc statuisset. Quanto enim facilius abire fuit, cum procul abessemus, quam nunc cum in cervicibus sumus? Nec falleret nos, nec interdum nec nocte abeundo. Quid autem est nobis optatius, quam ut quorum castra praeter fluminis ripa tuta, vallo insuper septa ac crebris turribus oppugnare adorti sumus, eos relictis munimentis agmine effuso abeuntes, in patentibus campis ab tergo adoriamur? Haec dilata pugna ex hesterno die in hodiernum causa fuerunt. Pugnare enim & ipsi mihi placet: & ideo quia per Enipeum amnem septa ad hostem via erat, alio saltu dejectis hostium prasidiis novum iter aperui, neque priusquam debellâvero, absistam. Post 40

hanc orationem silentium fuit, partim tractatis in sententiam ejus, partim verentibus nequicquam offendere in eo, quod ut-

cunque prætermisſum revocari non poſſet. Ac ne illo ipſo quidem die aut conſule, aut rege optante pugnatum eſt: rege, quod nec feſſos ut pridie ex via, neque trepidantes in acie inſtruenda, & vixdum compoſitos aggreſſurus erat: conſule, quod in novis caſtris non ligna, non pabulum conveſtum erat, ad quæ petenda ex propinquis agris magna pars militum e caſtris exierat. neutro imperatorum volente, fortuna, quæ plus conſiliis humanis pollet, contraxit certamen. Flumen erat haud magnum propius hoſtium caſtris, ex quo & Macedones & Romani aquabantur, præſidiis ex utraque ripa poſitis, ut id facere tuto poſſent. Duæ cohortes a parte Romanorum erant, Marrucina & Peligna: duæ turmæ Samnitium equitum, quibus præerat M. Sergius Silus legatus: & aliud pro caſtris ſtativum erat præſidium. ſub C. Cluvio legato tres cohortes Firmana, Veſtina, Cremonenſis; duæ turmæ equitum, Placentina, & Æſernina. Cum otium ad flumen eſſet, neutris laceſſentibus, hora circiter quarta jumentum, e manibus curantium elapſum, in ulteriorem ripam effugit. Quod cum per aquam ferme genu tenus altam tres milites ſequerentur, Thraces duo id jumentum ex medio alveo in ſuam ripam trahentes, * altero eorum occiſo, receptoque eo jumento ad ſtationem ſuorum ſe recipiebant. Oſtingentorum Thracum præſidium in hoſtium ripa erat, ex his pauci primo ægre paſſi poplarem in ſuo conſpectu cæſum, ad perſequentes interfectores fluvium tranſgreſſi ſunt: deinceps plures, poſtremo omnes, & cum præſidia

* al.
tra-
he-
rent.

Perſequuturus erat, quemadmodum utrin-

trinque exercitus ad prælium concurrissent, initio pugnae in flumine orto. Ergo cum commissum prælium esset, atque acriter ab utraque parte pugnaretur, Paulus legionem, inquit, in prælium ducit.

CAPUT XXXVI.

prælium ducit. Movebat imperii majestas, 42
gloria viri, ante omnia ætas, quod major LX. annis juvenum munia in parte præcipua laboris periculique capescebat. Intervallum quod inter cetratos & phalanges erat, implevit legio, atque aciem hostium interrupit. A tergo cetratis erat, frontem adversus clypeatos habebat: aglaspides appellabantur. Secundam legionem L. Albinus consularis ducere adversus leucaspidem phalangem jussus: ea media acies hostium fuit. In dextrum cornu, unde circa fluvium commissum prælium erat, elephantes inducti, & alafociorum: & hinc primum fuga Macedonum est orta. Nam sicut pleraque nova commenta mortalium in verbis vim habent, exemplo, cum agi, non quemadmodum agantur, edisseri oportet, sine ullo effectu evanescent; ita tum elephanti in acie nomen tantum sine usu fuerunt. Elephantorum impetum subsecuti sunt focii nominis Latini, pepuleruntque lævum cornu. In medio secunda legio missa dissipavit phalangem. neque ulla evidentior causa victoriæ fuit, quam quod multa passim prælia erant, quæ fluctuantem turbarunt primo, deinde disjecerunt phalangem: cujus confertæ, & intentis horrentis hastis intolerabiles vires sunt. Si carptim aggrediendo circumagere immobilem longitudine & gravitate hastam cogas, confusa strue implicantur: si vero aut ab late-

re, aut ab tergo aliquid tumultus increpuit, tuinae modo turbantur: sicut tum adversus catervatim incurrentes Romanos & interrupta multifariam acie obviam ire cogebantur: & Romani quacunque data intervalla essent, insinuabant ordines suos. Qui si universa acie in frontem adversus instructam phalangem concurrissent, quod Pelignis principio pugnae incaute congressis adversus ce-
 42. tratos evenit, induissent se hastis, nec con-

fertam aciem sustinuisent. Ceterum sicut peditum passim cades fiebant, nisi qui abjectis armis fugerunt, sic equitatus prope integer pugna excessit. Princeps fugae rex ipse erat. jam a Pydna cum sacris alis equitum Pellam petebat. confestim * Costocus sequebatur, Odrysarumque equitatus. caeterae quoque Macedoniae integrae abibant ordinibus: quia interjecta peditum acies, cujus cades victores tenebant, iminemores fecerat sequendi equites. Diu phalanx a fronte, a lateribus, ab tergo caesa est: postremo qui ex hostium manibus elapsi erant, inermes ad mare fugientes, quidam aquam etiam ingressi, manus ad eos qui in classe erant tendentes, suppliciter vitam orabant: & cum scaphas concurrere undique ab navibus cerne-
 rent, ad excipiendos sese venire rati, ut caperent potius quam occiderent, longius in aquam quidam etiam natantes progressi sunt. Sed cum hostiliter e scaphis caederentur, retro qui poterant nando repetentes terram, in aliam foediorum pestem incidebant: elephanti enim ab rectoribus ad litus adfluentes obterebant elidebantque. Facile conveniebat Romanis nunquam una acie tantum Macedonum interfectum. caesa enim ad XX. millia hominum sunt, ad sex millia, qui Pyd-

nam ex acie perfugerant, vivi in potestatem pervenerunt: & vagie fuga quinque millia hominum capta. Ex victoribus ceciderunt non plus centum, & eorum multo major pars Peligni: vulnerati aliquanto plures sunt. Quod si maturius pugnari cœptum esset, ut satis diei victoribus ad persequendum superesset, deletæ omnes copiæ forent: nunc imminens nox & fugientes texit; & Romanis pigritiem ad sequendum locis ignotis fecit. 433 Perseus ad Pieriam sylvam via militari frequenti agmine equitum, & regio comitatu fugit. Simul in sylvam ventum est, ubi plures diversæ semitæ erant, & nox appropinquabat, cum per paucis maxime fidis via divertit. Equites sine duce relictī alii alia in civitates suas dilapsi sunt: per pauci inde Pellam celerius, quam ipse Perseus, quia recta expedita via ierant, pervenerunt. Rex ad mediam ferme noctem terrore & variis difficultatibus viæ vexatus est. In regia Perseo qui Pellæ præerat Euctus regique pueri præsto erant: contra ea amicorum qui alio casu servati ex prælio Pellam venerant, cum sæpe accersiti essent, nemo ad eum venit. Tres erant tantum cum eo fugæ comites, Evander Cretensis, Neo Bœotius, & Archidamus Ætolus. Cum iis jam metuens ne qui venire ad se abnuerent, majus aliquid mox auderent, quarta vigilia profugit. Secuti sunt eum admodum quingenti Cretenses: petebat Amphipolim, sed nocte a Pella exierat, properans ante lucem Axium amnem trajicere, eum finem sequendi propter difficultatem transitus fore ratus Romanis. 44 Consulē, cum se in castra victor recepisset, ne sincero gaudio frueretur, cura de minore filio stimulabat, P. Scipio is erat, Africanus & ipse

ipse postea deleta Carthagine appellatus, naturalis consulis Pauli: adoptione Africani nepos. Is decimum septimum tunc annum agens, quod ipsum curam augebat, dum effuse sequitur hostes, in partem aliam turba ablatum erat: & ferius cum redisset, tunc demum recepto sospite filio, victoriæ tantæ gaudium consul sensit.

C A P U T XXXVII.

Perlata Amphipolim fama adversa Macedonum pugna, Diodorus præfectus timens, ne Thraces, qui in præsidio sunt, urbem diripiant, eos callido consilio dimittit.

A Amphipolim cum jam fama pugnae pervenisset, concursusque matronarum in Templum Dianæ, quam Tauropolon vocant, ad opem exposcendam fieret, Diodorus, qui præerat urbi, metuens, ne Thraces, quorum duo millia in præsidio erant, urbem in tumultu diriperent, ab subornato ab se per fallaciam in tabellarii speciem literas in foro medio accepit. Scriptum in iis erat, ad Emathiam classem Romanam appulsam esse, agrosque circa vexari: orare præfectos Emathia, ut præsidium adversus populatores mittat. His lectis hortatur Thracas, ut ad tuendam Emathiam oram profisciscantur: magnam eos cadem prædamque palatis passim per agros Romanis saturos. simul elevat famam adversæ pugnae: quasi vera foret, alium super alium recentes ex fuga venturos fuisse. Per hanc causam Thracibus ablegatis, simul transgressos eos Strymonem vidit, portas clausit.

CAPUT XXXVIII.

*Æmilius COS. de victo Perseo rege victoria nuntios
Romam mittit: accepta in deditionem fere om-
ni Macedonia, regem fugientem insequitur.*

Tertio die Perseus quam pugnatum erat, 43
Amphipolim venit: inde oratores cum
caduceo ad Paulum misit. Interim Hippias
& Milo & Pantaucus principes amicorum
regis Beræam, quo ex acie confugerant, ipsi
ad consulem profecti Romanis dedunt: hoc
idem & aliæ deinceps metu percussæ para-
bant facere. COS. nuntiis victoriæ Q. Fabio
filio, & L. Lentulo, & Q. Metello cum li-
teris Romam missis, spolia jacentis hostium
exercitus peditibus concessit; equitibus præ-
dam circumjecti agri, dum ne amplius dua-
bus noctibus a castris abessent. Ipse propius
mare ad Pydnæ castra movit. Bercea pri-
mum, deinde Thessalonica, & Pella, & de-
inceps omnis ferme Macedonia intra biduum
dedita. Pydnæi, qui proximi erant, nondum
miserant, legatos: multitudo incondita plu-
rium simul gentium, turbaque quæ ex acie
fuga in unum compulsæ erat, consilium &
consensum civitatis impediēbat: nec clausæ
modo portæ, sed etiam inædificatæ erant.
Missi Milo & Pantaucus sub muros ad collo-
quium Solonis, qui præsidio erat: per eum
emittitur militaris turba, oppidem deditum
militibus datur diripiendum. Perseus una tan-
tum spe Bisaltarum auxilii tentati, ad quos
ne quicquam miserat legatos, in concionem
processit, Philippum secum filium habens,
ut & ipsos Amphipolitanos, & equitum pe-
ditumque, qui aut semper secuti, aut fuga
eo-

eodem delati erant, adhortando animos confirmaret. Sed aliquoties dicere incipientem cum lacrymæ præpedissent, quia ipse dicere nequit, Evandro Cretensi editis quæ agi cum multitudine vellet, de templo descendit. Multitudo sicut ad conspectum regis fletumque tam miserabilem & ipsa ingemuerat lacrymaveratque, ita Evandri orationem aspernabatur: & quidam ausi sunt media ex concione succlamare, *Abire hinc, ne qui pauci supersumus, propter vos pereamus*. Horum ferocia vocem Evandri clausit. Rex in domum se recepit, pecuniaque & auro argentoque in lembos qui in Strymone stabant, delatis, & ipse ad flumen descendit. Thræces navibus se committere non ausi, domos dilapsi, & aliæ militaris generis turbæ. Cretenses spem pecuniæ secuti, & quoniam in dividendo plus offensionum quam gratiæ erat, L. talenta iis posita sunt in ripa diripienda. Ab hac direptione cum per tumultum naves conscenderent, lembum unum in ostio amnis multitudine gravatum merferunt. Galepsum eo die, postero Samothracam, quam petebant, perveniunt: ad duo millia talentum pervecta eo dicuntur. Paulus per omnes deditas civitates dimissis qui præessent, ne qua injuria in nova pace victis fieret, retentisque apud se caduceatoribus regis, P. Nasicam ignarum fugæ regis Amphipolim misit cum modica pedum equitumque manu, simul ut Sinticem evastaret, & ad omnes conatus regis impedimento esset. Inter hæc Melibœa a Cn. Octavio capitur diripiturque: ad Æginium, ad quod oppugnandum Cn. Anicius legatus missus erat, CC. eruptione ex oppido facta amissi sunt, ignaris Æginienis debellatum esse. COS. a Pydna profectus cum toto exercitu.

citu die altero Pellam pervenit: & cum castra M. passus inde posuisset, per aliquot dies ibi stativa habuit, situm urbis undique aspiciens, quam non sine causa delectam esse regiam advertit. Sita est in tumulo vergente in occidentem. hibernum: cingunt paludes inexuperabilis altitudinis æstate & hieme, quas restagnantes faciunt lacus. In ipsa palude, qua proxima urbi est, velut insula eminet aggeri operis ingentis imposita, qui & murum sustineat, & humore circumfusæ paludis nihil lædatur. Muro urbis conjuncta procul videtur: divisa est inter murali amni, & eadem ponte juncta: ut nec oppugnante externo aditum ab ulla parte habeat, nec si quem ibi rex includat, ullum nisi per facilitæ custodiæ pontem effugium. Et gaza regia in eo loco erat: sed tum nihil præter CCC. talenta, quæ missa Gentio regi, deinde retenta fuerant, inventum est. Per quos dies ad Pellam stativa fuerunt, legationes frequentes, quæ ad gratulandum conveniant, maxime ex Thessalia, auditæ sunt. Nuntio deinde accepto Persea Samothracam trajecisse, profectus a Pella consul quartis castris Amphipolim pervenit. Effusa omnis obviam turba cuivis indicio erat, non bono ac justo rege ob ra-

Quædam pauca defunt de gratulatione Amphipolitanorum: Amphipolim enim Paulus venerat,

DECADIS QUINTÆ

LIBER QUINTVS.

CAPUT I.

*Roma victoriam Æmilii Cos. de Perseo rege
populus ante certum nuntium auguratur :
augurū deinde lætitiā renovant legati ex
Macedonia venientes: ab his expositis rebus
a Cos. feliciter gestis, supplicationes senatus
decernit: exercitus, qui, si res posceret,
in Macedoniam profecturi erant, dimittun-
tur: interim allato de victo ab Anicio præ-
tore Illyriorum rege Gentio, ab eam quo-
que rem supplicatio decernitur.*

x

*Victoriæ nuntii Quintius Fabius,
& Lucius Lentulus, & Quin-
tus Metellus, quanta potuit ad-
hiberi festinatio, celeriter Ro-
mam cum venissent, præcer-
ptam tamen ejus rei lætitiā invenerunt.
Quarto post die quam cum rege est pugna-
tum, cum in circolo ludi fierent, murmur re-
pente populi tota spectacula pervasit, pugna-
tum in Macedonia, & devictum regem esse. de-
in fremitus increbuit: postremo clamor, plau-
susque velut certo nuntio victoriæ allato est
exortus. Mirari magistratus, & quærere au-
ctorem repentinæ lætitiæ; qui postquam nul-
lus erat, evanuit quidem tamquam incertæ
rei gaudium, omen tamen lætum insidebat
animis. Quod postquam veris nuntiis Fabii
Lentulique & Metelli adventu firmatum est,
cum victoria ipsa, tum augurio animorum
suorum lætabantur. Et aliter traditur cir-*

censis turbæ non minus similis veri lætitia. ad X. Kal. Oct. ludorum Romanorum secundo die, C. Licinio consulis ad quadrigas mittendas exscendenti, tabellarius qui se ex Macedonia venire diceret, reddidisse laureatas literas dicitur. quadrigis missis consul currum conscendit: & cum per circum reveheretur ad foros publicos, laureatas tabellas populo ostendit. Quibus conspectis, repente immemor spectaculi populus in medium decurrit. eo senatum consul vocavit, recitatisque tabellis, ex auctoritate patrum pro foris publicis, denuntiavit populo, *L. Æmilium collegam signis collatis cum rege Perseo pugnasse: Macedonum exercitum casum fustumque, regem cum paucis fugisse: civitates omnes Macedonia in ditionem P. R. venisse.* His auditis clamor cum ingenti plausu ortus: ludis relictis, domos magna pars hominum ad conjuges liberosque lætum nuntium portabant. Tertiusdecimus dies erat ab eo, quo in Macedonia pugnatum est. Postero die senatus in curia habitus, supplicationesque decretæ: & S. C. factum est, ut consul quos præter milites sociosque navales conjuratos haberet, dimitteret: de militibus sociisque navalibus dimittendis referretur, cum legati ab L. Æmilio consule, a quibus præmissus tabellarius esset, venissent. Ad VI. Kal. Oct. hora fere secunda legati urbem ingressi sunt. ingentem secum occurrentium quacumque ibant prosequentiumque trahentes turbam, in forum ad tribunal perrexerunt. Senatus forte in curia erat. eo legatos COS. introduxit. Ibi tantum temporis retenti, dum exponerent, *quanta regia copia peditum equitumque fuisset, quot millia ex his caesa, quot capta forent, quam paucorum militum iactura*

tanta hostium strages facta, quam cum paucis rex fugisset: existimari Samothraciam petiturum, paratam classem ad persequendum esse, neque terræ neque mari elabi posse. eadem hæc paulo post in concionem traducti exposuerunt: renovataque lætitia, cum COS. edixisset, ut omnes ades sacra aperirentur, pro se quisque ex concione ad gratias agendas ire diis: ingentique turba non virorum modo, sed etiam fœminarum, conferta tota urbe deorum immortalium templa adierunt. Senatus revocatus in curiam supplicationes ob rem egregie gestam ab L. Æmilio COS. in quinque dies circa omnia pulvinaria decrevit, hostiis, que majoribus sacrificari iussit. Naves, quæ in Tiberi paratæ instructæque stabant, ut si rex posset resistere, in Macedoniam mitterentur, subduci, & in navalibus collocari: socios navales dato annuo stipendio dimitti, & cum his omnes qui in consulis verba iuraverant: & quod militum Corcyræ, Brundisii, ad mare Superum, aut in agro Larinati esset (omnibus his locis dispositus exercitus fuerat, cum quo, si res posceret, C. Licinius collegæ ferret opem) hos omnes milites dimitti placuit. Supplicatio pro concione populi indicta est ex ante diem V. Idus Oct. cum eodie in quinque dies. Ex Illyrico duo legati

3 C. Licinius Nerva, & P. Decius nuntiarunt, exercitum Illyriorum cæsum, Gentium regem captum in ditione P. R. & Illyricum esse. Ob eas res gestas ductu auspicioque L. Anicii prætoris senatus in triduum supplicationes decrevit: ut Latinæ edictæ a consule sunt, in ante diem IV. & III. & prid. Id. Nov.

CAPUT II.

Post nuntiatam victoriam de rege Perseo, vocatos Rhodiorum legatos, qui ante superbe egerant de bello cum rege finiando, senatus coarguit.

TRadidere quidam, legatos Rhodios non. ^{* al.}
 dum ^{* missos post victoriam nuntiatam, ad-}
 velut ad ludibrium stolidæ superbix, in sen- ^{nif-}
 natum vocatos esse: Ibi Agepolim principem ^{fos.}
 eorum ita locutum, missos esse legatos ab Rhodiiis ad pacem inter Romanos & Persea faciendam, quod id bellum grave atque incommodum Gracia omni, sumptuosum ac damnosum ipsis Romanis esset. Fortunam perbene fecisse, quando finito aliter bello, gratulandi sibi de victoria egregia Romanis opportunitatem dedisset. Hæc ab Rhodio dicta. Responsum ab senatu esse, Rhodios nec utilitatem Gracia, neque cura impensarum P. R. sed pro Perseo legationem eam misisse. Nam si ea fuisset cura qua simularetur, tum mittendos legatos fuisse, cum Perseus in Thessaliam exercitum inducto per biennium Gracas urbes alias obsideret, alias denuntiatione armorum terreret. Tum nullam pacis ab Rhodiis mentionem factam: postquam superatos saltus, transgressosque in Macedoniam Romanos audirent, & inclusum teneri Persea, tunc Rhodios legationem misisse, non ad ullam aliam rem, quam ad Persea ex imminente periculo eripiendum. Cum hoc responso legatos dimissos. ⁴ Per eosdem dies & M. Marcellus ex provincia Hispania decedens, Marcolica nobili urbe capta, X. pondo auri, & argenti ad summam sestertium decies in ærarium reulit.

CAPUT III.

*COS. Æmilius, advenientibus a Perseo rege de-
victo ignobilibus legatis, miseram ejus condi-
tionem deflet: offensus deinde regii nominis ti-
tulo in literis adhibito, legatos sine responso di-
mittit: nomine in alteris literis mutato, im-
petrat rex legatos, quibuscum de conditioni-
bus agat: his a COS. missis, nihil proficitur.*

PAULUS ÆMILIUS COS. cum castra, ut supra dictum est, ad Syra terræ Odomantidicæ haberet, cum literas ab rege Perseo per ignobiles tres legatos cerneret, & ipse illacrymasse dicitur forti humanæ, quod qui paulo ante non contentus regno Macedoniæ, Dardanos Illyriosque oppugnasset, Bastarnarum excivisset auxilia, istum, amisso exercitu, extorris regno, in parvam insulam compulsus, supplex, fani religione non viribus suis tutus esset. Sed postquam regem Persea consuli Paulo S. legit, miserationem omnem stultitia ignorantis fortunam suam exemit. Itaque quanquam in reliqua parte literarum minime regiæ preces erant, tamen sine responso ac sine literis ea legatio dimissa est. Sensit Perseus, cuius nominis obliviscendum victo esset: itaque alteræ literæ cum privati nominis titulo missæ & petiere & impetravere, ut alicui ad eum mitterentur, cum quibus loqui de statu & conditione suæ fortunæ posset. Missi sunt tres legati, P. Lentulus, A. Postumius Albinus, A. Antonius. nihil ea legatione perfectum est, Perseo regium nomen omni vi amplectente: Paulo, ut se suæque omnia in fidem & clementiam P. R. permitteret, contendente.

CAPUT IV.

Rex Perseus a Cn. Octavio pratore in Samothracæ capitur.

DUM hæc aguntur, classis Cn. Octavii Samothracæ est appulsa. Is quoque, præfenti ad motu terrore, modo minis, modo spe perlicere, ut se traderet, cum conaretur, adjuvit in hoc eum res seu casu contracta, seu consilio. L. Atilius illustris adolescens, cum in concione esse populum Samothracum animum advertisset, a magistratibus petiit, ut sibi paucis alloquendi populi potestatem facerent. Permisso, *Utrum nos hospites Samothracæ, vere accepimus, an falso sacram hanc insulam, & augusti totam atque inviolari soli esse?* Cum creditæ sanctitati assentirentur omnes, *Curigitur, inquit, pollutam homicida sanguine regis Eumenis violavit? & cum omnis præfatio sacræ eos, quibus non sunt pura manus, sacris arceat, vos penetralia vestra contaminari cruento latronis corpore sinetis?* Nobilis fama erat apud omnes Græciæ civitates Eumenis regis per Evandrum Delphis prope perpetrata cædes. Itaque præterquam quod in potestate Romanorum sese insulamque totam & templum cernebant esse: ne immerito quidem ea sibi exprobrari rati, Theondam, qui summus magistratus apud eos erat (regem ipsi appellant) ad Persea mittunt, qui nuntiaret, *argui cadis Evandrum Cretonsem: esse autem iudicia apud sese more majorum comparata de iis, qui incestas manus intulisse intra terminos sacros templi dicantur. Si consideret Evander, innoxium se rei capitalis argui, veniret ad causam dicendam: si committere se*

judicio non auderet, liberaret religione templum, ac sibi met ipse consulere. Perseus, evocato Evandro, iudicium subeundi nullo pacto auctor esse: nec causa nec gratia parem fore. Suberat & ille metusne damnatus auctorem se nefandi facinoris protraheret. Reliqui quid esse, nisi ut fortiter moriatur? Nihil palam abnuere Evander, sed cum veneno se malle mori quam ferro dixisset, occulte fugam parabat. Quod cum renuntiatum regi esset, metuens ne, tanquam a se substracto pœnæ reo, iram Samothracum in se converteret, interfici Evandrum iussit. Qua perpetrata temere cæde, subiit extemplo animum, in se nimirum receptam labem, quæ Evandri fuisset: ab illo Delphis vulneratum Eumenem, ab se Samothracæ Evandrum occisum: ita duo sanctissima in terris templa, se uno auctore sanguine humano violata. hujus rei crimen corrupto pecunia Theonda avertitur, ut renuntiaret populo Evandrum sibi ipsum mortem 6 conscisse. Cæterum tanto facinore in unicum relictum amicum, ab ipso per tot casus expertum, proditumque, quia non prodiderat, omnium ab se abalienavit animos: pro se quisque transire ad Romanos, fugæque consilium capere solum prope relictum coegerunt: Oroandemque Cretensem, cui nota Thraciæ ora erat, quia mercaturas in ea regione fecerat, appellat, ut se sublatum in lembum ad Cotyn deveheret. Demetrium est portus in promontorio quodam Samothracæ: ibi lembus stabat. Sub occasum solis deferuntur, quæ ad usum necessaria erant, deferitur & pecunia quanta clam deferri poterat. Rex ipse nocte media cum tribus consciis fugæ per posticum ædium in propinquum cubiculo hortum, atque inde maceriam ægre transgres-

gressus ad mare pervenit. Oroandes jam tum, dum pecunia deferretur, primis tenebris solverat navem, ac per altum Cretam petebat. Postquam in portu navis non inventa est, vagatus Perseus aliquandiu in litore, postremo timens lucem jam appropinquantem, in hospitium redire non ausus, in latere templi prope angulum obscurum delituit. Pueri regii apud Macedonas vocabantur principum liberi, ad ministerium electi regis. ea cohors persecuta regem fugientem, ne tum quidem abscedebat, donec jussu Cn. Octavii pronuntiatum est per præconem, *regios pueros, Macedonasque alios, qui Samothrace essent, si transirent ad Romanos, incolumitatem libertatemque, & sua omnia servaturos, qua aut secum haberent, aut in Macedonia reliquissent.* Ad hanc vocem transitio omnium facta est, nominaque dabant ad C. Postumium tribunum militum. Liberos quoque parvos regios Jon Thesalonicensis Octavio tradidit: nec quisquam præter Philippum maximum natu e filiis cum rege relictus. Tum sese filiumque Octavio tradidit, fortunam, deosque, quorum in templo erant, nulla ope supplicem juvantes accusans. In prætoriam navem imponi jussus, eodem & pecunia, quæ superfuit, delata est, extemploque classis Amphipolim repetit.

CAPUT V.

Captus rex Perseus in castra Romana adducitur; & a COS. Paulo Emilio honorifice excipitur.

INde Octavius regem in castra ad COS. 7 misit, præmissis literis ut in potestate eum esse, & adduci sciret. Secundam eam

Paulus, sicut erat, victoriam ratus, victi mas
 cecidit eo nuntio: & concilio advocato lite-
 ras prætoris cum recitasset, Q. Ælium Tubc-
 ronem obviam regi misit, cæteros manere in
 prætorio frequentes iussit. Non alias ad ullum
 spectaculum tanta multitudo occurrit. Pa-
 trum ætate Syphax rex captus in castra Ro-
 mana adductus erat: præterquam quod nec
 sua, nec gentis fama comparandus, tunc quo-
 que accessio Punici belli fuerat, sicut Gen-
 tius Macedonici. Perseus caput belli erat,
 nec ipsius tantum patris, avique, quos san-
 guine ac genere contingebat, fama conspe-
 ctum eum efficiebat: sed effulgebant Philip-
 pus, ac Magnus Alexander, qui summum im-
 perium in orbe terrarum Macedonum fece-
 rant. Pullo amictus illo Perseus ingressus est
 castra, nullo suorum alio comite, qui socius
 calamitatis miserabiliorem eum faceret. pro-
 gredi præ turba occurrentium ad spectacu-
 lum non poterat, donec COS. lictores misis-
 set, qui summovendo iter ad prætorium fa-
 cerent. Confurrexit COS. & iussis sedere a-
 liis, progressusque paulum introeunti regi
 dextram porrexit, summittentemque se ad
 pedes sustulit: nec attingere genua passus,
 introductum in tabernaculum adversus advo-
 3 catos in consilium confidere iussit. Prima per-
 contatio fuit, *qua subactus injuria contra P.
 R. bellum tam infesto animo suscepisset, quo se
 regnumque suum ad ultimum discrimen adduce-
 ret.* Cum responsum expectantibus cunctis,
 terram intuens diu tacitus fleret, rursum
 COS. *Si juvenis regnum accepisses, minus equi-
 dem mirarer ignorasse te quam gravis aut ami-
 cus, aut inimicus esset P. R. nunc vero cum &
 bello patris tui, quod nobiscum gessit, interfuis-
 ses, & pacis postea, quam cum summa fide ad-*
 ver.

versus eum coluimus, meminisses, quod consilium, quorum & vim bello, & fidem in pace expertus esses, cum iis tibi bellum esse, quam pacem malle? Nec interrogatus, nec accusatus cum responderet: Utcunque tamen hac, sive errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt, bonum animum habe. multorum regum, populorum casibus cognita P. R. clementia non modo spem tibi, sed prope certam fiduciam salutis prabet. Hæc Græco sermone Perseo, Latine deinde suis: Exemplum in signe cernitis, inquit, mutationis rerum humanarum. vobis hoc præcipue dico, juvenes: ideo in secundis rebus nihil, in quinquam superbe ac violenter consulere decet, nec præsentem credere fortunam, cum quid vesper ferat, incertum sit. Is demum vir erit, cuius animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet. Consilio dimisso tuendi cura regis Q. Ælio mandatur. Eo die & invitatus ad consulem Perseus, & alius omnis ei honos habitus est, qui haberi in tali fortuna poterat. Exercitus deinde in hiberna dimissus est: maximam partem copiarum Amphipolis, reliquas propinquæ urbes acceperunt.

CAPUT VI.

Macedonici regni ortus, incrementum, & finis.

Hic finis belli, cum quadriennium continuum bellatum esset inter Romanos ac Perseam, fuit: idemque finis inclyti per Europam plerunque atque Asiam omnem regni. XXXX. ab Carano, qui primus regnavit, Persea numerabant. Perseus Q. Fulvio, L. Manlio COSS, regnum accepit: a senatu

L 3 rex

rex est appellatus M. Junio, A. Manlio COSS. regnavit XI. annos. Macedonum obscura admodum fama usque ad Philippum Amyntæ filium fuit: inde ac per eum crescere cum cepisset, Europæ se tamen finibus continuit, Græciam omnem & partem Thraciæ atque Illyrici amplexa. Superfudit deinde se in Asiam, & XIII. annis, quibus Alexander regnavit, primum omnia, qua Persarum prope immenso spatio imperium fuerat, suæ ditionis fecit. Arabas hinc Indiamque, qua terrarum ultimus finis Rubrum mare amplectitur, peragravit. Tum maximum interis Macedonum regnum nomenque, inde morte Alexandri distractum in multa regna, dum ad se quisque opes rapiunt lacerantes viribus, a summo culmine fortunæ ad ultimum finem centum quinquaginta annos stetit.

C A P U T VII.

Legati Romani, dum susceptam legationem peragentes Ægyptum petunt, Rhodum, vocati ab ea civitate, devehuntur. ibi C. Popillius acta pro Perseo adversus pop. Romanum cum acerbitate commemorat: leniori oratione usus C. Decimius, culpam omnem in paucos auctores vertit: facto decreto, ut hi capite damnentur, legati profisciscuntur.

- 10 VICTORIÆ Romanæ fama cum pervasisset in Asiam, Antenor qui cum classe lemborum ad Phanas stabat, Cassandream inde trajecit. C. Popillius, qui ad Delum præsidio navibus Macedoniam petentibus erat, postquam debellatum in Macedonia, & statione summotus hostium lembos audivit, dimissis & ipse Atticis navibus, ad susceptam legationem

tionem peragendam navigare Ægyptum pergit. ut prius occurrere Antiocho posset, quam ad Alexandriae mœnia accederet. Cum præterveherentur Asiam legati, & Loryma venissent, qui portus XX. paulo amplius millia ab Rhodo abest, ex adverso urbi ipsi positus; principes Rhodorum occurrunt, (jam enim eo quoque victoriæ fama perlata erat) orantes ut Rhodum deveherentur: pertinere id ad famam salutemque civitatis, noscere ipsos omnia quæ acta essent, agerenturque Rhodi, & comperta per se, non vulgata fama Romam referre. Diu negantes perpulerunt, ut moram navigationis brevem pro salute sociæ urbis paterentur. Postquam Rhodum ventum est, in concionem quoque eos iidem precibus pertraxerunt. Adventus legatorum auxit potius timorem civitati, quam minuit. omnia enim Popillius, quæ singuli universique eo bello hostiliter dixerant fecerantque, retulit: & vir asper ingenio augebat atrocitatem eorum quæ dicerentur, vultu truci, & accusatoria voce: ut cum propriæ simultatis nulla causa cum civitate esset, ex unius senatoris Romani acerbitate, qualis in se universi senatus animus esset, conjectarent. C. Decimii moderatior oratio fuit: qui in plerisque eorum quæ commemorata a Popillio essent, culpam non penes populum, sed penes paucos concitatores vulgi esse dixit: eos venalem linguam habentes, decreta plena regia assentationis facisse, & eas legationes misisse, quarum Rhodios semper non minus puderet, quam pœniteret: quæ omnia, si * potestas populo foret, in capita no iorum versura. Cum magno assensu auditus est, non magis eo quod multitudinis noxam elevabat, quam quod culpam in auctores e terat. Itaque

* ai.
ani
mut.

cum principes eorum Romanis responderent nequaquam tamentam grata oratio eorum fuit, qui, quæ Popillius objecerat, diluere utcumque conati sunt, quam eorum qui Decimio in auctoribus ad piaculum noxæ objicendis assensu sunt. Decretum igitur extemplo, ut qui pro: Perseo adversus Romanos dixisse quid aut fecisse convincerentur, capitis condemnarentur. Excesserunt urbe sub adventum Romanorum quidam, alii mortem sibi consciverunt. Legati non ultra quam quinque dies Rhodi morati, Alexandriam proficiscuntur. Nec eo segnius judicia ex decreto coram his facto Rhodi exercebantur, quam perseverantiam in exequenda re Decimii lenitas afferebat.

C A P U T VIII.

Reconciliato cum fratre & sorore Ægypti regibus Ptolemao, Antiochus, qui antea per honestam speciem eum in regnum reducendi quarebat Ægypto potiri, idem nunc tentat aperta vi: advenientes legati Romani, ei afferunt senatus mandata de bello omittendo: dicentem Antiochum, se consideraturum quid esset sibi faciendum, Popillius virga circumscribit, jubetque, priusquam circo excedat, dare responsum; & efficit ea asperitate, ut rex bello abstat.

^{II}
* al. **C**UM hæc gererentur, Antiochus frustra
tentatus menibus * Alexandriæ abscesse-
rat: cæteraque Ægypto potitus, relicto Mem-
dria. phi majore Ptolemæo, cui regnum quæri suis
viribus simulabat, ut victorem mox aggredere-
retur, in Syriam exercitum abduxit. Nec hu-
jus voluntatis ejus ignarus Ptolemæus, dum
conterritum obsidionis metu minorem fra-
trem

trem haberet, posse se recipi Alexandriæ & sorore adjuvante, & non repugnantibus fratris amicis, ratus; primum ad sororem, deinde ad fratrem amicosque ejus non prius destitit mittere, quam pacem cum iis confirmaret. Suspectum Antiochum effecerat, quod cetera Ægypto sibi tradita, Pelusii validum relictum erat præsidium: apparebat claustra Ægypti teneri, ut, cum vellet, rursus exercitum induceret. Bello intestino cum fratre eum exitum fore, ut victor fessus certamine nequaquam par Antiocho futurus esset. Hæc prudenter animadversa majore cum assensu minor frater, quique cum eo erant acceperunt: soror plurimum adjuvit, non consilio modo, sed etiam precibus. Itaque consentientibus cunctis pace facta Alexandriam recipitur, ne multitudo quidem adversante: quæ in bello non per obsidionem modo, sed etiam postquam a mœnibus abscessum est, quia nihil ex Ægypto subvehebatur, omnium rerum attenuata inopia erat. His cum letari Antiochum conveniens esset, si reducendi ejus causa exercitum Ægyptum induxisset, quo specioso titulo ad omnes Asiæ & Græciæ civitates legationibus recipiendis, literisque dimittendis usus erat; adeo est offensus, ut multo acrius infestiusque est offensus, ut multo acrius infestiusque adversus duos, quam ante adversus unum pararet bellum. Cyprum extemplo classem misit. ipse primo vere cum exercitu Ægyptum petens in Cœlen Syriam processit. Circa Rhinocolura Ptolemæi legatis agentibus gratias, quod per eum regnum patrium recepisset, petentibusque ut suum munus tueretur, & diceret potius quid fieri vellet, quam hostis ex socio factus vi atque armis ageret, respondit, non aliter neque classem revocaturum, neque exercitum reduiturum.

- nisi sibi & tota Cypro & Pelusio, agroque, qui circa Pelusiacum ostium Nili esset, cederet: diemque præstituit, intra quam de conditionibus peractis responsum acciperet.
- 12 Postquam dies data iudiciis præterit, navigantibus ostio Nili ad Pelusium per deserta Arabiæ ad Memphim incolebant, & ab cæteris Ægyptiis partim voluntate, partim metu, ad Alexandriam modicis itineribus descendit. Ad Leusinentransgresso flumen, qui locus quatuor millia ab Alexandria abest, legati Romani occurrunt. Quos cum advenientes salutasset, dextramque Popillio porrigeret, tabellas ei Popillius scriptum habentes tradit, atque omnium primum id legere jubet. Quibus perlectis, cum se consideratum adhibitis amicis quid faciendum sibi esset dixisset: Popillius pro cætera asperitate animi, virga, quam in manugerebat, circumscripsit regem, ac, *prius quam hoc circulo excedas*, inquit, *redde responsum senatui quod referam*. Obstupefactus tam violento imperio parumper cum hæsitasset, *Faciam*, inquit, *quod censet senatus*. Tum demum Popillius dextram regi tanquam socio atque amico porrexit. Die deinde finita cum excessisset Ægypto Antiochus, legati concordia etiam auctoritate sua inter fratres firmata, inter quos vixdum convenerat, pars Cyprum navigant: & inde quæ jam vicerat prælio Ægyptias naves, classem Antiochi dimittunt. Clara ea pergentes legatio fuit, quod haud dubie adempta Antiocho Ægyptus habenti jam, redditumque patrium regnum stirpi Ptolemæi fuerat.

CAPUT IX.

C. Licinii Crassi nulla re gesta memorabilis consulatus.

COS. ejus anni sicut alterius clarus consulatus insigni victoria, ita alterius obscura fama; quia materiam res gerendi non habuit. Jam primum cum legionibus ad conveniendum diem dixit, non auspicato templum intravit: vitio diem dictam esse augures, cum ad eos relatum est, decreverunt. Profectus in Galliam circa Macros campos ad montes Siciminam & Papinum stativa habuit: deinde circa eadem loca cum sociis nominis Latini hibernabat. Legiones Romanæ, quod vitio dies exercitui ad conveniendum dicta erat, Romæ manserant. Et prætores, præter C. Papirium Carbonem, cui Sardinia evenerat, in provincias iere. eum jus dicere Romæ (nam eam quoque sortem habebat) inter cives & peregrinos Patres censuerunt.

CAPUT X.

Veniunt Romam legati tum Antiochi referentes, eum, jubentibus legatis Romanis, arma posuisse, gratulantesque de victo Perseo; tum Ptolemæi, & Cleopatra, gratias agentes, quod per Senatum bello Antiochi liberata sit Ægyptus: litera deinde afferuntur, Persem regem in Cos. Æmilii potestatem venisse.

ET* Popillius, & ea legatio, quæ missa ad Antiochum erat, Romam rediit: retulit controversias inter reges sublatas esse, exercitumque ex Ægypto in Syriam redu-
L 6 tum.

13.
* al.
Ut.

ctum. Post ipsorum regum legati venerunt : Antiochi legati referentes *omni victoria poriorē pacem regi, quā senatui placuisset, visam, eumque haud secus quam deorum imperio legatorum Romanorum iussis paruisse*. Gratulati deinde victoriam sunt, ad quam summa ope si quid impetratum foret, ad futurum regem fuisse. Ptolemæi legati communi nomine regis & Cleopatrz gratias egerunt. *plus eos S. P. Q. R. quam parentibus suis, plus quam diis immortalibus debere: per quos obsidione miserrima liberati essent; regnum patrium prope amissum recepissent*. Responsum ab senatu est, *Antiochum recte atque ordine fecisse, quod legatis paruisset, gratumque id esse S. P. Q. R. Regibus Ægypti Ptolemao Cleopatraque si quid per se boni, commodique evenisset, id magnopere senatum latari, daturumque operam, ut rogni sui maximum semper præsidium possum esse in fide P. R. ducant*. Munera legatis ut ex instituto mittenda curaret, C. Papirio prætori mandatum. Literæ deinde e Macedonia allatæ, quæ victoriæ lætitiā geminarent: Persæ regem in potestatem Col. venisse.

CAPUT XI.

Ad dirimendam contentionem de finibus inter Pisanos Lunensesque senatus mittit legatos.

Dimissis Legatis, disceptatum inter Pisanos Lunensesque legatos: Pisanis querentibus agro se a colonis Romanis pelli: Lunensibus affirmantibus, eum, de quo agatur, a triumviris agrum sibi assignatum esse. Senatus qui de finibus cognoscerent statuerentque, Quinque viros misit, Q. Fabium Buteo-

teonem, P. Cornelium Blasionem T. Sempronium Muscam, L. Nævium Balbum, C. Appulejum Saturninum.

CAPUT XII.

Eumenes, fratresque ejus mittunt Romam legatos gratulatum de victo Perseo: veniens Massanissa queque filius Masgaba orationem admodum senatui gratam habet: senatus, dato benigno responso, honorifice dimittit.

ET ab Eumene & ab Attalo & ab Athenæo fratribus communis legatio de victoria gratulatum venit. Et Masgabæ regis Massanissæ filio Puteolis navem egresso præsto fuit obviam missus cum pecunia. L. Manlius, quæstor, qui Romam cum publico sumptu perduceret. Advenienti ex templo senatus datus est. Is adolescens ita locutus est, ut quæ rebus grata erant, gratiora verbis faceret. Commemoravit, quos pedites equitosque, quos elephantos, quantum frumenti eo quadriennio pater suus in Macedoniam misisset. Sed duas res ei rubori fuisse: unam, quod rogasset eum per legatos senatus qua ad bellum opus essent, & non imperasset: alteram, quod pecuniam ei pro frumento misisset. Massanissam meminisse regnum a Pop. Rom. partum auctumque & multiplicatum habere: usu regni contentum, scire dominium & jus eorum qui dederint esse. Sumere itaque eosdem, non se rogare aquum esse: neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, quæ ibi proveniant. Id Massanissa satis esse, & fore, quod populo Romano superesset. Cum iis mandatis a patre profectum, postea consecutores equites, qui devictam Macedoniam nunti-

tiarent, gratulatumque senatui juberent indicare, tanta eam rem latitia patri suo esse, ut Romam venire velit, Jovique Optimo Max. in Capitolio sacrificare, & grates agere: id, nisi molestum sit, ut ei permittatur, ab sena-

14 tu petere. Responsum regulo est: Facere patrem ejus Massanissam, quod virum gratum bonumque facere deceat, ut pretium ho-

* al. ver- bo- rum. noremque * debito beneficio addat. Et P. R. ab eo bello Punico forti fidelique opera adju- tum, & illum favente P. R. regnum ade- ptum: equitate sua postea trium regum bel- lis, deinceps omnibus functum officiis. Victo- ria vero Pop. R. latari eum regem, mirum non esse, qui sortem omnem fortuna regni- que sui cum rebus Romanis immiscuisset. Grates diis pro Pop. Rom. victoria apud suos penates ageret, Roma filium pro eo acturum. Gratulatum quoque satis suo ac patris nomi- ne esse. Ipsum relinquere regnum, & Afri- ca excedere, praterquam quod illi inutile es- set, non esse e *

* al. ere. P. R. censere. petenti Masgabæ ut Anno A- milcaris filius obses in locum * exigeret.

* al. ejus. Munera ex senatusconsulto emere regulo quæstor jussus ex C. pondo argenti, & prosequi eum Puteolos, omnemque sum- ptum, quoad in Italia esset, præbere, & duas naves conducere, quibus ipse co- mitesque regis in Africam deveharentur; & comitibus omnibus liberis servisque ve- stimenta data.

CAPUT XIII.

Cura senatus de agro Brundusii Misagene regis Massanissa filio.

HAud ita multo post de altero Massanissæ filio Misagene literæ allatæ sunt, missum eum ab L. Paulo post devictum Persea in Africam cum equitibus suis . navigantem dispersa classe in Adriatico mari Brundisium tribus navibus ægrum delatum . Ad eum cum iisdem muneribus , quæ data Romæ fratri ejus erant , L. Stertinius quæstor Brundisium missus , jussusque curare ut ædes hospi. * *

Hoc loco desiderantur comitia consularia , quibus Coss. creati sunt Q. Æmilius Petus , & M. Junius Pennus : & prætoria , quibus creati sunt prætores Q. Cassius , M. Juventius Thalna , Ti. Claudius Nero , Cn. Fulvius , C. Licinius Nerva , A. Manlius . Præterea initium expositionis rerum a censoribus Ti. Sempronio , & C. Claudio gestarum , de quibus loquitur , cum ait : „ In quatuor tribus urbanas .

CAPUT XIV.

Censura Tib. Sempronii, & C. Claudii ea re præsertim memorabilis, quia a Sempronio libertini in unam tribum urbanam Esquilinam referuntur: hoc eodem anno destitatur a C. Cicerejo ades, quam in Corfica prætor voverat Junoni Moneta.

- 15 **I**N quatuor urbanas tribus descriptierant libertini, præter eos quibus filius quinquenni major ex S. C. esset. Eos, ubi proximo lustro censi essent, cenferi jussunt: & eos qui prælium prædiave rustica pluris sestertium XXX. millium haberent, censendi jus factum est. Hoc cum ita servatum esset, negabat Claudius, suffragii lationem injussu populi censorem cuiquam homini, nedum ordini universo adimere posse. Neque enim si tribu movere posset, quod sit nihil aliud quam mutare jubere tribum, idcirco omnibus V. & XXX. tribubus emovere posset: id est civitatem libertatemque eripere, non ubi censetur finire, sed censu excludere. Hæc inter ipsos disceptata: postremo eo descensum est, ut ex quatuor urbanis tribubus unam palam in atrio Libertatis fortirentur, in quam omnes, qui servitutem fervissent, conjicerent. Exquilinæ fors exit: in ea Tib. Gracchus pronuntiavit, libertinos omnes cenferi placere. Magno ea res honori censoribus apud senatum fuit. gratiæ actæ & Sempronio, qui in bene cæpto perseverasset, & Claudio, qui non impedisset. Plures quam a superiori- bus & senatu emoti sunt, & equos vendere jussi; omnes iidem ab utroque & tri-

bu remoti, & ararii facti, neque ullius, quem alter notaret, ab altero levata ignominia. Petentibus ut ex instituto ad facta testa exigenda, & ad opera quæ locassent probanda, anni & bimensis tempus prorogaretur; Cn. Tremellius tribunus, quia lectus non erat in senatum, intercessit. Eodem anno C. Cicerejus ædem in monte Albano dedicavit, quinquennio postquam vovit. Flamen Martialis inauguratus est eo anno L. Postumius Albinus.

CAPUT XV.

Consulum, Prætorumque provinciæ

QÆlio, M. Junio COSS. de provinciis 16
referentibus, censuere Patres duas U C.
provincias Hispaniam rursus fieri, quæ 583
una per bellum Macedonicum fuerat: &
Macedoniam Illyricumque eosdem L. Paulum & L. Anicium obtinere, donec de sententia legatorum & res bello turbatas, & statum alium ejus regni formando composuissent. COSS. Pisæ & Gallia decretæ cum binis legionibus peditum, & equitum quadringentenis. Prætorum sortes fuere, Q. Cassii urbana, M. Juventii Thalanæ inter peregrinos, Tib. Claudii Neronis Sicilia, Cn. Fulvii Hispania citerior, C. Licinii Nervæ ulterior. A. Manlio Torquato Sardinia obvenerat. nequit ire in provinciam, ad rescapitales quærendas ex S. C. retentus.

C A P U T XVI.

Prodigia procurantur : pro felici exitu Illyrici , atque Macedonici belli dona Diis a senatu decernuntur .

DE prodigiis deinde nuntiatis senatus est consultus. Ædes deorum Penatium in Velia de cœlo tacta erat , & in oppido Minervio duæ portæ , & muri aliquantum. Anagninæ terra pluerat , & Lanuvii fax in cœlo visa erat. Et Galatiæ in publico agro M. Valerius civis Rom. nuntiabat e foco suo sanguinem per triduum & duas noctes mansisse. Ob id maxime decemviri libros adire iussi , supplicationem in diem unum populo edixerunt , & L. capris in foro sacrificaverunt : & aliorum prodigiorum causa diem alterum supplicatio circa omnia pulvinaria fuit , & hostiis majoribus sacrificatum est , & urbs lustrata . Inde quod ad honorem deum immortalium pertineret , decrevit senatus , ut quoniam perduelles superari Perseus & Gentius reges cum Macedonia atque Illyrico in potestate P. R. essent , ut quanta dona Ap. Claudio , M. Sempronio COSS. ob devictum Antiochum regem data ad omnia pulvinaria essent , tanta Q. Cassius & M. Juventius pratores curarent danda .

C A P U T XVII.

Nominantur a senatu legati , quorum de sententia & L. Paulus in Macedonia , & L. Anicius in Illyrico res componant .

- 17 **L** Egatos deinde , quorum de sententia imperatores L. Paulus , L. Anicius compon-

ponerent res, decreverunt: decem in Macedoniam, quinque in Illyricum. In Macedoniam sunt hi nominati, A. Postumius Luscus, C. Claudius, ambo censores. C. Licinius Crassus collega in consulatu Pauli, tum prorogato imperio provinciam Galliam habebat. His consularibus addidere Cn. Domitium Ænobarbum, Ser. Cornelium Sullam, L. Junium, C. Antistium Labeonem, T. Numisium Tarquiniensem, A. Terentium Varronem. In Illyricum autem hi nominati, P. Ælius Ligus consularis. C. Cicerejus, & Cn. Bæbius Tamphilus, (hic priore anno, Cicerejus multis ante annis prætor fuerat) P. Terentius Tusciveicanus, P. Manilius.

CAPUT XVIII.

Coss. M. Junius, Q. Ælius provincias sortuntur.

MOniti deinde COSS. a patribus, ut quoniam alterum ex his succedere C. Licinio, qui legatus nominatus erat, in Galliam oporteret, primo quoque tempore provincias aut compararent inter se, aut sortirentur, sortiti sunt. M. Junio Pise obvenere, (quem, prius quam in provinciam iret, legationes quæ undique Romam gratulatum convenerunt, introducere in senatum placuit) Q. Ælio Gallia.

CAPUT XIX.

De iis, quæ in devicta Macedonia & Illyrico senatui placet constitui, legatis eo profecturis mandata dantur.

18 CÆterum quanquam tales viri mitterentur, quorum de consilio sperari posset imperatores nihil indignum nec clementia nec gravitate P. R. decreturos esse: tamen in senatu quoque agitata est summa consiliorum, ut inchoata omnia legati ab domo ferre ad imperatores possent. Omnium primum liberos esse placebat Macedonas atque Illyrios, ut omnibus gentibus appareret, arma P. R. non liberis servitutem, sed contra servientibus libertatem asferre: ut & in libertate gentes quæ essent, tutam eam sibi, perpetuamque sub tutela P. R. esse: & quæ sub regibus viverent, & in præsens tempus mitiores eos justioresque respectu P. R. habere se: & si quando bellum cum P. R. regibus fuisset suis, exitum ejus victoriam Romanis, sibi libertatem allaturum crederent. Metalli quoque Macedonici, quod ingens vectigal erat, locationesque pradiorum rusticorum tolli placebat. Nam neque sine publicano exerceri posse: & ubi publicanus est, ibi aut jus publicum vanum, aut libertatem socii nullam esse: ne ipsos quidem Macedonas idem exercere posse: ubi in medio prada administrantibus esset, ibi nunquam causas seditionum & certaminis desore. Commune consilium gentis nullum esse, ne improbum vulgus a senatu aliquando libertatem salubri moderatione datam, ad licentiam pestilentem traheret. In quatuor regiones describi Macedoniam, ut suum quæque consilium haberet, placuit: & dimidium

tributi, quam quod regibus ferre soliti erant, P. R. pendere. Similia his & in Illyricum mandata: cætera ipsis imperatoribus legatiffique relicta, in quibus præsens tractatio rerum certiora subiectura erat consilia.

CAPUT XX.

Venit Romam Attalus frater regis Eumenis gratulatum de victo Perseo, simulq; conquestum apud senatum de Gallorum tumultu: sollicitatus a quibusdam Romanorum aderiendum regnum fratri, ea spe fore, ut propter dubiam ejus fidem bello Macedonico, id impetret ab senatu, prudentis amici monitione ab ea cupiditate deterretur.

INter multas regum gentiumque & popu- 19
lorum legationes Attalus frater regis Eumenis maxime convertit in se omnium oculos animosque. exceptus enim est ab his qui simileo bello militaverunt, haud paulo benignius quam si ipse rex Eumenes venisset. adduxerant eum duæ in speciem honestæ res, una gratulatio conveniens in ea victoria, quam ipse adjuvisset: altera querimonia Gallicum tumultus, Advertæque gladiis regnum in dubium adductum esse. Suberat & secreta spes honorum præmiorumque ab senatu, quæ vix salva pietate ejus contingere poterant. Erant enim quidam Romanorum quoque non boni auctores, qui spe cupiditatem ejus elicerent: eam opinionem de Attalo, & Eumene Roma esse, tanquam de altero Romanis certo amico, altero nec Romanis nec Persi fido socio. Itaque vix statui posse, utrum qua pro se, an qua contra fratrem petiturus esset, ab senatu magis impetrabilia forent: adeo uni-

versos omnia & huic tribuere, & illi vero negare. Eorum hominum (ut res docuit) Attalus erat, qui quantum spes spondisset, cuperent, ni unius amici prudens monitio velut frænos animo ejus gestienti secundis rebus imposuisset. Stratius cum eo fuit medicus, ad id ipsum a non securo Eumene Romam missus speculator rerum, quæ a fratre agerentur, monitorque fidus, si decedi fide vidisset. Is ad occupatas jam aures, sollicitatumque jam animum cum venisset, aggressus tempestivis* temporibus rem prope prolapsam restituit: aliis alia regna crevisse rebus dicendo: regnum eorum novum, nullis vetustis fundatum opibus, fraterna stare concordia, quod unus nomen regium, & præcipuum capitis insigne gerat, omnes fratres regnent. Attalum vero, quia aetate proximus, quis non pro rege habeat? neque eo solum quia tantas præsentis ejus opes cernat, sed quod haud ambiguum propediem regnaturum eum infirmitate aetateque Eumenis esset, nullam stirpem liberum habentis. (necdum enim agnoverat eum qui postea regnavit.) Quid attineret vim afferre rei sua sponte mox ad eum adventura? Accessisse etiam novam tempestatem regno tumultus Gallici, cui vix consensu & concordia regum resisti queat. Si vero ad æternum bellum domestica seditio adjiciatur, sisti non posse: nec aliud eum, quam ne frater in regno moriatur, sibi ipsi spem propinquam regni erepturum. Si utraque gloriosa res esset, & servasse fratri regnum, & eripuisse: servati tamen regni, qua juncta pietati sit, potiore laudem fuisse. Sed enim vero cum detestabilis altera res, & proxima parricidio sit, quid ad deliberationem dubii superesse? Utrum enim

partem regni petiturum esse, an totum erepturum? si partem, ambo infirmos distractis viribus, & omnibus injuriis obnoxios fore: si totum, privatum ne ergo majorem fratrem, an exulem illa aetate, illa corporis infirmitate, an ultimum mori jussurum? Egregium enim, ut fabulis traditus, impiorum fratrum eventus taceatur, Persei exitum videri: qui ex fratre na cade raptum diadema in templo Samothracum, velut presentibus diis exigentibus pœnas, ad pedes victoris hostis prostratus posuerit. Eos ipsos, qui non illi amici, sed Eumeni infesti, stimulent eum, pietatem constantiamque laudaturos, si fidem ad ultimum fratri præsstitisset. Hæc plus valere in Attali animo. Itaque introductus in senatum, gratulatus victoriam, & sua merita eo bello, fratrisq; (si qua erant) & Gallorum defectionem, quæ nuper ingenti motu facta erat, exposuit. Petiit ut legatos mitteret ad eos, quorum auctoritate ab armis avocarentur. His pro regni utilitate editis mandatis, Ænum sibi & Maroneam petit. Ita destituta eorum spe, qui fratre accusato, partitionem regni perituum crediderant, curia excessit. Ut raro alias quisquam rex aut privatus tanto favore, tantoq; omnium assensu est auditus, omnibus honoribus muneribusque & præsens est cultus, & proficiscentem prosecuti sunt.

CAPUT XXL

Rhodiorum legati Romam venientes, quia bello Macedonico pro Perseo ea civitas stetit, neque hospitaliter habentur, neque eis senatus datur: de bello Rhodiis indicendo M. Juventius prator, quia sibi id mandatum iri sperat, sine auctoritate senatus consulumque, ad populum refert.

INter multas Asiæ Græciæque legationes, Rhodiorum maxime legati civitatem converterunt. Nam cum primo in veste candida visi essent, quod & gratulantes decebat, &, si sordidam vestem habuissent, lugentium Persei casum præbere speciem poterant: postquam consulti ab Marco Junio consule Patres, stantibus in comitio legatis, an locum lautia senatumque darent, nullum hospitale jus in iis servandum censuerunt; egressus e curia consul, cum Rhodii gratulatum se de victoria, purgatumque civitatis crimina dicentes venisse, petissent ut senatus sibi daretur, pronuntiat, sociis, & amicis & alia comiter atque hospitaliter præstare Romanos, & senatum dare consueisse: Rhodios non ita meritos eo bello, ut amicorum* sociorum numero habendi sint. His auditis prostraverunt se omnes humi, consulemque & cunctos qui aderant orantes, ne nova falsaque crimina plus obesse Rhodiis æquum censerent, quam antiqua merita, quorum ipsi testes essent. Extemplo veste sordida sumpta domos principum cum precibus ac lacrymis circumibant orantes, ut prius cognoscerent causam, quam condemnarentur. Marcus Juven.
22 Thalna prætor, cujus inter cives & peregrinos jurisdictio erat, populum adversus Rhod. incit-

* al.
aut
soc.

tābat : rogationemque promulgaverat , ut Rhodiis bellum indiceretur , & ex magistratibus eius anni deligerent , qui ad id bellum cum classe mitteretur , se eum sperans futurum esse . Huic actioni M. Antonius , & Marcus Pomponius tribuni plebis adversabantur . Sed & prætor novo maloque exemplo rem ingressus erat , quod ante non consulto senatu , non consulibus certioribus factis , de sua unius sententia rogationem ferret : *vellent iuberentne Rhodiis bellum indici* : cum antea semper prius senatus de bello consultus esset , deinde ad populum latum* & tribuni plebis : cum ita traditum esset , ne quis prius intercederet legi , quam privatis suadendi dissuadendique legem potestas facta esset : eoque persæpe evenisset , ut qui non professi essent se intercessuros , animadversis vitiis legis ex ratione dissuadentium , intercederent : & qui ad intercedendum venissent , desisterent victi auctoritatibus suadentium legem . Tum inter prætorem tribunosque omnia intempestive agendi certamen erat . Tribuni festinationem prætoris ante tempus intercedendo in adventum imperatoris .

*

*

*

*

Exciderunt pauca , quæ ad rem Rhodiorum , de quibus loquitur , pertinebant .

C A P U T XXII.

Rhodii, qui bello Macedonico fuisse Perseo arguebantur, pro se in senatu dicunt.

Orationis prima verba exciderunt.

22 peccaverimusne, adhuc dubium est: pœnas, ignominias omnes jam patimur. Antea Carthaginiensibus victis, Philippo, Antiocho superatis cum Romam venissemus, ex publico hospitio in curiam gratulatum vobis, Patres conscripti, ex curia in Capitolium ad deos vestros dona ferentes veniebamus: nunc ex sordido diversorio vix mercede recepti, ac prope hostium more extra urbem manere iussi, in hoc squalore venimus in curiam Romanam Rhodii, quos provinciis nuper Lycia atque Caria, quos praemiis atque honoribus amplissimis donastis. Et Macedonas Illyriosque liberos esse, ut audivimus, jubetis, cum servierint antequam vobiscum ballarent: (nec cujusquam fortune invidemus, imo agnoscimus clementiam populi Romani) Rhodios, qui nihil aliud quam quieverunt hoc bello, hostes ex sociis facturi estis? Certe quidem vos estis Romani, qui ideo felicia bella vestra esse, quia iusta sint, pra vobis fertis: nec tam exitu eorum quod vincatis, quam principiis, quod non sine causa suscipiatis, gloriamini. Messana in Sicilia oppugnata, Carthaginienses, Athenæ oppugnata, & Græcia in servitutem petita, & adjutus Annibal pecunia, auxiliis, Philippum hostem fecerunt. Antiochus ipse ultro ab Ætolis hostibus vestris accersitus, ex Asia classe in Græciam trajecit, Demetriade & Chalcide & saltu Thermophylarum occupato, de possessione imperii vos deicere conatus. Cum Perseo,

Perseo, socii vestri oppugnati, alli-interfecti reguli principesque gentium aut populorum, causa belli vobis fuere. Quem tandem titulum nostra calamitas habitura est, si perituri sumus? Nondum segrego civitatis causam a Polyarato & Dione civibus nostris, & iis quos ut traderemus, vobis adduximus. Si omnes Rhodii aque nexii essemus, quod nostrum in hoc bello crimen esset? Persei partibus favimus: & quemadmodum Antiochi Philippique bello, pro vobis adversus reges, sic nunc pro rege adversus vos steterimus. Quemadmodum soleamus socios juvare, & quam impigre capessere bella, C. Livium, L. Æmiliū Regillum interrogate, qui classibus vestris in Asia præsuerunt. Nunquam vestra navis pugnare sine nobis: nostra classe pugnāvimus semel ad Samum, iterum in Pamphylia adversus Annibalem imperatorem: qua victoria nobis eo gloriosior est, quod cum ad Samum magnam partem navium adversa pugna, & egregiam juventutem amisissetis, ne tanta quidem clade territi, iterum ausi sumus regia classi ex Syria venienti obviam ire. Hac non gloriam di causa retuli, neque enim ea nunc nostra est fortuna, sed ut admonerem quemadmodum adjuvare socios solerent Rhodii. Præmia 23 Philippo & Antiocho devictis amplissima accepimus a vobis. Si qua vestra nunc est fortuna deum benignitate, & virtute vestra, ea Persei fuisset, & præmia petītum ad victorem regem venissemus in Macedoniam, quid tandem diceremus? Pecunia ne a nobis adjutum, an frumento? auxiliis terrestribus, an navalibus? Quod præsidium tenuisse nos? Ubi pugnasse, aut sub illius ducibus, aut per nos ipsos? Si quæreres, ubi miles noster, ubi navis intra præsidia sua fuisset, quid responderemus? Causam fortasse diceremus apud victorem, quem-

* al
navi-
bus

* al
Rep.

admodum apud vos dicimus. Hoc enim legatōs utroque de pace mittendo consecuti sumus, ut ne ab utraque parte gratiam iniremus, ab altera etiam crimen & periculum esset. Quamquam Perseus vere objiceret, id quod vos non potestis, Patres conscripti, nos principio belli misisse ad vos legatos, qui pollcerentur vobis quæ ad bellum opus essent: * navalibus armis, juventute nostra, sicut prioribus bellis, ad omnia paratos fore ne præstaremus, per vos stetit, qui de quacunque causa tum aspernati nostra auxilia estis. Neque fecimus igitur quicquam tanquam hostes, neque bonorum sociorum desuimus officio, sed a vobis prohibiti præstare fuimus. Quid igitur? nihil ne factum, neque dictum est in civitate vestra Rhodii, quod nolletis, quo merito offenderetur pop. Romanus? Hinc jam non quod factum est defensurus sum, non adeo insanto, sed publicam causam a privatorum culpa segregaturus. Nulla enim est civitas, quæ non & improbos cives aliquando, & imperitam multitudinem semper habeat. Etiam apud vos fuisse auidi, qui assentando multitudini grassarentur: & secessisse aliquando a vobis plebem, nec in potestate vestra * P. R. fuisse. Si hoc in hac tam bene morata civitate accidere potuit, mirari quisquam potest, aliquos fuisse apud nos, qui regis amicitiam petentes, plebem nostram consiliis depravarent? qui tamen nihil ultra valuerunt, quam ut in officio cessaremus. Non præteribo id, quod gravissimum est in hoc bello crimen civitatis nostræ. Legatos eodem tempore & ad vos, & ad Persea de pace misimus. quod infelix consilium furiosus (ut postea audivimus) orator stultissimum fecit, quem sic locutum constar, tanquam C. Popillius legatus Romanus, quem ad summovendos a bello Antiochum & Ptolemaum reges misistis,

loqueretur. Sed tamen ea siue superbia, siue stultitia appellanda est, eadem qua apud vos, & apud Persas fuit. Tam civitatum, quam singulorum hominum mores sunt: gentes quoque alia iracunda, alia audaces, quadam timida: in vinum, in venerem proniores alia sunt. Atheniensium populum fama est celerem, & supra vires audacem esse ad corandum: Lacedaemoniorum cunctatorem, & vix in ea, quibus fudit, ingredientem. Non negaverim & totam Asia regionem inaniora parere ingenia: & nostrorum tumidiorum sermonem esse, quod excellere inter finitimas civitates videamur; & id ipsum non tam viribus nostris, quam vestris honoribus ac iudiciis. Satis quidem & tunc in praesentia castigata illa legatio erat, cum tam tristi responso vestro dimissa. si tum parum ignominia pensum est, hac certe tam miserabilis ac supplex legatio, etiam insolentioris, quam illa fuit, legationis satis magnum piaculum esset. Superbiam, verborum praesertim, iracundi oderunt, prudentes irridens: utique si inferioris adversus superiorem est, capitali poena nemo unquam dignam iudicavit. Id vero periculum erat, ne Romanos Rhodii contemnerent. etiam deus aliqui verbis ferocioribus increpent, nec ob id quenquam fulmine ictum aud vimus. Quid igitur superat quod purgemus? si nec 24. factum hostile ullum nostrum est, & verbum tumidiora legati offensionem aurium, non perniciem civitatis meruerunt? voluntatis nostra tacite velut licem aestimari vestris inter vos sermonibus audio, P. C.; favisse nos regi, & illum vincere maluisse: ideo bello persequendos esse credunt. Alii vestrum, voluisse quidem nos hoc, non tamen ob id bello persequendos esse: neque moribus, neque legibus ullius civitatis ita comparatum esse, ut si quis vellet

inimicum perire, si nihil fecerit quo id fiat, capitis damnetur. His, qui nos pœna non crimine liberant, gratiam quidem habemus; ipsi nobis hanc dicimus legem, si omnes volumus quod arguimur, non distinguimus voluntatem a facto: omnes plectamur. Si alii principum nostrorum vobis, alii regi fauerunt, non postulo ut propter nos, qui partium vestrarum fuimus, regis fautores salvi sint: illud deprecor, ne nos propter illos pereamus. Non estis vos illis infestiores, quam civitas ipsa: & hoc qui sciebant, plerique eorum aut profugerunt, aut mortem sibi consiverunt; alii damnati a nobis potestate vestra erunt, Patres conscripti. Ceteri Rhodii, sicut gratiam nullam meriti hoc bello, ita ne pœnam quidem sumus. Priorum nostrorum benefactorum cumulus, hoc quod nunc cessatum in officio est, expleat. Cum tribus regibus gessistis bella per hos anos, ne plus obsit nobis quod uno bello cessavimus, quam quod duobus bellis pro vobis pugnavimus. Philippum, Antiochum, Persea, tanquam tres sententias pōnitis, duæ nos atque solvunt, una dubia est, ut gravior sit. Illi de nobis si iudicarent, damnati essemus, vos iudicate, Patres conscripti, sit Rhodus in terris, an funditus deleatur. Non enim de bello deliberatis, Patres conscripti, quod inferre potestis, gerere non potestis: cum nemo Rhodiorum arma adversus vos laturus sit. Si perseverabitis in ira, tempus a vobis petemus, quo hanc funestam legationem domum referamus: omnia libera capita, quidquid Rhodiorum vinorum, fœminarum est, cum omni pecunia nostra naves conscendemus: ac relictis penatibus publicis privatisque Romam veniemus: & omni auro & argento, quidquid publici, quidquid privati est, in comitro, in vestibulo curiæ vestra cumulado, corpora nostra

stra conjugumque ac liberorum vestra potestati permittemus, hic passuri quodcumque patiendum erit, procul ab oculis nostris urbs nostra diripiatur, incendatur. Hostes Rhodias esse Romani judicare possunt: est tamen & nostrum aliquod de nobis iudicium, quo nunquam iudicavimus nos vestros hostes: nec quicquam hostile, etiam si omnia patimur, faciemus.

CAPUT XXIII.

Rhodii, dicta in sonatu causa, neque ut socii, neque ut hostes dimittuntur: liberati belli metu, quod ab Romanis sibi instare credebant, aliam legationem cum dono Romam mittunt: interim deficientes Caria urbes nonnullas parere cogunt.

Secundum talem orationem universi rursus prociderunt, ramosque oleæ supplices astantes, tandem excitati curia excesserunt. Tunc sententiæ interrogari coeptæ. Infestissimi Rhodiis erant, qui consules prætorésve aut legati gesserant in Macedonia bellum. Plurimum causam eorum adjuvit M. Porcius Cato, qui asper ingenio, tum lenem mitemque senatorem egit. Non inferam simulacrum viri copiosi, quæ dixerit referendo, ipsius oratio scripta extat, Originum quinto libro inclusa. Rhodiis responsum ita redditum est, *ut nec hostes fierent, nec socii permanerent.* Philocrates & Astymedes principes legationis erant: partem cum Philocrate renuntiare Rhodum legationem placuit, partem cum Astymede Romæ subflere: * quæ agerentur sciret, certioresque suos faceret. In præsentia deducere ante certam diem ex Lycia Cariaque iusserunt præfectos, Hæc Rhodum nuntiata, quæ per

se tristitia fuissent, quia majoris mali levatus erat timor, cum bellum timuissent, in gaudium renuntiata verterunt. Itaque extemplo coronam XX. millium aureorum decreverunt. * Theodotum præfectum classis in eam
 • al. legationem miserunt. Societatem ab Romanis ita volebant peti, ut nullum de ea re sci-
 Theatrelū, tum populi fieret, aut literis mandaretur: quod nisi impetrarent, major repulsis ignominia esset. Præfecti classis id unius erat jus, ut agere de ea re sine rogatione ulla perlata posset. Nam ita per tot annos in amicitia fuerant, ut sociali fœdere se cum Romanis non illigarent: ob nullam aliam causam, quam ne spem regibus abscinderent auxilii sui, si cui opus esset, neu sibi ipsis fructus ex benignitate & fortuna eorum percipiendi. Tunc utique petenda societas videbatur, non quæ tutiores eos ab aliis faceret (nec enim timebant quenquam præter Romanos) sed quæ ipsis Romanis minus suspectos. Sub idem fere tempus & Caunii descivere ab his, & Mylassenses Euromensium oppida occuparunt. Non ita fracti animi civitatis erant, ut non sentirent, si Lycia & Caria ademptæ ab Romanis forent, cetera aut seipsa per defectionem liberarent, aut a finitimis occuparentur: includi se insulæ parvæ, & sterilis agri litoribus, quæ nequaquam alere tantæ urbis populum posset. Missa igitur juventute propere, & Caunios, quanquam Cybirtarum asciverant auxilia, coegerunt imperio parere: & Mylassenses Alabandeosque, qui, Euromensium provincia adempta, ad ipsos conjuncto exercitu venerunt, circa Orthosiam acie vicerunt.

CAPUT XXIV.

L. Anicius ex Illyrico profectus in Epirum, provinciam, redactis in potestatem omnibus oppidis, pacat: reversus in Illyricum, de sententia legatorum, quos ad id senatus misit, dat libertatem Illyriis, eosque in tres regiones dividit.

DUM hæc ibi, alia in Macedonia, alia 26

Romæ geruntur, interim in Illyrico L. Anicius, rege Gentio, sicut ante dictum est, in potestatem redacto, Scodraë, quæ regia fuerat, præsidio imposito Gabinium præfecit, Rhizoni & Olcinio urbibus opportunis G. Licinium. Præpositis his Illyrico, cum reliquo exercitu in Epirum est profectus. Ubi prima Phanota ei dedita, tota multitudine cum infulis obviam effusa. Hic præsidio imposito, in Molossidem transgressus: cujus oppidis præter Palsaronem & Tegmonem, & Philacem, & Horreum, receptis, primum ad Palsaronem ducit. Actinous & Theodotus principes ejus civitatis erant, insignes & favore Persei, & odio adversus Romanos, iidem universæ genti auctores de seiscendi ab Romanis. Hi conscientia privatæ noxæ, quia ipsis nulla spes veniæ erat, ut communi ruina patriæ opprimerentur, clauferunt portas, multitudinem ut mortem servituti præponerent hortantes. Nemo adversus præpotentes viros hiscere audebat. Tandem Theodotus quidam nobilis & ipse adolescens, cum major a Romanis metus timorem a principibus suis vicisset, *Qua vos rabies, inquit, agitat, qui duorum hominum noxæ * civitatis accessionem facitis? Equidem* ^{al.} *pro patria qui lethum oppetissent, sape fando* ^{civitatē}

audivi: quipatriam pro se perire equum censerent, hi primi inventi sunt. Quin aperimus portas, & imperium accipimus quod orbis terrarum accepit? Hæc dicentem cum multitudo sequeretur, Antinous & Theodotus in primam stationem hostium irruerunt, atque ibi offerentes se ipsi vulneribus interfecti, urbs dedita est Romanis. Simili pertinacia Cephalonis principis clausum Tegmonem, ipso interfecto, per deditionem recepit. Nec Phylace, nec Horreum oppugnationem tulerunt. Pacata Epiro, divisique in hiberna copiis per opportunas urbes, regressus ipse in Illyricum, Scodræ, quo quinque legati ab Roma venerant, evocatis ex tota provincia principibus, conventum habuit. Ibi pro tribunali pronuntiavit de sententia consilii, S. P. Q. R. Illyrios esse liberos subere, præsidia ex omnibus oppidis, arcibus & castellis sese deducturum. non solum liberos, sed etiam immunes fore Issenses, & Taulantios, Dassariorum Pirustas, Rhizonitas, Olciniatas, quod incolumi Gentio ad Romanos defecissent. Daorsis quoque immunitatem dare, quod relicto Caravantio cum armis ad Romanos transissent: Scodrensibus & Dassarenis & Selepitanis ceterisque Illyriis veligat dimidium ejus quod regi pendissent. Inde in tres partes Illyricum divisit, unam eam fecit, quæ supra dicta est, alteram Labeatas omnes, tertiam Agravonitas, & Rhizonitas, & Olciniatas, accolæque eorum. Hac formula dicta in Illyrico, ipse in Epiri Passaronem in hiberna rediit.

CAPUT XXV.

Paulus Æmilius, misso Q. Maximo filio ad diripiendas urbes nonnullas, quæ pertinacius pro Perseo steterant, præpositoque castris C. Sulpicio Gallo; ipse ex Macedonia in Græciam proficiscitur: hæc peragrata, in Macedoniam revertitur: advocato Amphipolim Macedonum concilio, ex sententia decem legatorum pronuntiat de statu Macedonia; quam liberam esse jussam, in quatuor regiones describit.

DUm hæc in Illyrico gerunt, Paulus ante adventum decem legatorum Q. Maximum filium jam ab Roma regressum, ad Æginium & Agassas diripiendas mittit: Agassas, quod dum Martio COS. tradidissent urbem, petita ultro societate Romana, delecerant rursus ad Persea: Æginiensium novum crimen erat: famæ de victoria Romanorum fidem non habentes, in quosdam militum urbem ingressos hostiliter sævierant. Ad Æniorum quoque hostiliter urbem diripiendam L. Postumium misit, quod pertinacius quam finitimæ civitates in armis fuerant. Autumnus fere tempus erat, cujus temporis initio circumeundam Græciam, visendaque quæ nobilitata fama magis auribus accepta sunt, quam oculis noscuntur, ut statuit; præposito castris C. Sulpicio Gallo, profectus cum haud magno comitatu, tegentibus latera Scipione filio & Athenæo Eumenis regis fratre, per Thessaliam Delphos petit inclytum oraculum. Ubi sacrificio Apollini facto, inchoatas in vestibulo columnas, quibus imposituri statuas regis Persei fuerant, suis statuis victor destinavit. Leba-

diæ quoque templum Jovis Trophonii adiit ,
 ibi cum vidisset os specus , per quod oraculo
 utentes sciscitatum deos descendunt , sacri-
 ficio Jovi Hercynæque facto , quorum ibi
 templum est , Chalcidem ad spectaculum Eu-
 * al. Eubææque
 ripsi , * evoque ante insule ponte continenti jun-
 ctæ descendit . A Chalcide Aulidem trajicit
 trium millium spatio distantem , portum in-
 clytum statione quopdam mille navium Aga-
 memnoniæ classis : Dianæque templum , ubi na-
 vibus cursum ad Trojam , filia victima aris
 admota , rex ille regum petiit . Inde Oropum
 Atticæ ventum est , ubi pro deo vates Amphi-
 lochus colitur , templumque vetustum est fon-
 tibus rivisque circa amœnum : Athenas inde ,
 plenas quidem & ipsas vetustate famæ , multa
 tamen visenda habentes : arcem , portus , mu-
 ros Pyræum urbi jungentes , navalia magno-
 rum imperatorum , simulacra deorum homi-
 numque omni genere & materiæ & artium
 28 insignia . Sacrificio Minervæ præfidi arcis in
 urbe facto profectus , Corinthum altero die
 pervenit . Urbs erat tunc præclara ante exci-
 dium . arx quoque & isthmus præbuere spe-
 ctaculum : arx inter omnia in immanem alti-
 tudinem edita , scatens fontibus : isthmus
 duo maria ab occasu & ortu solis finitima ar-
 ctis faucibus dirimens . Sicyonem inde & Ar-
 gos nobiles urbes adit : inde haud parem opi-
 bus Epidaurum , sed inclytam Æsculapii no-
 bili templo , quod V. millibus passuum ab ur-
 be distans , nunc vestigiis revulsoforum dono-
 rum , tum donis dives erat , quæ remediorum
 salutarium ægri mercedem sacra verant deo .
 Inde Lacedæmonem adit , non operum magni-
 ficentia , sed disciplina institutisque memora-
 bilem : unde per Megalopolim Olympiam a-
 scendit , Ubi & alia quidem spectanda visa , &

Jovem velut præsentem intuens, motus animo est. Itaque haud secus quam si in Capitolio immolaturus esset, sacrificium amplius solito apparari iussit. Ita peragrata Græcia, ut nihil eorum quæ quisque Persei bello privatim ac publice sensisset, inquireret, ne cuius metu sollicitaret animos sociorum. Demetriadem cum revertit, in itinere sordidata turba Ætolorum occurrit, mirantique & percunctanti quid esset, deferitur, DL. principes ab Lycisco & Titippo circumfesso senatu per milites Romanos missos a Bæbio præside interfectos, alios in exilium actos esse, bonaque eorum, qui interfecti essent, & exulum possidere qui arguebant. Jussis Amphipolim adesse, ipse convento Cn. Octavio Demetriade, postquam fama accidit trajecisse jam mare X. legatos, omnibus aliis omisissis Apolloniam ad eos pergit. Quo cum Perseus obviam Amphipoli nimis soluta custodia processisset, (id diei iter est) ipsum quidem benigne allocutus est: cæterum postquam in castra ad Amphipolim venit, graviter increpuisse traditur C. Sulpitium, primum quod Persea tam procul a se vagari per provinciam passus est: deinde quod adeo indulgisset militibus, ut nudare tegulis muros urbis ad tegenda hibernacula sua pateretur; referrique tegulas, & refarciri tecta, sicut fuerant, iussit. Et Persea quidem cum majore filio Philippo traditos A. Postumio in custodiam misit: filiam cum minore filio a Samothrace accitos Amphipolim, omni liberali cultu habuit. Ipse, ubi dies venit quo adesse Amphipoli denos principes civitatum iusserat, literasque omnes quæ ubique depositæ essent, & pecuniam regiam conferri, cum X. legatis circumfusa omni multitudine Macedonum, in tribunali confedit. Assuetis re-

gia

gio imperio, tamen novum formam terribilem præbuit tribunal, summotor aditus, præco, accensus, infueta omnia oculis auribusque, quæ vel socios, nedum hostes victos terrere possent. Silentio per præconem factio, Paulus Latine, quæ senatui, quæ sibi ex consilii sententia visa essent, pronuntiavit: ea Cn. Octavius prætor (nam & ipse aderat) interpretata sermone Græco referebat. Omnium primum liberos esse iubere Macedonas, habentes urbes easdem agrosque, utentes legibus suis, annos creantes magistratus, tributum dimidium ejus quod pependissent regibus, pendere P.R. Deinde in IV. regiones dividi Macedoniam, unam fore & primam partem, quod agri inter Strymonem & Nessum amnem sit: accessurum huic parti trans Nessum ad orientem versum, qua Perseus tenuisset vicos, castella, oppida, præter Ænium & Maroneam & Abdera: trans Strymonem autem vergentia ad occasum, Bisaliicam omnem cum Heraclea, quam Sinticen appellant. Secundam fore regionem, quam ab ortu Strymonis amplecteretur amnis, præter Sinticen Heracleam & Bisaltas: ab occasu, qua Axius terminaret fluvius, additis Pæonis, qui prope Axium flumen ad regionem orientis colerent. Tertia pars facta, quam Axius ab oriente, Peneus amnis ab occasu cingunt, ad septentrionem Bora mons obijcitur, adjecta huic parti regio Paonia, qua ab occasu præter Axium amnem porrigitur. Edessa quoque & Berœa eodem concesserunt. IV. regio trans Boram montem, una parte confinis Illyrico, altera Epiro: Capita regionum ubi concilia fierent, prima regionis Amphipolim, secunda Thessalonicem, tertia Pellam, quarta Pelagoniam fecit. Eo concilia sua cujusque regionis indici, pecuniam conferri, ibi magistratus creari jussit, Pronuntiavit deinde,

neque connubium, neque commercium agrorum
 adificiorumque inter se placere cuiquam extra
 fines regionis sua esse. Metalla quoque auri
 atque argenti non exerceri, ferri & aris permit-
 ti. Vestigal exercentibus dimidium ejus imposi-
 tum, quod pependissent regi. Et sale in vecto uti
 vetuit. Dardanis repentibus Paoniam, quod
 & sua fuisset, & continens esset finibus suis,
 omnibus dare libertatem pronuntiavit, qui sub
 regno Persei fuissent. Post non impetratam
 Paoniam, salis commercium dedit. tertia re-
 gioni imperavit, ut Stobos Paonia deueherent,
 pratiumque statuit. Navalem materiam & ipse
 cadere, & alios pati vetuit. Regionibus, qua
 affines barbaris essent (excepta autem tertia
 omnes erant) permisit ut presidia armata in
 finibus extremis haberent. Hæc pronuntiata 300
 primo die conventus varie affecerunt animos.
 Libertas præter spem data arrexuit, & leva-
 rum annum vestigal regionatim commerciis
 interruptis ita videri lacerata, tanquam ani-
 malia in artus alterum alterius indigentes
 dillecta: adeo quanta Macedonia esset,
 quam divisui facilis,* & a seipsa quæque con-
 tempta pars esset, Macedones quoque igno-
 rabant. Pars prima Bisaltas habet fortissi-
 mos viros, (trans Nessum amnem incolunt,
 & circa Strymonem) & multas frugum pro-
 prietates, & metalla, & opportunitatem Am-
 phipolis, quæ objecta claudit omnes ab ori-
 ente sole in Macedoniam raditus. Secunda pars
 celeberrimas urbes Thessalonicem & Cassan-
 driam habet, ad hoc Pallenem fertilem ac
 frugiferam terram. maritimas quoque oppor-
 tunitates ei præbent portus ad Toronem ac
 montem Atho (Æneæ vocant hunc) alii ad
 insulam Eubœam, alii ad Hellespontum op-
 portune versi. Tertia regio nobiles urbes
 Edeſ-

* al.
 ut se
 ipsa
 quæ.
 que
 con-
 ten-
 ta.

Edeſſam & Brœam & Pellam habet, & Veteriorum bellicoſam gentem: incolas quoque permultos Gallos & Illyricos impigros cultores. Quartam regionem Heordei & Linceſtæ & Pelagones incolunt: juncta his Atintania & Stymphalis & Elimiotis. Frigida hæc omnis, duraque cultu, & aſpera plaga eſt, cultorum quoque ingenia terræ ſimilia habet. ferocioreſ eos & accolæ barbari faciunt, nunc bello exercentes, nunc in pace miſcentes ritus ſuos. Diviſæ itaque Macedoniæ partium uſibus ſeparatis, quanta univerſos teneat. Macedonas formula dicta, cum leges quoque ſe daturum oſtendiſſet.

CAPUT XXVI.

Paulus Æmilius cum decem legatis in eas Græcia, atque Aſia gentes, qua partium Perſei fuerant, inquirir.

- 31 **Æ** Toli deinde citati: in qua cognitione: magis utra pars Romanis, utra regi fa- viſſet, quæſitum eſt, quam utri feciſſent injuriam, aut accepiſſent. Noxa liberati interfectores, exilium pulſis æque ratum fuit, ac mors interfectis. A. Bæbius unus eſt damnatus, quod milites Romanos præbuiſſet ad miniſterium cædis. Hic eventus Ætolorum cauſæ in omnibus Græciæ gentibus populisque eorum, qui partis Romanorum fuerant, inflavit ad intolerabilem ſuperbiam animos, & obnoxios pedibus eorum ſubjecit, quos aliqua parte ſuſpicio favoris in regem contigerat. Triagenæ principum in civitatibus erant: duo quæ adulando aut Romanorum imperium, aut amicitiam regum ſibi privatim opes oppreſſis faciebant civitatibus: medium unum utri-

utrique generi adversum, libertatem & leges tuebatur. His ut major apud suos caritas, ita minor apud externos gratia erat. Secundis rebus elati Romanorum partis ejus fautores, solitum in magistratibus, soli in legationibus erant. Hi cum frequentes & ex Peloponneso, & ex Bœotia, & ex aliis Græciæ conciliis adessent, implere aures decem legatorum: non eos tantum, qui se propalam per vanitatem jactassent, tanquam hospites & amicos Persei, sed multo plures alios ex occulto fuisse: reliquos per speciem tuenda libertatis in conciliis adversus Romanos omnia instruxisse: nec aliter eas mansuras in fide gentes, nisi fractis animis partium aleretur, confirmareturque auctoritas eorum, qui nihil præter imperium Romanorum expectarent. Ab his editis nominibus, evocati literis imperatoris ex Ætolia, Acarnania, & Epiro & Bœotia, qui Romam ad causam dicendam sequerentur: in Achajam ex decem legatorum numero profecti duo, C. Claudius, & Cn. Domitius, ut ipsi edicto evocarent. Id duabus de causis factum, una quod fiduciæ plus animorumque esse Achæis ad non parendum credebant, & forsitan etiam in periculo fore Callicratem & ceteros criminum auctores delatoresque: altera, cur præsentibus evocarent, causa erat, quod ex aliis gentibus principum literas deprehenfas in commentariis regiis habebant; in Achæis cæcum erat crimen, nullis eorum literis inventis. Ætolis dimissis, Acarnanum citata gens: in his nihil novatum, nisi quod Leucas exempta est Acarnanum concilio. Quærendo deinde latius, qui publice aut privatim partium regis fuissent, in Asiam quoque cognitionem extendere, & ad Antissam in Lesbos insula diruendam, traducendos Methymnam Antissæos, Labeonem miserunt: quod

An-

Antenorem regium præfectum, quo tempore cum lembis circa Lesbum est vagatus, portu receptum com meatibus juvissent. Duo securi percussi viri insignes: Andronicus Andronici filius Ætolus, quod patrem secutus arma contra populum Romanum tulisset: & Neo Thebanus, quo auctore societatem cum Perseo junxerant..

C A P U T XXVII.

Æmilius, ad firmandum rerum statum in Macedonia, assignat genti commune concilium, & salubres dat leges: ut quid libertati officiat, eos omnes, qui in regiis ministeriis fuerunt, jubet Macedonia excedere, atque in Italiam ire.

- 32 **H** Is rerum externarum cognitionibus interpolitis, Macedonum rursus advocatum concilium: pronuntiatum, quod ad statum Macedonia pertinebat, senatores, quos Syne-dros vocant, legendos esse, quorum consilio Respublica administraretur. Nomina deinde sunt recitata principum Macedonum, quos cum liberis majoribus quam XV. annos natis præcedere in Italiam placeret. Id prima specie scævum, mox apparuit multitudini Macedonum pro libertate sua esse factum. Nominati sunt enim regis amici purpuratique duces exercituum, præfecti navium aut præsidiorum, servire regi humiliter, aliis superbe imperare assueti. prædivites alii, alii quos fortunę non æquarent his sumptibus pares: regius omnibus victus vestitusq;, nulli civilis animus, neq; legum neq; libertatis æque patiens. Omnes igitur, qui in aliquibus ministeriis regiis, etiam qui in minimis legationibus fuerant, jussi Ma-
ce.

cedonia excedere, atque in Italiam ire: qui non paruisset imperio, mors denuntiata. Le-
ges Macedoniæ dedit cum tanta cura, ut non
hostibus victis, sed sociis bene meritis dare
videretur, & quas ne usus quidem longo
tempore, qui unus est legum corrector, ex-
periendo argueret.

CAPUT XXVIII.

*Æmilius in maximo Europa atque Asiæ conven-
tu facit Amphipoli apparatusissimum ludicrum.*

AB feriis rebus ludicrum, quod ex multo
ante præparato, & in Asiæ civitates, &
ad reges missis qui denuntiarent, & cum cir-
cumiret ipse Græciæ civitates, indixerat prin-
cipibus, magno apparatu Amphipoli fecit.
Nam & artificum omnis generis, qui ludi-
cram artem, faciebant, ex toto orbe terrarum
multitudo, & athletarum & nobilium equo-
rum convenit: & legationes cum victimis, &
quidquid aliud deorum hominumque causa fieri
magnis ludis in Græcia solet. Ita factum est,
ut non magnificentiam tantum, sed pru-
dentiam in dandis spectaculis, ad quæ rudes
tum Romani erant, admirarentur. Epulæ
quoque legationibus paratæ & opulentia &
cura eadem. Vulgo dictum ipsius ferebant,
& convivium instruere, & ludos parare e-
iusdem esse, qui vincere bello sciret. Editio
ludicri omnis generis, clypeisque æreis in
naves impositis, cætera omnis generis arma
cumulata in ingentem acervum, præcatus
Martem, Minervam, * Luna mque matrem, • al.
& cæteros deos, quibus spolia hostium di- Lu-
care jus fasque est, ipse imperator facè sub nam-
data succendit, deinde circumstantes tribuni que-
mi-

militum pro se quisque ignes conjecerunt. Notata est in illo conventu Europę, Asięque, undique partim ad gratulationem, partim ad spectaculum contracta multitudo, tantis navalibus terrestribusque exercitibus, ea copia rerum, ea vilitas annonę, ut & privatis, & civitatibus, & gentibus dona data pleraque ejus generis sint ab imperatore, non in usum modo præsentem, sed etiam quod domos aveherent. Spectaculo fuit ei, quę venerat turbę, non scenicum magis ludicrum, non certamina hominum, aut curricula equorum, quam præda Macedonica omnis ut viseretur exposita, statuarum, tabularumque, textilium & vasorum ex auro & argento & ære & ebore factorum ingenti cura in ea regia, ut non in præsentem modo speciem * qualibus referta regia Alexandrię erat, sed in perpetuum usum fierent. Hęc in classem imposita, devehenda Romam Cn. Octavio data.

* al-
quas
lis.

CAPUT XXIX.

Æmilius ex Macedonia profectus, missis P. Nasica, & Q. Maximo filio ad depopulandos Illyricos, qui Persea juverant bello, ipse in Epirum venit: direptis ibi multis urbibus, divisaque opima præda militibus, ad mare Oricum descendit: inde in Italiam transgreditur: paulo post trajicit & Anicius.

PAULUS benigne legatis dimissis, transgressus Strymonem, mille passuum ab Amphipoli castra posuit: inde profectus, Pellam quinto die pervenit. Prætergressus urbem, ad Spelæum (quod vocant) biduum moratus, P. Nasicam, & Q. Maximum filium cum parte copiarum ad depopulandos Illyrios,

rios, qui Persea juverant bello, misit, iussos
ad Oricum sibi occurrere. ipse Epirum pe-
tens quintisdecimis castris Palsaronem perve-
nit. Haud procul inde Anicii castra aberant. 34
ad quem literis missis, ne quid ad ea quæ fie-
rent, moveretur: senatum prædam Epiri ci-
vitatum, quæ ad Persea defecissent, exerci-
tui dedisse: summis centurionibus in singu-
las urbes, qui se dicerent ad præsidia deducen-
da venisse, ut liberi Epirotæ, sicut Macedo-
nes, essent, denos principes ex singulis evo-
cavit civitatibus. quibus cum denuntiasset,
ut aurum atq; argentum in publicum profer-
retur, per omnes civitates cohortes dimisit.
ante in ultiores quam in propiores profecti,
ut uno die in omnes perveniretur. Editæ tri-
bunis centurionibusque erant, quæ ageren-
tur. mane omne aurum argentumque colla-
tum hora quarta signum ad diripiendas urbes
datum est militibus: tantaque præda fuit, ut
in equitem CCCC. denarii, peditibus duceni
dividerentur, CL. millia capitum humanorum
abducerentur. Muri deinde direptarum ur-
bium diruti sunt: ea fuere oppida circa LXX.
vendita præda omnium, de ea summa militi
numeratum est. Paulus ad mare Oricum de-
scendit, nequaquam, ut ratus erat, exple-
tis milieum animis, qui tanquam nullum in
Macedonia gessissent bellum, expertes regie
prædæ esse indignabantur. Orici cum missas
cum Scipione Nasica Maximoque filio copias
invenisset, exercitu in naves imposito in Ita-
liam trajecit. Et post paucos dies Anicius
conventu reliquorum Epirotarum Acarna-
numque acto, iussisque in Italiam sequi prin-
cipibus, quorum cognitionem causæ reserva-
rat, & ipse navibus expectatis, quibus usus
Macedonicus exercitus erat, in Italiam traje-
cit.

C A P U T XXX.

Legati missi ab Senatu in Asiam ad comprimendum tumultum Gallorum, qui Eumeni regi bellum intulerant, nihil proficiunt.

CUm hæc in Macedonia Epiroque gesta sunt, legati qui cum Attalo ad finiendum bellum inter Gallos & regem Eumenem missi erant, in Asiam pervenerunt. Induciis per hiemem factis, & Galli domos abjerant, & rex in hiberna concesserat Pergamum, gravique morbo æger fuerat. Ver primum ex domo excivit: jamque Synnada pervenerant, cum Eumenes ad Sardes undique exercitum contraxerat. Ibi & Romani Solovettium ducem Gallorum Synnadis allocuti, & Attalus cum eis profectus: sed castra Gallorum intrare eum non placuit, ne animi ex disceptatione irritarentur. P. Licinius cum regulo Gallorum est locutus, retulitque ferociorem eum deprecando factum, ut mirum videri posset, inter opulentos reges Antiochum Ptolemæumque tantum legatorum Romanorum verba valuisse, ut extemplo pacem facerent, apud Gallos nullius momenti fuisse.

CAPUT XXXI.

Reges Perseus, & Gentius Romam adducti, cum alia turba captivorum, tum qui principes Macedonum, atque Græcorum fuerant accersiti, dantur in custodiam: venientibus deinde ad Urbem Paulo, Anicio, & Octavio triumphus a senatu decernitur: Paulo tamen propter minorem prædam a militibus triumphus impeditur.

Romam primum reges captivi Perseus & 35
Gentius in custodiam cum liberis adducti, dein turba alia captivorum: tum quibus Macedonum denuntiatum erat ut Romam venirent: principumque Græciæ: nam hi quoque non solum præsentibus exciti erant, sed etiam si qui apud reges esse dicebantur, literis accersiti sunt. Paulus ipse post dies paucos regia nave ingentis magnitudinis, quam XVI. versus remorum agebant, ornata Macedonicis spoliis, non insignium tantum armorum, sed etiam regionum textilium, adverso Tiberi ad urbem est subvectus, completis ripis obviam effusa multitudo. Paucos post dies Anicius & Octavius classe sua advecti. Tribus iis omnibus decretus est ab senatu triumphus: mandatumque Q. Cassio prætori, cum trib. pleb. ex auctoritate patrum ageret, rogationem ad plebem ferrent, ut iis quo die urbem triumphantes inveherentur, imperium esset. Intacta invidia media sunt, ad summa ferme tendit. Nec de Anicii, nec de Octavii triumpho dubitatum est. Paulum, cui ipsi quoque se comparare erubuisse, obreatus carpsit. Antiqua disciplina milites habuerat. de præda parcius quam speraverant, ex tantis regiis opibus dederat, nihil relicturus,

rus, si auiditati indulgeretur, quod in ærarium deferret. totus Macedonicus exercitus imperatori erat negligenter adfuturus comitiis ferendæ legis: sed eos Servius Sulpitius Galba, qui trib. mil. secundæ legionis in Macedonia fuerat, privatim imperatori inimicus, prensando ipse, & per suæ legionis milites sollicitando, stimularat ut frequentes ad suffragium adessent, imperiosum ducem & malignum, antiquando rogationem qua de triumpho ejus ferretur, ulciscerentur: plebem urbanam secuturam esse militum iudicia: pecuniam illum dare non potuisse, militem honorem dare non posse: ne speraret ibi fructum gratia, ubi non meruisset. His incitatis, cum in Capitolio rogationem eam T. Sempronius tribunus pleb. ferret; & privatis lege dicendi locus esset; nec ad suadendum, ut in re minime dubia, quisquam procederet; Servius Galba repente processit, & a tribuno postulavit, ut quoniam hora jam octava diei esset, nec satis temporis ad demonstrandum haberet, cur L. Æmilius non juberent triumphare, in posterum diem differrent, & mane eam rem agerent. Integro sibi die ad causam eam orandam opus esse. Cum tribunus dicere eo die si quid vellet, juberet: in noctem rem dicendo extraxit, referendo admonendoque, exacta acerbè munia militia: plus laboris, plus periculi quam desiderasset res, injunctum: contra in premiis, in honoribus omnia arctata: militiamque, si talibus succedat ducibus, horridiorem asperiorēque bellantibus, eandem victoribus inopem atque inhonoratam futuram. Macedonas in meliori fortuna, quam milites Romanos esse. Si frequentes postero die ad legem antiquandam adessent, intellecturos potentes viros, non omnia in ducis, aliquid &

in militum manu esse. His vocibus incitati, postero die milites tanta frequentia Capitolium compleverunt, ut aditus nulli præterea ad suffragium ferendum esset. Intro vocatæ primæ tribus cum antiquarent, concursus in Capitolium principum civitatis factus est; indignum facinus esse clamitantium, L. Paulum tanti belli victorem despoliari triumpho: obnoxios imperatores tradi licentia atque avaritiæ militari: * in uno nimis se per ambitionem peccare: Quid si domini milites imperatoribus imponantur? In Galbam pro se quisque probra ingerere.

* al.
ultro
nimis
ipse.

CAPUT XXXII.

Pro Pauli Æmilii triumpho M. Servilius orationem ad populum habet.

TAndem hoc tumultu sedato, M. Servilius, qui COS. & magister equitum fuerat, ut de integro eam rem agerent, ab tribunis petere, dicendique sibi ad populum potestatem facerent. Tribuni cum ad liberandum secessissent, victi auctoritatibus principum, de integro agere ceperunt: revocaturusque se easdem tribus renuntiarunt, si M. Servilius alique privati qui dicere vellent, dixissent. Tum Servilius: *Quantus imp. L. Æmilius fuerit, Quirites, si ex alia re nulla æstimari possit, vel hoc satis erat, quod cum tam seditiosos & leves milites, tam nobilem, tam temerarium, tam eloquentem ad instigandam multitudinem inimicum in castris haberet, nullam in exercitu seditionem habuit. Eadem severitas imperii, quam nunc oderunt, tunc eos continuit. r. al. tunc*
quis antiqua disciplina habiti neque fecerunt. quæ-
Servus quidem Galba, si in L. Paulo arcu-
sando tyrocinium ponere, & documentum eloquent.

quentia dare voluit, non triumphum impedire debuit: quem, si nihil aliud, senatus iustum esse iudicaverat: sed postero die quam trium-

* al. phatum est, privatam cum visurus esset, non deferret, & legibus interrogaret: aut re, in serius paulo, cum primum magistratus ipse cepisset, diem diceret, inimicum ad populum accusare.

ret. Ita & pretium recte facii triumphum haberet L. Paulus pro egregie bello gesto: & panam, siquid & veteri gloria sua & nova indignum fecisset. Sed videlicet cui nullum crimen* probrum

* al. nul-lum pro-brum dicere poterat, ejus obrectare laudes voluit. Diem integrum hesterno die ad accusandum L. Paulum petiit: quatuor horas, quantum supererat diei; dicendo absumpsit. Quis unquam tam nocens reus fuit, cujus vitia vitæ tot horis expromi non possent? Quil interim objecit, quod L. Paulus, si causam dicat, negatum velit? Duas mihi aliquis conciones parumper faciat, unam militum Macedonicorum, puram alteram integrioris judicii & favore & odio: universo judicante P. R. apud concionem togatam & urbanam prius reus agatur. Quid apud Quirites Romanos, Servi Galba, diceret? Illa enim tibi tota abscissa oratio esset. In statione severius & intentius institisti: vigilia acerbius & diligentius circumite sunt: operis plus quam antea fecisti, cum ipse imperator & exactor circumires. Eodem die & iter fecisti, & in aciem ex itinere duxisti. Ne victorem quidem te acquiescere passus est, statim ad persequendos hostes duxit. Cum te prada partienda locuplerem facere posset, pecuniam regiam translaturus in triumpho est, & in avarium laturus. Hac sicut ad militum animos stimulos aliquem aculeum habent, qui parum licentia, parum avaritia sua inservitum censent:

sent: ita ad P. R. nihil valuisse, qui ut vetera atque audita a parentibus suis non repetat, qua ambitione imperatorum clades accepta sint, qua severitate imperii victoria parata: proximo certe Punico bello, quid inter M. Minutium magistrum equitum, & Q. Fabium Maximum dictatorem interfuerit, meminit. Itaque accusatorem id scire potuisse, & supervacaneam defensionem Pauli fuisse. Transeat ad alteram concionem, nec Quirites vos, sed milites videor appellaturus, si nomen hoc saltem ruborem incutere, & verecundiam aliquam imperatoris violandi afferre possit. Equidem ipse aliter affectus animo sum, qui apud exercitum mihi loqui videar, quam paulo ante eram cum ad plebem urbanam spectabat oratio. Quid etiam dicitis milites? Aliquis est Roma, prater Perseam, qui triumphari de Macedonibus nolit: & eum non iisdem manibus discerpitis, quibus Macedonas vicistis? Vincere vos prohibuisset, si potuisset, qui triumphantes urbem inire prohibet. Erratis milites, si triumphum imperatoris tantum, & non militum quoque, & universi P. R. esse decus censeris. Non unius hoc Pauli. Multi etiam qui ab senatu non impetrarunt triumphum, in monte Albano triumpharunt. Nemo L. Paulo magis eripere decus perfecti belli Macedonici potest, quam C. Lucetatio primi Punico belli, quam P. Cornelio secundi, quam illis qui post eos triumphaverunt. Nec L. Paulum minorem aut majorem imperatorem triumphus faciet: militum magis in hoc universique P. R. fama agitur: primum ne invidia & ingrati animi adversus clarissimum quengue civem opinionem habeat, & imitari in hoc populum Atheniensem lacrantem invidia principes suos videatur. Satis peccatum in Camillo a majoribus vestris

est, quem tamen ante receptam per eum a Gallis urbem violarunt: satis insuper a vobis in P. Africano, Literni domicilium & sedem fuisse domitoris Africa, Literni sepulchrum ostendit. Erubescamus, gloria si par illis viris L. Paulus, injuria vestra exequetur. Hac igitur primum infamia deleatur. fœda apud alias gentes, damnoſa opud nostras. Quis enim aut Africani, aut Pauli similis esse ingrata & inimica bonis civitate velit? Si infamia nulla esset, & de gloria tantum ageretur, qui tandem triumphus non communem nominis Romani gloriam habet? Tot de Gallis triumphi, tot de Hispanis, tot de Pœnis, ipsorum tantum imperatorum an P. R. dicuntur? Quemadmodum non de Pyrrho modo, nec de Annibale, sed de Epitatis Carthaginensibusque triumphus acti sunt: sc̄c non M. Curius tantum, nec P. Cornelius, sed Romani triumpharunt. Militum quidem propria est causa, qui & ipsi laureati, & quisque donis, quibus donati sunt, insignes triumphum nomine cient: suasque & imp. laudes canentes per urbem incedunt. Si quando non deportati ex provincia milites ad triumphum sint, fremunt: & tamen tum quoque se absentes, quod suis manibus parva victoria sit, triumphare credunt. Si quis vos interroget, milites, ad quam rem in Italiam deportati, & non statim consec̄ta provincia dimissi sitis: quid Romam frequentes sub signis veneritis, quid moremini hic, & non diversi domos quisque abeat vestras: quid aliud respondetis, quam vos triumphantes videri velle? Vos certe victores conspici velle debebatis. Triumphatum nuper de Philippo patre hujus

3 & de Antiocho est. ambo regnabant, cum de his triumphatum est. De Perseo capto in urbem cum liberis abducto non triumphabitur?

Quod

Quod si in curru scandentes Capitolium auras purpuratosque, ex inferiore loco Lucius Paulus in turba togatorum unus privatus interroget: Luci Anici, Cn. Octavi, utrum vos digniores triumpho esse, an me censetis? currum ei cessuri, & pra pudore videntur insignia ipsi sua tradituri: & vos Gentium quam Persea duci in triumphum mavultis, Quirites, & de accessione potius belli, quam de bello triumphari? Et legiones ex Illyrico laureata urbem inibunt, & navales socii? Macedonica legiones suo abrogato triumphos alienos spectabunt? Quid dein de tam optime prae, tam opulenta victoria spoliis fiet? Quonam abdentur illa tot millia armorum detracta corporibus hostium? an in Macedoniam remittentur? Quo signa aurea, marmorea, eburnea, tabula picta, rextilia, tantum argenti calati, tantum auri, tanta pecunia regia? An noctis tanquam furtiva in ararium deportabuntur? Quid illud spectaculum maximum, nobilissimus opulentissimusque rex captus ubi victori populo ostendetur? Quos Syphax rex captus, accessio Punici belli, concursus fecerit, plerique meminimus. Persens rex captus, Philippus, & Alexander filii regis, tanta nomina subtrahentur civitatis oculis? Ipsum L. Paulum bis COS., demitorem Gracie, omnium oculi conspiciere urbem curru ingredientem avent. Ad hoc fecimus consulem, ut bellum per quadriennium ingenti etiam pudore nostro tractum persiceret: cui sortito provinciam, cui proficiscenti praesagientibus animis victoriam triumphumque destinavimus, ei victori triumphum negaturi? & quidam non homines tantum, sed deos etiam suo honore fraudaturi? diis quoque enim, non solum hominibus debetur. Utrum maiores vestri omnium magnarum rerum & principia exorsi ab

al. diis sunt, & finem eum statuerunt? Consul pro-
 Gron- ficiſcens, pratorve* paludatis liſtoribus in pro-
 palu- vinciam & ad bellum, vota in Capitolio nuncu-
 datus- pat: victor perpetrato eodem, in Capito.io trium-
 cum- phans, ad eosdem deos, quibus vota nuncupavit,
 liſto- merita donâ P. R. traducit. Pars non minima
 ribus- triumphi eſt, victima præcedentes, ut appareat

diis grates agentem imperatorem ob Rempub. bene
 geſtam redire. Omnes illas victimas, quas tra-

* al. ducendas in triumpho* vindicavit, alias alio ce-
 dica- dente maſtate. Illas quidem epulas ſenatus, qua
 vit. nec privato loco, nec publico profano, ſed in Ca-

pitolio eduntur, utrum hominum voluptatis
 cauſa, an deorum hominumque, auctore Ser-
 vio Galba, turbaturi eſtis? L. Pauli trium-
 pho porta clauduntur? rex Macedonum Per-
 ſeus cum liberis & turba alia captivorum,
 ſpolia Macedonum circa flumen relinquen-
 tur? L. Paulus privatus tanquam rure re-

* al. diens a porta domum ibit? * Et tu centurio,
 at. miles, quid de imp. Paulo ſenatus decrevit,
 potius quam quid Servius Galba fabuletur,
 audi: & hoc dicere me potius, quam illum
 audi. Ille nihil præterquam loqui, & ipſum
 maledice ac maligne, didicit: ego ter & vicies
 cum hoſte per provocationem pugnavi. ex o-
 mnibus, cum quibus manum conſerui, ſpolia
 retuli, inſigne corpus honeſtis cicatricibus o-
 mnibus adverſo corpore exceptis habeo. Nu-
 daſſe deinde ſe dicitur, & quoquæque bel-
 lo vulnera accepta eſſent, retuliſſe. Quæ
 dum oſtentat, ad apertis forte quæ velanda
 erant, tumor inguinum proximis riſum mo-
 vit. tum, hoc quoque quod videtis, inquit,
 in equo dies nocteſque perſedendo habeo: nec
 magis me ejus quam cicatricum harum pudet
 penitetque: quando nunquam mihi impedi-
 mento ad Remp. bene gerendam domi militia,
 que

*que fuit. Ego hoc ferro saepe vexatum corpus
vetus miles adolescentibus militibus ostendi.
Galba nitens & integrum denudet. Revocate,
si videtur, tribuni, ad suffragium tribus: ego
ad vos milites*

*

*

Intercidit finis orationis, qua usus est M.
Servilius pro triumpho Pauli. Excidit
præterea initium expositionis triumphī
Pauli, quem egit per triduum IV. III.
& pridie Kal. Dec.

CAPUT XXXIII.

Paulus Æmilius de Perseo Rege triumphat.

summam omnis captivi auri argentiq; trans-
lati HS. * millies ducenties fuisse, Valerius
Antias tradit: quæ haud dubie major ali-
quanto summa ex numero plaustrorum pon-
deribusque auri, argenti generatim ab ipso
scriptis efficitur. Alterum tantum aut in
bellum proximum absumptum, aut in fuga,
cum Samothracem peteret, dissipatum tra-
dunt: eoque id mirabilius erat, quod tan-
tum pecuniæ intra triginta annos post bel-
lum Philippi cum Romanis, partim ex fru-
ctu metallorum, partim ex vectigalibus aliis
coacervatum fuerat. Itaque admodum inops
pecuniæ Philippus, Perseus contra prædives,
bellare cum Romanis cœpit. Ipse postremo
Paulus in curru, magnam cum dignitate alia
corporis, tum senectâ ipsa majestatem præ-
se ferens. post currum inter alios illustres
viros filii duo, Q. Maximus & P. Scipio:
deinde equites turmatim, & cohortes peditum

40
* al.
bis
mil-
lies.

fuis quæque ordinibus . Pediti in singulos
 * al. dati centeni , duplex centurioni , triplex
 alte- equiti : * tantum pediti daturum fuisse cre-
 rum dunt , & pro rata aliis , si aut non refra-
 tan- gati honori ejus fuissent , aut benigne hac
 tum ipsa summa nuntiata acclamassent .

CAPUT XXXIV.

*Pauli Æmili de Perseorege triumphus duorum fi-
 liorum morte funestatur : hanc insignem cala-
 mitatem forti animo ferens , dignam Romano
 principe ad populum orationem habet .*

SEd non Perseus tantum per illos dies
 documentum humanorum casuum fuit ,
 in catenis ante currum victoris ducis per
 urbem hostium ductus , sed etiam victor
 Paulus auro purpuraque fulgens . Nam
 duobus e filiis , quos , duobus datis in ado-
 ptionem , solos nominis , sacrorum familiæ-
 que hæredes retinuerat domi , minor ferme
 XII. annos natus , quinque diebus ante
 triumphum , major XIV. annorum triduo
 post triumphum decessit , quos prætexta-
 tos curru vehi cum patre , sibi ipsos simi-
 les prædestinantes triumphos oportuerat .
 Paucis post diebus data a M. Antonio tri-
 buno plebis concione , cum de suis rebus
 gestis more cæterorum imperatorum disse-
 ruisset , memorabilis ejus oratio , & digna
 41 Romano principe fuit . *Quanquam & quam
 feliciter Remp. administraverim , & quod duo
 fulmina domum meam per hos dies percule-
 rint , non ignorare vos , Quirites , arbitror ,
 cum spectaculo vobis nunc triumphus meus ,
 nunc funera liberorum meorum fuerint : tamen
 paucis , quaeso , sinatis me cum publica
 feli-*

felicitate comparare eo quo debeo animo privatam meam fortunam. Profectus ex Italia classem a Brundisio sole orto solvi: nona diei hora cum omnibus meis navibus Corcyram tenui. Inde quinto die Delphis Apollini pro me exercitibusque & classibus vestris lustra sacrificavi. A Delphis quinto die in castra perveni, ubi exercitu accepto, mutatis quibusdam, qua magna impedimenta victoria erant, progressus, quia inexpugnabilia castra hostium erant, neque cogi pugnare poterat rex, inter praesidia ejus saltum ad Petram evasi, & ad pugnam rege coacto acie vici, Macedoniam in potestatem P. R. redegi, & quod bellum per quadriennium quatuor ante me consules ita gesserunt, ut semper successoribus traderentur gravius, id ego quindecim diebus perfeci. Aliarum deinde secundarum rerum velut proventus secutus: civitates omnes Macedoniae se dediderunt: gaza regia in potestatem venit: rex ipse, tradentibus prope ipsis diis, in templo Samothracum cum liberis est captus. Mihi quoque ipsi nimia jam fortuna mea videri, eoque suspecta esse. Maris pericula timere coepi in tanta pecunia regia in Italiam trajicienda, & victore exercitu transportando. Postquam omnia secundo navium cursu in Italiam pervenerunt, neque erat quod ultra precarer, illud optavi, ut cum ex summo retro volvi fortuna consueffet, mutationem ejus domus mea potius quam Respublica sentiret. Itaque defunctam esse fortunam publicam meam tam insigni calamitate spero, quod triumphus meus, velut ad ludibrium casuum humanorum, duobus funeribus liberorum meorum est interpositus. Et cum ego & Perseus nunc nobilia maxime sortis mortalium exempla spectemur, ille qui ante se captivos captivus ipse duci liberos vidit, incolumes

amen eos habet: ego qui de illo triumphari ab alterius funere filii curru ex Capitolio ad alterum prope jam expirantem veni: neque ex tanta stirpe liberum superest, qui Lucii Æmilii Pauli nomen ferat. Duos enim tanquam ex magna progenie liberorum in adoptionem datos Cornelia & Fabia gens habent; Pauli in domo prater se nemo superest. Sed hanc cladem domus mea vestra felicitas & secunda fortuna publica consolatur. Hæc tanto dicta animo magis confundere audientium animos, quam si miserabiliter orbitatem suam deflendo locutus esset.

CAPUT XXXV.

Cn. Octavius navalem de rege Perseo triumphum agit: venientibus deinde Romam legatis ab Corye rege Thracum ad redimendum pecunia filium, & obsides, quos ille dederat Perseo, senatus sine præcio remittit, datis legatis, qui eos in Thraciam reducerent.

CN. Octavius Kal. Decembribus de rege Perseo navalem triumphum egit. Isti triumphus sine captivis fuit, sine spoliis. Dedit fociis navalibus in singulos denarios septuagenos quinque: gubernatoribus, qui in navibus fuerant, duplex, magistris navium quadruplex. Senatus deinde habitus est. patres censuerunt, ut Quintius Cassius Persea regem cum Alexandro filio Albam in custodiam duceret, comites, pecuniam, argentum, instrumentum quod haberet. Bitis regis Thracum filius cum obsidibus in custodiam Carseolos est missus. Cæteros captivos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condi placuit. Paucos post dies quam hæc acta, legati ab

Cotye rege Tracum venerunt, pecuniam ad redimendum filium, aliosque obsides, apportantes. Eis in senatum introductis, & id ipsum argumenti prætendentibus orationis, non sua voluntate Cotyn bello juvisse Persea, quod obsides dare coactus esset, orantibusque ut eos pretio, quantum ipsi statuissent patres redimi paterentur: responsum ex auctoritate senatus est, *Pop. Rom. meminisse amicitia, qua cum Cotye majoribusque ejus & gente Thracum fuisset, obsides datos crimen, non criminis defensionem esse, cum Thracum genti ne quietus quidem Persens, nedum bello Romano occupatus timendus fuerit. Caterum & si Cotys Persei gratiam prætulisset amicitia P. R.: magis quid se dignum esset, quam quid merito ejus fieri posset, aestimaturum: filium atque obsides ei remissurum. Beneficia gratuita esse P. R., pretium eorum malle relinquere in accipientium animis, quam præsens exigere.* Legati nominati, T. Quintius Flaminius, G. Licinius Nerva, M. Caninius Rebibus, qui obsides in Thraciam reducerent: & Thracibus munera data in singulos binum millium æris. Bitis cum cæteris obsidibus a Carseolis accersitus, ad patrem cum legatis missus. Naves regiæ captæ de Macedonibus inusitatae antemagnitudinis in campo Martio subductæ sunt.

CAPUT XXXVI.

L. Anicii triumphus de Rege Gentio, Illyriisque.

HÆrente adhuc non in animis modo, 43
sed pene in oculis memoria Macedonici triumphi, L. Anicius Quirinalibus triumphavit de rege Gentio, Illyriisque, Simi-

lia omnia magis visa hominibus quam paria : minor ipse imperator & nobilitate Anicius cum Æmilio, & jure imperii prætor cum Cof. collatus . non Gentius Perseo, non Illyrii Macedonibus, non spolia spoliis, non pecunia pecuniæ, non dona donis comparari poterant. Itaque sicuti præfulgebat huic triumphus recens, ita apparebat ipsum per se intuentibus nequaquam esse contemnendum. Perdomuerat intra paucos dies terra marique ferocem, locisque munitis fretam gentem Illyriorum : regem regiæque omnes stirpis ceperat : transfudit in triumphum multa militaria signa, spoliaque alia, & supellectilem regiam : auri pondo xx. & vii. : argenti x. & ix. pondo : denarium tria millia, & cxx. millia Illyrici argenti. Ante currum ducti Gentius rex cum conjuge & liberis, & Caravantius frater regis, & quatuor nobiles Illyrii. De præda militibus in singulos quadragenos quinos denarios, duplex centurioni, triplex equiti, fociis nominis Latini quantum civibus, & fociis navalibus dedit quantum militibus. Lætior hunc triumphum est secutus miles, multisque dux ipse carminibus celebratus. HS. ducenties ex ea præda redactum esse, auctor est Antias, præter aurum argentumque quod in ærarium sit latum: quod quia unde redigi potuerit, non apparebat, auctorem pro re posui. Rex Gentius cum liberis & conjuge & fratre Spoletium in custodiam ex senatusconsulto ductus: cæteri captivi Romæ in carcerem conjecti, recusantibusque custodiam

* 1. Spoletinis * Igitur vium reges traducti. Re-
 124 - liquum ex Illyrico prædæ ccxx. lembi erant:
 viii m de Gentio rege captos eos Corcyræis &
 Apolloniatibus & Dyrrhachinis Q. Cassius
 ex senatusconsulto tribuit,

CAPUT XXXVII.

Novi magistratus creantur : Coss. sunt M. Claudius Marcellus , C. Sulpitius Gallus . Hic annus est intercalaris .

Consules eo anno agro tantum Ligurum 44 populato , cum hostes exercitus nunquam eduxissent , nulla re memorabili gesta , Romam ad magistratus subrogandos redierunt : & primo comitali die consules crearunt M. Claudium Marcellum , C. Sulpitium Gallum : Deinde prætores postero de L. Livium , L. Apulejum Saturninum , A. Licinium Nervam , P. Rutilium Calvum , P. Quintilium Varum , M. Fontejum . His prætoribus duæ urbanæ provinciæ sunt decretæ , duæ Hispaniæ , Sicilia ac Sardinia . Intercalatum eo anno , postridie Terminalia intercalares fuerunt . Augur eo anno mortuus est C. Claudius : in eum locum augures legerunt T. Quintium Flaminium , & flamen Quirinalis mortuus Q. Fabius Pictor .

CAPUT XXXVIII.

Prusias Bithynia rex Romam veniens de vitiis Perseo , & Gentio regibus gratulatur Senatui , eique Nicomedem filium commendat . Hunc regem turpi usum adulatione , Polybius tradit .

EO anno rex Prusias venit Romam cum filio Nicomede . Is magno comitatu urbem ingressus , ad forum a porta , tribunisque Q. Cassii prætoris perrexit : concursuque undique facto , deos qui urbem Romanam
in

incolerent, senatumque & Pop. R. salutatū se dixit venisse, & gratulatū quod Persea Gentiumque reges vicissent, Macedonibusque & Illyriis in ditionem redactis auxissent imperium. Cum prætor senatū ei, si velit, eo die daturū dixisset, biduū petiit, quo templā deū urbemque & hospites amicosque videret. Datus qui circumduceret eum L. Cornelius Scipio quæstor, qui & Capuam ei obviam missus fuerat: & ædes, quæ ipsum comitesque ejus benigne reciperent, conductæ. Tertio post die senatū adit: gratulatus victoriā est: merita sua in eo bello commemoravit: petiit, ut votū sibi solvere, Roma in Capitolio X. majores hostias, & Præneste unam Fortuna liceret: eo vota pro victoriā P. R. esse. Et ut societas secum renovaretur, agerque sibi de rege Antiocho captus, quem nulli datum a P. R. Galli possiderent, daretur. Filium postremo Nicomedem senatui commendavit. Omnium qui in Macedonia imperatores fuerant, favore est adjunctus. Itaque cætera, quæ petebat, concessa: de agro responsum est, legatos ad rem inspiciendam missuros. Si ager P. R. fuisset, nec cuiquam datus esset, dignissimum eo dono Prusiam habituros esse. Si autem Antiochi non fuisset, eo ne populi quidem Romani factum apparere: aut si datus Gallis esset, ignoscere Prusiam debere, si ex nullius injuriā quicquam ei datum vellet P. R.

* al. Ne * quod detur quidem, gratum esse donum pos-
 cui se, quod eum qui det, ubi vellet ablaturum esse
 sciat. Facile Nicomedis commendationem accipere. Quanta cura regum amicorum liberos tueatur P. R. documento Prolemaum Ægypti regem esse. Cum hoc responso Prusias est dimissus. Munera ei ex festertiis iussa dari, & vasorum ar- genteorum pondo L. & filio regis Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua
 Masga.

Masgabæ filio regis Mafsanisæ data essent : & ut victimæ, aliaque quæ ad sacrificium pertinerent, seu Romæ, seu Præneste implorare vellet, regi ex publico, sicut magistratibus Romanis, præberentur : & ut ex classe, quæ Brundusii esset, naves longæ viginti assignarentur, quibus uteretur, donec ad classem dono datam ei rex pervenisset. L. Cornelius Scipio ne ab eo abscederet, sumptumque ipsi & comitibus præberet, donec navem conscendisset. Mire lætum * & ea benignitate in se ^{al.} populi Rom. regem fuisse ferunt : munera sibi ^{cx.} ipsum * emisit, filium jussisse donum P. R. ^{al.} accipere. Hæc de Prusia nostri scriptores ^{re-} ^{nu-} ^{isse.} Polybius eum regem indignum majestate nominis tanti tradit : pileatum capite raso obviam ire legatis solitum, libertumque se P. R. ferre, & ideo insignia ordinis ejus gerere. Romæ quoque cum veniret in curiam, summisit se, & osculo limen curiæ contigisse, & deos servatores suos senatum appellasse : aliamque orationem non tam honorificam audientibus, quam sibi deformem habuisse. Moratus circa urbem XXX. haud amplius dies, in regnum est profectus.

F I N I S.

L. FLORI

DECADUM XIV.

TITILIVII

PATAVINI

HISTORIARUM

Ab Urbe Condita

LIBRI PRIMII

EPITOME.

*Adventus Aenea in Italiam ,
 & res ab eo gesta , Ascanii regnum Alba , & Silvii Aenea , ac deinceps Silviorum regum , primo libro continentur . Numitoris filia a Marte compressa , nati Romulus , & Remus . Amulius obtruncatus . Urbs a Romulo condita . Senatus lectus . cum Sabinis bellatum . Opima spolia Jovi Feretrio lata . In centurias populus divisus . Fidenates & Veientes victi . Romulus consecratus . Numa Pompilius ritus sacrorum tradidit . Jano templum constituit , iusque portam , pacatis omnibus circa populis , ianus clausit . cum dea Aegeria sibi congressus nocturnos esse simulans , feroces populi a ianos ad religionem perpulsi . Tullus Hostilius*

EPIT. XIV. DECADUM. 301

lius Albanos bello petiit . Post hac tergemine-
rum pugna . Horatius absolutus . Metii Fufetii
supplicium . Alba diruta . Albani in civita-
tem recepti . Sabinis bellum indictum . Ad po-
stremum fulmine Tullus absumptus est . Ancus
Martius caremonias a Numa institutas reno-
vavit . Latinis victis , ad civitatem ascitis
montem Aventinum assignavit . Politorium ur-
bem Latinorum belli repetitam , quam prius
Latini occupaverant , diruit . pontem Sublicium
in Tiberim fecit : Janiculum collem urbi addi-
dit : fines imperii protulit : Ostiam condidit .
Tarquinius Priscus in Anci amicitiam reco-
ptus . Centum additis patrum numerum au-
xit : Latinos subegit : circum designavit : ludos
edidit : Sabinorum bello potitus , equitum cen-
turias ampliavit . Tentanda scientia causa Ae-
cii Navii Auguris , consuluisse fertur , an id ,
de quo cogitaret , effusi posset . quod cum ille
fieri posse respondisset , jussisse eum novacula co-
tem pracidere , idque protinus factum . Sabinos
praterea acie vicis , urbem muro circumdedit ,
cloacas fecit . Servius Tullius natus ex capti-
va Corniculana , cui puero in cunis posito ca-
put arsisse traditum est , Videntes atque Etrus-
cos pralio fudit . censum primus omnium egit ,
lustrum condidit , classes centuriasque descri-
psit . Pomœrium protulit . colles urbi , Quirina-
lem , Viminalem , Esquilinumque adjecit . tem-
plum Diana cum Latinis in Aventino fecit .
Lucius Tarquinius Superbus , occiso Servio so-
cero suo , invasit regnum : quo die scelerata
Tullia per patris jacentis corpus carpentum egit .
Armatus circa se ad custodiam corporis sui ha-
buit . Turnum Herdonium fraude interemit . bel-
lum cum Volscis gessit , & ex eorum prada templum
Jovi in Capitolio fecit . Terminus & Juventas non
addixere : quorum ara moveri non potuerunt .

Filius Sextus Tarquinius dolo Gabios in potestatem suam redegit. Hujus filiis Delphos profectis, & consulentibus qui eorum regnaturus esset Roma, dictum est, eum regnaturum, qui primus matrem osculatus esset, quod responsum cum ipsi aliter interpretarentur, Junius Brutus, qui cum iis profectus erat, prolapsus se simulavit, & terram osculatus est. idque factum ejus eventus rei comprobavit. nam cum impotenter se gerendo Tarquinius Superbus omnes in odium suum adduxisset, ad ultimum propter expugnatam nocturna vi a Sex. filio ejus Lucretia pudicitiam, qua vocato patre ad se Tricipitino, & Viro Collatino obtestata, ne inulta mors sua esset, cultro se interemit, Bruti opera maxime expulsus est, cum regnasset annos vigintiquinque. Tunc consules primum creati sunt L. Junius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus.

LIBRI II.

BRUTUS jurejurando populum astringit, neminem regnare Roma passurum. Tarquinium Collatinum collegam suum propter affinitatem Tarquiniorum suspectum, coegit consulatu se abdicare, & civitate cedere. bona regum diripi iussit: agrum Marti consecravit, qui Campus Martius nominatus est. adolescentes nobiles, in quibus suos quoque, & fratris filios, quia conjuraverant de recipiendis regibus, securi percussit. sarvo indici, cui Vindicius nomen fuit, libertatem dedit: ex cujus nomine vindicta est appellata. Cum adversus reges, qui contractis Vejentium & Tarquiniorum copiis bellum intulerant, exercitum duxisset, in acie cum Arunte filio Superbi commortuus est, eumque matrona

XIV. DE CADUM. 303

trona annum luxerunt. L. Valerius consul legem de provocatione ad populum tulit. Capitolium dedicatum est. Porsena rex Clusinarum, bello pro Tarquiniiis suscepto, cum ad Janiculum venisset, ne Tiberim transiret, virtute Coelitis Horatii prohibitus est: qui, dum alii pontem Sublicium rescindunt, solus Etruscus sustinuit, & ponte rupto, armatus se in flumen misit, & ad suos tranavit. Alterum accessit virtutis exemplum a Mutio: qui cum ad feriendum Porsenam castra hostium intrasset, occiso scriba, quem regem esse putabat, comprehensus, impositam altaribus manum, in quibus sacrificatum erat exuri passus est, dixitque tales trecentos esse conjuratos in mortem ipsius regis, quorum admiratione coactus Porsena pacis condiciones ferre, bellum omisit, acceptis obsidibus: ex quibus virgo una Clælia deceptis custodibus per Tiberim ad suos tranavit: & cum reddita esset, a Porsena honorifice remissa, equestrique statua donata est. Ap. Claudius ex Sabinis Romam transfugit, ob hoc Claudia tribus adjecta est. Numerus tribuum ampliatus est, ut essent triginta una. Adversus Tarquinium Superbum cum Latinorum exercitu bellum inferentem A. Postumius dictator prospere pugnavit apud lacum Regillum. Plebs cum prepter nexos ob as alienum Sacrum in montem secessisset, consilio Menenii Agrippa a seditione revocata est. Idem Agrippa cum decessisset, propter pauperatatem publico impendio elatus. Tribuni plebis quinque creati sunt. Oppidum Volscorum Corioli captum est virtute & opera Cn. Marci, qui ob hoc Coriolanus vocatus est. T. Latinus vir de plebe, cum in visu admonitus esset, ut de quibusdam religionibus ad senatum perferret, & neglexisset: amisso filio,

lio, debilis factus, posteaquam delatus ad senatum lectica eadem illa indicaverat, usque pedum recepto domum reversus est. Cum Cn. Martius Coriolanus, qui in exilium pulsus, dux Volscorum factus exercitum hostium urbi primo admovisset, & missi ad eum primum legati, postea sacerdotes frustra deprecati essent, ne bellum patria inferret, Veturia mater, & Volumnia uxor impetraverunt ab eo ut recederet. Lex agraria primum lata est. Sp. Cassius consularis regni crimine damnatus est, necatusque. Oppia virgo vestalis ob incestum viva defossa est. cum vicini hostes Veientes incommodi magis quam graves essent, familia Fabiorum id bellum gerendum depoposcit, misitque in id trecentos sex armatos, qui ad Cremeram ad unum ab hostibus cæsi sunt, uno impubere domi relicto. Res præterea adversum Volscos, & Æquos, & Veientes, & seditiones inter patres plebemque continet. Appius Claudius consul, cum adversum Volscos contumacia exercitus male pugnatum esset, decimum quæque militum fuisse percussit.

LIBRI III.

S Editiones de agrariis legibus facta. Capitolium ab exulibus & servis occupatum, cæsis iis receptum est. Census bis actus est. priore lustro censa sunt civium capita centum quatuor & viginti millia, CCXLIII. præter orbos, orbaque: sequenti, CXXXII. millia, CCCCXIX. Cum adversum Æquos res male gesta esset, L. Quintius cincinnatus dictator factus, cum rure intentus rustico operi esset, ad bellum gerendum accersitus est. Is victos hostes sub jugum misit. Tribunorum plebis numerus ampliatus est, ut essent decem,

XIV. DE C A D U M. 305

cem, XXXVI. anno a primis tribunis plebis. Petitis per legatos, & allatis Atticis legibus, ad constituendas eas proponendasque decemviri pro consulibus sine ullis aliis magistratibus creati, altero & trecentesimo anno quam Roma condita erat: & ut a regibus ad consules, ita a consulibus ad decemviros translatum imperium. Si decem tabulis legum positis, cum modeste se in honore gessissent, & ob id in alterum quoque annum eundem esse magistratum placuisset, cum complura innotuer fecissent, magistratum noluerunt deponere, & in tertium annum detinuerunt, donec invicto eorum imperio finem attulit libido Ap. Claudii: qui cum in amorem virginis incidisset, summisso qui eam in servitum peteret, necessitatem patri ejus Virginio imposuit, rapto ex taberna proxima cultro, ut filiam interimeret, cum aliter eam tueri non posset, ne in potestatem stuprum illatum venires. hoc tam magna luxuria exemplo plebs incitata montem Aventinum occupavit, coegitque decemviros abdicare se magistratu: ex quibus Appius, & unus collegarum, qui precipue pœnam meruerant, in carcerem conjecti, ceteri in exilium acti. Res præterea contra Sabinos, & Volscos, & Æquos prospera gestas continet, & parum honestum pop. Rom. iudicium, qui iudex inter Ardeates & Aricinos sumptus, agrum, de quo ambigebatur, sibi adjudicavit.

LIBRI IV.

LEx de connubio patrum & plebis conventionione magna, patribus repugnantibus, perlata est a trib. pleb. Aliquos annis res populi Rom. domi militiaque per hoc
ge-

genus magistratus administrata sunt. Item censores tunc primum creati sunt. Ager Ardeatinus Romani populi iudicio ablati, missis in eum colonis, restitutus est. Cum fame pop. Rom. laboraret, Sp. Maelius eques Romanus frumentum populo sua impensa largitus est, & ob id factum conciliata sibi plebe, regnum affectans a C. Servilio Ahala magistro equitum iussu Quintii Cincinnati dictatoris occisus est. L. Minutius index bove aurata donatus est. Legatis Romanis a Fidenatibus occisis, quoniam ob Remp. occubuerant, statua in rostris posita sunt. Cornelius Cossus tribunus militum, occiso Tolumnio rege Vejentium, optima spolia secunda retulit. Mamercus Æmilius dictator, censura honore, qui antea per quinquennium gerebatur, anni & sex mensium spatio finito, ob eam rem a censoribus notatus est. Fidena in potestatem redacta, eoque coloni missi sunt: quibus occisis Fidenates cum defecissent a pop. Rom. a Mamercio Æmilio dictatore victi sunt, & Fidena capta. Conjuratio servorum oppressa est. Postumius tribunus militum propter crudelitatem ab exercitu occisus est. Stipendium ex arario cum primum militibus datum est. Res praterea gestas adversum Volscos & Vejentes continet.

L I B R I V.

IN obsidione Vejorum hibernacula militibus facta sunt, ea res cum esset nova, indignationem tribunorum plebis movit, querentium non dari plebi nec per hiemem militia requiem. Equites tum primum equis suis merere coeperunt. Cum inundatio in lacu Albano facta esset, vates, qui eam rem interpretaretur, ab hostibus captus est. Furius
Ca-

XIV. DE CADUM. 307

*Camillus dictator decem annos obsessos Vejos cepit, simulacrum Junonis Romam transtulit, decimam partem prada Delphos Appollini misit. Idem tribunus militum, cum Faliscos obsideret, proditos hostium filios parentibus remisit: statimque deditione facta, Faliscorum victoriam iustitia consecutus est. Cum alter ex censoribus Julius decessisset, in locum ejus M. Cornelius successit: nec id postea factum est: quoniam eo lustro a Gal-
 lis Roma capta est. Furius Camillus, cum ei dies a L. Apulejo trib. pl. dicta esset, in exilium abiit. Cum Senones Galli Clusium obsiderent, & legati a senatu missi ad componendum inter eos & Clusinos pacem, pugnantes contra Gallos in acie Clusinorum stetissent, hoc facto eorum concitati Senones, urbem infesto exercitu petierunt, fusi que ad Aliam flumen Romanis, cepere urbem, prater Capitolium, in quod se juvenes contulerant, majores natu cum insignibus honorum, quos quisque gesserat, in vestibulis adium sedentes occiderunt, & cum per aversam partem Capitolii jam in summum evassissent, proditi clangore anserunt, M. Manlii precipue opera dejecti sunt. coactis deinde propter famem Romanis despondere, ut mille pondus auri darent, & hoc pretio finem obsidionis emerent, Furius Camillus dictator absens creatus, inter pendendum aurum cum exercitu venit, & Gallos post sextum mensem urbe expulit, ceciditque. Aedes Loquutio facta, quo loco ante urbem captam vox audita erat, adventare Gallos. Dictum est ad Vejos migrandum esse, propter incensam & dirutam urbem; quod consilium Camillo auctore discussum est. Movit populum vocis quoque omen ex centurione audita, qui cum in forum venisset, manipulariis suis dixerat, Sta miles, hic optime manebimus.*

Res adversus Æquos & Volſſos & Etruſcos proſpere geſtas continet. Quatuor tribus addita ſunt, Stellatina, Sabatina, Tromentina, Narnienſis. M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum obſtriſtos are alieno liberaret, nexos exolveret, crimine aſſeſſati regnidamnatus, de ſaxo Tarpeio deſeſus eſt: in cuius notam S. C. factum eſt, ne cui de Manlia gente Marco cognomen eſſet: C. Licinius & L. Sextius tribb. pl. legem promulgarunt, ut conſules etiam ex plebe fierent, qui x patribus creabantur: eam legem tum magna contentione repugnantibus patribus, cum iidem tribuni plebis per quinquennium ſoli magiſtratus fuſſent, pertulerunt; & primus omnium ex plebe conſul L. Sextius creatus eſt. Lata eſt altera lex, ne cuiquam plus quingentis iugeribus agri liceret poſſidere.

L I B R I VII.

Duo novi magiſtratus adjeſti ſunt, prætor, & ædilitas curulis. Peſtilentia civitas laboravit, eamque inſignem fecit mors Furii Camilli, cuius remedium & finis cum per novas religiones quareretur, ludi ſcenici tunc primum facti ſunt. Cum dies L. Manlio dicta eſſet a M. Pompejo trib. pl. propter delectum acerbe factum, & ob T. Manlium filium re, legatum ſine ullo crimine, adoleſcens ipſe, cuius relegatio patri obiciebatur, venit in cubiculum tribuni, ſtriſtoque gladio coegit eum, in verba ſua jurare, non perſeveraturum ſe in accuſatione. tunc omnia pernicioſa omiſſa ſunt. In patentem voraginem urbis Roma Curſius armatus equo ſe præcipitavit, eaque exple.

plata est. Mantius adolescens, qui patrem a tribunicia vexatione liberaverat, contra Gallum provocantem aliquem ex militibus Romanis in singulare certamen descendit, eique occiso torquem aureum detraxit, quem ipse postea tulit, & ex eo Torquatus est nuncupatus. Dua tribus addita, Fontina, & Publicia. Licinius Stolo lege ab ipso lata damnatus est, quod plus quingentorum iugerum agri possideret. M. Valerius trib. militum Gallum, a quo provocatus erat, insidente galea corvo, & unguibus rostroque infestante hostem, interemit, & ex eo Corvini nomen accepit, consulque proximo anno creatus est ob virtutem, cum XXIII. ageret annum. Amicitia cum Carthaginiensibus juncta. Campani cum urgerentur a Samnitibus bello, auxilio adversus eos a senatu petito, cum id non impetrarent, urbem atque agros populo Romano dediderunt, ob quam causam ea que populi Romani facta essent, defendi bello adversus Samnites placuit. Cum ab A. Cornelio consule exercitus in iniquum locum ductus in magno discrimine esset, P. Decii tribuni militum opera servatus est: qui occupato colle super id jugum, in quo Samnites federant, occasionem consuli in auiorem locum evadendi dedit, ipse ab hostibus circumfessus erupit. Milites Romani, qui Capua in presidio erant relictæ, cum de ea occupanda urbe conspirassent, & detecto consilio, metu supplicii a populo Romano defecissent, per M. Valerium Corvinum dictatorem, qui consilio suo eos a furore revocaverat, patria restituti sunt.

Latini cum Campanis defecerunt, & missis legatis ad senatum conditionem tulerunt, ut si pacem habere vellent, alterum ex Latinis consulem facerent. Qua legatione perlata, prator eorum Annius de Capitolio ita prolapsus est, ut exanimaretur. T. Manlius consul filium suum, quod contra edictum pugnaverat adversum Latinos, quamvis prospere pugnasset, securi percussit. Laborantibus Romanis, P. Decius tunc cum Manlio devovit se pro exercitu, & concitato equo cum in medios hostes se intulisset, interfectus morte sua Romanis vicleriam restituit. Latini in ditionem venerunt. T. Manlio in urbem reverso nemo ex juventute obviam processit. Minutia virgo Vestalis incesti damnata est. Ausonibus victis, in oppidum Cales colonia deducta est. Item Frégella colonia deducta sunt. Veneficium complurium matronarum deprehensum, quarum plurima statim epotis medicaminibus perierunt. Lex de veneficio tunc primum constituta est. Prizernatibus, cum rebellassent, victis civitas data est. Paleopolitani victi bello & obsidione in ditionem venerunt. Q. Publio, qui eos obsederat, primum imperium prolatum, & per consules decretus triumphus. Plebs nexu liberata est propter Lucii Papirii creditoris libidinem, qui C. Publio debitori suo stuprum inferre voluerat. Cum L. Papirius dictator reversus in urbem ab exercitu esset propter auspicia repetenda, Q. Fabius magister equitum occasione rei bene gerenda invitatus, contra edictum ejus praliatus est, qui prospere adversus Samnites pugnavit. ob eam causam cum dictator de magistro equitum supplicium sumpturus vide-

deretur, Fabius Romam profugit: & cum causa parum proficeret, populi precibus donatus est. Res praterea contra Samnites prospere gestas continet.

LIBRI IX.

Titus Veturius, & Sp. Postumius apud Caudinas furcas deducto in locum iniquum exercitu, cum nulla spes evadendi esset, fœdere cum Samnitibus facto, & sexcentis equitibus Romanis obsidibus datis, ita exercitum abduxerunt, ut omnes sub jugum mitterentur, iidemque auctores Sp. Postumio COS. qui in senatu suaserat, ut eorum deditione, quorum culpa tam deforme fœdus ictum erat, publica fides liberaretur, cum duobus tribb. plebis, & omnibus qui per fœdus spondebant, dediti Samnitibus non sunt recepti. nec ita multo post fusis a Papirio Cursore Samnitibus, & sub jugum missis, receptisque sexcentis equitibus Romanis, qui obsides dati erant, pudor prioris flagitii abolitus. Tribus due adjecta sunt, Usentina, & Falerina. Sueffa, & Pontia colonia deducta sunt. Ap. Claudius censor aquam Claudiam perduxit, viam stravit, qua Appia vocata est: libertinorum filios in senatu legit, ideoque quoniam is ordo videbatur inquinatus indignis, sequentis anni consules in senatu legendo observaverunt, quemadmodum ante per proximos censores observatum fuerat. Res praterea contra Apulos, Etruscos, Umbros, Marfos, Pelignos, Æquos, & Samnites, quibus fœdus erat restitutum, prospere gestas continet. Flavius Scriba libertino patre natus, adilis curulis fuit, per forensem factionem creatus, qua cum comitia & campum turbaret, & in iis propter

*nimlas vires dominaretur, a Q. Fabio cen-
re in quatuor tribus redacta est: eaque res
Fabio Maximo nomen dedit.*

LIBRI X.

Colonia deducta sunt Sora, & Alba. Car-
seoli Marfi in deditiōem accepti sunt.
Collegium augurum ampliatum est, ut essent
novem, cum antea quaterni fuissent. Lex de
provocatione ad populum a Valerio consule tunc
primum lata est. Dux adjecta sunt, Anien-
sis, & Terentiana. Samnitibus bellum indi-
ctum, & adversum eos prospere; pugnatum
est. Cum adversus Etruscos, Umbros; Samni-
tes, Gallos, P. Decio & Q. Fabio ducibus
pugnaretur, Romanusque exercitus in maxi-
mo esset discrimine, P. Detius secutus exem-
plum patris devoravit se pro exercitu, & mor-
te sua victoriam ejus pugna populo Romano
dedit. Papirius Cursor Samnitium exercitum,
qui iurejurando astrictus fuerat, quo maiore
constantia virtutis in aciem descenderet, fudit.
Census actus est: Iustrum conditum: censa
sunt civium capita ducenta sexaginta duo mil-
lia, & trecenta viginti duo.

LIBRI XI.

Cum Fabius Gurgēs consul male
adversum Samnites pugnasset,
& senatus de removendo eo ab
exercitu ageret, Fabius Maxi-
mus pater deprecatus hanc fili,
ignominiam, eo maxime sena-
tum movit, quod iturum se filio legatum
pollicitus est, idque prastitit, atque ejus
con-

XIV. DECA DUM. 313

consiliis & opera filius consul adiutus, casis Samnitibus triumphavit, C. Pontium imperatorem Samnitium deducit. Cum civitas pestilentia laboraret, missis legatis ut Æsculapii signum Romam ab Epidaurum transferrent, anguem, qui se in navem eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportavere: eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco sedes Æsculapii constituta est. L. Postumius consularis, quoniam, cum exercitui praeesset, opera militum in agro suo usus esset, damnatus est. cum Samnitibus pacem petentibus fœdus quarto renovatum est, Curius Dentatus consul, Samnitibus casis, & Sabinis, qui rebellaverant, victis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magistratu triumphavit, Colonia deducta sunt, Castrum, Sena, Adria. Triumviris Capiales tunc primum creati sunt. Censui actus est lustrum conditum, censa sunt civium capita CCLXXIII. millia. Plebs propter as alienum, & graves & longas seditiones ad ultimum secessit in Janiculum: unde a Q. Hortensio dictatore deducta est, isque in ipso magistratu decessit. Rex praeterea contra Vulturnenses gestas continet, item adversus Lucanos, contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuerat.

LIBRI XII.

Cum Legati Romanorum a Gallis Senonibus interfecti essent, bello ob id Gallis indicto, L. Cecilius prator cum legionibus ab iis casus est. Cum a Tarentinis classis Romana direpta esset, duce, qui praerat classi, occiso, legati ad eos a senatu, ut de iis injuriis quererentur, missi, pulsati sunt, ob id bellum iis indictum est. Samnites defecerunt.

Adversus eos, & Lucanos, & Brutios, & Etruscos aliquot praliis a compluribus ducibus ut auxilium ferret Tarentinis, in unam venit. Cum in praesidium Rheginorum legio Campana cum praefecto Decio Jubellio missa esset, occisis Rheginis, Rhegium occupavit.

L I B R I XIII.

Valerius Lavinius consul parum prospere adversus Pyrrhum pugnavit, elephantorum maxime inusitata facie territis militibus. Post id praelium cum corpora Romanorum, qui in acie ceciderant, Pyrrhus inspiceret, omnia versa in hostem invenit, populabundusque ad urbem Romam processit. C. Fabricius missus ad eum, ut de redimendis captivis ageret, frustra ut patriam defereret, a rege tentatus est. captivi sine pretio remissi sunt. Cyneus legatus a Pyrrho ad senatum minus petiit, ut componenda pacis causa rex in urbem reciperetur, de qua re cum ad frequentiore senatum referri placuisset, Ap. Claudius, qui propter invaletudinem oculorum jamdudum a consiliis publicis abstinnerat, venit in curiam, & sententiam suam tenuit, ut id Pyrrho negaretur. P. Domitius censor primus ex plebe lustrum condidit: censa sunt civium capita CCLXXVIII. millia CCXXII. Iterum adversus Pyrrhum dubio eventu pugnatum est. Cum Carthaginensibus quarto foedus renovatum est. Cum C. Fabricio consuli is, qui ad eum a Pyrrho transfugerat, publicetur se regi venenum daturum, cum indicio ad regem remissus est. Res praeterea contra Etruscos, Lucanos, Brutios, & Samnites prospere gestas continet.

LIBRI XIV.

Pyrrius in Siciliam trajecit. Cum inter alia prodigia fulmine dejectum esset in Capitolio Jovis signum, caput ejus per aruspices inventum est. Curius Dentatus, cum delectum haberet, ejus, qui citatus non responderat, bona vendidit. Pyrrhum iterum ex Sicilia in Italiam reversum vicit, & Italia expulit. Fabricius censor P. Cornelium Rufinum consularem senatu movit, quod decem argenti pondo facti haberet. Lustrum a censoribus condito, censa sunt capita civium CCLXXI. millia CCXXIV. Cum Prolemaeo Aegypti rege societas juncta est. Sextilia virgo Vestalis damnata incesti viva defossa est. Colonia deducta sunt, Posidonia, & Cossa. Carthaginiensium classis auxilio Tarentinis venit, quo facto ab iis sedus violatum est. Res praterea contra Lucanos, Samnites & Brutios feliciter gestas, & Pyrrhi mortem continet.

LIBRI XV.

Victis Tarentinis pax & libertas data est. Legio Campana, qua Rhesium occupaverat, obsessa, deditione facta, securi percussa est. Cum legatos Apolloniatium ad senatum missos quidam juvenes pulsassent, dediti sunt Apolloniatis. Picentibus victis pax data. Colonia deducta, Ariminum in Piceno, Beneventum in Samnio. Tunc primum populus Romanus argento uti cepit. Umbri & Salentini victi in deditionem accepti sunt. Quastorum numerus ampliatus est.

L I B R I X V I

O Rigo Carthaginensium, & primordia urbis referuntur: contra quos, & Hieronem regem Syracusanorum auxilium Mamertinis ferendum censuit senatus. Cum de eare inter suadentes ut id fieret, dissuadentesque contentio fuisset, transgressis tum primum mare equitibus Romanis adversus Hieronem sapius bene pugnatum. Perenti pax data est. Lustrum a censoribus conditum: censa sunt civium capita CCCLXXII milia, CCXXIV. D. Junius Brutus munus gladiatorum in honorem defuncti patris dedit primus. Colonia Æsernia deducta est. Res præterea contra Pœnos & Vulsinios prospere gestas continet.

L I B R I X V I I.

C N. Cornelius COS. a classe Punica circumventus, & per fraudem veluti in colloquium evocatus, captus est. Cn. Duilius COS. adversus classem Pœnorum prospere pugnavit, primusque omnium Romanorum dumcum navalis victoria duxit triumphum, ob quam causam ei perpetuus honos habitus est, ut revertenti a cœna tibicines canerent, & funale præferretur. L. Cornelius COS. in Sardinia contra Sardos & Corsos & Annonem Pœnorum ducem feliciter pugnavit. Atilius Calatinus COS. cum in locum iniquum a Pœnis circumfessum temere duxisset exercitum, M. Calpurnii tribuni militum virtute & opera evasit: qui cum trecentis militibus eruptione facta hostes in se convertit. Annibal dux Pœnorum, victa classe cui præfuat, a militibus suis in crucem sublatus est.

est. Atilius Regulus Cos. victis navali pralio. Poenis, in Africam trajecit.

LIBRI XVIII.

ATilius Regulus in Africa serpentem portentosa magnitudinis cum maxima militum clade occidit: & cum aliquot praliis adversum Carthaginienses pugnasset, successorq; a senatu bellum prospere gerenti non mitteretur, idipsum per literas ad senatum missas conquestus est: in quibus inter causas petendi successoris erat, quod agellus ejus a mercenariis devastaretur. Quarente deinde fortuna ut magnum utriusque casus exemplum in Regulo proderetur, accersito a Carthaginiensibus Xantippo Lacedamoniorum duce, victus in pralio & captus est. Res deinde a ducibus Romanis omnibus terra marique prospere gestas deformavere naufragia. classium. T. Coruncanius primus ex plebe pontifex maximus creatus est. M. Sempronius Sophus, M. Valerius Maximus censores cum senatumlegerent, XLII. senatu moverunt. lustrum condiderunt, quo censa sunt civium capita CCCXVII. milia, CCXVII. Regulus missus a Carthaginiensibus ad senatum, ut de pace, & si eam minime impetraret, de captivis commutandis ageret, jurejurando astrictus est rediturum se Carthaginem, si commutari captivos non placuisset. utrumque negandi auctor senatus fuit: & cum, fide custodita, reversus esset, supplicio a Carthaginiensibus de eo sumpto periit.

LIBRI XIX.

Cæcilius Metellus rebus adversus Poenos prospere gestis, speciosissimum egit triumphum.

triumphum, XIII. ducibus hostium, & CXX. elephantis in eo ductis. Claudius Pulcher Cos. qui contra auspicia profectus iussit immergi pullos, qui tibiari volebant, infelicitè adversus Carthaginienses classe pugnavit: & revocatus a senatu, iussusque dictatorem dicere, C. Gliciam dixit, sortis ultima hominem, qui coactus abdicare se magistratu postea ludos pratextatus spectavit. Atilius Calatinus primus dictator extra Italiam exercitum duxit. Cum Pœnis captivorum commutatio facta est. Colonia deducta sunt Fregella, in agro Salentino Brundisium. Lustrum a censoribus conditum est, censa sunt civium capita CCL. millia, CCXXII. Claudia soror P. Claudii, qui, contemptis auspiciis, male pugnaverat, a ludis divertens, cum turba premeretur, dixit: Utinam frater meus viveret, iterumque classem duceret, ob eam causam multata est. Duo prætorez tum primum creati sunt. Cacilius Metellus pontifex maximus A. Postumium consulem, quoniam idem & flamen Martialis erat, cum ille ad bellum gerendum proficisci vellet, in urbe tenuit, nec passus est a sacris recedere. Rebus adversus Pœnos pluribus ducibus gestis, summam victoriam tenuit C. Lutatius consul, victa ad Ægates insulam classe Pœnorum, finemque bello imposuit. Perentibus Carthaginiensibus pax data est. Cum templum Vesta arderet, Cacilius Metellus pontifex maximus ex incendio sacra rapuit. Dua tribus adjecta sunt, Velina, & Esquilina. Falisci cum rebellassent, sexto die domiti in deditiōnem venerunt.

LIBRI XX.

S Poletum colonia deducta est. Adversus Ligures tunc primum exercitus promotus est. Sardi & Corsi cum rebellassent, subacti sunt. Tuccia virgo Vestalis incesti damnata est. Bellum Illyriis propter unum ex legatis, qui ad eos missi erant, occisum, indictum est: subactique in deditionem venerunt. Pratorum numerus ampliatum est, ut essent quatuor. Galli transalpini, qui in Italiam eruperant, caesi sunt. Eo bello pop. R. sociorum Latinique nominis ad CCC. millia armatorum habuisse dicitur. Exercitibus Romanis tum primum trans Padum ductis, Galli Insubres aliquot praeliis in deditionem venerunt. M. Claudius Marcellus consul, occiso Insubrium Gallorum duce Viridumaro, opima spolia retulit. Istri subacti sunt. Item Illyrii, cum rebellassent, domiti in deditionem venerunt. Lustrum a censoribus conditum est: ex quo censa sunt civium capita CCLXX. millia. Libertini in quatuor tribus redacti sunt, cum antea dispersi fuissent: Esquilinam, Palatinam, Suburrnam, Colatinam * munivit, & circum Flaminium extruxit. Colonia deducta sunt in agro de Gallicis capto, Placentia, & Cremona.

LIBRI XXI.

In Italia belli Punici secundi acta narrantur: & Annibalis Pœnorum ducis contra socium per Iberum amnem transitus: a quo Saguntus sociorum populi Romani civitas octavo mense capta est. de quibus injuriis missi legati ad Carthaginien-

anses, quiquererentur. & cum satis facere nollent, bellum iis indictum est. Annibal superato Pyreneco saltu, per Gallias, fuis qui obsistere ei conati erant, ad alpes venit: & laborioso per eas transitu, cum montanos quoque Gallos obvios aliquot praliis repulisset, descendit in Italiam: & ad Ticinum amnem Romanos equestri pralio fudit; in quo vulneratum P. Cornelium Scipionem protexit filius, qui Africani postea nomen accepit. iterumque exercitu Rom. ad flumen Trebiam fuso, Annibal Apenninum per maximam militum vexationem propter vim tempestatum transiit. Cn. Cornelius Scipio in Hispania contra Pœnos prospere pugnavit, duce hostium Magone capto.

L I B R I XXII.

Annibal per continuas vigilias in paludibus otulo amisso, venit in Etruriam: per quas paludes quatrividuo, & tribus noctibus sine ulla requie iter fecit. C. Flaminius consul homo seniorarius contra auspicia profectus, signis militaribus effossis, qua tolli non poterant, & ab equo, quem conscenderat, per caput devolutus, insidits ab Annibale circumventus ad Trasymenum lacum cum exercitu casus est. Sex M. qua. eruperant fide ab Maharbale data, perfidia Annibalis victæ sunt. Cum ad nuntium cladis Roma luctus esset, dua matres insperato receptis filiis gaudio mortua sunt. Ob hanc cladem ex Sibyllinis libris ver. sacrum. votum. Cum deinde Q. Fabius Maximus dictator adversus Annibalem missus nollet acie cum eo configere, ne contra ferocem tot victoriis hostem territum adversis praliis militem pugna committeret, & opponendo se tantummodo cona-

XIV. D E C A D U M 321

tus Annibalis impediret: M. Minutius magister equitum, ferox & temerarius, criminando dictatorem tanquam timidum & segnem, effecit ut populi jussu ei imperium cum dictatore aquaretur: divisoque exercitu, cum in iniquum locum conflisset, & in maximo discrimine legiones ejus essent, superveniente cum exercitu Fabio Maximo, ex discrimine liberatus est: quo beneficio victus, castra cum eo iunxit, & patrem eum salutavit, idemque milites facere commilitonibus jussit. Annibal vastata Campania, inter Casilinum oppidum & Calliculam montem a Fabio clausus, sarmentis ad cornua bouum alligatis, & incensis, praesidium Romanorum, quod Calliculam insidebat, fugavit, & sic transgressus est saltum, idemque Fabii Maximi dictatoris, cum circumposita ureret, aggrepercit, ut illum tanquam proditorem suspectum faceret. Emilio deinde Paulo & Terentio Varrone consulibus, & ducibus cum maxima clade adversus Annibalem ad Cannas pugnatum est, cesaque eo praelio Romanorum XLV. millia cum Paulo consule, & senatoribus LXXX. consularibus atque Praetoriis aut adilitis XXX. Postquam eadem cum a nobilibus adolescentibus propter desperationem consilium de relinquenda Italia iniureretur, R. Cornelius Scipio tribunus militum, qui postea Africanus nuncupatus est, stricto super capita deliberantium ferro, iuravit pro hoste se habiturum eum, qui in verba sua non iurasset; effecitque ut omnes minime relictum iri a se Italiam iurejurando astringerentur. Præterea trepidationem urbis & luctum, & res in Hispania meliore eventu gestas continet. Opinia & Eloronia Vestales virgines incesti damnatae sunt. Propter paucitatem vero militum, servorum octo. M. ALEX. MALA.

mata sunt. Captivi cum potestas esset redimendi, redempti non sunt. Varroni obviam itum est, & gratia acta, quod de Rep. non desperasset.

LIBRI XXIII.

C*ampani ad Annibalem defecere. Nun-
tius Cannensis victoria Mago Carthagi-
nem missus annulos aureos a digitis occisorum
Romanorum detractos in vestibulo curia fudit,
quos excessisse modii mensuram traditur.
post quem quidem nuntium Anno ex Pe-
nis vir nobilissimus suadebat senatui Car-
thaginensium, ut pacem a populo Romano
peterent: nec tenuit, obstrepente Barchina
factione. Cl. Marcellus prator ad Nolam,
eruptione adversus Annibalem ex oppido facta,
prospere pugnavit. Exercitus Annibalis per
hiberna Capua ita luxuriatus est, ut cor-
porum viribus atque animorum enervaretur.
Casilinum a Pœnis obsessum ita fame vexa-
tum est, ut lora, & pelles scutis detractas,
item mures essent, & nucibus per Vulturum
amnem a Romanis missis vixerint. Senatus
ex equestri ordine hominibus CXCVII. supple-
tus est. L. Postumius prator a Gallis
cum exercitu casus est. Cn. & P. Scipiones
in Hispania Asdrubalem vicerunt, & Hispani-
am suam fecerunt. Reliquia Cannensis ex-
ercitus in Siciliam relegata sunt. ne rece-
derent inde, nisi finito bello. Inter Philip-
pum Macedonum regem & Annibalem socie-
tas juncta est. Sempronius Gracchus Cos.
Campanos cecidit. Præterea in Sardinia fe-
liciter a T. Manlio pratore adversus Pœnos
Sardosque res gestas contineri, a quo Asdru-
bal dux, & Mago, & Anno capti. Clau-
dius Marcellus prator Annibalis exercitum
ad*

XIV. DE CADUM. 323

ad Nolam pralio fudit, & vicit, primusque omnium tot cladibus fessis Romanis meliorem spem belli dedit.

LIBRI XXIV.

Hieronymus Syracusanorum rex, cuius avus Hiero amicus P. R. fuerat, ad Carthaginenses defecit: & propter crudelitatem superbiamque a suis interfectus est. T. Sempronius proconsul prospere adversus Pœnos & Annonem ducem ad Beneventum pugnavit, servorum maxime opera, quos liberos esse iussit. Cl. Marcellus Cos. in Sicilia, qua prope tota ad Pœnos defecerat, Syracusas obsedit. Philippo Macedonum regi bellum indictum est: qui ad Apolloniam nocturno pralio oppressus, fugatusque, in Macedoniam cum prope inermi exercitu profugit. ad id bellum gerendum Valerius prator missus est. Res praterea in Hispania a P. & Cn. Scipionibus adversus Carthaginenses gestas continet. Syphax rex Numidarum in amicitiam ascitus contra Massanissam regem Masasulorum pro Carthaginensibus pugnans, victus, in Hispaniam ad Scipionem cum maxima manu transiit contra Gades, ubi angusto freto Africa & Hispania dirimuntur. Celtiberi quoque in amicitiam recepti sunt: quorum auxiliis accitis, tunc primum mercenarium militem Romana castra habuerunt.

LIBRI XXV.

P Cornelius Scipio, postea Africanus, ante legitimis annos edilis factus est. Annibal urbem Tarentum prater arcem per Tarentinos juvenes, qui se noctu venatum irrisimu-

simulaverant, cepit. Ludi Appollinares ex Martii carminibus, quibus Cannensis clades praedicta fuerat, instituti sunt. A Q. Fulvio, & Ap. Claudio Coss. adversus Annonem Paenorum ducem prospere pugnatum est. T. Sempronius Gracchus proconsul ab hospite suo Lucano in insidias ductus, a Magone interceptus est. Centenius Penula, qui centurio militaverat, cum petisset a senatu ut sibi exercitus daretur, pollicitusque esset, si hoc impetrasset, de Annibale victoriam: octo mill. acceptis militum dux factus, conflixit acie cum Annibale: qui cum exercitu eum cecidit. Cn. Fulvius pretor male adversus Annibalem pugnavit: in quo praelio hominum sexdecim millia ceciderunt: ipse cum equitibus CC. effugit. Capua obsessa est a Q. Fulvio, & ab Ap. Claudio Coss. Cl. Marcellus Syracusas expugnavit anno tertio: & ingentem se virum gessit. in eo tumultu urbis capta Archimedes intentus formis, quas in pulvere descripserat, interfectus est. P. & Cn. Scipiones in Hispania tot tantarumque rerum feliciter gestarum tristem exitum tulerunt, prope cum totis exercitibus casi anno octavo quam in Hispaniam iverant: amissaque ejus provincia possessio foret, nisi L. Martii equiti Rom. virtute & industria contractis exercituum reliquiis, ejusdem hortatu bina castra hostium expugnata essent, ad XXXVII millia casa: ex mille octingentis praeda ingens capta, dux Martinus appellatus est.

L I B R I XXVI.

Annibal ad tertium ab urbe Roma lapidem super Anienem castra posuit. ipse vero cum duobus M. equitum usque ad portam.

iam.

ram Capenam, ut urbis situm eploraret, ob-
 quitavit. & cum per triduum in aciem utrinque
 exercitus omnis descendisset, certamen tempestas
 diremit: nam cum in castra redissent, statim se-
 renitas erat. Capua capta est a Q. Fulvio &
 Ap. Claudio COSS. principes Campani veneno
 sibi consciverunt mortem. Cum senatus Campa-
 norum deligatus esset ad palos, ut securi feriretur
 literas a senatu missas Q. Fulvius COS. qui-
 bus jubebatur parcere, antequam legeret,
 in sinu posuit, & lege agi iussit: & sup-
 plicium peregit. Cum in comitiis apud po-
 pulum quateretur cui mandaretur Hispa-
 niarum imperium, nullo id volente suscipe-
 re, P. Scipio P. filius; qui in Hispania ce-
 ciderat, professus est se iterum, & suffragio
 populi, consensuque omnium missus, Novam
 Carthaginem uno die expugnavit, cum age-
 ret vigesimumquartum annum, videretur-
 que divina stirpe creatus: quoniam & ipse
 posteaquam togam acceperat, quotidie in Ca-
 pitolio erat: & in cubiculo matris ejus an-
 guis sapenaumero visus est. Res praterea in
 Sicilia gestas continet, & amicitiam cum
 Ætolis junctam, bellumque gestum adver-
 sus Atarnas & Philippum Macedonum re-
 gem.

LIBRI XXVII.

C. N. - Fulvius prator cum exercitu ab
 Annibale casus est. Meliore eventu a
 Cl. Marcello COS. adversus eundem ad Nu-
 mistronem pugnatum est. Inde Annibal no-
 flu recessit. Marcellus insecutus est: & sub-
 inde cadentem prescit, donec effugeret. Priore
 pugna Annibal superior fuit: Marcellus in-
 sequenti. Fabius Maximus pater consulis. Ta-

trajerisset. Bellum in Hispania finitum, victore Romano, quod Indibilis excitaverat: ipse in acie occisus. Mandonius exposcentibus Romanis a suis deditus est. Magoni, qui in Galliam & Liguriam ierat, ex Africa & militum ampla manus missa, & pecunia quibus auxilia conduceret: praeceptumque, ut se Annibali jungeret. Scipio a Syracusis in Bruttios trajecit: & Locros, pulso Punico praesidio, fugatoque Annibale, recepit. Pax cum Philippo facta est. Idea mater deportata est Romam a Pefinunte oppido Phrygia, carmine in libris Sibyllinis invento, pelli, Italiam alienigenam hostem posse, si mater Idea deportata Romam esset. tradita autem est Romanis per Attalum regem Asia. lapis erat, quem matrem deum incolae dicebant, excepit P. Scipio Nasica, Cn. filius, ejus qui in Hispania perierat, vir optimus e senatu iudicatus, adolescens nondum quaestorius: quoniam ita responsum habebatur, ut numen id ab optimo viro rec peretur, conservareturque. Locrenses legatos Romam miserunt, qui de impotentia Q. Pleminii legati quaererentur, quod pecuniam Proserpinae abstulerat, & liberos eorum & conjuges stupraverat. Pleminius in catenis Romam perductus, in carcere mortuus est. Cum falsus rumor de P. Scipione praefectus, qui in Sicilia erat, in urbem perlatus esset, tanquam luxuriaretur, missis ob hoc legatis a senatu qui explorarent an ea vera essent, purgatus infamia Scipio in Africam trajecit senatus permissu. Syphax accepta in matrimonium Asdrubalis Gisgonis filia, amicitia quam cum Scipione ipse iunxerat, renuntiavit. Massanissa rex Masafulorum, dum pro Carthagine in Hispania militat, amisso patre Gala, de regno exciderat: quo per bellum saepe repetito, aliquot praeliis

a Syphace rege Numidarum victus, in totum privatus est: & cum ducentis equitibus eum Scipioni se junxit: & cum eo primo statim bello Annonem Amilcaris filium cum ampla manu interemit. Scipio adventu Asdrubalis & Syphacis, qui prope cum centum millibus armatorum venerant, ab obsidione Utica depulsus, hiberna communivit. Sempronius COS. in agro Crotoniensi prospere adversus Annibalem pugnavit. Lustrum a censoribus conditum est: censa sunt civium capita CCXV. millia. Inter censores M. Livium & Claudium Neronem notabilis discordia fuit. nam & Claudius Livio collega equum ademitt. quod a pop. Rom. damnatus, actusque in exilium fuerat: & Livius Claudio, quod falsum in se testimonium dixisset, & quod minime bona fide fecum in gratiam redisset. idem omnes tribus, extra unam, ararias reliquit, quod & innocentem se damnaissent, & postea consulum censoremque fecissent.

LIBRI XXX.

IN Africa Scipio Charthaginenses, & eundem Syphacem Numidarum regem, Asdrubalemque pluribus praeliis vicit, adjuvante Massanissa: binque hostium castra expugnavit, in quibus XL. millia hominum ferro ignique consumpta sunt. Syphacem per C. Lalium cepit. Massanissa Sophonisbam, uxorem Syphacis, filiam Asdrubalis, captam statim adamavit: & nuptiis factis uxorem habuit: castigatusque a Scipione, venenum ei transmisit: quo quidem hausto illa decessit. Effectumque est multis Scipionis victoriis, ut Carthaginenses in desperationem acti, in auxilium publica salutis Annibalem

anses, qui querebantur. Et cum satisfacere nollant, bellum iis indictum est. Annibal superato Pyreneo saltu, per Gallias, fusis qui obsistere ei conati erant, ad alpes venit: Et laborioso per eas transitu, cum montanos quoque Galles obvios aliquot praliis repulisset, descendit in Italiam: Et ad Ticinum amnem Romanos equestri pralio fudit; in quo vulneratum P. Cornelium Scipionem protexit filius, qui Africani postea nomen accepit. iterumque exercitu Rom. ad flumen Trebiam fuso, Annibal Apenninum per maximam militum vexationem propter vim tempestatum transit. Cn. Cornelius Scipio in Hispania contra Pœnos prospere pugnavit, duce hostium Magone capto.

L I B R U S XXII.

Annibal per continuas vigilias in paludibus otulo amisso, venit in Etruriam: per quas paludes quatruiduo, Et tribus noctibus sine ulla requie iter fecit. C. Flaminius consul homo temerarius contra auspicia profectus, signis militaribus effossis, qua tolli non poterant, Et ab equo, quem conscenderat, per caput devolutus, insiditis ab Annibale circumventus ad Trasymenum lacum cum exercitu casus est. Sex M. quæ eruperant fide ab Maharbale data, perfidia Annibalis victæ sunt. Cum ad nuntium cladis Roma luctus esset, duæ matres insperato receptis filiis gaudio mortuæ sunt. Ob hanc cladem ex Sibyllinis libris ver. sacrum votum. Cum deinde Q. Fabius Maximus dictator adversus Annibalem missus nollet acie cum eo configere, ne contra ferocem tot victoriis hostem territum adversis praliis militem pugna committeret, Et opponendo se tantummodo con-

XIV. DE CADUM 321

tus Annibalis impediret; M. Minutius magister equitum, ferox & temerarius, criminando dictatorem tanquam timidum & segnem, effecit ut populi jussu ei imperium cum dictatore aquaretur: divisi que exercitu, cum in iniquum locum conflis-
 xisset, & in ma-imo discrimine legiones ejus essent, supervenientium exercitu Fabio Maxi-
 mo, ex discrimine liberatus est: qua beneficio vi-
 ctus, castra cum eo iunxit, & patrem cum sa-
 lutavit, idemque milites facere compulsi sunt
 jussit. Annibal vastata Campania, inter Ca-
 filinum oppidum & Calliculam montem a Fa-
 bio clausus, sarmentis ad cornua bouum alli-
 gatis, & incensis, praesidium Romanorum,
 quod Calliculam insidebat, fugavit, & sic
 transgressus est saltum. idemque Fabii Maxi-
 mi dictatoris, cum circumposita ureret, ager
 pepercit, ut illum tanquam proditorem su-
 spectum faceret. Emilio deinde paulo & Te-
 rentio Varrone consulibus, & ducibus cum
 maxima clade adversus Annibalem ad Can-
 nas pugnatum est, & caesaeque eo praelio Roma-
 norum XLV. millia cum Paulo consule, &
 senatoribus LXXX. consularibus, atque Pra-
 toriis aut adilitiis XXX. Post quam cladem
 cum a nobilibus adolescentibus propter despe-
 rationem consilium de relinquenda Italia ini-
 retur, R. Cornelius Scipio tribunus militum,
 qui postea Africanus nuncupatus est, stricto
 super capita deliberantium ferro, juravit pro
 hoste se habiturum eum, qui in verba sua
 non jurasset; effecitque ut omnes minime re-
 lictum iri a se Italiam iurejurando astringe-
 rentur. Praterea trepidationem urbis & lu-
 etum, & res in Hispania maiore eventu ge-
 stas continet. Opimia & Eleronia Vestales vir-
 gines incesti damnatae sunt. Propter paucita-
 tem vero militum, servorum octo. M. AR-
 MATA.

mata sunt. Captivi cum potestas esset redimendi, redempti non sunt. Varroni obviam itum est, & gratia acta, quod de Rep. non desperasset.

L I B R I XXIII.

C Campani ad Annibalem defecere. Nuntius Cannensis victoria Mago Carthaginem missus annulos aureos a digitis occisorum Romanorum detractos in vestibulo curia fudit, quos excessisse modii mensuram traditur. post quem quidem nuntium Anno ex Pœnis vir nobilissimus suadebat senatui Carthaginensium, ut pacem a populo Romano peterent: nec tenuit, obstrepente Barchina factione. Cl. Marcellus prator ad Nolam, eruptione adversus Annibalem ex oppido facta, prospere pugnavit. Exercitus Annibalis per hiberna Capua ita luxuriatus est, ut corporum viribus atque animorum enervaretur. Casilinum a Pœnis obsessum ita fame vexatum est, ut lora, & pelles scutis detractas, item mures essent, & nucibus per Vulturum amnem a Romanis missis vixerint. Senatus ex equestri ordine hominibus CXCVII. supplementus est. L. Postumius prator a Gallis cum exercitu casus est. Cn. & P. Scipiones in Hispania Asdrubalem vicerunt, & Hispaniam suam fecerunt. Reliquia Cannensis exercitus in Siciliam relegata sunt. non recederent inde, nisi finito bello. Inter Philip-pum Macedonum regem & Annibalem societas juncta est. Sempronius Gracchus Cos. Campanos cecidit. Præterea in Sardinia feliciter a T. Manlio pratore adversus Pœnos Sardosque res gestas continet, a quo Asdrubal dux, & Mago, & Anno capri. Claudius Marcellus prator Annibalis exercitum
ad.

XIV. DE CADUM. 323

ad Nolam pralio fudit, & vicit, primusque omnium tot cladibus fessis Romanis meliorem spem belli dedit.

LIBRI XXIV.

Hieronymus Syracusanorum rex, cuius avus Hiero amicus P. R. fuerat, ad Carthaginenses defecit: & propter crudelitatem superbiamque a suis interfectus est. T. Sempronius proconsul prospere adversus Pœnos & Annonem ducem ad Beneventum pugnavit, servorum maxime opera, quos liberos esse iussit. Cl. Marcellus Cos. in Sicilia, qua prope tota ad Pœnos defecerat, Syracusas obsedit. Philippo Macedonum regi bellum indictum est: qui ad Apolloniam nocturno pralio oppressus, fugatusque, in Macedoniam cum prope inermi exercitu profugit, ad id bellum gerendum Valerius prator missus est. Res praterea in Hispania a P. & Cn. Scipionibus adversus Carthaginenses gestas continet. Syphax rex Numidarum in amicitiam ascitus contra Massanissam regem Masasulorum pro Carthaginensibus pugnans, victus, in Hispaniam ad Scipionem cum maxima manu transit contra Gades, ubi angusto freto Africa & Hispania dirimuntur. Celtiberi quoque in amicitiam recepti sunt: quorum auxiliis accitis, tunc primum mercenarium militem Romana castra habuerunt.

LIBRI XXV.

P Cornelius Scipio, postea Africanus, ante legitimos annos adilis factus est. Annibal urbem Tarentum prater arcem per Tarentinos iuvenes, qui se noctu venatum ire simu-

simulauerant, cepit. Ludi Appollinares ex Martii carminibus, quibus Cannensis clades praedicta fuerat, instituti sunt. A Q. Fulvio, & Ap. Claudio Coss. aduersus Annonem Paenorum ducem prospere pugnatum est. T. Sempronius Gracchus proconsul ab hospite suo Lucano in insidias ductus, a Magone interceptus est. Centenius Penula, qui centurio militauerat, cum perisset a senatu ut sibi exercitus daretur, pollicitusque esset, si hoc impetrasset, de Annibale victoriam: octo mill. acceptis militum dux factus, conflixit acie cum Annibale: qui cum exercitu eum cecidit. Cn. Fulvius praetor male aduersus Annibalem pugnavit: in quo praelio hominum sexdecim millia ceciderunt: ipse cum equitibus CC. effugit. Capua obsessa est a Q. Fulvio, & ab Ap. Claudio Coss. Cl. Marcellus Syracusas expugnauit anno tertio: & ingentem se virum gessit. in eo tumultu urbis capta Archimedes intentus formis, quas in pulvere descripserat, interfectus est. P. & Cn. Scipiones in Hispania tot tantarumque rerum feliciter gestarum tristem exitum tulerunt, prope cum totis exercitibus casi anno octavo quam in Hispaniam iuerant: amissaque eius provincia possessio foret, nisi L. Martii equiti Rom. virtute & industria contractis exercituum reliquiis, ejusdem hortatu bina castra hostium expugnata essent. ad XXXVII. millia casa: ex mille octingentis prada ingens capta, dux Martius appellatus est.

L I B R I XXVI.

A Nnibal ad tertium ab urbe Roma lapidem super Anienem castra posuit. ipse vero cum duobus M. equitum usque ad portam.

tam Capenam, ut urbis suum eploraret, obsequitavit. & cum per triduum in aciem utrinque exercitus omnis descendisset, certamen tempestas diremit: nam cum in castra redissent, statim serenitas erat. Capna capta est a Q. Fulvio & Ap. Claudio COSS. principes Campani veneno sibi consciverunt mortem. Cum senatus Campanorum deligatus esset ad palos, ut securi feriretur literas a senatu missas Q. Fulvius COS. quibus iubebatur parcere, antequam legeret, in sinu posuit, & lege agi iussit: & supplicium peregit. Cum in comitiis apud populum quateretur cui mandaretur Hispaniarum imperium, nullo id volente suscipere, P. Scipio P. filius, qui in Hispania ceciderat, professus est se iterum, & suffragio populi, consensuque omnium missus, Novam Carthaginem uno die expugnavit, cum ageret vigesimumquartum annum, videreturque divina stirpe creatus: quoniam & ipse posteaquam togam acceperat, quotidie in Capitolio erat: & in cubicula matris ejus anguis saepenumero visus est. Res praterea in Sicilia gestas continet, & amicitiam cum Æolis junctam, bellumque gestum adversus Acarnanas & Philipum Macedonum regem.

LIBRI XXVII.

C. N. - Fulvius prator cum exercitu ab Annibale casus est. Meliore eventu a Cl. Marcello COS. adversus eundem ad Numistronem pugnatum est. Inde Annibal notu recessit. Marcellus insecutus est: & subinde cadentem pressit, donec effugeret. Priore pugna Annibal superior fuit: Marcellus insequenti. Fabius Maximus pater consulis. Tan-

rentinos per deditionem accepit. In Hispania ad Betulam Scipio cum Asdrubale Amilcaris conflixit, & vicit: inter alia caprum puerum regalem eximia forma ad avunculum Massanissam cum donis misit. Cl. Marcellus, T. Quintius Crispinus COSS. speculandi causa egressi e castris, insidiis ab Annibale circumventi sunt. Marcellus occisus fuit: Crispinus fugit. Res præterea a P. Sulpitio prætore adversus Philippum & Achaos gestas continet. Lustrum a censoribus constitutum est: censa sunt civium capita centum triginta septem millia, centum & octo. ex quo numero apparuit quantum hominum tot præliorum adversa fortuna populo Romano abstulisset. Asdrubal, qui cum exercitu novo transenderat Alpes, ut se Annibali conjungeret, cum millibus hominum LVI. casus est, M. Livii consulis ductu, non minore opera Claudii Neronis consulis: qui cum Annibali oppositus esset, relictis castris, ita ut inimicum falleret, electa manu profectus Asdrubalem circumvenit.

LIBRI XXVIII.

Res in Hispania prospere gesta a Silano Scipionis legato, & L. Scipione fratre adversus Pœnos, a Sulpitio procos. & ab Atalo rege Asiæ adversus Philippum regem Macedonum pro Ætolis referuntur. Cum M. Livio, & Claudio Neroni COS. triumphus decretus esset, Livius, qui in provincia sua rem gesserat, quadrigis invehctus est: Nero, qui in collega provinciam, ut victoriam ejus adjuvaret, venerat, equo est secutus: & in hoc habitu plus gloria reverentiaque habuit, nam & plus in bello quam collega fecerat. Ignis in ade Vestæ negligentia virginis, quæ non

custodierat, extinctus est. virgo caesa est flagro. P. Scipio in Hispania cum Pœnis debellavit XIV. anno ejus belli, anno quinto posteaquam ierat, exclusisque in totum possessione ejus hostibus, Hispaniam recepit: & a Tarracœne in Africam ad Syphacem regem Numidarum duobus navigiis transvectus, fœdus junxit. Asdrubal Gifgonis ibi cum eo in eodem lecto occubuit. Munus gladiatorium in honorem patris patruque Carthagini Nova dedit, non ex gladiatoribus, sed ex iis qui aut in honorem ducis, aut ex provocatione in certamen descendebant: in quo reguli fratres de regno ferro contenderunt. Cum Astapa urbs ab Romanis oppugnaretur, oppidani liberos & conjuges rogo extructo occiderunt: se insuper precipitaverunt. Ipse Scipio dum gravi morbo implicitus esset, seditionem in parte exercitus motam confirmatus discussit: rebellantesque Hispania populos coegit in deditionem venire. Et amicitia facta est cum Massanissa rege Numidarum: qui illi quidem auxilium, si in Africam trajecisset, pollicebatur: cum Gaditanis quoque post discessum inde Magonis, cui ex Carthagine scriptum erat ut in Italiam trajiceret, Romam reversus, consul creatus. Africam provinciam petenti, contradicente Q. Fabio Maximo, Sicilia data est: permissumque ut in Africam trajiceret, si ex Repub. esse censeret. Mago Amilcaris filius a minore Baleari insula, ubi hiemarat, in Italiam trajecit.

LIBRI XXIX.

EX Sicilia C. Lælius in Africam a Scipione missus, ingentem pradam reportavit: & mandata Massanissa Scipioni exposuit, conquerentis quod non exercitum in Africam tra-

trajecisset. Bellum in Hispania finisum, victore Romano, quod Indibilis excitaverat: ipse in acie occisus. Mandonius expositentibus Romanis a suis deditus est. Magoni, qui in Galliam & Liguriam ierat, ex Africa & militum ampla manus missa, & pecunia quibus auxilia conduceret: praeceptumque, ut se Annibali jungeret. Scipio a Syracusis in Bruttios trajecit: & Locros, pulso Punico praesidio, fugatoque Annibale, recepit. Pax cum Philippo facta est. Idea mater deportata est Romam a Pelinunte oppido Phrygia, carmine in libris Sibyllinis invento, pelli, Italiam alienigenam hostem posse, si mater Idea deportata Romam esset, tradita autem est Romanis per Attalum regem Asia, lapis erat, quem matrem deum incolae dicebant, excepit P. Scipio Nasica, Cn. filius, ejus qui in Hispania perierat, vir optimus & senatu iudicatus, adolescens nondum quaestorius: quoniam ita responsum habebatur, ut numen id ab optimo viro reciperetur, consecrareturque. Locrones legatos Romam miserunt, qui de impotentia Q. Pleminii legati quaererentur, quod pecuniam Proserpina abstulerat, & liberos eorum & conjuges stupraverat. Pleminius in catenis Romam perductus, in carcere mortuus est. Cum falsus rumor de P. Scipione praefecto, qui in Sicilia erat, in urbem perlatus esset, tanquam luxuriaretur, missis ob hoc legatis a senatu qui explorarent an ea vera essent, purgatus infamia Scipio in Africam trajecit senatus permissu. Syphax accepta in matrimonium Asdrubalis Gisgonis filia, amicitia quam cum Scipione ipse iunxerat, renuntiavit. Massanissa rex Masasulorum, dum pro Carthagine in Hispania militat, amisso patre Gala, de regno exciderat: quo per bellum saepe repetito, aliquot praeliis

XIV. DE CADUM. 329

a Syphace rege Numidarum victus, in totum privatus est: & cum ducentis equitibus cum Scipioni se junxit: & cum eo primo statim bello Annonem Amilcaris filium cum ampla manu interemit. Scipio adventu Asdrubalis & Syphacis, qui prope cum centum millibus armatorum venerant, ab obsidione Utica depulsus, hiberna communivit. Sempronius COS. in agro Crotoniensi prospera adversus Annibalem pugnavit. Lustrum a censoribus conditum est: censa sunt civium capita CCXV. millia. Inter censores M. Livium & Claudium Neronem notabilis discordia fuit. nam & Claudius Livio collega equum ademir, quod a pop. Rom. damnatus, actusque in exilium fuerat: & Livius Claudio, quod falsum in se testimonium dixisset; & quod minime bona fide secum in gratiam redisset. idem omnes tribus, extra unam, ararias reliquit, quod & innocentem se damnaissent, & postea consulem censoremque fecissent.

LIBRI XXX.

IN Africa Scipio Charthaginenses, & eundem Syphacem Numidarum regem, Asdrubalemque pluribus praeliis vicit, adjuvante Massanissa: binque hostium castra expugnavit, in quibus XL. millia hominum ferro ignique consumpta sunt. Syphacem per C. Lalium cepit. Massanissa Sophonisbam, uxorem Syphacis, filiam Asdrubalis, captam statim adamavit: & nuptiis factis uxorem habuit: castigatusque a Scipione, venenum ei transmisit: quo quidem hausto illa decessit. Effectumque est multis Scipionis victoriis, ut Carthaginenses in desperationem acti, in auxilium publica salutis Annibalem

ex Italia revocarent. isque anno decimosexto Italia discedens, in Africam trajecit: tentavitque per colloquium pacem cum Scipione componere: & cum de conditionibus pacis non convenisset, acie victus est. Pax Carthaginiensibus data est petentibus. Annibal Gisgonem pacem dissuadentem manu sua detraxit: excusata deinde temeritate facti, ipse pacem suasit. Mago bello, quo in agro Insubrium cum Romanis conflixerat, vulneratus, dum in Africam per legatos revocatus reverteretur, ex vulnere mortuus est. Reversus in urbem Scipio, amplissimum nobilissimumque egit triumphum: quem Q. Terentius Culleo senator pileatus secutus est. Scipio Africanus, incertum militari prius favore, an populari aura ita cognominatus sit, primus certe hic imperator victa a se nomine gentis nobilitatus est.

L I B R I XXXL

Belli adversus Philippum Macedonia regem, quod intermissum erat, repetiti causa feruntur haec tempore initiorum duo juvenes Acarnanes, qui non initiati erant, Athenas tenerunt, & in sacrarium Cerenis cum aliis pluribus suis intraverunt: ob hoc, tanquam nefas summum commississent, ab Atheniensibus casti sunt. Acarnanes mortibus suorum commoti, ad vindicandum illos auxilium a Philippo petierunt. Paucis mensibus post pacem Carthaginiensibus datam, quingentesimo quadragesimo anno ab urbe condita, cum Atheniensium, qui obsidebantur a Philippo, legati auxilium a senatu petissent, & senatus id consuisset ferendum, plebe, quod tot bellorum continuus labor gravis erat, dissentiente, tenuit auctoritas patrum, ut socii civita-

XIV. DE CADUM. 331

ri ferri opem populus quoque juberet. Bellum id P. Sulpitio consuli mandatum est: qui exercitus in Macedoniam ducto, equestribus praliis cum Philippo prospere pugnavit. Abydenia Philippo obsessi, ad exemplum Saguntinorum suos seque occiderunt. L. Furius prator Gallos Insubres rebellantes, & Amilcarem Pœnum bellum in ea parte molientem, acie vicit. Amilcar eo in bello occisus est, & millia hominum XXXV. Præterea expeditiones Philippi regis, & Sulpitii consulis expugnationesque urbium ab utroque factas continet. Sulpitius COS. adjuvantibus rege Attalo & Rhodiis bellum gerebat. Triumphavit de Galis L. Furius prator.

LIBRI XXXII.

Complura prodigia ex diversis regionibus nuntiata referuntur: inter qua in Macedonia in puppi longa navis lauream esse natam. T. Quintius Flamininus COS. adversus Philippum feliciter pugnavit in faucibus Epiri: fugatumque coegit in regnum reverti. Ipse Thessaliam, qua est vicina Macedonia, sociis Aetolis & Athamanibus vexavit. L. Quintius Flamininus consulis frater navalipralio, Attalo rege & Rhodiis adjuvantibus, Eubœam, & maritimarum cepit. Achai in amicitiam recepti sunt. Conjunctio feruorum facta de solvendis Carthaginiensibus obsidibus oppressa est. Pratorum numerus ampliatus est, ut sentirentur. Cornelius COS. Gallos Insubres pralio fudit. Cum Lacedæmoniis, & tyranno eorum Nabide amicitia juncta est. Præterea expugnationes urbium in Macedonia referuntur.

L I B R I XXXIII.

Titus Quintius Flamininus proconsul cum Philippo ad Cynoscephalas in Thessalia acie victo debellavit. L. Quintius Flamininus, frater proconsulis Acarnanes, Leucade urbe, qua caput est Acarnania, expugnata, in deditionem accepit. C. Sempronius Tuditanus prator a Celtiberis cum exercitu casus est. Attalus a Thebis ob subitam valetudinem translatus decessit. Pax potenti Philippo, Gracia libertas data est. L. Furius & Claudius Marcellus consules Bojos & Insubres Gallos subegerunt. Marcellus triumphavit. Annibal frustra in Africa bellum molitus, & ob hoc Romanis per epistolas adversa factionis principum delatus, propter metum Romanorum, qui legatos ad Carthaginienfium senatum de eo miserant, profugus ad Antiochum regem Syria se contulit, bellum contra Romanos parantem.

L I B R I XXXIV.

Lex Oppia, quam C. Oppius Tribunus plebis bello Punico de stringendis cultibus matronarum rulerat, cum maxima contentione abrogata est: cum Porcius Cato auctor fuisset ne ea lex aboleretur. Is in Hispaniam profectus bello quod Emphoriis orsus est, citiorem Hispaniam pacavit. T. Quintius Flamininus bellum adversus Lacedamonios, & tyrannum eorum Nabidem prospere gestum, data iis pace, qualem ipse voluit, liberatisque Argis, qui sub ditione tyranni erant, finivit. Senatus tunc primum secretus a populo ludos spectavit: ut id fieret, Sex. Ælius, & L. Cornelius Cethegus censores in-

tervenerunt cum indignatione plebis. Colære pleraque deducta sunt. M. Porcius Cato de Hispania triumphavit. Res præterea adversus Bojos & Insubres Gallos feliciter gesta referuntur. T. Quintius Flamininus, qui Philippum Macedonum regem, & Nabidem Lacedamoniorum tyrannum vicerat, Graciamque omnem liberaverat, ob hanc rerum gestarum multitudinem triduo triumphavit. Legati Carthaginensium nuntiaverunt, Annibalem, qui ad Antiochum confugerat, bellum cum eo moliri, tentaverat autem per Aristonem Tyrium sine literis Carthaginem missum ad rebel landum Pœnos concitare.

LIBRI XXXV.

P Scipio Africanus legatus missus ad Antiochum, Ephesi cum Annibale, qui se Antiocho junxerat, collocutus est: ut, si fieri posset, metum vita, quem ex pop. Rom. conceperat, eximeret. Inter alia cum quæreretur ab Annibale, quem fuisse maximum imperatorem Annibal crederet, respondit, Alexandrum Macedonum regem, quod parva manu innumerabiles exercitus fudisset; quodque ultimas oras, qua visere supra fidem humanam esset, peragrasset, quarenti deinde quem secundum poneret, inquit, Pyrrhum: eo quod castra metari docuisset: ad hac neminem elegantius loca cepisse, praesidia disposuisse. exquenti quem tertium diceret, semet, dixit, ridens Scipio, quidnam tu diceres, si me, inquit, vicisses? tunc vero, inquit, me & ante Alexandrum, & ante Pyrrhum, & ante alios posuissem. Inter ea prodigia, qua plurima fuisse iraduntur, bovem, Cu. Domitio consule, locutum, Roma cave tibi, refertur. Apparant in Antiochum bellum Ro-

mani . Nabis Lacedamoniorum tyrannus incitatus ab Ætolis , qui & Philippum & Antiochum ad inferendum bellum po. Ro. sollicitabant , a pop. Rom. descivit , & bello adversus Philopæmenem Achaorum prætorem gesto , ab Ætolis interfectus est . Ætoli quoque ab amicitia pop. Rom. defecerunt . cum quibus societate juncta Antiochus Syria rex cum bellum Græcia intulisset , complures urbes occupavit : inter quas Chalcidem , & totam Eubœam . Res præterea in Liguribus gestas , & apparatus belli ab Antiocho continet .

LIBRI XXXVI.

Marcus Acilius Glabrio COS. Antiochum apud Thermopylas , Philippo rege adjuvante , victum Græcia expulit : idemque Ætolos subegit . P. Cornelius Scipio Nasica COS. adem matris deum , quam ipse in Palatium intulerat , vir optimus a senatu iudicatus , dedicavit : idemque Bojos & Gallos victos in deditionem accepit , & de iis triumphavit . Præterea navalia certamina prospera adversus præfectos Antiochi regis referuntur .

LIBRI XXXVII.

Cornelius Scipio COS. , legato P. Scipione Africano , qui se fratris legatum futurum dixerat , si ei Græcia , & Asia provincia decerneretur , cum C. Lelio , qui multum in senatu poterat , ea provincia dari videretur : profectus ad bellum adversus Antiochum gerendum , in Asiam primus omnium Romanorum ductum trajecit . Aemilius Regillus adversus regiam classem Antiochi feliciter pugnavit ad Myonnesum , Rhodiis adju-

van.

vantibus. Filius Africani ab Antiocho captus patri remissus est. M. Acilius Glabrio de Antiocho, quem Gracia expulerat, & de Ætolis triumphavit. Victo deinde Antiocho a L. Cornelio Scipione, adjuvante Eumene rege Attali Pergamensi filio, pax data ea conditione, ut omnibus provinciis citra Taurum montem cederet. Eumeni, quo juvante Antiochus victus erat, regnum ampliatum: Rhodiis quoque, qui & ipsi juverant, quadam civitates concessa. Colonia deducta est Bononia. Æmilius Regillus, qui praefectus Antiochi navali certamine vicerat, navalem triumphum duxit. I. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho bellaverat, cognomine fratri coaguatus, Asiaticus appellatus est.

LIBRI XXXVIII.

Marcus Fulvius COS. in Epiro Ambracienses obsessos per deditionem accepit: Cephaleniam subegit: Ætolis perdomitis pacem dedit. Cn. Manlius COS. collega ejus Gallogracos Tolistobogios Tetosagas & Trocmos, qui Brenno duce in Asiam transferant, cum soli citra Taurum montem minime parerent, vicit. Eorum origo, & cum ea loca qua tenent, occupaverantque, referuntur. Exemplum quoque virtutis & pudicitiae in foemina traditur: qua cum regis Gallogractorum uxor fuisset, capta centurionem, qui ei vim intulerat, occidit. Lustrum a censoribus conditum est. censa sunt civium capita CCLVIII. millia, & CCCXXVIII. Cum Ariarathe rege Cappadociae amicitia juncta est. Cn. Manlius, contradicentibus decem legatis, ex quarum consilio foedus cum Antiocho conscripserat, de Gallogracis, acta per se causa in senatu, triumphavit. Scipio Africanus, die ei

dicta, ut quidam ajunt; a Petillio Acteo tribuno plebis, ut quidam, a Navio, quod praeda cum Antiocho capta ararium fraudasset: posteaquam is dies venit, evocatus in rostra, Hac die, inquit, Quirites, Carthaginem vici. & prosequente populo, Capitolium ascendit: inde, ne amplius tribunitiis injuriis vexaretur, in voluntarium exilium Liternum concessit, incertum ibi, an Roma defunctus. nam ejus monimentum utrobique fuit. L. Scipio Asiaticus, frater Africani, eodem peculatus crimine accusatus, damnatusque, cum in vincula & carcerem duceretur; Tib. Sempromnius Gracchus tribunus plebis, qui antea Scipionibus inimicus erat, intercessit: & ob id beneficium Africani filiam duxit. Cum populus quaestores in bona ejus publice possidenda misisset: non modo in ijs nullum vestigium pecuniae regia apparuit: sed nequaquam tantum in ararium redactum, quanta summa erat damnatus. collatam a cognatis & amicis innumeralilem pecuniam accipere noluit: quae necessitati ei erat ad cultum, redempta.

LIBRI XXXIX.

A Milius COS. Liguribus subactis, viam a Placentia usque Ariminum perductam Flaminia junxit. Initia luxuria introducta ab exercitu Asiatico referuntur: Ligures, quicunque circa Appenninum erant, subacti sunt. Bacchanalia sacrum Gracum, & quidam nocturnum, scelerum omnium maximum seminarium, cum ad ingentis turba conjurationem pervenisset, a consule investigatum, & multorum poena sublatum est. A censoribus L. Valerio Flacco, & M. Por.

XIV. DE CADUM. 337

Porcio Catone, vir & belli & pacis artibus maximus motus est senatu L. Quintius Flaminius T. Quintii frater, eo quod cum Galliam provinciam COS. obtinuerat, rogatus a Philippo Pano, quem amabat, scorto nobili, Gallum quendam sua manu occiderat: sive, ut quidam tradiderunt, unum damnatorum securi percusserat, rogatus a meretrice Placentina, cujus amore deperibat. Extat in eum M. Catonis oratio. Scipio Litterni decessit. Et tanquam iungente fortuna circa id tempus duo funera maximorum virorum, Annibal a Prusia Bithynia rege, ad quem victo Antiocho confugerat, cum dederetur Romanis, qui ad exposcendum illum T. Quintium Flaminium miserant, veneno sibi mortem conscivit. Philopœmen quoque dux Achaorum, vir maximus, est a Messeniis interemptus veneno, cum ab iis bello captus esset. Colonia, Pollentia, & Pisaurum, & Mutina, & Parma deductæ sunt. Præterea res adversus Cel- tiberos prospere gestas, & initia causasque belli Macedonici continet, cuius origo inde venit, quod Philippus agre ferebat regnum suum minui a Romanis, eo quod cogeretur a Tbra- cibus aliisque locis præsidia deducere.

LIBRI XL.

Cum Philippus liberos eorum quos in vinculis nobilissimorum quidem hominum habebat, conquiri ad mortem iussisset: Theoxena pro liberis suis & sororis admodum pueris regis verita libidinem, prolati in medium gladii, & poculo in quo erat venenum, suasis iis ut imminens ludibrium morte effugerent: & cum persuasisset, ipsa etiam se interemis, Certamina inter Philip-

pi Macedonia regis liberos Perseum & Demetrium referuntur, & ut fraude fratris sui Demetrius confectis criminibus, inter qua accusazione parricidii, & affectati regni, primum petitus, ad ultimum, quoniam populi Romani amicus erat, veneno necatus est: regnumque Macedonia mortuo Philippo ad Perseum devenit. Item res in Liguribus & Hispania contra Celtiberos a compluribus feliciter gestas continet. Libri Numa Pompilii in agro L. Petillii scribe sub Janiculo a culteribus agri, in area lapidea clausi, & Græci & Latini inventi sunt: in quibus plura, qua dissolvendarum religionum erant, præter, ad quem delati erant, cum legisset, iuravit senatui contra rempub. esse ut legerentur, servarenturque: & ex S. C. in comitio exusti sunt. Colonia Aquileja deducta est. Philippus agitudine animi confectus, quod Demetrium filium falsis alterius filii in eundem delationibus impulsus veneno sustulisset, & de pœna Persei cogitavit: voluitque Antigonum potius amicum suum successorem regni sui relinquere: sed in hac cogitatione morte raptus est, regnum Perseus accepit.

L I B R I X L I.

Tib. Sempronius Gracchus præconsul Celtiberos victos in deditionem accepit: monumentumque operum suorum Gracchurim, oppidum in Hispania constituit.

A Postumio Albino præconsule Vaccæi ac Lusitani subacti sunt, de utrisque triumphavit. Antiochus Antiochi filius obses Romanis a patre datus, mortuo fratre Seleuco, qui pa-

tri defuncto successerat, in regnum Syria ab urbe dimissus. Lustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCLXXIII. millia, CCXLIV. Q. Voluminus Saxa trib. ple. legem tulit, ne quis heredem mulierem institueret. suavit legem M. Cato. extat oratio ejus. Prætera res contra Ligures, Istros, Sardos, & Celtiberos a compluribus ducibus gestas continet, & initia belli Macedonici, quod Perseus Philippi filius moliebatur. miserat enim ad Carthaginienses legationem, & ab iis nocte audita erat. sed & alias Græciæ civitates sollicitabat, qui præter religionem, quod quam multa templa magnifica multis locis erexit, Athenis Jovis Olympii, & Antiochiæ, vitissimum regem egit.

LIBRI XLII.

Fulvius Flaccus censor templum Junonis Lacinia regulis marmoreis spoliavit, ut adem, quam dedicaverat, reget. regula ex S. C. reportata. Eumenes Asia rex in senatu de Perseo Macedonia rege questus est, cujus injuria in populum Romanum referuntur. ob quas bello ei indicto, P. Licinius Crassus COS. cui Macedonia decreta erat, in Macedoniam transiit: levibusque expeditionibus, e-questribus præliis in Thessalia cum Perseo felici eventu pugnavit. Inter Massanißam & Carthaginienses de agro fuit dies ad disceptandum a senatu datus. Legati missi ad civitates socias, & reges rogandos, ut in fide permanerent, dubitantibus Rhodiis. Lustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCLVII. millia, CCXXXI. Res præterea adversus Corsos & Ligures prospere gestas continet.

L I B R I X L I I I .

P Ratores nonnulli eo quod avaræ & crudeliter provincias administrassent, damnati sunt. P. Licinius Crassus proconsul complures in Græcia urbes expugnavit, & crudeliter diripuit. ob id captivi, qui ab eo venierant, ex S. C. postea restituti sunt. A præfectis classium Romanarum multa impotenter in socios facta. Res præterea a Perseo rege in Thracia prospere gestas continet: & victis Dardanis, & Il'yrico, cujus rex erat Gentius, metus qui in Hispania ab Olencio factus erat, ipso interempto confedit. M. Æmilius Lepidus a censoribus princeps in senatu lectus.

L I B R I X L I V .

Q Martius Philippus per saltus penetravit in Macedoniam: compluresque urbes occupavit. Rhodii misere legatos Romanam, minantes ut Perseus essent auxilio, nisi populus Romanus cum eo pacem atque amicitiam conjungeret. indigne id latum. Cum id bellum L. Æmilio Paulo sequentis anni consuli iterum mandatum esset, Paulus in concione precatus est, ut quicquid diri populo Ro. immineret, supra domum suam converteretur: & in Macedoniam profectus Perseum vicit: universamque Macedoniam in potestatem redegit. antequam confligeret, dixit exercitui, ne miraretur quod luna nocte proxima defectura esset. Gentius quoque rex Il'yriorum, cum rebellasset, ab Annicio prætore victus venit in deditionem: & cum uxore, & liberis, & propinquis Romam missus. Ab Alexandria legati a Cleopatra & Ptolemaeo

maiores regibus venerunt, querentes de Antiocho rege Syria, quod is bellum inferret. Perseus, sollicitatis in auxilium Eumene rege Pergami, & Gentio rege Illyriorum, quia is pecuniam, quam promiserat, minime dabat, ab eis relictus est.

LIBRI XLV.

Perseus ab Æmilio Paulo in Samothracia captus est. Cum Antiochus Syria rex Ptolemaum & Cleopatram Ægypti reges obsideret: & missis ad eum a senatu legatis qui iuberent ab obsidione socii regis absistere, editisque mandatis consideraturum se ille quid faciendum esset, respondisset; unus legatorum Popillius virga regem circumscripsit: iussitque, antequam circulo excederet, responsum daret. qua a peritate effecit ut Antiochus bellum omitteret. Legationes gratulantium populorum ac regum in senatum admittunt. Rhodiorum, quia eo bello contra populum Romanum fuerant, exclusa, postero die cum de eo quareretur, ut iis bellum indiceretur: causam in senatu patria sua legati egerunt. nec tanquam hostes, nec tanquam socii dimissi. Macedonia in provinciam formam redacta est. Æmilius Paulus repugnantibus milicibus suis propter minorem prædam, & contradicente Servio Sulpitio Galba, triumphavit: & Perseum cum tribus filiis ante currum duxit. cuius triumphi lætitia, ne solida ei contingeret, duorum filiorum funeribus insignita est: quorum alterius mors patris triumphum præcessit: alterius secuta est. Lustrum conditum est a censoribus. Censa sunt civium capita CCCXII. millia, DCCCV. Prusias Bithynia res Romam, ut senatui gratularetur

retur ob victoriam ex Macedonia partam, venit, & Nicomedem filium suum senatui commendavit. rex plenus adulationis libertum se populi Romani esse dicebat.

L I B R I XLVI.

Eumenes rex Romam venit; qui quia Macedonico bello se medium egerat, ne aut inimicus iudicatus videretur, si exclusus esset, aut liberatus crimine, si admitteretur: in comitio lex lata est, ne cuiquam regi Romam venire liceret. Claudius Marcellus COS. Alpinos Gallos, C. Sulpitius Gallus Ligures subegit. Legati Prussiae regis conquesti sunt de Eumene, quod fines suos depopularetur: dixeruntque eum conspirasse cum Antiocho contra populum Romanum. Societas cum deprecantibus Rhodiis iuncta est. Lustrum a censoribus conditum est. Censae eo sunt civium capita CCCXXVII. millia, & XXII. Princeps senatus lectus M. Aemilius Lepidus. Ptolemaeus Aegyptiorum rex a minore fratre e regno pulsus, missis ad eum legatis, in regnum restitutus est. Ariarathe Cappadociae rege mortuo, filius ejus Ariarathes accepit regnum, & amicitiam per legatos cum pop. Rom. renovavit. Res praeterea adversus Ligures, Corsos, & Lusitanos vario eventu gestas, & metus Syria, mortuo Antiocho, qui filium Antiochum puerum admodum reliquerat, continet. Hanc Antiochum puerum cum Lysia intore Demetrius Seleuci filius, qui Romam obses missus fuerat, clam, quia minime dimittebatur a Romanis, interemit: & ipse in regnum receptus. L. Aemilius Paulus, qui Perseum vicerat, mortuus: cujus tanta abstinentia fuit, ut cum ex Hispania & Macedonia maximas opes retulisset, vix ex auctione bonorum ejus
reda-

redactum sit, unde dos uxori ejus redderetur. Pomptina paludes a Cornelio Cethego consule, cui ea provincia evenerat, siccata, agerque ex iis factus.

LIBRI XLVII.

CN. Tremellio trib. pleb. multa dicta est, quod cum M. Æmilio Lepido pontifice maximo injuriose contenderat, sacrorum quoque magistratum jus potentius fuit. Lex de ambitu lata. Lustrum a censoribus conditum est. censa sunt civium capita CCCXXVIII. millia, CCCXIV. Et princeps senatus lectus Æmilius Lepidus. Inter Ptolemaos fratres, qui dissidabant, fœdus ictum, ut alter in Ægypto, alter Cyrenis regnaret. Ariarathes Cappadocia rex consilio Demetrii regis Syria & viribus pulsus regno, a senatu restitutus est. Missi a senatu legati, qui inter Massanissam & Carthaginienses de agro judicarent. C. Martius COS. adversum Dalmatas parum prospere primum, postea feliciter pugnavit. cum quibus bello confligendi causa fuit, quod Illyricos populi Rom. socios vastaverant. eandemque gentem Cornelius Nasica COS. domuit. Q. Opimius COS. transalpinos Ligures, qui Massiliensium oppida Amphipolim & Niceam vastabant, subegit. Præterea in Hispania a compluribus parum prospere res gestas continet. Consules anno quingentesimo nonagesimo octavo ab urbe condita magistratum, peractis comitiis, insequentisque anni consuliibus creatis, inire cœperunt. Mutandi comitia causa fuit, quod Hispani rebellabant. Legati ad disceptandum inter Massanissam & Carthaginienses missi nuntiaverunt vim navalis materia se Carthagine deprehendisse.

Quidam pratores a provinciis avaritia nomine accusati, & damnati sunt.

LIBRI XLVIII.

Lustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCCXXIV. millia. Semina tertii belli Punici referuntur. Cum in finibus Carthaginiensium maximus Numidarum exercitus, Artobarzane duce Syphacis nepote, diceretur esse: M. Porcius Cato suavit, ut Carthaginiensibus, qui exercitum specie contra Massanissam regem, sed re vera contra Romanos accitum in finibus haberent, bellum indiceretur. contradicente P. Cornelio Nasica, placuit legatos mitti Carthaginem, qui specularentur quid ageretur. Castigato senatu Carthaginiensium, quod contra fœdus exercitum & navales materias haberent: pacem in Massanissam & eos facere voluerunt: Massanissa agro, de quo lis erat, cedente. sed Gisgo, Amilcaris filius, homo seditiosus, qui tunc in magistratu erat, cum senatus pariturum se iudicio legatorum dixisset, ita bellum adversus Romanos suadendo concitavit, ut legatis, quo minus violarentur, fugam explicerit. Id nuntiantes, infestum iam senatum Carthaginiensibus infestiores fecerunt. M. Porcius Cato funus mortui filii in pratura, tenuissimo, ut valuit (nam pauper erat) sumptis fecit. Andriscus, qui se Persei filium, regis quondam Macedonia, ingenti asseveratione mentiretur, Romam missus. M. Æmilius Lepidus, qui princeps senatus sextus iam censoribus erat lectus, antequam expiraret, praecepit filius laeto se strato sine linteis, sine purpura efferront: in reliquum funus ne plus quam aris denos consumerent. imaginum specie, non sumptibus nobilitari maximorum virorum

su-

funera solere . De veneficiis quasitum : Pub-
 lilia & Licinia nobiles femina , qua viros
 suos necasse insimulabantur , cognita causa ,
 cum pratori prades vadesque dedissent , cog-
 natorum decreto necata sunt . Gullussa Mas-
 sanissa filius denunciavit Carthagine delectus
 agi , classem comparari , & haud dubium
 bellum strui . Cum Cato suaderet ut iis bel-
 lum indiceretur , P. Cornelio Nasica dicente
 nihil temere faciendum , placuit decem mitti
 legatos exploratum . L. Licinius Lucullus ,
 A. Postumius Albinus COSS. cum delectum
 severe agerent , nec quenquam gratia dimit-
 terent , a tribb. pl. qui pro amicis suis va-
 cationem impetrare non potuerunt , in car-
 cerem coniecti sunt . Hispaniense bellum cum
 parum prospere aliquoties gestum ita confu-
 disse civitatem Romanam , ut ne ii quidem
 invenirentur , qui aut tribunatum excipe-
 rent , aut legati ire vellent , P. Cornelius
 Æmilianus processit , & excepturum se militia
 genus , quodcumque imperatum esset , profes-
 sus est . quo exemplo ad militandi studium
 omnes incitavit . L. Lucullus COS. cui Clau-
 dius , Marcellus successerat , pacasse omnes Cil-
 tiberia populos cum videretur , Vaccaos ,
 Cantabros , & alias regiones , & iterum alias
 incognitas nationes in Hispania subegit . ibi
 P. Cornelius Africanus Scipio Æmilianus ,
 L. Pauli filius , Africani nepos , sed adopri-
 vus , provocatorem barbarum trib. mil. occi-
 dit : & in expugnatione capta urbis majus
 multo etiam periculum adiit . nam murum
 primis omnium transcendit . Servius Sul-
 pitius Galba prator male adversus Lusitanos
 pugnavit . Cum legati ex Africa cum Car-
 thaginiensium oratoribus , & Gullussa Massa-
 nissa filio redissent , dicerentque & exercitum

Et classem Carthagine deprehendisse, provegaris sententiam placuit, Catone & aliis principibus senatus suadentibus ut in Africam confestim transportaretur exercitus: quia vero Cornelius Nasica dicebat nondum sibi iustam causam belli videri; placuit ut bello desisteretur, si Carthaginenses classem exussissent, & exercitum amisissent: si minus, proximi consules de bello Punico referrent. Cum locatum a censoribus theatrum extrueretur, P. Cornelio Nasica auctore, tanquam inutile & nociturum publicis meritis, ex S. C. destructum est, populusque aliquandiu stans ludos spectavit. Carthaginenses tum adversum fœdus bellum Massanissa intulerunt. Victi ab eo nonagesimum secundum annum habente, & sine pulamine mandere, & gustare cibum tantummodo solito, insuper Romanum bellum meruerunt.

LIBRI XLIX.

Tertii Punici belli initium altero & secentesimo anno ab urbe condita, intra quintum annum, quam erat captum, consummatum omnino est. Inter M. Porcium Catonem, & Scipionem Nasicam, quorum alterum sapientissimum virum in civitate habebant, alter vir optimus a senatu iudicatus erat, diversis certatum est sententiis, Catone suadente bellum, & ut omnino deleretur Carthago, Nasica dissuadente: placuit nihilominus, eo quod contra fœdus naves haberent, & extra fines exercitum duxissent, quodque socio P. R. & amico Massanissa arma intulissent, & quod filium ejus Gulusam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum minime recepissent, bellum iis indici. Prius quam ulla copia in naves imponeretur,

tur, Uticenses legati Romam venerunt, se, suaeque omnia dedentes. Ea legatio, veluti maximum belli omen, grata patribus, acerbam Carthaginensibus fuit. Diti patri ludi ad Tarentum ex praecepto librorum Sibyllinorum facti: qui anno primo primi Punici belli, quingentesimo & altero anno ab urbe condita facti erant. Legati triginta Romam venerunt, per quos Carthaginenses se dedebant. Catonis sententia pervicit, ut decreto perstaretur: & ut consules quam primum proficiscerentur ad bellum. Qui ubi in Africam transierunt, acceptis, quos impetraverant, trecentis obsidibus, & armis, omnibusque instrumentis belli, si qua Carthagine erant; tunc cum ex auctoritate patrum iuberent, ut in alio loco procul a mari X. milia passuum, nec minus remoto, oppidum facerent, indignitate rei ad bellandum Carthaginenses compulerunt. Obsideri, oppugnarique capta est Carthago a E. Martio, M. Manlio consulibus. In qua oppugnatione, cum neglectos ab una parte muros duorribuni temere cum cohortibus irrupissent, & ab oppidanis graviter caderentur: a Scipione Africano e pliciti sunt: per quem & castellum Romanorum, quod nocte oppugnabant, paucis equitibus javantibus liberatum est: castrisque, qua Carthaginenses omnibus copiis pariter ab urbe egressi oppugnabant, liberatis, is praecipuam gloriam tulit. Pratersa cum ab irrita oppugnatione Carthaginis CQS. (alter enim Romam ad comitia ierat) exercitum ducere adversus Asdrubalem vellet, qui cum altera manu iniquum saltum insederat: suasisse primo consuli, ne tam iniquo loco configeret, victus deinde complurium, qui prudentia ejus & virtuti invidebant, sententiis, & ipse saltum ingressus est, cumque

que, sicut prädixerat, fusus fugatusque esset Romanus exercitus, & duæ cohortes ab hoste obsiderentur: cum e igitur equitum turmis in salutum reversus liberavit eas, & incolumes rediit. Quam virtutem ejus & Cato vir promptioris multo ad vituperandum lingua, in senatu sic prosecutus est, ut diceret, reliquos qui in Africa militarent, umbris militare, Scipionem vigere. & populus Rom. eo favore illum complexus est, ut comitiis complurima eum tribus consulem scriberent, cum hoc per ætatem minime liceret. Cum L. Scribonius trib. ple. rogationem promulgasset, ut Lusitani, qui ex fœdere populo Rom. dediti a Sergio Galba in Galliam venissent, in libertatem restituerentur, M. Cato acerrimo suavit. extat oratio in annalibus ejus inclusa. Q. Fulvius Nobilior etiam ab eo in senatu laceratus respondit pro Galba. ipse quoque Galba, cum se damnari videret, complexus duos filios prætextatos, & filium Caii Sulpitii, cujus tutor erat, ita miserabiliter pro se locutus est, ut regatio antiquaretur. extant tres orationes ejus: duæ adversum Libonem tribunum plebis, rogationesque ejus habitas de Lusitanis: una contra L. Cornelium Cethegum, in qua Lusitanos propter sese castra habentes caesos fatetur: quod compertum habuerit, equo atque homine suo immolatis per speciem pacis adoriri exercitum suum in animo habuisse. Andriscus quidam ultima sortis homo, Persei regis se filium ferens, & mutato nomine Philippus vocatus, eum ab urbe Roma, quo illum Demetrius Syria rex ob hoc ipsum mendacium miserat, clam profugisset: multis ad falsam ejus famam velut ad veram euntibus, contracto exercitu, totam Macedoniam aut voluntate incolentium, aut

armis occupavit. Fabulam autem huiusmodi finxerat. Ex pellice se Perseo rege ortum, traditum educandum Cyrtthesa cuiam esse, ut in belli casus, quod ille cum Romanis ageret, aliquod velut semen stirpis regia exstaret. Perseo demortuo, Adramiti se educatum usque ad duodecimum annum atatis: patrem esse credentem, a quo educaretur, ignarum generis fuisse sui, affecto deinde eo, cum prope vita finem ultimum esset, detestam tandem originem suam: falsaue patri libellum datum signo Persei regis signatum, quem sibi traderet, cum ad puberem aetatem venisset: obtestationesque ultimas adiecit, ut res in occulto ad id tempus servaretur. pubescenti libellum tradidit: in quo relictis sibi duo thesauri a patre dicerentur. tum scientem mulierem subdititium se esse, veram stirpem ignoranti edidisse genus: atque obtestatam, ut prius quam ad Eumenem manaret res, Perseo inimicum, excederet iis locis, ne interficeretur. eo se exterritum, simul sperantem aliquod auxilium a Demetrio, in Syriam se contulisse: atque ibi primum quis ipse omnino esset, palam expromere ausum.

LIBRI L.

T HESSALIA, cum & illam invadere armis, atque occupare Pseudophilippus vellet, per Romanorum legatos auxiliis Achaorum defensa est. Prusias rex Bithynia omnium humillimorum fautor, atque vitiorum, a Nicomede filio, adjuvante Attalo rege Pergami, occisus est. Habebat alium filium, qui pro superiore ordine dentium enatum habuisse unum os continens dicitur. Cum legatos ad pacem inter Nicomedem & Prusiam facien.

ciendam Romani misissent, & unus ex iis caput multis cicatricibus sparsum haberet, alter pedibus eger esset, tertius ingenio socors haberetur: dixit Cato eam legationem nec caput nec pedes nec cor habere. in Syria, quæ eo tempore ex stirpe generis Persei regis Macedonum inertia socordiaque similem Prusia regem habebat, jacente eo in ganeo & lustris, Ammonius regnabat; per quem & amici omnes regis, & Laodice regina, & Antigonus Demetrii filius, occisi. Massanissa Numidia rex major nonaginta annis vir insignis decessit. Inter cetera opera juvenilia, quæ ad ultimum edidit, adeo etiam versus in senectam vixit, ut post sextum & octogelimum annum genuerit unum filium. Inter tres liberos, maximum natu Mycipsam, Gulussam, & Manastabalem, qui etiam Græcis literis erat eruditus, P. Scipio Æmilianus, cum commune eis pater regnum reliquisset, & dividere eos arbitrio Scipionis iussisset, administrationem regni divisit. Item Phania Himilconis præfecto equitum Carthaginienfium, viro forti, & cujus opera præcipua Pani utebantur, suavit cum aequitatu suo ad Romanos transire. Trium legatorum, qui ad Massanissam missi fuerant, Claudius Marcellus coorta tempestate fluctibus obrutus est. Carthaginienfes Asdrubalem Massanissa nepotem, quem prætorem habebant, proditiōnis suspectum in curia interemerunt: quæ suspicio inde emanavit, quod propinquus esset Gulussa, auxilia Romanorum iuvantis. P. Scipio Æmilianus cum adilitatem peteret, consul a populo dictus, quoniam per X. annos consulem fieri minime licebat, cum maximo certamine suffragantibus plebeiis, & repugnantibus aliquantulum patribus, legibus solutus, & COS. creatus est, M. Æmilius

XIV. DE CADUM. 351

lius nonnullas urbes circumpositas Carthagini expugnauit. Pseudophilippus in Macedonia caeso cum exercitu M. Iuuentio pratore, a Q. Caelio victus, captusque, relicta Macedonia.

LIBRI LI.

Arthago XXIII. millia quidem passuum in circuitu labore maximo obsessa, & per partes capta est, primo a Mancino legato, deinde a Scipione consule, cui extra sortem provincia Africa data est. Carthaginienses portu nouo, quia vetus a Scipione erat obstructus, facto, & contracta exiguo tempore ampla classe, navalium praelio infelicitate pugnaverunt. Asdrubalis quoque eorum ducis castra ad Nesentem oppidum loco difficillimo sita cum exercitu deleta sunt a Scipione: qui tandem urbem expugnauit septingentesimo anno quam erat condita. spoliis maior pars Siculis, quibus ablata erant, reddita. Ultimo urbis excidio cum se Asdrubal Scipioni dedisset, uxor ejus, qua paucis ante diebus de marito minime impetrare potuerat, ut ad victorem transfugeret, se flagrantis in medium urbis incendium duobus cum liberis ex arce precipitavit. Scipio exemplo patris sui Aemilii Pauli, qui Macedoniam vicerat, ludos fecit, transfugas atque fugitivos bestiis obiecit. Belli Achaici semina referuntur hac, quod legati P. R. ab Achaicis pulsati sunt. Corinthum missi erant, ut eas civitates, quae sub ditio- ne Philippi fuerant, ab Achaico concilio se- cernerent.

Cum Achais, qui in auxilium Boetios & Chalcidenses habebant. Q. Caelius Metellus ad Thermopylas bello conflixit: quibus victis, dux eorum Critolaus veneno sibi mortem conscivit. in cuius locum Diaus Achaici motus primus auctor, ab Achais dux creatus, ad Isthmon a L. Mummius consule victus est. qui, omni Achaja in deditionem accepta, Corinthum ex S. C. diruit, quia ibi legati Romanorum violati erant. Theba quoque & Chalcis, qua auxilio fuerant, diruta. Ipse L. Mummius se abstinentissimum virum egit: nec quicquam ex iis opibus ornamentisque, qua praedives Corinthus habuit, in domum ejus pervenit. Q. Caelius Metellus de Andrisco triumphavit, P. Cornelius Africanus Scipio Aemilianus de Carthagine & Asdrubale. Viriatus primum in Hispania ex pastore venator, & ex venatore latro, mox iusti quoque exercitus dux factus, universam Lusitaniam occupavit. P. Vitellius praeorem, fuso ejus exercitu, cepit. post quem C. Plautius praetor nihilo feliciter rem gessit. tantumque terrorem is hostis intulit, ut adversus eum consulari opus esset & duce & exercitu. Praeterea motus Syria, & bella inter reges gesta referuntur. Alexander homo ignotus, & incerta stirpis, occiso (sicut ante dictum est) Demetrio rege, in Syria regnabat. hunc Demetrius, Demetrii filius, qui a patre quondam ob incertos belli casus ablegatus in Gnidon fuerat, contempta sordida inertiaeque ejus, adjuvante Ptolemaeo Aegypti rege, cujus filiam Cleopatram acceperat in matrimonium, bello interemit. Ptolemaeus in caput graviter vulneratus, inter

curationem, dum ossa medici terebrare con-
dunt, expiravit. atque in locum ejus frater
minor Ptolemaus qui Cyrenis regnabat, suc-
cessit. Demetrius ob crudelitatem, quam per
tormenta in suos exercebat, a Diodoro quodam
uno ex subiectis, qui Alexandri filio bipulo
admodum regnum asserebat, bello superatus,
Seleuciam fugit. L. Mummius de Achaia trium-
phavit. signa area marmoreaue, & tabu-
las pictas in triumpho tulit.

LIBRI LIII.

Appius Claudius COS. Salassos, gentem
Alpinam, domuit. Alter Pseudophilippus
in Macedonia a L. Tremellio quaestore cum
exercitu casus est. Q. Caelius Metellus procon-
sul Celtiberos cecidit. A Q. Fabio proconsule
pars maxima Lusitania, expugnatis multis
urbibus, recepta est. C. Julius senator Grace
res Romanas scripsit.

LIBRI LIV.

Q Pompejus COS. in Hispania Terrestinos su-
legit. cum eisdem quidem, & Numan-
tinis pacem ob infirmitatem fecit. Lustrum a
censoribus conditum est. Censa sunt civium ca-
pita CCCXXVIII. millia, CCCXLII. Cum
Macedonum legati conquestum venissent de Junio
Silano praetore, quod acceptis petuniis provinciam
spoliasset, & senatus de querelis eorum veller
cognoscere: T. Manlius Torquatus, Silani
pater, petiit, impetravitque, ut sibi hujus-
modi cognitio mandaretur. & domi causa
cognita, filium condemnavit, abdicavitque:
ac ne funeri quidem ejus, cum suspendio vi-
ram finisset; interfuit, sedensque domi pote-
sta-

statem consultantibus ex instituto fecit. *Q. Fabius* proconsul, rebus in Hispania prospere gestis, labem imposuit, pace cum *Viriato* aequis conditionibus facta. *Viriatu*s a proditoribus consilio *Servilii Capi*onis interemptus est, & ab exercitu ejus multum imploratus, ac nobilissime rumulatus, vir duxque maximus per quatuordecim annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superior.

L I B R I LV.

P Cornelio Nasica, cui cognomen *Serapion* fuit, ab irridente *Curiatio* tribuno plebis impositum, & *D. Junio Bruto* COSS. delectum habentibus, in conspectu tyronum res saluberrimi exempli facta est, nam *C. Matienus* accusatus est apud tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset: damnatusque sub furca diu virgis casus est, & sestertio nummo venit. Tribuni plebis, qui non impetrarunt, ut sibi denos quos vellent milites eximere liceret, consules in carcerem mitti jusserunt. *Junius Brutus* COS. in Hispania iis, qui sub *Viriato* militauerant, agros, oppidumque dedit, quod *Valentia* vocatum est. *M. Popillius* a *Numantinis*, cum quibus pacem factam senatus irritam censuerat, cum exercitu fusus fugatusque. *C. Hostilio Mancino* consule sacrificante, pulli ex cavea evolverunt, conscendenti deinde in navim, ut in Hispaniam proficisceretur, accidit audiri, Mane mane, Mancine. Mancino auspicia tristia fuisse probatum est. victus enim a *Numantinis*, & castris exutus, cum spes nulla servandi exercitus esset, pacem cum eis fecit ignominiosam, quam ratam esse senatus veniit. Tringenta millia Romanorum a *Numantino*,

tinorum millibus quatuor victa erant. D. Junius Lusitaniam urbium expugnationibus usque ad oceanum perdomuit: & cum fluvium Oblivionem transire nollent, raptum signifero lignum ipse transtulit. & sicut transgrederebantur, persuasit. Alexander filius rex Syrie, decem annos admodum habens, a Diodoro, qui Triphon cognominabatur, tutore suo per fraudem occisus est: corruptis quidem medicis, qui eum calcui dolore consumi ad populum mentiti, dum secant illum, occiderunt.

LIBRI LVI.

D Junius Brutus in ulteriore Hispania feliciter adversus Gallecios pugnavit. dissimili eventu M. Æmilius Lepidus proconsul adversus Vaccaos rem gessit: clademque similem Numantina passus est. Ad exolvendum Numantini fœderis religione populum Mancinus cum hujus rei auctor fuisset, deductus Numantinis, minime est receptus. Lustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCCXXIII. millia. Fulvius Flaccus COS. Vardeos in Illyrico subegit. M. Cæsonius prætor in Thracia cum Scordiscis prospere pugnavit. Cum vitio ducum bellum Numantinum non sine publico pudore duraret, delatus est ultro Scipioni Africano a senatu populoque Romano consulatus: quem cum ille capere ob legem, qua vetabat quemquam intra decem annos iterum consulem fieri licere, minime vellet: sicut priori consulatu, legibus solutus est. Bellum Servile in Sicilia ortum, cum opprimi a prætoribus minime valuisset, C. Fulvio consuli mandatum est: cujus belli initium fuit Ennus servus, natione Syrus, qui contracta

agre

agrestium servorum manu, & solutis ergastulis, iusti exercitus numerum implevit. Cleon quoque alter servus ad LXX. millia servorum contraxit, & copiis junctis contra pop. Rom. exercitumque ejus bellum septenniero gesserunt.

L I B R I LVH.

Scipio Africanus Numantiam obsedit, & corruptum licentia luxuriaque exercitum ad generosissimam militia disciplinam revocavit. omnia enim deliciarum instrumenta recidit, duo millia scortorum a castris reiecit, militem omni die in opere habuit, & triginta dierum frumentum ad septenos vallos ferre cogebat. agere propter onus incedenti dicebat: cum gladio recte vallare scieris, vallum ferre desinito. Alii nimirum parum habiliter scutum ferenti, scutum amplius iusto ferre iussit: neque id se reprehendere, quoniam melius scuto quam gladio uteretur. Quem militem extra ordinem apprehendit, si Romanus esset, vitibus; si extraneus, virgis cecidit. Jumenta quidem omnia, ne exoneraret milites, vendidit. mulieres contra hostium eruptiones feliciter pugnavit. Vaccaï obsessi, liberis & conjugibus trucidatis, ipsi se interemerunt. Scipio amplissima munera sibi ab Antiocho rege Syria missa, cum celare aliis imperatoribus regum munera mos esset, pro tribunali accepturum se esse dixit: eaque omnia referre quaestorem in publicas tabulas iussit: ex iis viris fortibus munera se daturum. Cum undique Numantiam obsidione clausisset, & oppressos fame videret urgeri: hostes, qui pabulatum exierant, vetuit interim: quod diceret ve-
lo.

locius eos absumpturos frumentum quod haberent, si plures quidem fuissent.

LIBRI LVIII.

Tib. Sempronius Gracchus tribunus plebis cum agrariam legem ferret adversus voluntatem senatus, & inquisitionis ordinis, ne quis ex publico agro plusquam decem jugera possideret, in eum furorem exarsit, ut M. O. Favio collega causam diversa partis defendenti potestatem lege lata abrogaret: seque, & fratrem Gracchum, & Ap. Claudium Jocerum Triumviro ad dividendum agrum crearet. Promulgavit & aliam legem agrariam: qua si quis latius agrum patefaceret, ut iidem omnino triumviri iudicarent, qua publicus ager, qua privatus esset. deinde cum minus agri esset, quam quod dividi posset: sine offensa etiam plebis, quoniam eos ad cupiditatem amplam modo sperandi incitaverat, legem se promulgaturum ostendit ob id, ut iis qui Semproniam legem agrum accipere deberent, pecunia, qua regis Attali fuisset, divideretur. Hæredem autem pop. Ro. reliquerat Attalus rex Per. ami, Eumenis filius. Tot indignitatibus commotus graviter senatus: ante omnes C. Antonius COS. qui cum in senatu in Gracchum perorasset, raptus ab eo ad populum, delatusque plebi, rursus in eum proropsit concionatus est. Cum iterum tribunus plebis creari vellet Gracchus, auctore P. Cornelio Nasica in Capitolio a primatibus occisus est, cæus primum fragmentis subselliorum; & inter alios, qui in eadem seditione occisi erant, insepultus est in flumen projectus. Res præterea in Sicilia vario eventu adversam fugitivos gestas continet.

Numantini fame maxime coacti, ipsi se per
vices trucidaverunt. Captam urbem Sci-
pio Africanus deleuit, & de ea triumphavit,
quartodetimo anno post Carthaginem deletam.
P. Atilius COS. in Sicilia cum fugitivis de-
bellavit. Aristonicus regis Eumenis filius A-
siam occupavit, cum testamento Attali regis
legata pop. Rom. libera esse deberet. Adver-
sus eum P. Licinius Crassus COS. cum i-
dem pontifex maximus esset, quod nunquam
antea factum erat, extra Italiam profectus,
prælio victus, & interemptus est. M. Perper-
na COS. victum Aristonicum in deditiorem
accepit. Q. Pompejus & Q. Metellus tunc pri-
mum uterque ex plebecensores facti. Lustrum
a censoribus est conditum. Censa sunt capita
CCCXIII. millia, DCCCXXIII. præter pu-
pillos & viduas. Q. Metellus censor censuit,
ut ducere uxores omnes omnino cogerentur li-
berorum creandorum causa, extat oratio ejus,
quam Augustus Cæsar cum de maritandis or-
dinibus ageret, velut eo tempore scriptam in
senatu recitavit. C. Atinius Labeo tribunus
plebis Q. Metellum censorem, a quo in se-
natu legendo præteritus erat, de saxo dejecti
jussit: quod ne fieret, ceteri tribuni plebis
auxilio quammaximè fuerunt. Cum Carbo
tribunus plebis rogationem tulisset, ut eun-
dem tribunum plebis, quoties quidem vellet,
creari liceret, rogationem ejus P. Africanus
gravissima oratione dissuasit, in qua dixit,
Tib. Gracchum jure casum videri. Gracchus
contra suasit rogationem, sed Scipio tenuit.
Bella inter Antiochum regem Syria, & Phraa-
tem Parthorum regem gesta, nec magis quic-

ta res Ægypti referuntur. Ptolemaus Evergetes cognominatus, ob nimiam suam crudelitatem suis inuisus, incensa a populo regia, clam Cyprum profugis: & cum sorori ejus Cleopatra, quam, ejus virgine filia per vim compressa, & in matrimonium ducta, repudiaverat, regnum a populo datum esset: infensus, filiumquem ex illa habebat, in Cypro occidit, caputque ejus & manus & pedes mari misit. Seditiones a Triumviris, Fulvio Flacco, C. Graccho, & C. Carbone de agro dividendo creatis excitata: quibus cum P. Scipio Africanus adversaretur, fortisque ac validus pridie domum se recepisset, mortuus in cubiculo inventus est. Suspecta fuit, tanquam venenum ei dedisset, Sempronia uxor, hinc maxime, quod soror esset Gracchorum, cum quibus simulas Africano fuerat. de morte tamen ejus nulla questio acta, quo defuncto, seditiones triumvirales acrius exarserunt. C. Sempronius COS. contra Iapidas primo rem male gesser, mox victoria cladem acceptam emendavit, virtute D. Junii Bruti, ejus qui Lusitaniam subegerat.

LIBRI LX.

Aurelius COS. Sardos subegit, Fulvius Flaccus primus omnium Transalpinos Ligures bello domuit, missus in auxilium Massiliensibus adversus Falanios Gallos, qui populabantur fines Massiliensium. L. Opimius prætor Fregellanos, qui defecerant, in deditionem accepit, Fregellas diruit. Pestilentia in Africa a maxima multitudine locustarum, & deinde necatarum strage fuisse traditur. Iustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCCXC. milia,

dia, DCCXXXVI. C. Gracchus, Tiberii frater, tribunus plebis eloquentior quam frater, perniciosas aliquas leges tulit: inter quas frumentariam, ut semisse & triente frumentum plebi daretur: alteram legem agrariam, quam frater ejus tulerat: tertiam, quae equestrem ordinem cum senatu consentientem corruperat, (trecenti senatores erant) sexcenti equites ut trecentis senatoribus admiscerentur: id est, ut equester ordo bis tantum virium in senatu haberet. & continuato in alterum annum tribu-
natus, legibus agrariis latis effecit, ut complures coloniae in Italia deducerentur, & una in solo diruta Carthaginis: quo ipse Triumvir creatus coloniam deduxit. Fraterem res a Q. Metello consule adversus Baleares gestas continet, quos Graeci Gymnaestias appellant, quia astatem nudi exigant. Baleares a reli missu ap-
petiti, vel a Baleo Hercules comite ibi relicto tunc, cum Hercules ad Geryonem navigaret. Motus quoque Syria referuntur, in quibus Cleopatra Demetrium virum suum, & Seleucum filium, multum indignata, quod occiso patre ejus a se, in jussu suo diadema sumpsisset, interemit.

L I B R I L X I.

Ajus Sextius proconsul, victa Salviorum gente, coloniam Aquas Sextias condidit, ob aquarum copiam & calidis & frigidis fontibus, atque a nomine suo ita appellatas. Cn. Demitius proconsul contra Allobroges ad oppidum Vindalium multum feliciter pugnavit. Quibus bellum inferendi causa fuit, quod Tentomalius Salviorum regem fugientem recepissent, & omni ope ju-
visissent: quodque Hedunorum agros, sociorum
pop.

XIV. DE CADUM. 361

pop. Ro. vastavissent. C. Gracchus sedit: ose tribunatu actō, cum Aventinum armata quoque multitudinē occupavisset, a L. Optinio consule, ex S.C. vocato ad arma populo, pulsus interemptus est, & cum eo Fulvius Flaccus socius ejusdem. Q. Fabius Maximus COS. Pauli nepos, adversus Allobroges, & Bituitum Arvernorum regem feliciter pugnavit. Ex Bituiti exercitu caesa millia hominum centum viginti. & cum ipse ad satisfaciendum senatui Romam profectus esset, Alba custodiendus datus est, quia contra pacem videbatur, ut in Galliam remitteretur. decretum quoque est, ut Congeniatius filius ejus comprehensus Romam mitteretur. Allobroges in deditionem accepti. L. Optinius accusatus apud populum a Q. Decio tribuno plebis, quod indemnatos cives in carcerem conjecisset, liberatus est.

LIBRI LXII.

Q. Martius COS. Scanos gentem Alpinam expugnavit: Micipsa Numidarum rex mortuus regnum tribus filijs reliquit: Adherbali, Hiempsali, & Jugurtha fratris filio, quem in filium adoptaverat. L. Caecilius Metellus Dalmatas obsedit. Jugurtha Hiempsalem fratrem bello petiit, quem victum interemit: Adherbalem regno expulit, qui a senatu restitutus est. L. Caecilius Metellus, Cn. Domitius Ahenobarbus censores duos & triginta senatu amoverunt. Præterea motus Syria regum continet.

L I B R I LXIII.

Cato Porcius COS. in Thracia male adversus Scordiscos pugnavit. Lustrum a censoribus conditum est. Censa sunt civium capita CCCXCIV. millia, CCCXXXVI. Æmia, Licinia, & Martia virgines Vestales incesti damnatae sunt: idque incestum quemadmodum commissum, deprehensum, & judicatum sit, refertur. Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerunt: ab iis Papirius Carbo COS. cum exercitu fusus est. Livius Drusus COS. adversus Scordiscos gentem a Gallis oriundam in Thracia feliciter pugnavit, magnumque honorem tulit.

L I B R I LXIV.

Adherbal bello petitus a Jugurtha, & in oppido Cirra obsessus, contra denuntiationem senatus ab eo occisus est. Ob hoc ipsi Jugurtha bellum indictum: idque etiam Calpurnius Bestia COS. gerere iussus, pacem cum Jugurtha injussu populi & senatus fecit. Jugurtha fide publica vocatus ad indicandum consiliorum auctores, quod multos pecunia in senatu corrupisse dicebatur, Romam venit: & propter eadem admissam in regulum quendam nomine Massivam, qui regnum ejus populo Romano in visum appetebat, Roma interfectum, cum periclitaretur, causam capitis dicere iussus, clam profugit, & discedens urbe fertur dixisse, O urbem venalem, & cito perituram, si emptorem invenerit! A. Postumius legatus infeliciter pralio adversus Jugurtham gesto conflixit: pacemque etiam multum ignominiosam adjecit, quam quidem minime esse servandam senatus censuit.

LIBRI LXV.

Quacilius Metellus COS. duobus praeliis Jugurtham fudit, & universam Numidiam vastavit. M. Junius Silanus COS. adversus Cimbros infelicitè pugnavit. Legatis Cimbriorum sedem & agros, in quibus considerent, postulanti bus senatus negavit. M. Minutius proconsul contra Thracas feliciter quidem pugnavit. L. Cassius COS. a Tigurinis Gallis pagus Helvetiorum, qui a civitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu casus est. milites qui ex ea clade superaverant, obsidibus datis, & dimidia rerum omnium parte, ut incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt.

LIBRI LXVI.

Jugurtha pulsus a C. Mario ex Numidia, auxilio Bocchi Maurorum regis adjunctus est, & casis praelio Bocchi quoque copiis, valente Boccho bellum infelicitè susceptum diutius sustinere, vinctus ab eo & traditus Mario est: in qua re præcipua opera L. Cornelii Sullæ quaestoris Marii fuit.

LIBRI LXVII.

M Aurelius Scaurus legatus consulis a Cimbriis fuso exercitu captus est: & cum in consilium ab iis evocatus deterreret eos, ne Alpes transirent Italiam petaturi, eo quod diceret Romanos vinci minime posse, a Bolo rege feroce juvene occisus est. Ab iisdem hostibus M. Manlius Conf. & Q. Servilius Capió proconsul victi praelio castrisque binis exuti sunt. octoginta millia militum occisa, calonum.

lonum ac lixarum quadraginta millia. Secundum populi Romani iussione, Capionis, ejus temeritate clades accepta erat, damna-
 ti bona publicata sunt, primoque post regem
 Tarquinium imperium ei abrogatum. In
 triumpho C. Marii ductus ante currum ejus
 Jugurtha cum duobus filiis, & in carcere ne-
 catus. Marius triumphali veste in senatum
 venit, quod nemo ante eum fecerat, eique
 propter Cimbrici belli motum continuatus per
 complures annos magistratus est. consulatu se-
 cundo & tertio absens COS. creatus, quar-
 tum consulatum dissimulanter capiens conso-
 catus est. Cn. Domitius Pontifex maximus
 populi suffragio creatus est. Cimbri, vastatis
 omnibus qua circa Rhodanum & Pyrenaum
 sunt, per saltum in Hispaniam transgressi,
 ibique multa loca populati, a Celtiberis fu-
 gati sunt: reversique in Galliam, bellicosus se
 Teutonis conjunxerunt.

LIBRI LXVIII.

M Antonius prator in Sicilia maritimos
 pradores persecutus est. C. Marius
 COS. summa vi oppugnata a Teutonis &
 Ambronibus Castra defendit. duobus deinde
 praliis circa Aquas Sextias eos hostes delevit:
 in quibus caesa traduntur hostium ducenta
 millia, capta nonaginta. Marius absens quin-
 tum COS. creatus est. triumphum oblatum,
 donec Cimbroz vinceret, distulit. Cimbri, re-
 pulso ab Alpibus fugatoque Q. Catulo pro-
 consule, qui fauces Alpium obsederat, &
 ad flumen Athesim castellum editum inse-
 derat, reliqueratque: ibi virtute sua expli-
 cata fugientem proconsulem exercitumque
 persecuti, in Italiam cum trajecissent, junctis
 ejus.

ajnsdem Catuli, & C. Marii exercitiis, praelio victi sunt ab eis, in quo caesa traduntur hominum centum quadraginta millia, capta sexaginta. Marius totius civitatis consensu receptus, pro duobus triumphis qui offerebantur, uno contentus fuit. Primores civitatis, qui aliquantulum ut nova homini ad tantos honores evecto inviderant, conservatam ab eo Rempublicam fatebantur. P. Malleolus, matre interempta, primus omnium insutus culleo in mare praecipitatus est. Ancilia cum strepitu mota esse, antequam Cimbrium bellum consummaretur, referuntur. Bella praeterea inter Syria reges gesta continet.

LIBRI LXIX.

L Apulejus Saturninus, adjuvante C. Mario, & per milites occiso A. Numio competitore, trib. pl. per vim creatus, non minus violenter tribunatum, quam petierat, gessit. & cum legem agrariam per vim tulisset, Metello Numidico, eo quod in eam minime jurasset, diem dixit: qui cum a bonis civibus defenderetur, ne causa malorum certaminum esset, in voluntarium exilium Rhodum profectus est, ibique legendo, & audiendis magnis viris vacabat. Profecto C. Marius seditionis auctor, qui sextum quidem consulatum per tribus sparsa pecunia emerat, aqua & igni interdixit. Idem Apulejus Saturninus tribunus plebis C. Memmii candidatum consulatus petitem, quem maxime adversarium actionibus suis timebat, interemit. quibus rebus concitato quamplurimum senatu, in ejus causam & C. Marius homo mutabilis, & varii consilii ingenique, qui semper

secundam fortunam transierat, cum eum tue-
ri minime posset, oppressus armis cum Glau-
cia pratore, & aliis ejusdem furoris, bello
quodam interfectus est. Q. Caelius Metellus
ab exilio ingenti totius favore civitatis red-
uctus est. M. Aquilius Cos. in Sicilia bellum
servile concitatum confecit.

LIBRI LXX.

Cum M. Aquilius de pecuniis repetundis
causam diceret, ipse rogare iudices no-
luit. M. Antonius, qui pro eo perorabat,
tunicam a pectore ejus discidis, ut honestas
cicatrices ostenderet: quibus conspectis indubi-
tanter absolutus est. Cicero ejus rei solus au-
ctor. Didius proconsul adversus Celtiberos fe-
liciter pugnavit. Ptolemaus Cyrenarum rex,
cui cognomen tum Apioni fuit, mortuus ha-
redem P. R. reliquit, & ejus regni civitates
senatus liberas esse jussit. Ariobarzanes in-
regnum Cappadocia a L. Cornelio Sulla red-
uctus est. Parthorum legati a rege Arsace
missi ad Sullam venerunt, ut amicitiam a P.
R. peterent. P. Rutilius vir summa innocen-
tia, qui legatus Q. Mucii proconsulis a pu-
blicanorum injuriis Asiam defenderat, invi-
sus equestri ordini, penes quem judicia erant,
repetundarum damnatus, in exilium missus
est. C. Geminus prator contra Thracas infe-
liciter pugnavit. Senatus cum impotentiam ea-
questris ordinis in judiciis exercendis ferre
nollet, omni vi niti caput ut ad se judicia
transferrentur, sustinente causam ejus M.
Livio Druso trib. pl. qui ut vires sibi acqui-
reret, perniciose spe largitionis plebem concit-
avit. Præterea motus Syria regum continet.

LIBRI LXXI.

*M*arcus Livius Drusus trib. pl. ut majoribus viribus senatus causam susceptam tueretur, socios & Italicos populos spe civitatis Romana sollicitavit: iisque adjuvantibus per vim legibus agrariis frumentariisque latis, legem quoque judicalem tulit, ut aqua parte iudicia penes senatum & equestrem ordinem essent. Cum deinde promissa sociis civitas praestari non posset; irati Italici defectionem coeperunt agitare. eorum coitus, conjurationes, orationesque in conciliis principum referuntur: propter qua Livius Drusus etiam senatui invisus factus, velut socialis belli auctor, incertum a quo, domi occisus est.

LIBRI LXXII.

*I*talici populi defecerant, Picentes, Vestini, Marsti, Peligni, Marrucini, Lucani, Samnites, initio belli a Picentibus moto. Q. Servilius proconsul in oppido Asculo cum omnibus civibus Romanis, qui in oppido erant, occisus est. saga populus sumpsit. Servius Galba a Lucanis comprehensus, undus foemina opera, ad quam divertebatur, captivitate exemptus est. Aesernia & Alba colonia ab Italicis obsessa sunt. Auxilia demum Latini nominis, externarumque gentium missa P. R. & expeditiones invicem, urbiumque expugnationes referuntur.

L I B R I LXXIII.

L. Julius Caesar Cos. male adversus Samnites pugnavit. Nolia colonia in potestatem Samnitum cum L. Postumio pratore venit: qui interemptus est. Complures populi ad hostes defecerunt. Cum P. Rutilius Cos. parum prospere contra Marfos pugnasset, & in pralio cecidisset: C. Marius legatus ejus meliore quidem eventu cum hostibus conflixit. Ser. Sulpitius Pelignos fudit. Q. Capius legatus Rutilii cum obsessus prospere in hostes erupisset, & ob eum successum aquatum ei cum C. Mario esset imperium: temerarius factus, & circumventus insidiis, fuso exercitu cecidit. L. Caesar Cos. feliciter contra Samnites pugnavit: ob eam victoriam Roma saga posita sunt: & ut varia belli fortuna esset, Æsernia colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitum venit. Sed & C. Marius pralio Marfos fudit, Hirnio Asinio pratore Marrucinorum occiso, C. Cacilius in Gallia transalpina Saluvies rebellantes vicit.

L I B R I LXXIV.

CN. Pompejus Picentes pralio fudit, & obsedit: propter quam victoriam Roma prætecta, aliæque magistratuum ornamenta insignia sumpta sunt. C. Marius cum Marfis dubio eventu pugnavit. Libertini tum primum militare caperunt. Aurelius Plotius legatus Umbros, L. Portius prator Marfos, cum uterque populus defecisset, pralio vicerunt. Nicomedes in Bithynia, Ariobarzanes in Cappadocia regna reducti sunt. Cn. Pompejus Cos. Marfos acie vicit. Cum are aliena.

XIV. DECADUM. 369

no oppressa esset civitas, A. Sempronius Asellio prator, quoniam secundum debitores ius dicebat, abiis, qui fœnerabantur, in foro occisus est. Præterea incursiones Thracum in Macedonia, populationesque continet.

LIBRI LXXV.

A Postumius Albinus legatus in obsidione castrorum hostilium cecidit. Sulpitius legatus cum classi præfesset, infamis crimine prodicionis ab exercitu suo est interfectus. L. Cornelius Sulla legatus Samnites praelio vicit; & hinc castra eorum expugnauit. Cn. Pompejus Vestinos in deditionem accepit. L. Porcius Cos. rebus prospere gestis, fusiisque aliquoties Marsis, dum castra eorum expugnat, cecidit. Ea res hostibus victoriam eius praelii dedit. Cosconius & Lucejus Samnites acie vicerunt, Marium Egnatium nobilissimum hostium ducem occiderunt, compluraque eorum oppida in deditionem acceperunt. L. Sulla Hirpinos domuit; Samnites multis praeliis fudit, aliquot populos recepit, quantisque raro quisquam alius ante consulatum rebus gestis, adpetitionem consulatus Romam est profectus.

LIBRI LXXVI.

A Gabinius legatus, rebus adversum Lucanos prospere gestis, multis oppidis expugnatis, in obsidione castrorum hostilium cecidit. Sulpitius Legatus Marrucinos occidit, universamque eam regionem acciebat. Cn. Pompejus proconsul Vestinos & Pelignos in deditionem accepit. Marsi quoque a L. Murena & Cæcilio Pinna legatis aliquot præ.

præliis fracti pacem petierunt. *Asculum a Cn. Pompejo captum est, casis a Mamercio Emilio legato Italicis. Silo Popedius dux Marserum auctor hujus rei in prælio cecidit. Ariobarzanes Capadocia, Nicomedes Bithynia regno a Mithridate Ponti rege pulsus sunt. Præterea incursiones Thracum in Macedoniam populationesque continet.*

L I B R I LXXVII.

Cum P. Sulpitius trib. pleb. auctore C. Mario perniciosas leges promulgasset, ut exules revocarentur, & novi cives libertinique distribuerentur in tribus, & ut Marius adversus Mithridatem Ponti regem dux crearetur, & adversantibus Coss. Q. Pompejo & L. Sulla vim intulisset, occisoque Pompeji Coss. filio genero Sulla, L. Sulla Coss. cum exercitu in urbem venit, & adversus factionem Sulpitii & Marii in ipsa urbe pugnavit, eamque expulit, ex quo duodecim a senatu hostes, inter quos C. Marius pater & filius, indicati sunt. P. Sulpitius cum in quadam villa lateret, indicio servi sui retractus & occisus est. servus, ut præmium promissi indicii haberet, manumissus est, & ob scelus domini proditi de saxo dejectus est. C. Marius filius in Africam trajecit. C. Marius pater cum in paludibus Minturnensium lateret, extractus est ab oppidanis: & cum ad occidendum eum missus servus natione Gallus majestate tanti viri perterritus recessisset, impositus publice in navim delatus est in Africam. L. Sulla civitatis statum ordinavit, exinde colonias deduxit. Q. Pompejus Coss. ad capiendum a Cn. Pompejo proconsole exercitum profectus, consilio ejus occisus est. Mithridates Ponti rex,

Bin.

XIV. D E C A D U M. 37r

Bithynia & Cappadocia occupatis, & pulso Aquilio legato, Phrygiam provinciam populi Romani cum ingenti exercitu intravit.

L I B R I LXXVIII.

Mithridates Asiam occupavit, Q. Oppium proconsulem, item Aquilium legatum in viacula conjecit: jussuque ejus quicquid civium Romanorum in Asia fuit, uno die trucidatum est. urbem Rhodum, qua sola in fide permanserat, oppugnavit: & aliquot praeliis navalibus victus excessit. Archelaus praefectus regis in Graciam cum exercitu venit, Athenas occupavit. Præterea trepidationem urbium insularumque, aliis ad Mithridatem, aliis ad P. R. civitates suas trahentibus, continet.

L I B R I LXXIX.

LCornelius Cinna cum perciniosas leges per vim ferret, pulsus urbe a Cn. Octavio collega cum Sextio trib. pleb. imperioque ei abrogato, corruptum Ap. Claudii exercitum in potestatem suam redexit, & bellum urbi intulit, accersito C. Mario cum aliis exulibus ex Africa, in quo bello duo fratres, alter ex Pompeii exercitu, alter ex Cinna, ignorantes concurrerunt, & cum victor mortuum spoliaret, agnita fratre, ingenti lamentatione edita, rogo ei extructo ipse supra rogam se transfodit, & eodem igni consumptus est. Et cum opprimi inter initia potuisset, Cn. Pompeii fraude, qui utramque partem fovendo, vires Cinnae dedit, nec nisi profligatis optimatum rebus auxilium tulit: & consulis segnitie confirmari Cinna & Marius, quatuor exercitibus, quorum duo

Q. Sertorio, & Carboni dati sunt, urbem circumfederunt. Ostiam coloniam Marius expugnavit, & crudeliter diripuit.

LIBRI LXXX.

ITalicis populis a senatu civitas data est. Sampsites, qui soli arma recipiebant, Cinna & Mario se conjunxerunt. ab iis Plan-
sius cum exercitu casus est. Cinna & Ma-
rius cum Carbone & Sertorio Janiculum oc-
cupaverunt, & fugati ab Octavio Cos. rece-
serunt. Marius Antium quidem, & Ariciam,
& Lavinium colonias devastavit. Cum nulla
omnino spes esset optimatibus resistendi propter
segnitiam & perfidiam & ducum & militum,
qui corrupti aut pugnare nolebant, aut ad
diversas partes transibant; Cinna & Marius
in urbem receperunt: qui velut captameam
cadibus & rapinis vastarunt, Cu. Octavio
Cos. occiso, & omnibus adverse partis nobi-
libus trucidatis, inter quos M. Antonio elo-
quentissimo viro, & C. Cesare, quorum ca-
pita in rostris posita. Crassus filius ab equi-
tibus Fimbria interemptus: pater Crassus,
ne quid indignum virtute sua pateretur, gla-
dio se transfixit. Et citra ulla comitia con-
sules in sequentem annum seipso renuntiave-
runt. eodem die quo magistratum inierant,
Marius Sex. Licinium senatorem de saxo de-
jici jussit, edictisque multis sceleribus, Idib.
Januar. decessit: vir, cujus si examinentur
cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu,
utrum bello melior, an pace perniciosior fue-
rit. adeo quam Remp. amarus se vavit, eam
primo rogatus omni genere fraudis, postremo
armis hostiliter evertit.

LIBRI LXXXI.

Lucius Sulla Athenas, quas Archelaus Praefectus Mithridatis occuparat, circumfedit, & cum maximo labore expugnavit: urbi libertatem, & civibus, qua habuerant, reddidit. Magnesia, qua sola in Asia civitas in fide manserat, summa virtute adversus Mithridatem defensa est. Præterea a Thracibus in Macedonia gesta continet.

LIBRI LXXXII.

Sulla copias regis, qua Macedonia occupata in Thessaliam venerant, praelio vicit, caesis hostium C. millibus, castris quoque expugnatis, revocato deinde bello, iterum exercituum ejus fudit, ac delevit. Archelaus cum classe regia Sulla se tradidit. L. Valerius Flaccus COS. collega Cinna missus ut Sulla succederet, propter avaritiam in usus exercitui suo a C. Fimbria legato ipsius, ultima audacia homine, occisus est, & imperium ad Fimbriam translatum. Præterea expugnata in Asia urbes a Mithridate, & crudeliter direpta provincia, incursionisque Thracum in Macedoniam referuntur.

LIBRI LXXXIII.

CFimbria in Asia fuis aliquot copiis Mithridatis, urbem Pergamum cepit, obsessumque regem non absuit multum quin caperet. urbem Ilion, qua se potestati Sullæ reservabat, expugnavit, ac delevit, & magnam partem Asia recepit. Sulla multis pra-

pralii; Thracas cecidit. Cum L. Cinna, & Cn. Papius Carbo a se ipsis consules per biennium creati, bellum contra Sullam pararent; effectum quidem est per L. Valerium Flaccum principem senatus, qui orationem in senatu habuit, & per eos qui concordia studebant, ut legati ad Sullam de pace mitterentur. Cinna ab exercitu suo, quem invitum cogebat naves conscendere, & adversus Sullam proficisci, interemptus est. consulatum Carbo solus gessit. Sulla cum in Asiam trajecisset, pacem cum Mithridate fecit ita, ut is cederet provinciis, Asia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria desertus ab exercitu, qui ad Sullam transferat, ipse se percussit, impetravitque a servo prabens cervicem, ut eum omnino interficeret.

LIBRI LXXXIV.

Sulla legatis, qui a senatu missi erant, futurum se in potestate senatus respondit, si cives, qui a Cinna pulsati ad se confugerant, restituerentur. qua conditio cum iusta senatui videretur, per Carbonem factionemque ejus, cui bellum videbatur utilius, ne conveniret, effectum est. Idem Carbo, cum ab omnibus oppidis Italia obsides exigere veller, ut fidem illorum contra Sullam obligaret, consensu senatus est prohibitus. Novis civibus S. C. suffragium datum est. Q. Metellus Pius, qui partes optimatum sequutus erat, cum in Africa bellum moliretur, a C. Fabio pratore pulsus est, senatusque consultum per factionem Carbonis & Marianarum partium factum est, ut omnes ubique exercitus dimitterentur. Libertini in quinque & triginta tribus distributi sunt. Præterea belli.

apparatum contra Sullam; quod plurimum excitabatur, continet.

LIBRI LXXXV.

Sulla in Italiam cum exercitu trajecit, missisque legatis qui de pace agerent, & a consule Cn. Carbone, & C. Norbano violatis, eundem Norbanum praelio vicit. Et cum L. Scipionis alterius consulis, cum quo per omnia id egerat, ut pacem jungeret, nec potuerat, castra oppugnaturus esset, universus exercitus consulis sollicitatus per emissos a Sulla milites, signa ad Sullam transtulit. Scipio, cum interiri posset, dimissus est. Cn. Pompejus, Cn. F. ejus, qui Asculum ceperat, conscripto quidem voluntariorum exercitu, cum tribus legionibus ad Sullam venerat, ad quem se nobilitas omnis conferebat, ita ut deserta urbe ad castra veniretur. Præterea expeditiones per universam Italiam utriusque partis ducum referantur.

LIBRI LXXXVI.

Cum C. Marius, C. Marii filius COS. ante annos XX, per vim creatus esset, C. Fabius in Africa propter crudelitatem & avaritiam in pratorio suo vivus exustus est. L. Philippus legatus Sulla Sardiniam, Q. Antonio pratore pulso & occiso, occupavit. Sulla cum Italicis populis, ne timeretur ab iis velut erepturus civitatem, & suffragii jus nuper datum, fœdus percussit, itemque ex fiducia jam certa victoria litigatores, a quibus adhibebatur vadimonium, Romam deferre iussit. Cum a parte diversa urbs adhuc teneretur, L. Damasippus prator ex voluntate C. Martii consulis, cum senatum contra-

illum proscriptum diceret. Itaque se transfo-
dit, & sanguine suo fores resperxit. Sulla
Nolam in Samnio recepit. XLVII. legiones
in agros captos deduxit, & eos iis divisit.
Volaterras, quod oppidum adhuc in armis e-
rat, obsessum in deditionem accepit. Mity-
lena quoque in Asia, qua sola urbs post vi-
ctum Mithridatem arma retinebat, expugna-
ta, dirutaque sunt.

L I B R I X C.

Sulla decessit, honosque ei a senatubabitus
est, ut in campo Martio sepeliretur. M.
Lepidus cum aetna Sulla tentaret rescindere,
bellum excitavit: & a Q. Catulo collega Ita-
lia pulsus est, & in Sardinia frustra bellum
molitus perijt. M. Brutus, qui Cisalpinam
Galliam tenebat, a Cn. Pompejo occisus est.
Q. Sertorius proscriptus in ulteriore Hispania
ingens bellum excitavit. L. Manlius proconsul,
& M. Antonius legatus ab Herculejo quastore
prelio victi sunt. Praterea a P. Servilio pro-
console adversus Cilicas res gestae continet.

L I B R I X C I.

CN. Pompejus cum adhuc quastor esset,
cum imperio consulari adversus Sertori-
um missus est. Sertorius aliquot urbes expu-
gnavit, plurimasque civitates in potestatem
suam redexit. Ap. Claudius proconsul Thracas
pluribus praliis vicit. Q. Metellus proconsul
L. Herculejum quastorem Sertorii omni cum ex-
ercitu cecidit.

LIBRI XCII.

CN. Pompejus adhuc dubio eventu cum Sertorio pugnavit, ita ut singula ex utraque parte cornua vicerint. Q. Sertorius Metellum & Perpernam cum duobus exercitibus praelio fudit; cuius victoria partem cupiens auferre Pompejus, parum prospere pugnavit. obsessus deinde Calagurii Sertorius assiduis eruptionibus non leviora damna obsidentibus tulit. Præterea a Curione proconsule in Thracia res gestas adversus Dardanos, & Q. Sertorii multa crudelia in suos facta continet, qui plurimos amicorum & secum proscriptorum crimine proditoris insimulatos interemit.

LIBRI XCI.

P. Servilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot urbes piratarum expugnavit. Nicomedes Bithynia rex moriens pop. Rom. fecit heredem, regnumque ejus in provinciam formam redactum est. Mithridates sociare cum Sertorio iusto, bellum pop. Rom. intulit. Apparatus deinde regiarum copiarum pedestrium navaliumque, & occupata Bithynia. M. Aurelius Cotta COS. ad Chalcedonem praelio a rege victus est, rexque a Pompejo & Metello victus. & ut contra Sertorium egerunt, qui omnibus belli militiæque artibus par fuit: quos etiam ab obsidione Calagurii oppidi depulsos coegit diversas regiones petere, Metellum ulteriorem Hispaniam; Pompejum Galliam.

præliis fracti pacem petierunt. *Asculum a Cn. Pompejo captum est, casis a Mamercio Æmilio legato Italicis. Silo Popedius dux Marserum auctor hujus rei in præliocecidit. Ariobarzanes Capadocia, Nicomedes Bithynia regno a Mithridate Ponti rege pulsus sunt. Præterea incursiones Thracum in Macedoniam populationesque continet.*

L I B R I LXXVII.

CUM P. Sulpitius trib. pleb. auctore C. Mario perniciosas leges promulgasset, ut exules revocarentur, & novi cives liberisque distribuerentur in tribus, & ut Marius adversus Mithridatem Ponti regem dux crearetur, & adversantibus Coss. Q. Pompejo & L. Sulla vim intulisset, occisoque Pompeji Coss. filio genero Sulla, L. Sulla Coss. cum exercitu in urbem venit, & adversus factionem Sulpitii & Marii in ipsa urbe pugnavit, eamque expulit, ex quo duodecim a senatu hostes, inter quos C. Marius pater & filius, judicati sunt. P. Sulpitius cum in quadam villa lateret, indicio servi sui retractus & occisus est. servus, ut præmium promissi indicii haberet, manumissus est, & ob scelus domini proditi de saxo dejectus est. C. Marius filius in Africam trajecit. C. Marius pater cum in paludibus Minturnensium lateret, extractus est ab oppidanis: & cum ad occidendum eum missus servus natione Gallus majestate tanti viri perterritus recessisset, impositus publice in navim delatus est in Africam. L. Sulla civitatis statum ordinavit, exinde colonias deduxit. Q. Pompejus Coss. ad capiendum a Cn. Pompejo proconsule exercitum profectus, consilio ejus occisus est. Mithridates Ponti rex,

Bin.

XIV. D E C A D I U M. 375

Bithynia & Cappadocia occupatis, & pulso Aquilio legato, Pbrygiam provinciam populi Romani cum ingenti exercitu intravit.

L I B R I LXXVIII.

Mithridates Asiam occupavit, Q. Oppium proconsulem, item Aquilium legatum in vincula conjecit: jussuque ejus quicquid civium Romanorum in Asia fuit, uno die trucidatum est. urbem Rhodum, qua sola in fide permanserat, oppugnavit: & aliquot praeliis navalibus victus excessit. Archelaus praefectus regis in Graciam cum exercitu venit, Athenas occupavit. Præterea trepidationem urbium insularumque, aliis ad Mithridatem, aliis ad P. R. civitates suas trahentibus, continet.

L I B R I LXXIX.

L Cornelius Cinna cum perciniosas leges per vim ferret, pulsus urbe a Cn. Octavio collega cum Sextio trib. pleb. imperioque ei abrogato, corruptum Ap. Claudii exercitum in potestatem suam redegit, & bellum urbi intulit, accersito C. Mario cum aliis exulibus ex Africa, in quo bello duo fratres, alter ex Pompeji exercitu, alter ex Cinna, ignorantes concurrerunt, & cum victor mortuum spoliaret, agnita fratre, ingenti lamentatione edita, rogo ei extructo ipse supra rogam se transfodit, & eodem igni consumptus est. Et cum opprimi inter initia potuisset, Cn. Pompeji fraude, qui utramque partem fovendo, vires Cinna dedit, nec nisi profligatis optimatum rebus auxilium tulit: & consulis segnitie confirmati Cinna & Marius, quatuor exercitibus, quorum duo

Q. Sertorio, & Carboni dati sunt, urbem circumfederunt, Ostiam coloniam Marius expugnavit, & crudeliter diripuit.

LIBRI LXXX.

ITalibus populis a senatu civitas data est. Samnites, qui soli arma recipiebant, Cinna & Mario se conjunxerunt, ab iis Plancius cum exercitu casus est. Cinna & Marius cum Carbone & Sertorio Janiculum occupaverunt, & fugati ab Octavio Cos. recesserunt. Marius Antium quidem, & Ariciam, & Lavinium colonias devastavit. Cum nulla omnino spes esset optimatibus resistendi propter segnitiam & perfidiam & ducum & militum, qui corrupti aut pugnare volebant, aut ad diversas partes transibant; Cinna & Marius in urbem recepti sunt: qui velut captivam cadibus & rapinis vastarunt; Cn. Octavio Cos. occiso, & omnibus adverse partis nobilibus trucidatis, inter quos M. Antonio eloquentissimo viro, & C. Cesare, quorum capita in rostris posita. Crassus filius ab equitibus Fimbria interemptus. pater Crassus, ne quid indignum virtute sua pateretur, gladio se transfixit. Et citra ulla comitia consules insequentem annum seipso renuntiaverunt. eodem die quo magistratum inierant, Marius Sex. Licinium senatorem de saxo deici jussit, editisque multis sceleribus, Idibus Januar. decessit: vir, cujus si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu, utrum bello melior an pace perniciosior fuerit. adeo quam Remp. armatus se vavit, eam primo regatus omni genere fraudis, postremo armis hostiliter evertit.

LIBRI LXXXI.

Lucius Sulla Athenas, quas Archelaus Praefectus Mithridatis occuparat, circumfedit, & cum maximo labore expugnavit: urbi libertatem, & civibus, qua habuerant, reddidit. Magnesia, qua sola in Asia civitas in fide manserat, summa virtute adversus Mithridatem defensa est. Præterea a Thracibus in Macedonia gesta continet.

LIBRI LXXXII.

Sulla copias regis, qua Macedonia occupata in Thessaliam venerant, pralio vicit, caesis hostium C. millibus, castris quoque exugnatis, revocato deinde bello, iterum exercitus ejus fudit, ac delevit. Archelaus cum classe regia Sulla se tradidit. L. Valerius Flaccus COS. collega C. missus ut Sulla succederet, propter avaritiam in usus exercitus sui a C. Fimbria legato ipsius, ultima audacia homine, occisus est, & imperium ad Fimbriam translatum. Præterea expugnata in Asia urbes a Mithridate, & crudeliter direpta provincia, incursionesque Thracum in Macedoniam referuntur.

LIBRI LXXXIII.

CFimbria in Asia fuis aliquot copiis Mithridatis, urbem Pergamum cepit, obsessumque regem non absuit multum quin caperet. urbem Ilion, qua se potestati Sullæ reservabat, expugnavit, ac delevit, & magnam partem Asia recepit. Sulla multis
pra-

pralius Thracas cecidit. Cum L. Cinna, & Cn. Papius Carbo a se ipsis consules per biennium creati, bellum contra Sullam pararent; effectum quidem est per L. Valerium Flaccum principem senatus, qui orationem in senatu habuit, & per eos qui concordia studebant, ut legati ad Sullam de pace mitterentur. Cinna ab exercitu suo, quem invitum cogeat naves conscendere, & adversus Sullam proficisci, interemptus est. consulatum Carbo solus gessit. Sulla cum in Asiam trajecisset, pacem cum Mithridate fecit ita, ut is cederet provinciis, Asia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria desertus ab exercitu, qui ad Sullam transierat, ipse se percussit, impetravitque a servo prabens aervicem, ut eum omnino interficeret.

LIBRI LXXXIV.

Sulla legatis, qui a senatu missi erant, futurum se in potestate senatus respondit, si cives, qui a Cinna pulsati ad se confugerant, restituerentur. qua conditio cum iusta senatus videretur, per Carbonem factionemque ejus, cui bellum videbatur utilius, ne conveniret, effectum est. Idem Carbo, cum ab omnibus oppidis Italia obsides exigere vellet, ut fidem illorum contra Sullam obligaret, consensu senatus est prohibitus. Novis civibus S. C. suffragium datum est. Q. Metellus Pius, qui partes optimatum sequutus erat, cum in Africa bellum moliretur, a C. Fabio pratore pulsus est, senatusque consultum per factionem Carbonis & Marianarum partium factum est, ut omnes ubique exercitus dimitterentur. Libertini in quinque & triginta tribus distributi sunt. Præterea belli.

ap.

apparatum contra Sullam, quod plurimum excitabatur, continet.

LIBRI LXXXV.

Sulla in Italiam cum exercitu traiecit, missisque legatis qui de pace agerent, & a consule Cn. Carbone, & C. Norbano violatis, eundem Norbanum praelio vicit. Et cum L. Scipionis alterius consulis, cum quo per omnia id egerat, ut pacem jungeret, nec potuerat, castra oppugnaturus esset, universus exercitus consulis sollicitatus per emissos a Sulla milites, signa ad Sullam transtulit. Scipio, cum intrari posset, dimissus est. Cn. Pompejus, Cn. F. ejus, qui Asculum ceperat, conscripto quidem voluntariorum exercitu, cum tribus legionibus ad Sullam venerat, ad quem se nobilitas omnis conferebat, ita ut deserta urbe ad castra veniretur. Præterea expeditiones per universam Italiam utriusque partis ducum referuntur.

LIBRI LXXXVI.

Cum C. Marius, C. Marii filius COS. ante annos XX, per vim creatus esset, C. Fabius in Africa propter crudelitatem & avaritiam in pratorio suo vivus exustus est. L. Philippus legatus Sulla Sardiniam, Q. Antonio pratore pulso & occiso, occupavit. Sulla cum Italicis populis, ne timeretur ab iis velut erepturus civitatem, & suffragiis nuper datum, fœdus percussit. itemque ex fiducia jam certa victoria litigatores, a quibus adhibebatur vadimonium, Romam deferre iussit. Cum a parte diversa urbs adhuc teneretur, L. Damasippus prator ex voluntate C. Martii consulis, cum senatum contra-

xisset, omnem, quæ in urbe erat, nobilitatem trucidavit: ex cujus quidem numero Q. Mutius Scaevola pontifex maximus fugiens in vestibulo adis Vestæ occisus est. Præterea bellum a L. Murena adversus Mithridatem in Asia renovatum continet.

LIBRI LXXXVII.

Sulla C. Marium, exercitum ejus fuso delectoque ad Sacripontum, in oppido Præneste obsedit, urbem Romam ex inimicorum manibus recepit, Marium erumpere tentantem repulit. Præterea res a legatis ejus eadem nobisque fortuna partium gestas continet.

LIBRI LXXXVIII.

Sulla Carbonem, exercitum ejus ad Clusium, ad Faventiam, Eidentiamque cæso, Italia expulit: cum Samnitibus, qui soli Italicorum populorum nondum arma deposuerant, juxta urbem Romam ante portam Collinam debellavit: recuperataque Rep. pulcherrimam victoriam crudelitatem, quanta in nullo homine unquam fuit, iniquavit. Octo M. deditorum in via publica trucidavit: tabulam proscriptionis posuit: urbem, & universam Italiam cadibus replevit; inter quos omnes Prænestinos inermes interimi jussit. Marium senatorii ordinis virum, cruribus brachiisque fractis, auribus præfectis, & effossis oculis necavit. C. Marius Præneste obsessus a Lucretio Asella, Sullanarum parvum viro, cum per cuniculum captaret evadere, septus ab exercitu mortem sibi conscivit in ipso cuniculo, cum sentiret se evadere minime posse, cum Pontio Telespo fuga semite stricta, utrinque gladio concurrisset, quem cum

cum occidisset, sauciis a servo impetravit, ut se occideret.

LIBRI LXXXIX.

M Brutus a Cn. Papirio Carbone, qui Cor-
cyram appulerat, missus nave piscatoria
Lilybaum, ut exploraret an ibi Pompejus esset,
circumventus a navibus, quas Pompejus mi-
serat, in se mucrone verso ad transtrum navis
obnixus corporis pondere occubuit. Cn. Pompejus
in Siciliam cum imperio a senatu missus, Cn.
Carbonem, qui flens muliebriter mortem tulit,
captum occidit. Sulla dictator factus, quod
nemo quidem unquam fecerat, cum fascibus
XXIV. processit, rebusque novis Reip. statum
confirmavit: tribunorum plebis potestatem mi-
nuit, & omne jus legum ferendarum ademit:
pontificum augurumque collegium ampliavit,
ut essent quindecim: senatum ex equestri ordine
supplevit: proscriptionum liberis jus petendorum
honorum eripuit, & bona eorum vendidit:
ex quibus primo multa rapuit, redactum
est sestertium ter millies quingentiesque. Lu-
cretium Asellam consulatum contra volun-
tatem suam petere ausum iussit interimi in
foro: & cum indigne ferret popul. Rom. con-
cione vocata se iussisse dixit. Cn. Pompejus
in Africa Cn. Domitium proscriptum, &
Hieram regem Numidarum bellum molientes
victos interemit: & III. & XX. annos na-
tus adhuc eques Romanus; quod quidem
nemini contigerat, ex Africa triumphavit.
Cn. Norbanus consularis proscriptus in urbe
Rhodo, cum comprehenderetur, se ipse in-
teremit. Metellus ex proscriptis unus clam
capite adoperto ad posticum adis Bastia uxo-
ris cum accessisset, admissus minime est, quia
il.

illum proscriptum diceret. Itaque se transfo-
dit, & sanguine suo fores respersit. Sulla
Nolam in Samnio recepit. XLVII. legiones
in agros captos deduxit; & eos iis divisit.
Volaterras, quod oppidum adhuc in armis e-
rat, obsessum in deditionem accepit. Missy-
lena quoque in Asia, quae sola urbs post vi-
ctum Mithridatem arma retinebat, expugna-
ta, dirutaque sunt.

L I B R I X C.

Sulla decessit, honosque ei a senatu habitus
est, ut in campo Martio sepeliretur. M.
Lepidus cum acta Sulla tentaret rescindere,
bellum excitavit: & a Q. Catulo collega Ita-
lia pulsus est, & in Sardinia frustra bellum
molitus periit. M. Brutus, qui Cisalpinam
Galliam tenebat, a Cn. Pompejo occisus est.
Q. Sertorius proscriptus in ulteriora Hispania
ingens bellum excitavit. L. Manlius proconsul,
& M. Antonius legatus ab Herculejo quaestore
prelio victi sunt. Præterea a P. Servilio pro-
console adversus Cilicas res gestae continentur.

L I B R I X C I.

Cn. Pompejus cum adhuc quaestor esset,
cum imperio consulari adversus Sertori-
um missus est. Sertorius aliquot urbes expu-
gnavit, plurimasque civitates in potestatem
suam redegit. Ap. Claudius proconsul Thracas
pluribus praliis vicit. Q. Metellus proconsul
L. Herculejum quaestorem Sertorii omni cum ex-
ercitu cecidit.

LIBRI XCII.

CN. Pompejus adhuc dubio eventu cum Sertorio pugnavit, ita ut singula ex utraque parte cornua vicerint. Q. Sertorius Metellum & Perpernam cum duobus exercitibus pralio fudit; cuius victoria partem cupiens auferre Pompejus, parum prospere pugnavit. obsessus deinde Calagurii Sertorius assiduis eruptionibus non leviora damna obsidentibus tulit. Præterea a Curione proconsule in Thracia res gestas adversus Dardanos, & Q. Sertorii multa crudelia in suos facta continet, qui plurimos amicorum & secum proscriptorum crimine proditoris insimulatos interemit.

LIBRI XCI.

PServilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot urbes piratarum expugnavit. Nicomedes Bithynia rex moriens pop. Rom. fecit heredem, regnumque ejus in provinciam formam redactum est. Mithridates facere cum Sertorio isto, bellum pop. Rom. intulit. Apparatus deinde regiarum copiarum pedestrium navaliumque, & occupata Bithynia. M. Aurelius Cotta COS. ad Chalcedonem pralio a rege victus est, rexque a Pompejo & Metello victus. & ut contra Sertorium egerunt, qui omnibus belli militiæque artibus par fuit: quos etiam ab obsidione Calagurii oppidi depulsos coegit diversas regiones petere, Metellum alteriorem Hispaniam; Pompejum Galliam.

L I B R I X C I V .

L Lucullus COS. adversus Mithridatem e. questribus praliis feliciter pugnavit : & expeditiones aliquot prosperas fecit , poscentesque pugnam milites a seditione inhibuit . Deiotarus Gallogracia Terrarches praefectos Mithridatis bellum in Phrygia moventes cecidit . Præterea res a Pompejo in Hispania contra Sertorium prospere gestas continet .

L I B R I X C V .

C Curio proconsul Dardanos in Thracia domuit . Quatuor & septuaginta gladiatores Capua ex lude Lentuli profugerunt , & congregata servorum & ergastulorum multitudine , Chriſo , & Spartaco ducibus bello excitato , Claudium Pulchrum legatum , & P. Varinium prætorem pralio vicerunt . L. Lucullus proconsul ad Cyzicum urbem exercitum Mithridatis fame ferroque delevit , pulsumque a Bithynia regem variis belli ac naufragiorum castibus fractum coegit in Pontum profugere .

L I B R I X C V I .

Q Arrius prætor Chriſum fugitivorum ducem cum viginti millibus hominum cecidit . C. Lentulus COS. male adversus Spartacum pugnavit . Ab eodem L. Gellius Cos. , & Q. Arrius prætor acie victi sunt . Sertorius a M. Antonio & M. Perperna , & aliis conjuratis in convivio interfectus est , octavo ducatus sui anno , magnus dux , & adversus duos imperatores . Pompejum & Metellum sæpe par , vel frequentius victor ,
ad

XIV. DE CADUM. 381

ad ultimum desertus & proditus. Imperium partium ad Marium translatum est: quem Cn. Pompejus victum captumque interemis, ac recepit Hispanias decimo fere anno quam ceptum erat bellum. C. Cassius proconsul, Cn. Manlius prator male adversus Spartacum pugnauerunt, idque bellum M. Crasso pratori mandatum est.

LIBRI XCVII.

M Crassus prator primum cum parte fugitivorum, qua ex Gallis Germanisque constabat, feliciter pugnavit, casis inimicorum XXXV. millibus, & duce eorum Granico. Cum Spartaco dein debellavit, casis cum ipso millibus quadraginta. M. Antonius prator bellum adversus Cretenses parum prospere gestum morte sua finivit. M. Lucullus proconsul Thracas subegit. L. Lucullus in Ponto adversus Mithridatem feliciter pugnavit, casis hostium amplius quam quadraginta millibus. M. Crassus & Cn. Pompejus Coss. facti sunt, sicut Pompejus, antequam quaesturam gereret, ex equite Romano, Tribunitiam potestatem restituerunt. Judicia quoque per M. Aurelium Cottam praetorem ad equites Romanos translata sunt. Mithridates desperatione rerum suarum coactus ad Tigranem Armenia regem confugit.

LIBRI XCVIII.

M Achares filius Mithridatis Bosphori rex a L. Lucullo in amicitiam receptus est. C. Lentulus & L. Gellius censores asperam censuram egerunt, IV. & LX. senatu moris, a quibus lustrum conditum est. Censa sunt civium capita CCCC. millia, L. Me-
Tpm. IV. R. rel.

Metellus prætor in Cilicia adversum piratas prospere rem gessit. Templum Jovis in Capitolio, quod incendio consumptum erat, restructum a Q. Catulo dedicatum est. L. Lucullus in Armenia Mithridatem, & Tigranem, & immensas utriusque regis copias multis certaminibus fudit. Q. Metellus præconsul, bello sibi adversum Cretenses mandato, Cydoniam urbem obsedit. C. Triarius legatus Luculli adversus Mithridatem parum prospere pugnavit. Lucullum, ne persequeretur Mithridatem ac Tigranem, summamque victoriam imponeret, seditio militum tenuit, qui sequi volebant: quia legiones Valeriana, impleta a se stipendia dicentes, Lucullum reliquerunt.

LIBRI XCIX.

Q. Metellus præconsul Gnason, & Lyctum, & Cydoniam, & alias plurimas civitates expugnavit. L. Roscius trib. pleb. legem tulit, ut equitibus Romanis in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur. Cn. Pompeius lege ad populum lata persequi piratas iussus, qui commercium annonæ intercluserant, intra quadragessimum diem toto mari eos expulit; belloque cum iis in Cilicia confecto, acceptis in deditionem piratis, agros & urbes dedit. Præterea res a Metello adversus Cretenses continet: & epistolas Metelli & Cn. Pompeii invicem missas. queritur Metellus gloriam rerum a se gestarum a Pompejo sublatam præteriri, qui in Cretam miserit legatum suum ad accipiendas urbium deditiones. Pompeius Romæ rationem reddit hoc se facere debuisse.

LIBRI C.

C Manlius tribunus plebis indignatione maxima nobilitatis legem tulit, ut Pompejo bellum Mithridaticum mandaretur. Concio eius bona. Q. Metellus domitis Cretensibus, libera in id tempus insula leges tulit. Cn. Pompejus ad gerendum bellum adversus Mithridatem profectus, cum rege Parthorum Phraate amicitiam renovavit: equestri pralio Mithridatem vicit. Præterea bellum inter Phraatem regem Parthorum, & Tigranem Armeniorum regem, ac demum inter filium Tigranem patremque gestum continet.

LIBRI CI.

 C N. Pompejus Mithridatem nocturno pralio victum coegit Bosphoron profugere: Tigranem in deditio- nem accepit, eique ademptis Syria, Phœnicia, & Cilicia, regnum Armenia restituit. Conjuratio eorum qui in petitione consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis COSS. oppressa est. Cn. Pompejus cum Mithridatem persequeretur, in ultimas ignotasque gentes penetravit; Iberos, Albanos, qui transitum minime dabant, pralio vicit. Præterea fugam Mithridatis per Colchos, Heniochosque, & res ab eo in Bosphoro gestas continet.

LIBRI CII.

C N. Pompejus in provincia formam Pontum redexit. Pharnaces filius Mithridatis bellum patri insulit: ab eo Mithridates obsessus in regia, cum veneno sumpto

parum profecisset ad mortem; a milite Gallo, nomine Bithoco, a quo ut juvaretur petierat, interfectus est. Cn. Pompejus Judæos subegit. fanum eorum Hierosolymę inviolatum ante id tempus cepit. L. Catilina bis repulsam in petitione consulatus passus, cum Lentulo prætorē & Cethego & pluribus conjuravit de cade consulum & senatus, incendiis urbis, opprimenda Repub. exercitu quoque in Etruria comparato. Ea conjuratio industria M. Tullii Ciceronis eruta est. Catilina urbe pulso, de reliquis conjuratis omnino sumptum supplicium est.

L I B R I C I I I.

Catilina a C. Antonio proconsule cum exercitu cesus. P. Clodius accusatus, quod in mulieris habitu sacrarium, in quod virum intrare nefas est, intrasset; cumque uxorem Metelli Pontificis stupravisset, absolutus. Cn. Porcius Cato Allobroges, qui rebellaverant, ad Solonem domuit. P. Clodius ad plebem transiit. C. Cesar Lusitanas subegit: eoque consulatus candidato, & caprante Remp. invadere, conspiratio inter tres principes civitatis facta est, Cn. Pompejum, M. Crassum, & C. Cesarem. Leges agrarię a Cesare Consule cum maxima contentione, invito senatu & altero consule M. Bibulo, latę sunt. C. Antonius proconsul in Thracia parum prospere rem gessit. M. Cicero lege a P. Clodio tribuno plebis lata, quia indemonstratos cives necavisset, in exilium missus est. Cesar in provinciam Galliam profectus, Helvetios, gentem vagam, domuit, quę sedem querens per provinciam Cesaris Narbonem iter facere volebat. Pręterea situm Galliarum continet. Pompejus de liberis Misitris datus

*dati, Tigrane & Tigranis filio triumphavit:
Magnusque a tota concione consalutatus est.*

LIBRI CIV.

Prima pars libri situm Germania moresque continet. C. Caesar contra Germanos, qui Ariovisto duce in Galliam descenderant, cum exercitum duceret, rogatus ab Heduis & Sequanis, quorum ager possidebatur, trepidationem militum propter metum novorum hostium orram allocutione exercitus inhibuit, & victos pralio Germanos Gallia expulsi. M. Cicero, Pompejo inter alios orante, & T. Annio Milone tribuno pl. ingenti gaudio senatus ac universa Italia ab exilio reductus est. Cn. Pompejo per quinquennium annona cura mandata est. Caesar Ambianos, Sueffiones, Viromandos, Atrebatas, Belgarum populos, quorum quidem maxima multitudo erat, pralio victos in deditionem accepit: ac deinde contra Nervios unam harum civitatum cum maximo discrimine pugnavit, eamque gentem destruxit, qua bellum gessit, donec ex sexaginta millibus armatorum trecenti superessent, ex nonaginta quinque senatoribus tres tantummodo evaderent. Legelata de redigenda in provincia formam Cypro, & publicanda pecunia regni, M. Cato administratio ejusdem rei mandata est. Ptolemeus Aegypti rex ob injurias, quas patiebatur, a suis regno pulsus Romam venit. C. Caesar gentem oceano junctam, Venetos, navali pralio vicit. Præterea a legatis ejus eadem fortunæ res gestas continet.

Cum M. Catonis tribuni plebis intercessionibus comitia tollerentur, senatus vestem mutavit. M. Cato in petitione pratura pralato Vatiniorepulsamtulit. idem cum legem impediret, quaprovincia consulares in quinquennium, Pompejo Hispania, Crasso Syria & Parthicum bellum, Casari Gallia & Germania dabantur, a C. Trebonio tribuno plebis legis auctore in vincula ductus est. A. Gabinus proconsul Ptolemaum in regnum reduxit Aegypti, rejecto Archelao, quem sibi regem asciverant: Caesar victis Germanis, & in Gallia caesis, Rhenum transcendit, & proximam partem Germania demuit, at deinde oceano in Britanniam parum prospere tempestatibus adversis trajecit: iterumque parum felicius, maximaque hominum multitudo caesa, reliquam partem insula in potestatem redegit.

L I B R I C V I.

Julia Caesaris filia, Pompeii uxor, decessit, honoreque maximus ei a populo habitus est, ut in campo Martio sepeliretur. Gallorum multi populi Ambiorige duce Eburonum defecerunt: a quibus Costa & T. Aurunculejus legati Caesaris insidiis circumventi, cum exercitu, cui praerant, caesi sunt: & cum allarum quoque legionum castra oppugnata maximo labore defensa essent, interque eos, qui in Treviris praerat, Q. Cicerro: ab ipso Casare hostes pralio fusi sunt. M. Crassus bellum Parthis illaturus Euphratem fluvium transivit: victusque pralio, in quo & filias ejus cecidit, cum reliquias exerci-

exercitus in collem recepisset, evocatus in colloquium ab hostibus ut de pace acturus, quorum dux erat Surenas, comprehensus, & ne quid vivus pateretur, repugnans interemptus est, & ita perijt.

LIBRI CVII.

C Caesar Treviris in Gallia victis, iterum in Germaniam transit; nulloque ibi invento hoste, reversus in Galliam, Eburones, & alias civitates, quae conspiraverant, vicit, & regem Ambiorigem in fuga persecutus est. P. Clodii a T. Annio Milone, candidato consularatus, Appia via ad Bovillas, occisi corpus plebs in curia cremavit. Cum seditiones inter candidatos consularatus, Hypsaum, Scipionem, & Milonem essent, qui armis ac vi continebantur; ad comprimendas eas Cn. Pompejus legatus a senatu consul tertium factus est, absens, & solus, quod nemini unquam contigit. Quaestione decreta de morte P. Clodii, Milo iudicio damnatur in exilium actus est. Lex dicta est, ut ratio absentis Caesaris in petitione consularatus haberetur, invito & contradicente M. Catone. Præterea res gestas a C. Casare adversum Gallos, qui prope universi Vercingetorige Arverno duce defecerunt, & laboriosas obsidiones urbium continet; inter quas Avarici Biturigum, Gergovia Avernorum,

LIBRI CVIII.

C Caesar Gallos ad Alexiam vicit, omnesque Gallia civitates, quae in armis fuerant, in deditionem accepit. C. Cassius quaestor M. Crassi, Parthos, qui in Syriam transcenderant, cecidit. In petitione consularatus

M. Cato repulsam tulit, creatis Coss. Ser. Sulpitio, & M. Marcello. C. Caesar Bellovacos cum aliis Gallorum populis domuit. Præterea contentiones inter Coss. de successore C. Casari mittendo, agente in Senatu M. Marcello consule, ut Caesar ad petitionem consulatus veniret, cum is, lege lata in id tempus consulatus, provincias obtinere deberet: resque a M. Bibulo gestas in Syria contineret.

L I B R I C I X.

Causa civilium armorum & initia referuntur, contentionesque de successore C. Casari mittendo, cum se dimissurum exercitum negaret, nisi a Pompejo dimitteretur: & C. Curionis tribuni plebis primum adversus Casarem actiones continet. Cum S. C. factum esset, ut successor Casari omnino mitteretur: M. Antonio & Q. Cassio tribunis plebis, quoniam intercessionibus id S. C. impediabant, urbe pulsus, mandatum a senatu Consulibus, & Cn. Pompejo, ut viderent ne quid Respublica detrimenti caperet. C. Caesar bello inimicos persecutus, cum exercitu in Italiam venit: Corsinium cum L. Domitio & L. Lentulo cepit, eosque dimisit: Cn. Pompejum, universosque ejus partium Italia omnino expulit.

L I B R I C X.

C Caesar Massiliam, qua portas ipsi clauderat, obsedit, & relictis in obsidione C. Trebonio, & D. Bruto, profectus in Hispaniam, L. Afranium & C. Petrejum legatos Cn. Pompeji cum septem legionibus ad Herdam in deditionem accepit, omnesque incolu-

columes dimisit: Varrone quoque legato Pompeji cum exercitu in potestatem suam redacto. Gaditanis civitatem dedit. Massilienses duobus navalibus praliis victi, post longam obsidionem in potestatem Caesaris se permiserunt. C. Antonius legatus Caesaris male contra Pompejanos pugnavit, & in Illyrico captus est, in quo bello Opitergini transpadani Caesaris auxiliares, rate sua ab hostilibus navibus clausa, potius quam in potestatem inimicorum venirent, inter se concurrentes occubuerunt. C. Curio legatus Caesaris in Africa, cum adversus Pompejanarum partium ducem Varum pugnasset, a Juba rege Mauritania cum exercitu casus est. C. Caesar in Graciam trajecit.

LIBRI CXI.

Coelius Rufus prator cum seditiones in urbe quam maxime concitaret, novarum tabularum spe plebe sollicitata, abrogato magistratu, pulsus urbe, Miloni exuli, qui fugitivorum exercitum contraxerat, se conjunxit, uterque cum bellum molirentur, interempti sunt: Cleopatra Aegypti Regina a Ptolemaeo fratre regno pulsa est. Propter Q. Catuli pratoris avaritiam crudelitatemque Cordubenses in Hispania cum duabus Variantis legionibus a partibus Caesaris desciverunt. Cn. Pompejus ad Dyrrhachium obsessus a Cesare, & praesidiis ejus cum magna clade diversae partis expugnatis, obsidione liberatus, translato in Thessaliam bello, apud Pharsaliam acie victus est. Cicero in castris remansit, vir nihil minus quam ad bellum natus, omnibusque adversarum partium, qui se potestati victoris permiserunt, Caesar ignovit.

T Repidatio victarum partium per diversas orbis terrarum partes & fuga referuntur. Cn. Pompejus cum Ægyptum petisset, jussu Ptolemæi regis pupilli, auctore Theodoro praeceptore, cuius apud regem maxima erat auctoritas, & Phario, occisus est ab Achilla, cui delegatum id jacinus erat, in navicula, antequam in terram exiret. Cornelia uxor, & Cn. Pompejus filius in Cyprum refugerunt. Caesar post tertium diem insecutus, cum ei Theodorus caput Pompeji & annulum obtulisset, offensus est, & illa-crymavit. sine periculo Alexandriam tumultuantem intravit. Caesar dictator creatus Cleopatram in regnum Ægypti reduxit, & inferentem bellum iisdem auctoribus Ptolemaum, quibus Pompejum interfecerat, cum maximo suo discrimine vicit. Ptolemaus dum fugit, in Nilo navicula subsedit. Præterea laboriosum M. Catonis in Africam per desertum cum legionibus iter, & bellum a Cn. Domitio contra Phraatem Parthum prospere gestum continet.

L I B R I C X I I I .

Confirmatis in Africa Pompejanis partibus, earum imperium P. Scipioni delatum est, Catone, cui ex aquo deferabatur imperium, cedente. Et cum de diruenda urbe Utica propter favorem civitatis ejus in Casarem deliberaretur, idque ne fieret, M. Cato tenuisset, Juba suadente, ut dirueretur, tutela ejus, & custodia mandata est Catoni. Pompeji Magni filius in Hispania contractis viribus, quarum ducatum nec Afranius nec

Petrejus excipere volebant, bellum adversus Casarem renovavit. Pharnaces Mithridatis filius Rex Ponti sine ulla belli mera victus est. Cum seditiones Roma a P. Dolabella trib. pl. legem ferente de novis tabulis excitata essent, & ex ea causa plebs tumultuaretur, inductis a M. Antonio magistro equitum in urbem militibus, ostingenti e plebe ceciderunt. Caesar veteranis cum seditione missionem postulantiibus dedit. & cum in Africam trajecisset, contra copias Iuba regis cum discrimine maximo pugnavit.

LIBRI CXIV.

Bellum in Syria *Cacilius Bassus eques Romanus Pompejanarum partium excitavit, relicto a legione Sexto Casare, qua ad Bassum transierat: occisoque eo Caesar Scipionem praetorem, Afranium, Iubamque vicit ad Tapsum, castris eorum expugnatis. Cato, audita re, cum se percussisset Utica & interveniente filio curaretur, inter ipsam curationem rescisso vulnere expiravit, anno aetatis quadragesimo nono. Petrejus Iubam seque interemit. P. Scipio in nave circumventus hosti morti vocem quoque adjecit. quarentibus enim hostibus imperatorem bene, dixit, Imperator se habet. Faustus & Afranius occisi: Catonis filio venia data. Brutus legatus Caesaris in Gallia Bellovacos rebellantes vicit.*

LIBRI CXV.

Cæsar quatuor triumphos duxit: ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africa: opulum, & omnis generis spectacula edidit. M. Marcella consulari, senatu rogante,

Metellus prætor in Cilicia adversum piratas prospere rem gessit. Templum Jovis in Capitolio, quod incendio consumptum erat, refectum a Q. Catulo dedicatum est. L. Lucullus in Armenia Mithridatem, & Tigranem, & immensas utriusque regis copias multis certaminibus fudit. Q. Metellus præconsul, bello sibi adversum Cretenses mandato, Cydoniam urbem obsedit. C. Triarius legatus Luculli adversus Mithridatem parum prospere pugnavit. Lucullum, ne persequeretur Mithridatem ac Tigranem, summamque victoria imponeret, seditio milium tenuit, qui sequi volebant: quia legiones Valeriana, impleta a se stipendia dicentes, Lucillum reliquerunt.

LIBRI XCIX.

Q. Metellus præconsul Gnason, & Lyctum, & Cydoniam, & alias plurimas civitates expugnavit. L. Roscius trib. pleb. legem tulit, ut equitibus Romanis in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur. Cn. Pompeius lege ad populum lata persequi piratas iussus, qui commercium annonæ intercluserant, intra quadragesimum diem toto mari eos expulsi, belloque cum iis in Cilicia confectio, acceptis in deditionem piratis, agros & urbes dedit. Præterea res a Metello adversus Cretenses continet: & epistolas Metelli & Cn. Pompeii invicem missas, queritur Metellus gloriam rerum a se gestarum a Pompejo sublatam præteriri, qui in Cretam miseris legatum suum ad accipiendas urbium deditiones, Pompeius Romam rationem reddit hoc se facere debuisse.

LIBRI C.

C Manlius tribunus plebis indignatione maxima nobilitatis legem tulit, ut Pompejo bellum Mithridaticum mandaretur. Concio eius bona. Q. Metellus domitis Cretensibus, libera in id tempus insula leges tulit. Cn. Pompejus ad gerendum bellum adversus Mithridatem profectus, cum rege Parthorum Phraate amicitiam renovavit: equestri pralio Mithridatem vicit. Præterea bellum inter Phraatem regem Parthorum, & Tigranem Armeniorum regem, ac demum inter filium Tigranem patremque gestum continet.

LIBRI CI.

C N. Pompejus Mithridatem nocturno pralio victum coegit Bosphoron profugere: Tigranem in deditio- nem accepit, eique ademptis Syria, Phœnicia, & Cilicia, regnum Armenia restituit. Conjuratio eorum qui in petitione consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis COSS. oppressa est. Cn. Pompejus cum Mithridatem persequeretur, in ultimas ignotasque gentes penetravit: Iberos, Albanos, qui transitum minime dabant, pralio vicit. Præterea fugam Mithridatis per Colchos, Heniochosque, & res ab eo in Bosphoro gestas continet.

LIBRI CII.

C N. Pompejus in provincia formam Pontum redegis. Pharnaces filius Mithridatis bellum patri intulit: ab eo Mithridatis res obsessus in regia, cum veneno sumpto

parum profecisset ad mortem; a milite Gallo, nomine Bithoco, a quo ut juvaretur petierat, interfectus est. Cn. Pompejus Judæos subegit. fanum eorum Hierosolymę inviolatum ante id tempus cepit. L. Catilina bis repulsam in petitione consulatus passus, cum Lentulo prætorē & Cethego & pluribus conjuravit de cade consulum & senatus, incendiis urbis, opprimenda Repub. exercitu quoque in Etruria comparato. Ea conjuratio industria M. Tullii Ciceronis eruta est. Catilina urbe pulso, de reliquis conjuratis omnino sumptum supplicium est.

LIBRI CIII.

Catilina a C. Antonio proconsule cum exercitu cesus. P. Clodius accusatus, quod in mulieris habitu sacrarium, in quod virum intrare nefas est, intrasset; cumque uxorem Metelli Pontificis stupravisset, absolutus. Cn. Porcius prætor Allobroges, qui rebellaverant, ad Solonem domuit. P. Clodius ad plebem transit. C. Caesar Lusitanos subegit: eoque consulatus candidato, & capiente Remp. invadere, conspiratio inter tres principes civitatis facta est, Cn. Pompejum, M. Crassum, & C. Cesarem. Leges agrarię a Cesare Consule cum maxima contentione, invito senatu & altero consule M. Bibulo, lætę sunt. C. Antonius proconsul in Thracia parum prospere rem gessit. M. Cicero lege a P. Clodio tribuno plebis lata, quia indemnatos cives necavisset, in exilium missus est. Cesar in provinciam Galliam profectus, Helvetios, gentem vagam, domuit, quę sedem querens per provinciam Cesaris Narbonem iter facere volebat. Præterea situm Galliarum continet. Pompejus de liberis Mithridatis

latis, Tigrane & Tigranis filio triumphavit: Magnusque a tota concione consalutatus est.

LIBRI CIV.

Prima pars libri situm Germania moresque continet. C. Caesar contra Germanos, qui Ariovisto duce in Galliam descenderant, cum exercitum duceret, rogatus ab Heduis & Sequanis, quorum ager possidebatur, trepidationem militum propter metum novorum hostium ortam allocutione exercitus inhibuit, & victos pralio Germanos Gallia expulit. M. Cicero, Pompejo inter alios orante, & T. Annio Milone tribuno pl. ingenti gaudio senatus ac universa Italia ab exilio reductus est. Cn. Pompejo per quinquennium annona cura mandata est. Caesar Ambianos, Sueffiones, Viromandos, Atrebates, Belgarum populos, quorum quidem maxima multitudo erat, pralio victos in deditionem accepit: ac deinde contra Nervios unam harum civitatum cum maximo discrimine pugnavit, eamque gentem delevit, qua bellum gessit, donec ex sexaginta millibus armatorum trecenti superessent, ex nonaginta quinque senatoribus tres tantummodo evaderent. Legelata de redigenda in provincia formam Cypro, & publicanda pecunia regia, M. Catoni administratio ejusdem rei mandata est. Ptolemæus Ægypti rex ob injurias, quas patiebatur, a suis regno pulsus Romam venit. C. Cæsar gentem oceano junctam, Venetos, navali pralio vicit. Præterea a legatis ejus eadem fortuna res gestas continet.

Cum M. Catonis tribuni plebis intercessionibus comitia tollerentur, senatus vestem mutavit. M. Cato in petitione pratura pralato Vatiniorepulsamtulit. idem cum legem impediret, quaprovincia consulares in quinquennium, Pompejo Hispania, Crasso Syria & Parthicum bellum, Casari Gallia & Germania dabantur, a C. Trebonio tribuno plebis legis auctore in vincula ductus est. A. Gabinus proconsul Ptolemaum in regnum reduxit Aegypti, rejecto Archelao, quem sibi regem asciverant: Caesar victis Germanis, & in Gallia caesis, Rhenum transcendit, & proximam partem Germania demuit, at deinde oceano in Britanniam parum prosperè tempestatibus adversis trajecit: iterumque parum felicius, maximaque hominum multitudine caesa, reliquam partem insula in potestatem redegit.

L I B R I C V I.

Julia Caesaris filia, Pompeji uxor, decessit, honoreque maximus ei a populo habitus est, ut in campo Martio sepeliretur. Gallorum multi populi Ambiorige duce Eburonum defecerunt: a quibus Cotta & T. Aurunculejus legati Caesaris insidiis circumventi, cum exercitu, cui praeerant, caesi sunt: & cum aliarum quoque legionum castra oppugnata maximo labore defensa essent, interque eos, qui in Treviris praeerat, Q. Cicerone: ab ipso Casare hostes pralio fusi sunt. M. Crassus bellum Parthis illaturus Euphratem fluvium transiit: victusque pralio, in quo & filias ejus cecidit, cum reliquiis exerci-

ercitus in collem recepisset, evocatus in colloquium ab hostibus ut de pace acturus, quorum dux erat Surenas, comprehensus, & ne quid vivus pateretur, repugnans interemptus est, & ita periit.

LIBRI CVII.

C Caesar Treviris in Gallia victis, iterum in Germaniam transit; nulloque ibi invento hoste, reversus in Galliam, Eburones, & alias civitates, quae conspiraverant, vicit, & regem Ambiorigem in fuga persecutus est. P. Clodii a T. Annio Milone, candidato consularis, Appia via ad Bavillas, occisi corpus plebs in curia cremavit. Cum seditiones inter candidatos consularis, Hypsaum, Scipionem, & Milonem essent, qui armis ac vi continebantur; ad comprimendas eas Cn. Pompeius legatus a senatu consultum factus est. absens, & solus, quod nemini unquam contigit. Quaestione decreta de morte P. Clodii, Milo iudicio damnatur in exilium actus est. Lex dicta est, ut ratio absentis Caesaris in petitione consularis haberetur, invito & contradicente M. Catone. Præterea res gestas a C. Casare adversum Gallos, qui prope universi Vercingetorix Arverno duce defecerunt, & laboriosas obsidiones urbium contineri inter quas Avarici Biturigum, Gergovia Avernorum.

LIBRI CVIII.

C Caesar Gallos ad Alexiam vicit, omnesque Gallia civitates, quae in armis fuerant, in deditionem accepit, C. Cassius quaestor M. Crassi, Parthos, qui in Syriam transcenderant, cecidit. In petitione consularis

M. Cato repulsam tulit, creatis Coss. Ser. Sulpicio, & M. Marcello. C. Caesar Bellovacos cum aliis Gallorum populis domuit. Præterea conventiones inter Coss. de successore C. Casari mittendo, agente in Senatu M. Marcello consule, ut Caesar ad petitionem consulatus veniret, cum is, lege lata in id tempus consulatus, provincias obtinere deberet: resque a M. Bibulo gestas in Syria contineret.

L I B R I C I X.

Causa civilium armorum & initia referuntur, contentionesque de successore C. Casari mittendo, cum se dimissurum exercitum negaret, nisi a Pompejo dimitteretur: & C. Curionis tribuni plebis primum adversus Casarem actiones continet. Cum S. C. factum esset, ut successor Casari omnino mitteretur: M. Antonio & D. Cassio tribunis plebis, quoniam intercessionibus id S. C. impediabant, urbe pulsus, mandatum a senatu Consulibus, & Cn. Pompejo, ut viderent ne quid Respublica detrimenti caperet. C. Caesar bello inimicos persecutus, cum exercitu in Italiam venit: Corsicinium cum L. Domitio & L. Lentulo cepit, eosque dimisit: Cn. Pompejum, universosque ejus partium Italia omnino expulit.

L I B R I C X.

C Caesar Massiliam, qua portas ipsi clausas, obsedit, & relictis in obsidione C. Trebonio, & D. Bruto, profectus in Hispaniam, L. Afranium & C. Petrejum legatos Cn. Pompeji cum septem legionibus ad Herdam in deditionem accepit, omnesque incolu-

XIV. DE CADUM. 389

columes dimisit: Varrone quoque legato Pompeji cum exercitu in potestatem suam redacto. Gaditanis civitatem dedit. Massilienses duobus navalibus praliis victi, post longam obsidionem in potestatem Caesaris se permiserunt. C. Antonius legatus Caesaris male contra Pompejanos pugnavit, & in Illyrico captus est, in quo bello Opitergini transpadani Caesaris auxiliares, rate sua ab hostilibus navibus clausa, potius quam in potestatem inimicorum venirent, inter se concurrentes occubuerunt. C. Curio legatus Caesaris in Africa, cum adversus Pompejanarum partium ducem Varum pugnasset, a Juba rege Mauritania cum exercitu casus est. C. Caesar in Graciam trajecit.

LIBRI CXI.

Mælius Rufus prator cum seditiones in urbe quam maxime concitaret, novarum tabularum spe plebe sollicitata, abrogato magistratu, pulsus urbe, Miloni exuli, qui fugitivorum exercitum contraxerat, se conjunxit, uterque cum bellum molirentur, intareempti sunt: Cleopatra Ægypti Regina a Ptolemao fratre regno pulsa est. Propter Q. Catuli pratoris avaritiam crudelitatemque Cordubenses in Hispania cum duabus Varianis legionibus a partibus Cesaris desciverunt. Cn. Pompejus ad Dyrrhachium obsessus a Cesare, & presidiiis ejus cum magna clade diverse partis expugnatis, obsidione liberatus, translato in Thessaliam bello, apud Pharsaliam acie victus est. Cicero in castris remansit, vir nihil minus quam ad bellum natus: omnibusque adversarum partium, qui se potestati victoris permiserunt, Cesar ignovit.

T Repidatio victarum partium per diversas orbis terrarum partes & fuga referuntur. Cn. Pompejus cum Ægyptum petisset, jussu Ptolemaei regis pupilli, auctore Theodoro praeceptore, cuius apud regem maxima erat auctoritas, & Photiono, occisus est ab Achilla, cui delegatum id iacinus erat, in navicula, antequam in terram exiret. Cornelia uxor, & Cn. Pompejus filius in Cyprum refugerunt. Caesar post tertium diem insecutus, cum ei Theodorus caput Pompeji & annulum obtulisset, offensus est, & illa-crymavit. sine periculo Alexandriam tumultuantem intravit. Caesar dictator creatus Cleopatram in regnum Ægypti reduxit, & inferentem bellum iisdem auctoribus Ptolemaum, quibus Pompejum interfecerat, cum maximo suo discrimine vicit. Ptolemaeus dum fugit, in Nilo navicula subsedit. Præterea laboriosum M. Catonis in Africam per desertam cum legionibus iter, & bellum a Cn. Domitio contra Phraatem Parthum prospere gestum continet.

L I B R I C X I I I .

Confirmatis in Africa Pompejanis partibus, earum imperium P. Scipioni delatum est, Catone, cui ex agro deferebatur imperium, cedente. Et cum de diruenda urbe Utica propter favorem civitatis ejus in Casarem deliberaretur, idque ne fieret, M. Catonem tenuisset, Juba suadente, ut dirueretur, tela ejus, & custodia mandata est Catoni. Pompeji Magni filius in Hispania contractis viribus, quarum ducatum nec Afranius nec

Pe.

Petrojus excipere volebant, bellum adversus Casarem renovavit. Pharnaces Mithridatis filius Rex Ponti sine ulla belli mora victus est. Cum seditiones Roma a P. Dolabella trib. pl. legem ferente de novis tabulis excitata essent, & ex ea causa plebs tumultuaretur, inductis a M. Antonio magistro equitum in urbem militibus, octingenti e plebe cisi sunt. Caesar veteranis cum seditione missionem postulantis dedit. & cum in Africam trajecisset, contra copias Juba regis cum discrimine maximo pugnavit.

LIBRI CXIV.

Bellum in Syria Caelius Bassus eques Romanus Pompejanarum partium excitavit; relicto a legione Sexto Casare, qua ad Bassum transferat: occisoque eo Caesar Scipionem prætorem, Afranium, Jubamque vicit ad Tapsum, castris eorum expugnatis. Cato, audita re, cum se percussisset Utica & interveniente filio curaretur, inter ipsam curationem rescisso vulnere expiravit, anno ætatis quadragesimo nono. Petrojus Jubam seque interemit. P. Scipio in nave circumventus hosti morti vocem quoque adjecit. quarentibus enim hostibus imperatorem bene, dixit, Imperator se habet. Faustus & Afranius occisi: Catonis filio venia data. Brutus legatus Caesaris in Gallia Bellovacos rebellantes vicit.

LIBRI CXV.

Cæsar quator triumphos duxit: ex Gallicia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africa: opulum, & omnis generis spectacula edidit. M. Marcello consulari, senatu rogan-

re, concessit reditum. qui Marcellus beneficio ejus frui minime potuit, a P. Magio Chilone cliente suo Athenis occisus. Et censum egit, quo censa sunt civium capita centum quinquaginta millia. Profectus in Hispaniam contra Sex. Pompejum, utrinque multis expeditionibus factis, & aliquot urbibus expugnatis, summam victoriam cum maximo discrimine ad Mundam urbem consecutus est. Sex. Pompejus effugit.

L I B R I CXVI.

C. Caesar ex Hispania quartum triumphum egit. & cum multi quam maximique honores ei a senatu decreti essent, inter quas ut pater patria appellaretur, & sacrosanctus ac dictator in perpetuum esset, invidia causam adversus eum prastitere, quod senatui deferenti hos honores, cum ante adem Veneris genitricis sederet, minime assurrexerit: & quod a M. Antonio consule collega suo inter Lupercos currente diadema capiti suo impositum in sella reposuit: & quod Epidio Marullo, & Caserio Flavio tribunis plebis invidiam ei tanquam regnum affectanti moventibus potestas abrogata est. Ex his causis conspiratione in eum facta, cujus capita fuerunt M. Brutus, & C. Trebonius, & C. Cassius, & ex Caesaris partibus D. Brutus, in curia Pompeji accisus est viginti tribus vulneribus, occupatumque ab intersectoribus ejus Capitolium. Oblivione deinde cadis ejus a senatu decreta, obsidibus Antonii & Lepidi liberis acceptis, conjurati a Capitolio descenderunt. Testamento Caesaris haeres ex parte dimidia institutus C. Octavius ex sorore nepos, & in nomen adoptatus est. Caesaris corpus cum in campum

Mar.

Martium ferretur, a plebe antrostracrematus est. Dictatura honos in perpetuum sublatus est. C. Amatius humillima sortis homo, qui se C. Marii filium ferebat, cum apud credulam plebem seditiones moveret, interfectus est.

LIBRI CXVII.

C. Octavius Romam ex Epiro venit, eo enim illum Caesar premiserat, bellum in Macedonia gesturus; omnibusque prosperis exceptus, etiam nomen Caesaris sumpsit. in confusione rerum ac tumultu Lepidum pontificem maximum interemit. Sed M. Antonius Cos. cum impotenter dominaretur, legemque de provinciarum permutatione tulisset per vim, Casarem quoque potentem ut sibi adversum avunculi percussores adesset, magnis injuriis affecit. Caesar, ut sibi & reipublice vires contra eum paraturus, deductos in colonias veteranos excitavit. Legiones quoque quarta & Marcia signa ab Antonio ad Casarem tulerunt. deinde plures sevitia M. Antonii passim in castris suis trucidati, quia & suspecti erant, & ad Casarem desciverunt. D. Brutus, ut potenti Cisalpinam Galliam Antonio obsisteret, Mutinam cum exercitu occupavit. Præterea discursus utriusque partis virorum ad accipienda provincias, apparatusque belli continet.

LIBRI CXVIII.

M. Brutus in Græcia sub prætextu reipublicæ, & suscepti contra M. Antonium belli, exercitum, cui Varinius præerat, cum provincia in potestatem suam redegit.

C. Ca.

C. Casari, qui primus reip. arma sumpserat pro P. R., imperium a senatu datum est cum consularibus ornamentis: adjectumque, ut senator esset. M. Antonius D. Brutum Marina obsedit: missique ad eum legati a senatu de pace, parum ad eam componendam valuerunt. P. R. saga sumpsit. M. Brutus in Epiro C. Antonium praeiorem cum exercitu potestati suae subegit.

LIBRI CXIX.

C Trebonius in Asia fraude P. Dolabella occisus est. ob facinus Dolabella a senatu hostis iudicatus est. Cum Pansa Cos. male adversus Antonium pugnasset, A. Hirtius Cos. cum exercitu superveniens, fuis M. Antonii copiis, fortunam utriusque partis aequavit. Victus deinde ab Hirtio & Casare Antonius in Galliam confugit: & M. Lepidum cum legionibus, quae sub ipso erant, sibi iunxit: hostisque a senatu cum omnibus, qui intra praefidia eius erant, iudicatus est. A. Hirtius, qui post victoriam suam in inimicorum castris ceciderat, & L. Pansa e vulnere, quod in adverso praelio exceperat, defunctus, in Campo Martio sepulti sunt. Adversus C. Casarem, qui solus e tribus ducibus supererat, parum gratus senatus fuit, qui D. Bruto obsidione Mutinensi a Casare liberato, honore triumphii decreto, Casaris, militumque eius mentionem non satis gratam habuit. Ob qua C. Caesar, reconciliata per M. Lepidum cum M. Antonio gratia Romam cum exercitu venit: & perculsis adventu eius iis, qui in eum iniqui erant, cum annos XIX. haberet, Cos. creatus est.

LIBRI CXX.

C Caesar. Cof. legem tulit de quaſtione ha-
benda in eos, quorum opera pater oc-
ciſus eſſet: poſtulatique ea lege M. Brutus,
C. Caſſius, D. Brutus, abſentes damnati ſunt.
Cum M. Antonio vires Aſinius quoque Pol-
lio, & Munatius Plancus cum exercitiſus
ſuis adiuncti ampliſſent, & D. Brutus, cui
ſenatus ut perſequeretur Antonium, manda-
vit, relictus a legionibus ſuis profugiſſet:
juſſu Antonii, in cuius poteſtatem venerat,
& Capeno Segnano interemptus eſt. C. Caſar
pacem cum Antonio, & Lepido fecit, ita ut
tres viri Reip. conſtituenda quidem per quin-
quennium praeeſſent, ipſe, Lepidus, & An-
tonius ſtatuerunt, ut ſuos quiſque inimicos
proſcriberent: in qua proſcriptione plurimi
equites, CXXX, ſenatorum nomina fuerunt,
& inter eos L. Pauli fratris M. Lepidi, &
L. Caſarii Antonii avunculi, M. Ciceronis,
cuius occiſus a Popillio legionario milite, cum
haberet annos LXIII, caput quoque cum manu
dextra in roſtris poſitum eſt. Præterea res a
M. Bruto in Gracia geſtas continet.

LIBRI CXXI.

Aſſius, cui mandatum a ſenatu
erat, ut Dolabellam inimicum
judicatum bello perſequeretur,
auctoritate Reipub. adiutus, Sy-
riam cum tribus exercitiſus, qui
in eadem provincia erant, in
poteſtatem ſuam redegit: Dolabellam in urbe
Lacdicea obſeſſum mori coegit. M. quoque Bru-
ti juſſu C. Antonius captus occiſus eſt.

LIBRI CXXII.

M Brutus adversus Thracas parum prosperè rem gessit, omnibusque transmarinis provinciis exercitibusque in potestatem ejus & C. Cassii redactis, cojerunt Smyrna uterque ad ordinanda futuri belli consilia. M. Messala Poplicolam fratrem victum communi consilio condemnaverunt.

LIBRI CXXIII.

S Ex. Pompejus, Magni filius, lectis ex Epiru proscriptis ac fugitivis, cum exercitu diu sine ulla loci cuiusquam possessione prædatus in mari, Messanam oppidum in Sicilia primum, deinde totam provinciam occupavit: occisoque A. Pompejo Bithynico prætore, Q. Salvidienum legatum Caesaris navali prælio vicit, Caesar & Antonius cum exercitibus in Græciam trajecerunt, bellum contra Brutum & Cassium gesturi. Q. Cornificius in Africa T. Sestium Cassianarum partium ducem prælio vicit.

LIBRI CXXIV.

C Caesar & Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum & Cassium pugnaverunt, itaut utriusque dextera cornua vicerint, & castra quoque utrinque ab iis qui vicerant, expugnarentur. Sed inaequalem fortunam partium mors quidem Cassi fecit: qui cum in eo cornu fuisset, quod pulsus erat, totum exercitum fusum ratus, mortem sibi conscivit. Altero deinde prælio victus M. Brutus, & ipse vitam finivit, exarato Stratone fuga comite, ut sibi gladium

XIV. D E C A D U M 397

dum adjiceret . idemque fecerunt principum Romanorum circiter XL, inter quos Q. Hortensius occisus est.

L I B R I CXXV.

C Caesar relicto Antonio (transmarina provincia ex parte imperium ei cessit) reversus in Italiam, veteranis agros divisit, seditiones exercitus sui, quas corrupti a Fulvia M. Antonii uxore milites contra imperatorem suum concitaverant, cum gravi periculo inhibuit. Antonius COS. M. Antonii frater, eadem Fulvia consulente, bellum Casari intulit, receptis in partes suas populis, quorum agri veteranis assignati erant: & Lepido, qui custodia urbis cum exercitu praeerat, fuso hostiliter in urbem irrupit.

L I B R I CXXVI.

C Caesar cum esset annorum XXIII. obsessum in oppido Perusia L. Antonium, conatumque aliquoties erumpere, & repulsum, fame coegit in deditionem venire: ipsique, & omnibus quidem militibus ejus ignovit: Perusiam diruit: redactis in potestatem suam omnibus diversa partis exercitibus, bellum citra ullum sanguinem confecit.

L I B R I CXXVII.

P Arthi, Labieno, qui Pompejanarum partium fuerat, duce, in Syriam irruerunt: victoque Decidio Saxa M. Antonii legato, universam eam provinciam occupaverunt. M. Antonius cum ad bellum contra Casarem gerendum incitaretur, uxore Fulvia dimissa,

sa, ne concordia ducum obstaret, pace facta cum Casare, sororem ejus Octaviam in matrimonium duxit. Q. Salvidienum consilia nefaria contra Casarem molitum, indicio suo detexit: isque damnatus mortem sibi conscivit. P. Ventidius Antonii legatus Parthos praelio victos Syria expulit, Labieno eorum duce occiso. Cum vicinus Italia hostis Sex. Pompejus Siciliam teneret, & annona commectum impediret: cum eo postulata pacem Caesar & Antonius quidem fecerunt: ita ut Siciliam provinciam haberet. Præterea motus Africa, & bella gesta continet.

LIBRI CXXVIII.

Cum Sex. Pompejus rursus latrociniis mare infestum redderet, nec pacem, quam acceperat, præstaret: Cesar necessario bello contra eum suscepto, duobus navalibus praeliis dubio eventu pugnavit. P. Ventidius legatus M. Antonii Parthos in Syria praelio vicit: Regemque eorum interemit. Judæorum quoque legati ab Antonio interempti sunt. Præterea belli Siculi apparatus continet.

LIBRI CXXIX.

Adversus Sex. Pompejum vario eventu navalibus certaminibus pugnatum est. ita ut duarum classium, Cesaris altera, cui Agrippa præerat, vinceret: altera, quam Caesar duxerat, delata, expositi in terra milites in quam maximo periculo essent. victus deinde Pompejus in Siciliam profugit. M. Lepidus, qui ex Africa velut ad societatem belli contra Sex. Pompejum a Casare gerendi trajectus erat, cum bellum Casari quoque inferret, reli-

relictus ab exercitu, abrogato Triumviratus honore vitam impetravit. M. Agrippa navali corona a Cesare donatus est, qui bonos nominis ante eum habitus est.

LIBRI CXXX.

M Arcus Antonius, dum cum Cleopatra luxuriaretur, tarde Mediam provinciam ingressus, bellum cum legionibus XVII. & XVI. milibus equitum Parthis intulit. & cum duabus legionibus amissis, nulla re prospere cedente retro rediret, insecutus subinde Parthis, & ingenti trepidatione, & magna totius exercitus periculo, in Armeniam reversus est, XXI. die trecenta M. fuga emensus. circa octo M. hominum tempestatibus amissis. tempestates quoque infestas super infeliciter susceptum Parthicum bellum, culpa sua passus est, quia hiemare in Armenia molebat, dum ad Cleopatram festinat.

LIBRI CXXXI.

S Ex. Pompejus cum in fidem M. Antonii veniret, bellum adversus eum in Asia moliens, a legatis ejus oppressus est. Caesar seditionem veteranorum cum magna pernicie motam inhibuit: Japidas, Dalmatas, & Pannonios subegit. Antonius Artavasdam Armenia regem fide data perduellum in vincula conjici iussit; regnumque Armenia filio suo ex Cleopatra nato dedit: quam uxoris loco jampridem captus amore ejus habere coepit.

L I B R I CXXXII.

C Caesar in Illyrico Dalmatas domuit. Cum M. Antonius ob amorem Cleopatra, ex qua duos filios habebat, Philadelphum, & Alexandrum, neque in urbem venire vellet, neque finito suo tempore Triumviratus imperium deponere, bellumque moliretur, quod urbi Italiaque inferret; ingentibus tam navalibus quam terrestribus copiis ob hoc contractis, remissoque Octavia sorori Caesaris repudio, Caesar in Epirum cum exercitu trajecit. Pugna deinde navales & praelia equestria secunda Caesaris referunt.

L I B R I CXXXIII.

M Antonius ad Actium classe victus Alexandriam profugit: obsessusque a Caesare in ultima rerum desperatione, praecipue occisa Cleopatra falso rumore impulsus, se ipse interemit. Caesaris Alexandria in potestatem redacta, Cleopatrae in arbitrium victoris veniret, voluntaria morte occubuit. In urbem reversus tres triumphos egit: unum ex Illyrico, alterum ex Aetia victoria, tertium de Cleopatra, imposito sine civilibus bellis aliozero & vigesimo anno. M. Lepidus, qui Lepidi Triumviri fuerat filius, conjuratione contra Caesarem facta, bellum moliens, oppressus & occisus est.

L I B R I CXXXIV.

C Caesar rebus compositis, & omnibus provinciis incertam formam redactis, Augustus quoque cognominatus est: & mensis Sextilis in honorem ejus appellatus est, cum ille

XIV. DE CADUM. 401.

ille conventum Narbona ageret, census a tribus Galliis, quas Caesar pater vicerat, actus. Bellum contra Bastarnas, & Mœsos, & alias gentes a M. Crasso gestum refertur.

LIBRI CXXXV.

Bellum a M. Crasso adversus Thracas, & a Casare adversus Hispanos gestum refertur; & Salassigentes Alpina perdomiti.

LIBRI CXXXVI.

Retia a Tiberio Nerone, & Druso Caesaris privigno domita: Agrippa Caesaris gener mortuus, & a Druso census actus est.

LIBRI CXXXVII.

Civitates Germania cis Rhenum & trans Rhenum posita oppugnantur a Druso, & tumultus, qui ob censum exorsus in Gallia erat, compositus. Ara D. Casari ad confluentem Araris & Rhodani dedicata, sacerdote creato C. Julio Vercondaridubio Heduo.

LIBRI CXXXVIII.

Thraces domiti a L. Pisone: item Cherusci, Tenchateri, Chatti, atque Germanorum trans Rhenum gentes subacta a Druso referuntur. Octavia soror Augusti defuncta, ante amisso filio Marcello, cujus monumenta sunt theatrum, & porticus ejus nomini dicata.

LIBRI CXXXIX.

Bellum contra Transrhenanas gentes a Druso gestum refertur: in quo inter primores pugnaverunt Seneſſius & Aneſſiu, tribuni civitatis Nerviorum, Dalmatas & Pannonios Nero frater Drusi subegit. Pax cum Parthis facta est: signis a rege eorum, qua sub Crasso, & postea sub Antonio capta erant, redditis.

LIBRI CXL.

Bellum adversus Germanorum trans Rhenum civitates gestum a Druso refertur, ipse ex fractura equo super crus ejus collapsus, XXX. die quam id acciderat, mortuus est. corpus a Nerone fratre, qui nuntio valetudinis ejus evocatus raptim occurrerat, Romam reductum, & in C. Julii tumulo conditum. Laudatus est a Casare Augusto vitrico, & supremis illius funeribus plures honores additi.

F I N I S.

1. *Adaptation* – the ability of an organism to change its phenotype in response to changes in the environment.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

1997

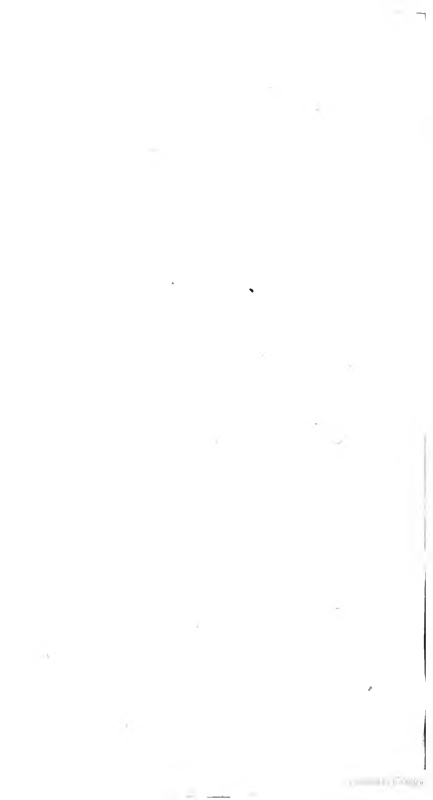
[illegible]
$$h_{\text{eff}}^{\text{eff}} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{h_{\text{eff}}} + \frac{1}{h_{\text{eff}}'} \right)$$
[illegible]

$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}}$

Journal of Management Education 30(6)p. 789-804

1. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* were determined by the method of Arar and Collins (1971) using a Shimadzu 1601 UV-Visible Spectrophotometer.

[illegible]

CAROLISIGONII
CHRONOLOGIA

IN

T. LIVII
HISTORIAS

Ab Urbe Condita.

R E G E S

Romulus regnat annos XXXVIII.
Interreges regnant annum I.
Numa Pompilius. annos XLIII.
Tullus Hostilius. annos XXXII.
Ancus Marcius, annos XXIV.
L. Tarquinius Priscus. annos XXXVIII.
Ser. Tullius. annos XLIV.
L. Tarquinius Superbus. annos XXV.

C O N S U L E S

- 245 L. Junius Brutus, L. Tarquinius Collatinus.
Sp. Lucretius Tri. P. Valerius Poplicola ;
cipitinus.
M. Horatius Pul-
villus.
246 P. Valerius II. T. Lucretius.
247 P. Lucretius. P. Valerius Poplicola
III.
248 Sp. Lartius. T. Herminius.
Tom. IV. S 249

249	M. Valerius.	P. Postumius.
250	P. Valerius IV	T. Lucretius.
251	Agrippa Menenius.	P. Postumius.
252	Opiter Virginius.	Sp. Cassius.
253	Postum. Cominius.	T. Lartius.
254	Ser. Sulpicius.	M. Tullius.
255	C. Vetustius.	T. Aebutius.
256	Q. Clælius.	T. Lartius.
257	A. Sempronius.	M. Minucius.
258	A. Postumius.	T. Virginius.
259	Ap. Claudius.	P. Servilius.
260	A. Virginius.	T. Vetustius.
261	Sp. Cassius.	Postumus Cominius.
262	T. Geganius.	P. Minucius.
263	M. Minucius.	A. Sempronius.
264	Sp. Nautius.	Sex. Furius.
265	T. Sicinius.	C. Aquillius.
266	Sp. Cassius.	Proculus Virginius.
267	Ser. Cornelius.	Q. Fabius.
268	L. Aemilius.	K. Furius.
269	M. Fabius.	L. Valerius.
270	Q. Fabius.	C. Julius.
271	K. Fabius.	Sp. Furius.
272	M. Fabius.	Cn. Manlius.
273	K. Fabius.	T. Virginius.
274	L. Aemilius.	C. Servilius.
275	C. Horatius.	T. Menenius.
276	A. Virginius.	Sp. Servilius.
277	C. Nautius.	P. Valerius.
278	L. Furius.	A. Manlius.
279	Aemilius.	Opiter Virginius, vel Vopiscus Julius.
280	L. Pinarius.	P. Furius.
281	Ap. Claud. Ap. F.	T. Quintius.
282	L. Valerius.	Ti. Æmilius.
283	T. Numicius Prisc.	A. Virginius.
284	T. Quintius.	P. Servilius.
285	T. Aemilius.	Q. Fabius.

- 286 Q. Servilius. Sp. Postumius.
 287 Q. Fabius. T. Quintius.
 288 A. Postumi. Albus. Sp. Furius Fusus.
 289 L. Æbutius. P. Servilius.
 290 L. Lucretius Tri- T. Veturius Geminus.
       cipitinus.
 291 P. Volumnius. Ser. Sulpicius.
 292 C. Claudius Ap. F. P. Valerius Poplicola.
 293 Q. Fabius Vibulanus III. L. Cornelius Maluginensis.
 294 L. Minucius. C. Nautius.
 295 Q. Minucius. C. Horatius Pulvillus.
 296 M. Valerius. Sp. Virginius.
 297 T. Romilius. Sp. Veturius.
 298 Sp. Tarpejus. A. Aterius.
 299 P. Curatius. Sex. Quinctilius.
 300 T. Menenius. P. Sestius Capitolinus.
 301 Ap. Claudius. T. Genucius.

DECEMVIRI CONSULARES.

- Ap. Claudius, Sp. Postumius Albus.
 T. Genucius. Ser. Sulpitius.
 P. Sestius. T. Romilius.
 Sp. Veturius. P. Curatius.
 C. Julius. A. Manlius.
 Ap. Claudius II. Q. Fabius.
 M. Cornelius. M. Rabulejus.
 302 L. Minucius. Q. Poetelius.
       T. Antonius. K. Duilius.
       M. Sergius. Sp. Oppius.
 303 Idem Decemviri pervim in hunc annum
       continuarunt,
 304 L. Valerius. M. Horatius.
 305 Idem consules continuasse videntur in
       hunc annum.
 306 L. Herminius, T. Virginius Cœlimon-
       tanus.
 307 M. Geganius Ma- C. Julius.
       cerinus.

- 308 T. Quintius Capi. Agrippa Furius ;
tolinus IV.
- 309 M. Genucius. C. Curtius.
A. Sempronius) Trib. mil. cons. pot. ab-
Atratinus.) dicarunt. In eorum
T. Clœlius.) L. F. sunt Cos.
- 310 L. Atilius.)
L. Papirius Mu. L. Sempronius Atrati-
gillanus. nus;
- 311 M. Geganius Ma. T. Quintius Capitoli-
cerinus II. nus V.
- 312 M. Fabius Vibula- Postumius Aebutius
nus. Cornices.
- 313 C. Furius Pacilus. M. Papirius Crassus.
- 314 Proculus Geganius L. Menenius Lanatus.
Macerin.
- 315 T. Quintius Capi- Agrippa Menenius La-
tolin. VI. natus.
Mam. Aemilius.
- 316 L. Quintius Cin- Tribuni mil. cons. pot.
cinnati F.
L. Julius.
- 317 M. Geganius Ma. L. Sergius Fidenas.
cerinus III.
- 318 M. Cornelius Ma. L. Papirius Crassus:
luginensis.
- 319 C. Julius II. L. Virginus.
- 320 C. Julius III. vel L. Virginus II. vel Q.
M. Manlius. Sulpicius.
- M. Fabius Vibula-
nus. Trib. mil. cons. pot.
- 321 L. Sergius Fidenas
M. Fostius.
L. Pinarus Ma.
mercus.
- 322 L. Furius Medul.
linus. Trib. mil. cons. pot.
Sp. Postum. Albus.

- 323 T. Quintius L. F. C. Julius Mento.
Cincin. Pennus.
- 324 L. Papir. Craffu. L. Julius.
- 325 L. Sergius Fidenas Hostus Lucretius Trici-
pitinus.
- 326 A. Corn. Cossus. T. Q. Pennus II.
- 327 C. Servilius Aha L. Papirius Mugillan-
us.
- 328 T. Quint. Pennus. C. Furius.
M. Postumius. A. Cornelius Cossus.
A. Sempronius L. Furius Medullinus.
Atratinus.
- 329 L. Quintius Cin- L. Horatius Barbatus.
cinnatus.
Ap. Claud. Craff. L. Sergius Fidenas.
Xviri F.
- 330 Sp. Nautius Rutilus Sex. Julius Julus.
- 331 C. Sempronius A. Q. Fabius Vibulanus.
tratinus.
L. Manlius Capi- L. Papirius Mugillanus.
tolinus.
- 332 Q. Antonius Me- L. Servilius Structus.
renda.
- 333 T. Quintius Ca- N. Fabius Vibulanus.
pitolinus Ca-
pit. F.
- 334 Interreges uno anno regnarunt:
Tr. mil. L. Furius Medullinus,
H.
- 335 L. Quintius Cin-
cinnatus III. A. Sempronius Atrat.
M. Manlius.
Tr. mil.
- 336 Agrippa Menenius P. Lucretius Tricipite-
Lanatus.
nus.
Sp. Nautius. C. Servilius.
- Tr. mil.
L. Sergius Fidenas.

- 337 M. Papirius Mu. Trib. mil. cons. pot.
gillanus.
C. Servilius Pri-
sci. F.
Tr. mil.
Agrippa Mene. L. Servilius Structus.
nius Lanatus. II.
- 338 P. Lucretius Tri. Sp. Veturius Crassus.
cipitinus.
Tr. mil.
A. Sempronius Sp. Nautius Rutilus
Atratinus III. II.
- 339 M. Papirius Mu. Q. Fabius Vibulanus.
gillanus II.
Tr. mil.
P. Cornelius Cos. Quintius Cincinna-
tus. tus.
- 340 C. Valerius Poti. N. Fabius Vibulanus.
tus.
Tr. mil.
Cn. Cornel. Cos. L. Valerius Potitus.
sus.
- 341 Q. Fabius Vib. P. Postumius Regil-
lanus II. lensis.
- 342 A. Cornelius Cos. L. Furius Medullinus.
sus.
- 343 Q. Fabius Ambu. C. Furius Pacillus.
stus.
- 344 M. Papirius. C. Nautius Rutilus.
- 345 M. Aemilius. C. Valerius.
- 346 Cn. Cornelius L. Furius Medullinus
Cossus. II.
C. Julius Julius.
- 347 P. Cornel. Cossus. Trib. mil. Cos. pot.
C. Servil. Ahala.
Tr. mil.
L. Furius Medul. C. Valerius Potitus II.
linus II.

348 N. Fabius Vibul. C. Servilius Ahala II.
lanus II.

Tr. mil.

P. Cornel. Cossus. N. Fabius Ambustus

349 Cn. Corn. Cossus. L. Valerius Potitus.

Tr. mil.

T. Quintius Cincinnatus. A. Manlius.

pitolinus.

350 Q. Quintius Cincinnatus. L. Furius Medullinus III.
cinnatus.

C. Julius Julius II. M. Aemilius Mamercinus.

Tr. mil.

C. Valerius Potitus. Cn. Cornelius Cossus.
tus III.

351 M. Sergius Fiden. K. Fabius Ambustus.

P. Cornelius Mancinus. Sp. Nautius Rutilus II.
luginensis.

Tr. mil.

M. Aemilius Mancinus. M. Quintilius Varus.
mercinus II.

352 L. Valerius Potitus. L. Julius Julius.
tus III.

Ap. Claudius Crassus. M. Postumius.

M. Furius Camillus. M. Postumius Albinus
lus.

Tr. mil.

C. Servilius Ahala. Q. Sulpitius.
la III.

353 Q. Servilius. A. Manlius II.

L. Virginianus. M. Sergius II.

Tr. mil.

L. Valerius Potitus. Cn. Cornel. Cossus II.
tus IV.

354 M. Furius Camillus. K. Fabius Ambustus.

M. Aemilius Mancinus. L. Julius Julius.
mercinus III.

Tr. mil.

P. Licinius Calvus. P. Mænius.

- 355 L. Titinius. P. Mælius.
L. Furius Medul. L. Publilius Vulsus.
linus.
Tr. mil.
M. Veturius. M. Pomponius.
356 C. Duilius. Volero Publilius.
Cn. Genucius. L. Atilius.
Tr. mil.
L. Valerius Poti. L. Furius Medullinus
tus V. III.
357 M. Valerius Ma. Q. Servilius Fidenas
ximus. II.
M. Furius Camil. Q. Sulpicius Cameri-
lus. II. nus II.
Tr. mil. A. Postumius Regil-
L. Julius Julus. lensis.
358 L. Furius Medul. P. Cornelius Malugi-
linus IV. nensis.
L. Sergius Fidenas. A. Manlius.
Tr. mil.
P. Licinius P. F. L. Titinius II.
Calvus.
359 P. Mænius II. P. Mælius II.
Cn. Genucius II. L. Atilius II.
Tr. mil.
P. Cornelius Cos. P. Cornelius Scipio.
lus.
360 K. Fabius Ambu. L. Furius Medullinus
stus III. V.
M. Valerius Ma. Q. Servilius II,
ximus II.
Tr. mil.
L. Furius Medul. Sp. Postumius.
linus. VI.
361 C. Aemilius. P. Cornelius II.
L. Valerius Po. M. Furius Camillus.
plicola.

362 L. Lucretius Fla- Ser. Sulpicius Camerius.
vus. nus.

363 L. Valerius Poti. M. Manlius Capitolinus.
tus. nus.

Tr. mil.

L. Lucretius. L. Furius Medullinus VII.

364 Ser. Sulpicius. Agrippa Furius.
M. Aemilius. C. Aemilius II.
Q. Fabius Ambu. Q. Sulpitius Longus.
stus.

Tr. mil.

365 Duo fratres Q. Q. Servilius IV.
Fabii

Ambusti. Ser. Cornelius Maluginensis.

366 M. Furius Camillus Dictaturam continuavit in hunc annum.

Tr. mil.

L. Valerius Poplicola A. Manlius.
II.

367 L. Virginius. L. Aemilius.
P. Cornelius. L. Postumius.

Tr. mil.

T. Quintius Cin. L. Aquilius Corvus.
cinnatus.

368 Q. Servilius Fide- L. Lucretius Tricipitinus V.
nas V. nus.

L. Julius Julius. Ser. Sulpicius Rufus.
Tr. mil.

L. Papirius. C. Sergius.

369 L. Aemilius II. C. Cornelius.

L. Menenius. L. Valerius Poplicola II.

Tr. mil.

M. Furius Camil- L. Horatius Pulvillus.
lus.

S. S.

L.

- 370 Ser. Cornelius L. Quintius Cincinnatus.
Maluginensis.
Q. Servilius Fide- P. Valerius.
nas VI.
Tr. mil.
A. Manlius. T. Quintius Capitoli-
nus.
- 371 P. Cornelius. L. Papirius Cursor II.
T. Quintius Capi- C. Sergius.
tolinus.
Tr. mil.
- Ser. Cornelius Ma. P. Valerius Potitus II.
lugin. III.
- 372 M. Furius Camil Ser. Sulpicius Rufus
lus V. II.
C. Papirius Craf. T. Quintius Cinnac-
sus. tus. II.
Tr. mil.
L. Valerius IV. L. Lucretius.
- 373 A. Manlius III. L. Æmilius.
Ser. Sulpicius III. M. Trebonius.
Tr. mil.
Sp. Papirius. Q. Servilius.
- 374 L. Papirius. C. Sulpicius.
Ser. Cornel. IV. L. Æmilius IV.
Tr. mil.
- M. Furius Camil. L. Furius.
lus VI.
- 375 A. Postumius Re. L. Lucretius.
gillensis.
L. Postumius Re. M. Fabius Ambustus.
gillensis.
Tr. mil.
L. Valerius V. L. Menenius II.
- 376 P. Valerius III. P. Papirius.
C. Sergius III. Ser. Cornelius Malugi-
nensis.

- Tr. mil.*
 P. Manlius. C. Sextilius.
 377 C. Manlius. M. Albinus.
 L. Julius. L. Antistius.
Tr. mil.
 Sp. Furius. P. Clælius.
 378 Q. Servilius II. M. Horatius.
 C. Licinius. L. Geganius.
Tr. mil.
 L. Æmilius. Ser. Sulpicius.
 379 P. Valerius IV. L. Quintius Cincinnatus.
 C. Veturius. C. Quintius Cincinnatus.
 380 381. 382. 383. 384.
 C. Licinius Stolo. (Tribuni plebis per
 L. Sextius. (annos V.
Tr. mil.
 L. Furius. Ser. Cornelius.
 385 A. Manlius. P. Valerius.
 Ser. Sulpicius. C. Valerius.
Tr. mil.
 Q. Servilius. M. Cornelius.
 386 C. Veturius II. Q. Quintius.
 A. Cornelius. M. Fabius.
Tr. mil.
 L. Quintius. Ser. Cornelius.
 387 Ser. Sulpicius. Sp. Servilius.
 L. Papirius. L. Veturius.
Tr. mil.
 A. Cornelius II. M. Cornelius II.
 388 L. Veturius. M. Geganius.
 P. Manlius. P. Valerius VI.
 389 L. Sextius. L. Æmilius.
 390 L. Genucius. Q. Servilius.
 391 C. Sulpicius Peti C. Licinius Stolo.
 tus.

- 392 L. Aemilius Ma. Cn. Genucius.
mercus II.
- 393 Q. Servilius Aha. L. Genucius II.
la.
- 394 C. Sulpicius. C. Licinius Calvus.
- 395 C. Pœtelius Libo. M. Fabius Ambustus
- 396 M. Popillius Læ. Cn. Manlius.
nas.
- 397 C. Fabius. C. Plantius.
- 398 C. Marcius. Cn. Manlius.
- 399 M. Fabius Ambu. M. Popillius Lænas II.
stus. II.
- 400 C. Sulpitius Peti. M. Valerius Poplicola :
tus III.
- 401 M. Fabius Ambu. T. Quintius, vel M.
stus. III. Popillius.
- 402 C. Sulpitius Peti. M. Valerius Poplicola
tus IV. III.
- 403 P. Valerius Popli. C. Martius Rutilus.
cola.
- 404 C. Sulpicius Pati. T. vel K. vel C. Quin-
tus. tius Pennus.
- 405 M. Popillius Læ. L. Cornelius Scipio.
nas.
- 406 L. Furius Camil. P. Claudius Crassus.
lus.
- 407 M. Valerius Cor. M. Popillius Lenas IV.
vus.
- 408 T. Manlius Tor. C. Plautius.
quatus.
- 409 M. Valerius Cor. C. Pœtelius.
vus II.
- 410 M. Fabius Dorso. Ser. Sulpicius C mer-
nus.
- 411 C. Marcius Ruti. T. Manlius Torquatus.
lus III. II.
- 412 M. Valerius Cor. A. Cornelius Cossus.
vus.

CHRONOLOGIA.

- 413 C. Marcius Ruti. Q. Servilius.
lus IV.
- 414 C. Plautius II. L. Aemilius Mamercinus.
- 415 T. Manlius Tor. P. Decius Mus.
quatus IV.
- 416 Ti. Aemilius Ma. Q. Publilius Philo.
mercinus.
- 417 L. Furius Camillus. C. Mænius.
- 418 C. Sulpicius Longus. P. Aelius Pætus.
- 419 L. Papirius Crassus. K. Duilius.
- 420 M. Valerius Cor. M. Atilius Regulus.
vus. IV.
- 421 T. Veturius. Sp. Postumius.
- 422 Interreges anno I.
- 423 A. Cornelius II. Cn. Domitius.
- 424 M. Claudius Mar. C. Valerius Flaccus.
cellus.
- 425 L. Papirius Cras. L. Valerius Venno.
sus II.
- 426 L. Aemilius Ma. C. Plautius.
mercinus.
- 427 P. Plautius Procu. P. Cornelius Scapula.
lus.
- 428 L. Cornelius Len. Q. Publilius Philo II.
tulus.
- 429 L. Papirius Mugil. C. Poetelius.
lanus alias Cur.
for.
- 430 L. Furius Camil. Junius Brutus Scæva.
lus II.
- 431 C. Sulpicius Lon. Q. Aemilius, vel Au.
gus II. lius Cerretanus.
- 432 Q. Fabius. L. Fulvius.
- 433 T. Veturius Cal. Sp. Postumius.
vinus.
- 434 L. Papirius Cur. Q. Publilius Philo.
for. II.

- 435 L. Papirius Cursor, Q. Aulius Cerretanus
vel Mugillanus. II.
- 436 M. Foslius Flacci. L. Plautius Venno.
nator.
- 437 C. Junius Bubulcus. Q. Aemilius Barbula.
- 438 Sp. Nautius. M. Popilius.
- 439 L. Papirius Cur. Q. Publilius Philo IV.
for IV.
- 440 M. Poetelius. C. Sulpicius.
- 441 L. Papirius Cursor C. Junius Bubulcus II.
V.
- 442 M. Valerius. P. Decius.
- 443 C. Junius Bubulcus Q. Aemilius Barbula
III. II.
- 444 C. Marcius Rutilus. Q. Fabius.
- 445 Q. Fabius. P. Decius.
- 446 Ap. Claudius. L. Volumnius.
- 447 Q. Marcius Tre. P. Cornelius Aruina.
mulus.
- 448 L. Postumius. T. Minucius.
- 449 P. Sempronius So. P. Sulpicius Saverrio.
phus.
- 450 L. Genucius. Ser. Cornelius.
- 451 M. Livius Denter. M. Aemilius.
- 452 M. Valerius. Q. Appulejus Pansa.
- 453 M. Fulvius Pætus. T. Manlius Torquatus.
- 454 L. Cornelius Sci. Cn. Fulvius.
pio.
- 455 Q. Fabius Maxi. P. Decius Mus III.
mus IV.
- 456 L. Volumnius. Ap. Claudius.
- 457 Q. Fabius V. P. Decius IV.
- 458 L. Postumius Me. M. Atilius Regulus
gellus.
- 459 L. Papirius Cursor. Sp. Carvilius.
- 460 Q. Fabius Gurges, D. Junius Brutus Sca-
Maximi F. va.
- 461 L. Postumius. C. Junius.

- 462 P. Cornelius Ru. M. Curius Dentatus ,
finus.
- 463 M. Valerius. Q. Cædicius.
- 464 Q. Marcius. P. Cornelius.
- 465 M. Marcellus. Sp. Nautius.
- 466 M. Valerius. C. Aelius.
- 467 C. Claudius. M. Aemilius.
- 468 C. Servilius. L. Cæcilius.
- 469 P. Cornelius Do. Cn. Domitius.
labela.
- 470 C. Fabricius. Q. Aemilius.
- 471 L. Aemilius. Q. Marcius.
- 472 P. Valerius. Ti. Coruncanius.
- 473 P. Sulpicius. P. Decius.
- 474 C. Fabricius. Q. Aemilius.
- 475 P. Cornelius. C. Junius.
- 476 Q. Fabius. C. Genucius.
- 477 M. Curius. L. Lentulus.
- 478 Ser. Cornelius. M. Curius.
- 479 C. Fabricius. C. Claudius.
- 480 L. Papirius Cursor. Sp. Carvilius.
- 481 C. Quintius. L. Genucius.
- 482 C. Genucius. Cn. Cornelius.
- 483 P. Sempronius. Ap. Claudius.
- 484 M. Atilius. L. Julius Libo.
- 485 D. Junius. N. Fabius.
- 486 Ap. Claudius. M. Fulvius.
- 487 M. Valerius. M. Otacilius.
- 488 L. Postumius. Q. Mamilius.
- 489 L. Valerius. T. Otacilius.
- 490 Cn. Cornelius. C. Duilius.
- 491 C. Aquillius. L. Cornelius.
- 492 A. Atilius Cala. Q. Sulpicius.
tinus.
- 493 Cn. Cornelius. C. Atilius.
- 494 Q. Cædicius. L. Manlius.
- 495 M. Aemilius Paulus. Ser. Fulvius Nobilior.
- 496 Cn. Cornelius. A. Atilius.

497 Cn. Servilius. C. Sempronius.

498 C. Aurelius Cotta. P. Servilius.

499 L. Cæcilius Me- C. Furius.
tellus.

500 C. Atilius Regulus. L. Manlius.

501 P. Claudius. L. Junius.

502 P. Servilius. C. Aurelius.

503 L. Cæcilius. N. Fabius.

504 M. Fabius. M. Otacilius.

505 M. Fabius. C. Atilius.

506 A. Manlius. C. Sempronius.

507 C. Fundanius. C. Sulpicius.

508 C. Lutatius Catu. A. Postumius.
lus.

509 Q. Lutatius Cerco. A. Manlius.

510 C. Claudius Cen- M. Sempronius.
tho.

511 C. Mamilius. Q. Valerius.

512 T. Sempronius. P. Valerius.

513 L. Cornelius. Q. Fulvius.

514 C. Licinius. P. Cornelius.

515 T. Manlius Tor- C. Atilius.
quatus.

516 L. Postumius.

517 Q. Fabius.

518 M. Lepidus.

519 C. Papirius.

520 M. Aemilius.

521 L. Postumius.

522 Q. Fabius II.

523 P. Valerius.

524 L. Apustius.

525 C. Atilius.

526 T. Manlius.

527 C. Flaminius.

528 M. Marcellus.

529 P. Cornelius.

530 L. Veturius.

Sp. Carvilius.

M. Pomponius.

M. Pöbliciüs.

M. Pomponius.

M. Junius.

Cn. Fulvius.

Sp. Carvilius.

M. Atilius.

M. Valerius.

L. Aemilius.

Q. Fulvius II.

P. Furius Philus.

Cn. Cornelius.

M. Minucius.

C. Lutatius.

- 531 M. Livius. L. Aemilius.
 532 P. Cornelius Sci- Ti. Sempron. Longus :
 pio .
 533 Cn. Servilius Ge- C. Flaminius.
 minus .
 534 C. Terentius Varro. L. Aemilius Paulus.
 535 L. Postumius Al- Ti. Sempronius Grae-
 binus III. chus.
 M. Claudius Mar-
 cel. II. . . . .
 Q. Fabius Maximus
 III. . . . .
 536 Q. Fabius Maxim. M. Claudius Marcellus
 IV. III.
 537 Q. Fabius Maxim. Ti. Sempronius Grae-
 Veruccosi F. chus II.
 538 Ap. Claudius Pul- Q. Fulvius Flaccus III.
 cher.
 539 P. Sulpitius Galba. Cn. Fulvius Centumal.
 540 M. Valerius Læ. M. Claudius Marcellus
 vinus. II. IV.
 541 Q. Fabius Maxim. Q. Fulvius Flaccus IV.
 V.
 542 M. Claudius Mar- T. Quintius Crispinus.
 cellus V.
 543 C. Claudius Nero. M. Livius Salinator II.
 544 Q. Cæcilius Metel- L. Veturius Philo-
 lus.
 545 P. Cornelius Sci- P. Licinius Crassus :
 pio .
 546 M. Cornelius Ce. P. Sempron. Tuditanus
 thegus.
 547 Cn. Servil. Cæpio. C. Servilius.
 548 T. Claudius Nero. M. Servilius Geminus.
 549 Cn. Cornelius Len- P. Aelius Pætus .
 tulus.
 550 P. Sulpicius Galba. C. Aurelius Cotta.
 551 L. Cornel. Lentul. P. Villius Tappulus .

- 352 T. Quintius Flami- Sex. Aelius Pætus,
ninus.
- 353 C. Cornelius Ce- Q. Minutius Rufus.
theghus.
- 354 L. Furius Purpu- M. Claudius Marcellus.
reo.
- 355 M. Porcius Cato. L. Valerius Flaccus.
- 356 P. Cornelius Scipio T. Sempronius Longus.
African. II.
- 357 L. Cornelius Me- Q. Minutius Thermus.
rula.
- 358 L. Quintius Flami- Cn. Domitius Ahenobarbus.
ninus.
- 359 M. Acilius Gla- P. Cornelius Scipio
brio. fica.
- 360 L. Cornelius Sci- C. Lælius.
pio.
- 361 Cn. Manlius Vulso. M. Fulvius Nobilior.
- 362 C. Livius Salinator. M. Valerius Messalla.
- 363 M. Æmilius Lepi- C. Flaminius.
dus.
- 364 Sp. Postumius Al- Q. Marcius Philippus.
binus.
- 365 Ap. Claudius Pul. M. Sempronius Tudita-
cher. nus.
- 366 P. Claudius Pul- L. Portius Licinus.
cher.
- 367 Q. Fabius Labeo. M. Claudius Marcellus.
- 368 L. Æmilius Pau- Cn. Bæbius Tamphilus.
lus.
- 369 P. Cornelius Ce- M. Bæbius Tamphilus.
thegus.
- 370 A. Postumius Al. C. Calpurnius Piso.
binus.
- 371 L. Manlius Acidius Q. Fulvius Flaccus.
nus.
- 372 M. Junius Bru- A. Manlius Vulso.
tus.

- 573 C. Claudius Pul- T. Sempronius Grac-
cher. chus.
- 574 Cn. Cornelius Sci Q. Petilius Spurius.
pio Hispalus.
C. Valerius Læ-
vinus.
- 575 P. Mucius Scævo- M. Aemilius Lepidus.
la. H.
- 576 Sp. Postumius Al- Q. Mucius Scævola.
binus.
- 577 L. Postumius Albi- M. Pompilius Lænas;
nus.
- 578 C. Popillius Læ- P. Aelius Ligus.
nas.
- 579 P. Licinius Cras- C. Cassius Longinus.
sus.
- 580 A. Hostilius Manc- A. Atilius Serranus.
nus.
- 581 Q. Marcius Philip Cn. Servilius Cæpio.
pus. H.
- 582 L. Aemilius Pau- C. Licinius Crassus.
lus. H.
- 583 Q. Aelius Pæ- M. Junius.
tus.
- 584 M. Marcellus. C. Sulpitius.
- 585 Cn. Octavius. T. Manlius.
- 586 A. Manlius. Q. Cassius.
- 587 T. Sempronius. M. Juventius.
- 588 P. Cornelius Sci C. Marcius.
pio Nasica.
- 589 M. Messalla. C. Fannius.
- 590 L. Anicius. M. Cornelius.
- 591 Cn. Cornelius Do- M. Fulvius.
labella.
- 592 M. Aemilius. C. Popillius.
- 593 Sex. Julius. L. Aurelius.
- 594 L. Lentulus. C. Marcius.
- 595 P. Scipio. M. Claudius.

633	L. Cæcilius.	Q. Mucius.
634	C. Licinius Geta.	Q. Maximus.
635	M. Metellus.	M. Scaurus.
636	M. Acilius Balbus.	C. Cato.
637	C. Cæcilius.	Cn. Papirius.
638	M. Livius Drusus.	L. Piso.
639	P. Scipio.	L. Calpurnius Bestia.
640	Sp. Postumius.	M. Minucius.
641	Q. Metellus.	M. Silanus.
642	Ser. Galba.	M. Scaurus.
643	L. Cassius.	C. Marius.
644	Q. Servilius Cæpio.	C. Atilius.
645	P. Rutilius Rufus.	M. Manilius.
646	C. Marius II.	C. Flavius Fimbria.
647	C. Marius III.	C. Claudius Orestes.
648	C. Marius IV.	Q. Lutatius.
649	C. Marius V.	M. Aquillius.
650	C. Marius VI.	L. Valerius Flaccus.
651	M. Antonius.	A. Postumius.
652	Q. Metellus.	T. Didius.
653	Cn. Lentulus.	P. Crassus.
654	Cn. Domitius.	C. Cassius.
655	L. Crassus.	Q. Scævola.
656	C. Cælius.	L. Domitius.
657	C. Valerius Flaccus.	M. Herennius.
658	C. Claudius Pulcher.	M. Perperna.
659	L. Marcius.	Sex. Julius.
660	L. Cæsar.	L. Rutilius Lupus.
661	L. Porcius.	Cn. Pompejus.
662	L. Sulla.	Q. Pompejus.
663	L. Cinna.	Cn. Octavius.
664	L. Cinna II.	C. Marius VII.
665	L. Cinna III.	C. Papirius.
666	L. Cinna IV.	C. Papirius II.
667	L. Scipio.	C. Norbanus.
668	C. Marius.	C. Carbo III.
669	M. Tullius.	C. Dolabella.

670	L. Sulla II.	Q. Metellus.
671	P. Servilius.	Ap. Claudius
672	M. Lepidus.	Q. Catulus.
673	M. Aemilius.	D. Brutus.
674	C. Octavius.	C. Curio.
675	L. Octavius.	C. Cotta.
676	L. Licinius Lucul. lus.	M. Cotta.
677	M. Lucullus.	C. Cassius.
678	L. Gellius.	C. Lentulus.
679	C. Aufidius.	P. Lentulus.
680	M. Crassus.	Cn. Pompejus.
681	Q. Metellus.	Q. Hortensius.
682	L. Metellus.	Q. Marcius.
683	C. Piso.	M. Glabrio.
684	M. Lepidus.	L. Volcatius.
685	L. Cotta.	L. Torquatus.
686	L. Cæsar.	C. Figulus.
687	M. Cicero.	C. Antonius.
688	D. Silanus.	L. Murena.
689	M. Puppius.	M. Valerius.
690	Q. Metellus.	Q. Afranius.
691	C. Cæsar.	M. Bibulus.
692	L. Piso.	A. Gabinius.
693	P. Lentulus.	Q. Metellus.
694	C. Lentulus.	L. Philippus.
695	C. Pompejus.	M. Crassus.
696	Ap. Claudius.	L. Domitius.
697	C. Domitius.	M. Nessalla.
698	C. Pompejus.	Q. Metellus.
699	M. Marcellus.	Ser. Sulpicius.
700	L. Paulus.	C. Marcellus.
701	L. Lentulus.	C. Marcellus.
702	C. Cæsar.	P. Servilius.
703	Q. Fulvius Calenus.	P. Vatinius.
704	C. Cæsar.	M. Lepidus.
705	C. Cæsar.	Q. Maximus.
706	C. Cæsar.	M. Antonius.

707 C. Panfa .	A. Hirtius .
708 M. Lepidus .	L. Plancus .
709 P. Servilius II.	L. Antonius .
710 Cn. Domitius .	C. Asinius .
711 L. Censorinus .	C. Calvisius .
712 Ap. Claudius ,	C. Norbanus .
713 M. Agrippa .	L. Caninius .
714 L. Gellius .	M. Coccejus .
715 Sex. Pompejus .	L. Cornificius .
716 M. Antonius .	L. Scribonius Libo .
717 C. Cæsar .	L. Volcattus .
718 Cn. Domitius .	C. Sosius .
719 C. Cæsar II.	M. Messalla .
720 C. Cæsar III.	M. Crassus .
721 C. Cæsar. IV.	Sex. Appulejus .
722 C. Cæsar. V.	M. Agrippa II.
723 C. Cæsar. VI.	M. Agrippa III.
724 C. Augustus Cæf. VII.	T. Statilius .
725 C. Cæsar Augu.	M. Silanus .
stus. VIII.	
726 C. Cæsar Augu-	C. Norbanus .
stus IX.	
727 C. Cæsar Augu-	Cn. Piso .
stus . X.	
728 M. Marcellus ,	L. Arruntius .
729 M. Lollius .	Q. Lepidus .
730 M. Appulejus .	P. Silius .
731 C. Sentius .	Q. Lucretius .
732 Cn. Lentulus .	P. Lentulus .
733 C. Furnius .	C. Silanus .
734 L. Domitius .	P. Scipio .
735 M. Drusus .	L. Piso .
736 Cn. Lentulus .	M. Crassus .
737 T. Nero .	P. Quintilius .
738 M. Messalla .	P. Sulpicius .
739 Paulus Fabius .	Q. Ælius .
740 Julius Antonius .	Q. Fabius .
741 Drusus Nero .	T. Quintius .

INDEX RERUM,

Quæ quarto Tomo continentur.

A

A Borigenes populi Italix.	4
Accensi milites.	589
Accius Navius inclutus augur.	54
Accius Tullius hospes Coriolani.	135
Acheron flu, in Epiro in stagna inferna defluit.	615
Acheros flu, in Lucanis.	616
Acies Ro. erigitur in servos Capitolium tenentes.	200
Acies Tolumnii instruitur ad Fidenas in Ro.	300
Acies Fidenatum facibus armata.	320
Acies Ro. & Samnitum instruuntur.	687
Accusationes atrocissimæ in Sergium & Virginium a trib. pl.	376
Adhortationes Cincinnati Dictatoris ad milites.	213
Adhortationes Valerii Cos. ad pedites Ro.	258
Adhortationes Seniorum ad juvenes Romanos.	419
Adhorrations Popilli Cos. ad milites suos contra Gallos.	544
Admetium, locus apud Lanuvium.	445
Adolescentes Ro. nobiles ægre ferunt expulsionem regum.	90
Adolescentis Romani constantia in honestate,	621
Adria Tuscorum colonia.	410
Ædes Castori vovetur a Dictatore in fervore prælii.	114
Ædes Saturno dedicata.	114
Ædes Mercurii dedicatur.	115
Ædes Castoris dedicatur idibus Quintilibus.	144
Ædes	

Index Rerum.

<i>Ædes Apollini vota.</i>	308
<i>Ædes Apollinis dedicatur.</i>	539
<i>Ædes Martis.</i>	449
<i>Ædes Monetæ vota inter dimicationem.</i>	551
<i>Aedes Lucusque Sospitæ Junonis Lanuvini.</i>	600
<i>Aedes Salutis locatur.</i>	717
<i>Aedes Concordiæ dedicatur.</i>	721
<i>Aedes Salutis dedicatur.</i>	724
<i>Aedes Junonis Patavii spoliis Laconum ornata.</i>	726
<i>Aedes Veneris ex multatitio ære.</i>	773
<i>Aedes Victoriæ dedicatur.</i>	776
<i>Aedes Quirini dedicatur.</i>	798
<i>Ædiles duo patricii per dictatorem ex S. C. a populo rogandi.</i>	508
<i>Ædiles promiscui ex patribus, & ex plebe.</i>	508
<i>Ædiles curules ex primis patriciis.</i>	735
<i>Aegris corporibus unam esse salutem credunt Romani, si pax a diis impetretur.</i>	45
<i>Æmilii Cos. ambitio triumphum petitante victoriam.</i>	597
<i>Æmilius Cæritanus mag. equitum imperatorem Samnitum conficit.</i>	677
<i>Ænaria Insula.</i>	612
<i>Æneæ & Antenori cur indultum sit ab Achivis.</i>	4
<i>Æneæ cursus a Troja in Italiam.</i>	4
<i>Æneæ mors in prælio.</i>	6
<i>Æqui Latinum agrum invadunt.</i>	127
<i>Æqui fugati a Romanis montes petunt.</i>	127
<i>Æqui spernant nuntium Fabii Cos. & pene legatos violant.</i>	177
<i>Æqui fusi, & fugati a Romanis.</i>	178
<i>Æqui incursionibus tantum & populationibus apti.</i>	178
<i>Æqui præda graves intercepti a Romanis cæduntur.</i>	179
<i>Æqui uno tempore castra Romana oppugnant, & agrum Romanum populantur.</i>	181

Index Rerum.

Æqui caput legati præcisum ferociter Romanis ostentant.	182
Æqui, & Volsci in agro Hernico castra posuisse nuntiantur.	183
Æqui, & Volsci devicti a Romanis castra amittunt.	187
Æqui fame domiti arcem Tusculanam relinquunt.	207
Æqui rupto fœdere Gracchi Clœlio duce bellum in Romanos resumunt.	210
Æqui turpiter a prælio ad preces vertuntur ad Romanos.	214
Æqui nudi sub jugum missi a Cincinnato.	214
Æqui iterum Tusculanos vexant.	217
Æqui Tusculanum agrum populantur, castris in Algido positis.	226
Æqui in Algido Romanis cladem inferunt, & castra eorum capiunt.	232
Æqui & Volsci victi a Romanis cum cæde magna, & jactura prædæ castra amittunt.	259
Æqui, & Volsci latino agro vastato ad Urbis moenia procurrunt.	266
Æqui, & Volsci ad Corbionem victi, & cæsi castra amittunt.	271
Æqui, & Volsci castra Romana nocte temere adiunguntur.	312
Æqui, & Volsci, omnes præter Senatores venundantur a Romanis.	315
Æqui vix ostentata acie vincuntur a Romanis.	333
Æqui cum Lavicanis juncti exercitum in Algido posuerunt.	338
Æqui Volas recipiunt.	343
Æqui bellum instaurant in Romanos, sed non publico consilio.	348
Æqui, & Volsci extra fines prædatum exeunt.	351
Æqui in Algido victi ac cæsi a Romanis,	356
Æqui vincuntur a Camillo.	445
Æqui relictis castris intra urbes pavidi clam se recipiunt.	

Index Rerum.

recipiunt.	720
Aequitas, & altitudo animi ple. Ro. in creandis tr. militum cum consulari potestate.	284
Aequimælium ubi domus Mælii fuerat.	297
Aequorum levitas pacem petitam a Rom. obtinet, & violat.	177
Aequorum, & Volscorum exercitus conjuncti in Algido contra Romanos.	256
Aequorum, & Volscorum copiarum in Algido.	310
Aequorum omne nomen prope deletum.	720
Aequus civilis ante currum in triumpho ductus.	290
Aeris alieni mala.	458
Aes grave a patribus in ærarium convectam.	359
Aestus pestilens Romæ.	382
Aesculapius accersendus censetur ab Epidauro.	800
Actas fervorem, & audaciam quotidie aufert.	393
Ager ademptus hostibus viritim dividitur plebi Romanæ a Servio rege.	65
Ager Cincinnati ubinam erat.	211
Ager Ardeatibus restituitur mira prudentia.	291
Ager Vejentanus ex S. C. plebi Romanæ dividitur.	407
Ager Pontinus plebi Romanæ divisus.	474
Agitur de regno in domo M. Manlii.	468
Agrariæ leges semper fuerunt materia seditionum tribunis pleb.	258
Agri tantum Cocliti datum est, quantum una die circum arare potuit.	101
Agri, & Villæ Volscorum vastantur a Romanis.	357
Aharna oppidum Etruriæ.	702
Alacritas filiorum Silvii adversus feras, & latrones.	6
Alacritas L. Papirii junioris in prælio.	292
Alatrinates malunt leges suas sibi reddi, quam civitate Romana donari.	716
Alba longa conditur ab Ascanio.	6
Albani primi Romanos bello laceßunt.	31
Albani mortui relicta patria Romam transmigrant.	

Index Rerum.

Alba solo æquatur a Romanis.	43
Albula qui nunc Tiberis, limes Etruscorum, & Latinorum.	7
Alexander Epiri Rex in Italiam parum prospere traiecit.	579
Alexandri Magni ætas, & mors.	580
Alexander Epirensis pacem cum Romanis facit.	605
Alexandria in Ægypto conditur.	615
Alexandri Epirensis gesta quam plurima.	615
Alexander Epirensis ducem Lucanorum obtruncat.	616
Alexander Epirensis veruto transigitur.	616
Alexander Mag. bene ausus vana contemnere, Darium incruentus devicit.	671
Alexandro Mag. secundarum rerum intolerantior nemo.	671
Alexandri Magni vitia.	671
Allia flu. e Crustuminiis montibus in Tiberim defluit.	415
Alliensis dies religiosus apud Romanos.	443
Allisæ, & castella complura Samnitum capta a Romanis.	705
Allifates subacti a Romanis.	710
Allisæ, Callisæ, & Ruffrium Samnitum oppida a Romanis capta.	617
Ajo locuto templum fit in via nova Romæ.	433
Alpes inexuperabiles.	411
Altercatio inter pullarios.	789
Ambigatus Celtarum rex.	411
Ambitio mira Tarquini, regnum Romæ petentis.	62
Ambitio Romanorum in petendo magistratu.	121
Ambitio Ro. plebis.	283
Ambigitur, Cossus ne trib. militum, an consul partem occiderit.	301
Amentia Appii potius, quam amor.	238
Amiternum opp. Samnitum vi capitur a Romanis.	786
Amor patriæ in Camillo vehemens.	405

Index Rerum :

Amulius regnat Albæ .	7
Amulii scelus in stirpem Numitoris .	7
Amulius obtruncatur a Romulo , & Remo .	9
Anagninis civitas sine suffragio datur a Romanis .	717
Ancilia cœlo demissa .	440
Ancus Martius Numæ nepos, rex Romæ creatur .	46
Anci Mar. ingenium medium inter Numam & Ro- mulum .	46
Ancus rex moritur .	52
Animi militum accenduntur visis ambobus Coss. in acie .	152
Animi otio , & copia lasciviunt .	160
Animus humanus insatiabilis eo , quod fortuna sponder .	293
Animi magni ex magnis honoribus fiunt .	324
Animorum celsitudo in senioribus Romanis .	220
Animi Romanorum anxii , tamen invicti , in sum- ma calamitate .	422
Anguis ex columna lignea lapsus Tarquinium ter- ret .	79
Annius contemptor Deum præceps ruit per gradus Curæ Ro .	583
Anni dispositio a Numa rege .	28
Anni Romulæ , & Numæ in regno .	30
Anni quibus Alba stetit .	43
Anni Tulli Regis in Regno .	451
Anni Anci Mar. regis in regno .	52
Anni Servii regis in regno .	69
Anni Tarquintii superbi in regno .	86
Anni Urbis CCC. LX. quando a Gallis capta est .	419
Anni Urbis CCC. LXV. post Gallosum stragem .	440
Anni Urbis conditæ CCCC. quando consulatus patribus est repetitus .	535
Anni CCCC. ab urbe condita ad bellum Samniti- cum .	560
Anno CCC. Urbis a Coss. ad Decemviros forma	

Index Rerum.

civitatis mutatur.	219
Anno Urbis conditæ CCCX. tribuni militum cum potestate consulari creati sunt.	284
Annos X. obsessi sunt Veii a Romanis.	394
Annis prope 100. Volsci nunquam ambigua fide in amicitia P. R. fuerant.	444
Annos CC. confœderatio Latinorum cum Romanis perduravit.	581
Annonæ caritas Romæ.	133
Annus pestilens Romæ.	183
Angus multiplici Romanorum clade insignis.	292
Annum post octuagesimum ætatis suæ Cincinnatus fuit dictator.	295
Annua ambitio discordiarum causa apud Veientes.	361
Annus insignis hieme gelida, & nivosa.	382
Annus intemperie cœli, & fraude humana fœdus.	605
Anser vigilantior cane.	429
Antemnates. fusi fugantur a Romulo, & oppidum eorum capitur.	16
Antepilani manipuli.	589
Antiquitas humana divinis miscuit.	2
Antistes Dianæ Sabinum immolaturum bovem maximam decipit.	64
Antiquis in rebus si qua similia veris sunt, pro veris accipiuntur.	393
Antiates Volsci victi a Romanis.	132
Antium deditur Romanis.	175
Antiates Romanis suspecti de defectione.	180
Antiates Aequorum, & Volscorum animos inflammant in Romanos.	353
Antium, & Ecetræ Volscorum urbes.	357
Antiates dedunt se Ro.	491
Antiatum mare interdictum a Romanis.	601
Anxur, quæ nunc Tarracinæ diripitur a Romanis.	357
Anxur obsidetur a Romanis.	379
Anxur recipitur a Romanis.	380

Appiolæ opp. Latinorum captæ a Tarquinio Prisco	
53	
Appius Claudius, & Cn. Regillus & Sabinis ad Romanos transfugiunt.	109
Appius vir vehementis ingenii.	119
Appii animo insita superbia sævit in debitricem plebem.	122
Appius Cos. furit in collegam.	122
Appius unum insignem ducem seditionum arripit.	123
Appius natura immitis, & efferatus sententiam in S. R. dicit.	126
Appii monitum salubre consilium ad vincendam tribunariam potestatem.	148
Appii pertinacia in tempestate plebis Romanæ iratæ.	167
Appius victus tandem consensu patrum quiescit.	170
Appii exercitus vinci se permittit a Volscis ex industria.	169
Appius decimum quenque exercitus sui supplicio afficit.	170
Appio dies dicitur a tribunis pleb.	171
Appii contumacia, asperitas & constantia, tribunos pleb. obstupescit.	171
Appius a plebe non minus timetur reus, quam consul.	171
Appius morbo moritur.	172
Appius ob repentinam mutationem, plebicola vocatur.	220
Appii Clau. ambitus.	222
Appius pessimo exemplo se ipsum decemvirum creat.	222
Appii sententia ambigua.	229
Appius amore captus cupita virgine nequaquam frui potest.	234
Appii verba subdola & Icilium criminantia.	236
Appii animus ob libidinem alienatus.	239
Appius vitæ metuens delitescit.	241

Index Rerum.

Appius odium aliorum in se suo in alios odio metitur.	247
Appius commemorat beneficia sua erga plebem.	252
Appius ad causam dicendam stipatus juvenibus patriciis descendit.	251
Appius carcerem pleb. Romanæ domicilium vocare consueverat.	253
Appius in vincula coniectus est.	253
Appius in carcere se ipsum interimit.	255
Appius decemviri filius præfectus Urbis.	325
Appii, nepotis decemviri, consilium ad patres.	341
Appius imbutus jam ab juventa certaminibus plebeis.	364
Appii sententia de præda Vejentana nondum capta.	391
Appii Dictatoris laudatio militum animos acuit.	513
Appii Clau. Cos. mors.	545
Appius Cens. viam munit, & aquam in Urbem conducit.	689
Appius Claudius cæcus efficitur.	690
Appius non potest compelli, ut censura se abdicet.	696
Appii culpæ ascribitur, quod Potitiorum gens deleta sit intra annum.	699
Appius invitis omnibus ordinibus solus censuram gessit.	700
Appius primus libertinorum filiis Senatum Romanum inquinavit.	722
Appius vir acer & ambitiosus consulatum petit, & obtinet.	745
Appii eloquentia eximia.	751
Apuliæ populi nonnulli Romanis subjugantur.	665
Apulia tota perdomita a Romanis.	675
Apulorum duo millia cæsa a Romanis ad Beneventum.	744
Aquila Lucumoni pileum aufert, & reddit.	51
Aquilonia oppugnatur a Romanis.	791
Aquilonia deserta a civibus capitur a Romanis.	794
Aquilonia, & Cominium direptæ a Romanis eodem.	

Index Rerum.

dem die conflagrant.	795
Ara maxima Herculis.	8
Ara Jovi Elicio in Aventino.	29
Ara pudicitiae patriciae in foro boario.	75
Arcis libertatis tuendae provocatio, & tribuniciū auxilium.	213
Ardea Rutulorum urbs obsidetur a Romanis.	81
Ardeates Vejentanum agrum populantur.	273
Area ante aedem Jovis.	57
Area ante aedem Telluris, ubi aedes Cassii fuerat.	144
Area aedium M. Manlii aedi Monetae Junoni dedi- catur.	551
Argentum signatum nondum in usu.	359
Argumenta fortissima Appii in Rogationes injustas tribunorum pleb.	503
Aristodemus tyrannus Cumarum.	1151
Aristodemus intercipit naves Romanas tanquam hæres Tarquinii superbi.	133
Aricini, & Ardeates litem de agro ambiguo judi- cio P. Romani committunt.	273
Arma defensiva, & offensiva militum Romanorum distinctorum in quinque classibus.	61
Arma hostilia concremantur a Fabio Rutiliano.	685
Arma Satricanis adempta a Papirio.	667
Armilla aurea in sinistris Sabinorum brachiis.	18
Armorū vis ingens invenitur a Romanis in castris Volscorum.	577
Armorū Romanorum, & Macedonum compara- tio.	672
Arpini Romanis annonam suppeditant.	663
Arpinatibus, & Trebulanis civitas datur a Roma- nis.	723
Arrogantia Virginii, & Sergii superbia damno sunt Reip.	373
Ars patrum ad captandos animos tribunor. pleb.	342
Ars patritiorum insimulata ab Iciliis.	352
Ars accendendi animos ad exhibendum, quod dis- simulando petitur.	50

Index Rerum.

Artena Volscorum oppidum capitur a Romanis.	360
Artena cum arce diruitur a Romanis.	360
Artenæ dux æquivocantur.	361
Artes miræ ad mansuefaciendam plebem.	195
Artona oppugnatur ab Aequis.	146
Aruns Tarquinius, & Tullia minor moriuntur.	66
Aruns Porſenæ fil. Ariciam oppugnatum mittitur a patre.	107
Aruns Cluſinus dux Gallorum ad oppugnationem Cluſii.	409
Aurispicum reſponſa juffioni conſulum conformantur.	185
Aruspices falſa nuntiantes in ſe religionem vertunt.	789
Arx Romana capitur a Sabinis.	17
Arx Romana ab Æquis nocte capitur.	206
Arx Carventana ab Æquis occupatur.	348
Arx Artene proditur Romanis a quodam ſervo.	360
Arx & columen libertatis id eſt, ſi ſummus magiſtratus plebi communicetur.	497
Arx Soræ capitur a Romanis per proditionem.	681
Aſia imbellis.	674
Aſcanius.	5
Aſcanii duo.	6
Aſſectæ patriciorum qui eos continue comitantur.	376
Aſtus M. Cæſonis Fabii in exploratione Etruriæ.	701
Atellanæ fabulæ jocularæ, & facietæ ab Oſcis.	512
Atinia, & Calatia captæ a Romanis.	688
Audaciæ, & temeritati potius ſero, quam nunquam obviam eundum eſt.	277
Aventinus rex fulmine ictus.	7
Aventinus, & Janiculum latinis dantur ab Anco rege.	49
Aves non addicunt in Termini ſano exaugurâdo.	78
Aviditas prædæ ſubducit equites Samnites. a fervore pugæ.	639
Auguria Romuli, & Remi.	10

Index Rerum:

A uguri habitus, & forma inaugurandi regis:	26
A uguri unde tantus honos semper fuerit apud Romanos.	54
A ugures jussi ad Lacum Regillum cum exercitu convenire.	202
A ugurium a Mamercio dictatore captum ante pugnam.	300
A ugures novem fiunt.	734
A ugustus olim templorum cōditor, & restitutor.	302
A urunci bellum Romanis indicunt.	121
A urunci prima acie debellantur a Romanis.	55
A urunci Sueffam profugiunt metu Sidicinorum.	602
A urum Sacrum.	434
A urum a matronis collatum in redemptionem P. R. redditura Camillo.	447
A urum Gallis ereptum a Romanis saxo quadrato est septum.	530
A usones, & Sidicini a Romanis acie vincuntur.	603
A ufona, Minturna, & Vestina urbes Aufoniæ produntur Romanis.	683
A uspicia proprie patriciorum.	506
A uspiciorum vitium in iras imperatorum versum.	642
A uctorum Atellanarum privilegia.	512
B	
B aculus aureus Bruti delatus Apollini.	80
B ellovesus, & Sigovesus Ambigati nepotes.	411
B ellonæ templum vovetur ab Appio in fervore pugnae.	752
B elli indicendi ratio, & modus Romanis consuetus.	48
B ellum Vejens opprimitur tandem a Romanis.	160
B ellum multiplex uno eodem tempore imminet Romanis.	357
B ellum Prænestinis indicitur ex S. C. populique Romani jussu.	474
B ellum Gallicum non satis constat quo tempore cum Romanis commissum fuerit.	508

Index Rerum.

Bellum Hernicis P. R. frequens jubet.	517
Bellum indicitur Vestinis a P. R.	623
Bellum est iustum quod necessarium est, & arma pia, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes.	643
Bellum Æquis indicitur a Romanis.	710
Bellus appellatur a Manlio Gallus provocator.	521
Beneficia non sunt exprobranda apud memores.	425
Bituriges Celtarum primi.	210
Boii & Lingones Etruscos & Umbres agro pellunt.	412
Bolæ Æquorum urbs capiuntur a Romanis.	445
Bona Appii, & Oppii venundata.	297
Bona Mœlii venundari jubentur a dictatore.	297
Bos locuta.	189
Bos miræ magnitudinis.	64
Bovianum, urbs Samnitium.	688
Bovianum Pentrorum Samnitum caput capitur a Romanis.	692
Bovianum iterum a Romanis capitur.	718
Bovianum, & Aufidena capiuntur a Romanis.	740
Brenus Gallorum dux.	416
Brixia urbs.	412
Brutus prudentissime stultitiam simulat.	80
Brutus terram osculatus.	80
Bruti juramentum in Tarquinium superbum.	83
Brutus ad arma concitat Collatinos.	84
Brutus consul creatur.	86
Brutus scelera Tarquinii superbi commemorat ad P. R.	84
Brutus ab exercitu Romano benigne suscipitur.	85
Brutus non acrior libertatis vindex, quam custos.	87
Bruti animus eminens inter supplicia liberorum.	93
Brutus, & Aruns Tarquinius invicem transfigun- tur.	94
Brutuli bona, & cadaver traditur Romanis a Samni- tibus.	640
Busta Gallica locus Romæ.	430

C

C Acus pastor boves Herculis per caudas abducit.	
11	
Caduceum præferre mos est indulgentiam petentium.	609.
Cædes manifesta expiatur saltem pecunia.	38
Cædes maxima Sabinorum a Romanis.	55
Cædes maxima Auruncorum a Romanis.	109.
Cædes Volscorum ad Velitras a Romanis.	128
Cædes Etruscorum ingens a Romanis.	160
Cædes Vejentium magna a Romanis.	160
Cædes Sabinorum a Romanis.	162
Cædes Aequorum magna a Ro.	180.
Cædes item alia, & fuga Aequorum a Ro.	182
Cædes Volscorum adeo ingens, ut pene omnes deleti sint.	186
Cædes Volscorum magna a Q. Fabio Cos.	206
Cædes Aequorum maxima a Q. Fabio Cos.	207
Cædes Aequorum in Algido a Ro.	217
Cædes Aequorum septem millium a Rom.	217
Cædes Volscorum a Tusculanis.	289
Cædes Fidenatum, & Vejentium ingens a Ro.	322
Cædes Volscorum ad Artenam.	360
Cædes Romanorum ad Vejos.	373
Cædes Capenatum, Faliscorum, & Vejentium a Ro. ad Vejos.	393
Cædes Vejentium a Ro.	193
Cædes Aequorum ingens a Ro.	407
Cædes Romanorum circa Tiberim a Gallis.	416
Cædes Seniorum Romanorum a Gallis.	422.
Cædes Gallorum ab Ardeatibus duce Camillo.	425
Cædes Tuscorum prædonum apud Vejos a Ro.	426
Cædes Tuscorum ad Salinas.	426.
Cædes Etruscorum in Sutrio.	446
Cædes Etruscorum in Nepete a Camillo.	456

Index Rerum.

- Camillus animadvertit in fugitivos a Castris. 389
 Camillus Faliscos & Capenates fundit, fugat, &
 castris exiit. 390
 Camilli precatio ad Deos in ingressu Vejorum. 389
 Camilli precatio piissima, visa ingenti præda Ve-
 jentana. 391
 Camillus curru equis albis juncto urbem invehit-
 tur. 403
 Camillus Civitatem Romanam ideo furere ait,
 quod voti damnata, non solvat. 398
 Camillus prædam ex Faliscis cum indignatione mi-
 litum ad quæstores redigit. 400
 Camilli justitia in pædagogum proditorem. 401
 Camilli conciones feroces in tribunos ple. 406
 Camilli in exilium abeuntis precatio. 409
 Camillus ab ingrata patria absens mulctatur. 409
 Camillus mæstior fortuna publica, quam pro-
 pria. 424
 Camillus patrem sui temporis imperatorem habuit
 neminem. 426
 Camillus ab exilio liberatur, & Dictator dicitur. 428
 Camillus factionibus turbatis prælium Gallis de-
 nuntiat. 432
 Camillus religionum cultor diligentissimus. 433
 Camilli justitia arbitratur victos Gallos ob fidem
 violatam per iniqua pondera. 437
 Camilli Dictatura in annum protrahitur. 442
 Camillus interrex comitia tri. militum con. pot.
 habet. 443
 Camillus trifariam dividit copias Ro. 445
 Camillus Volscos ad deditionem coactos subigit. 445
 Camillus Sutrium inviolatum Sutrinis reddit. 447
 Camilli imperio collegæ ultro se submitunt. 451
 Camillus Romanis erat auctor nihil timendi, &
 nihil contemnendi. 451
 Camillus summa providentia belli munia colle-
 git

Index Rerum.

gis iniungit.	451
Camillus signiferum manu arreptum in hostem raptat.	453
Camilli species Volscis terribilis in acie.	453
Camillus quocunque se infert victoriam secum trahit.	453
Camilli nomen celeberrimum apud omnes.	455
Camillus Nepete vi recipit ab Etruscis.	456
Camilli senis ingenium vegetum in vivido pectore.	475
Camilli senis virtus indefessa aciem suorum effusam restituit.	478
Camilli benignitas infamiam collegæ elevans gloriam sibi ingentem parit.	480
Camilli denuntiatio ad tribunos ple. cum minis.	499
Camillus Dic. tribunorum ple. pertinaciæ cedit, vel quod vitio creatus esset, dictatura abit.	500
Camilli interitus ex peste.	510
Camillus vocatus est secundus Romæ conditor.	433
Camilli magnanimitas erga collegam insensum.	630
Campani fluentes luxu cum Sidicinis vincuntur a Samnitibus.	553
Campani a Samnitibus ærum victi.	553
Campani ultro sese dedunt Romanis.	553
Campanorum perfidia & ingratitudo in Rom.	579
Campani deduntur Ro.	595
Campanus populus jubetur vestigal pendere equitibus campanis.	95
Campani spectaculum gladiatorum edunt inter epulas.	710
Campus Martius inter Urbem, & Tiberim adhuc extat.	92
Capenates & Falisci in subsidium Vejentum.	372
Capenatum clades a Ro.	575
Capenates cladibus afflictæ a Romanis pacem petunt.	

Index Rerum.

petitam exorant.	401
Capides & litui insignia sacrificantis post triumphum.	734
Capita conjurationis Campanæ mortem sibi consciscunt.	684
Capita conjurationis Frusinatum cæsa a Ro.	723
Capita civium censa.	800
Capitolium cæsis servis recipitur a Romanis, purgatur, & lustratur.	200
Capitolium a Gallis oppugnatur.	425
Capitolium saxo quadrato substructum.	448
Captivorum septem millia & CCCC recepta ex Samnitibus a Ro.	754
Capua olim Etruscorum urbs.	325
Capua unde dicatur.	325
Capua urbs maxima opulentissimaque Italiæ.	555
Capua minime salubris militari disciplinæ ob voluptates, & delicias.	569
Caput humanum inventum cum Capitolium ædificaretur omen loco dedit.	440
Carcer Romæ primus.	49
Carcer in domibus privatis nobilium.	497
Carceres in circo Romæ.	609
Caritas annonæ & fames maxima Romæ.	133
Caritas annonæ Romæ.	133
Carmina militum incondita in Cossium, spolia Lartii opinæ ferentem.	302
Carmina militaria in laudem Deciorum.	771
Carne pluit & ab avibus rapta est.	189
Carthaginensium in Siciliam prima trajectio.	315
Carthaginenses coronam auream XXV. pondo gratulationis causa Jovi Capitolino mittunt.	568
Cassius Cos. criminatur a collega.	143
Cassius post consulatum necatus est.	143
Castella tria Samnitum capta a Rom.	748
Castra Romana obsidentur ab Aequis.	211
Castra Romana in monte Vecilio.	242

Index Rerum.

Castra Aequorum mira celeritate capta a Romanis.	
Castra Romana ante portam Collinam.	313
Castra Romana oppugnantur a Capenatibus, Faliscis, & Vejentibus.	319
Castra Volscorum capta & direpta a Rom.	373
Castra Samnitum direpta a Ro.	460
Castra Latinorum capta a Ro.	567
Castra Samnitum cum maxima cæde capiuntur a Ro.	591
Castra Samnitum capta, & direpta a Rom.	662
Castra Etruscorum direpta a Rom.	651
Castra Samnitum capta, direpta, & incensa a Rom.	707
Castra Hernicorum tria intra paucos dies a Ro. capta.	653
Castra Etruscorum cum magna præda capiuntur a Ro.	715
Castra Samnitum, & Etruscorum cum ingenti præda capiuntur a Rom.	739
Castra Samnitum capta a Ro.	750
Caudinæ furculæ describuntur.	771
Cavillatio Appii Clau. in legem Aemiliam.	644
Cavillus Appii in Volumnium collegam.	696
Causæ belli inter Romanos & Sabinos.	751
Causa eadem amittendi Imperii fuit regibus & decemviris.	48
Causarii milites, qui causam habent detrectandæ militiæ.	234
Celeres CCC. ad custodiam Romuli in pace, & in bello.	451
Celerrima expeditio P. R. in Aequos, & Volcos.	23.
	270
Celtæ in tertia parte Galliæ.	410
Ceninenses, Crustumini, & Antemnates proximi Ro.	14
Ceninenses a Romulo fusi sagantur.	19
Cenon oppidum Volscorum capitur a Romanis.	172
Cen.	

Index Rerum:

Censoriæ potestatis origo & officia:	286
Censores primi unde appellati sunt.	287
Censores Mamercum ærarium faciunt & tribu mo- vent.	308
Censor in demortui locum non sufficitur.	408
Censores vitio creati magistratum non gerunt.	482
Censorem subrogari in demortui locum nefas est.	698
Census institutus a Servio Tullo.	61
Census actus & Lustrum conditum Romæ.	179
Census actus Romæ.	205
Census, lustrum, & civium capita.	208
Censura in annum & dimidium contracta.	308
Centuriæ equitum tres, Ramnensis, Titienfis, & Luceres.	42
Centum patres minorum gentium.	53
Centuriæ sex Romæ.	55
Centuriones & dupliciarii, securi percussi ab Ap- pio.	170
Centurio olim, nunc primipilus.	575
Cereris Signum ex Cassii peculio.	243
Cercientes novi hostes Romanis.	459
Certamen & cupido regni, etiam inter præcos Romanos.	28
Certamen & rixa inter patres, & ple. Roma- nam.	124
Certamen inter Volscos, & Aequos.	142
Certamen atrox patrum, & ple., consulum, & tribunorum.	266
Certamen patrum & ple. ob legem Terentillam;	191
Certamen scđum consulum & tribunorum ple.	191
Certamen Quæstorum, & tribunorum pleb.	208
Certamen in Ardea pro quadam puella.	288
Certamen patrum & pleb. de quæstoribus.	333
Certamen scđum tribunorum militum.	338
Certamen atrox patrum & plebis Rom.	341
Certamen consulum, & tribuni pleb.	349

Cer.

Index Rerum.

Certatur maledictis a tribunis militum in S. R.	373
Certamina fœda S. P. Q. Romani.	250
Certamen tribunorum pleb. ferentium leges, & intercedentium.	499
Certamen fœdum inter consules, & tribunos pleb.	535
Certamen Appii Clau. & tribuni pleb.	696
Certamen plebis in patres de sacerdotiis.	730
Certamen matronarum Romanarum in Sacello pudicitiz.	758
Certamen Q. Fabii maximi, & P. Decii consulum.	759
Cervæ a lupo fugientis spectaculum inter duas acies.	766
Charilai, & Nymphii principum Palæopolis consilium.	618
Cimetra vi capta a Q. Fabio Maximo.	744
Cincinnatus Cos. invehitur contra tribunum pleb.	201
Cincinnatus consulatum renuit.	205
Cincinnatus ab opere agresti ad dictaturam rapitui.	212
Cincinnati mira celeritas & providentia.	214
Cincinnatus Aequos jubet Corbione decedere, & duces suos victos tradere.	214
Cincinnatus jubetur a S. R. triumphare.	215
Cincinnatus sextadecima die dictatura se abdicat.	215
Cincinnatus dictaturam pene invitus accipit.	295
Cincinnati pietas in Minutium laudatur.	630
Cingilia Vestinorum urbs capitur a Rom.	642
Circus maximus.	53
Circus Apollinaris.	261
Circus maritimus.	714
Civium capita sub Servio rege.	62
Civitas sine suffragio datur equitibus Campanis, Fundanis, & Formianis a Ro.	175
Civitas Privernatibus data a Romanis.	611
Civi.	

Index Rerum.

Civitas Romana in duas partes divisa.	722
Clades maxima agro Sabinorum illata a Ro.	210
Clades accepta a Romanis concordiam refecit, & animos accendit ad Vejos pertinacius obsidendos.	370
Clamor militum dissonus, impar, & segnis pavore, animorum prodit.	326
Clarigatio, id est hostium declaratio.	600
Classes quinque in P.R. institutz a Servio Tullo.	31
Claudii clientes Appii impudentissimum commentum de Virginia.	234
Claudia gens ex Sabinis Romam advenit.	280
Clavus nota numeri annorum.	513
Clavi fixi piaculum mentes alienatas sui compotes facit.	606
Clavi lati, & annuli positi a Romanis oblutum.	653
Clementia Romana Latinos devictos beneficiis sibi obligat.	600
Cleonymus Lacedæmonius rex & pirata.	724
Cleonymus vix cum quinta parte navium a sinu Adriatico recedit.	726
Cleopatra, uxor Alexandri Epirensis, soror Alexandri magni.	617
Gloacæ Urbis per privata tecta.	441
Clælia virgo Tiberim tranat.	105
Clælia ex obsidibus impuberes elegit.	105
Clujanum vi capitur uno die a Rom.	692
Coclitis Horatii facinus memorabile.	99
Coclitis verba increpatoria ad Etruscos.	100
Cocles incolumis ad suos tranato Tiberi rediit.	100
Cælius mons Urbi additur.	43
Cælum ardere visum.	182
Cætus nocturni plebis Romanæ.	124
Cognomen Asperi Trebonio.	264
Cognomen Corvini Valerio.	548
Cognomen Cursoris Papirio.	666
Cognomen Maximi Q. Fabio.	722

Index Rerum.

Cohors Dictatoris prælium arceciat.	113
Cohortes sibi eligunt centuriones.	270
Cohortes Hernicæ juventutis electissimæ.	519
Cohors Romana seditiosa castra ponit sub jugo Al- bæ longæ.	571
Cohortes Romanæ, quæ signa amiserunt extra vallum sine tentoriis, destituuntur.	727
Collatia & ager ejus deditur Tarquinio Prisco.	55
Collatinus Tarquinius Egerii filius.	81
Collatinus consulatu se abdicat, & Lavinium in exilium concedit.	89
Collegium novum ad ludos Capitolinos.	437
Collegæ Appii, & Oppii in exilium sponte ab- eunt.	255
Coloniæ duæ Romanæ Signia, & Circeii.	79
Colonia Romana iterum Signiam deducta.	115
Colonia Romana Velitras deducta.	128
Colonia Romana nova Norbæ.	134
Colonia Lavicum missa a Romanis.	340
Colonia Romana Cales deducta.	604
Colonia Romana Fragellas deducta.	611
Coloni Romani Iuceriam missi.	683
Coloniæ Romanæ quatuor Suessa, Pontia, Min- turna, & Cassinum.	688
Coloniæ Romanæ deductæ Sorac, & Albam.	723
Colonia Romana Carseolos in agro Marforum de- ducta.	746
Colonia Romana Narniam deducta.	736
Colonia Romana Carseolos deducta in agro Ae- quicorum.	740
Columnæ æneæ insculptum fœdus Romanorum cum Latiois.	133
Columen locus apud Algidum.	207
Comites duo tantum Coclitii fuerunt, dum Etru- scorum exercitum sustinuit.	100
Comitas in superbo suspecta est.	222
Comitiorum habendorum munus Appio committi- tur.	222

Index Rerum.

Comitia creandis trib. militum consulari potestate primum indicta.	332
Comitia Curiata rem militarem continent, Cen- turiata consulatum, & tribunatum militum.	438
Comitia consularia certamen patrum & ple. diri- mant.	539
Cominium Urbs Samnitum vi capitur a Ro.	795
Comparatio Alexandri Magni, & ducum Ro.	669
Comparatio copiarum Romanarum & Macedo- num.	672
Concilium Etruscorum ad fanum Volturnæ.	360
Concilia Latinerum ad Lucum Ferentinæ.	545
Concursus Mamili & Æbutii magistri equitum.	113
Concursus mirabilis juniorum Romanorum sub Fa- bio militare cupientium.	761
Conditiones accipiendæ sunt a victis non feren- dæ.	289
Conditiones pacis Romanis oblatae a Pontio Samni- tum duc.	647
Congratulationes mutuæ S. P. Q. R. ob caritatem erga patriam.	371
Congressus ad colloquium Tulli, & Metii Fufe- til.	32
Conjurati in vincula coniecti a consulibus.	92
Conjuratio servorum Romæ detecta & oppressa.	337
Conjuratio Campanorum in Romanos patefacta.	682
Conjuratōis modus horribilis in Samnio.	785
Consensus militum clamore significatur.	751
Consilium Tarpeii & Aeternii Cōs. de legibus fe- rendis.	218
Consilium improbum de retinendo Virginio in castris frustratur.	238
Consilium Virginii prudentissimum.	243
Consilium M. Duillii prudentissimum in creandis Cōs. & tribunis.	263
Consilium Romanorum in arcem commigran- di, & sacra ab incendiis auferendi.	418
Cen.	

Index Rerum.

Consilium sapiens tribunorum ple. de seditione M. Manlii.	469
Consilia Fabii Ambusti.	494
Concilium Decii ad consulem laudes suas recitare volentem.	565
Concilia militum Romanorum adimendæ Capuæ Campanis per scelus.	569
Consilia, commercia, & connubia mutua adempta Latinis a Romanis.	601
Constantia mira M. Sempronii in sententia sua.	336
Constantiæ & fortitudinis maximæ exemplum in Spu. Postumio.	635
Consualia testâ.	14
Consules primi alternatim fasces habere ceperunt.	87
Consul subrogatur Collatino.	89
Consul Bruto sufficitur.	97
Consulum alter vulneratur a Pometiis.	110
Consules invisi plebi tandem consulatu abeunt.	123
Consules acerrime increpantur a S. R.	124
Consul largitione suspectus sit patribus.	142
Consules invito trib. pl. delectum habent.	145
Consules lictoribus violatis, fractis fascibus incurtiam compelluntur.	165
Consul lictorem ad tribunum ple. mittit.	167
Consulum trepidatio ob occupatum Capitolium a servis.	196
Consul subrogatus Valerio.	200
Consul Dictatoris mentione facta trib. pleb. territat.	204
Consulum dolor de scædo P. Ro. iudicio.	274
Consulum pravitas in discordia patres terret.	310
Consules sensui non obsequuntur.	311
Consules in vincula duci poterant a tribunis pl.	311
Consul collum torquet appellantis tribunos ple.	349
Consules comitia, & tribuni plebis delectum	

Index Rerum.

impediunt.	351
Consul ex S. C. ob valetudinem consulatu se abdicat.	408
Consules jubentur ante tempus abire magistratu.	
579	
Contules & prætores iisdem auspiciis creabantur.	
627	
Contuses primi sub jugum missi a Samnitibus.	650
Consules retrahunt milites a cæde Samnitum.	665
Consulis Sulpitii adventus suos perculsos a Samnitibus in prælium restituit.	687
Consultationes variæ in S. R. de bello in Etruria gerendo.	760
Consul se invito Senatu triumphaturum denuntiat.	783
Contentio S. R. & plebis.	285
Concio Bruti ad P. R.	88
Concio P. Valerii consulis ad P. R.	96
Concio legatorum S. R. ad ple. in sacro monte.	248
Concio Scaptii ad P. R.	273
Conciones seditiosæ tribunorum ple. in patres.	
375	
Concio Centurionis liberati ab ære alieno per M. Manlium ad ple. Rom.	461
Concio L. Furii ad Camillum collegam senem.	
476	
Conciones tribunorum ple. pro consulatu plebi communicando.	496
Concio Volumnii sapiens.	756
Contumeliæ Letorii in Appiorum familiam.	166
Contumacia militum in Appium consulem.	169
Cooptatio collegarum a tribunis ple.	263
Cooptantur tribuni ple. contra legem Treboniam.	376
Copia fastidium generat.	177
Copiæ Romanæ in Latinos conscriptæ.	546
Copiæ Romanæ in Samnium, & in Etruriam.	749
Copiarum hostilium numerus in Samniti agro.	771
Cor.	

Index Rerum.

Corbio oppidum recipitur ab Æquis interfecto præsidio Ro.	217
Corbio diruitur a Romanis ob præsidium proditum.	217
Corioli opp. Volscorum virtute Cn. Martii capiuntur.	132
Coriolano dies dicitur a tribuno ple.	133
Coriolanus minas tribunitias contemnit.	133
Coriolanus fundis patriciorum servatis agrum Romanum vastat.	139
Coriolani atrox responsum referunt Oratores Ro.	140
Coriolanus in occursum matris propere fertur.	140
Coriolanus frangitur precibus, & fletibus mulierum.	141
Coriolani exitus incertus.	142
Cornelius Cossus capite Lartis cuspidi infixio hostes territat.	301
Cornelii Cossi pulchritudo, & virtus.	301
Cornelia & sergia veneno audacissime hausto moriuntur.	606
Corneliæ Arvinæ virtus in acie, & sedulitas.	640
Corona aurea a Latinis Jovi Capitolino donatur.	116
Corona aurea Cincinnato donata ab exercitu.	214
Corona aurea a Latinis Jovi donata ob concordiam patrum & ple. Romanæ.	254
Corona aurea Jovi a Mamercio data.	302
Corona aurea cum eximijs laudibus Torquato donatur a Dictatore.	523
Coronæ murales, & coronæ civicæ.	471
Corona aurea, & quamplurima alia dona Decio dantur a consule.	566
Corona graminea obsidionalis Decio datur a Legationibus.	566
Cortuosa & Contenebra Etruscorum oppida, vi capta, direpta, & incensa a Romanis.	448
Corvus in galea M. Valerii contra Gallum pugnat.	547

Index Rerum:

Corvinus trium, & viginti annorum consul fit.	548
Corvinus maximus suæ tempestatis imperator.	603
Corvini prudentia labore militum potius, quam periculo rem agit.	603
Corvi augurium.	790
Cos novacule acie discissa.	54
Cratera Aurea Apollini Delphico a Romanis missa.	403
Cremera flu. prope Vejos.	156
Creusa uxor Acueæ.	507
Crimina Cæsoni objecta a tribunis ple.	192
Crimina ab Appio tribunis pl. objecta.	364
Crimina in patres jactata a M. Manlio.	464
Crimina ab Æquis in Romanos jactata.	719
Crudelitas tribuni ple. in Camillum.	409
Crustumini devicti a Romulo Romam commigrant.	10
Crustumeria capta a Ro.	112
Culpæ societas leviolem castigationem ducis efficit.	477
Cumæ urbs Græcorum capitur a Campanis.	336
Cumani a Chalcide Euboica oriundi.	612
Cuniculus in arcem Fidenatum.	305
Cupiditas imperii in tribunis militum pernicio- sa reip.	338
Cupiditas regni decora omnia M. Manlii invisa reddit.	471
Cura maxima in Q. Fabio de frumento Romam convehendo.	738
Curæ triginta Romæ.	20
Curia hostilia.	441
Curia duabus Romanorum cladibus insignis.	706
Cutina Vestinorum urbs scals capitur a Ro.	642

D

D arii exercitus effœminatus.	670
Decem tribuni ple. Romæ.	216
Decemviri sine provocatione ad proferendas le-	le-

Index Rerum.

leges Atticas.	219
Decemvir Decemviro diem dicit.	20
Decemviri sacris faciundis.	733
Decemviri ab Appio creati.	222
Decemviri ad Tyrannidem spectant.	24
Decemviri apparitores mittunt ad pignora eripienda senatoribus, in curiam non venientibus.	227
Decemviri administrationem belli inter se comparant.	31
Decemvirorum fraus in Sicinium deprehendatur.	233
Decemviri tandem se in potestate patrum permittunt.	246
Decemviri vivi concremandi petuntur a ple.	247
Decemviri ex S. C. magistratu abeunt.	248
Decemviri teterrimi mortaliū dicuntur.	280
Decima prædæ Vejentanæ exigitur a P. Ro. in donum Apollini mittendum.	398
Decii tribuni militum verba ad consulem.	562
Decius gregali sagulo indutus speculatur viam erumpendi per hostes nocte.	563
Decii sese devoventis verba ad pontificem.	591
Decius devotus angustior humano visu.	591
Decius telis hostium obrutus corrui, & moritur.	591
Decii secundi proconsulis verba ad milites suos.	747
Decii secundi verba in fervore pugnae.	767
Decius secundus devotus manibus moritur.	768
Decii secundi funus magno honore, & lacrymis militum celebratur.	352
Decora & virtutes M. Valerii Corvini.	573
Decretum Appii iniquissimum decretæ vindictæ secundum servitutem.	239
Decretum tribunorum novem in Menenium collegam, decretum S. R. de Camillo.	428
Decretum Samnitum, ut Rutulus Papius, præda omnis, & captivi Romanis tradantur.	649

Index Rerum.

Decuriæ decem Romanæ.	24
Deditio Sidicinorum aspernatur a Romanis.	578
Defectio Latinorum & Hernicorum a Romanis.	457
Defectio sociorum detegitur Romanis per captivos.	461
Defectio Tarentinorum ad Samnites.	620
Delectus a Coss. miro concursu habetur.	220
Delectus vi ac metu habetur a Coss.	349
Delectus omnis generis hominum ob ingentem trepidationem.	755
Delphicum oraculum maxime inclytum.	79
Deprecatio vana pro Appio victo.	252
Descriptio centuriarum, & classium a Servio Tul- lo.	280
Devovendi formula.	591
Devovendum se præbet Decius pontifici pro salu- te legionum Ro.	591
Dianæ Ephesiæ sanum inclytum & antiquissi- mum.	65
Dianæ templum Romæ a P. R. & Latinis fa- ctum.	64
Dictatoris creandi mentio primum facta.	112
Dictatoris nomen Sabinos perterret.	111
Dictator iustitium indicit.	212
Dictator in rebus trepidis dicitur.	299
Dictator vovet ludos magnos tumultus causa.	312
Dictator a solo consule dici consuevit.	318
Dictator octavo die ex quo creatus fuerat victis hostibus se abdicat.	340
Dictator Romanus ante pugnam auspiciu caput, & hostiam cædit.	459
Dictator imperat M. Manlium in vincula duci.	464
Dictatoris nomine solo perculsi Prænestini ab Ro- ma signa avertunt.	483
Dictatoris minæ tribunorum ple. animos non mi- ruunt sed accendunt.	500
Dictaturæ fastigium semper altius crevit.	560

Index Rerum:

Dictatorium fulmen.	501
Dictator diu non perlitatus signum pugnae ante meridiem dare non potuit.	520
Dictator, & magister equitum ambo plebei primi.	533
Dictator creatur solum, ut legi Liciniae adverteretur.	542
Dictator vitio creatus abijt dictatura.	602
Dictatoris dicendi tempus, & hora.	614
Dictatoris edictum pro numine semper habitum.	631
Dictator, ut iudicio Consulum subdatur, dictatura se abdicat.	685
Dictum notabile in divitiarum cupidinem.	211
Dies fasti & nefasti.	23
Dies dicitur consulibus superioris anni, & damnantur ob praedam ex Aëquis venditam.	27
Dies decima octava Julii mensis duplici Romanorum clade insignis.	443
Dies secunda, octava, & sextadecima Julii religiosa Romanis.	443
Dies dicitur Lucio Manlio a tribuno ple.	514
Difficilis aditus ad Faliscos.	400
Difficultas in imperiis Romanorum.	672
Dignitas in certamine relicta semper potentioris erit.	497
Discordia duas ex una civitates fecit.	119
Discordia est venenum, & labes civitatum opulentarum.	148
Discordia plebis, & patrum Romae.	264
Discordia ordinum est venenum Urbis.	265
Disceptatio Appii, & Volumnii consulum.	750
Discrimina rerum servantur a Romanis in rebus etiam perditis.	428
Divitiarum mala.	4
Dolabrae ad prouendum vallum calonibus visae.	703
Domus Spu. Mælii solo æquata.	297
Donata M. Manlio a Ro. in Capitolio obfessis.	439

Index Rerum.

Dona, ac fruges super Curtium congesta.	517
Dona M. Valerio a consule data.	548
Dona militaria.	797
Dubium est utrius populi fuerint Horatii & Curiatii.	33
Duces Romani omnes saucii in acie, non cedunt pugna.	314
Ducibus ipsis decorum erat pugnam capessere.	94
Ducum præcipuæ curæ in bello.	670
Duodecim menses ad Lunæ cursum.	28
Duo viri in Aventino a militibus eliguntur, qui summæ rerum præsent.	244
Duo ultima patrum auxilia summum imperium dictatoris, & summus civis dictator.	499
Duplex fama de Priverno recepto a Romanis.	609
Durare sub pellibus mos militum Romanorum.	363
Duronia cum maxima cæde Samnitum expugnatur a Romanis.	786

E

E Butius consul moritur.	184
Ecetrani Volsci præsidium dant Æquis in Romanos.	180
Ecetra oppidum in Volscis.	488
Edictum Servii regis cum minis vinculorum, & mortis.	63
Edictum Servilii Cos. plebi gratissimum.	119
Edictum dictatoris mite plebem sedat.	127
Edictum Cos. ne quis injussu pugnet.	149
Edictum consulis, ut milites jurati ad lacum Regillum conveniant.	203
Edictum miræ prudentiæ Cincinnati in subito belli apparatu.	212
Edictum Fabii Ambusti, ne quis inermem violent.	358
Edicatur Romæ, ut cuilibet liceat ad prædam Vejentanam proficisci.	396
Edi-	

Index Rerum.

Edictum Camilli, ut ab inermi abstineat miles Romanus.	393
Edictum consulum, ne quis extra ordinem injustu pugnet.	585
Egeria conjux Numæ.	29
Egerius nepos Tarquinii.	516
Elitovius dux Germanorum in Italiam transit.	412
Empulium ex Tiburtibus capitur a Romanis.	535
Equestris procella ab Romanis in Etruscos inopinantes.	728
Equi publico ære empti, & viduarum sumptibus aliti.	62
Equo publico merere cœptum a Ro.	372
Equitatus Samnitum pene omnis deletur a Ro.	639
Equites Romani jussu Dictatoris descendunt ab equis in fervore pugne.	113
Equites Rom. soli Veientes fundunt & fugant.	147
Equites Romani relictis equis pedestri pugna feruntur in hostem.	478
Equites Campani fidi Romanis civitate donantur a Romanis.	598
Equitum centuriæ.	62
Equitum Romanorum strenua opera in Sabinos.	261
Equitum Romanorum pugna strenuissima in Volscos.	327
Equitum Romanorum oblatio ingenua ad Senatum Romanum.	371
Equitum Romanorum strenuissima pedestris pugna in Hernicos.	512
Equitum stipendium triplex.	575
Equitum Romanorum strenua irruptio in Etruscos.	707
Equitum Romanorum vis irrita in Samnites.	743
Error conducit Romanos & Samnites ad pugnam in Apulia.	781
Eruptio strenua Pometiorum in Romanos.	110
Eruptio Veientum strenua in Romanos.	379

Index Rerum.

Effedis, & carris innixi Galli pugnant.	768
Evander venerabilis literarum miraculo.	12
Evander Atcas.	8
Euganei ubi erant.	4
Exaugurare sana, & Sacella.	78
Execrationes Decii in seipsum & in hostes.	778
Exemplum libertatis plebejæ in superbiam nobilium.	722
Exercitus Romani partes dæ sociorum, tertia civium.	206
Exercitus alter Romanorum alteri conjungitur in Aventino.	244
Exercitus quatuor in Algido.	312
Exercitus duo Romani in Volscos.	488
Exercitus in Ro.	489
Exercitus Romanus quot legionibus, & quot militibus legiones consistit.	589
Exprobratio fatua cujusdam Aequi in Romanos.	178
Expugnatio Vejorum a Romanis.	396
Exquilie habitantur a Servio rege.	63
Externus timor maximum in urbe concordie vinculum.	139
Exules cæde sua templum scèdant.	200

F

F Abia gens maxime enituit in conciliandis animis ple.	151
Fabie gentis laudes celebratæ in populo Romano.	155
Fabii tercentum & sex ad bellum Vejens profisciscuntur.	156
Fabii nonnumquam collatis signis victores evasere de Vejentibus.	157
Fabii cuneo viam inter hostes faciunt.	158
Fabii CCC, & sex ad unum omnes cæsi a Vejentibus.	158
Fabii consulis evatio.	333
Fabii Ambusti consilium sapiens in expectandis commilitonibus ad prædam.	358
Fa-	

Index Rerum:

Fabii tres petuntur a Gallis ad pœnam pro jure gentium violato ad Clusium.	414
Fabii Ambusti consultatio.	495
Fabii maximi hortatio missa ad equites suos in fervore prælii.	743
Fabii modestia iterum consulatum renuit.	745
Fabii magnanimitas paucos vult milites.	761
Fabii Maximi præceptum de exercitu semper exercendo.	762
Fabii verba magnifica de P. Decio.	763
Fabio maximo Etruria provincia datur extra sortem a S. P. Q. R.	760
Fabium nomen ingens per continuos plures consulatus.	145
Fabius Classico silentium facit.	150
Fabius Vibulanus strenuissime castra defendit.	301
Fabius Rutilianus equitum magister injussu dictatoris pugnat in Samnites.	642
Fabius mag. equitum a conspectu Dictatoris se recipit inter triarios.	628
Fabius a Dictatore clam Romam ex castris profugit.	629
Fabius absolutus vetatur quicquam pro magistratu agere.	633
Fabius maximus consulatum renuit.	741
Fabius max. invitus Cos. electus collegam sibi eligit P. Decium Murem.	741
Fabius sagaci mendacio Samnites perterret ac fundit.	744
Fabius max. ab omnibus centuriis Cons. eligitur.	757
Fabius vallum jubet velli.	772
Fabius Max. Ædem Jovi victori, & hostium spolia vovet in discrimine prælii.	770
Fabius spolia hostium Jovi victori cremat.	771
Fabraterni, & Lucani in fidem Po. Ro. recipiuntur.	607
Fabrorum centuriæ dux.	62

Index Rerum.

Fabula de voce Junonis audita.	39
Fabula de Rege Vejentano immolante.	394
Factio, Tumor, & indignatio M. Manlii.	467
Factio forensis.	722
Factiones fuere, & erunt populis magis exitio, quam bella externa, quam fames, morbive.	287
Factiones duæ in Satrico senatu.	667
Falerios & Faliscos eodem esse conjicitur.	401
Falerii moti ob integritatem Camilli legatos de pace ad S. R. mittunt.	402
Falisci auxilio veniunt Vejentibus, & Fidenatibus.	300
Falisci nequeunt percelli, ut bellum in Romanos suscipiant.	305
Falisci, & Capenates insidiis excipiunt duces tribunos militum Romanos.	388
Falisci fusi, & cæsi a Camillo, castra, amittunt.	390
Falisci, & Tarquinientes cladibus afflicti a Romanis inducias exorant.	541
Falisci sædus petunt a Romanis.	668
Falisci rebellantibus bellum indictum est a Ro.	797
Fama decemvirorum pessima in vulgus.	333
Famæ ac fidei damna majora sunt, quam æstimari possint.	274
Fame cruciati multi ex plebe Romani in Tiberim se præcipitant.	136
Fames & pestilentia ingens Romæ.	218
Fames invincibilis.	431
Fames mala Romæ.	292
Familia imperiosa & superbissima Appiorum.	690
Fanum quietis in via Lavicana.	331
Fanum est locus templo effatus.	784
Fasces franguntur a P. R.	241
Fasti circa forum in albo propositi.	721
Fatum inevitabile dum fugitur, incurritur.	615
Fati necessitas humanis consiliis non rumpitur.	61
Favolejus centurio primus jurat, se, nisi vi-	sta-

Index Rerum.

Ætorem, non reversurum ex acie.	158
Faustulus pastor.	9
Felicitas Spurii Postumii.	658
Feriæ indictæ Romæ, per quas omnia delubra supplicantibus replebantur.	183
Ferentinum Hernicorum urbs desertum capitur a Romanis.	347
Ferentinum Her. urbs vi capitur a Romanis.	748
Ferentinum Samnitum urbs capitur a Romanis.	748
Ferentinum Sam. urbs deseritur a civibus ob metum Romanorum.	748
Ferocia Valerii, & Horatii in decemviros.	230
Ferocia, & ars M. Attilii Cos. in avertendo milite a fuga.	779
Favor militum Romanorum poscentium pugnam in Samnites.	789
Ficus Ruminalis.	759
Fidei sedes in dextris.	30
Fides servatur a Romanis, & a Porsena.	105.
Fide abrogata omnis humana societas tollitur.	507
Fides Romanis antiquior maxima utilitate.	556
Fides indici beneficiorum ex S. C. datur.	606
Fidenates agrum Romanum populantur.	21
Fidenates fusi a Romulo fugiunt.	21
Fidenates & Veji Etrusci sunt.	22
Fidenæ colonia Romana.	39
Fidenates, & Veientes fusi a Romanis fugiunt.	40
Fidenæ obsidentur a Ro.	112
Fidenæ & Veji ad Lartem Tolumnium deficiunt.	298
Fidenates Legatos Romanos interficiunt jussu Tolumnii.	298
Fidenates ac Veji bellum instaurant.	305.
Fidenæ vallo cinguntur a Romanis, & capiuntur.	305
Fidenates rebelles colonos novos Romanos occidunt, & Vejis se conjungunt.	319
Fidenatibus probra objecta a Romanis.	320
Fidenates & Veientes fusi a Romanis diffugiunt.	322

Index Rerum.

Fidenatum urbs, & castra a Romanis diripiuntur.	
322	
Fiducia mira S. P. Q. R. de prudentia Quinti Fabii Maximi.	763
Filius Licinii pro parte vicarius in tribunatu ponitur.	294
Filiarum Fabii Ambusti confabulationes.	493
Fioitimi Romanis negant frumentum in extrema necessitate.	292
Flamen Jovis assiduus.	28
Flamines tres Jovis, Martis, & Quirini.	28
Flamini Diali noctem unam extra Urbem manere nefas erat.	438
Flavia rogatio de supplicio Tusculanorum.	636
Fœcialis affert herbam ex arce vulsam.	33
Fœcialium Romanorum verba non audiuntur a Ve-jentibus.	317
Fœciales Romani a Samnitibus prohibentur Samnum adire.	739
Fœdus iſtum inter Æneam, & Latinum regem.	5
Fœdus inter Romanos, & Lavinium.	21
Fœdus & societas regni inter Romanos, & Sabinos.	20
Fœdus iſtum inter Romanos, & Albanos ante pugnam Tergeminorum.	33
Fœderis faciendi formula.	33
Fœdus renovatur inter Romanos, & Latinos perſuaſu Tarquinii ſuperbi.	74
Fœdus iſtum inter Romanos, & Latinos.	10
Fœdus Romanorum cum Ardeatibus renovatum.	286
Fœdus cum Carthaginienſibus iſtum a Romanis.	549
Fœdus a Romanis renovatur cum Samnitibus.	719
Fœdus injuſſu populi fieri nequit.	649
Fœdus negatur Samnitibus a Romanis, ſed induciæ biennii dantur.	676
Fœdus antiquum Samnitibus redditur a Ro.	719
Fœdus Marruciniſ, Marſis, Peligniſ, & Ferentiniſ datur a Romanis.	727
Fœ.	

Index Rerum:

Fœdus iſtum cum Veſtinis a Ro.	726
Fœdus iſtum cum Picenti populo.	738
Fœdus cum Lucanis iſtum a Romanis.	739
Fœmina primi mali labes & fomes.	66
Fœneratores multati.	759
Fœnus Unciarium fit.	537
Fœnus ex Uniciario Semunciarium factum.	549
Fons omnis juris publici, & privati ab legibus decem tabularum.	221
Fori in circo.	53
Fori Romani ornandi initium, cum tenſæ ducuntur.	709
Forma S. C. ultimæ ſemper neceſſitatis.	180
Forma ſcuti Samnitum.	708
Formula repetundarum rerum.	47
Formula deditionis.	56
Fortunæ muliebris templum.	142
Fortuna P. R. duos hoſtium exercitus conficit.	142
Fortuna Urbis Urbem tutatur ab Æquis, & Volſcis.	184
Fortuna virtutem ſequitur.	326
Fortuna occæcat animos, ubi vim ſuam ingruentem refringi non vult.	414
Fortuna non modo, ſed & ratio cum Gallis in Romanos.	416
Fortuna fortes adjuvat.	623
Fortuna per omnia humana maxime in res bellicas potens.	669
Foſſa Clœlia.	31
Foſſa Quiritium ab Anco facta.	49
Foſſæ Nepetis repletæ ſarmentorum faſcibus a Camillo.	456
Fraus & ira excæcat Lucanos.	620
Fraus Samnitum in Fregellanos.	661
Fregellanorum ſtrenua repugnatio in Samnites.	661
Fregellæ captæ a Samnitibus, receptæ a Ro.	688
Fremitus patrum pro quæſtoribus plebeis creatis.	351
Fremitus Romanorum in Caudino ſaltu deprehenſi.	

Index Rerum.

henforum.

645

Fremitus juventutis Romanæ ob bellum Vejis indicendum

356

Fræna equis detracta ut liberius in hostem procurrant.

321

Frumentum ex Etruria coemptum plebi Romanæ subvenit.

133

Frumenti vis ingens ex Sicilia Romam advecta.

134

Frumentum duplex in perpetuum assignatur militibus, qui cum Decio jugum montis super hostes ceperant.

566

Frumentatores Romani cæsi a Samnitibus.

634

Fuga sœda Romanorum a Gallis ad Aliam.

415

Fusus T. Manlii juvenis extra Vallum.

588

Furius legatus fratres consulis occiditur ab Æquis.

181

Furor tribunorum ple. ob repulsam à plebe datam filio, & fratri eorum.

326

Fustuarium meretur qui signa reliquit aut præsidio decedit.

370

G

Gabinus Sextum Tarquinium benigne suscipiunt.

75

Gabinorum stoliditas vastamenti Sexti Tarquinii capitur.

76

Galli ob dulcedinem frugum maxime vini in Italia venerunt primi.

409

Gallorum opes & abundantia.

411

Galli omen accipiant a Malensibus.

411

Gallorum formæ, & genus armorum Clusinos terrent.

412

Gallorum ferox responsum ad legatos Romanos.

413

Galli in armis jus habent, & omnia fortium esse ajunt.

413

Gallorum gens iræ impatiens.

415

Gallorum iter tumultuosum ad Romam.

415

Gallorum truces cantus & clamores.

415

Galli stupent ob victoriam repentinam de Ro.

417

Gall.

Index Rerum.

- Gallorum mos armorum cumulos coacervare. 417
Galli venerabundi intuentur seniores Romanos. 421
Galli ab oppugnatione Capitolii cum magna strage
dejiciuntur. 423
Gallorum natura, qualitas, & quantitas. 425
Gallorum gens non est religionis negligens. 427
Galli Capitolium clam nocte scandunt sagacissime;
429
Gallorum strages a Capitolio dejectorum. 429
Gallorum gens humori ac frigori assueta æstus into-
lerantissima est. 430
Galli ad unum omnes cæduntur a Romanis, duce
Camillo in Gabina via. 432
Gallorum nullus, qui mænia Romana intravit,
cædi superfuit. 434
Galli ad tertium ab Urbe lapidem via Salaria
castra ponunt. 521
Gallus eximie magnitudinis Romanos ad singu-
larem pugnam citat. 521
Gallus stolide lætus ab irrisu linguam exerit. 522
Gallus secundo Manlii ictu corruit. 522
Gallorum exercitus in Campaniam secedit sociis
Tyburtibus. 523
Galli Lavicanum, Tusculanum, & Albanum a-
grum populantur. 523
Gallorum omnis vis in impetu est, parva deinde
languescit mora. 526
Galli certaminis avidi ruunt in pugnam nec expe-
ctato signo. 530
Galli fusi a Rom. fugiunt, & castra amittunt. 530
Gallorum gens ferox & ingenii avidi ad pugnam. 543
Galli truci clamore aggrediuntur Romanos iniquo
loco & satis temere. 543
Gallorum strages a Romanis. 543
Galli belluæ appellantur a consule Ro. 544
Galli fusi a Romanis, ad arcem Albanam fugiunt.
544
Gallus magnitudine & armis insignis Romanos ad
fin-

Index Rerum.

singularem pugnam provocat.	547
Galli fusi ac dissipati a Romanis, ad mare inferum fugiunt.	648
Gallorum gens efferata.	601
Gallici motus fama Dictatorem dici facit.	605
Gallicus tumultus.	609
Galli accolæ Patavinos semper esse cogeant in armis.	725
Galli adempta pecunia Etruscos eludunt.	736
Galli inter ferrum & arma nati.	746
Gallorum equites capita Romanorum cæsorum pectoribus equorum suspendunt.	765
Gallorum prima prælia plusquam virorum, postrema minusquam seminarum.	767
Gallorum corpora intolerantissima laboris & æstus.	767
Gallorum vehicula Romanam aciem fundunt & dissipant.	768
Gallorum cuneus confertissimus sternitur a Ro.	769
Gaudium mirabile ple. Romanæ ob stipendium ex publico decretum.	358
Gaudium immensum Romæ ex Vejis captis.	395
Gaurus mons in Campania.	268
Geganius Cons. mira celeritate Volscos una nocte vallo cingit.	289
Geganius consul res Ardeæ componit.	290
Gellius Egnatius Samnis auctor belli.	770
Gallii & Sabellarum cohortium interventu, pugna recruduit inter Romanos & Samnites.	751
Gellius Egnatius moritur.	770
Genutius Cons. in insidias Hernicorum præcipitat, & occiditur.	517
Genutius Metius provocat Manlium consulis filium.	58
Gens Ausonum vix certo crimine deletur a Ro.	682
Geryon ab Hercule interemptus.	11
Gladius Hispanus ad propiorem habilis pugnam.	522
Gloria interdum spreta, cumulatior redit.	153
Gn.	

* *Index Rerum.*

Gn. Manlius faucius pugna excedit:	152
Gn. Manlius altero vulnere moritur.	153
Gn. Flavii acta notabilia.	721
Gracchus Clēlius Æquorum dux legatos Romanos eludit.	210
Gradus parendi in exercitu Ro.	632
Græcorum classis piratica oram Italiæ populatur.	545
Græci lingua magis strenui, quam factis.	612
Græcorum levissimi Parthorum gloriæ favent contra nomen Romanum.	678
Græcorum classis Thurias in Salentinis capit, & amittit.	724
Græci piratæ Patavinum agrum populantur.	725
Gratia mutua inter Romanos, & Latinos.	116
Gratia & honor interdum non cupientibus opportuniora.	359
Gratitudo matronarum Romanarum erga deos placatos.	395
Gratitudo S. R. erga Timasitheum bene meritum.	403
Gratitudo Camilli erga Ardeates.	424
Gratitudo commilitonum erga M. Manlium.	429
Gratitudo Romanorum erga Cæretes hospites sacrorum & sacerdotum.	433
Gratitudo Romanorum erga matronas suas.	434

H

H Asta a legato Romano emissa in fines hostium bellum jam indictum significat.	48
Hastati manipuli, & pubescentes juniores in prima acie ponebantur.	588
Heneti & Paphlagonia cum Antenore in Italiam.	4
Hercules Cacus interficit.	12
Herculis fabulæ sugillantur a T. Livio.	411
Herculis simulacrum in Capitolio positum.	718
Herdonius Sabinus cum manu exulum & servorum Capitolium occupat.	196
Herdonius interficitur.	200

Index Rerum.

Hefennii sententiæ duæ sapientissimæ de exerci- tu Romano ad Caudium capto.	647
Herminius moritur ex vulnere.	114
Hernicis & Latinis milites imperantur a Ro.	311
Hernici strenua eruptione Romanorum a castris re- pelluntur.	519
Hernicorum nobilium fortissima repugnatio in e- quites Romanos.	519
Hernici fusi a Romanis fugiunt, & castra amit- tunt.	520
Hernici a C. Plautio vincuntur.	531
Hernici victi, & subacti a Romanis.	531
Hernici omnes, præter tres populos, bellum Ro- manis indicunt.	714
Hernici omnes deduntur Romanis.	715
Hersiliæ preces ad Romulum conjugem.	12
Hetruriæ opes & fama.	5
Hetruscorum mos.	13
Hetrusci cælestium prodigiorum periti.	51
Hetrusci stupent de audacia Coclitis.	100
Hetruria tota in Romanos conspirat.	148
Hetrusci Romanos convitiis laceſſunt.	150
Hetrusci Janiculum occupant.	159
Hetrusci a Romanis fusi.	305
Hetruriæ trepidatio.	306
Hetruria Veji's auxilia negat in Romanos.	307
Hetruria commeatus per Tiberim Romam mittit.	348
Hetruria auxilium negat Vejentibus, donec sub rege sint.	362
Hetrusci ante omnes alios religionibus dediti.	362
Hetruriæ concilia.	737
Hetruriæ opes & potentia.	440
Hetrusci sub hasta venditi a Romanis.	447
Hetruscorum fuga, & cædes ad Sutrium a Ro.	455
Hetrusci omnes contra Romanos.	533
Hetruscorum arma terribilia.	689
Hetrusci fusi, fugati, & cæsi a Romanis castra amittunt.	701

Index Rerum.

Hetruscis literis erudiebantur olim pueri Romani, sicut postea Græcis.	701
Hetruriæ arva opulenta.	702
Hetruscorum aviditas pugnandi.	702
Hetruscorum sexaginta millia cæsa aut capta a Romanis.	704
Hetruscorum opes fractæ.	708
Hetrusci ex insidiis cladem sedam inferunt Ro.	728
Hetruscorum insidiæ eluduntur a Romanis.	728
Hetrusci fusi, & fugati a Romanis, castris exuuntur.	729
Hetruscorum fraus in Romanos fabricata juste evanescit.	736
Hetrusci nullo modo elici possunt ad pugnam a Romanis.	737
Hetrusci clam fugientes victoriam Romanis concedunt.	739
Hetruscorum agri, castella, & vici vastantur a Romanis.	740
Hetrusci, Samnites, Umbri, & Galli in Ro.	756
Hetrusci & Samnites fusi fugantur a Romanis.	752
Hetruscorum duo millia CC cæsi a Romanis in Volturnensi agro.	783
Hetruriæ defectio a Romanis.	796
Hibernacula primum a milite Romano facta.	362
Hister Tusco verbo Ludio vocatur.	511
Historiæ ambiguitas.	666
Historia anceps de quibusdã expeditionibus in Samnites.	717
Histriones unde dicti.	511
Homicidium falso objectum Cæsoni Quintio.	193
Horatiorum, & Curiatorum concursus, & pugna.	35
Horatius unus tres Curiatios conficit.	36
Horatius victor sororem transigit.	36
Horatii rei provocatio ad populum.	37
Horatius absolvitur a populo Romano.	38
Horatii Pulvilli in dedicatione templi.	97
Horatius in acie sedulus, laudat, increpat,	ca-

Index Rerum.

Attagat milites.	259
Hortana oppidum Æquorum recipitur a Romanis.	
217	
Hortamenta animis militum proficua.	527
Hortatio Junii consulis ad milites in insidiis Sannitum deprehensos.	693
Hortatio Q. Fabii ad milites suos contra Umbros.	
712	
Hortatio M. Attilii Cos. ad milites territos.	779
Hortensio trib. ple. humanitas in Sempronium.	332
Hospitalitas benigna Romanorum erga Hetruscos.	
107	
Hostes in civitatem accepti a Romanis.	49
Humanarum vitium modus aliqua virtute superatur.	356
Humiliatio patrum fremitum ple. Romanæ sedat.	25
Humilis satis superque est qui æquo jure in civitate vivit, nec inferendo injuriam, nec patiando etiam.	247
I	
Iactata a Plebe Romana in patres.	108
Iactata inter Hetruscos de Romanis.	150
Janus pacis ac belli index.	27
Jani templum bis clausum a Numa usque ad Augustum.	27
Icilius Virginie sponsus.	234
Icili verba animosissima ad Appium decemvirum.	236
Icilius potius mori vult, quam fidei suæ sponsæ deficere.	236
Icili familia infestissima patribus.	350
Idus majes solennes ineundis magistratibus.	223
Idus Decembres magistratibus ineundis solennes.	
374	
Illyrici, Liburni, & Istri latrociniis infames.	724
Imber victoriam dirimit Romanorum.	453
Imber victoriæ spem Romanis intercludit.	489
Imbrinum locus in Samnio.	644
Im,	

Index Rerum.

- Imperium non est experiendum, cujus vis est in
consensu obedientium. 169
- Imperium complurium in bello inutile est. 318
- Imperium id longe firmissimum est, quo obedi-
entes gaudent. 600
- Imperium militare firmatum est haud minus peri-
culo Fabii, quam supplicio Manlii. 633
- Imperator Samnitum in acie moritur. 640
- Imperia male parta, male gesta, male retenta ob-
ruerunt Appium. 697
- Imperium prorogatur Q. Fabio a S. R. 713
- Imperium prorogatur L. Volumnio ex S. C. & ple-
bis cito. 757
- Imperatoriae artis exempla quamplurima in Fabio
Maximo contra Gallos, & Samnites. 773
- Imperatoris est prudentis nihil inexplorato agere.
486
- Imperatores Romani, qui injussu Senatus trium-
pharunt. 783
- Incendium munitionum Romanarum circa Vejos.
370
- Increpatio Papirii Mugillani ad patres, & plebem.
334
- Increpatio imperatoris a militibus gratantur ac-
cepta. 403
- Increpationes Sulpitii Dictatoris ad milites in acie.
530
- Indignatio iusta filiorum Anci Martii regis. 58
- Induciae centum annorum dantur a Romulo Vejis
agro multatis. 22
- Induciae iterum datae Vejis. 162
- Induciae octo annorum datae Æquis ab Romanis.
316
- Induciae XX. annorum Vejis, Æquis autem trium,
a Romanis dantur. 323
- Induciarum pretium penditur Consuli Rom. a Sa-
mnitibus. 578
- Induciae annuae Samnitibus datae a Romanis. 636
- In-

Index Rerum:

Induciæ triginta annorum dantur a Romanis capitibus Hetruriæ.	704
Induciæ Hetruscis cum magna mercede dantur a Romanis.	711
Induciæ Hernicis datæ a Romanis cum magna tamen mercede.	715
Induciæ XL. annorum Hetruriæ capitibus datæ a Romanis.	783
Induciæ Faliscis datæ a Romanis magna cum mercede.	799
Ingeniis excellentibus ars citius deest qua civem regant, quam qua hostem superent.	147
Inopia frugum Romæ.	347
Inopes plebei Romæ usuris obruuntur, & nexum ineunt.	537
Insidiæ Tarquinio Prisco parantur ab Anci filius,	58
Insidiæ Fabiis positæ a Vejentibus.	157
Insuetitudo ducum Romanorum, & militum virtus.	486
Insignia magistratuum triumphantium.	731
Insolentia Galli gladium ponderi in despectum Romanorum addit.	431
Institutum consilium de Senatus consultis ad ædiles deferendis.	250
Insula in Tiberi unde coepit.	59
Interpretatio legis mala.	250
Interregnum unde appellatum sit.	25
Interrex consules creat.	285
Interregnum satis turbulentum.	334
Interrex comitia consularia habet.	346
Interreges tres.	449
Interreges octo.	534
Interreges undecim.	540
Interreges duo.	541
Interreges quatuordecim.	615
Interrogatio tribuni ple. ad primores patrum.	496
Invidia regni omnia infida & infesta, etiam inter domesticos facit,	59

Index Rerum.

Invidia M. Manlii in Camillum.	457
Invidia summa petit.	626
Joci militares inconditi in Camillum triumphan- tem.	433
Ira plebis Romanæ excitatur ob ferocitatem Corio- lani.	135
Ira ple. Romanæ in Camillum.	399
Ira Aruntis Clusini ob uxorem corruptam.	410
Ira & impetus Romanorum Samnites fundit.	561
Ira P. R. in imperatores, qui remp. temere guber- narunt, ultra multam non processit.	631
Iræ dulcedo interpolata.	664
Ira & vini amor imperatoriis virtutibus pernicio- sa.	621
Ironiæ patrum in plebem ob necem consulis ple- bei.	518
Judicia Dei justa in scelestos.	251
Judicium P. Romani fœdum de Agro Aricinorum, & Ardeatium.	275
Judicium P. Romani rescindi non potest a Senatu.	285
Judicium triste, & ipsis iudicibus invisum de M. Manlio.	472
Jugi forma.	214
Julia gens.	6
Julæ alpis saltus.	410
Juniores patricii plebi Romanæ infesti.	264
Junii Bubulci mira celeritas in Æquorum debella- tione.	724
Juno præcipue ex Vejis evocatur a Camillo.	394
Junonis ædes in arce Vejentana erat.	393
Junonis simulacrum cum summa veneratione ex Vejis Romam deferretur.	394
Junonis templum a Camillo votum, & dedicatum in Aventino.	395
Junonis ædes dedicatur.	407
Jupiter Indiges Æneas appellatus est.	6
Jupiter Feretrius.	17

Index Rerum.

Jupiter imploratur a T. Manlio in fœderum fractores.	583
Jupiter cum quadrigis in culmine Capitolii.	759
Jus civile vulgatur.	721
Jus gentium protegit legatos Tarquiniorum, licet hostiliter agant.	92
Jus jurandum exactum a Pop. Romano per Brutum consulem.	87
Juris jurandi reverentia maxima apud Rom.	203
Jus sacrificandi ad aram pudicitiae ple. cui datur.	758
Justitia, & fides insignia Camillo triumphanti decentiora, quam equi albi.	402
Justitium ex auctoritate patrum indictum.	179
Justitium indictum ob Æquorum varios tumultus.	91
Justitium indictum, & juniores sacramento adacti a Dictatore.	755
Justitium ob magnos tumultus indicebatur.	551
Juventas & Terminus non moti in augurio Capitolii.	440
Juventus Romana T. Manlio infensa.	596

L

L abor & periculum impenditur, unde honor & emolumentum speratur.	324
Labor & voluptas dissimillima natura societate quadam juncta sunt.	365
Laceratio fœda cadaveris Alexandri Epirensis.	616
Lacrymæ T. Manlii ob necem Decii collegæ.	593
Lacrymæ miserabiles M. Fabii pro filio in periculo capitis posito.	628
Lacus Curtius ab eventu Mutii Curtii Sabini.	12
Lacus in nemore Albano mirabiliter auctus.	383
Lacus Curtius secundus.	517
Lacus Vadimonis.	707
Lanuvini fidelissima diu urbs Romanis rebellat.	473
Lapidibus pluit.	552

Lar.

Index Rerum:

Largitio S. R. spernitur a plebe.	397
Largitio Carvili Cos. erga milites.	798
Lartēs Tolumnius singulari pugna victus occiditur ab Aulo Cornelio Cossō.	304
Lata in triumpho Papiri junioris de Samnitibus.	798
Lata in triumpho Carvili.	797
Latebræ Samnitum prævisæ a Q. Fabio Maximo.	345
Latinus rex Laurentum.	4
Latini filia Æneæ nubit.	5
Latini populi unde appellati sint.	7
Latinus rex moritur.	8
Latini in agrum Romanum incursionem faciunt.	46
Latini vincuntur ab Anco rege Romano.	48
Latinorum multa millia accepta in civitatem ab Anco.	48
Latini fusi & fugati a Romanis, castra amittunt.	114
Latini Volscos victos Romam mittunt.	116
Latini & Hernici a Volscis, & Æquis superantur.	185
Latinorum & Hernicorum purgatio de rebellione apud Romanos.	456
Latini & Volsci castra habent ad Satricum.	489
Latinorum & Volscorum castra capta, & direpta a Romanis.	490
Latinorum rabies Satricum incendit.	492
Latini ad unum omnes in Tusculo cæduntur a Romanis.	492
Latinorum responsum superbum, & rebelle ad Romanos.	546
Latini in Pelignos bellum vertunt.	368
Latini & Campani contra Samnites armantur.	578
Latinorum defectio a Romanis.	579
Latinos olim pudebat consanguineos esse Ro.	581
Latinorum vix quarta pars cædi superfuit ad Vulsivium.	591

Index Rerum.

Latini iterato prælio victi deduntur Romanis.	595
Latini rursus acie victi, & castris exuti Romanis deduntur.	595
Latinus ager, Privernas, & Falernus plebi Romanæ dividitur.	595
Latium & Capua agro multati a Ro.	595
Latium omne subactum a Romanis.	599
Laudatio solennis post mortem conceditur matronis Romanis.	434
Laudes amplissimæ Camilli.	510
Lavinium oppidum.	5
Lavinia filia Latini regis.	5
Lavicani Romanis novi hostes.	338
Lavicum a Romanis captum, ac direptum.	340
Laurentia Faustuli uxor.	8
Laurentes extra pœnam Latinorum fuerunt.	595
Lautulæ saltus insidentur a cohorte Romana.	570
Laus ingens L. Tarquinii magistri equitum.	212
Lectisternium primum Romæ.	381
Lectisternium causa pacis deorum exposcendæ.	511
Lectisternium ex monitu librorum Sibyllinorum ob pestilentiam.	381
Lectisternium quintum Romæ.	617
Lectorius manu promptior omnibus ætatis suæ.	166
Legatio Romuli ad finitimas gentes spernitur.	14
Legati Romani, & Albani invicem sibi bellum indicunt.	31
Legati Tarquinii Superbi regni recuperandi subdole consilia struunt.	91
Legati Porßenæ ad Ro.	105
Legatis Porßenæ Romani non respondent, sed ipsi ad eum legatos mittunt.	107
Legatus Romanus verba ad quercum dirigit.	210
Legati Romani Athenas missi ad leges Solonis scribendas.	218
Legati a S. R. ad milites in Aventinum missi.	243
Legati Ardeatium comiter auditi a S. R. ac dimissi.	

Index Rerum.

Legati castrenses Mamerci Dictatoris.	299
Legati Romani donum Apollini deferentes a piratis capiuntur.	403
Legati Clusini auxilium petunt a Romanis in Gallos.	412
Legatio Romana mitis ad Gallos Clusium oppugnantes.	413
Legati Romani ad Gallos, Gallis potius similes, quam Romanis.	413
Legati Romani contra jus gentium in Gallos pugnant.	413
Legationis jus externo suffragatur, non civi.	467
Legati Samnitum pacem a consule petentes ad Senatum rejiciuntur.	577
Legati Latini vix ab ira P. Romani salvantur.	584
Legatus Pyrrhi S. Rom. ex tot regibus constare dixit, quot Senatores habebat.	670
Leges datæ, quæ consulem a regni suspitione absolvent.	97
Lege Terentilla quid caveatur.	187
Leges X tabularum centuriatis comitiis perlatæ.	221
Leges decemvirales, in æs incisæ, in publico proponuntur.	254
Leges tres populares a Dictatore plebejo perlatæ.	597
Legibus solvi licet in casu opportuno.	741
Legio Romana a Gallis Senonibus penitus cæsa.	765
Legio linteata Samnitum unde dicatur.	786
Legum imperia potentiora, quam hominum.	86
Lex horrendi carminis de duumviris perduellionem judicantibus.	37
Lex de provocatione a magistratu ad populum.	97
Lex de iis qui occupandi regni consilia inissent.	103
Lex de Dictatore creando jubet consulares eligi.	111

Index Rerum:

<i>Lex Sacrata de tribunatu plebejo:</i>	131
<i>Lex Agraria primum promulgata.</i>	143
<i>Lex de tributis comitiis profertur.</i>	168
<i>Lex Terentilla.</i>	187
<i>Lex Acilia de Aventino publicando:</i>	219
<i>Lex, ut quod tribuni ple. jubegnt, populus re- neat.</i>	249
<i>Lex ne quis magistratum sine provocatione crea- ret.</i>	249
<i>Lex ut qui tribunis ple, Ædilibus, judicibus, de- cemviris nocuisset, capite plecteretur.</i>	250
<i>Lex de tribunis creandis.</i>	263
<i>Lex de connubiis, maxime nobilium, & plebis.</i>	282
<i>Lex ne tribuni ple. collegam sibi cooptarent.</i>	298
<i>Lex Æmilia de contractione censuræ.</i>	308
<i>Lex ne cui vestimentum album addere petitionis causa liceat.</i>	310
<i>Lex Curiata lecta est pro Camillo.</i>	428
<i>Lex de ære alieno commodius persolvendo pro- mulgata.</i>	494
<i>Lex ne quis plus quam quingenta jugera agri possideret.</i>	494
<i>Lex ut consulum alter ex plebe creetur promul- gata.</i>	494
<i>Lex de Decemviratu sacrorum plebi, & patribus communi profertur.</i>	507
<i>Lex vetusta de clavo figendo.</i>	513
<i>Lex de ambitu primum lata ad populum.</i>	531
<i>Lex de unciario scœnore perlata.</i>	531
<i>Lex de vicesima eorum qui manu mittuntur.</i>	532
<i>Lex cum pœna capitali nequis populum Roma- num sevocet.</i>	532
<i>Lex ut quodcunque postremum populus jussisset, id jus ratum esset.</i>	535
<i>Lex ne cujus militis nomen, nisi ipso volente deleatur.</i>	574
<i>Lex ne quis eundem magistratum intra X annos consequatur.</i>	575
	<i>Lex</i>

Index Rerum;

Lex ne scenerare liceat.	575
Lex ne duo magistratus uno anno ab uno cive geri possint.	575
Lex ut liceat ambos consules plebejos creare.	575
Lex devovendi sese superstitionibus scitens:	593
Lex ne quis, nisi qui noxam inieisset, necesse posset.	622
Lex nova semper derogat antiquæ.	697
Lex sacra Hetruscorum.	707
Lex de sacerdotiis plebi communicandis.	733
Lex de provocatione tertio renovatur a Valeria familia.	735
Lex Portia.	734
Liberi sequuntur patrem.	281
Liberalitas Decii erga commilitones.	566
Libertatis Romanæ origo inde est, quod imperium consulare annuum factum est.	87
Liberati a servitute in Civitatem accepti videntur.	93
Libertatis maxima custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas.	307
Libertatis Romanæ conditor Brutus.	632
Libertatis, licet infeliciter defensæ, Samnites non pœnitet.	774
Libri lintei.	294
Libri lintei in æde Monetæ repositi.	303
Licinii sententia tutior videtur, quam Apii.	392
Licinius de plebe magister equitum.	501
Licinius suapte lege damnatur ob fraudem in lege in- ventam.	533
Licinium genus civium Aretinorum præpotens in Aretio.	726
Lictores XII a Romulo sumpti, unde, & quara- tione.	13
Lictor repellitur a plebe.	125
Lictor repellitur a Volerone.	164
Lictores decemvirorum centum & viginti.	223
Lictor Appii repellitur a L. Valerio, & M. H.	

Index Rerum.

Ratio.	240
Lictor a Quæstore incassum mittitur ad militem.	
345	
Lictores a consulibus abeunt jussu Samnitum.	650
Limina ænea Capitolii.	759
Literæ ad Tarquinius ab conjuratis nobilibus juvenibus Romæ.	91
Literæ Camilli ad S. R. consulentis super præda Vientana.	391
Literæ laureatæ victoriam nuntiantes:	404
Literæ sunt una fidelis custodia rerum gestarum.	
442	
Literæ crebræ Appii ad S. R. de bello Hetruriæ ingravescente.	756
Lituus insigne auguris, erat baculus aduncus sine nodo.	26
Locus in circo Dictatoribus dicatur.	128
Locus idem, monumentum gloriæ, & poena M. Manlio.	472
Longula oppidum Volscorum vi capitur a Ro.	132
Lux matri arma data a consule.	577
Lucanorum fides cum fortuna mutabilis.	615
Lucani, Apuli fœdere in amicitiam Romanorum accepti.	617
Lucanorum nequissima fraus, & impostura contra Romanos.	610
Lucani opem orant a Romanis in Samnitum injurias, & arma.	739
Lucanorum seditiones per Q. Fabium Max. compresse.	749
Luceria infida a Romanis capitur cum maxima civium, & Samnitum cæde.	683
Lucius Tarquinius ambit Patres minorum gentium, ut rex evadat.	67
L. Quintius Cincinnatus Cæsonis pater pro filio precat.	193
L. Manilius Dictator Tusculi.	199
L. Sextius tri. ple. non sinit haberi comitia nisi Æ-	

Index Rerum.

dilium, & tribunorum ple.	495
L. Sextius, & C. Licinius per annos VIII continuos in tribunatu plebejo persistunt.	496
L. Manlius delectu acerbo juventutem Ro. exagitat.	513
L. Papirii libido, & scœdissimum facinus in adolescentem liberum.	621
Lucretia superat laudibus, & probis moribus regis nurus.	81
Lucretia solo dedecoris, & famæ timore expugnat a Sexto Tarquinio.	82
Lucretia se ipsam perimit.	83
Lucretiæ cognati omnes conjurant in Tarquinos.	83
Lucretius Urbis præfectus.	85
Lucretius Cos. cum ingenti præda, & majore gloria Romam redit.	138
Luctus & querelæ Romanorum sub jugo mittendorum a Samnitibus.	650
Luctus omnifariam Romæ ob turpem exercitus suæ deditionem.	651
Lucumo Demarati Corinthii fi. Romam commigrat.	50
Lucuno postmodo L. Tarquinius priscus vocatus est.	51
Lucus camœnis dedicatus.	29
Lucus Ferentinæ.	71
Lucus Petellini.	574
Ludiones ex Hetruria Romam acciti.	511
Ludi Romani, & Magni iidem sunt.	57
Ludi ab Tarquinio Prisco facti.	53
Ludi literarum Romæ.	234
Ludi ex S. C. a decemviris voti per secessionem plebis.	292
Ludi Romæ magno apparatu, & concursu finitimorum facti.	323
Ludi Capitolini.	433
Ludi scenici ad cœlestis iræ placamina instituti.	511

Index Rerum.

Iudi ex multatitia pecunia facti ab ædilibus plebis.	
759	
Lupa lactat pueros Romulum, & Remum.	8
Lupereal ludicrum.	8
Lupi in Capitolio visi.	215
Lustrale sacrificium.	40
Lustratus exercitus a Servio rege, sue, ore, & tribustauris.	63
Lustrum conditum quid sit.	63
Lustrum non licet condi, ob eadem consulis, & ob Capitolium eo anno captum.	205
Lustrum conditum.	200
Lycæus Pan ab Romanis Inuus vocatur.	9
M	
Macedones , & Thessali robur erant exercitus Alexandri.	673
Magistratus vitio creati abdicantur ex S. C.	366
Magister equitum inconsulto dictatore exit ad pugnam.	642
Majestas non est tuta sine viribus.	165
Majestas in vultibus Romanorum Gallos obstupescit.	421
Majestas dictatoriæ potestatis omnibus formidolosa.	465
Major dimicatio est cum proditione, & perfidia sociorum, quamcum hostibus.	40
Mala consilia pares eventus sequuntur.	454
Mala quæ sequuntur ex impunitate inobedientiæ.	632
Maleventum olim, nunc Beneventum vocatur.	687
Mamercus notabili exemplo dictatura se abdicat.	307
Mamerci ingens animus ad perferendam injuriam, ingentior ad propulsandam ignominiam ab ipsis hostibus suis.	308
Mamerci dictatoris hortationes ad milites suos facibus hostium exterritos.	321
Mamercus sextodecimo die, confectis hostibus, magistra.	

Index Rerum:

gistratu abijt.	322
Mamilii origo ab Ulyſſe, & Circe dea.	71
Mamilius tranſfigitur a T. Herminio.	114
Manes Virginiz feliciores mortuz, quam vivz.	255
Manilio Tuſculano civitas datur a Romanis.	215
Manliz genti Marci nomen perpetuo interdictum.	472
Manliana imperia horrenda.	588
Manubiz Pontinz vix ad fundamenta templi Capitoli ſufficiunt.	78
Manus tollitur in ſignum fidei promiſſz.	237
Marci Fabii Cos. verba, & facta ſtrenuiſſima in acie.	152
M. Fabius ob fratris & collegz funus, triumphum renuit.	153
M. Fabius Cos. faucios milites patribus, maxime Fabiis, curandos dividit.	153
M. Sempronio dies dicitur a tribuno ple.	332
M. Sempronio iterum dies dicitur.	336
M. Sempronius quindecim millibus zris damnatur.	336
M. Manlius Gallum a Capitolio deturbat.	429
M. Manlius ex patricio fit popularis.	458
M. Manlius centurionem ab zre alieno zre proprio liberat.	461
M. Manlius fundum ſui caput patrimonii præconi ſubjicit, ut plebi largiatur.	462
Marcus Manlius ante tribunal Dictatori ſiſtitur.	463
M. Manlius liberatur ex S. C.	466
M. Manlius patronum ſe proſtitetur plebis.	468
M. Manlio dies dicitur a tribuno ple.	479
M. Manlii decora, & inſignia quamplurima.	471
M. Manlius de ſaxo Tarpejo deſcendit.	472
M. Fabii captivi effugium a Calibus.	603
M. Valerius Gallum obtruncat.	547
M. Valerii trib. militum indoles.	547
M. Valerius Cos. ſuffectus Manlio miro oranium conſenſu.	737

Index Rerum.

Mare inferum & superum, Tuscum, & Adriaticum.	410
Mars Romanorum parens æquanimiter creditur.	2
Mars gladiatorum atrocissimus.	151
Marfi, Peligni, & Samnites acie victi a Ro.	710
Marfis subactis fœdus est redditum a Romanis.	720
Massilienses a Phocide profecti navali itinere.	411
Materis est lancea Gallica.	544
Materina plaga in Umbria.	712
Matres Romanæ erinibus templa verrentes, supplicant pro venia irarum cœlestium.	185
Matronæ Romanæ annum lugent Brutum.	95
Matronarum lætitia ex victoria equitum, quos amisses crediderant.	328
Matronæ Romanæ conferunt aurum ad donum Apollini fabricandum.	398
Matronæ, ut a sacro auro abstineatur, suum conferunt in mercedem Gallis pactam.	434
Matronæ Romanæ veneficiis damnatæ.	606
Matronæ stupri damnatæ, pecunia multantur a filio consulis.	773
Matutæ matris templum Romæ.	395
Matutæ templo in Satrico parçitur a Romanis.	550
Mecetranis Volscis pax datur a Romanis, agro tamen adempto.	121
Mediolanum conditum a Gallis.	412
Meduacus amnis apud Patavium.	725
Medullia urbs Latinorum munitissima.	49
Membrorum conspiratio in ventrem a Menenio conficta.	131
Menenius Agrippa orator ad plebem Romanam mittitur.	131
Menenii festivus sermo plebem Romanam placat.	131
Menenius moritur, & funus ejus publico plebis sumptu effertur.	133
Mens, non corpus peccat, & unde abest consilium.	

Index Rerum

lium, abest & culpa.	82
Merces seditionis proposita seditionem protinus ex- citat.	483
Merces induciarum exacta Hetruscis a Rom.	711
Metia, & Scaptia tribus Romæ.	605
Metius Curtius Sabinorum dux.	19
Metius Fufetius Albanorum fit Dictator.	32
Metius finitimos in Romanos stimulat.	38
Mevania urbs Umbrorum.	712
Mezentius Hetruscorum rex.	5
Milescitatus a consule non respondet.	124
Miles horridus esse debet, non cælatus auro, & ar- gento, sed ferro, & animis fidens.	708
Mille & DCCC equites in tribus centuriis Ro.	59
Mille pondo auri in redemptionem P. Rom. promit- titur.	431
Milonius Samnitum prætor.	594
Milonia Samnitum urbs vi maxima a Romanis ca- pitur.	776
Milites Romani in X viros ira accenduntur pro Vir- giniq.	242
Milites virtutem Camilli & oderant, & miraban- tur.	400
Milites Romani errore clamoris territi, invito du- ce, præsidium derelinquunt.	406
Militum animi Papirio infensi.	634
Milites indignati in imperatorem ex industria tor- pent in acie.	634
Milonia, Plestia, Frefilia urbes ex Marfis captæ a Romanis.	727
Minæ tribunorum ple. ludibrio habitæ.	292
Minturnæ urbs confugium Latinorum.	693
Minturnæ ad ostium Liris flu. colonia Romana.	756
Miæutius consulatu se abdicat jussu Dictatoris.	214
Minutii præfecti annonæ delatio ad S. R. de Spur. Mælio.	294
Minutius aurato bove donatur.	297
Minutia Vestalis viva defossa.	

Index Rerum.

Moderatio tribunorum ple. laudabilis.	256
Modestia Voluminii sententiæ Fabii subscribit, licet collegium suum a Fabio renuatur.	757
Monumenta culti, & neglecti numinis a Camillo exposita.	436
Morbi a pecoribus in homines vulgati.	316
Morbi non abiguntur ludorum superstitionibus.	511
Mores improbi decemvirorum.	236
Mors pro patria præclara est.	649
Mos vendendi bona Porſenæ unde inolevit.	106
Mos Faliscis idem est, qui & Græcis in pueris erudiendis.	400
Mos Tuscus choreas ducere ad tibicinis modos.	511
Mucamis oppidum Volſcorum capitur a Ro.	132
Multa a Romanis imposita Heſturix capitibus pro induciis.	783
Muliebris ploratus pro cæde Virginix.	240
Mulierum ritus est altercari.	268
Mulierum Romanarum miserabilis fletus.	419
Muliebris animus mobilis parvis rebus.	493
Multitudo regenti similis.	403
Munimenta aucipitia Romanorum ad Vejos.	362
Munimenta armis, non arma munimentis tuta esse debent.	779
Munificentia C. Martii Cof. erga milites.	532
Munificentia legionum Romanarum erga consocios Decii.	566
Munificentia Papirii, & Carvili consulum erga milites.	795
Murgantia urbs Samnitum uno die expugnatur a Romanis duce Decio.	747
Murtia est eadem, quæ & Venus.	49
Mussiones plebis favorabiles de Cof. pleb.	545
Mutius adolescens Cofs. alloquitur.	103
Mutius scribam pro Porſena obtruncat.	103
Mutius dexteram torret.	104
Mutii commentum Porſenam perterret.	104
a obſequentia consulum.	271.

N

- N** Arnia dicitur a Nare flu. præterlabente. 736
 Necessitas belli humana consilia non expectat.
 354
 Negligentia Sempronii Cos. in ordinanda acie. 326
 Negligentia tribunorum militum in delectu habendo contra Gallos. 415
 Neglectus suimet, & constantia maxima Spu. Postumii. 654
 Nepete & Sutrium, claustra, & portæ sunt Hetruriz. 455
 Nepete per prodicionem Hetruscis deditur. 456
 Nepete colonia Romana deducitur. 217
 Neptuno equestri ludi solennes. 14
 Nequinum olim, ubi nunc Narnia. 735
 Nequinum per prodicionem capitur a Romanis. 736
 Nerulum Lucanorum oppidum vi capitur a Romanis. 776
 Nexi cujusdam facies miserabilis iras pl. Romanæ in patres accendit. 117
 Nexi ob res alienum solvuntur. 118
 Nexi ad militiam scribuntur. 120
 Nihil carius humano generi, quam societas liberorum. 14
 Nihil firmitus ad tuendam remp. concordie collegio. 757
 Nobilium adolescentium conjuratio de regibus recipiendis. 91
 Nobilitas consulem plebejū plebi concedit. 508
 Nola capitur a Ro. 688
 Nomen Tarquiniorum invisum P. R. consuli obest. 88
 Nomina Decemvirorum. 219
 Nortia Hetrusca dea. 513
 Novendiale sacrum quid sit, & unde susceptum sit a Romanis. 44

Index Rerum.

Nox interdiu visa intendi.	558
Nox pugnam Romanorum, & Samnitum dirimit.	679
Nox ex incerto omnia majora territis ostendat.	681
Nox protegit a Romanis Tuscos mori obstinatos.	695
Numa falso discipulus Pythagoræ creditus.	25
Numa rex Romæ eligitur.	26
Numa rex declaratus.	27
Numa in primis deorum metum P. R. injiciendum retur.	27
Numa defuncto ad interregnum res redit.	30
Numen cœleste rebus humanis interesse visum.	29
Numerus Minervæ est inventum.	513
Numerus augurum, & pontificum augetur.	731
Numicus fluvius.	6
Numitor rex Albæ salutatur.	10
Numinis spreti merces.	136
Numitii Latinorum imperatoris consilium de bello instaurando.	594
Nuntius ad Virginium in castra missi.	235
Nymphii astutus Prætores Samnitum decipit.	618
O	
Objecta Metio Fufetio a Tullo rege.	41
Objecta Virginio, & Icalio ab Appio Decemviro.	238
Objecta Decemviris a S. R.	246
Objecta tribunis ple. a consule.	266
Objecta M. Manlio ab accusatoribus.	471
Objecta L. Manlio imperioso a tribuno ple.	513
Objectio Dictatoris in M. Manlium.	461
Obsecratio P. R. Duumviris præeuntibus.	304
Obsidetur Capitolium a Gallis.	421
Obsides DC. equites Samnitibus dati a Romanis ad Caudium.	649
Ocriculani in amicitiam accepti a Romanis.	712
Odium inter patres, & plebem Romanam propter nexos ob æs alienum.	117
Odia	

Index Rerum

Odia finitimorum in Romanos Romanam indige- re cogunt.	134
Odium militum in consulem satis injustum.	147
Ossilii Campani verba prudentissima de Romanis, ob ignominiam Caudinam ægris.	692
Olympias mater Alexandri Mag., soror Alexandri, Epirensis.	617
Omen perpetuitatis ex sede Termini non mota.	78
Omen ex capite humano integra facie invento.	78
Omen ex lapsu Camilli.	393
Omen a voce: hic manebimus optime.	441
Omen ab nomine agri Insubrii.	411
Omen diversum captum ex Cerva, & Lupo.	766
Omnia prospera eveniunt sequentibus deos, ad- versa autem spernentibus.	435
Opera ple. Romanæ in templi ædificatione.	78
Opera ingentia munitionum a Ro. edita circa Ve- jos.	362
Opifices & sellularii, genus minime idoneum mi- litæ.	609
Opinio non admissa, quod Postumius filium securi percussit.	315
Oppia Vestalis damnata.	145
Oppida septem Latinis adempta a Tarquinio Pri- sco.	56
Oppida undecim a Coriolano Romanis adem- pta.	139
Oppida XLI. Æquorum intra LX. dies capta a Ro- manis.	720
Oppugnantur castra Volscorum acriter a Rom.	314
Oppugnatio Romanorum irrita in arcem Carven- tanam.	352
Oppugnatio in Anxurem a Fabio Ambusto.	357
Oppugnatio assidua Romanorum in Contae- bram.	
Oppugnatio strenua Romanorum in Cominium.	793
Optimates Romæ se potius morituros, quam Ve-	

Index Rerum.

jos transmigrant.	397
Oratores, & sacerdotes Romani (preti a Coriola-	
no.	140
Oratio, & vaticinium Proculi Quirites consola-	
tur.	23
Oratio Metii Fufetii ad Tullum Hostilium.	31
Oratio Tulli in damnatione Metii Fufetii.	40
Oratio Tarquinii ad patres adversus Servium.	68
Oratio Turni Herdonii in Tarquinius Superbum.	
71	
Oratio Sexti Tarquinii fallacissima ad Gabinos.	75
Oratio mitis Servilii Cos. ad Romanam ple.	117
Oratio Coriolani ferox in tribunitiam potestatem.	
138	
Oratio fraudulenta Aetii Tullii ad Cos.	137
Oratio Accii Tullii ad Volscos iram eorum in Ro-	
manos accendentis.	138
Oratio Veturiæ matris ad Coriolanum filium.	141
Oratio P. Valerii Poplicolæ ad ple. Romanam.	198
Oratio I. Quintii Cincinnati Cos. acerba in patres	
& tribunos plebis.	201
Oratio L. Q. Cincinnati vehemens in patres.	204
Oratio M. Horatii in S. R. contra X. viros ferocis-	
sima.	218
Oratio modesta C. Claudii ad Appium nepotem	
Decemvirum.	229
Oratio L. Cornelii in S. R. pro Decemviris.	229
Oratio Virginii in Appium accusatoria.	251
Oratio Virginii in Appium nequicquam provocan-	
tem ad ple.	253
Oratio Horatii Cos. ad milites suos.	259
Oratio T. Quotii Cos. luculentissima, & sapien-	
tissima ad P. R.	266
Oratio C. Canuleii tribuni ple. in Cos. ad P. R.	278
Oratio Cincinnati Dictatoris in Sp. Mælium.	296
Oratio Mamerci Dictatoris ad P. R.	319
Oratio Julii trib. ple. interrogatoria ad Tempa-	
nium contra Cos.	329
Ora-	

Index Rerum:

Oratio Tempanii ad tri. ple. militariſter gravis.	330
Oratio Sexti tribuni plebis in Poſtunium tribunum militum.	344
Oratio Servilii Ahalæ in collegas tribunos militum.	354
Oratio tribunorum ple. ad P. R. in optimates.	362
Oratio Appii Claudii ad P. Romanum.	364
Oratio brevis C. Servilii Ahalæ in trib. ple.	374
Oratio P. Licinii ad P. Ro.	391
Oratio juſtiſſima Camilli ad pædagogum proditorum.	406
Oratio Falſcorum legatorum ſeſe dederunt in S. R.	402
Oratio Camilli ſapientiſſima ad Ardeates.	424
Oratio Camilli ad S. P. Q. R. in tribunos pl.	433
Oratio Camilli ad S. R. & tribunos collegas gratiarum actione plena.	450
Oratio Camilli ad milites ſemiterritos.	452
Oratio A. Cor. Coſſi Dictatoris ad milites hortatoria.	459
Oratio M. Manlii ad Dictatorem A. Cor. Coſſum reſponſiva.	464
Oratio M. Manlii ſeditioſa ad ple. Romanam in patres.	466
Oratio Camilli ad Tuſculanos brevis, ſed notabilis.	478
Oratio Dictatoris Tuſculani ad S. R.	480
Oratio Appii Claudii Craſſi, nepotis decemviri in L. Sextium, & C. Licinium.	503
Oratio Sexti Tulli ad C. Sulpitium Dictatorem.	527
Oratio ſupplex legatorum Campanorum ad S. Rom.	553
Oratio Valerii Corvini ad milites in Samnites.	554
Oratio Decii ad centuriones cum prudenti conſilio.	563

Index Rerum:

- Oratio Decii ferocissima ad commilitonēs in extrē-
ma necessitate. 565
- Oratio lenis Val. Corvini Dictatoris ad seditiosos
milites. 572
- Oratio T. Quintii lacrymosa ad milites seditiosos.
574
- Oratio ferox, & consilium audax Annii Prætoris
Latini ad Latinos. 580
- Oratio & Capitalis sententia T. Manlii in filium,
qui injussu pugnaverat. 587
- Oratio L. Furii Camilli ad S. R. super pacatione La-
tinorum. 599
- Oratio humilis Fundani senatus ad Plautium Cos.
608
- Oratio Plautii Cos, in senatu de Privernatibus con-
sulens. 611
- Oratio Fabii Rutiliani opem militum implorantis
contra iram Dictatoris. 616
- Oratio M. Fabii pro filio in Dictatorem Papirium.
630
- Oratio Papirii in Fabium majestate dictatoria di-
gnissima. 633
- Oratio luculentissima Pontii imperatoris Samnitum
ad Samnites. 642
- Oratio Lentuli ad Romanos in Caudio interclu-
sos. 648
- Oratio Spu. Postumii gloriosa. 654
- Oratio Pontii imperatoris Samnitum ad Feciales
Romanos. 659
- Oratio Quinti Fabii Dictatoris ad milites educen-
dos in hostes ad Soram. 679
- Oratio C. Menenii Dictatoris innocentiam suam de
ambitu purgantis. 685
- Oratio P. Sempronii trib. ple. vehementissima in
Appium Claudium. 696
- Oratio P. Decii Muris in Appium Claudium. 731
- Oratio Samnitum ad Hetruscos. 746
- Oratio Papirii secundi ad milites pugnatuuros in
Sa.

Index Rerum.

Samnites.	787
Ordo in magistratu Decemvirorum.	220
Ordo aciei Romanæ, & Latinæ.	589
Oscæ linguæ gnari exploratores opportuni Volu- minio Cos.	754
Ostia ab Anco Rege ædificata.	49
Ovatio Fabii Ambusti.	524
Ovius Pactius Sacerdos Samnis.	785
P	
P acem volunt etiam qui vincere possant.	374
Pacis conditiones inter Romanos, & Porse- nam.	704
Pacta Samnitum Romanis debita.	635
Palatinus mons.	8
Palatinus mons primus munitur a Romulo.	9
Palæopolis haud procul ubi nunc Neapolis.	612
Palæopolitani agrum Falernum, & Campanum po- pulantur.	612
Palæopolis a Rom. capitur arte Charilaj, & Nym- phii.	619
Palma victoribus data more Græco.	800
Paludamenta consulibus detracta.	650
Pandosia urbs in Epiro, & in Lucanis.	615
Panis projectus in Gallos a Romanis famescientibus.	430
Papirii severa indignatio in Gallum promulcentem sibi barbam.	412
Papirius Cur. suæ tempestatis clarissimus impera- tor.	623
Papirius Cur. iratus in Fabium terribiliter, ab Ur- be proficiscitur.	642
Papirii verba in Fabium Rutilianum.	627
Papirius magistro equitum imperat, ne vocem ul- lam emittat, nisi ad interrogata.	628
Papirii ira in Fabium magis concitatur precibus, quam placetur.	629
Papirii velocitas Fabium subinde assequitur.	629
Papirius pronuntiat sententiam de Fabio dignam am.	

Index Rerum.

amplissimo imperatore.	833
Papirii apostropha ad Fabium.	633
Papirii Cur. denuntiatio ad Samnites in Luceria.	665
Papirii dictum familiare ad equites.	668
Papirius Cursor Alexandro Magno par.	668
Papirius Curs. a Q. Fabio inimico Dictator dicitur.	706
Papirius Dictator indignatur, quod a magistro equitum victoria incipiat.	709
Par nobile imperatorum Romanorum.	623
Parva nonnunquam causa rem ingentem molitur.	493
Pastorum facinus audax in Tarquinium Priscum.	58
Patavii solenne Ludicrum victoriae ergo.	725
Pater patratus ad iusjurandum sancendum.	33
Pater Cæsonis pro filio cogitur crudeliter vades persolvere.	194
Pateræ auræ ante pedes Junonis a Camillo projectæ.	447
Pateræ aureæ ad ædem Cereris.	759
Patres, & patricii unde appellentur.	13
Patribus, & equitibus loca distincta in Circo.	53
Patres conscripti unde vocentur.	87
Patricii juniores modeste impetus suos in plebem temperant.	195
Patricii, & consulares a tribunis cooptati.	263
Patritii ingenui.	733
Patriæ memoria dulcis.	449
Patres censent, populus jubet bellum Samnitibus.	739
Pauperes satis stipendii pendunt, si liberos educant.	99
Pax Latinis datur a Tarquinio Prisco.	56
Pax datur Æquis a Ro.	208
Pax datur Volscis, & Aequis a Ro.	396
Pax datur Faliscis a Ro.	402

Index Rerum:

Pax Latinis petentibus gratanter datur a Ro.	525
Pax Cæritibus supplicibus datur.	539
Pax Caudina per sponfionem facta est.	649
Pax negatur Hetruscis, induciæ tamen biennii dantur a Romanis.	729
Pecunia captiva seponitur a Tarquinio Superbo ad ædificationem templi Capitolini.	75
Pædagogi proditoris scelus.	401
Pedum oppidum Latinorum capitur a Rom.	598
Perfidia Samnitum Fregellanos concremat.	661
Periculum publicum privato sæpe implicatur.	451
Pertinacia insita familiæ Appiorum.	699
Pertinacia Samnitum in prælio.	742
Perseverantia in omnibus necessaria.	569
Perseverantia consulum tribunos ple. vincit.	536
Perusia, Croton, & Arretium capita Hetruriæ.	704
Perusini redimuntur singuli æris trecentum decem.	773
Pestilentia ingens Volscos ab armis retrahit.	134
Pestilentia ingens Romæ, & circum circa.	304
Pestilentia Romæ dirimit certamina tribunorum ple.	347
Pestis in agro Romano ob siccitatem.	407
Pestilentia, & fames in castris Gallorum.	430
Pestilentia Romæ creditur orta ob supplicium M. Manlii.	472
Pestilentia urens Romæ.	800
Pestilentia clavo fixo ab dictatore sedata dicitur.	512
Phalanx Macedonica.	674
Piacularia sacra Horatiæ genti tradita.	38
Piacula magis animos Romanorum afficiunt, quam morbi corpora.	512
Picentes nuntiant Romanis, Samnites ad rebellionem spectare.	738
Pietas P. R. erga Cærites, beneficia vetera maleficiis novis præponit.	539

Index Rerum.

Pila Horatia, locus extra Urbem.	37
Pilenta, & carpenta matronis Romanis concessa.	398
Pili vehemens ictus.	674
Pythagoras quo tempore, & ubi floruit.	25
Plebs Romana fremit ob desiderium regis.	25
Plebe Romana furente timor a debitoribus in creditores vertitur.	123
Plebs Romana aspernatur largitionem Cassii Cos.	143
Plebs Romana tribunis suis irascitur.	164
Plebs Ro. tam æquis auribus audit laudationem Appii mortui, quam vivi accusationem audierat.	172
Plebs confert in funus Valerii Cos.	200
Plebs Ro. crudeliter affligitur a Decemviris.	224
Plebis Romanæ alacritas ad nomina danda.	254
Plebis Ro. libertas insolens in patricios.	265
Plebis Ro. indignatio ob responsum consulum intempestivum.	285
Plebis Ardeatinæ scævitia in patricios suos.	286
Plebis Romana ægerime fert supplicia interfectorum Postumii.	345
Plebs Romana ultro, & certatim sese offert ad obsidionem Vejorum.	371
Plebs Romana vix manibus temperat in rixa.	398
Plebs Romana Fabios petitos ad supplicium a Gallis tribunos militum creat.	414
Plebis Romanæ mœstitia ob vincula M. Manlii.	465
Plebs Romana scœnore opprimitur.	489
Plebs Romana miseriis attrita, non audet ad magistratus aspirare.	493
Plebs Romana concedit nobilibus unum prætorem patricium, qui jus in Urbe dicat.	508
Plebejus magistratus non pareat patriciis.	309

Index Rerum:

Plebei viri summis magistratibus defuncti.	731
Plebiscitum novum, quod nullus magistratus sit sine provocatione.	249
Plebiscitum ne quis patricius in arce aut in Capitolio habitet.	472
Plebiscitum de Duumviris navalibuss.	691
Plistia obsidetur a Samnitibus.	677
Pluvia lapidea in monte albano.	41
Pœnæ in noxios nulli gentium mitiores placere, quam Romanis.	42
Pœna ultima remittitur M. Claudio ab ipso inimico.	255
Pœna indicta senatui Veliterno, si fines præfixos transgrediatur.	600
Politorium urbs Latinorum vi capitur ab Anco rege.	49
Politorium dirutum ab Anco.	49
Pollæ tribus sententia severior de Tusculanorum supplicio.	637
Pomœrium quid, & unde dicatur.	63
Pometia, & Cora ad Auruncos deficiunt.	109
Pometia deditur Romanis, cædibus scædatur, & diruitur.	110
Pondera iniqua a Gallis allata in damnum Romanorum.	431
Pons publicus super Tiberim.	49
Pons publicus pene hostibus iter dedit in Rom.	99
Pontificis officia.	28
Pontifices, & augures a Numa creati.	280
Pontifices octo Romæ.	734
Pontius Cominius cortici incubans, per Tiberinam ad Urbem a Vejis desertur, & in Capitolium obsessum penetrat.	428
Pontius Samnitum imperator.	642
Pontius Herennium Patrem consulit super exercitum Romano ad Caudium intercluso.	646
Pontius jubet lictorem demere vincula Romanis sponsoribus deditis.	658

Index Rerum.

- Pontius Herennii** filia Romanis sub iugum mit-
 titur. 665
Pontia insulae Volscorum. 689
Popillius Cos. laevum humerum matri trajectus.
 544
Popillius Cos. praedam Gallicam militi concedit.
 544
Populus Romanus terrarum princeps. 1
Populus Romanus in ignominiam Cos. dedicatio-
 nem ædis Mercurii centurioni mandat. 122
Populi Gallorum a Belloveso in Italiam traducti,
 411
Populi finitimi a Romanis subacti usque ad bel-
 lum Samnitum. 558
Populus ullus, aut homo, non diutius, quam
 necesse fuerit, permanebit in ea conditione,
 ejus cum poenitet. 611
Populus Romanus ab aspectu Capitolii abducitur,
 ut integrius judicet de M. Manlio. 471
Porcus in foedere ictus. 34
Porcus a foederalibus feriebatur in foederum san-
 ctione. 649
Porta Carmentalis exeunt Fabii CCC in Veientes.
 156
Porta Flumentana Romæ. 473
Porfena rex Clusii Romam obsidet. 101
Porfena Mutii virtutem stupens, illæsum dimittit.
 104
Porfena virtutem Clæliæ admiratus, eam remu-
 nerat. 105
Porfena obsides, & agrum Veientem Romanis
 gratis restituit. 106
Postumius damnatur decem millibus æris. 331
Postumia vestalis causam dixit, & absoluta est. 336
Postumii Regillensis prava mens, & perfidia. 344
Post. trib. militum ob crudelitatem suam a mili-
 tibus lapidatur. 345
Postulata modesta plebis Romanæ a patribus. 246
 Poti.

Index Rerum:

Potitii & Pinarii maximæ in Urbe familiæ.	18
Potitiorum familiare sacerdotium ad aram Herculis.	690
Potitii omnes intra annum moriuntur, ob sacrificium Herculis servis commissum.	690
Prædatores Hetrusci cæduntur a Romanis.	102
Præda ingens ex agris Æquorum acta a Ro.	172
Præda ex Æquis parta Cincinnati militibus tantum concessa.	214
Præda vendita, & in ærarium redacta, milites in consulem irritat.	280
Prædæ ingentes ex Capenatibus, & Faleriis a Ro.	390
Prædæ restituendæ & dividendæ ratio, & mos Romanorum.	391
Præda ex Samnitibus parta, tota militibus datur a Valerio Cos.	566
Præda ex Vestinis capta ob virtutem militi conceditur.	642
Præda, signa, arma, equites obsoles, omnia denique ad Caudium amissa, a Romanis recipiuntur.	665
Præda inestimabilis a Boviano avecta Ro.	692
Præda ingens ex Hetruriæ agris abigitur a Romanis, cæsis agrestibus.	702
Præda Murgantiæ consilio Decii venditur a militibus Romanis.	747
Prædones Tarquinienses opprimuntur, spoliantur, obtruncantur a Ro.	372
Prædones Galli, & Græci ancipiti pugnant eventq.	483
Præfectus annonæ Romæ.	292
Præfecti Capuæ creati cœpti.	675
Prælium atrox optimatum Ardeæ, & plebis.	288
Præmia indici conjurationis nobilium juvenum data.	93
Præmia indicibus conjurationis servorum data.	337
Præmia proditori Artenæ data.	360

Index Rerum.

Præmia militaria haudquaquam spernenda.	772
Præneste a Romanis deficit.	112
Prænestinorum defectio vix a S. R. creditur.	474
Prænestini sola multitudine confidunt.	474
Prænestini infecto agmine usque ad portam Collinam signa inferunt.	484
Prænestinorum inanes cogitatus, & spes.	484
Prænestini victi fugatique a Romanis castra amittunt.	485
Præneste deditur Romanis.	486
Præsidium Romanum Anxuri oppressum per proditionem.	372
Prætor Senatum in Curiam vocat.	226
Prætor Romanus Græcos prædones litteribus Italiae arcere jubetur a Senatu.	547
Prætores Latini duo Romam citantur a Senatu Romano.	580
Prætor Romanus signum dabat quadrigis emissionis.	641
Prætor Prænestinus ultimi supplicii timore perfunditur a Papirio.	668
Prata Mutia.	105
Prata Quintia.	211
Preces Romuli ad Jovem pro fuga suorum.	18
Preces flebiles patris Horatii ad populum Romanum pro filio reo.	37
Preces Coclitis ad Tiberinum flu.	180
Preces P. R. pro Fabiis.	155
Preces patriciorum ad plebem, ne rogationem ferri patiatur migrandi Vejos.	407
Preces M. Manlii, dum in vincula duci jubetur.	464
Preces L. Furii ad milites suos fugientes.	476
Preces humilissimæ legatorum Cæritum ad P. R.	538
Preces cassæ legatorum castrensem pro Fabio ad Dictatorem.	629
Preces P. R. tribunorum plebis, & M. Fabii senis pro filio ad Dictatorem.	631
Pre-	

Index Rerum.

Præces legatorum, & tribunorum militum Appiani exercitus ad Volumnium Cos.	750
Precum vis maxima apud deum, & homines.	633
Primus Pontifex Martius M. Filius.	28
Primi consules.	86
Primi trib. mil. consulari potestate vitio creati, magistratu abeunt.	281
Primus de plebe consul.	508
Primus prætor Romæ.	508
Primi ædiles curules.	509
Primum pilum.	509
Primus prætor de plebe.	602
Prima imperii prorogatio post consulatum P. Philoni contigit.	619
Primum bellum Punicum per XXIV. annos effebuit.	674
Prima S. R. lectio.	690
Primi pontifices, & augures plebei.	734
Principes manipuli.	588
Privatæ res semper officere, officientque publicis consiliis.	126
Privernatum & Veliternorum incurfio repentina in agrum Romanum.	531
Privernum deditur Ro.	532
Privernates Norbam & Setiam populantur.	576
Privernum capitur a Romanis, & duæ partes agri ejus adimuntur.	576
Privernates acie victi a Romanis, castra deserunt	608
Priverni capti mœnia diruta a Ro.	608
Privernas senatus trans Tiberim relegatur.	610
Privilegium tibicinum in Roma.	691
Probra crudelitatis Appii.	251
Probra omnia Appiæ familiæ commemorantur a tribuno ple.	697
Procella effusa ingenti fragore cœli inter testationem fœderum a Latinis ruptorum.	383
Prodigia eo quod sacra Romana non rite fierent.	145

Index Rerum.

Proverbium , res ad Triarios redit.	389
Providentia S. R. in summa angustia ad plebem conciliandam.	99
Providentia Q. Fabii in re trepida.	186
Providentia consulum in hostium exercitibus segregandis.	765
Provocatio nulla a Dictatore.	111
Provocatio vana M. Fabii pro filio ad P. R. ab Dictatore.	630
Prudentia consulum cupiditatem pugnae acuit militibus.	150
Prudentia M. Valerii Dictatoris agmem retentat impetuosum.	728
Publicolæ cognomen Valerio unde.	97
Publius Valerius Cos. Sabinorum castra improvisus capit.	161
P. Valerius Cos. interficitur.	202
P. Volumnii consilium sapiens in cadavere consulis obtegendo.	200
P. Numitorii decora objecta Spu. Oppio.	255
Publicolarum vetustum familiæ cognomen.	509
Pudicitiam plurifaciunt Romani, quam vitam.	136
Pueri Silviae in Tiberim expositi.	8
Pugnandi series consueta Romanis.	588
Pugna Romanorum, & Sabinorum.	55
Pugna Romanorum, & Fidenatium.	22
Pugna Romanorum in Fidenates, & Vejentes.	40
Pugna atrox Romanorum, & Sabinorum ad Silviam malitiosam.	344
Pugna, & victoria Romanorum de Sabinis.	55
Pugna Romanorum in Vejentes, & Tarquinienles.	95
Pugna acris Romanorum, & Latinorum ad Lacum Regillum.	112
Pugna Romanorum, & Volscorum.	128
Pugna atrocissima Romanorum, & Hetruscorum.	151
Pugnae duæ Romanorum, & Hetruscorum ante Ro.	

Index Rerum.

Romæ portas.	159
Pugna vehemens Romanorum & Æquorum in Algido.	178
Pugna Romanorum in Æquos, & Volscos acerrima.	257
Pugna acerrima Romanorum, & Sabinorum.	260
Pugna atrocissima Romanorum in Æquos, & Volscos ad Corbionem.	271
Pugna acris Romanorum in Lartem Tolumnium.	300
Pugna terribilis Romanorum in Æquos, & Volcos.	313
Pugna acerrima Romanorum in Fidenates, & Veientes.	320
Pugna terribilis Romanorum, & Volscorum.	326
Pugna secunda Romanis in Volscos inter Ferentinum, & Ecetram.	369
Pugna nocturna Romanorum in Æquos.	404
Pugna Romanorum, & Gallorum ad Aliam.	417
Pugna Romanorum in Volcos, Latinos, Hernicos.	457
Pugna Romanorum in Volcos, Latinos, Hernicos, Circeienses, & Velitrenses.	459
Pugna Romanis prospera ad Velitras.	474
Pugna acerrima Romanorum, & Volscorum ad Satricum.	475
Pugna Romanorum, & Prænestinorum ad Aliam.	485
Pugna Romanorum in Volcos, & Latinos ad Satricum.	489
Pugna Romanorum, & Latinorum in Tusculo.	491
Pugna singularis, & victoria de Gallo provocante.	522
Pugna acerrima Romanorum, & Hernicorum.	520
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.	522
Pugna Romanorum in Gallos prospera ad portam Collinam.	524
Pugna tumultuaria opportune fidem verbis Tullii facit.	528

Index Rerum.

Pugna terribilis Romanorum; & Galloꝝum ad Pedum.	530
Pugna Romanorum in Privernates.	532
Pugna memorabilis Romanorum, & Galloꝝum.	543
Pugna singularis M. Valerii, & Galli procerissi- mi.	547
Pugna atrox Romanorum, & Galloꝝum.	548
Pugna atrocissima prima Romanorum, & Samni- tum.	560
Pugna Romanorum, & Samnitum acerrima ad Suessulam.	568
Pugna atrox Romanorum, & Antiatum tempesta- te dirempta.	577
Pugna singularis T. Manlii, & Genutii Tuscu- lani.	586
Pugna Romanorum, & Latinoꝝum ad radices Vesuvii.	590
Pugna & impetus terribilis Triarioꝝum Roma- norum in Latinos.	592
Pugna acerrima Romanorum, & Samnitum ad Imbrinium.	642
Pugna Romanorum, & Samnitum per horas quinque nusquam inclinata.	638
Pugna & impetus terribilis in Samnites.	661
Pugna atrox Romanorum, & Samnitum ad Sa- triculam.	677
Pugna Romanorum, & Samnitum ad Lautulas.	679
Pugna acerrima Romanorum, & Samnitum in agro Campano.	687
Pugna pertinacissima Romanorum, & Hetruscoꝝum ad Sutrium.	695
Pugna anceps, & cædes Romanorum, & Samni- tum.	705
Pugna Romanorum & Hetruscoꝝum pertinax ad lacum Vadimonis.	707
Pugna atrocissima Romanorum, & Samnitum ad Longulam.	706
Pugna Romanorum, & Samnitum ad Allifas.	713

Index Rerum.

Pugna Romanorum, & Samnitum tumultuaria.	715
Pugnæ & victoriæ duæ Romanorum de Samnitibus ad Tifernum, & Bovianum.	717
Pugna Romanorum, & Hetruscorum in agro Rufellano.	729
Pugna diu anceps Romanorum, & Hetruscorum ad volaterras.	736
Pugna & victoriâ clara Romanorum de Samnitibus ad Bovianum.	740
Pugna pertinacissima Romanorum, & Samnitum ad Tifernum.	742
Pugna tumultaria & inopinata Romanorum in Samnites, & Hetruscos.	751
Pugna accerrima Romanorum in Samnites, & Gallos.	767
Pugna Romanorum, & Samnitum in agro Sentinat.	772
Pugna tumultaria Romanorum, & Samnitum in ipsis Romanorum castris.	775
Pugna anceps Romanorum, & Samnitum ad Luceriam.	778
Pugna atrox Romanorum, & Samnitum ad Aquiloniam.	791
Pullarii monitum ad Dictatorem.	642
Pullarius in auspicium mittitur.	782
Pullarius mendax primus ante signa corruit.	789
Pulvinar in templo Jovis, in Capitolio tantum fufcipi potest.	437
Q	
Quadruplatoris exemplum.	274
Quenam in bello plurimum valeant.	669
Quæstio de coitionibus propter honores adiscendos.	685
Quæstio de ambitu opprimitur.	685
Quæstores M. Volscium falsum testem justo ac pio bello insectantur.	209
Quæstores quatuor.	333
Quæstorum comitia.	335
Y	Quæ-

Index Rerum:

Quæstor saxo vulneratur.	345
Quæstores plebei tres cum uno patricio.	350
Quæstores ex ærario signa proferre consueverāt.	543
Quæstorium in castris Romanis a Samnitibus capitur, & quæstor occiditur.	775
Querelæ Furii & Manilii de tribanitia insolentia.	163
Querela patrum, quod Senatus in campum Martium a Coss. vocatus sit.	262
Querelæ Coss. de trib. ple. in Curia presente Senatu.	276
Querelæ artificiosæ tribunorum pl. ad plebem.	501
Querelæ Samnitum, & postulata a S. Rom.	577
Querela Fabii Max. ad S. P. Q. R. quod se consulem decrepitum facerent.	741
Querelæ P. Decii, quod Senatus Hetruriam extra sortem Fabio destinabat.	760
Qui apud multitudinem loquitur eo gravior est, quo mens ejus nihil præter publicum commodum videt.	269
Quinam Gallorum Clusium, & Romam venerint.	414
Quinqueviri mensarii mira moderatione vim ingentem æris alieni exhauriunt.	540
Quintus Fabius moritur in acie.	152
Quintii Cos. prudentia plebis tumultum sedat.	167
Quintii Cos. natura lenis exercitum obsequentissimum reddit.	120
Quintius Cos. mira arte vigilare cogit, dum sui quiescunt.	174
Quintii Cos. sedulitas in acie.	175
Q. Fabii Cos. consilium prudentissimum iram patrum, & collegæ sedat.	176
Q. Fabii Cos. nuntium patrum ad Æquos per legatos missum.	177
Q. Fabius præfectus in rogationem Terentilli acriter invehitur.	188
Q. Fabii ingeniū ab Appio collega depravatū.	131
Quin-	

Quintii Capitolini laudes maximæ:	290
Quintii Col. sedulitas in re trepida.	313
Quintii Servilii dictatoris laudes ingentes.	339
Q. Fabius legatus Gallorum ducem transfigit, & spoliatur.	414
Q. Fabius qui legatus ad Gallos, in Gallos pugnavit, moritur.	443
Q. Fabius ingenti animo similitudinem suam patriæ remittit.	706
Quirites a Curibus appellati.	20
Quirinalis & Viminalis mons additur Urbi.	63
Quiritatio Voleronis.	164
Quo sanguine & qua fortuna reges Romani fuerint.	279
Quot annos Romæ regnatum sit:	86

R

R ationes efficacissimæ, quod obsidio Vejorum a Romanis non debeat intermitteri.	364
Rationes veræ, quod a Romanis non sit transmigrandum Vejos.	435
Ratio prudentissima bellum gerendi cum Gallis.	527
Reges Albani omnes	7
Regnum res pulcherrima inter deos & homines:	98
Rheti Galli Alpini efferi.	410
Regnum minime est populare.	470
Resp. Romanæ antiquæ laudes.	3
Religio nullo scelere exolvitur.	130
Religiones pie magis, quam magnifice coli debent.	254
Religiones, & ritus externi a Romanis damnantur.	317
Religioni attoniti Romani patricios omnes trib. militum consulari potestate creant.	381
Religio ob Censorem Censori mortuo suffectum.	408
Religio est Censori collegam suffici,	482
Religio vetusta Samnitum.	785

Index Rerum.

Remus captus a Latronibus, deditur Amulio ad supplicium.	9
Remi mors.	10
Responsum mitissimum Porſenæ ad legatos Ro.	108
Responsum ferox Valerii Potiti ad Decemviros.	227
Responsum militum ad legatos S. R.	243
Responsum Coſſ. ad tribunos ple. intempeſtivum.	283
Responsum M. Geganii Coſ. digniſſimum ad Æquum Civilium.	289
Responsum ſuperbiſſimum Senatus Veientis ad legatos Romanos.	356
Responsum mitiſſimum Camilli ſenis ad Collegam præcipitem.	474
Responsum ſapientiſſimum S. R. per Coſ. ad legatos Campanos.	556
Responsum ſapientiſſimum S. R. ad legatos Samnitum.	577
Responsum anceps S. R. ad Samnites.	579
Responsum ferociſſimum T. Manlii ad Annium Latinum.	583
Responsum contumax, & ſuperbum Privernatis legati.	610
Responsum ferox Samnitum ad legatos Roman.	613
Responsum vaſtrum Papirii ad legatos Tarentinos.	663
Responsum triſte Papirii ad Satricanos.	667
Responsum ſublime S. R. ad Samnites pacem petentes.	719
Responsum ſciturum Volumanii Coſ. ad Appii cavillum.	751
Reverentur finitimi Romanos ob cultum divinum.	29
Reverentia L. Albinus erga ſacra, & ſacerdotes.	420
Rex ſacrificulus creatus, ſubjicitur pontifici.	88
Rixa Romæ ob ſcorta ab Sabinis per ludos rapta.	110
Rixa atrox inter Appium, Valerium, & Horatium.	240

Index Rerum.

Rogatio Voleronis ad pleb. Romanam de pleb. magistratibus.	164
Rogatio ad ple. Romanam, ne cui fraudi esset secessio a Decemviris.	249
Rogatio de creandis Coss. cum provocatione.	249
Rogatio Trebonii trib. ple.	264
Rogatio de promiscuo patrum, & ple. connubio.	274
Rogatio de potestate eligendi quoscunque Cos. seu de patriciis, seu de plebe.	275
Rogationes tribunitiæ accipiuntur, victo tandem Senatu, & Dictatore.	508
Romani lapsa disciplina ad id pervenerunt, ut nec vitia, nec remedia pati possent.	2
Romani rapiunt virgines Sabinas.	15
Romani fusi a Sabinis, fugiunt.	18
Roma caput orbis terrarum fore prædicitur.	24
Romani censent, omnia bona regibus exactis reddenda esse.	91
Romani vincunt Vejentes.	95
Romanum est, fortia & facere, & pati.	103
Romani erga Latinos grati, sex millia captivorum remittunt.	116
Romanorum eruptio strenuissima in Volscos.	120
Romani Auruncos uno prælio debellant.	121
Romani potius volunt defendere Latinos, quam eis arma permittere.	127
Romani irritati Hetruscoꝝ convitiis, pugnam importune poscunt a Coss.	149
Romanorum ardor, & ira in Hetruscos.	151
Romani omni contumelia & calamitate Volscos afficiunt.	162
Romanorum militum ferocia iniquo loco reclamante Cos. fertur in Volscos.	175
Romani pugnandi arte excellunt confessione etiam ipsorum hostium.	128
Romani in castra cõpuli oppugnantur ab Æquis.	180
Romæ desolatio maxima ob bellum Æquorum, & Volscorum, & ob pestem.	183

Index Rerum:

Romanorum anxietas & anticipes curæ.	196
Romanorum gratitudo erga Tusculanos recentis meriti vicem rependit.	207
Romanorum anxietas ob libertatem a Decemviris occupatam.	224
Romani a Sabinis fusi ad Eretum.	232
Romanorum clamor index a viditatis ad pugnam.	260
Romanis animus crescit, quod hostes pugnam detrectaverint.	300
Romani prædam ingentem abigunt ab agro Vejentano.	302
Romani vincuntur a Vejentibus.	318
Romanorum agmen hostibus permixtum Fidenas ingreditur.	321
Romani & Volsci utrique se victos putantes, castra deferunt.	328
Romani sede fusi ab Æquis fugiunt.	339
Romani Æquos victos castris, & præda spoliunt.	340
Romani arcem Carventanam recipiunt.	349
Romani arbitrantur Deos iratos ob summum magistratum plebi concessum.	383
Romani improvisos adoriuntur Vejos.	393
Romani Gallis ad undecimum ab Urbe lapidem occurrunt.	415
Romanorum ducum socordia ante congressum cum Gallis.	416
Romani in arcem attoniti fugiunt, ne clausis quidem Romæ portis.	417
Romanorum privatus luctus, & publicus pavor.	417
Romanorum seniorum spectaculum in extremo discrimine.	420
Roma a Gallis capitur.	421
Romani antiqui promissa barba utebantur.	422
Romanorum spes in solis armis remansit, quando a Gallis in Capitolio obsidebantur.	423
Romanianferum clangore excitantur.	429
Romani deserti a Diis, deorum cultum non deserunt.	436

Index Rerum.

- Romani majores convenæ, & pastores fuerunt. 439
Romæ salubritas, & commoditas omnibus necessa-
riis opportuna. 440
Roma reædificatur intra anni circulum. 447
Romanorum animi ob multitudinem hostium tur-
bati. 452
Romanus miles ægre fert insultationem Prænestino-
rum. 474
Romani milites pudore, ac Camilli exemplo reten-
ti, a fuga pugnam acriter instaurant. 476
Romani in insidias Volscorum præcipitant. 486
Roma sine curulibus magistratibus per quinquen-
nium. 495
Romani omnia pene publica auspicato faciebant. 506
Romani primo impetu Tiburtes fusos fugant. 524
Romanorum militum murmur de cunctatione Di-
ctatoris. 526
Romani bellum Samnitibus indicunt, pariter &
faciunt. 557
Romanorum oculi ardentes, vultus vesani, furen-
tia ora in acie, Samnites perterrent. 561
Romani improvisos Samnites adoriantur, dissipant,
cædunt, & castris exuunt. 567
Romanorum antiquorum rabies in patres ultra se-
cessionem non procedebat. 572
Romanorum militum impetus intolerabilis in Sa-
mnites. 640
Romani nihil præter captivos, & si qua cognita
sunt ex præda, a Samnitibus accipiunt. 641
Romanus exercitus intercluditur in saltu Caudino a
Samnitibus. 644
Romanorum gemitus, & mæstitia ob ignominiam
a Samnitibus oblatam. 650
Romanus exercitus sub jugum mittitur a Samniti-
bus. 650
Romani sub jugum missi, præ pudore oculos attol-
lere nequeunt. 651
Roma consilio, & opera Spu. Postumii liberatur
ab

Index Rerum

ab obnoxia pace.	658
Romanorum ira corrumpit prædam ex Samnitibus captam.	661
Romani duces cum quibus concurrisset Alexander Magnus si in Italiam trajecisset.	668
Romanorum vires insuperabiles dummodo adsit concordia.	674
Romani vi ingenti obtinent, ne Samnites cadavere magistri equitum potiantur.	678
Romanorum impetus terribilis in Samnites.	680
Romanorum virtus impavida in Samnites insidiatores.	693
Romani dedignantur armis configere cum Umbris, & scutis tantum impellendo pugnant.	712
Romanorum ardor fertur in Samnitum novas cohortes injusta consulum, & iniquo loco.	716
Romani milites coguntur vendere prædam, ne alibi quam in armis animum ponant.	755
Romanorū duo millia DCC cæsa Samnitibus.	773
Romani nonnullis Samnitum oppidis desertis potiuntur.	778
Romani vincuntur a Samnitibus.	780
Romana acies revertitur in Samnites.	781
Romanorum numerus millium & ducentorum amissus.	782
Romani coronati primum ludos spectant.	800
Romulus Urbi nomen indidit.	11
Romuli verba consolatoria ad raptas Sabinas.	15
Romulus regem Ceninensium obtruncat, & Urbem eorum capit.	16
Romulus Metium Curtium jactabundum fugat.	19
Romulus curias a nominibus conjugum denominat.	20
Romulus Veientes fundit, fugat, cædit, & agros eorum vastat.	22
Romulus XL annos in pace stetit.	23
Romuli exitus.	23
Romulus creditus est a procella raptus, vel a pa-	

Index Rerum.

patribus disceptus.	23
Romulea Samnitum urbs capitur a Romanis, & diripitur.	747
Rorarii milites.	289
Rosellanus oppidum Hetruscorum expugnatum a Romanis.	783
Rostra locus sive templum in foro Romano.	601
Rufuli erant tribuni militum ab imperatoribus creati.	516
Rutuli gens opulentissima suæ ætatis.	80
S	
Abellus ager vastatur a Romanis.	577
Sabini non prius ostendunt Romanis bellum, quam inferant.	17
Sabinarum intercurfus aciem virorum, & parentum dirimit.	19
Sabinorum veterum tetrica, ac tristis disciplina.	26
Sabini vincuntur a Ro.	44
Sabinorum agri vastantur a Romanis.	109
Sabini pacem orant a Romanis, sed non exorant.	111
Sabini prædabundi fugantur a Romanis.	121
Sabini fusi fugatique a Romanis, castris exuuntur.	128
Sabinorum; & Æquorum agri vastati a Rom.	172
Sabini ausi ad Urbis portas procurrere, repelluntur a Romanis.	173
Sabini cædes, incendia, & prædas sub ipsis mœnibus Urbis agunt.	173
Sabini usque ab Urbis mœnia populabundi iterum veniunt.	210
Sabini accepta prius agrorum clade, acie etiam vincuntur a Romanis.	215
Sabinorum incurfus in agrum Romanum.	225
Sabini ferociter Romanos laceſſunt.	259
Sabini victi a Romanis, castra, & prædam partam amittunt.	261
Sacellum in quo desui religio est.	419
Sacer mons occupatur ab exercitu, & plebe Romana	

Index Rerum:

Samnitum ambigua, & tarda auxilia ad Romanos veniunt.	594
Samnites Alexandrum Epirensē in Lucanos tra- xerunt.	605
Samnium univēsum erectum in Romanos.	612
Samnitum viginti millia cæsa a Romanis.	619
Samnites acie victi a Romanis, pacem a Dictatore Papirio petunt.	635
Samnitum ferocia Romanos contemnit.	637
Samnius eques Roman. agmen carpit & premit.	638
Samnites merito se victos fatentur ob violatum fœdus.	640
Samnites fusi a Romanis Luceriam agmine coarctati petunt.	661
Samnites vicatim in montibus habitabant.	533
Samnitum stolta verba ad Romanos.	664
Samnitum septē millia sub jugum missa a Ro.	665
Samnitum præsidium proditur a Satricanis.	666
Samnitum rebellionis causa.	676
Samnites acie victi, fusi, & fugati a Romanis ad Satriculam.	677
Samnites magistrum equitum Romanorum occi- dunt.	678
Samnites Plisiam per vim potiuntur.	678
Samnitum novæ spes, & motus.	686
Samnitum crudelitas in præsidium Romanum Clu- viam deditum.	692
Samnitum insidiæ in Romanos.	692
Samnitum viginti millia cæsa.	694
Samnites lætantur, quod Romani Silvam Cimi- niam transierint.	704
Samnitum nomine gladiatores appellati a Campa- nis.	709
Samnites dediti, & sub jugum missi a Q. Fabio ad Allifas.	714
Samnitum triginta millia cæsa a Romanis.	716
Samnitum agri a duobus consularibus exercitibus vastantur.	743

Index Rerum.

mana ex Aventino.	249
Sacerdotes facibus, & anguibz armati, primo aspectu Romanos turbant.	533
Sacra defodiuntur a Romanis, ne ab hostibus inveniuntur.	419
Sacra instaurabantur, quoties aliquid ex patrio ritu negligentia, casuve prætermisum fuerat.	437
Sacrosanctum quod dicatur.	250
Sacrificium statum genti Fabiæ.	426
Sacrum solenne Herculis solum ab ipso deo, cui sit, institutum fuit.	599
Sæpe ex injuria gratia oritur.	15
Sagmina herbæ in scdere sanciendo necessariæ.	33
Sai in publicum venibat Romæ.	99
Salii duodecim, arma, vestes, moresque eorum annui.	28
Salpinatibus induciæ XX annorum dantur a Ro.	408
Salubre, & salutiferum quod sit in cognitione rerum.	3
Salutatio Evandri ad Herculem.	12
Saluvii Galli in Italiam circa Ticinum venerunt.	411
Samnites Capuam cum cæde civium occupant.	325
Samnites prohibent legatos Romanos a commercio frugum.	347
Samnites scedere accepti in societatem a Ro.	536
Samnites, Pyrrhus, & Pœni hostes Romanorum.	552
Samnitici belli causa.	552
Samnitum superbia, & responsum serox ad legatos Romanos.	557
Samnitum vanæ spes.	558
Samnitum pertinacia in acie, cædi mavult, quam loco cedere.	561
Samnitum castris Romani potiuntur.	561
Samnites ab solertia Romanorum spe ingentis victoriæ fraudantur.	562
Samnitum triginta millia cæsa a Romanis.	566
Samnitum postulata a S. R.	572

Index Rerum:

Samnitum tria millia CCCC caesa a Romanis; capti CCCXXX.	744
Samnii vastatio horrenda a Romanis.	744
Samnites fracti viribus, & opibus, in Hetruriam abeunt.	746
Samnitum in Murgantia captorum numerus.	747
Samnitum tria millia caesa a Ro.	749
Samnitum trepidatio ob improvisos hostes Ro.	754
Samnitum sex millia caesa, duo millia & quingen- ta capta a Romanis.	754
Samnitum & Gallorum viginti quinque millia ca- sa, & octo capta a Rom.	771
Samnitum exercitum fusus, & fugatus ad Trifetnum montem a Romanis.	772
Samnitum sexdecim millia caesa, capta duo millia septingenti.	773
Samnites malunt vinci, quam non tentare victo- riam.	774
Samnites freti latebra nebulæ castra Romana ado- riuntur.	774
Samnitum septem millia tercentum nudi sub iu- gum missi, quatuor millia octingenti caesi.	781
Samnitum copiarum numerus, & ad Aquiloniam conventus.	785
Samnites jurati, & injurati fusi fugiunt Ro.	791
Samnitum triginta millia CCCXL caesa uno die a Romanis, capta tria millia DCCCLXX.	792
Samnitum quindecim millia & CCCC deduntur Romanis, quatuor millia CCCXXX caesa ad Cominium.	794
Samnitum fuga ac caedes foeda.	794
Sanciri quicquam non potest injussu populi, quod populum teneat.	654
Sassula Tiburtum urbs capta a Romanis.	536
Satricum a Romanis duce Camillo vi capitur.	454
Satricum Colonia Romana deducitur, & ager ejus colonis dividitur.	469
Satricum a Prænestinis vi expugnatum.	474

Satri

Index Rerum:

Satricum a Latinis olim diruta restituitur.	549
Satricum captum a Romanis diruitur, & incendi- tur.	550
Satricula urbs in Samnio.	558
Satricanorum defectio ad Samnites.	691
Satricanorum eruptio coercetur a Romanis.	677
Satricula deditur Ro.	668
Saturnalia festa.	114
Satyræ modis impletæ.	511
Scævolæ cognomentum.	104
Sevita, odium, & ferocia Appii in plebem.	168
Scaptii indicium de agro ambiguo.	273
Scelus Decemvirorum in L. Licinium.	233
Scipionis strenuitas ad Aquiloniam.	791
Scutorum quadraginta millia, & signa militaria CLXX. capta ex Samnitibus a Romanis.	568
Scuta Samnitum auro, & argento cælata.	709
Secessio militum Romanor. in sacrum montem.	130
Secedunt milites Romani a Decemviris in A- ventinum.	243
Securim fascibus demere non attinet magistra- tui sine provocatione.	223
Seditio, ac tumultus maximus.	118
Seditiosæ conciones tribunorum ple. in patres, ob æs alienum.	482
Seditio inter Antiates, & Latinos.	490
Seditio inter patres, & ple. metu propinqui belli opprimitur.	525
Sellæ curuli reverentia exhibita.	722
Semita a porta Capena ad ædem Martis lapide strata.	759
Sempronius consul Tempanium laudat.	330
Semoni Sango bona Vitruvi consecrata.	610
Senatores centum a Romulo creati.	13
Senatores non audent in Curiam venire propter tumultuantem plebem.	118
S. R. Appium iudat.	124
Senatores plebi Rom. supplicant pro Coriolano.	135
	Sena-

Index Rerum.

Senatorum prudentia tribunos sibi conciliat.	148
S. R. gratias agit Quintio Cos. quod ejus opera mitigata esset discordia collegæ, & tribuni.	167
Senatores plebei humiliantur mirum in modum.	199
S. consulta fiunt.	204
S. R. ad præconium Decemviror. non convenit.	226
S. C. Decemviris abdicandis, de tribunis ple. creandis, & de impunitate secessionis.	248
Senatores bini singulis cohortibus præpositi.	270
S. C. de colonis Ardeam mittendis.	291
S. R. tribunos pl. appellat in Cos.	311
S. C. de quæstione Postumianæ cædis.	346
S. C. de tribunis mil. creandis sub certis conditionibus.	352
S. R. modestia erga Veientes hostes.	356
Senatores primi conferunt ad stipendium militare.	359
S. P. Q. R. certatim conferunt ad stipendia militum.	359
S. R. non temere auspici Vejentano credit.	386
S. C. ut invisus plebi magistratus, cos. creentur.	404
S. R. prohibet Camillum Dictatura se abdicare.	433
S. C. de expiatione templorum.	433
S. C. cum pœna capitali de revocandis civibus a Vejis.	447
S. R. Diis gratias agit, quod Camillus in magistratu sit, imminentibus bellis.	450
S. R. præ gaudio gestit ob miram concordiam tribunorum militum consulari potestate.	451
S. R. imperat Cos. ut Dictatorem dicat.	538
Senex aruspex Vejens subdole rapitur a Juvene Romano, & aufertur.	384
Seniores Romani ad Urbis custodiam scripti.	375
Senones ab Ufente flu. usque ad Æsin fines habuerunt.	412
Senones Galli ad Clusium oppugnandum.	764
Sententia Duumviri in Horatium.	37
Sententiæ patrum variae de nexis ob æs alienum.	num

Index Rerum:

num.	125
Sententia Appii vincit cæteras in S. R.	126
Sententia notabilis de generali hominum superbia.	265
Sententia subdola L. Cornelii in S. R.	229
Sententiæ piæ probatissimorum senatorum.	284
Sententia P. Licinii de præda Vejentana.	388
Sententia tribunorum ple. consilio Postumii non acquiescens.	659
Sepinum Urbs Samnitum expugnantur a Rom.	796
Sepulchrum Æneæ ubi sit.	6
Sepulchra Horatorum, & Curiatorum.	36
Sepulchrum Horatiæ.	38
Sergio & Virginio tribunis mil. consulari pot. prioris auri dies dicitur a tribunis ple.	377
Sergius, & Virginius denis millibus æris gravis multantur.	378
Sermones varii Campanorum de ignominia Romanorum, & de victoria Samnitum.	650
Servii Tullii caput ardet sine nocumento.	57
Servio Tullio filia Tarquinii Prisci despondetur.	57
Servii Tullii origo.	57
Servius Tullius vafre regnum Romæ invadit injus populi.	60
Servius filias suas filiis Tarquinii Prisci nuptui dat.	61
Servius Vejentes, & alios Hetruscos bello vincit.	61
Servius ita gradus divisit, ut vis omnis suffragii penes primores esset.	62
Servius vafre exigit consensum a P. R. ut regeret.	65
Servius temeritatem Tarquinii increpat.	67
Servius interficitur.	68
Servii laudes amplæ.	69
Servii cadaver insepultum relinquitur a Tarquinio.	70
Servilius reus audacter tribuniciis impetibus repellitur.	

pellit:	161
Servilius dum medius esse vult, nec plebis o-	
dium vitat, nec gratiam patrum acquirit.	122
Servilius Cos. Sabinosclade maxima afficit,	174
Servilius alter Cos. moritur morbo.	184
Servilius Ahala magister equitum Spu. Mælium	
obtruncat.	296
Servus sub furca cæsus.	136
Servi ad libertatem vocantur ab Herdonio ex Ca-	
pitolio.	196
Sextus Tarquinius dux belli a Gabinis eligitur.	
76	
Sexti Tarquinii scelera, & astutiæ Gabinos tra-	
dunt Tarquinio Superbo.	76
Sextus Tarquinius amore Lucretiæ capitur.	81
Sextus Tarqu. Gabiis occiditur.	85
Sextius Tullius pedestribus stipendiis nobilissi-	
mus.	517
Sextii Tullii excusatio prudentissima ad Sulpitium	
Dictatorem.	521
Sextii Tullii generosa ferocia.	530
Sicinius auctor secessionis militum Romanorum,	
130	
Sicinius jussu Decemvirorum obtruncatur a coi-	
mitibus.	233
Siccitas mira in Italia.	316
Siculorum tyranni erga Romanos benigni.	348
Sidicini deduntur Lâtinis.	578
Sidicinus ager vastatur a Romanis.	605
Signa Romana ex ærario prompta.	270
Signum projectum in castra hostium a Cos. ut avi-	
dus repetatur.	314
Signum projectum a Camillo in aciem hostium,	
453	
Signum Jove Imperatoris Romam a Præneste	
devectum.	486
Signa militaria Samnitibus erepta a Ro.	754
Signa militaria Hetruscis erepta a Ro.	701
Sil-	

Index Rerum.

Silvia vestalis vi compressa, parit geminos.	8
Silva Mœsia Vejentibus adempta ab Anco.	49
Silva Ciminia in Hetruria.	609
Simulacra infantium conditorum Urbis sub Lupæ uberibus.	759
Sinope Græca urbs, nunc Sinuessæ, colonia Ro- mana.	756
Socii classis Romanæ male mutantur a Nucerinis agrestibus.	705
Socii Samnitum veneunt sub corona a Rom.	714
Socordia Samnitum, & cæcitas.	563
Socordes Hetrusci extra castra pernoctant.	704
Socordia Samnitum victoria uti nescit ad Caudium.	656
Solertia Rutilii Cos. in dissipanda militum conjura- tion e sine strepitu.	569
Solistimum tripudium falso nuntiatur a pullario.	789
Somnium ab utrisque Coss. apud Capuam visum.	584
Somnium T. Latini.	136
Sora capitur a Rom.	714
Sora, cæsis Colonis Romanis, ad Samnites deficit.	678
Sorani transfugæ astus mirabilis Romanis Soram predit.	681
Sora recipitur a Ro.	682
Sora & Calatia expugnantur a Samnitibus.	714
Sora urbs agri Volsci.	713
Sordidatus reus M. Manlius ab omnibus relinquitur.	470
Soror sorori matrimonium suo fortunatius invidet.	493
Sortes oraculi Delphici ad Romanos super excre- scentia lacu Albani.	386
Sortes Dodonæi Jovis de Alexandro Epirenfi.	615
Spacium duorum mensium consulibus datur ad in- spiciendam legem Terentillam.	209

Index Rerum.

Spelunca in Umbria.	723
Spes Hetruscorum vanæ.	15
Spolia regis Cœninaensium in Capitolium delata a Romulo.	171
Spoliis opimis sedes dedicatur a Romulo.	17
Spolia opima bis tantum a ducibus Romanis parta sunt post Romulum.	17
Spoliorum Samnitum a Romanis vis ingens a- depta.	798
Sponsionis vinculum non levat indignitas rerum sponsarum.	656
Sponsio neminem præter sponsores obligat.	657
Sponsores pacis deduntur Samnitibus a feciali Romano.	708
Spongia tegumentum pectoris Samnitum.	708
Spurius Furius Cos. vulneratus ab Æquis.	181
Spurius Oppius moritur in carcere.	255
Spurii Mælii largitio subdola.	293
Spurius Mælius Dictatori, & magistro equitum non parat.	296
Spu. Postumii consilium, quo P. R. religione exolvatur.	654
Spu. Postumius apparitorem increpat, quod ma- nus sibi arte non colligat.	658
Spu. Postumius genu femur fecialis percutit.	659
Spu. Postumius, & cæteri sponsores pacis invio- lati a Samnitibus remittuntur.	660
Staius Gellius imperator Samnitum, captus a Romanis.	718
Staius Minatus dux Samnitum capitur a capti- vis suis.	754
Statua Accii Nevi.	54
Statuæ Coclitis in Comitio.	101
Statua equestris Clæliæ.	106
Statuæ legatorum Romanorum a Fidenatibus occi- forum.	299
Statua equestris Q. Tremoli ante templum Ca- storis.	716
Sta-	

Index Rerum:

Statuæ equestres consulibus dantur ultra triumphum.	599
Statori Jovi templum vovet Romulus.	18
Stimuli Tullæ in L. Tarquinium, ut regnum invadat.	65
Stipendium ex S.C. primum ex publico Romanis militibus datum.	352
Strages clarorum virorum Romanorum a peste.	185
Strages pecorum ex siti, & scabie.	316
Stratagema Romuli in Amulium.	9
Stratagema unius Horatii in tres Curiatios.	35
Stratagema Tullii in defectione Albanorum.	59
Stratagema Valerii Cos. in Porsenæ milites.	101
Stratagema cohortium Romanorum in Hetruscos.	107
Stratagema Vetulii Cos. in Volscos.	128
Stratagema Quintii Cos. cum salubr. mendacio Volscos fundit.	174
Stratagema Q. Fabii Cos. in oppugnatione Castrorum Volscorum.	206
Stratagema Cincinnati Dictatoris in Æquos.	213
Stratagema Valerii Cos. in nondum ordinatos hostes.	257
Stratagema Sabinorum in Romanos.	260
Stratagema Agrippæ Cos. in projiciendis signis in confertos hostes.	272
Stratagema A. Servilii Dictatoris in Fidenas.	305
Stratagema nobilissimum A. Postu. Tuberti Dictatoris in Æquos, & Volscos.	312
Stratagema Mamerci Dictatoris in occupandis montibus super Fidenas.	320
Stratagema Volsci imperatoris, quo cohortem equitum Romanorum a suis secludit.	327
Stratagema Camilli in Faliscos.	400
Stratagema Camilli in Sutrio, dum edicit, ut ab intermi abstinenceatur.	446
Stratagema seu dolus Volscorum in fugæ simulatione.	477

Index Rerum;

- Stratagema Sulpitii Dictatoris in Gallos. 529
 Stratagema P. Decii in Samnites. 560
 Stratagemate P. Decii Romani Samnites impro-
 vifos adoriuntur. 565
 Stratagema T. Manlii in objiciendis accensis suis
 Latinorum triariis. 592
 Stratagema Cornelii Arvinæ, quo tamen hostes
 non fallit. 637
 Stratagema Cornelii Arvinæ in equites Samnites
 præda implicitos. 639
 Stratagema M. Fabii Samniter a tergo adorien-
 tis. 639
 Stratagema Pontii in Romanos ad Caudium, 643
 Stratagema Q. Fabii in celando subsidium magistri
 equitum. 679
 Stratagema Q. Fabii Dictatoris in incendio castro-
 rum suorum. 680
 Stratagema Q. Fabii in deceptione Hetruscorum,
 dum Ciminiam silvam Romani transeunt. 702
 Stratagema Q. Fabii Cos. dum simulat Hetruscos
 prodi, & incautos aggreditur. 702
 Stratagema Hernicorum in castris opportunissime
 captandis. 715
 Stratagema Q. Fabii maximi in Samnites. 743
 Stratagema Voluminii Cos. in exploratione cautif-
 sima de Samnitibus. 758
 Stratagema Q. Fabii in Gallos, dum extrahit bellum
 usque in serum diei. 767
 Stratagema Papirii secundi, ut Cominium oppu-
 gnetur, dum ipse acie configit cum Samni-
 tibus. 787
 Stratagema Papirii secundi in ostentatione cohortis
 mulorum. 785
 Stratagema in pulvere excitando, ut majore equi-
 tum numerus hosti appareat. 789
 Stratagema Papirii secundi, dum Cominium ca-
 ptum mentitur. 794
 Stupor horribilis Romani exercitus in Caudio
 con-

Index Rerum:

conclufi.	644
bcenturio, pugnans pro Ceaturione, vincit.	590
bitarii milites.	181
effa Pometia vi capitur a Tarquinio Superbo.	37
effa Pometia vi capitur ac diruitur a Romanis.	121
effa olim, quæ nunc Aurunca.	602
ggestum in foro Romano rostris navium An- tium ornatum.	602
Ipitii legati opera strenua in acie.	271
perbia & crudelitati, & si feræ, tamen non leves veniunt pœnæ.	251
perbia & negligentia Æquorum ex re bene gesta.	340
perbia regis Vejentani gravis toti Hetruriæ.	362
perbiam Campanis ingentem miseratio iusta erga Romanos vincit.	651
perbia Appii opem collegæ renuit.	749
perstitio Romæ de religione neglecta.	386
perstitio ridenda priscæ religionis.	389
perstitio auspiciorum antiqua ridiculosa.	506
pplicium fumitur de proditoribus Romanis ju- venibus.	92
pplicia plebis Romanæ a Decemviris.	225
pplicium de Satricanis fumitur a Papirio.	667
pplicium Soranorum Romæ sumptum.	682
pplicatio indicta, & non indicta frequentior.	261
pplicatio in quadriduum ex S. C. ob Vejos captos.	395
pplicatio finitimi populi indicta Ro.	533
pplicationes a verruncandorum prodigiorum au- sa.	758
pplicationes ob populatores Campaniæ fusos, & fugatos.	755
pplicatio Romæ triduana ob gaudium ex cladibus Samnitum.	796
spicio pleb. Romanæ vana de P. Valerio Cos.	95

Index Rerum.

Sutrinorum calamitas ab Hetruscis.	446
Sutrium uno die capitur ab Hetruscis, & eodem die recipitur a Camillo.	446
Sutrium prudentia, & arte Camilli facillime recipitur.	455

T

T Abernaculum augurii non recte captum.	285
Tabulæ X, quæ leges continebant, proponuntur.	221
Tabulæ duæ Tabulis decem adjectæ.	224
Tabula titulo incisa T. Q. ad signum Jovis appensa.	486
Tanaquil uxor Lucumonis.	50
Tanaquil augurium capit ab aquila.	51
Tanaquilis verba ad Servium Tullum, & ad P. R.	50
Tarentini ira & invidia in Romanos fremunt.	620
Tarentinorum legatorum stulta denuntiatio ad Romanos, & Samnites.	663
Tarentinorum vanissima gens & seditiosa discordiis aliorum modum imponere præsumit.	663
Tarento Romani potiuntur.	676
Tarpeja necata a Sabinis.	18
Tarquinius tutor filiorum Anci regis.	51
Tarquinius Priscus rex eligitur a P. R.	53
Tarquinius Priscus eludit artem inaugurandi.	54
Tarquinius Priscus spolia Sabinorum vota Vulcano incendit.	55
Tarquinius Priscus triumphans de Sabinis Romam invehitur.	56
Tarquinius priscus murum lapideum Urbis, & cloacas ædificat.	57
Tarquinius Priscus securi percutitur a pastore.	59
Tarquinius forum armatus irrumpit, & patres præconem convocat.	67
Tarquinius Servium per gradus curiæ dejicit.	68
Tarquinio Superbi cognomen a factis inditum.	70
Tarquinii Superbi scelera quam plurima.	70

Tar.

Index Rerum.

Tarquinii filia Mamilio nubit.	71
Tarquinii purgatio mendax ad concilium Latino- rum.	72
Tarquinius Superbus servum Turni auro corrup- pit.	72
Tarquinii Superbi machinatio superba in Turnum Herdonium.	73
Tarquinius Superbus fraudulenter Romanos Latinis immiscet.	74
Tarquinius Superbus primum Volscis bellum mo- vit.	74
Tarquinius Superbus nuntio filii nihil respondet, sed capita papaverum decutit.	76
Tarquinius Superbus scdus cum Æquis, & Tuscis renovat.	77
Tarquinio Superbo portæ Romæ occluduntur.	85
Tarquinia gens omnis exulat a Romanis.	89
Tarquiniorum bona P. R. diripienda dantur a Coll.	92
Tarquinii preces ad Hetruriæ urbes in Roman.	93
Tarquinienfes vincunt Romanos.	95
Tarquiniorum preces ad Porſenam regem Cluſii	98
Tarquinius Superbus Tuſculi exulat.	108
Tarquinius Superbus in Dictatorem Romanum e- quum admittit.	112
Tarquinius Superbus Cumis moritur.	115
Tarquinienſes in agrum Romanum hoſtiliter ex- currunt.	385
Tarquinienſibus bellum indicitur a Romanis.	525
Tarquinienſes Romanos captivos CCCVII. immo- laverunt.	531
Tarquinienſes ſubaſti a Romanis.	711
Tatius Tarpejam auro corrumpit, ut arcem Roma- nam tradat.	18
Telleni, & Ficana Latinorum urbes ab Anco ca- ptæ.	48
Temeritas Samnitum a deſperatione ultima.	724

Index Rerum.

Tempanii virtus vivida in retrepida.	327
Tempanius cum cohorte equitum circumfessus a Volscis, tumultum capit.	327
Tempanius sedulus ad urbem salva cohorte revertitur.	328
Tempanjus non minus laudis adeptus est in modestia orationis, quam in strenuitate pugnae.	330
Tempestas Æquos ab Romanis protegit.	172
Templa non diruuntur in Alba edicto Tullii.	22
Templum Matutæ matris solum in Satrico ab igne servatur.	491
Templi dedicandi quibus erat potestas.	722
Templum Jovi Statori vowedur a M. Manlio Cos. si vincat Samnites.	781
Terra pluit multifariam.	773
Terræmotus ingens Romæ.	189
Terræmotus crebri.	304
Terror ingens Romæ.	310
Terror ingens S. R. ob bellum Porſenæ.	99
Terror Dictaturæ ingens.	684
Terror ingens Romæ ob circum irrigatum a Tiberi.	512
Terroris vanus apparatus plus prodest Romanis, quam veræ vires.	529
Terrore vano belli Hetrusci Dictator dicitur Romæ.	541
Terror nocturnus Romæ ignoto auctore.	636
Terror ingens Romæ ob consulis vulnus, & pugnae adversæ saniam.	705
Tessera datur militi Romano ut prandeat.	694
Theanenſes, & Canusini deduntur Romanis.	675
Theates auctores pacis inter Romanos, & Apulos.	675
Thensæ vehicula argentea.	620
Thesprotius sinus.	615
Thuriæ urbs in Salentinis.	724
Thusculanorum officium erga Ro.	199
Thusculani Æquos sub iugo mittunt.	207
Thu.	

Index Rerum.

Thusculanorum defectio a Romanis cognoscitur ex captivis.	479
Thusculani prudentissimo consilio arma Romana a se avertunt.	480
Thusculanorum humilitas pacem, & mox civitatem impetrat a Ro.	481
Thusculum a Latinorum rabie capitur præter arcem.	491
Thusculani humilibus precibus veniam impetrant a Ro.	637
Thusci castra Romana temere penetrant.	153
Thuscus ager infestus redditur a Fabiis.	157
Thuscorum imperii antiquitas, & amplitudo.	410
Thusci ad Ticinum flumen a Gallis fusi.	411
Tiberinus rex Albulæ nomen mutat.	7
Tiberis agros Vejentum vastat.	343
Tiberis innavigabilis ob gelu.	380
Tibicines fugiunt ab Urbe Tibur.	691
Tibicines avidi vini in palustris Romam revertuntur.	691
Tiburtes portas Coss. Romanis occludunt.	520
Tibur arx belli Gallici.	524
Tiburtes usque ad portas Romæ hostiliter procurrunt.	524
Tiburtes vincuntur a Romanis.	533
Tiburtes victi deduntur Romanis.	535
Tiburs Prænestinus, & Veliternus Pedum urbem tuentur.	596
Tiburtes & Prænestini agro multati a Romanis, quod Gallos juerint.	601
Tifata sunt colles Capuæ imminentes.	553
Tisimatheï comitas, & beneficium in legatos Romanos.	185
Timor animos conjuratorum incessit.	570
Tirrhenum Græci, quod nos Thuscum vocamus.	410
Titinius ab hostibus vix elabitur cum exercitu Romano.	388

Index Rerum.

Titus & Aruns Tarquinii filii, Bruto comite, Delphos petunt.	79
T. Latinus femina inobediens omnibus membris capitur, & obsequens liberatur.	137
T. Menenius multatur ob præsidium ad Cremeram amissum.	160
T. Quintius a S. P. Q. R. summopere commendatur.	270
T. Quintii prudentia & æquitas collegam ad diripienda hostium castra advocat.	272
T. Quintium omnes tribus absolunt.	331
T. Quintii Dictatoris verba ad Magistrum equitum.	489
T. Manlii pietas mira in parentem severum.	514
T. Manlius exigit a tribuno ple. juramentum stricto cultro.	515
T. Manlius ob honorem, quem acquisierat in facinore laudabili pro patre, Ruffulus creatur.	516
T. Manlii verba ad Dictatorem.	521
T. Quintii Dictatoris verba ad T. Manlium hortatoria.	522
T. Manlius omnem ferociam in discrimen ipsum certaminis differt.	522
T. Manlius corpus Galli jacentis intactum torque tantum spoliatur.	522
T. Quintius ambitionem, & forum perosus Ruridigit.	571
T. Manlius consulis fil. Geminum Metium singulari pugna interficit.	587
T. Manlius a patre consule securi percutitur, quod injussu pugnaverit.	587
T. Manlii Cos. pietas funus Decii collegæ, ut par est, celebrat.	592
T. Manlius equo effusus, exanimatur.	737
Torquati cognomen unde.	523
Tragicum scelus.	65
Transmigrandi Vejos mentio fieri cœpta.	397
Transfugæ Clusini tres.	766

Index Rerum.

Trebonii tribuni plebis vociferationes in patricios

376

Triarii spectatæ virtutis milites.	589
Tribus unde dicatur.	63
Tribus Claudia.	109
Tribus una, & triginta Romæ.	115
Tribus Romanæ XXV.	449
Tribus quatuor novæ Romæ.	449
Tribus omnes Romanæ bellum jubent Volscis.	
Circeis, Velitris, Latio, & Lanuvino.	473
Tribus Pontina, & Publia Romæ.	531
Tribus tres antiquæ.	731
Tribus Utentina, & Falerina.	675
Tribus Anienfis, & Tarentina.	735
Tribuni plebis primum creati.	131
Tribunus plebis domi mortuus invenitur.	163
Tribunus ple. viatorem mittit ad consulem.	167
Tribuni ple. tributis comitiis creatis.	168
Tribunus ple. consulare imperium criminatur.	187
Tribunitia potestas instituta ad singulorum auxilium, non ad perniciem universorum.	188
Tribuni ple. patres criminantur.	189
Tribunorum ple. furor in patricios.	197
Tribuni ple. eludunt dicta consulis.	203
Tribuni ple. Conf. in certamine vincunt.	209
Tribuni iidem quantum creti.	215
Trib. ob venditionem prædæ Cos. criminantur.	217
Tribuni militum decem a militibus creati.	244
Tribuni ple. creantur Pontifice Maximo comitia habente.	248
Tribunitias in rogationes telum acerrimum.	249
Tribuni ple. fere reguntur magis a multitudine, quam regant.	273
Tribuni ple. non sinunt haberi delectus a Cos.	283
Tribuni ple. minantur vincula consulibus, ni pareant senatui.	311
Tribunus militum Jovi Feretrio spolia opima intulit.	319

Index Rerum.

Tribunorum pl. conciones seditiosæ ad plebem.	323
Tribunorum ple. vociferationes in consulem Sempronium.	329
Tribuni ple. pro Sempronio collega supplicant.	332
Tribuni in tribunos accensi a patribus.	341
Tribunus ple. vocat belluam tribunum militum.	344
Tribuni militum detrectant dicere Dictatorem.	353
Tribuni ple. lætantur discordia patrum.	354
Tribunatus Servilio Ahala continuatus.	355
Tribuni ple. patres calumniantur.	359
Tribunum P. R. indictum.	359
Tribuni pl. minantur vincula tribunis militum.	374
Tribuni mil. ante annum jussu senatus magistratu se abdicant.	374
Tribuni ple. tributum conferri prohibent.	379
Tribunus mil. consulari potestate primus ex ple.	380
Tributum obsequenter confertur Romæ, & exerciti tui mittitur.	380
Tribuni ple. duo innoxii damnantur a plebe.	405
Tribuni ple. more solito criminantur patres.	449
Tribuni ple. delectum pertinaciter impediunt.	483
Tribuni ple. in re trepida insolentiores sunt in patres.	488
Tributum, & jus de credita pecunia Romæ suspensum.	488
Tribunorum ple. nova indignatio in patres.	508
Tribuni ple. in Dictatorem coorti, eum a Dictatura abire cogunt.	513
Tribunus ple. juramento adactus causæ dictionem L. Manlio remittit.	516
Tribuni militum senideni primum.	691
Tribunatus militaris collatio ad plebem transferatur.	691
Tribunus ple. Appiam censorem in vincula duci jubet.	699
Trifanum locus inter Sinuessam, & Minturnas.	595
Tricastini Galli.	411
Triginta populi in Romanos conjurati.	181
Tri.	

Index Rerum :

Tripudium solistimum egregium auspiciū erat apud Romanos.	789
Triumphus repudiatus omni triumpho est clarior.	153
Triumphus Lucretii de Volscis, & Æquis.	188
Triumphalis pompa Cincinnati de Æquis.	214
Triumphus Geganii Cos. de Volscis.	290
Triumphus Mamerci Dictatoris de Vejentibus.	302
Triumphī æstimatio, & arbitrium penes senatum.	262
Triumphus primus jussu populi sine auctoritate senatus.	262
Triumphat A. Post. Tubertus Dictator.	315
Triumphus Camilli clarior, quam gratior.	395
Triumphus Valerio, & ovatio Manlio datur.	407
Triumphat Camillus de Gallis.	433
Triumphus Camilli trium bellorum victoris.	447
Triumphus A. Cornelii Cossi de Volscis.	465
Triumphus, & victoriæ T. Quintii Cincinnati.	486
Triumphus Camilli de Gallis in Albano monte superatis.	508
Triumphum Pæteli Cos. geminum Tyburtes irrident.	524
Triumphus Sulpitii Dictatoris justiss. de Gallis.	530
Triumphus C. Martii Cos. de Privernatibus.	532
Triumphus Rutilii Dictatoris, populi tamen jussu.	534
Triumphus Popillii Cos. de Gallis.	545
Triumphus castrensis, & gloria Decii tribuni militum.	565
Triumphus Valerii Corvini, & Cornelii Cossi de Samnitibus.	568
Triumphus Corvini de Calibus.	603
Triumphavit Plautius Cos. de Privernatibus.	610
Triumphus P. Philoni de Palæpopolitanis decernitur.	619
Triumphat Cornelius Arvina de Samnitibus.	644
Triumphus Papirii Cursoris justissimus.	

Trium

Index Rerum:

Triumphus magnificus Papirii Cursoris ex S. C. de Samnitibus.	709
Triumphus Q. Martii Tremuli de Hernicis.	716
Triumpharunt de Samnitibus L. Postumius, & T. Minutius Cos.	718
Triumphatum est de Æquis Romæ a P. Sulpitio, & P. Sempronio Sopho.	721
Triumphus Fulvii Cos. de Samnitibus.	740
Triumphus Fabii maximi de Gallis, Hetruscis, & Samnitibus.	772
Triumphus negatur M. Atilio.	782
Triumphus Postumio negatur a S. R.	783
Triumphus clarissimus Papirii secundi de Samnitibus.	798
Triumphus Spur. Carvili honoratissimus.	799
Triumviri ad deducendam Antium coloniam.	176
Triumviri ad coloniam Ardeam deducendam.	291
Troja pagus in Veneta provincia.	4
Troja decem annos oppugnata a tota Græcia.	360
Troilium oppidum Hetruscorum vi capitur a Romanis.	799
Tullia major L. Tarquinio nubit.	65
Tullia prima Tarquinium regem salutat.	69
Tullia per cadaver patris trucidatum carpentum agit.	69
Tullia domo profugit execrantibus omnibus, quacunque incedebat.	85
Tullus Hostilius rex creatur Romæ.	39
Tullus Romulo ferocior.	30
Tulli actus erga Albanos.	31
Tullus in re trepida XII Salios, & fana Pallori, ac Pavori vovet.	39
Tullus per præcones ad concionem exercitum vocat.	40
Tulli notabilis apostropha ad Metium Fufetium.	41
Tullus Sabinis bellum indicit.	43
Tullus morbo implicitus ad cultum divinum convertitur, antea contemptum.	45

Tul-

Index Rerum.

Fullus fulmine ictus cum domo conflāgat . . .	45
Tumultus in Senatu Ro.	125
Tumultus Romæ ob incurſiones Æquorum inopinatas.	173
Tumultus in Curia Romana ob decem virorum temeritatem.	226
Tumultus in Caſtris Romanis ob adventum Virginiæ.	246
Tunicæ lintæ, & tunicæ verſicolores Samnitum.	708
Turbatores Vulgi.	341
Turnus Rutulorum rex.	5
Turnus Herdonius Tarquinium Superbum redarguit.	71
Turnus Herdonius fraude Tarquinii necatur.	73
V	
V Acci prata, ubi ædes Vitruvii Vacci fuerant.	607
Vades pro Cæſone Quintio dati, ne in vincula duceretur.	194
Vaſamentum tribunorum militum.	325
Vaſamentum quo Auſonum urbes capiuntur a Ro.	682
Valerius peditibus Romanis præeſt, Brutus equitatu.	94
Valerius conſul triumphans Romam rediit.	95
Valerius felicitatem Bruti laudat.	95
Valerium Publicolam matronæ annum lugent.	95
Valerius Dictator triumphans Romam invehitur.	128
Valerius indignabundus dictatura ſe abdicat.	129
Valerius & Horatius legati ad plebem gratiſſi.	146
Valerii conſulis conſilium prudentiſſimum contra multitudinem hoſtium.	258
Valerii conſulis ſtrenuitas mira, & ſagacitas in exhortatione, & pugna.	258
Valerius Corvinus facta ſua imitanda, non dicta militibus proponit.	559

Index Rerum.

Valerii Corvini strenuitas mira in acie contra Samnites.	560
Valerii Consulis apostropha ad Romulum.	198
Vana est sine viribus ira.	16
Variatur historia de secessione militum Ro.	575
Vasa argentea in cella Jovis.	759
Vastatio terribilis agri Volsci a Ro.	488
Vaticinium Tanaquil de Servio Tullo.	57
Vaticinium de bove maxima,	64
Vaticinium cujusdam senis Vejentis.	583
Væ victis.	431
Vectii Messii hortatio, & strenuitas suos in acie confirmat.	313
Veji agrum Romanum populantur.	22
Vejentes conspirant cum Sabinis in Romanos.	44
Vejentes & Tarquinienfes bellum sumunt in Romanos pro Tarquinio Superbo.	94
Vejentes & Tarquinienfes deserant Tarquinium.	95
Vejentes agrum Romanum populantur.	146
Vejentes latrocinium potius quam bellum in Romanos exercent.	155
Veiens hostis assiduus magis, quam gravis Romanis.	155
Vejentes fusi a Romanis, pacem orant ad saxa rubra.	157
Vejentes, ea arte qua ceperant Fabios, capiuntur a Romanis.	159
Vejentes fusi, & fugati a Romanis.	161
Vejentes in agros Romanos excurrunt.	318
Vejis bellum indicitur jussu P. R.	317
Veji circumfessi a Rom.	360
Vejentes regem creant.	361
Vejentum delicta in Romanos satis gravia.	366
Vejentes, Capenstes, & Falisci in civitatem accepti a Romanis.	447
Velia deseritur a Valerio.	97
Velia, Palumbinum, & Herculaneum urbes Samni.	

Index Rerum.

mnitum a Ro. captae.	797
Velitrae capiuntur a Ro.	128
Velitrarum coloni aucti.	134
Velitrae expugnatae a Ro.	485
Veliterni Thusculum obsident.	496
Velitrae obsidentur a Ro.	496
Veliternus senatus trans Tiberim relegatur.	600
Venandi studium ac voluptas multo labore afficit, & incommodo.	368
Veneti unde appellati.	4
Venetorum Angulus, qui sinum circumcolunt ma- ris.	410
Veneti & Patavini Lacones piratas profligant.	721
Verba Collatini ad comessatores.	81
Verba Sexti Tarquinii ad Lucretiam.	82
Verba Lucretiae ad patrem, virum, & cognatos.	82
Verba Bruti ad collegam Tarquinium.	88
Verba Mutii metuendi, non metuentis ad Porse- nam.	103
Verba legatorum Romanorum ad Porse- nam.	108
Verba audacia plebis Romanae ad consules.	124
Verba sapientissima Valerii Dictatoris in S. R.	129
Verba Voleronis in consules criminaria.	164
Verba Quintii Servilii increpatoria ad tribunos mi- litum.	338
Verba P. Valerii ad Sen. Romanum de Camil- lo.	451
Verba M. Manlii ad P. R. jactantiae plena.	462
Verba Decii & consilium ad commilitones.	565
Verba & preces T. Quintii ad Valerium Dictato- rem.	574
Verba T. Manlii ad patrem consulem.	588
Verba mitia ac prudentissima legati Romani ad Sa- mnites.	613
Verba prudentissima Charilai ad Philonem con- sulem.	618
Verba sapientissima Herennii ad Samnites de Ro.	646

Index Rerum.

Verecundia timorem vincit.	136
Verona urbs.	412
Versus militum inconditi in C. Valerium consu- lem ovantem.	349
Verrugo recipitur a Ro.	352
Verrugo capitur a Volscis, præsidio Romano cæ- so.	356
Velcia urbs receptaculum Latini exercitus dissi- pati.	594
Vestæ signum pignus imperii Romani.	437
Vestales in eadem sede semper manebant.	437
Vestæ ignes perpetui.	440
Vestinus populus ad Samnites deficit.	622
Vestini a Romanis funditus victi.	623
Veturia mater, Volumnia uxor Coriolani.	140
Veturius ovat sine militibus. Vexillum quodque quot homines habeat.	589
Via Nomentana olim Ficulensis.	245
Via Martis silice ad Bovillas perstrata.	800
Viz per agros publica impensa factæ.	717
Viator Dictatoris M. Manlium citat.	463
Vicissitudo imperandi est unum æquandæ libertatis consilium.	228
Victimæ cææ a Cos. averruncandæ iræ Deorum causa.	585
Victoria incruenta de Æquis ab audacia Romano- rum stupefactis.	129
Victoria prima Romanorum cruenta de rege Vejen- tum.	299
Victoria celerrima Romanorum de Volscis.	354
Victoria Romanorum ex Gallis in Albano monte.	508
Victoria Romanorum de Hernicis non incruenta.	520
Victoriæ ex Latinis laus omnis penes T. Manlium habetur.	593
Victoria Romanorum ex Latinis, & Volscis ad Stu- ræ flumen.	598
	Vi-

Index Rerum.

Victoria Romanorum cruenta ex Samnitibus, & Gallis.	771
Vicus Longus.	758
Vicus Cyprius Romæ.	68
Vicus sceleratus Romæ.	69
Vicus Thuscus Romæ.	107
Vigil ob cuius noxam Galli arcem ascenderant, de seculo deicitur.	430
Vigor animis militum adjectus a Camillo.	453
Villa Publica.	306
Vindictæ nomen unde.	93
Vindicius vocabatur servus, index conjurationis.	93
Vindiciæ advocatis Virginie postulantibus non dantur ab Appio.	235
Vindicatur Virginia spondentibus propinquis.	240
Vires prævalentes P. R. se ipsas consecerunt.	2
Vires Hetruscorum fractæ.	219
Viri clarissimi Cælonem defendunt a tribuno ple.	192
Virginibus Vestæ stipendium de publico.	28
Virgines Vestales, & sacra vehiculo L. Albini Cære opp. perducuntur.	416
Virginii laudes.	238
Virginii preces ad concives.	238
Virginus filiam transigit, & cultrum cruentum Appio ostentat.	240
Virginii concio, & preces ad commilitones.	242
Virginus Appio diem dixit.	251
Virgo potius coli sancte, quam scite videtur.	336
Virginia Voluminii uxor aram pudicitie plebeje dedicat.	758
Virtus Cn. Marii famæ consulis obest.	132
Virtus maturefcit senescentibus vitiis.	193
Virtutis imperatorie exempla mirabilia in Valerio Corvino.	559
Visceratio populo data a M. Clavio in funere matris.	611

Index Rerum.

Vis militum præsentia ducis excitata :	453
Vis Romanorum principum in plebem :	492
Vitelli & Aquilii capita conjurationis.	91
Vitellia colonia Romana ab Æquis expugnatur.	
405	
Vitruvius Privernatibus dux belli in Romanos in-	
feliciter pugnatur.	707
Vitruvii supplicium.	609
Ultimum consilium Romanorum in rebus trepi-	
dis.	353
Ultio Romanorum in Veliternos cives Romanos,	
& rebelles.	600
Ultio Herculis in Potitios.	790
Umborum exercitus fusus a Romanis.	712
Umborum defectio, & jactantia.	711
Umbri adoriuntur Ro.	711
Umborum turpis deditio.	712
Umborum duo millia in spelunca absumpta a	
Ro.	713
Una hora duo exercitus Sabinorum, & Vejentuna	
fusi a Ro.	162
Unus tantum ex gente Fabia superest.	158
Voces seditiosæ plebis Romanæ ob vincula M. Man-	
lii.	466
Vociferationes jactatæ in Decemviros.	246
Vociferationes C. Claudii in consules.	262
Vociferationes Canulei trib. plebis.	276
Vociferationes tri. ple. in patres.	645
Vociferatio M. Atilii consulis ad milites segniter	
arma expedientes.	779
Vociferatio Livii Pontificis post mortem Decii	
Cos.	769
Volæ a Ro. captæ.	343
Volero, quia ordinem duxerit; negat se militem	
feri.	164
Volero tri. ple. eligitur.	165
Voleronis modestia inopinata erga consules in-	
fensos.	165
Vol.	

Index Rerum.

Volsci obfides dant Romanis.	116
Volsci & Hernici bellum parant in Romanos.	116
Volsci nuntiantur venire ad urbem oppugnandam.	119
Volsci castra Romana temere invadunt.	120
Volsci fusi, & fugati, castra etiam amittunt.	121
Volsci opem negant Romanis fame laborantibus.	134
Volsci Coriolanum exulem benigne suscipiunt.	135
Volsci ex S. C. urbe egredi jubentur.	138
Volscorum indignatio eo, quod ab urbe pulsi sint.	138
Volsci Accium, & Coriolanum belli duces eligunt.	139
Volsci, & Æqui victi a Rom.	144
Volsci & Æqui a Latinis, & Hernicis victi.	162
Volsci Romanos sede fundunt, & fugant.	169
Volsci fusi, & fugati a Ro.	173
Volsci vigilia festi impetui Romano cedunt.	174
Volsci fusi, & fugati a Ro. castra amittunt.	175
Volsci primo prælio fusi a Romanis fugiunt.	186
Volsci & Æqui reficere exercitum nuntiantur Ro.	190
Volscorum & Aequorum agri late vastantur a Ro.	206
Volscio dies dicitur a quæstoribus, quod testis falsus fuerit.	208
Volscius falsus testis in Cælonem damnatus exulat.	215
Volsci Aequo Civilio duce cum plebe Ardestina Ardeam obsident.	288
Volsci sub jugum missi a Ro.	290
Volscorum apparatus, tumultus, ac fremitus.	326
Volsci Hernicorum agros vastant.	347
Volsci, & Hetrusci bellum in Romanos moliuntur.	444
Volsci vallo incenso, castris amissis, fusi, ac cæsi sunt a Camillo.	445
	Vol

Index Rerum.

Volsci deduntur Ro.	454
Volscis & Æquis unde toties tot milites suppeditaverint.	459
Volsci impetu Romano victi terga vertunt.	460
Volscum bellum extra ordinem M. F. Camillo datur.	475
Volsci fusi, fugati, & cæsi a Ro. castra amittunt.	479
Volsci nec victoria nec tempore uti sciunt.	487
Volscorum novæ incursiones nuntiantur Ro.	487
Volscorum gens ferocior ad rebellandum, quam ad bellandum.	550
Volsci victi deduntur Romanis.	550
Volsci pro victis nocte fugiunt a Romanis.	577
Volsini, Perusia, & Arretium, Etruriæ capita, pacem petunt a Romanis.	783
Volsinenses & Salpinates agros Rom. incursant.	408
Volsinenses fusi deduntur Romanis.	408
Volsinensium clades a Ro.	711
Volumni consulis gratia apud milites, & victoria de Salentinis.	713
Voltumnæ sanum concilio Etruriæ dicatum.	307
Vorago immensæ altitudinis in foro Romano.	516
Votum Camilli ex S. C. antequam in Vejos proficiscatur.	392
Voto emisso a consule subito reviviscunt Romanorum vires.	781
Votum Papirii secundi in fervore pugne discordi fuit.	792
Vox ingens ex summi cacuminis loco.	44
Vox Delphici oraculi ex infimo specu ad Tarquinius.	80
Vox Silvani ex Ardia silva.	95
Vox Posthu. stolidi ac prope vecors.	344
Vox audita a Cæditio Gallos adventare non creditur.	409

Index Rerum.

Vox horrenda de templo Matutæ in Satrico.	491
Vox T. Manlii ferox ad S. P. Q. R.	583
Urbs Roma diripitur, & incenditur a Gallis.	422
Vulgi animi mutabiles.	96

*Finis rerum, quæ primo Tome
continentur.*

INDEX RERUM,

Quæ secundo Tomo continentur.

A

- A** Bba urbs Hispaniæ. 724
 Abietis in classe P. Scipioni paranda usus. 630
 Acarnania regio. 438
 Acarnanes ab Ætolis dirempti. 437. Fœderi Philippi Regis cum Romanis ascripti. 674. Mandant titulum suis imponi sepulchris. 440
 Acarnanum-conjuratio in bellum contra Ætolos iturorum. 440
 Accua op. vi receptum a Romanis. 279
 Acedux nobilis Hispanus. 118. Totius Hispaniæ obsides, qui Sagunti asservabantur a Pœnis, Cn. Scipioni tradit. 120. Astu Bostarem Sagunti Præfectum decipit. 199
 Acerræ ab Annibale diripiuntur, & incenduntur. 199
 Acerrani ab Annibale obfessi urbem deferunt. 199
 Acerranis urbem incensam ædificare Romani permittunt. 488
 Achæi Eleis, & Ætolis infensi. 541. Fœderi Philippi regis cum Romanis ascripti. 674
 Achæorum concilium. 538., 583. Prospera contra Eleos, & Ætolos pugna. 542. Terror a Machanida Lacedæmoniorum Tyranno. 578
 Achradina locus Syracusis. 282. Ab Hippocrate, & Epicide capitur. 297. Oppugnatur ex navibus a M. Marcello. 299. Per prodicionem Merici Præfecti deditur Marcello. 376. Diripitur a Romanis. 377
 Achradinæ portæ a transfugis Rom. tenentur. 366
 Acies

Index Rerum:

Acies binæ hostiles hinc inde productæ toto die otiosæ.	694
Acies temere instructa a Cn. Fulvio Flacco Prætorè in Annibalem.	359
Acræ urbs Siciliæ.	302
Acrillæ urbs Siciliæ.	302
Adherbal Prætor proditores Gadium Carthaginem vehit.	622
Admiratio de providentia P. Scipionis junioris in belli apparatu.	690
Admonitio Coss. ad Colonias Latinas.	501
Adolescentis regis ætas adulatoribus obnoxia.	259
Adolescentiæ ferocia sibi ipsi perniciosa.	237
Adolescentiæ negligentis, & luxuriosæ nota.	498
Adolescentes XVII annorum in militiam alle-cti.	165
Adriani Coloni Romani.	503
Adrummentum Africæ urbs.	757
Ædes, & turres de Cœlo tactæ.	334
Ædes in campo Vulcani tacta de Cœlo.	265
Ædes duæ de cœlo tactæ.	527
Ædes multæ de cœlo tactæ.	589
Ædiles, & Triumviri capitales pene violantur.	323
Ædiles ludos Scenicos primum faciunt.	313
Ædiles curules, & Ædiles plebis.	535
Aedilitia largitio in Pop. Romanum.	525
Aeditui.	740
Aegates Insulæ.	19
Aegina insula Ægæi maris.	539
Aeginurus insula.	697
Aegium urbs Græciæ.	584
Aemulatio ducum inter se quam perniciosa.	464
Aequimælium igne consumptum.	319
Aerarium sanctius.	503
Aerarii Romani inopia.	275
Aerarii multi facti, & tribu moti.	275
Aeris crepitus in defectu lunæ nocte cieri solet.	

Index Rerum.

<i>Æris crepitus pugnantium animos avertit ad Ca-</i> <i>pnam.</i>	402
<i>Æris festertium tricies octuaginta millia in æra-</i> <i>rium a Coss. M. Livio, & C. Nerone lata.</i>	587
<i>Æsculapius ex Græcia olim Romam valetudinis po-</i> <i>puli causa accersitus.</i>	670
<i>Æstus maris arbitrium moderandi naves adimit.</i> 622	
<i>Æstus refluxum naturalem vento etiam adjutum P.</i> <i>Scipio Deorum opem in oppugnatione Carthagi-</i> <i>nis novæ interpretatur.</i>	474
<i>Ætati immaturæ populus Rom. imperium arduum</i> <i>committit.</i>	429
<i>Ætnæ ignes.</i>	446
<i>Ætoli deficiunt a Philippo Macedone rege.</i>	438.
<i>Primi transmarini in amicitiam Romanorum.</i> <i>437. ad Lamiam a Philippo rege victi.</i>	538. fero-
<i>ciores quam pro Græcorum ingeniis.</i>	538
<i>Ætoli pacem cum Philippo rege interturbant.</i>	539.
<i>Animos attollunt.</i>	578. Pacem cum Philippo
<i>coactam faciunt.</i>	672. prompti ad excursiones.
<i>541. a Philippo dejecti a Thermopylis.</i>	581
<i>Ætolorum amicitiam affectant Romani.</i>	363
<i>Ætolorum confœderati.</i>	539
<i>Ætolorum, ac Romanorum fœdus.</i>	438
<i>Ætolorum bellum adversus Acarnanas.</i>	439
<i>Ætolorum, ac Philippi Maced. Regis bellum.</i>	538
<i>Ætolorum concilium.</i>	437., 579
<i>Ætolorum pacem cum Philippo sine auctoritate sua</i> <i>Rom. ægre ferunt.</i>	673
<i>Æfri Romanis armis instructi.</i>	150
<i>Æfri a P. Scipione venditi in Hispania.</i>	520
<i>Æfri, & Numidæ levissima mutandæ fidei ingenia.</i> 640	
<i>Æfri quomodo rupem præcisam scandunt.</i>	604
<i>Æfrorum pernicitas.</i>	604
<i>Æfricæ cura apud Romanos.</i>	718
<i>Æfricum bellum.</i>	698

Æfrici

Index Rerum:

Africi belli difficultas.	641, 756
Agathocles Syracusarum rex, transgressus in Africam, bellum a Sicilia avertit.	267
Agatirna Siciliae urbs.	465
Ager benemeritis de Repub. assignabatur.	433
Ager, in quo castra Annibal Urbem obsidens habebat, nihilo minoris Romae publice emptus.	414
Ager Civis Campani fit publicus Pop. Romani.	651
Ager Romanus Italia terminatur.	492
Agros Romani belli tempore non habitabant.	590
Agnustum ubere lactanti natus.	490
Agnus mas, & femina natus.	589
Agrigentum Siciliae urbs recipitur a Pænis.	301.
per Mutii prodicionem recuperatur a Rom.	464
Agrigentorum supplicia, & venditiones a Rom.	465
Alma diruitur a Romanis.	419
Alba Colonia Romana.	501
Albingauni Ligures.	661
Alco Saguntinus ex Oratore pro civibus ad Annibalem transfuga.	23
Alia fluvius.	154
Alifæ op. in Samnio.	113
Aliphera Megalopolitis a Philippo restituta.	583
Alexander Mag. divina stirpe creatus putatur.	422
Alorci Hispani ad Saguntinos in ultima rerum desperatione oratio.	23
Alpes 15 diebus ab Annibale superatæ.	52
Alpium via inaccessa, & horror.	51
Alpium transitus difficilis.	46
Altercatio Coss. ad Cannas.	149
Altercatio Coss. & senatus.	649
Altitudo rara murorum Carthaginis novæ.	474
Allucius Celtiberorum Princeps gratias agit P. Scipioni ob redditam sibi sponsam inviolatam.	481.
Cum mille, & 400. Equitibus ad P. Scip. venit.	481

Index Rerum.

Allobroges pop. Galliæ Transalpinæ.	45
Allobrogum situs.	ibid.
Aminander Athamanum Rex.	538
Amilcar Annibalis pater. 10. Ejus mors. ib. Mars alter dictus. 19. a Romanis victus.	57
Amilcar Gisgonis fil. Præfectus Melitenfis præsidii Rom. traditur cum insula.	69
Amilcaris M. cæde insigne castrum Album.	310
Amilcar Bomilcaris filius.	250
Amilcar Pœnus cum classe trajicit in Sardiniam.	494
Amilcar Præfectus præsidii Locrensis.	664
Amilcaris progenies inquieta.	19
Amiternini milites voluntarios P. Scipioni dant.	650
Amoris impotentia.	513
Amantiamata sua nihil gratius.	480
Amusitus Aufetanorum Princeps ad Asdrubalem profugit.	83
Anatis fl. Siciliæ.	302
Androgyni sexu inter marem, & sceminam ambi- guo.	504
Andronodorus, & Zoilus tutores Hieronymi regis Siciliæ ab Hierone rege relictæ.	256
Andronodorus collegas Hieronymi tutores sum- movit.	257
Andronodorus, & Zoilus Hieronis generi, fami- liaris Hieronymi.	ibid.
Andronodorus arcem Syracusarum, & insulam fir- mat præsidio contra conjuratos. 281. Claves, & regiam pecuniam senatui Syracusano tradit. 284.	
Ad deditionem pertrahitur a conjuratis.	283
Laudat Tyranni occisores.	284
Andronodori ambitio. 257. Oratio ad Syracusa- nos. 283. mors.	286
Andronodorum uxor precibus ad regnum Syracusa- rum hortatur. 283. Ancæ urbs Apulorum op- pugnantur a Rom.	279
	An-

Index Rerum.

Anguis in cubiculo Matris P. Sulpicii Africani saepe visus.	429
Angues miræ magnitudinis lascivientium piscium more exultant.	490
Anguim portentum.	350
Animi militum præsentia ducis accenduntur.	473
Anitorgis Hisp. op. 379. Anienes fl. in Latio.	412
Anni pacis, & belli Punici.	382
Annibal Amilcaris Magni Filius.	10
Annibal a Gallis copia rerum omnium in transitu Alpium adjuvatur. 45. A Claud. Nerone Cos. decipitur.	562
A Claud. Nerone Cos. duobus victus præliis.	557
A præfectis præsidii Punici Capuæ acriter argui- tur.	416
A Spoleti oppugnatione cum cæde repellitur.	100
Ab Emporii oppugnatione repulsus.	78
Ab exercitu Carthaginensium Imp. salutatur.	11
Ab Equitatu Romano in castra compellitur.	419
Ab Locris a P. Scip. juniore fugatus re infecta abit. 666	
Ab oppugnatione Nolæ ob adventum Marcelli ab- stinet.	194
Accepta in Apennino ex tempestate maxima clade Placentiam redit.	80
Aciem instruit ad Trebiam. 75. ad Cannas.	150
Ad Adrummentum. 757. Ad Anienem flu. 3: ab urbe milliaro. 412. Ad avaritiam, & crudeli- tatem animum flectit. 459. Ad Avernum sa- crificat.	267
Ad Casilinum Fabii artes eludit. 113. Ad Cannas contra Ventum Vulturum castra locat.	148
Ad Cumas obsessio similior, quam obsidenti.	232
Ad Cumas clade accepta redit cum dedecore ad Ti- fata.	232
Ad liberandum a servitute Romana Gallôs se venis- se dicitat. 71. Ad Nolam.	193.
Ad Saguntum sauciatur in femore.	16

Index Rerum.

- Ad Sturam fl. 414. Ad Tarentum. 279
Ad Tifata. 231. Ad Zamam. 757
Ad summam inopiam a Romanis adactus fugam meditatur. 133
Aegrum simulat. 336
Althejam Olcadum urbem expugnat, & diripit. 13
Africæ appropinquans sepulchrum dirutum abominatur. 752
Allobrogum seditionem sedat. 45. Annonem præficit cum præsidio ad custodiendas fauces, quæ Gallias Hispaniis jungunt. 39
Agnum in jurejurando mactat. 63. Agros plurimum populorum devastat. 100. Apud quos diversatur Capuæ. 184
Apparatu, & fiducia P. Scipionis percussus ante certamen pacem petere statuit. 758. Arbiter regni Allobrogum. 45
Arcem Tarentinam vallo dividit ab urbe. 340. Arcem Tarentinam frustra tentat. 362. Arte singulari aciem instruit in P. Scipionem. 765, & 68. Audita Asdrubalis fratris cæde in Brutia abit. 571
Avocalem Vaceæorum urbem vi capit. 13. Brundisium frustra tentat. 362. Carpetanos prælio in ditionem accipit. 14. Capuam ingreditur. 183. Capuam Carthagini æquare solitus. 347. Campanorum captivorum hortatu, spe Capuæ potiundæ in Campaniam transit ex Samnio. 106. Capto Sagunto Carthaginem novam in hiberna concedit. 25. Campanorum præcibus fatigatus Cumas oppugnat. 232. Castra locat ad Galeum fl. 340. Copias exponit ad Leptim. 752. Cumanum agrum depopulatur. 269. Casilinum nequicquam aggreditur. 200. Castellum in Alpibus capit. 48. Cum exercitu Rhodanum transit. 40. Contra naturam suam mitis, 168. Copias relinquit ad custodiam Africæ & Hispaniam. 33.
De

Index Rerum:

- De fuga in Galliam agitat. 147. Decimo sexto post anno, ex quo in Italia fuit, inde redit in Africam. 746. Divino prodigio monitus, ut in Italiam ire pergat. 34
- A**nibal, & Scipio ad supremum in Africacertamen comparati. 757. colloquio infecta pace recedunt. 762
- A**nnibal ex Alpibus Italiam militibus ostentat. 50. exercitui suo spectaculum novum exhibet. 58. excusat apud Carthaginienses imprudentiam suam, & pacem suadet. 772 Equestri pugna invictus. 149. Fabii artibus utitur contra Minutium. 123. Fama senescit, & viribus. 660. Fremens audit mandata legatorum Carthaginiensium. 745. Fugam simulat, & insidias struit. 145. Fœderum ruptor. 56. Fugit in Brutios. 511. Fugit in Apuliam. 486. Flamini Coli corpus diu quæsitum non invenit. 97. Galatiam vincit. 404. Gades profectus Herculi vota exolvit. 33. Galliæ per mediterranea in Italiam pergit. 44. Gallos Alpinos fugat. 48. Gallos ex adversa Rhodani ripa resistentes avertit. 41. Gallos fugat ad Rhodanum. 41. Gallos transfugas benigne excipit. 66. Gallorum animos præoccupat. 30. Gallorum agros populatur. 71. Gallorum Alpinorum insidiis prope circumventus. 49. Gallorum insidias sagaciter evitat. 87. Gallis montanis captivis belli optionem pro vinculis offert. 58. Normandiam Vaccæorum urbem capit. Habuit secum aliquot Latinæ linguæ gnaros. 404 Hospitia Romanorum Tarenti diripi jubet. 339. Herdoneum pervenit. 485. Iberum copias trajicit. 34. Igne, & aceto Alpium saxa perfringit. 52. Itinere quindecim dierum Alpes superat. 52. Iterum ad Nolam. 197. Incertus, an incœptum in Italiam iter intendat. 43. Ingentem vim navium fabricari jubet ad transitum Rhodani 39. In Emporii oppugnatione sauciatur. 78. in Etruriam pro-
- A a   4   fe.

fectus. 79. Incendium dictus. 19. Inclusus a Fabio, & ad Casilinum obsessus, 111. In spoliis legendis ad Cannas spectandaque foeda clade moratur. 157. Intolerandus Italiae hostis. 216. Iterum ad Tifata. 267. In agro Tarentino. 322. In Lucanos ab Ap. Claudio pertractus. 356. In Apuliam abit. 359. Irrito conatu a Capua ab Romanis obsessa discedit. 405. In ultimum Italiae sinum abit. 415. Infidiis locum quaerit. 487. In solis infidiis spem ponit. 531. Inventum Marcelli corpus sepelit. 534. In utraque fortuna mirabilis. 591. In gratiam Turdetanorum Saguntum expugnat, & delet. 636. Incolumi exercitu in Africam trajicit. 576. In senatu Carthaginiensi, fatetur bello se victum. 679. Increpat Carthaginienses flentes ad primum stipendium Romanis ex privato solvendum. 783. Juvenis, primus praelium inibat, ultimus excedebat. 113. Legatos Tarentinos benigne accipit, & dimittit. 268. Legatos Ro. pro Saguntinis non admittit. 18. Locros in auxilium venit. 665. Locrorum obsidionem avertit. 531. Magnam militum partem in Alpibus trahendi amittit. 53. Magonem fratrem in infidiis locat. 73. Marcelli annulo, quo potitus fuerat, dolos nititur. 535. Militiae nitentibus Barchinis, asuescit. 12. Neapolis oppugnatione non tentata pergit Capuam. 175. Neapolitanos frustra tentat. 193. Nec Neapolim, nec Nolam admissus. 195. Neapolitanum agrum populatur. 259. 274. Nolam corona cingit. 243. Novennis ad motus altaribus jurat odium & hostilitatem in Romanos. 10. Nuceriam fame expugnat. 195. Numidarum equitum aliam ad exploranda Romana castra mittit. 42. Nono die in jugum Alpium venit. 50. Noxae obsidionem cum dedecore omittit. 246. Nolam a plebe oblatam negligit. 269. Olcades Hisp. populos domat. 13. Octo millia passuum ab Urbe castra locat. 409. Pacem petit a P. Scipione. 762.

Index Rerum:

Petere Romam simulat. 113. Per paludes quatri-
duo, & tribus noctibus itinere facto altero oculo
capitur. 91. Præmia militibus pugnaturis propo-
nit ad Ticinum. 59, 62. Præmia militibus pu-
gnaturis ad Zamam adversus Pub. Scip. osten-
tat. 766. Primo in Hispaniam adventu omnem
in se convertit exercitum, 12. Pollicens militibus
saguntæ prædam, eorum animos ad oppugnatio-
nem accendit. 21. Post pugnam Cannensem vi-
ctoris magis, quam bellum gerentis intentus cu-
ris. 165. Prudentissime in captivos nihil sævit. 67
Pirenæum saltum superat 35. Puteolos incastrum
tentat. 269. Qua transierit Alpes. 53. Quinto
mense a Carthagine nova in Italiam venit. 52.
Quo tempore ad Antiochum regem profugerit
incertum est. 772. Qua arte trajecerit Rhodanum
Elephantos. 41. Rerum a se gestarum titulo Puni-
cis, Græcisque inculpto litteris, aram Junoni La-
ciniaë dedicat. 653. Romanos fundit, & fugat ad
Ticinum. 64. Romanos superat ad Trebiam. 76.
ad Cannas. 153. Romanos captivos ad Cannas
benigne alloquitur. 165. Romanis cunctationem
exprobrat, tacita tamen cura de Fabio incenditur.
104. Se jactat æmulum itinerum Herculis. 57. se
deprædicat. 60. situm Urbis obequitans contem-
platur. 412. Sempronium Col. superat, moxque
ad eodem victus Crotonem redit. 711. seipsum e-
xecratur, quod post Cannensem victoriam non il-
lico Romam petierit. 746. Senex redit in patriam
unde profectus est puer. 760. sibi invidisse Deos
dicit. 762. sua fraude captus. 535. suos hortatur re-
bus, & verbis ad Ticinum. 59. Scorpione ictus ad
Locros receptui canit. 669. Tanquam furia, & fax
belli. 20. Tarentum ingreditur. 337. Tarenti ar-
cem terra, marique circumfider. 341. Tarento po-
tiri valde cupit. 268. Tarento Salapiam tendit
280. Tarentinos sine armis convocatos benignè
alloquitur. 338. Tarentinis admirabilis. 341

Index Rerum.

Templum Junonis Laciniae cæde nefanda violat .
746. Taurinorum urbem vi capit . 54. Trajecto
Padum victore exercitu haud procul Placentiam
castra locat . 65. Trigesimo sexto post anno Car-
thaginem redit , ex quo puer inde profectus erat .
769. Toto anno quietus . 591. Turdetanos laceffit
15. Ubi sit , ibi caput belli esse . 642. Vincere scie-
bat , non uti victoria . 157. Victorias Scipionis enu-
merat . 360. Victus prælio ad Zamam a P. Scipione
Adrummentum profugit . 756. Urbem obsidens
Tabernas argentarias , quæ Romæ in foro erant ,
in suis castris vendit . 414. Vix juvenis Imp. , &
senex vincendo factus . 756. Vix dum pubes per
litteras acceritur ab Asdrubale Imp. Patris gene-
ro . 11. Vultur num fluvium navibus exercitum tra-
jicit . 406. Victus ad Nolam Tarentum pergit . 275.
Annibalis a Tarento capto ad populum concio . 338.
Ab Romana urbe discedentis iter . 414. Altera ad
Herdonem victoria de Romanis . 485. Adhorta-
tio ad suos in P. Scipionem juniorem pugnaturus
ad Zamam . 864, 766. Astutia ad Cannas . 148. A-
stutia in Gallos Alpinos . 76. Astus in eliciendo
ad pugnam Fabio Dictatore . 105. In eliciendo
Flaminio Col. ad Trasymenum ad pugnam . 92
In invidia Fabio M. conflanda . 121. In impedi-
dis militum transfugiis . 147. In agro Tarentino .
279. In militum animis sibi conciliandis . 12. In
Tarento capiendo . 336. Avaritia , & crudelitas in
Arpinos . 316. Calliditas , & fraudis cognita . 405.
Caput epulantis periculum . 184. Castra ad Za-
mam a P. Scip. expugnata , ac drepta . 769. Cle-
mentia in captivos Latini nominis . 97. Consilium
providum . 35. Consilium in transvehenda classe
Tarentinorum . 341. Clades ad Nolam a Marcello .
198. Copiæ ad Saguntum . 17. Consilium impro-
viso Romam petendi . 406. Colloquium cum P.
Scip. ante supremam in Africa pugnam . 759. Co-
piæ in Italiam transgressæ . 53. Copiæ liberum tra-

Index Rerum.

trajectæ. 34. Copiæ ad Cannas. 150. Concio ad
Ticinum cum P. Scipione Cos. dimicaturi ad
milites. 59. Crudele edictum in Saguntinos. 25.
Crudelitas in Vicumvias deditas. 78. Curæ ob
Capuam perditam. 459. Copiæ auxiliares fugiunt
primæ ex acie ad Zimam. 767. Dictum desperan-
tis de Roma potiunda. 413. Dictum pene dispe-
rantis de fortuna. 571. Dictum de Fabio Max. 131.
Errores duo maximi in arte militari. 202. Existi-
matio de P. Scip. seniore. 55. Exercitus inopia la-
borat. 66, 144. Exercitus malis indomitus, volu-
ptatibus Capuanis emollitur. 201. Exercitus tem-
pestate jactatur in Apennino. 79. Exercitus fame
afflictus in Brutiis. 652. Ex Italia decedentis nec-
essitas. 746. Exclamatio, dum raporum semen pro-
iici videt ad Casilinum. 204. Exprobatio ad luos
ad Nolam. 244. Favor in senatu Carthaginensi.
20. Fraus Fabio M. Cos. intenta detegitur. 515.
Fraus, qua M. Marcellus interiit. 532. Habitus in
Italia. 142. Habitus ex Italia decedentis. 746.
Humanitas erga seminecem hostem. 195. Jactan-
tia, & liberalitas erga legatos Samnites, & Hirpi-
nos. 241. Indoles, ingenium. 12. Indulgentia
in captivos Italici nominis. 242. Ingressus Capuam
celebris. 183. Infidiæ a duobus servis detectæ. 147.
Iter Capuam Romam. 408. Laboriosus per Alpes
transitus. 46. & dein Legati ad Philippum Macé-
doniæ regem. 227. Litteræ ad Philippum Regem
a Romanis interceptæ. 228. Litteræ ad Capuanos
obsessos a Rom. adhortatoriæ. 406. Milites oleo
unguntur, præ lentque ante pugnam ad Trebiam.
75. Mora post pugnam Cannensem Romanis sa-
lutaris. 157. Nomen apud Romanos celebrerimum
54. Odium, & indignatio in Romanos 61. Oratio
ad P. Scip. juniorem pacem suadentis. 759. Oratio
adhortatoria ad milites Alpium fama perterritos.
43. Oratores Gallorum Regulus. 35. Prima sub
Asdrubale Imp. rudimenta. 13. Pollicita militie

Index Rerum.

- bus jurejurando firmata . 63. Perfidia in captivos Romanos . 97. Præmia a fidis Nucerinis contempta . 195. Pugnae in Italia ultimæ fama obscura . 745. Respons. ad Asdrub. Hædum . 783. Responsum benignum ad Gallos Alpinos . 49. Responsam ad Legatos Hirpinorum, & Samnitum . 241. Risus in publico luctu increpatur ab Asdrubale Hædo . 783. Sagacitas in fruendis insidiis . 532. Sagacissima simulatio in dimittendis quibusdam militibus domum . 35. Stratagema dum fugit ad Grumentum . 558. Stratagema in eliciendis hostibus ad pugnam . 74. in incendendis per nocturnas tenebras facibus bouum cornibus alligatis . 112. In Hispania . 14. In Neapolitanos . 175. In M. Minutium Magistrum equitum . 128. Verba ad Hispanos milites gratissima . 32. Ad Principes Tarentinorum . 340. In senatu Campano . 186. Milites ad pugnam hortantis . 507. Postquam iussus est Italiam relinquere . 745. de Marcello . 510. De Fabio . 129. Victoria ad Herdoneam de Rom. 360. Visio per somnium . 34. Virtutes, & vitia . 13.
- Annibali comperta omnia, quæ a Romanis agerentur in castris . 145. Paria non audere Romanis indecorum . 647. Simulata lenitas in agro Tarentino nihil prodest . 280.
- Annibalem pudor ab oppugnatione Casilini avertit . 201. Accusant Carthaginienſes in Senatu Romano . 748. Et apud P. Scip. 739. Prius Italia exigendum censet Fabius Max. quam bellum in Africam portandum . 637.
- Annibale vivo nunquam sine bello Italia . 501.
- Annibales pene duo in Italia . 561.
- Annonæ vilitas Romæ . 755 773.
- Anno Dux Pænorum ad custodiendas fauces, quæ Hispanias Gallis jungunt, Ab Annibale missus . 35. Capitur a Cn. Scipione . 82.
- Anno, & Epicides ex Sicilia in Africam fugiunt . 464.
- Anno ægre fert consiliunq. Mutinis . 393.
- Anno*

Index Rerum.

- Anno Amilcaris Equitum Carthaginiensium præfectus. 707. Infidus hostilibus circumventus caditur. 708
- Anno nobilis Carthaginiensis auctor rebellionis factis. 238 captus a Romanis in Sardinia. 238
- Anno senator Carthaginiensis adversatur factioni Barchinæ. 11. Nititur apud Carthaginienses, ne Annibal rebus bellicis erudiatur. 11. Insensior Annibali, quam legati Romani. 20. De Annibale Romanis dedendo nequicquam agit apud Pœnos. 20. Carthaginis calamitatem prædicit. 19. Annonis oratio in Sen. Carthaginiensi adversus Annibalem. 19. Auctoritas. 19. Altera oratio sapientissima contra Barchinos in Senatu Cartagh. 190
- Anno Dux in Italia victus a Graccho cum paucis fugit. 272. Annibali ad Tifata conjungitur. 241. Cladem ad Beneventum acceptam hosti reddit in Lucanis paulo minorem. 279. Victus in Lucanis a T. Sempronio Longo. 233. Per Brutios Græcas urbes tentat, sed frustra. 251. Campanis a Ro. obsessis frumentum summittit. 344. Campanos vel in fame negligentes objurgat. 345. Thuriis potitur. 352
- Annonis fuga in Brutios. 347. Castra capta a Ro. 347
- Anno Bomilcaris filius. 39. Jubetur ab Annibale noctu cum parte copiarum Rhodanum superare. 39
- Annonis, & Magonis stratagema in M. Atinium Thuriopem præfectum. 349
- Anno, & Bostar præsidii Punici Capuæ præfecti. 402
403. Literæ ad Annibalem a Romanis interceptæ. 417
- Anno Dux Equitum Carthaginiensium a Romanis occiditur. 699
- Anno Præfectus Pœnorum in Hispania ad Bætium fl. fugatur a Rom. 621
- Anno in locum Asdrub. Barchini Imp. in Hispania. 572. Capitur vivus a Ro. & prælio superatur. 574
- Anno sexto decimo post Punicum bellum secundum Italix reddita pax. 747

Index Rerum.

- Annulus insigne equitis R^o. 189
 Annulorum Ro. detractorum ad Cannas vis ingens
 a Magone in curia Carthaginentium effusa. 189
 Anticyra urbs Locridis, ejusque situs. 440. Ejus
 oppugnatio, & deditio Ætolis. 441
 Apparatus bell. cus Romæ adversus Annibalem.
 212
 Apennini transitus quam difficilis Annib. fuerit. 79
 Apum examinis prodigium. 63. 265. 527
 Apparatus classis in Africam a P. Scipione trajicien-
 dæ. 650
 Appendices Olcadum, & Vaccæorum. 14
 Appiæ viæ municipia. 407
 Appius Claud. Pulcher Siciliæ Prætor. 221. Post
 cladem Cannensem Dux contra Pœnos, unacum
 P. Scipione juniore a nobilibus adolescentibus eli-
 gitur. 159. Consul creatur. 325. Tribunus mil. 159
 Appii Claudii Pulchri Imp. vulnus impetum Ro-
 manorum remoratur ad Capuam. 404. Item ictum
 gesto pectus. 404. Mors. 423
 Apollo Delphicus læta Romanis pollicetur. 670
 Apollinis Delphici Oraculum. 164
 Apollinis promontorium. 750. Apparatus belli
 captus a Rom. in Carthagine Nova. 476
 Apollonia urbs Ætolorum. 307
 Apolloniæ a Philippo Rege Macedon. obli-
 dentur. 308. Se bellicis instrumentis de ho-
 stico instruunt. 309. Philippi castra diripiunt.
 309. A Philippo Rege cum magno terrore,
 ac pavore intra muros urbis suæ compellun-
 tur. 459
 Apolloniatum ager a Philippo vastatur 673. Legati
 ad M. Valerium Prætorem opem contra Phi-
 lippum implorantes. 308
 Apollonides unus ex Principibus Syracusani sena-
 tus. 291. Suadet Syracusanis nobili concione,
 ut societatem cum Romanis potius, quam cum
 Pœnis jungant. 291

Index Rerum:

Apuli ad Pœnos deficiunt.	173. 189
Aqua Albana cruenta fluens.	504
Aquæ calidæ e fonte manantes.	138
Aquarum inundatio maxima.	264. 753. 774
Aquitania ab Annibale subacta.	34
Aquinum urbs in Latio.	408
Ara mirabilis, cujus cinerem nullus ventus moveat.	254
Arar Gallia: fl. ex Alpibus ortus. 44. Aratus Princeps Achœnorum.	540
Arbores in profundum haustæ.	774
Arborum male præcisarum lapsu obrutus Ro. exercitus.	211
Archimedis Syracusani nobilis Mathematici virtus, & artes. 299. Industria mirabilis in Rom. oppugnatores Syracusarum. 300. Exitus infelix. 377	
Ardea Romana Colonia.	501
Arcus solem amplexus.	718
Ardea Rutulorum urbs. 16. Ardoneæ locus a Romanis munitus.	279
Arethusa fons Syracusis.	375
Argentanum Brutiorum oppid.	745
Argentum in faleris equorum Romanorum ad Cannas.	158
Argentum in agro Oringensi Hispaniæ foditur.	575
Argenti spargendi ad inescandum astus.	145
Ariminum Gallia olim dicta.	634
Ariminenses Coloni Romani.	503
Aresernini Coloni Romani.	503
Aristomachus Princeps Crotoniensis Plebis auctor tradendæ Pœnis Crotonis.	253
Ariston Tragicus actus Syracusis, conjuratorum contra libertatem index. 286. Ejus genus, & fortuna.	ibid.
Argenti vis ingens lata in ærarium a P. Scip. Africano.	784
Arma de publico dabantur.	165
Arma, & signa militibus suppeditabant Romani. 230	

Index Rerum:

Arma sacra de Templo detracta in patria defensione.	282
Arma sponte concrepuerunt.	314
Armorum hostilium concrematio.	
Armorum in Templo Jovis Vicilini concrepitus.	314
Armata legionum spectra.	265
Armes Præfectus Punici præsidii in Carthagine novæ.	479
In Armilustro lapidibus pluerè visum.	549
Arnus fl. Etruriæ.	90
Arpi per Fabium Max. Con. Rom. sine clade restituntur.	316
Arpis tumultus pro Albino amisso.	316
Arpini in Pœnos pro Romanis vertuntur.	318
Arretium Etruriæ urbs.	91
Arretinorum motus in Etruria curam Patribus Rom. ingerit.	528
Arretini plurima armamenta classi Pub. Scip. junioris dant.	650
Ars histrionis apud Græcos pudori non est.	286
Ars Punica in ponendis insidiis.	389
Artes Imperatoriæ, & Militares non eadem sunt.	357
Artifices secum multos habebat P. Scip. Africanus.	709
Arretini CXX. obsides Romam ducti.	528
Arverni Galliæ populi Asdrubalem non receperunt solum, sed etiam secuti sunt.	553
Aruspiciis vaticinium.	515
Aruspicum monita usui sunt.	515
Asena urbs Hispaniæ, quæ tenebatur a Pœnis, capitur a Carpestis.	214
Asdrubal Amilcaris gener. 10. Imperator Carthaginensium. 11. Annibalem vix dum puberem per litteras ad se accersit. ibid. Interficitur a Barbaro servo. ibid. Ejus in augendo Carthaginensium imperio prudentia. ibid. Fœdus cum Romanis.	ibid.
Asdrub.	

Index Rerum.

Adrubal Annibalis frater ad custodiam Hispaniæ a fratre ponitur. 33. Aciem instruit in Scipiones. 217. Duobus præliis victus in Hisp. a Celtiberis. 250. Aequo pugnare campo cum P. Scipione diffidentumulos captat. 518. In Italiam exercitum deducere jubetur. 215. Intra saltus angustias a Cl. Nerone inclusus in Hispania. 425. In transitu Alpium celerior Annibale fratre. 553. Putatur alter Annibal. 561. Scipiones timet. 213. Prope Bæculam. 518. Tacita fuga ad Metaurum fl. pervenit. 563. Victus a P. Scip. juniore, rapta raptim pecunia, fugit. 529. Romanos cædit. 82 Carpesios ad deditionem compellit. 215. Victus iterum a Scipionibus ad Iberam urbem cum magna suorum cæde. 218. Peritus perfidiæ Barbaricæ. 379

Adrubalis Amilcaris filii fratris Annibalis acies instruitur ad Metaurum. 566. Clypeus. 390. Exercitus ad Anitorgin. 378. Copiæ adversus Scipiones. 250. fuga. 218. Fraus ad decipiendum Cl. Neronem. 426. Pugna cum Cn. Scipione in Hispania. 114. Pugna altera cum Scipionibus. 218. Pugna cum M. Livio, & Claud. Nerone Coss. 567. Adventus fama in Italiam ituri Hispanorum animos ad Romanos avertit. 215. Nuntii, & literæ ad Annib. Fratrem a Romanis interceptæ. 559. Tres Patres Rom. sollicitat. 47. Curæ anxietatis, & ancipites. 565. Fama celebris apud Romanos. 561. Virtus in pugna ad Metaurum. Caput ante Annibalis stationes a Romanis projicitur. 571. Mors. 568

Adrubal cognomento Calvus in Sardiniam cum classe, & exercitu mittitur. 225. A Romanis fusus, & captus. 238. Copias in terram exponit. 237. Iterum in Sardiniam. ibid.

Adrubalis Calvi classis in Sardiniam missa sæda tempestate laceratur. 229. Pugna cum T. Manlio Prætoře Romano in Sardinia. 237

Ad u.

Index Rerum.

- Asdrubal Gisgonis fil.** tertium Imperator Pœnorum
in Hisp. 310. Cum omni prope exercitu deletus a
P. Scip. juniore. 598. A P. Scip. juniore ingenti
prælio superatus, ac territus fugit. 597. Exerci-
tum suum passim in civitates dispergit. 574. Ad
Oceanum. ibid. Fugit ad Gades. 598. Filiam
suam Sophonisbam Syphaci Numidarum Regi e-
locat. 691. Fugit iterum ad Oceanum, & Gades
cum exercitu. 574. Cópias novas colligit in Hisp.
adversus Romanos. 592. Longe primus civitatis
apud Carthaginienses. 699. Syphacem armat in
Massanissam. 703. Reparat exercitum ex senten-
tia senatus. 723. Fugacissimus dux. 756. Trigin-
ta millia Celtiberorum a Romanis castris abducit.
379. Victus in Hisp. a L. Martio. 390
- Asdrubal Gisg. & Scipio** eodem lecto apud Sypha-
cem Regem accumbunt. 601
- Asdrubal Gisg. & Syphax Rex** raptissime a Cartha-
ginienſibus per litteras, nuntios, & legatos ac-
cerſuntur. 707. Cópias jungunt. 724. Ex prælio,
ad Campos magnos a Scipione victi, fugiunt. 726
- Asdrubalis Gisg. & Magonis Imp.** consilium, & de-
liberatio de tuenda Hispania, & bello movendo.
522. Exercitus a P. Scipione juniore dissipatur in
Hispania. 598. Cópia adversus P. Scip. juniorem
in Hispania. 592. Aciei adversus Rom. ordo.
594. Pugna cum P. Scip. juniore in Hispania,
595. Fuga fœda. 597. 574. 722. 725. Nobilitas,
fama, divitiæ. 698. Verba apud Syphacem de
ingenti animo Massanissæ. 702. Tacita de P. Scip.
juniore cogitatio, dum cœnant ambo apud Sy-
phacem regem Numidarum. 601
- Asdrubalis Gisg. & Syphacis Regis** copiae adversus
P. Scip. 710. Castra a P. Scip. incenduntur cum
magna cæde hostium, 721. Cópia iterum colle-
ctæ, & conjunctæ adversus Rom. 724
- Asdrubal militum Præfectus** in exercitu Anniba-
lis. 112

Index Rerum.

- Aldrubal** Hædus unus ex Legatis Carthaginiensium* ad Rom. pacis impetrandæ causa. 780. Insensus Factioni Barchinæ. ibid. Ejus verba sapientissima in S. Rom. ibid. Increpatio ad Annibalem in publico fletu ridentem. 783
- Astapa** urbi Hisp. 607. Oppugnatur a Romanis. 608. Capitur a Romanis, & igne, ferroque absumitur. 609
- Astapanorum** ingenia latrocinio læta. 607. Eruptio temeraria. 608. Facinus horrendum in seiplos, ac suos. 609. Cædes a Romanis. ibid.
- Atheniensium** civitas prudentissima. 640. In Siciliam transgressio. 640
- Aternum** a Sempronio Tuditano Prætoris expugnatur. 319
- Athanagia** caput Ilergetum in Hispania capitur a Cn. Scip. 83
- Atrius UMBER** abominandi nominis dux. 618.
- U**nus ex auctoribus seditionis militum Romanorum ad Sacronem in Hisp. 612. 620. Insignia summi Imperatoris sibi assumit. 612. Supplicio afficitur cum reliquis a P. Scip. 620
- Attalus** Asiæ Rex. 438. Fœderi Romanorum cum Philippo Macedone ascriptus. 674. Inermis fugit. 581. Classem suam cum Romana conjungit ad Lemnum. 577. Populabundus. 578. Opuntiorum urbem captam diripit. 581. Opuntem ex fuga se recipit, & mox in Asiam trajicit. 682
- Attalus** Syracusanus conjurationem detegit Epici- di. 363
- Attanes** Turdetanorum regulus ad Romanos trans- fugit. 597
- Attella** a Romanis in deditionem recepta. 423
- Attellani** cum aliis populis privantur Romano, La- tinoque nomine. 474. Calatiam migrare jussi. 488. Deficiunt ad Annibalem. 173
- Avaritiæ** Romanorum calumniatio. 296
- Averni** lacus. 267

Aves

Index Rerum.

<i>Aves in luco Dianæ in arboribus nidos relinquentes.</i>	490
<i>Avium in bello observatio.</i>	515
<i>Aufidus amnis Apuliæ.</i>	148
<i>Augures sacerdotes erant.</i>	715
<i>Auguriorum usus perutilis, ac saluberrimus Fabio M.</i>	515
<i>Aurinx urbs Hisp.</i>	311
<i>Audacia a crimine sumpta.</i>	615
<i>Aurum in æde Jovis a muribus rosam.</i>	527
<i>Aurum vicefimarium.</i>	503
<i>Auricupiditate ambusti milites Romani.</i>	609
<i>Ausetani Hispaniæ populi prope Iberum fiti. 83. Romanis se dedunt. ibid. Ab Annibale subiguntur.</i>	34
<i>Auspicia alternantia.</i>	532
<i>Auspiciorum violationis, & neglectus malum.</i>	86
<i>Auspiciorum religio.</i>	146
<i>Austicula urbs a Romanis recepta.</i>	236
<i>Auctores seditionis ad Sucronem caute a P. Scipione comprehensi, 615. Supplicio afficiuntur.</i>	260
<i>Auctoritas S. Romani pacem inter Coss. ponit.</i>	547
<i>Auræ quadrigæ in Capitolio positæ.</i>	715

B

B <i>Adius Campanus olim T. Q. Crispino per familiaris. 354. Ab eodem Tito Quintio ad singulare certamen a se provocato superatur.</i>	355
<i>Badii Campani ingratitude. 355. Ferocia, ibid. Turpis fuga.</i>	ibid.
<i>Bæbius Herennius Trib. Pleb. cognatus C. Terentii Varronis, ut eundem ad consulatum extrahat, senatum, & nobiles criminatur apud Plebem.</i>	135
<i>Bætica pars Hispaniæ Ulterioris.</i>	574
<i>Bætis flu. Hispaniæ Bæticæ. 597. Ab incolis Circen dictus.</i>	607
<i>Bæcula urbs Hisp.</i>	518
<i>Bagrada Africæ fl.</i>	751
<i>Baleares insulæ duæ. 632. A Cn. Scipione pacem</i>	pe.

Index Rerum:

petunt. 116. Funditores optimi.	33. 632.
Balearis major Magonem Pœnum excludit.	632
Balearis minor Magonem accipit.	632
Balistræ. 21. Balbus mons in Massyliis, ejusque fertilitas.	703
Bantia opp.	531
Barbari servi amor erga Dominam.	11
Barbari ex rerum affluentia imbelles.	695
Barbarorum ingenia mutabilia.	118. 691
Barbarorum fides ex fortuna pendet.	600
Barchina factio. 10. Ejus opes, & potentia apud Carthaginienſes.	ibid.
Barchinorum inquieta ingenia. 19. Præstantia.	592
Burgusii Hispaniæ populi benigne Rom. legatos excipiunt. 30. Ab Annibale subiguntur.	34
Bargulum oppid.	674
Basilicæ quando cœperint.	442
Belli juxta a Romanis observantur in Pœnos.	27
Belligeni auctori deditioſis Syracusarum. 400. Jugera agri a S. R. decreta. 433. Bellicus apparatus Pœnorum in Carthagine Nova.	476
Bellum, an pacem mallent, in sinu se portare Legatus Rom. Carthaginienſibus dicit.	29
Bellum denuntiatur Carthaginienſibus a Legatis Romanis.	29
Bellum inter Ingaunos, & Epanterios montanos Liguriæ populos.	652
Bellum Romanos inter, & Philippum Regem Macedoniæ.	307
Bellum Punicum secundum maxime memorabile omnium, quæ unquam gesta sunt.	9
Belli fortuna, & ab Rom. & ab Carthag. anceps.	458
Bello Punico secundo cum Rom. totus orbis in suspense erat.	226
Beneventum urbs.	270i
Beneventani Romanos suscipiunt. 273. Colon Romani.	503
Beniadæ urbs Acarnaniæ.	439
	Be-

Index Rerum.

Benignitas P. Scip. junioris erga captivos Hispanos.	
Beneficii memoria quantum possit in bellis.	196, 268
Belli optionem captivis montanis Annibal pro vinculis offert.	58
Bigerra Hisp. urbs oppugnata a Pœnis, liberatur a Cn. Scipione.	311
Bina castra Pœnorum a L. Martio in Hispania expugnata, & capta.	390
Blandæ urbs in Lucanis oppugnantur a Romanis.	279
Blasius Salapiæ Princeps rem Romanam fovebat adversus Annibalem. 459. Dasium faventem Pœnis accusat apud Annibalem.	460
Boii populi Galliæ Cisalpinæ Ro. infensi. 36. Desiciunt a Romanis audito Annibalis. in Italiam adventu. ibid. Ex calva Postumii Romani Coss. poculum faciunt. 211. L. Manlium opem Mutinæ a seipsis obsessæ ferentem magna cum cæde adjuvantur. 37. Se Duces itinerum in Italiam Annibali jungunt. 43. Triumviros Rom. Placentia expellunt, Mutinæque inclusos oppugnant. 37. Violant contra jus gentium Rom. Legatos ad conquerendum missos.	ibid.
Bocchar Maurorum rex.	701
Bocchar Præfectus Syphacis Massanißam fugat.	704
Bomilcar Classis Punicæ Præfectus Syracusanum portum ingreditur. 302. Cum parte classis ex portu Syracusano Carthaginem fugit. 367. Cum centum navibus Syracusas redit. ibid. In Africam transmittit. 303. Reversus Carthaginem, inde rursus cum ingenti classe in Siciliam venit. 370. Tarentum cum classe petit.	371
Bomilcar cum supplemento in Italiam missus ad Annibalem nonem venit in Brutios.	239
Bos in agro Romano locutus.	589
Bos equuleum peperit.	223
Bos locutus Priverni.	504
Bos locutus in Sicilia.	265
	Bovis

Index Rerum.

Bovis prodigium Romæ.	84
Bovianum in Samnio.	123
Bostar, & Anno Capuæ præfecti pro Pœnis.	402
Bostares Saguntinus custos Hispaniæ obsidum ab Aceduce transfuga decipitur.	119
Brancus Allobrox.	45
Baixiani populi Galliæ Cisalpinæ auxiliantur Ro- manis contra Bojos.	38
Brutii Populi fere omnes Annibali favent.	205
Crotonem oppugnare volunt, sed de Annibale dubitant.	253
Crotonis arcem oppugnant.	255
Fremunt, quod Rhegium, & Locros non diri- puerint.	253
Græcis & odio sunt, & metui.	251
Implorant Annonis auxilium ad expugnan- dam Crotonis arcem.	255
Brutiorum defectio a Romanis ad Annibalem.	206
Mox inter latrocinia militiam exercendi.	189
Urbes aliquot ignobiles P. Sempronio Cos. se dedant.	714
Urbes plures senescente Punico bello, ad Romanes deficiunt.	745
Brundisium Colonia Romana.	503
Buxæ nobilis Canusina in Romanos ex Cannensi pugna profugos munificentia.	158
Buthrotus amnis in Locride.	665
C	
Ædes in Romanis castris ab auxiliaribus Gallis prope Placentiam facta.	65
Cædes ingens agrestium, & seniorum in Brutiiis.	322
Cærites classi P. Scipionis frumentum dant.	650
Cænomani soli ex Gallis fideles sunt Romanis.	75
Cajus Atilius Prætor Romanus L. Manlio Prætori in auxilium adversus Bojos missus.	38
C. Albius Calenas, & C. Atrius UMBER gregarii milites principes seditionis ad Sacronem in Hisp.	612
Insignia imperatoria assumunt.	612
Supplicio a Pub. Scip. juniore afficiuntur.	620
C. Aurelius Cotta Prætor Urbanus.	755
C. Aurunculejus Prætor Sardinæ.	496
C.	

Index Rerum.

C. Calpurnius Piso Prætor Urbanus.	324
C. Centenius Pro Prætor.	99
C. Claudius Centho Dictator.	324
Claudius Flamen Dialis.	437
C. Claudii Procos. mois.	452
C. Claudius Nero Cos. 545. Asdrubalem Amilcaris ad Metanrum fugientem assequitur. 566. Ne ac- cepta ad Cannas redderetur hosti clades impedit. 275. Numquam absistit vestigiis Annibalis. 556. Mittitur cum exercitu in Hispaniam. 425. Oc- cursus Asdrubali Amilcaris consilium milites ee- lat. 560. Pugnaturus adversus Asdrubalem ca- stra cum M. Livio collega conjungit. 563. Puni- ca fraude deceptus, eam tandem agnoscit. 427. Prætor Suesulæ creatur.	325
C. Claudii Neronis acre ingenium, ac ferox. 544. Consilium audax, & vafrum. 569. Consilium sapiens. 564. Diligentia, & celeritas mira. 569. Litteræ ad S. Romanum. 560. Præconia in trium- pho. 586. Stratagema in Annibalem ad Gru- mentum. 556. Verba ad milites.	561
C. Decimii Flacci facinus egregium in elephantos. 510	
C. Flaminius Cos. designatus invisus Patribus, & quare. 85. A senatu irato revocatus non paret. 86. Inauspicato abijt clam in provinciam. 86. Mul- tis scædis ominibus a pugna cum Annibale retra- ctus, tamen pergit. 93. Infidiis ad Trasymenum cir- cumventus, ab Annibale cæditur cum exercitu. 96	
C. Flaminii Cos. criminatio in Sen. Rom. 86. Su- perbia, ferocia, temeritas, Deorumque con- temptus. 92. & deinceps.	
C. Flaminio Cos. Arimini inito Magistratu, immo- lanti triste omen occurrit.	86
C. Fulvius Quæstor per insidias a Pœnis captus in Liguria.	81
C. Hostilius Tubulus Prætor Urbanus. 496. Ejus in nnib. virtus.	555
C. Hostilius Cato Prætor Urbanus.	548

Index Rerum;

- C. Lætorius legatus ad Cos. Capuam missus. 360
 C. Lælius a Tarracone diebus 34. Romam venit. 495. Ad Cartejam cum classe. 621. Classis præfectus a P. Scipione juniore præmiis ornatur. 478. Cum captivis Romam mittitur, & præda. 482. Classis in Africam trajecturæ præfectus. 695. Cum Syphace, & aliis captivis Romam mittitur. 783. Hipponensem agrum populatur. 659. Orator ad Syphacem Regem a P. Scipione mittitur. 600. Mallanissæ cum Sophonisba Syphacis uxore nuptias improbat. 733. Præda Hipponensi onustus inde redit in Siciliam. 661. Romam a P. Scipione Africano mittitur cum victoriæ de Annibale nuntio. 769. Solus conscius consilii P. Scipionis. 469. Spe potiundi Gades frustratus redit ad Scipionem. 622. Ejus strenua opera in ultima cum Annibal. pugna ad Zamam. 768
 C. Livius Pontifex. 437
 C. Livius Salinator Prætor in Brutiis. 755
 C. Lutatius bellum primum Punicum finivit. 634
 C. Mamilius Vitulus primus ex Plebe, creatur Maximus Curio. 498
 C. Mamilius Siciliæ Prætor. 548
 C. Papirii C. F. Mafonis Pontificis mors. 324
 C. Papirii L. F. Mafonis Decemviris sacrorum mors. 324
 C. Pöblicius Bibulus tribun. Pleb. M. Claud. Marcello inimicus. 523
 C. Sempronius Blæsus Cn. Fulvium Flaccum ob exercitū in Apulia amissum, bis acriter accusat. 397
 C. Servilius Pontifex. 495
 C. Servilius Geminus Cos. 714. Dictator dictus. 775. Prætor Siciliæ. 588. Patrem, & Patrum ex servitute Gallorum post 16. annum liberat. 744
 C. Sulpitius Apuliæ Prætor. 394
 C. Sulpitius Galba Pontifex. 775
 C. Terentius Varro Cos. creatur favore plebis, sed Patribus dissentientibus. 136. Criminatur Fabium
B b Max.

Index Rerum.

- Max. apud plebem . 140. Cum collega Paulo Æmilio ex urbe in castra pervenit. 144. Ex Cannensi pugna Venusiam profugit . 154. Cannusium copias traducit , & cum reliquis ibi manentibus conjungit. 160. Inconsulto collega signum pugnae ad Cannas proponit. 149. In Etruriam missus ad motus comprimendos . 528. Suadendo legem contra Fab. Max. latam plebis sibi gratiam conciliat. 126. Prospere cum Pœnis prædatoribus pugnat . 145
- C. Terentius Varro, & P. Æmilius Col. alternis diebus imperitant. 145
- C. Terentii Varronis altercatio cum P. Æmilio collega . 119. Genus humile, fortuna, & auctoritas ad plebem Romanam . 125. Litteræ ad S. Rom. 162. Temeritas, ac ferocia . 144. Reprehenditur a P. Æmillio collega. 140. Oratio ad Legatos Campanos adversus Pœnos auxilia petentes. 179
- C. Terentio post prælium Cannense Romam redeuntium obviam, & gratiæ actæ a S. Rom. quod de Repub. non desperasset. 174. Prorogatur Imperium. 265
- C. Valerius Flaccus Flamem Dialis, factus ex luxurioso continens. 498
- Calatia urbs in ditionem a Rom. accepta. 423
- Calatini Romano, Latinoque nomine privantur. 454. Eorum defectio. 172
- Calbus Carpesiorum Dux nobilis. 213
- Cales Colonia Romana. 501. 678
- Calidæ aquæ locus in Africa. 751
- Calicula mons occupatur a Fab. Max. Cos. modicis præditiis. 110
- Calpurnii Flammæ strenuum factum. 170 Fluv. Campanus. 270
- Camertes cohortem 600. hominum armatam mittunt ad P. Scip. 650
- Campanas nobilitas Remp. deserit. 415
- Campani ad Hérmas a Rom. cæsi. 231. Aliquot nobiles Equites ad Romanos, a quibus in fidem accipiuntur,

Index Rerum.

untur, transfugiunt. 318. Æris strepitu pugnan-
tes terrent. 402. A Romanis acriter obfessi. 358.
Desperant auxilium ab Annibale. 415. Equites bo-
ni. 400. Ex prospera in Romanos eruptione fero-
ciores. 354. Centum, & 70. in Romanos conjurati
deteguntur, & necantur. 487. Fame pressi Annibali
supplicant. 344. Iterum supplicant Annibali. 347.
Pia Romanorum edicta contemniunt. 362. Quidam
senatores duce Vibio Virio mortem sibi veneno
consciscunt. 420. Quinque nobiles incendii Romæ
auctores detecti supplicio afficiuntur. 443. Roma-
norum apparatu territi Annibalem ex Apulia ac-
cersunt. 267. Senatores vincti a Romanis in custo-
diam mittuntur. 421. Senatores a Romanis virgis
cæsi, securique percussi. 422. Suopte ingenio super-
bi. 353. Tres captivi ab Annibale dimissi cum do-
mibus ad conciliandos sibi popularium animos. 106.
Tentant Cumanos suæ facere ditionis. 229. Ten-
dunt dolum Cumanis. ibid.
Campanorum animi in Romanos post Cannensem
pugnam. 180. Crudelitas in Romanos scæda. 182.
Defectio ad Annibalem, & perfidia in Romanos.
18. Castra amissa. 231. Legati ad Annibalem opem
ab eo implorantes. 344 361. Multitudo a Romanis
venundata. 424. Legati Roma exeunt mœstiores
quam venerant. 455. Cædes ad Capuam. 404. Que-
relæ Romæ de Q. Fulvio Flacco. 443. Querelæ, &
postulata. 452. Lascivia. 178. postulata apud Ro-
manos, ut alter Consulum Campanus fiat. 181.
Socordia, & negligentia in comitatibus accipien-
dis. 344. Status miserabilis. 415. Strages a Roma-
nis. 401. Superbia, & infidelitas. 172. Odium
in Romanos. 444
Campani Romano, Latinoque nomine privantur. 454
Campanis arma dempta a Romanis. 420. Magistratus,
Senatus, Publicumque consilium adimuntur. 424
Campanus ager a Romanis vastatur. 354. Primus fer-
tilitate in Italia. 424. Publicus factus populi Ro-

Index Rerum.

mani. 424. Venditura Romanis.	697
Campi magni locus in Africa.	725
Campi veteres in Lucanos Tib. Sempronii Gracchi cæde insignes.	353
Campus Stellas.	107
Cannæ vicus Apuliæ.	148
Cannensis clades superioribus longe major.	173
per falsos nuntios aucta.	162
Cannensis cladis vaticinium. 342. Magnitudo Romæ cognita.	162
Cannensis pugna par Aliensi.	154
Cannenses reliquæ in Sicilia militare jubentur, donec bellum in Italia sit. 212. 141.. In Africam ductu P. Scip. trājiciunt.	694
Canusini ab Annib. sollicitantur ad defectionem.	507
Cantandi usus in bello apud Gallos.	40
Capenates accolæ Luci Feroniæ.	414
Captivi sub corona venduntur.	69
Captivis Romanos adjuvant contra Pœnos.	272
Captivorum Romanorum ad Cannas numerus.	152.
Capua Campanorum urbs luxurians. 175. Annibali Cannæ. 202. 144. A Rom. servatur incolumis 424	
Obsidetur acriter a Rom. 358. Post afflictam Cannensi pugna Romanam rem caput Italiæ. 189. Tribus exercitibus circumvallatur a Romanis.	561
Capuæ deditio Romanis facta. 420. Desolatio miserabilis.	424
Capuam Carthagini æquare solitus Annibal.	247
Capuæ lanatæ quibusdam factæ.	89
Capusa patruelis frater Massanißiæ Numidarum Rex a Mexetulo occisus.	700
Captiva Virgo pulcherrima Hispani generis P. Scipioni præsentatur.	480
Carales urbs Sardinæ.	236
Carmen Livii Pœtæ canitur a Virginibus.	550
Carmen Sibyllinum monet, Matrem Idæam vehendam esse Romam.	670
Carmen Martianum fatidicum.	342

Car-

Index Rerum.

- Carpestii** Hispaniæ populi. 213. Ab Asdrubale ad deditionem compelluntur. 315. Cæduntur. 315. E-rumpentes cogunt Asdrubalem retrocedere cum exercitu. 214. Expugnat vi Aſenam urbem. 214. Carpestiorum præceps furor in prælium. 215. U-bes aliquot ad Romanos deficiunt. 213.
- Carpetani** Hispan. pop. ab Annibale subacti. 14. Anni-balis agmen grave præda turbant. 14. Milites Annibalem in Italiam pergentem deferunt. 35.
- Carpetanorum** ferocia, & præceps descensus in prælium. 14.
- Carseolis** colonia Romana. 678.
- Carthaginienſes** a Romanis ad Erycem clauſi. 57. A Romanis ad Ægates insulas victi. 57. Bellum ſibi a Romanis indictam æquis accipiunt animis. 29. Complorant primam in ſtipendium collationem pecuniæ. 783. Deductis raptim navibus legates ad accerſendum ex Italia Annibalem mittunt. 717. Duodevicens denariis veneunt a Romanis. 57. Fœdiſfragi. 56. 161. Inſidi ſocii, & ſuperbi Domi-ni. 646. Inducias cum P. Scipione faciunt. 739. Li-lybœum capere nituntur, ſed ſrutra. 68. Miſeri-cordiam P. Scipionis implorant, 770. P. Scipionem in exitium ſuum natum putant. 757. Bellum in Hispania per 12. annos cum Romanis geſſerunt. 599. Per 20. annos ſtipendiarii, & vectigales popu-li Romani. 55. Tradunt P. Scipioni naves, Ele-phantos, perſugas, & captivos. 782 Sub tutela Romana cum Africourgerentur bello. 57.
- Carthaginienſium** Duces in Hispania elevant victo-riam P. Scipionis expugnatione Carthaginis novæ. 483. Poſt rem ad Bæculam male geſtam de bello conſultant. 522. Fœdus cum Hieronymo Sy-a-cuſarum rege. 259. Cum Philippo Macedoniæ rege. 227. Cum Maſſaniſſa. 380. Cum Spæ-phace Numidarum rege 691. Legati ad Anniba-lem ex Italia accerſendum. 727. Ad Mago-nem cum mandatis. 661. 744. A Sagun-

Index Rerum.

tiniscapti, & Romam ducti. 747. ad P. Scipionem. 739. Ad Syphacem, Philippum, & alios regulos. 660. Iterum ad Syphacem. 723. Romam cum aliquot captivis, per iugisque petunt. 740. Triginta ad P. Scip. pacem implorantes. 737. 770. Punica fraude electi. 748. Pace infecta, ac prope sine responso dimissi a Ro. 749. Supplicum modo pacem petentes P. Scipioni occurrunt. 770. Senatui Romano gratias agunt. 781. Romam ingredi prohibentur. 748. Ad Annib. & Magonem, ut omni terrore Scipionem retineant. 660. Legatis conceditur a Ro. ut urbem introeant, & captivos alloquantur. 782. Legatorum verba in Sen. Rom. 780. ad P. Scipionem. 789. Iterum in S. Rom. de pace. 748. Navis infulis, & ramis oleæ velata ad P. Scipionem. 770. Naves a Rom. captæ, 116. Naves. 500. a P. Scipione incensæ. 782. Novi apparatus belli nuntiantur. 492. Responsum super Saguntina oppugnatione ad legatos Rom. 20. Responsum ad legatos Rom. de Sagunto capto. 28. Terror ingens ex adventu C. Lælii in Africam. 659. Ex clade accepta in castrorum incendio. 723. Ex clade iterum accepta ad Campos Magnos. 72. Tumultus ingens ex adventu P. Scipionis in Africam. 698

Carthago nova urbs Hisp. a P. Scip. oppugnatur. 473. Receptaculum omnium rerum apud Pœnos. 471. Uno die capta a P. Scip. 474. Ejus situs. 470

Carthalo Magister Equitum Annibalis. 110. Ei prohibetur ingressus in Urbem per Licorem. 166

Carthalo Præf. Tarenti Punici præsidii necatur. 514

Carteja urbs Hispaniæ. 621. Ejus situs. ibid.

Casilinum opp. Vulturo fl. direptum. 110. Campania redditum ab Annibale, præsidioque firmatum. 204. Oppugnatur nequicquam ab Annibale. 201. Pro casino intelligitur a duce itineris apud Annibalem. 107. Recipitur a Romanis. 278

Caslini obsidio a Pœnis per hyemem continua. 202

12.

Casi.

Index Rerum.

Casilini a Pœnis in ultimum inopiæ adducti et etâ pactione se dedunt.	204
Castigatio inconstantiae populi Romani.	714
Castra Syphacis, & Asdrubalis Gisc. incensa a P. Scipione cum ingenti hostium cæde, ca- ptione, & præda.	722
Castulo insignis, & valida Hispaniæ urbs.	310.
A Romanis per prodicionem capitur. 605. De- ficit ad Romanos.	310
Castulonensium perfidia.	602
Catapultæ. 21. Castrum Altum arx in Hisp. mu- nita.	310
Catana urbs Siciliæ.	500
Caulonia urbs in Brutiis oppugnatur a Roma- nis.	506
Cauloniæ oppugnatores Annibali cedunt.	512
Causæ secundi Punici belli. 10. Cur bellum II. Panicum non finierit exitio Carthaginis.	732
Causæ primi, & secundi Punici belli Mamertini, & Saguntini.	763
Cauta responsio Tribunorum militum ad milites seditiones in Hispania.	613
Causa cædis Scipionum in Hispania.	379. 389
Cella una duobus Diis dedicari rite non pote- rat.	350
Celtiberi Hispaniæ populi. 77. Exciti ad arma pro Romanis. 378. Primi mercenarii milites in castris Romanis. 322. Pro Romanis strenue agunt con- tra Pœnos. 117. Romanis fœderati. ibid. Ro- manos proditorie derelinquunt. 379. Corrum- puntur magna mercede ab Asdrubale, ne bellum gererent, sed Romanos desererent. 379. Trans- fugæ duces itineris Silano.	573
Celtiberorum cædes ad Campos Magnos pro Pœnis pugnantium. 725. Mos concursandi in acie, 573. Principes perfidi in Rom. 379. Socordia in custo- dia castrorum. 573. Cædes in Hisp. a Rom. 572	
Celtiberia I Hispan. regio media inter duo maria.	574

Index Rerum.

Celtibericum bellum.	513
Cenchræ urbs Græciæ.	584
Censa civium Romanorum capita.	713
Censori primi jus.	505
Censores Metellum, & comites Italiæ post Cannensem pugnam deferendæ auctores puniunt.	
275. Curant reficienda, quæ incendio circa forum fuerant absumpta.	505
Censorum cura in moribus civitatis regendis, vitiiisque castigandis.	275
Censoribus dies dicta a Tribuno Pleo.	312
Censura M. Livii severa, & ridicula in 34. tribus Romanas.	713
Centum millia Romanorum ad Trasymenum, & Cannas cæsa.	746
Centum, & 30. signa militaria capta a P. Scipione in ultima cum Annibale pugna.	768
Centuriones discincti.	509
Ceteris sacrum intermissum Romæ ob luctum ex clade Cannensi.	162
Cerealia ludi facti.	779
Certamen Patrum, & Plebis Romæ.	135
Certamen sædum inter Romanos milites Locris.	
668	
Certamen Publicanorum, & Tribunorum Pleb.	327
Cerdubellus auctor dedendi Romanis Castellonem.	
604	
Chalcis Eubœæ urbs.	579.
Continenti facile ponte jungitur.	581.
Nequicquam a Romanis tentatur.	580.
Urbs terra marique munitissima.	ibid.
Chalcidis situs.	481
Cimbis locus non procul a Gadibus.	531
Circes, & Bætis idem est fluvius Hisp.	607
Circeii Colonia Romana.	501
Cirta Caput Regni Syphacis.	751
Cirtensium Principes ex viso Syphace Rege victo Massanissæ portas aperiant.	732.
Civismarus Gallorum Regulus cæsus a Rom.	
ad	

Index Rerum.

ad Auringem.	312
Cirtensium lacrymæ ex viso Syphace Rege vin- cto.	731
Civitas sapientium ficta magis, quam cognita.	436
Cetratus miles jaculatore Mauro superior.	214
Clades hominum, & jumentorum Pœnorum in transitu Alpium.	50
Clades ingens Romanorum ad Cannas.	152
Classis Punica dissipata a Romanis. 69. Adversus oram Italiæ. 70. Hieronis Regnum, Siciliamque vastat. 163. In Sardinia. 234. In Sicilia. 290. In portum Syracusanum venit. 302. In Sardiniam iterum trajecta Olbientem, & Caralitanum agros vastat. 494. Ad Uticam. 727. Tempestate quas- satur. 229. Vibonensem agrum depopulatur. 70. Vento Syracusarum aditu prohibetur. 370. Ta- rentum profectus plus obest suis, quam hostibus, 431. Superatur a Rom. 577. Maritimam Hispaniæ oram tutatur.	34
Classis Romana ad Murgantiam. 290. Ad Oricum. 308. In Eubœam ad urbem Oreum. 579. In Afri- cam decreta. 764. In subsidium P. Scipionis in Afticam cum commeatu abundantij. 750. Petens Africam sœda tempestate laceratur. 774. Privata impensa nautis instruitur. 267. Quæ in Afri- cam ductu P. Scipionis trajecit, quanta. 895. Quanta. 266. Classis Rom. & Attali Regis simul ad Lemnum.	577
Clasidium op. Ligurum. 66. Proditur Anniba- li a Præfecto nummis corrupto cum magna frumenti copia, ibid.	
Claudii Afelli Romani equitis virtus.	246
Claudia Quinta insignis Matrona Romana.	675
Cleopatra Regina Ægypti.	489
Clupea Massylorum urbs. 537. Ejus ager vasta- tur a Rom.	537
Clusini abietem in fabricandam classem, & fru- mentum P. Scipionij dant.	850

Index Rerum.

- Clypeus cum imagine Barchini Afrubalis a L. Martio captus. 390. Martius dictus in templo usque ad incensum Capitolium fuit. 391
- Cn. Cornelius Dolabella Rex sacrorum inauguratur. 548
- Cn. Cornelius Lentulus Cos. 776. Ardenter petit Africam sibi provinciam decerni, sed non obtinet. 777. Cum nova classe Uticam accedit. 769. Prætor Sardinie. 716. Fuit in mora, quo minus bellum secundum Punicum exitio Carthaginis finiret. 783
- Cn. Fulvius Centumalus cos. 394. Prætor Sueffulæ. 313. Campanorum ad se transfugas in fide accipit. 319. Procons. cum 11. Trib. militum cæditur ab Annibale ad Herdoneam. 485
- Cn. Fulvii Centumali Procons. reliquie sub eadem, qua Cannenses, ignominia militant. 497
- Cn. Fulvius Flaccus Apulie Prætor. 325. Ab Annibale victus, fugatusque ad Herdoneam. 360. Tarquinis exulat. 400
- Cn. Fulvii Flacci criminatio Romæ. 397 Purgatio. 398. Reliquie sub eadem, qua Cannenses, ignominia militant. 497
- Cn. Fulvio Flacco ob inscitiam, & temeritatem dies capitis dicta. 399
- Cn. Magius Atellanus Mediasuticus Capuæ. 277
- Cn. Pupius, & C. Quintius Flaminii duumviri. 135.
- Cn. Octavius Prætor Sardinie. 634
- Cn. Scipio P. frater adversus Afrubalem mittitur in Hispaniam. 46. Ad Anitorgin. 379. A Celtiberis desertus retrocedit. 379. In angustia positus tumultum capit. 382. Lectica in aciem illatus. 311 Prospere pugnat in Hispania cum Pœnis. 82. Athanagiam urbem in ditionem recipit. 83. Illeges subigit. ibid. Lacetanos cædit. ibid. Aufetanos ad deditionem compellit. ibid. Classem Punicam magna ex parte capit. 116. Vulneratur ad Musedam. 911. Variis anxius curis clam fugit. 382.
- Vallum

Index Rerum.

- Vallum ex Clitellis, & Sarcinis facit. 383. Cum exercitu cæditur a Pœnis. 333
- Cn. Scipionis in Hispania bellici progressus. 84
- Cn. Servilius Cos. 77. in Africam cum classe transmittit. 131. Expositis in Africæ litoribus copiis, & ad naves cum cæle compulsus trajicit in Siciliam. 132. Fabianis artibus bellum gerit ad versus Annibalem. ibid. Moritur in pugna ad Cannas. 154
- Cn. Scipio Illiturgum ab obsidione cum ingenti Pœnorum cæde liberat. 310
- Cn. Lentulus Trib. militum equum benigne offert Paulo Æmilio vulneribus ad Cannas acceptis fessio. 153. Ejus ad Paulum verba. ibid.
- Cn. Servilius Cæpio Pontif. Max. 224. Prætor Urbanus. 634. Consul creatur. 714. Gloriam pulsi a se Annibalis affectat. 750. Præfectus in Africam a P. Sulpitio dictatore ad idipsum creato revocatur ibid.
- Cn. Tremellius Flaccus Prætor Siciliæ. 755. Cælius Historicus. 53
- Cælum findi visum velut magno hiatu. 89
- Colca Hispaniæ regulus. 593. Coloniis fidelibus gratiæ actæ a S. R. 503
- Coloniæ Latinæ 12. negant milites Coss. 501. Dare coguntur. 678
- Coloniæ Latinæ 18. in fide Romana permanent. 502
- Coloniæ Latinæ 12. ob transportatas in Siciliam Cannenses reliquias fremitus. 500
- Colonorum penuria in Italia ob bellum Punicum. 590
- Colloquia inter Romanos, & Arpinos in Arporum expugnatione. 317
- Combulteria urbs a Rom. ex defectione recepta. 236
- Compulteria urbs in Samnio recipitur a Romanis. 279
- Comitia Romæ. 77. 135. 261. 313. 324. 329. 333. 394. 347. 493. 504. 524. 543. 545.

Index Rerum.

587. 633. 681. 714. 434. 436. 775.

Concordia Coss. Romanorum in Repub. guber- nanda.	552
Concursus hominum omnis generis maximus ad P. Scipionem victorem ex Africa redeuntem.	784
Congii olei in vicos dati Romæ.	325
Concordiæ ædes Romæ dedicatur.	207
Concordiæ ædes a L. Manlio Prætorè voverur. 133. In arce locatur.	135
Conjuratio in Hieronym. Siciliæ regem detecta.	258
Conjurati in Hieronymum Syracusanos ad liber- tatem, & ad arma vocant.	282
Conjurati Syracusani detecti ab Epicide necantur. 363	
Consentia urbs in Bruttia a Pœno in deditiōem ac- cipitur. 219. P. Sempronio Coss. se dedit.	714
Consentini redeunt in fidem P. Romæ.	322
Consilia mala plerumque vincunt.	553
Consolatio in luctu difficillima.	387
Constantia Barbari intersectoris Asdrubalis in cru- ciatibus.	11
Consul dictatori occurrere cum lictoribus nequi- bat.	103
Consules nunquam nisi procuratis prodigiis Ro- ma exhibant.	310
Consulum verba ad 12. Colonias Latinas impe- rium detrectantes.	501
Consulum par egregium.	345
Consultationes variz in Sen. Rom. ob Sagunti ob- sidionem.	15
Contentio, & certamen inter L. Trebellium, & Sextum Digitium de corona murali in Carthagi- nis Novæ expugnatione apud P. Scipionem.	477
Contentio maxima in Sen. Rom. de M. Livio Tæ- rentinæ arcis Præfecto.	529
Corcyra insula Jonici maris.	439
Corinthiacus sinus.	440
Cornia urbs Sardiniz. 236. A T. Manlio recipitur.	238

Cor:

Index Rerum:

Corbis, & Oisua patruelles fratres Hispani de Principatu apud Pub. Scipionem ferro contendunt.	607
Corcyraei legatos Philippi Regis, & Annibalis capiunt.	227
Cortona urbs.	93
Corona aurea victoriæ ergo datur a Saguntinis Jovi Capitolino.	636
Corvi in Æde Junonis Solpitæ nidum faciunt.	
265. In Capitolio aurum comedunt.	717
Cossa urbs Hirpinorum traditur Annibali.	174
Cossa urbs in Samnio a Romanis recipitur.	279
Cossanus portus.	104
Cossani coloni Romani.	503
Cremona colonia Romana in agrum Gallicum deducta.	36
Cremonis jugum.	53
Creta pluit.	265
Cretensium agmen Hippocratem, & Epicidem contra Syracusanos tutatur.	295
Crito Berreus unus ex Legatis Philippi Regis Maced. ad Annibalem.	235
Croton Græca urbs quondam opulentissima a Brutiis pro Pænis capitur.	219. Ejus situs, & Latitudo. 254. Are a Dionysio Tyranno Siciliæ olim capta perdolum. 254. in Bruttiorum potestatem venit.
	255
Crotoniatum inter se divisio, an se Pænis dedant, nec ne.	253
Crotoniatum optimates arcem contra Bruttios tuentur.	254. Suaderi non possunt, ut arcem Brutiis tradant. 255. Navibus impositi Locros devehuntur. ibid. Favent Romanis.
	253
Crotoniensis plebs urbem tradit Brutiis præter arcem.	254. Pænis favet.
	253
Cumæ ab Annibale oppugnantur.	232
A Sempronio Graccho Cos. obsidione liberantur.	232
Cumani Municipis Romani.	222. Cauti, & fidi Romanis.
	230

Index Rerum.

Curatio, & contactus ægrorum morbos vulgar.	369
Curio Maximus primus ex Plebe.	498
Cupiditas imperii quantum apud Mortales malum.	607
Cycliadas Dynarum Principes.	541
Cyllene urbs Græciæ.	ibid.
Cynum Emporium Opuntiorum in Locride.	581

D

D Amippus Lacædemonius legatus Syracusanorum ad Philippum Regem. 363. Captus a Romanis occasionem his præbet Syracusarum recipiendarum.	363
Damnatorum ingens numerus Romæ in militiam ascriptus.	193
Dardani in Macedoniam effusi.	542
Dardanorum urbs in Macedonia capitur a Philippo.	439
Dasius Salapiæ Princeps Annibali æni tique amicus.	459
D , Quintius Romanæ classis contra Tarentinam Præfectus. 461. Hasta in pugna navali transfixus obit.	462
Decius Jubellius trib. milit. dux legionis; quæ Rhegium occupavit.	618
Decimus Magius Campanus Punicæ amicitiae infestus. 186. A Capuanis Annibali proditur. 186. Ab Annibale Carthaginem missus, a Ptolemæo Ægypti Rege, ad quem tempestate desertur, vinculis liberatur. 187. Annibalem contemptus habet. 182. Annibali Capuam ingredienti, cum omnes occurrerent, solus ipse nec obviam egreditur.	183
Decimi Magii vincti verba ad turbam Campanam. 197. Sapiens consilium, & fides in Romanos constantissima.	182
Delectus facile habitus in coloniis Latinis, quæ per sex annos vacationem fecerant. 679. Per agos alius Coss. habitus ob inopiam juniorum.	339
De.	

Index Rerum :

Demarata Hieronis Regis Siciliae filia conjugem Andronodorum ad Regnum Syracusarum occupandum extimulat.	283. Ejus caedes.	288
Democrates Tarentinae classis praefectus.		461
Demetrium Pharium bello victum Romani a Philippo Rege, ad quem fugerat, deposcunt.		134
Demetrius urbs Graeciae.		578
Derda Epirotarum Praetor.		673
Desaix Numidiae Rex frater Galae Patris Massaniisae.		700
Desperatio utilia honestis anteponit.		193
Dianae festum, per triduum.		364
Dies festus Matris Idaeae pridie Idus Aprilis.		677
Dies solenni ludis Appollinaribus.		528
Dictator a solis Coss. dicebatur. 99. Ex auctoritate Patrum dictus. 164. Extra Romanum agrum, idest extra Italiam, dici non poterat. 492. Ex Plebiscito. 492. Consulem revocat ex Africa. 750. Fest ad populum, ut sibi liceat equum ascendere. 193. Sine magistro Equitum. 208. Urbes Italiae post discessum Annibaliscircumit.		750
Dictatoris, & Magistri equitum, jussu Populi, aequatum Imperium.		126
Dictatoris injussu Magistro equitum configere cum hoste non licebat.		125
Dictatores duo uno, & eodem tempore.		208
Difficile post pugnam inceptam aciem instruere.		557
Dus semper primus honos habetur.		586
Dimallum op. in Graecia oppugnatur a Rom.		673
Diomedis campi.		342
Dionenes Syracusanorum Dux.		194
Dionysii Syracusarum Regis Tyrannica vox.		284
Disceptatio Romae de jure Flaminem introducendi in Senatum.		498
Documentum Romanis ducibus perpetuum, ne credant externis auxiliis.		379
Dolia frumenti plena Casilinum a Romanis missa ad ripas Vulturni ab Annibaleprehenduntur.		203
Dona		

Valerii Corvini strenui
mnites.

Valerii Consulis apostro-

Vana est sine viribus ira

Variatur historia de seces-

Vasa argentea in cella Jo-

Vastatio terribilis agri Ve-

Vaticinium Tanaquil de S-

Vaticinium de bove ma-

Vaticinium cujusdam seni-

Væ victis.

Vectii Messii hortatio, &
confirmat.

Veji agrum Romanum pop-

Veientes conspirant cum Sabinis

Veientes & Tarquinienses bel-

nos pro Tarquinio Superbo.

Veientes & Tarquinienses de-

95

Veientes agrum Romanum pop-

Veientes latrocinium potius quam

nos exercent.

Veiens hostis assiduus magis, quam

nis.

Veientes fusi a Romanis, pacem

bra.

Veientes, ea arte qua ceperant fusi

Romanis.

Veientes fusi, & fugati a Romanis

Veientes in agros Romanos excu-

Vejis bellum indicitur jussu P. R.

Veji circumfessi a Romanis.

Veientes regem creant.

Veientum delicta in Romanos lati-

Veientes, Capenates, & Falisci

pti a Romanis.

Velia deseritur a Valerio.

Velia, Palumbinum, & Herculi-

de Rerum:

ti ob clamorem cornuum ,
convertuntur. 766

ma via mortis ab Afrubale

568. Impetus Romanos tur-

d Zamam. 766. Stridor equos

76

ize. 81

Placentiam. 78

ilissimus. 695

xpugnabilis. 303. Ejus situs,

tu sacra. 360

ia. 304. Postulata. ibid Cæ-

ianis. 306

favent aperte Pœnis. 304

guriz populi. 652

Syracusarum contra Roma-

5. Achrada egressus navigat

371. Agrigentum navigat .

usarum præest. 301. In Leon-

ctoginta Syracusanos conjura-

Leontinos non solum a Ro-

a Syracusanis avertit. 293.

elia a Marcello. 393. Vinum

oe. 364. Vide Hippocrates H.

atris. 258. Responsum ad Le-

298

on locus frequens custodiis.

urant inter Romanos, & Phi-

673

vim veneni minus efficacem

420

que pedibus natus. 718

gis in pugna ad Elim pilo traje-

caput prolapsum effundit. 541

217

ab Numidis prædatoribus

aba.

Index Rerum:

abacti.	280
Eropus Epirotarum Prætor.	673
Erytræ urbs Ætolorum.	584
Eryx mons Siciliæ.	19
Etovissa urbs Hispaniæ ad Iberum.	34
Etruria defectionem moliens iudiciorum terrore continetur.	711
Etruriæ defectio a Rom. 524. Suspecta seditio a Rom. sedatur.	524
Etrusci adjuvant P. Scipionem ad fabricandam, instruendamque classem.	650
Etrusci campi fertiles, & omnium copia rerum opulenti.	91
Etrusci multi damnantur a Romanis 712. Primi fugiunt viso hoste.	533
Eupalium Ætolorum urbs.	584
Euryalus tumulus in extrema parte Syracusa- rum.	368
Eventus belli velut æquus iudex.	20
Eventus stultorum magister est.	142
Examem apum in arbore Prætorio imminente con- sedit. 64. Aliud in foro Romano.	265
Excusationes non acceptæ.	678
Exercitus divisio causa cladis fuit Scipionibus.	389
Extra prodigiosa Marcello sacrificanti.	532
Extra læta legatis Romanis Apollini sacrificanti- bus.	670
Extra ordinem pugnare cum hoste provocante, nisi Cos. permissu, non licebat Romanis.	242

F

F Æsulæ urbs Etruriæ.	91
Fabula de Alexandri M. conceptione.	429
Falaricæ usus apud Saguntinos, & descriptio.	18
Fama rerum gestarum vivit, ac viget strenuus vir vel post mortem.	387
Fama nihil celerius in sceleribus patefaciendis.	281

Index Rerum:

Fama bellum conficit,	562
Fama ingentis navalis apparatus Carthaginiensis- um.	526
Fames ultimum supplicium humanorum.	57
Fames malum diuturnæ obsidionis. 344. Vel mutas accendit bestias.	345
Fames, & frigus miserrima mortis genera.	561
Fatum imminens nulla moveri providentia po- test.	351
Faucula Cluvia Capuana Romanis Capuæ capti- vis alimenta præbebat.	453
Fax ab ortu solis in Occidentem porrigi visa.	676
Feciales in Africam ad Fœdus cum Carthaginiensibus feriendum ire jubentur.	782
Feroniæ Lucus inclytum a Pœno diripitur.	414
Festinatio improvida est, & cæca.	143
Filia sororis Annibalis Lacumaci regi nupta.	701
Flamma e capite L. Martii concionantis ad mi- lites.	391
Flamen Dialis, quia exta perperam dederat, abijt Flaminio.	437
Flaminem Quirinalem a sacris abesse non decet.	262
Flavii Lucani perfidia in Tib. Sempronium Grac- chum procos. 351. Verba ad Gracchum.	361
Flumen cruentum fluxit.	314
Fœdus Pop. Romani cum Aldrubale Pœno Amil- caris Patris Annibalis genero.	11
Fœdus Hieronymi Syracusarum Regis cum Pœ- nis. 259. Ejus conditiones.	ibid.
Fœdus inter Ramanos, & Syracusanos per Hip- pocratem, & Epicidem ruptum.	293
Fœderis inter Romanos, & Ætolos conditio- nes.	438
Fœderis Philippi Regis cum Annibale conditio- nes satis vanæ.	227
Fœdera inter Romanos, & Pœnos Amilcaris Barchini scripta manu.	17
Fœminæ duæ ob gaudium defunctæ.	93

Index Rerum.

Fontis miraculum.	263
Fortunæ templum incendio crematum.	319
Fortunæ Primigeniæ ædes vota a P. Sempronio Cos.	718
Fortunæ varietas Romanis, & Pœnis.	458
Fores notatæ a Tarentinis jussu Annibalis.	338
Fossa Græca.	651
Fraus fidem in parvis sibi præstruit.	641
Fratres duo Allobroges de regni contentione dis- sentiant.	451
Fregellani pontem Annibali rescindunt.	408
Fru mentum Romæ vicatim divisum.	753
Fuifulæ op. in Samnio.	279
Fulvius Flaccus Legatus.	104

G

G Ades Hispaniæ insula.	632
Gaditani Romanis deduntur.	ibid.
Gala Rex alterius Numidiæ, pater Masanissæ.	321
Societate junctus cum Pœnis adversus Roma- nos. ibid. Moritur.	700
Gallatia Castellum vi captum ab Annibale.	404
Galleagra turris in Sicilia prope Syracusas.	363
Galesus fl. haud procul Tarento.	340
Galli a Romanis sollicitantur, ne transitum Pœ- nis darent.	31
Galli Alpes primi transisse dicuntur. 44. Alpini Annibali se dedunt, & com meatum, itineris- que duces offerunt. 40. Alpini Pœnos ex insi- diis adoriuntur. ibid. Annibalis donis capti transitum illi per suos fines tutum permittunt. 36. Annibalis adventu consternati armacapiunt. 35. Annibali insidiantur. 87. Armati in con- cilium veniunt. 31. Avidi semper armorum. 27. Clam Pœnos juvare contra Romanos cu- piunt. 662. Commeatus Magoni clam mittunt. ibid. Captivi ab Annibale coram exercitu li- bertate donantur. 58. Fortunæ amici gratiam victoris expectant. 71. In agro Insubrium pro Pœ-	

Index Rerum

- Tœnis pugnantes facile fusi a Romanis : 743.
 Mercenarii in exercitu Annibalis. 39. Molles ad labores. 90. Perfidi ad Annibalem, cæde prius in castris Romanis facta, transfugiunt. 65. Prædam colligunt ex cæsis Romanis copiis ingentem. 211. Romanos ad silvam Litanam cædunt. ibid. Sitis & laborum intolerantissimi. 657
 Gallorum animi præoccupantur ab Annibale. 30. Gladii longi, & sine mucronibus. 150. Habitus in pugna Cannensi. ibid. Ingenia ferocia, & indomita, aurique avidissima. 31. Odium naturale in Romanos. 766. Perfidia in Romanos. 37. Risus, & responsum ad Legatorum Romanorum postulata contra Carthaginienses. 31. Ululatus, & mos belli ciendi. 40. Virtus in prælio. 59
 Gallus, & Galla in foro Boario sub terra demissi vivi. 164
 Garamantes Africæ populi. 706
 Gelo Hieronis Regis filius a Romanis deficit. 220. Ejus mors. ibid.
 Genua a Magone Pœno repentino adventu capitur. 652. Ab eodem diruta reædificatur a Romanis. 716
 Gerion Apuliæ urbs metu Pœnorum a suis deseritur. 113. Horreum Annibalis. 122
 Gisco pacem cum Romanis in Sen. Carthag. dissuadens, de loco superiori ab Annib. detrahitur. 772
 Gladiorum ad scuta concrepitus. 620
 Gladiatorum spectaculum a P. Scipione obfunus Patris, & Patrui editum Carthagine nova. 606
 Græcarum artium admiratio orta a spoliis Syracusarum. 391
 Græcus, & Græca in foro Boario sub terra vivi demissi. 164
 Græcus sermo facilior ad verba duplicanda. 504
 Græcis mos supplicandi. 679
 Gratulatio commilitonum erga T. Quintium Crispinum de Badio Campano victorem. 556
 Grumentum op. in Lucanis. ibid.
 Græ-

Græcarum urbium querelæ de Philippo Rege
Macedonum. 735

H

- H**Amæ locus Campanis sacrificio statutus. 229
 Harmonia Hieronis Regis Siciliæ filia uxor
 Themisti. 287. Ejus cædes. 288
 Harpyones quid. 729
 Harpitora nobilis Sardus prodicionem Sardinia
 molitur. 224. Prælio victus a Romanis mor-
 tem sibi consciscit. 238
 Hasta Martis suæ sponte mota. 265
 Hastæ velitares. 400. Hegeas Neapolitanus Præ-
 fectus equitum cæsus ab Annibale per insidias. 175
 Hærea Achæis a Philippo restituitur. 583
 Heraclea filia Hieronis Pœni Sosippi uxor. 288
 Ejus preces miserabiles ne occideretur. ibid.
 Ejus miseranda cædes Syracusanis. 289
 Heraclea urbs Siciliæ Minoa dicta. 301. Ab Hi-
 milcone Pœno recipitur. ib.
 Heraclea urbs in Græcia. 579
 Herbesus urbs Siciliæ. 294. Ejus oppugnatio pa-
 ratur a militibus Syracusanis. ibid.
 Herdonea urbs Apuliæ. 485. Incenditur ab An-
 nibale. ibid.
 Herei ludî apud Macedonas celebrantur. 539
 Heraclitus Scotinus Philippi Regis ad Annib. lega-
 tus. 235
 Herenni Bassi Nolani ad Annonem de prodenda No-
 la responsum. 242
 Hermendica Vaccæorum urbs capitur ab Annib. 13
 Hexapylon Syracusis locus. 297
 Hexapylî portula Syracusarum effringitur a Ro. 365
 Hiero Syracusarum Rex. 67. Beneficiis in Pop. Ro-
 manum insignis. 366. Gratulabundus Sempronio
 Cos. obviam it. 69. Moriens fidem in Romanos
 servandam mandat. 256. Tres Carthaginensium
 naves capit. 67. Tritico, & hordeo Romanis sub-
 venit. 235. Unius Romanæ amicitia cultor. 372.
 Uni-

Index Rerum.

- Unicum Pop. Romani subsidium. 206
- Hiero, & filius Gelo veste non differebant a ci-
vibus. 257
- Hieronis Regis in Romanos benevolentia. 67. Li-
beralitas, & fides, 138. 206. Dona verbis orna-
ta ad Romanos missa. 138. Mors. 256
- Hieronymus Hieronis nepos Syracusarum Rex. 256.
A conjuratis occiditur. 260. Dionysium Tyran-
num imitatur. 257. Legatos Romanos per ludi-
brium audit, & dimittit. 259. Legatos Carthagi-
nem mittit ad fœdus cum Pœnis faciendum. ibid.
- Hieronymi regis cædes causa in Sicilia rerum
novarum. 281. Cadaver inhumatum. ibid.
Legati fœdus cum Annibale ineunt. 258. Le-
ve postulatum a Carthaginienfibus. 259. Milites
tumultuantes sedantur. 281. Vitia. 257
- Himera amnis Siciliæ limes Regni Syracusani.
259
- Himilco Agrigentum recipit. 301. Ad Heracleam
cum exercitu. ibid. Dux a Carthaginienfibus
in Siciliam cum classe, & copiis missus. ibid.
Legioni Romanæ frustra infidiatur. 302. Mur-
gantiam per prodicionem recipit. 303. ejus
copiæ ad Heracleam. 301. Mors. 369
- Himilco Barchinus Annonem in Sen. Carthag.
ironice increpat. 190. Imperator ad retinen-
dam, tuendamque Hispaniam missus in locum
Asdrubalis Amilcaris. 215
- Hioftus Harficoræ nobilis Sardi filius. 237 A Ro-
manis cæsus. 238
- Hippocrates, & Epicides legati Pœnorum ad Hie-
ronymum regem Syracusarum. 258. Augent
famam cædis Leontinorum, a Romanis factæ,
apud Syracusanos. 294. Herbesum ex Leontinorum
arte profugiunt. ibid. Hexapylon cum exercitu in-
trant. 297. Militum seditionem sedant. 296. Præ-
tores a Plebe Syracusana creantur. 190. 197. Rem-
trahere ad Pœnos clam Syracusis conantur. 285.

Index Rerum.

Curatio, & contactus ægrorum morbos vulgar.	369
Curio Maximus primus ex Plebe.	498
Cupiditas imperii quantum apud Mortales malum.	607
Cycliadas Dymarum Principes.	541
Cyllene urbs Græciæ.	ibid.
Cynum Emporium Opuntiorum in Locride.	581

D

D Amippus Lacædemonius legatus Syracusanorum ad Philippum Regem. 363. Captus a Romanis occasionem his præbet Syracusarum recipiendarum.	363
Damnatorum ingens numerus Romæ in militiam ascriptus.	193
Dardani in Macedoniam effusi.	542
Dardanorum urbs in Macedonia capitur a Philippo.	439
Dasius Salapiæ Princeps Annibali cœni tque amicus.	459
D. Quintius Romanæ classis contra Tarentinam Præfectus. 461. Hasta in pugna navali transfixus obit.	462
Decius Jubellius trib. milit. dux legionis; quæ Rhegium occupavit.	618
Decimus Magius Campanus Punicæ amicitiae infectus. 186. A Capuanis Annibali proditur. 186. Ab Annibale Carthaginem missus, a Ptolemæo Ægypti Rege, ad quem tempestate desertur, vinculis liberatur. 187. Annibalem contemptus habet. 182. Annibali Capuam ingredienti, cum omnes occurrerent, solus ipse nec obviam egreditur.	183
Decimi Magii vincti verba ad turbam Campanam. 197. Sapiens consilium, & fides in Romanos constantissima.	182
Delectus facile habitus in coloniis Latinis, quæ per sex annos vacationem fecerant. 679. Per agos alius a Coss. habitus ob inopiam juniorum.	330

De.

Index Rerum.

Demarata Hieronis Regis Siciliae filia conjugem Andronodorum ad Regnum Syracusarum occupandum extimulat. 283. Ejus caedes.	288
Democrates Tarentinae classis praefectus.	461
Demetrium Pharium bello victum Romani a Philippo Rege, ad quem fugerat, deposcunt.	134
Demetrius urbs Graeciae.	578
Derda Epirotarum Praetor.	673
Desaix Numidiae Rex frater Galae Patris Massanissae.	700
Desperatio utilia honestis anteponit.	193
Dianae festum, per triduum.	364
Dies festus Matris Idaeae pridie Idus Aprilis.	677
Dies solenni ludis Appollinaribus.	528
Dictator a solis Coss. dicebatur. 99. Ex auctoritate Patrum dictus. 164. Extra Romanum agrum, idest extra Italiam, dici non poterat. 492. Ex Plebiscito. 492. Consulem revocat ex Africa. 750. Fert ad populum, ut sibi liceat equum ascendere. 193. Sine magistro Equitum. 208. Urbes Italiae post discessum Annibaliscircumit.	750
Dictatoris, & Magistri equitum, jussu Populi, aequatum Imperium.	126
Dictatoris injussu Magistro equitum configere cum hoste non licebat.	125
Dictatores duo uno, & eodem tempore.	208
Difficile post pugnam inceptam aciem instruere.	557
Diis semper primus honos habetur.	586
Dimallum op. in Graecia oppugnatur a Rom.	673
Diomedis campi.	342
Diomenes Syracusanorum Dux.	194
Dionysii Syracusarum Regis Tyrannica vox.	284
Disceptatio Romae de jure Flaminem introducendi in Senatum.	498
Documentum Romanis ducibus perpetuum, ne credant externis auxiliis.	379
Dolia framenti plena Caesilinum a Romanis missa ad ripas Vulturni ab Annibaleprehenduntur. 203.	
Dona	

Index Rerum.

Dona superstitionis Diis data.	89
Dorimachus Ætolorum Princeps.	438
Drepanum urbs Siciliae.	639
Druentia Galliae fl. transitu difficilis.	45
Ducarius Insula C. Flaminium Cos. ad Trasymenum lacum transigit.	95
Ducis est fortunæ se præbenti non deesse.	647
Duos esse Cos. Plebejos Diis non placere, putatur.	223
Dux Casilinorum segnitiam Pœnis exprobrat, eosque victoriarum suarum monet.	201
Dux falsi itineris ab Annibale crucifixus.	107
Dymæ urbs in Græcia.	540
Dyrhachium Epiri urbs.	672

E

E bus insula Hispaniæ a Romanis vastatur.	116
Edesco clarus inter duces Hispanos ad Pub. Scipionem juniorem venit.	516
Edictum Cos. Romæ de Senatoribus, deque iis, quibus in senatu sententiam dicere liceret.	223.
De Remigum supplemento.	455.
De civibus Placentinis, & Cremonensibus.	590.
Aliud ad Pop. Rom. non gratum.	455
Edictum Prætoris Rom. de libris vaticinis.	324
Edictum Procos. ad Campanos.	415
Edicto Prætoris omnes ædes aperiuntur Romæ ob lætitiā.	740
Elatia urbs Phocidis.	582
Elephantis in castris Annibalis. 14. Cæsi pontem faciunt Pœnis. 405. Interficiuntur a suis rectoribus. 567. Igne e castris expulsi. 405. In suos vertuntur. 519. Prope omnes ad Trebiam absumpti. 76. Qua arte facile conficiantur. ibid. Qua ratione Rhodanum trajecerint. 41. Quinque a Marcello capti. 511. Octo a Marcello in ovatione ducti. 433. Septem rursus calamitate tempestatibus absumuntur in Apennino. 80. Octoginta in ultimo Annibalis cum Scipione cer-	

Index Rerum:

- tamine. 765. Territi ob clamorem cornuum & tubarum in suos convertuntur. 766
- Elephantorum celerrima via mortis ab Asdrubale Amilcaris inventa. 568. Impetus Romanos turbat. 510. Pugna ad Zamam. 766. Stridor equos maxime terret. 76
- Emporiæ urbs Hispaniæ. 81
- Emporium op. prope Placentiam. 78
- Emporiorum ager fertilissimus. 695
- Enna urbs Siciliæ inexpugnabilis. 303. Ejus situs, ibid.
- Enna Proserpinæ raptu sacra. 360
- Ennensium fraudulentia. 304. Postulata. ibid. Cædes maxima a Romanis. 306
- Ennensium Principes favent aperte Pœnis. 304
- Epanterii montani Liguriæ populi. 652
- Epicides Achradinam Syracusarum contra Romanos propugnat. 365. Achradia egressus navigat ad Bomilcarem. 371. Agrigentum navigat. ibid. Custodiæ Syracusarum præest. 301. In Leontinos abit. 293. Octoginta Syracusanos conjuratos interficit. 363. Leontinos non solum a Romanis, sed etiam a Syracusanis avertit. 293. Prælio victus in Sicilia a Marcello. 393. Vinum dat Plebi Syracusanæ. 364. Vide Hippocrates H.
- Epicidis genus, & patria. 258. Responsum ad Legatos Rom. 298
- Epipolæ Syracusarum locus frequens custodiis. 365
- Epirotæ pacem procurant inter Romanos, & Philippum. 673
- Epulatum repletio vim veneni minus efficacem facit. 420
- Equuleus cum quinque pedibus natus. 718
- Equus Philippi Regis in pugna ad Elim pilo trajectus Regem in caput prolapsus effundit. 541
- Equi desultores. 217
- Equorum greges ab Numidis prædatoribus abas.

Index Rerum.

abacti.	280
Eropus Epirotarum Prætor.	673
Erytræ urbs Ætolorum.	584
Eryx mons Siciliæ.	19
Etovissa urbs Hispaniæ ad Iberum.	34
Etruria defectionem moliens judiciorum terrore continetur.	711
Etruriæ defectio a Rom. 524. Suspecta seditio a Rom. sedatur.	524
Etrusci adjuvant P. Scipionem ad fabricandam, instruendamque classem.	650
Etrusci campi fertiles, & omnium copia rerum opulenti.	91
Etrusci multi damnantur a Romanis 712. Primi fugiunt viso hoste.	533
Eupalium Ætolorum urbs.	584
Euryalus tumulus in extrema parte Syracusa- rum.	368
Eventus belli velat æquus iudex.	20
Eventus stultorum magister est.	142
Examem apum in arbore Prætorio imminente con- sedit. 64. Aliud in foro Romano.	265
Excusationes non acceptæ.	678
Exercitus divisio causa cladis fuit Scipionibus.	389
Extâ prodigiosa Marcello sacrificanti.	532
Extâ læta legatis Romanis Apollini sacrificanti- bus.	670
Extra ordinem pugnare cum hoste provocante, nisi Cos. permissu, non licebat Romanis.	242

F

F Æsulæ urbs Etruriæ.	91
Fabula de Alexandri M. conceptione.	429
Falaticæ usus apud Saguntinos, & descriptio.	18
Fama rerum gestarum vivit, ac viget strenuus vir vel post mortem.	387
Fama nihil celerius in sceleribus patefaciendis.	

Index Rerum:

Fama bellum conficit,	562
Fama ingentis navalis apparatus Carthaginiensium.	526
Fames ultimum supplicium humanorum.	57
Fames malum diuturnæ obsidionis. 344. Vel mutas accendit bestias.	345
Fames, & frigus miserrima mortis genera.	561
Fatum imminens nulla moveri providentia potest.	351
Faucula Cluvia Capuana Romanis Capuæ captivis alimenta præbebat.	453
Fax ab ortu solis in Occidentem porrigi visa.	676
Feciales in Africam ad Fœdus cum Carthaginiensibus ferendum ire jubentur.	782
Feroniæ Lucus inclytum a Pœno diripitur.	414
Festinatio improvida est, & cæca.	143
Filia sororis Annibalis Lacumaci regi nupta.	701
Flamma e capite L. Martii concionantis ad milites.	391
Flamen Dialis, quia exta perperam dederat, abit Flaminio.	437
Flaminem Quirinalem a sacris abesse non decet.	262
Flavii Lucani perfidia in Tib. Sempronium Gracchum procos. 351. Verba ad Gracchum.	361
Flumen cruentum fluxit.	314
Fœdus Pop. Romani cum Aldrubale Pœno Amilcaris Patris Annibalis genero.	11
Fœdus Hieronymi Syracusarum Regis cum Pœnis. 259. Ejus conditiones.	ibid.
Fœdus inter Romanos, & Syracusanos per Hippocratem, & Epicidem ruptum.	293
Fœderis inter Romanos, & Ætolos conditio- nes.	438
Fœderis Philippi Regis cum Annibale conditio- nes satis vanæ.	227
Fœdera inter Romanos, & Pœnos Amilcaris Barchini scripta manu.	97
Fœminæ dux ob gaudium defunctæ.	93

Index Rerum.

Fontis miraculum.	283
Fortunæ templum incendio crematum.	319
Fortunæ Primigeniæ ædes vota a P. Sempronio Cos.	711
Fortunæ varietas Romanis, & Pœnis.	458
Fores notatæ a Tarentinis jussu Annibalis.	338
Fossa Græca.	651
Fraus fidem in parvis sibi præstruit.	641
Fratres duo Allobroges de regni contentione dis- sentiunt.	451
Fregellani pontem Annibali rescindunt.	408
Frumentum Romæ vicatim divisum.	753
Fuifulæ op. in Samnio.	279
Fulvius Flaccus Legatus.	104

G

G Ades Hispaniæ insula.	632
Gaditani Romanis deduntur.	ibid.
Gala Rex alterius Numidiæ, pater Masanissæ.	321
Societate junctus cum Pœnis adversus Roma- nos. ibid. Moritur.	700
Gallatia Castellum vi captum ab Annibale.	404
Galleagra turris in Sicilia prope Syracusas.	363
Galesus fl. haud procul Tarento.	340
Galli a Romanis sollicitantur, ne transitum Pœ- nis darent.	31
Galli Alpes primi transisse dicuntur. 44. Alpini Annibali se dedunt, & comneatum, itineris- que duces offerunt. 40. Alpini Pœnos ex insi- diis adoriuntur. ibid. Annibalis donis capti transitum illi per suos fines tutam permittunt. 36. Annibalis adventu consternati armacapiunt. 35. Annibali insidiantur. 87. Armati in con- cilium veniunt. 31. Avidi semper armorum. 27. Clara Pœnos juvare contra Romanos cu- piunt. 662. Comneatus Magoni clam mittunt. ibid. Captivi ab Annibale coram exercitu li- bertate donantur. 58. Fortunæ amici gratiam victoris expectant. 71. In agro Insubrium pro Pœ-	

Index Rerum

- Pœnis pugnantes facile fusi a Romanis : 743.
 Mercenarii in exercitu Annibalis. 39. Molles ad labores. 90. Perfidii ad Annibalem, cæde prius in castris Romanis facta, transfugiunt. 65. Prædam colligunt ex cæsis Romanis copiis ingentem. 211. Romanos ad silvam Litanam cædunt. ibid. Sitis & laborum intolerantissimi. 657
 Gallos animi præoccupantur ab Annibale. 30. Gladii longi, & sine mucronibus. 150. Habitus in pugna Cannensi. ibid. Ingenia ferocia, & indomita, aurique avidissima. 31. Odium naturale in Romanos. 766. Perfidia in Romanos. 37. Ritus, & responsum ad Legatorum Romanorum postulata contra Carthaginenses. 31. Ululatus, & mos belli ciendi. 40. Virtus in prælio. 59
 Gallus, & Galla in foro Boario sub terra demissi vivi. 164
 Garamantes Africæ populi. 706
 Gelo Hieronis Regis filius a Romanis deficit. 220. Ejus mors. ibid.
 Genua a Magone Pœno repentino adventu capitur. 652. Ab eodem diruta reædificatur a Romanis. 716
 Gerion Apuliæ urbs metu Pœnorum a suis deseritur. 113. Horreum Annibalis. 122
 Gisco pacem cum Romanis in Sen. Carthag. dissuadens, de loco superiori ab Annib. detrahitur. 772
 Gladiorum ad scuta concrepitus. 620
 Gladiatorum spectaculum a P. Scipione obfunus Patris, & Patrui editum Carthagine nova. 606
 Græcarum artium admiratio orta a spoliis Syracusarum. 391
 Græcus, & Græca in foro Boario sub terra vivi demissi. 164
 Græcus sermo facilius ad verba duplicanda. 504
 Græcis mos supplicandi. 679
 Gratulatio commilitonum erga T. Quintium Crispinum de Badio Campano victorem. 556
 Grumentum op. in Lucanis. ibid.
 Græ-

Græcarum urbium querelæ de Philippo Rege
Macedonum. 735

H

- H**Amæ locus Campanis sacrificio statutus. 229
Harmonia Hieronis Regis Siciliæ filia uxor
Themisti. 287. Ejus cædes. 288
Harpyones quid. 729
Hæricora nobilis Sardus prodicionem Sardinia
molitur. 224. Prælio victus a Romanis mor-
tem sibi consciscit. 238
Hasta Martis suæ sponte mota. 265
Hastæ velitares. 400. Hegeas Neapolitanus Præ-
fectus equitum cæsus ab Annibale per insidias. 175
Hærea Achæis a Philippo restituitur. 583
Heraclea filia Hieronis Pœni Sosippi uxor. 288
Ejus preces miserabiles ne occideretur. ibid.
Ejus miseranda cædes Syracusanis. 289
Heraclea urbs Siciliæ Minoa dicta. 301. Ab Hi-
milcone Pœno recipitur. ib.
Heraclea urbs in Græcia. 579
Herbesus urbs Siciliæ. 294. Ejus oppugnatio pa-
ratur a militibus Syracusanis. ibid.
Herdonea urbs Apuliæ. 485. Incenditur ab An-
nibale. ibid.
Herei ludî apud Macedonas celebrantur. 539
Heracitus Scotinus Philippi Regis ad Annib. lega-
tus. 235
Herenni Bassi Nolani ad Annonem de prodenda No-
la responsum. 242
Hermantica Vaccæorum urbs capitur ab Annib. 13
Hexapylon Syracusis locus. 297
Hexapylî portula Syracusarum effringitur a Ro. 365
Hiero Syracusarum Rex. 67. Beneficiis in Pop. Ro-
manum insignis. 366. Gratulabundus Sempromio
Cos. obviam it. 69. Moriens fidem in Romanos
servandam mandat. 256. Tres Carthaginien-
sum naves capit. 67. Tritico, & hordeo Romanis sub-
venit. 235. Unius Romanæ amicitia cultor. 372.
Uni-

Index Rerum.

- Unicum Pop. Romani subsidium. 206
Hiero, & filius Gelo veste non differebant a ci-
vibus. 257
Hieronis Regis in Romanos benevolentia, 67. Li-
beralitas, & fides, 138. 206. Dona verbis orna-
ta ad Romanos missa. 138. Mors. 256
Hieronymus Hieronis nepos Syracusarum Rex. 256.
A conjuratis occiditur. 260. Dionysium Tyran-
num imitatur. 257. Legatos Romanos per ludi-
brium audit, & dimittit. 259. Legatos Carthagi-
nem mittit ad fœdus cum Pœnisi faciendum. ibid.
Hieronymi regis cædes causa in Sicilia rerum
novarum. 281. Cadaver inhumatum. ibid.
Legati fœdus cum Annibale ineunt. 258. Le-
ve postulatum a Carthaginiensibus. 259. Milites
tumultuantes sedantur. 281. Vitia. 257
Himera amnis Siciliæ limes Regni Syracusani.
259
Himilco Agrigentum recipit. 301. Ad Heracleam
cum exercitu. ibid. Dux a Carthaginiensibus
in Siciliam cum classe, & copiis missus. ibid.
Legioni Romanæ frustra insidiatur. 302. Mur-
gantiam per prodicionem recipit. 303. ejus
copiæ ad Heracleam. 301. Mors. 369
Himilco Barchinus Annonem in Sen. Carthag.
ironice increpat. 190. Imperator ad retinen-
dam, tuendamque Hispaniam missus in locum
Asdrubalis Amilcaris. 215
Hiofius Harficator nobilis Sardi filius. 237 A Ro-
manis cæsus. 238
Hippocrates, & Epicides legati Pœnorum ad Hie-
ronymum regem Syracusarum. 258. Augent
famam cædis Leontinorum, a Romanis factæ,
apud Syracusanos. 294. Herbesum ex Leontinorum
arte profugiunt. ibid. Hexapylon cum exercitu in-
trant. 297. Militum seditionem sedant. 296. Præ-
tores a Plebe Syracusana creantur. 290. 297. Rem-
trahere ad Pœnos clam Syracusis conantur. 285.

Index Rerum.

- Se permittunt Syracusanis militibus. 294. Seditionem ferunt Syracusis. 285. 290
- Senatum Syracusanum, & optimates criminantur apud Plebem. 285. Siculasurbes ditionis Romanæ tentant. 259. Societatem jungunt Annibali & Hieronymo Regi. 258. Societati inter Romanos, & Syracusanos infensi. 290. Syracusas occupant. 297. Syracusanos a Romanis avertunt. ibid.
- Anxii, & inquieti. 290
- Hippocratis, & Epicididis alia astutia. 296
- Ferox responsum ad legatos Syracusanos. 293
- Hippocrates, & Himilco spe potiundæ Ennæ frustrati inde cum dedecore discedunt, 307. Undique a Romanis oppugnantur Syracusis. 368.
- Cum exercitu peste pereunt. 369
- Hippocrates nuncium de morte Hieronymi occidit, 285. Romanorum provincias cæde, ac populationibus vastat. 292. Prævalet in Romanos. 292. Syracusis egressus Himilcari Pæno jungitur. 301. Acras perfugit. 302
- Vinctus catenis a Syracusanis. 295
- Hippocratis fraus in litteris fictis. 296. Genus, & Patria. 258. Litteræ fictæ tumultum in exercitu Syracusano, & Syracusis excitant. 296
- Hipponiates in locum Hippocratis in Siciliam ab Annibale missus. 392. Mutines vulgo dictus ibid. Ejus virtus, & prudentia. ibid.
- Genus. ibid.
- Hippo Regius urbs Africæ. 659. Ejus ager a C. Lælio vastatur. ibid.
- Hirpini a Marcello vastantur, 239. Romanis se dedunt. 511
- Hirpinorum defectio ad Annibalem. 173. Legatorum oratio ad Annibalem opem contra Romanos petentiam. 239. Oppida tria vi a Romanis recepta. 233
- Hispania fere tota ad Romanos deficit. 218, 224. Multas turres, & locis altis positas habet. 115.
- Om-

Index Rerum.

- Omniū provinciarum prima à Romanis
inita, postrema omnium ab Augusto Cæsare
perdomita est. 592
- Hispaniæ totius obsides a Pœnis Sagunti custodie-
bantur. 118
- Hispanus eques Numida præstantior. 214
- Hispani populi assueti montibus, & corpore agi-
les. 113. Assueti punctim magis, quam cæsim
ferre. 150. Equites equo descendere arte Ro-
mana coacti. 657. In pabulatores Romanos im-
petum faciunt. 656. Ad Marcellum transfugiunt;
245. Aliquot bellum in Romanos movent. 656.
Fusi a Magone, & Asdrubale. 310. Perfugæ
Romanis fideles. 318. Frumentum, saga, to-
gas, & obsides dant Romanis. 658. Fere om-
nes a Pœnis ad Romanos deficiunt. 117. Ja-
culatores Mauris velocitate superiores. 214. Mi-
lites vinci malunt in Hispania, quam in Ita-
liam trahi ab Asdrubale victores. 218. Super
utres tranant Rhodanum. 40
- Hispani cæsi, & capti a Romanis. 626. Cædes
maxima, & minima Romanor. 657. Gladii
breves, & cum mucronibus. 150. Habitus in
pugna ad Cannas. ibid. Inquieta, & ad res no-
vas avida ingenia. 117. Rumor, & rebellin ex
dubio Rumore de P. Scipionis junioris vita.
610. Obsides Romanis traditi. 120
- Hispanis militibus datur a Marcello ager in Hi-
spania. 245
- Historia variâ de Campanorum suppliciis. 423
- Historiæ discrepantia de gestis Lucii Martii. 390.
Decæde, & funere Gracchi. 353. De transitu P.
Scipionis in Africam. 697. De cæde Cn. Scipio-
nis Patris Africani. 383. De Marcelli morte. 534
- Historiæ ambiguitas de tempore quo captum Sa-
guntum est. 25
- Historicorum discors opinio de legatis captivorum
ad Cannas Romanam missis. 173. De
C c pugna

Index Rerum.

Effugna ad Capuam.	404
Homo non est cautus ad id, quod, ne timeatur, fortuna facit.	388
Hominibus libido insita rumores alendi.	618
Honori ædes vota a M. Marcello Coss.	530
Honolca Hispaniæ urbs a Romanis capitur, & diripitur.	116
Hostiarum humanarum sacrum horrendum Romanæ.	164
Hostis pro hospite a M. Valerio Lavino prætor comiter accipitur.	227
Hostium capita pretium libertatis.	271
Hybla urbs Siciliæ.	433
Hispanicarum legionum multitudo ad P. Scipionem.	483

I

I acula quaternos longa pedes.	400
Jactata in P. Scipionem qui post Africanus dictus.	685
Jamphorina caput, & arx Mediæ. 439 Per deductionem a Philippo Rege Macedoniæ recipitur.	440
Iberus limes Imperii Romani, & Carthag.	11
Ibera urbs Hispaniæ, unde dicta.	217
Ibis Hisp. urbs.	606
Idæa Mater Romam vecta, & in ædem Victoriæ perlata.	677
Jecur sine capite inventum a Marcello sacrificante.	532
Ignis in æde Vestæ extinctus loco prodigii.	589
Ignes in cælo sparsi.	718
Illergetes pop. Hispaniæ Tarraconensis ab Annibale subiguntur. 34. A Cn. Scipione ob defectionem ad Pœnos vexantur. 83. Potius latrones, quam milites. 624. Eorum cædes maximæ a Romanis.	626
Illiberis op. in Hispania.	35
Illiturgi op. Hispaniæ. 250. A Pœnis oppugnatum	li-

Index Rerum.

- liberatur a Rom. ibid. 311. Expugnatur a Rom.
604. Oppugnatur a Pub. Scip. 603
- Illiturgi arx ab Afris transfugis capitur pro Ro-
manis. 604
- Illiturgitani se invicem hortantur ad patriam de-
fendendam. 603
- Illiturgitanorum cædes fœdissima a Rom. 605
- Perfidia in Rom. 602
- Ilva insula Mediterranei maris. 775
- Imber bis acies Romanam, Punicamque dirimit ad
Romam. 413. Prælium dirimit inter Romanos.
& Pœnos ad Nolam. 243. Romanis favet. 317
- Imperia a P. Scipione data gubernatoribus na-
vium. 694
- Inauguratio coacta. 498
- Incendium ingens Romæ. 319, 442, 753. Incendium.
500. navium a P. Scipione lugubre Pœnis. 782
- Incentiva Campanæ luxuriæ. 178
- Indibilis princeps haud dubie omnis Hispaniæ. 516.
Bellum suscitatur in Rom. in Hispania. 655. Pilo
terræ affixus in acie moritur. 657. Transfugit
cum Mandonio ad P. Scipionem. 517. Deficit
cum Mandonio a Rom. 611
- Indibilis, & Mandonius sero sapiunt. 613
- Indibilis verba gravitate ornata ad P. Scipionem ju-
niorem. 517. Verba ad bellum Hispanos excitans
tia. 655. Copiæ cito in Romanos collectæ. 656
- Indibilis, & Mandonii copiæ in agro Sedetano.
623
- Indigemines custodes corporis Hieronymi Syracusa-
rum Regis. 260. Ejus astutum facinus. ibid.
- Induciæ dantur a P. Scipione Carthaginensibus
per tres menses. 773. Inter Romanos, & Re-
gem Philippum. 674
- induciarum fides violatur a Carthaginensibus.
751
- Infans semestris clamat triumphum Romæ. 84. Al-
ter in utero Matris existens clamat, Io Trium.
phe.

Index Rerum.

phe. 265. Alter prodigiosus mergitur jussu aruspici.	549.
Alter natus quadrimo par.	549
Ingauni gens Liguriæ. 652. Cum Epanteriis bellum gerunt.	ibid.
Ingenia humana nimio plus facunda ad suam, suisque culpam levandam.	614
Inimicitia nobiles inter Coss. Neronem, & Livium.	547
Insabres Galliæ pop. audito Annibalis in Italiam adventu, deficiunt a Rom.	36
Insula ubi Arar, & Rhodanus confluunt.	44
Interamna urbs.	408
Interreges Romæ.	135
Interrogatio Romani arguta, responsum Pœnii argutius in S. Rom.	781
Jovis epulum Romæ ludorum causa. 715. Ædes de cœlo tacta.	549
Jovis Olympici Templum in Sicilia. 298, prope Syracusas.	
Jovis Vicilini Templum in agro Cossano.	314
Isalca Getulorum præfectus.	200
Jubellius Taurea Campanus insignis bello vir. 184. Eques fortissimus. 246. Decipit C. Asellum. ibid. Seipsum interimit.	423
Jubellii Tauræ ferocia. 247. Verba animosissima ad Q. Fabium Flaccum. 422. 423. Singulare cum C. Asello certamen.	247
Jugarius vicus incensus.	319
Juniorum inopia Romæ.	329
Junonis Lacinia Templum, & Lucus.	254
Junonis Reginae ædes de cœlo tacta. 249. Signa cupressæ.	250
Juramentum pignus fidei Romanæ.	165
Jus dicendi Dictatoris cujus fuerit.	132
Jus a veritate nimis laborat, nunquã extinguitur.	143
Jusjurandum militare.	140
Jusjurandum, ad quod Camp. adacti sunt a Flacco. 444	
Jusjurandum, ad quod Rom. tirones sunt adacti. 551	

Index Rerum:

Juvenis senēs vincit in petitione consulatus .	322
L	
Acedæmonii socii Ætolorum.	363
Lacetani populi Hisp. Tarraconensis Aufetanorum finitimi. 85. A Romanis cædantur. ibid.	
Deficiunt a Romanis.	611
Lacinium oppidum in Apulia:	531
Lacte pluit.	504
Lacumacis Massyliorum Rex.	701
Lacumacis, & Mesetuli in Masanissam copiar. 702	
Lacus sanguineus Vulfiniis.	527
Lamia urbs.	538
Lapides Atri locus Hispaniæ in Aufetanis.	425
Lapidibus pluit . 84. 223. 242. 333. 436. 549	
676. 774.	
Lapidibus pluit, & cruore.	138
Larissa urbs.	576
Larissus amnis,	541
Lebui Galliæ populi.	55
Lectisternium pro expiatione prodigiorum. 84. 101	
Legati ex Insulis Balearibus pacem a Cn. Scipione petunt .	116
Legati ab Orico opem petunt a Romanis in Philippum.	307
Legati ad componendam pacem inter Philippum Regem, & Ætolos.	538
Legati victoriæ ad Metantem nuntii a Coss. ad S. Rom. missi.	570
Legati pro reliquiis Cannensium oratio ad M. Marcellum.	330
Legationes sociorum populorum ad Philippum Regem.	576
Legatorum a Pæsto munificentia in Rom.	138
Leontia locus in Sicili.	327
Leontinorum legati a Syracusanis opem petunt. 292	
Leontinorum ad Legatos Syracusanos ferox responsum.	293
Lex de navium numero a civibus Romanis ha-	

Index Rerum.

Dendarum.	85
Leucas promontorium Epyri.	440
Libertini Romæ ad militiam.	104
Libertinæ ferunt donum Feroniæ, pecunia collata	89
Libri Sibylini nunquam Romæ inquiri solebant, nisi cum tetra prodigia nunciabantur.	101.
Fatales.	102.
Licentia, & socordia militi præda pleno.	359
Libyphœnicum genus.	33
Ligures ab Annib. conducti, ibid. Aperte Pœ- num adjuvant. 81. Annibali tradunt duos Quæstores Romanos. ibid. A Pœno conducti.	552.
Durum in armis genus.	567
Liguri servo servati P. Scipionis Cos, ad Tici- nium decus Cœlius ascribit.	64
Lilybæum promontorium Siciliæ.	67.
Liparæ insulæ Mediterranei.	ibid.
Litana insula.	218
Liris fluvius.	408
Locrentes ad Pœnos, Brutiosque deficiunt, 219. Mul- ta passi a præfectis, & præfidiis Panicis. 680. Pœ- nos superbia, & avaritia exacerbati ad Rom in- clinant. 665. P. Scipionem juniorem excusant. 689. Romanis gratias agunt. ibid. Romanis por- tas claudunt. 239. Crotoniatis suadent, ut tra- duci se paterentur in Locros.	255
Locrensiū legati mærentes, & flebiles Romam. 679. Legati oratio in S. Rom. lugubris. 680. Le- gatus ad pœnam talionis se obligat. 684. Officium erga præfectum, præsidiumque Romanum.	252.
Principes Regii exulabant. 663. Deditio ad Pœ- nos.	252
Locri recipiuntur per proditionem a Romanis. 666. Deficiunt ab Annib.	173
Locrorum obsidio ab Annibale solvitur.	536.
Principes a Pleminio interfecti.	669
Locris Græciæ provincia inter Ætoliā, & A- chaiā sita.	440

Locu-

Index Rerum.

- Locustarum vis ingens omnem Capuæ agrum complet. 718
- Luca urbs Etruriæ. 81
- Lucani tradito Annibalis præsidio Rom. deduntur. 511. Deficiunt ad Annibalem. 173
- Lucanorum tota gens in ditionem Pop. Romani redit. 591
- Luceria urbs. 248
- L. Æmilius Paulus Cos. collega Terentii Varronis contra Annibalem. 136. Fanda ictus ad Cannas moritur. 154. Infestus Plebi Romanæ. 136. Ejus prudentia militaris. 145. & deinceps. Morientis ultimam verba ad Cn. Lentulum Trib. militum. 153. Vide Paulus P.
- L. Æmilius Pappus Prætor Siciliæ. 634
- L. Ælius Pætus Augur in locum Marcelli. 548
- L. Bantius Nolanus Annibali faver. 195
- L. Cæcilius Metellus, quod Italiam post cladem Cannensem deserendam putasset, infamis a Senatu eiectus. 276. 505
- L. Cantilius scriba Pontificum stupri illati damnatus inter verbera expirat. 164
- L. Cintius Alimentus historicus. 53. Prætor Siciliæ. 436
- L. Com. Lentulus Pontifex Maximus. 131. Ejus mors. 314
- L. Com. Lentulus sacrorum decemvir. ibid. Prætor Sardinia. 394
- L. Hostilius Mancinus, missus a Fabio Max. ad speculandos hostes, a Numidis circumventus occiditur. 110
- L. Lucretius Quæstor per insidias a Pænis captus in Liguria. 81
- L. Manlius Acidinus Prætor. 436
- L. Manlius, & C. Atilius exercitum ad P. Scipionem seniore Cos. contra Annibalem ducunt. 54
- L. Manlius Prætor Mutinæ a Bojis obsessæ opem

- ferre nittitur. 37. Pugnatur cum Bojis. *ib.* *Ædem*
Concordiæ vovit in Gallia 134
- L. Manlius Torquatus a Crispino *Cof.* Dictator di-
 ctus. 543. Legatus mittitur trans mare. 546
- L. Manlius Torquatus Pontifex Max. moritur.
 775
- L. Martius Septimii filius Eques Romanus. 384. Dux
 eligitur contra Pœnos a militibus in Hispania.
 385. Increpat flentes milites. *ib.* Provide receptui
 canit. 386
- L. Martii eruptio in hostes strenuissima. 385. Indo-
 les. 384. Oratio animosissima ad milites. 386.
 Provida virtus in colligendo exercitu post necem
 Scipionum in Hispania. 384. Sapiens, & audax
 consilium. 386. Res gestæ in Hisp. senatui Ro.
 magnificæ visæ. 396. Stratagema in expugnandis
 duobus castris Pœnorum. 389. & dein.
- L. Martio titulus datus a milibus Patres offen-
 dit. 396
- L. Porcius Licinius Galliæ Prætor. 545. Ejus lit-
 teræ ex Gallia de Asdrubalis in Italiam adven-
 tu tumultum Romæ augment. 552
- L. Postumius Albinus in Galliam Prætor creatus.
 137. *Cof.* absens in Gallia creatur. 210. Cum
 exercitu a Gallis deletus. *ibid.*
- L. Pinarius Ennæ pro Romanis Præfectus. 330.
 Ennenses cædit. 306. Ejus responsum ad En-
 nenses. 304. Concio ad milites in Ennæ præ-
 sidio. 305. Facinus in Ennenses non improba-
 tur a M. Marcello. 306
- L. Pomponius Veientanus sociorum præfectus vi-
 tiosissimus ab Annone Pœno capitur. 323
- L. Quintius Flaminius augur. 324
- L. Veturius Philo Dictator cum M. Pomponio Ma-
 gistro Equitum vitio creatus se magistratu ab-
 dicare jubetur. 139. Prætor Galliæ, & pere-
 grinæ jurisdictionis. 494. *Cof.* 587. Magister
 Equitum. 671
- L. Scri-

Index Rerum.

L. Serjbonius Libo Prætor Galliæ.	674
L. Scipio P. Frater Nuncius Hispaniæ receptæ Romam missus.	599
Luctus ex clade Cannensi 30 diebus S.C. finitus.	163
Ludi Apollinares victoriæ ergo instituti.	343
Facti. 774. Pestilentiæ causa in perpetuum in statum diem voventur.	327
In Perpetuum voventur. 436. Eorum origo.	343
Ludi in circo per quadriduum facti.	755
Instaurati.	548
Ludi funebres & Plebeji Romæ.	220, 221
Ludi Plebeii.	325
Ludi Romani, & Plebeji.	495, 524, 715
Ludi Romani ter, & Plebeji semel instaurati.	588
Ludi Romaui ter, Plebeji septies instaurati.	672
Ludi Plebeji ter, & Romani diem unum instaurati.	754
Ludi magni Romæ facti. 717. Romani ter instaurati.	775
Ludi scenici Romæ ab ædilibus curulibus primo facti.	313
Ludicrum olympiæ Græcis celeberrimum.	546
Lupus castra Romana pervadit. 63. Gladium e vagina Vigili aufert. 84. Vigilem laniat.	549
Lupi ferrei.	575
Lustrum Romæ.	548, 713
Lux nocte oborta.	589

M

M acedonum fuga, captio, & cædes ad Apolloniam. 309. Castra capta a Romanis, & direpta. ibid. Legatorum postulata in S. Rom.	
779. Reges ex Argis oriundi.	539
Machanidas Lacedæmoniorum Tyrannus.	537
Magella urbs Siciliæ.	433
Magistratus 12 coloniarum milites dare negant. tum Romam acciti.	678
Magistratum patientia peropportuna in tēpore.	327
Magister Equitum Romæ Dictatoris virgas hori	

- tere solebat. 126
Magistro Equitum Dictatoris injussu haud consli-
 gere cum hoste licebat. 125
Mago Annibalis Frater ad Trebiam. 73. Nuntius vi-
 ctoriae ad Cannas Carthagini. 189. Mittitur in
 Hisp. cum exercitu. 224. Imperator Pœnorum in
 Hisp. 378. Fugit ex acie. 574. Fugit ad Gades. 598.
 In spem novam erigitur Hispaniæ recuperandæ.
 623. Jubetur ex Hispania in Italiam classe trajice-
 re. 630. Ad Pityusam Hisp. insulam. 632. Auxiliis
 in insula Phityusa juvatur. ib. A Gallis, & Liguri-
 bus clam milite, & com metu omnis gen. juvatur.
 662. Carthaginis novæ agros populatur. 630. Cum
 magna suorum cæde ad Carthaginem novam fu-
 gatur a Romanis. 631. Cum Ingaunis societatem
 init. 652. Consilium habet Ligurum, & Gallorum.
 662. Excluditur a Gadibus. 631. Ex minore Balea-
 ri cum classe, & militibus trajicit in Italiam.
 651. Genuam repentino capit adventu. 652. Na-
 ves subducit. ibid. Repulsus hostiliter a majori
 Baleari. 632. Savone prædam deponit, 652. Fœ-
 more transfixus in Gallia ex acie aufertur. 743.
 Fugiens ex Italia moritur ex vulnere prope Sardi-
 niam, 744. Prælio superatur a Romanis in agro
 Insubrium. 743. Revocatur a Carthaginien-
 sibus per Legatos in Africam. 744. Ejus adventus in
 Italiam curam ingentem Rom. accendit. 652.
 Copiæ in Italiam adversæ. 651. Exercitus a Gal-
 lis augetur. 652. Oratio in curia Carthaginien-
 si. 180. Verba in concilio Ligurum, & Gallo-
 rum. 662. Pugna in Hisp. cum P. Scipione ju-
 niore. 593
Mago Barchicus Annibali propinqua cognatione
 junctus capitur a Romanis in Sardinia. 238
Mago, Præfectu Carthag. Novæ pro Pœnis, copias
 in urbe disponit. 472. Romanis cum præsidio, &
 arce se dedit. 475. Romam captivus ducitur. 482
Maharbal Himilconis fil. Præfectus impiger in-
 exer-

Index Rerum

exercitu Annib. 22. Funditur Casilini. 200. Socio- rum pop. Romani agros populatur. 62. Ejus ad Annibalem verba sapientissima frustra dicta. 156	
Major virtus est seipsum vincere, quam reges externos. 736	
Malum publicum minus sentitur, quam priva- tum. 284	
Mamertini causa primū Punici belli. 763	
Messanam olim ceperunt. 618	
Mandonius haud dubie princeps omnis Hispaniæ. 516. Clementiam P. Scipionis genibus ejus ad- volutus implorat. 627. Cum cæteris belli au- ctoribus comprehensus a suis traditur ad sup- plicium. 658. Deditiones suadet Hispanis P. Scipioni. ibid. Deficit a Romanis. 611. Præ- lio a P. Scipione superatur. 626. Transigit cum Indibili ad P. Scipionem. 517. Ejus ux- oris supplicatio ad P. Scip. 479. Ejus ad P. Scipio- nem verba. 627. Fuga. ibid. Vide Indibilis.	
Manduria op. in Salentinis a Q. Fab. Cos. vi ca- ptum. 512	
Mannus servus Campanos incendiarios Romæ detegit. 442	
Manitius scriba Prænestinorum militum Casilini Præfectus. 204. Ejus virtus. ibid.	
M. Æmilius Lepidus Prætor jurisdictionis pere- grinæ. 313. Sacrorum decemvir. 437	
M. Aemilii Numidæ sacrorum decemviri mors. 436	
M. Aemilii Pappi Curionis Maximi mors. 595	
M. Aemilii Reguli Flaminis Martialis mors. 715	
M. Aemilius Regillus Flamen Quirinalis. 262	
M. Atilius Prætor urbanus. 313	
M. Atilius Regulus Cos. a Q. Fabio M. Dictatore creatus. 125. Accepto a Q. Fabio exercitu Fabia- nis artibus cum collega bellum gerit in Anniba- lem. 132. Ejus oratio adversus Campanos. 453	
M. Atinius Thuriis præfectus. 349. Salvatur a Thurinis. 359	

Index Rerum.

M. Aurelius Cotta Decemvir.	215
M. Bloſii ediſtum.	183
M. Cæcilius Metellus Prætor urbanus.	588
M. Centenius Penula centurio inſignis.	357
Prælio cum Annibale congreſſus cum exercitu cæditur . 358. Ejus ſtolida a Senatu Romano petitio .	357
M. Claudius Marcellus Prætor Siciliæ.	137
Ab Annibale prælio ſuperatur.	508
Ad Numiſtronem . 486. Annibalem fugat, & fundit ad Nolam . 245. Annibalem iterum ſuperat ad Nolam . 275. Annibalem cedentem inſequitur . 507	
Annibali occurrit ad Canuſium . 506. Archimedis cædem ægre fert . 377. Archimedis propinquos bene habet . ibid. Annibale pugna ſuperior .	511
Canuſium ad exercitum venit . 164. Cautiſſime res ſuas agit . 243. Cum Annibale proſpere pugnat ad Nolam . 198. Cum exercitu Syracuſas ingreſſus . 365. Cum magna pompa ovans urbem ingreditur . 432. Coſ. tertium . 263. Coſ. quartum cum M. Valerio Lævino . 435. Coſ. quintum, cum ſe prius egregie ab inimicorum calumniis purgaſſet, creatur . 524. Epicidem ex Achradina erumpentem eodem regredi cogit . 376. Epicidem, & Annonem prælio ſuperat . 393. Hippocratem fundit, & fugat in Sicilia . 302. In Leontinos proſectus eorum urbem primo impetu expugnat . 294. In monte Albano triumphat . 432. Jubeſt Siculos legatos aſſiſtere, dum ſe de illorum objectis expurgat . 448. Inſidiis circumventus ab Annibale cæditur . 533. Legatos Syracuſas mittit ad ſcædus renovandum . 290. Nolæ adverſa valetudine a rebus gerendis impeditur . 279. Nolanos proditores ſecuri percutit . 199. Neronem acriter increpat . 275. Nimium de ſe ſentit . 506. Parte Syracuſarum capta, caſtra locat intra urbem . 367. Pelorum & Herbeſum recipit in Sicilia . 300. Pinatii in Ennenſes facinus non improbat . 306. Provinciã permutat, & patiens	

Index Rerum:

tientia præbet exemplum. 447. Quod Cos. vitio
creatus videretur, magistratu se abdicat. 223. Pro
cos. creatur. 221. Nolam iterum in præsidium mis-
sus. 236. Romam venit ad purganda, quæ inimi-
ci ejus objicerent. 524. Religionibus tenetur. 530
Sexagenario major obit. 533. Solicitandis urbibus
quæ ad Annibalem defecerant, intentus. 459. Stre-
nue a Nola erumpit in Annibalem. 243. Syracusas
obsidet. 299. Syracusas expugnat. 377. Templo
excedit, ut liberius de Siculorum in ipsum querelis
consuli possit. 450. Ejus animus impavidus. 486.
Clementia erga legatos Siculos veniam petentes de-
dictis contra seipsum. 451. Celeritas solers senatui
Nolano succurrit. 269. Cupiditas cum Annibale
dimicandi. 532. Lacrymæ super Syracusas. 365.
Litteræ ex Sicilia ad S. Romanum. 330, 386, 388,
Moderatio in Siculos obrectatores. 441. Oratio
ante direptionem Achradinæ. 376. Oratio in S.
Romano purgatoria. 449. Oratio incipit ad
milites. 508. Pium edictum, ne liberum corpus in
Syracusarum expugnatione violetur. 367. Pruden-
tia, & liberalitas in L. Bantio Nolano sibi concili-
liando. 196. Prudentia in sequendo Annibalem. 487
Pugnacum Annibalem iterum ad Nolam. 275. So-
lertia in militum adhortatione. 509. Stratagema
in capiendis Syracusis. 363, & deinceps. Stra-
tagema in expugnatione Nafi, & Achradinæ.
377. Ei prorogatur imperium in Sicilia. 397
Prorogatur iterum imperium in annum. 496
Sacrificanti prima hostia cæsa non addicit. 532
Sicilia provincia decernitur. 281. Triumphum
petenti negatur. 432
M. Cornelius Cethegus Pontifex Max. 324
Prætor Siciliæ. 394. Urbes aliquot Siciliæ ad
Pœnos deficientes in potestatem redigit Ro-
manorum. 434. Cos. creatur. 672
Etruriam ad Magonem versam quæstionum ter-
rore continet. 711
M. Fa-

Index Rerum.

M. Fabius Buteo Prætor Sardinæ.	776
M. Furius pro M. Aurelio Legatis Philippi respon- det.	779
M. Junius Dictator dictus. 165. Inopia liberorum capitum 8. millia servorum armat. ibid. Magnam multitudinē damnatorum in militiam ascribit. 193	
M. Junius Princeps legationis Romanorum captivo- rum apud Pœnos, de illorum redemptione in S. Romano agit.	166
M. Junius Sillanus Prætor Tusciæ.	325
Ei prorogatur imperium.	397
M. Julius Pennus Prætor urbanus.	776
M. Livius a Plebe ex consulatu damnatus ruri exula- bat. 544. Cos. cum Claudio Nerone. 545. Dicta- tor ab Cl. Nerone dictus. 587. Ira plenus in cives abit ad bellum. 554. Lucretio junctus adversus Magonem Pœnum movet ex Etruria in Galliam. 662. Tarentinæ arcis Præfectus. 461. Ejus querelæ. 545. Irati in cives Romanos responsum. 555. Si- multas, & inimicitia cum Cl. Nerone. 547. Triumphus.	586
M. Livius quadrigis, Nero equo vehitur in Trium- phum.	586
M. Martius sacrorum rex obit.	548
M. Martius sacrorum rex moritur.	495
M. Marcellus Trib. militum Marcelli Cos. filius. 532	
M. Metilius trib. plebis Fabium criminatur apud ple- bem Romanam. 124. Ejus rogatio apud plebem de æquando Magistri equitum, & Dictat. imperio. 124	
M. Martius Ralla Prætor urbanus.	674
M. Metilius, & C. Lætorius legati ad Cos. in Campaniam.	360
M. Minutius Rufus magister equitum creatur a po- pulo. 99. Annibalem increpat. 128. Annibalis insidiis cum exercitu circumventus a Fabio libera- tur. 129. Ferociter Q. Fabii cunctationem crimi- natur. 107. Prospere pugnat cum Annibale 123. Q. Fabium Dictatorem iterum criminatur. 105. Q. Fabii	

Index Rerum:

- Fabii beneficio victus castra cum illo conjungit ,
 Patremque salutat . 130. Superbe gloriatur . Ejus
 ferocia , & præceptis consilium . 105. 108. Victoria
 in Annibalem vanis litteris Romæ augetur . 123
 M. Pomponius Prætor nuntius cladis ad Trasyme-
 num acceptæ Romam venit . 97
 M. Pomponius Matho Prætor Siciliæ . 674
 M. Pomponius Matho augur , & Decemvir obit . 715
 M. Pomponii Mathonis Pontificis mors . 437
 M. Portius Cato Quæstor in Africam cum P. Sci-
 pione trajicit . 695
 M. Postumii Pyrgensis publicani fraus , & avaritia .
 326. Exilium . 328
 M. Silanus P. Scipionis junioris legatus prospere pu-
 gnat adversus Pœnos duces in Hispania . 574
 M. Servilius Geminus Cof. 752
 M. Sestius Sabinus Galliæ Prætor . 755
 M. Statilius Præfectus insidias Pœnorum cogno-
 scit . 146
 M. Valerius Falto Prætor in Brutiis . 776
 M. Servilius Maximus augur . 437
 M. Valerius Lævinus Cof. cum Cl. Marcello 435.
 Ad Agrigentum cum exercitu . 464. Ægrotat in
 Ætolia . 441. Classis Præfectus in Siciliam , &
 Græciam confirmatur . 396. Ex Sicilia Romam
 navigat . 490. In Siciliam proficiscit . 463. La-
 tronum multitudinem ex Sicilia educit . 465. Pro-
 spere cum classe Punica pugnat ad Clupeam in A-
 frica . 537. Transgressus in Africam cum magna
 præda inde redit in Siciliam , 577. Prætor pere-
 grinæ jurisdictionis . 221. Ejus oratio sapientissi-
 ma in S. Rom. de Remigum supplemento . 456.
 Verba ad Ætolorum Principes . 437. Ei proroga-
 tur Siciliæ imperium . 496. Mare ardet . 223
 Marius Albius Campanorum summus magistratus .
 231. Ejus mors . ibid.
 Matii voluntarii dant nomina in classem P. Scipio-
 nis . 650
 Mar-

Index Rerum.

Martius vates illustris 342. Ejus carmina fatidica, ib.
Marrucini voluntarii dant nomina in classem P. Scipionis. 650

Masanissa Numidiæ alterius Rex a Maurorum Rege impetrat auxilia ad recuperandum paternum regnum. 701. Ad montem Salbum fugit ex prælio. 703. A. P. Scipione leniter castigatur. 737. Amnem tranans creditur perisse. 704. Amore capitur Sophonisbæ. 733. Apertus hostis Carthaginensium. 660. Cirtam Syphacis regiam occupat. 732. Clam cum Silano congreditur. 598. C. Lælius alloquitur. 661. Contracto exercitu, regnoque recepto Syphacem lacessit. 705. Erectus in spem omnis potiundæ Numidiæ. 738. Impigre agit pro Romanis in ultima cum Pœnis pugna ad Zamam. 766. Fusus, fugatusque a Syphace. 703. In equitatu hostium semper primus in Romanos. 629. In Syrti Minore usque ad C. Lælii adventum in Africam exulat. 706. Latrocinium in Carthaginenses exercet. 703. Magonem Pœnum decipit. 628. Nuptias præcipites facit. 733. Per se sine ope Pœnotum, cum Syphace bellum gerit. 321. Prudenter Lacumacem, & Mezetulum ad se revocat. 702. Regnum paternum recuperat. ib. Romanis adversus. 321. Quæritur apud C. Lælium, quod nondum Scipio cum exercitu trajecisset in Africam. 661. Saucius cum 4. equitibus fugit ex prælio. 704. Socius Pœnorum in Romanos acerrime agit 380. Venenum mittit cum ingenti gemitu ad Sophonisbam. 737. Victus a Syphace strenuissime evadit. 706. Vulnerus, acceptum in acie, herbis curat, & raptò vivit in spelunca. 705. Copias ducit in subsidium Romanorum. 758. Ejus astus in trahendis in insidias hostibus. 708. Colloquium cum P. Scipione. 629. Legati cum C. Lælio Romam missi. 738. Legati gratias agunt Senatui Romano ob honorem Masanissæ a P. Scipione tributum. 741. Legatorum gratulatio in Sen. Rom. ob res in Afri-

Index Rerum.

Africa a P. Scipione prospere gestas. *ibid.* Legatorum verba, & postulata in S. Rom. *ib.* Fides Romanis constantissima. 598. Opera strenua in summa contra Annib. dimicatione. 768. Pugna contra P. Scipionem in Hispania. 593. Rubor, & lacrymæ ob lenem P. Scipionis increpationem. 736. Indoles. 321. Victoria de Lacumace, & Mezetulo. 702. Victoria de Syphace rege. 321. Ei eunti in Numidiam Massylii regnum paternum læti concedunt. 729. Regnum a P. Scipione restituitur. 784. Romanorum in Africam adventus gratissimus. 700

Massæyli ubi sint. 599

Massicus mons. 107

Massilienses socii Pop. Romani. 31, 38. Officiosi erga Pub. Scipionem. 430. Eorum legati nuntiant Romanis de Asdrubalis in Galliam transitu. 547

Massica Numida puer regalis eximiae formæ captus a Romanis dimittitur a P. Scipione cum donis. 521

Massyla gens in parte Numidiæ. 321

Massylorum cædes a Bochare Maurorum rege. 701

Massyliis pecora sunt pecuniæ. 703

Matalus Gallorum regulus Annibali se ducem itineris in Italiam jungit. 43

Massylii ne aspectum quidem Legionum Romanarum ferunt. 730

Mater Idæa datur in Lapide Romanis ab Attalo. 671

Matris Matutæ templum combustum. 319

Matronæ aliquot apud populum probri accusatæ, & damnatæ exulant. 325. **Ædilia** curulium edicto convocantur in Capitolium. 550. Junoni donum collata pecunia ferunt. 89. **Matrem** Idæam a P. Scipione Nafica accipiunt. 676. Earū piæ supplicationes, & preces assiduæ. 569. Ploratus, & preces. 408

Mauri Africæ pop. accolæ Oceani. 33

Maurusii extremi Africæ populi prope Oceanum ad versus Gades. 321

Maximæ cuique fortunæ minimū credendum est. 761

Mc.

Index Rerum :

Media similia veri sunt .	479
Mediastuticus summus Campanorum magistr.	277
Medi Thraciæ populi in Macedoniam excurrere soliti .	439
Megara urbs Siciliæ . 294. Vi capta , ac direpta a Marcello .	300
Megalesia festa .	677
Megalopolitis Alpheræa Philippo Rege Mac. restituta .	583
Melæ urbs in Samnio .	279
Melita insula ditionis Punicæ a Romanis capitur .	69
Melior , ac tutior certa pax , quam sperata victoria .	761
Meningis ins. in Africano mari vastatur a Romanis .	
131	
Mentis ædes dedicantur .	222
Mercenarii milites primum in castris Romanis .	322
Mercurius Teutates tumulus est in Carthagine nova .	472
Mercurii promontorium in Africa .	697
Merici Hispanus Achradinæ præfectus . 374. Cum coronis aureis ante Marcellum in ejus ovatione .	
433. Marcello Achradinam tradit . 375. Ejus actus . ibid. Legati ad Marcellum . ibid. Ei civitas data , 500. jugera agri .	433
Messana urbs Siciliæ .	67
Meronea , & Meles urbes vi captæ a Romanis .	484
Metapontus urbs . 340. Ejus præfectus Anno pro Pœnis .	558
Metapontinorum defectio ad Annib.	348
Origo ex Achaja .	ibid.
Metaurus fl. 565. Tortuosus amnis .	566
Metissa urbs Hispaniæ .	425
Metus malorum semper interpres .	561
Verecundiam vincit .	597
Mezetelus cæso Capusa dominium Numidiæ accipit absq; regio nomine . 701. Cum Syphace fœdus init . ibid. Sororis Annibalis filiam matrimonio sibi jungit . ibid. Victus a Massanissa .	
	702.

Index Rerum.

702. Ejus adversus Masanißam copiæ.	ibid.
Miles Marcelli vafer numerat lapides in muro Syracufano.	364
Milites in verba P. Scipionis junioris jurant.	620
Militaris exercitatio a P. Scipione.	482
Militaris supellæx consuli solita præberi.	742
Miracula plerumque affiguntur locis insignibus.	254
Miseria, & inopia causa contemptus.	179
Mœnicaptus Gallorum Regulus cæsus a Romanis ad Auringen.	312
Mons victoriæ.	310
Mos Imperatorum Romæ exponere in S. R. quæ gefserint in Provincia.	633
Mula peperit.	436
Mulier amante ad proditionem Tarenti impellit.	513
Mulierculæ amores opportuni Romanis.	416
Mulieres duæ ex omniibus Campanis de Romana Republica benemeritæ.	453
Mulierum malitia.	256
Multa, quæ natura impedita sunt, consilio expediuntur.	341
Multitudinis natura.	288
Munera a Romanis Syphaci regi, & aliis Africæ Regibus missa.	489
Ad Masanißam missa.	741
Munda urbs Hispaniæ.	311
Mures Antii coronam auream arroserunt.	717
In æde Jovis aurum roserunt.	527
Muri crebræ scissuræ ad tela emittenda.	300
Murgantini a M. Cornelio in potestatem Sen. Rom. rediguntur.	434
Murgantini Rom. præsidium cædunt.	ibid.
Murgantia Siciliæ urbs.	305
Mutina urbs a Bojib. obsessa.	37
Matines, qui & Hipponiates dictus, Dux impiger Numidarum.	392. Fortiter pugnât in Romanos.
ibid. Romanis Agrigentum prodit.	464. Romanus civis factus.

Vide

Vide Hipponiates H.		
Mylæ flu. Siciliæ.	N	294
N Argata urbs Africæ.		758
Nafos Insula Syracusis.		365
Capitur a Romanis.		376
Naves informes a Pœnis constructæ pro transitu Rhodani.		39
Naves onerariæ Romanæ cômmeatum in Hisp. ad exercitum portantes captæ a Classe Punica.		103
Navium species in cœlo.		84
Naupactus Ætolorum urbs.		440
N. Fabius Buteo Dictator sine magistro equitum.		
208. Magistratu se abdicat.		209
Naxus Athamanum arx capitur a Romanis.		439
Neapolis Syracusarum pars.	366.	Capitur a Rom.
& diripitur.		367
Neapolitanorum erga Romanos in adversis positos munificentia, & cura.		133
Negligentia nascitur ex re bene gesta.		214
Negligentia in castris Philippi Regis.		308
In castris Pœnorum.		386
Negligentia Pœnorum ducum.		720
Nicæa urbs.		579
Nicias Prætor Ætolorum.		584
Nico nobilis Tarentinus Annibalem excitat in Romanos.	335.	D. Quintium Romanæ classis præfectum hasta transfigit.
		462
Præfectus Tarentinæ classis.	462.	Vigiles Romanos Tarenti obtruncat.
	337.	Cum Democrate fortiter pugnans Tarenti cæditur.
	514.	Ei Perconni cognomen.
		462
Nihil iniquius, quam ab eventu famam habere.		560
Nocte interluxit.		676
Nolanus Senatus fidelis Prætorem Romanum accersit contra Annibalem.		194
Nolana plebs favet Annibali.	194, 197.	236
Nolanorum proditio, & defectio ad Annibalem Marcello nuntiatur.		197

Index Rerum.

Supplicium a Marcello.	199
Nomen bonū magis affectandum, quam honores.	676
Non omnia eidem Dii dedere.	157
Nova militum assuetudo.	400
Nox pugnam dirimit.	486
Noxii ad militiam Romæ adscripti.	193
Nuceria ab Annibale fama expugnata, direpta, & incensa.	195
Nucerini Atellam traducti.	488
Nuces per Vulturum labentes a Pœnis exceptæ.	203
Nulla gens Romanis infensior, quam Campani.	443
Nullæ gentes validiores Romanis, & Pœnis.	9
Numerii Decimii Samnitis virtus, patria, generis, que nobilitas.	123
Numerus reliquiarum exercitus Fulviani.	499
Numerus captorum in Tarenti expugnatione.	514
Numerus militum, qui in Africam ductu P. Scipionis trajecerunt, incertus.	694
Numidæ Africæ populi accolæ Oceani.	33
Equis tantum habiles. 320. Desultores equites præstantissimi. 217. Decem ad Marcellum deficiunt. 392. Ante omnes Barbaros effusi in venerem. 691. Agmen Cn. Scipionis impugnant. 382. Binos trahunt equos in acie. 217. Rationem belli pedestris a Romanis edocti.	320
Numidæ & Hispani milites aliquos ad Marcellum transfugiunt.	245
Numidæ, & Pœni primo Romanorum militum impetu fusi.	725
Numidarum crebræ transitiones a Pœnis ad Romanos. 321. Equitum primum genus in Africa.	707
Fraus in Romanos ad Cannas. 152. Seditio, & fuga ex castris Pœnorum in Sicilia. 392. Strages	722. Strages, & captio a Romanis.
	770
Numidæ audax facinus.	400
Numidis spe transfugarum in Rom. castra profectis, & detectis post flagella præciduntur manus.	417
Numi-	

Index Rerum.

Numidia omnis a C. Lælio, & Masaniſſa ſubacta.	
733	
Numiſtro op.	486
Numphæum, & Beroea Regiones Maced.	439.
Nuntius falſus Syracuſano agmini.	294
Subornatus ab Hippocrate, & Epicide.	296.
Nuntii de rebus Siciliæ parum proſperis Romam.	163
Victoriæ ad Metaurum ingenti lætitia urbem re-	
plent. 570. Victoriæ Scipionis de Annibale ad	
Zamam Romæ.	779
Nurſini voluntarios milites P. Scipioni dent.	650
Nuſquam minus, quam in bello eventus respon-	
dent.	761

O

O Bleſſorum Caſilini ſtrenuitas.	200
Odia inter Romanos, & Pœnos.	10
Oicades ab Annibale domiti. 13. Beniadae Acar-	
nanum urbs capta a Romanis reſtituitur Ætolis.	
439	
Olympia Ætolorum urbs.	438
Omnes generoſi ſunt, quibus Pop. Romanus ſua	
dedit arma.	230
Omnia, quæcunque agimus, mille caſibus ſubje-	
cta ſunt.	763
Operæ pretia magna.	60
Opificum duo millia capta a Romanis in Carthagine	
nova.	475
Opportunitas ſemper captanda.	388
Opuns urbs Opuntiorum capta, ab Attalo diripitur.	
581. A Philippo recipitur.	582
Orbis terrarum pro victoriæ præmio proponitur mi-	
litibus Romanis, & Pœnis.	764
Orbitanium urbs in Samnio.	279
Ordo ſacrificii Junonis.	550
Ordo acierum Romanæ, & Punicæ ad Campos Ma-	
gnos.	725
Oreum Eubœæ urbs oppugnatur a Romanis, & Attalo	
rege. 579. Capitur a Romanis, 580. Ejus ſitus. 579	
Ori-	

Index Rerum.

Oricum urbs a Philippo capta recuperatur a Romanis.	308. Ejus situs.	579	
Oraculi Delphici responsum ad Romanos.		671	
Oringis Hisp. urbs.	575. Oppugnatur a L. Scipione P. fratre. ibid. Expugnatur.	576. Ejus situs, & opulentia.	575
Orumias Doridis op. ignobile a Philippo captum.		582	
Ostia urbs.		104	
Otium militibus perniciosum.		611	
Oriculum locus ad Tiberim fl.		103	

P

P acis conditiones oblatæ Saguntinis ab Annibale.	23
Pacis conditiones quas ab Annibale petant Campani, 181. Locrensis ab Annibale dantur. 252. Inter Siculos, & Romanos. 372. Inter Philippum Regem, & Romanos. 674. Carthaginensibus a P. Scipione dicuntur. 771. Eliguntur ab Annibale inter Romanos, & Pœnos. 761. Carthaginensibus a P. Scipione propositæ. 739. Nequicquam agitantur a Syphace rege inter Romanos, & Pœnos. 601. Inter Tarentinos, & Pœnos statuuntur.	335
Pacis conditiones dicere est ejus, qui dat pacem. 761	
Pacullus Calavius Capuanus nobilis Annibalem hospitio excipit. 184. Ejus calliditas, ut Capuam prodat Annibali. 175. Et dein verba ad Perollam filium.	185
Pachinus Siciliæ promontorium.	290
Padus fluvius Italiæ celeberrimus.	36
Palma viridis ardet.	265
Parentum auctoritas vilis apud liberos.	436
Par consulum egregium.	264
Pandusia Brutiorum urbs Sempronio se dedit.	714
Parthini Populi Græciæ.	672
Paria momenta in spem, metumque animum inclinant.	562
Pa-	

Index Rerum.

Pateræ aureæ a Præstanis Romam missæ.	138
Pati hostilia non indignetur, qui fecerit.	449
Patre vivente nemo poterat tribunatum, aut ædilitatem Romæ habere.	525
Patrum numerus Romæ cladibus imminutus.	207
Paulus Æmilius Cos. collega Terentii Varronis.	136.
In castra contra Annibalem cum collega pervenit	
144. Ejus corpus sepelitur ab Annibale.	158. Vi-
de Lucius L.	
Pax datur Carthaginienſibus a Romanis.	782. His-
paniæ redditur a Rom.	658
Pecus sine pastore gubernatum.	254
Pecunia a Cl. Nerone, & M. Livio Cos. in ærarium	
lata.	587
Pella Macedoniæ caput.	439
Pellagonia Macedoniæ regio.	ibid.
Peligni sponte dant nomina in classem, P. Sci-	
pionis.	650
Pesta cetræ similis.	579
Pelvis aurea Junoni munus.	550
Penninus mons.	53
Peparethum urbs Græciæ.	578
Perfugarum supplicium a P. Scipione, Latinorum	
securis, Romanorum crux.	782
Pergamum Asiæ urbs.	671
Pericula, & labores in oppugnandis urbibus.	418
Perolla Pacuvii Calavii Campani nobilis filius Patri	
consilium aperit de Annibale interficiendo.	184.
Vincitur precibus Patris, ne occidat Annibalem.	
185. Ejus verba ad Patrem.	184
Pertinax virtus omnia vincit.	345
Perusini abietem, & frumentum tradunt P. Scipio-	
ni ad fabricandam classem.	650
Pessinuns Phrygiæ urbs.	671
Pestilentia ad Syracusas in Romanorum, & Pœ-	
norum exercitibus.	369. Maxima in Brutiis in
Romanos, & Pœnos sævit.	652. In urbem,
agrosque incidit.	527
	Pestis

Index Rerum.

- Pestis maxima in exercitu Punico, & Romano, 569
 Pestum urbs Brutiorum. 461
 Petellia urbs Brutiorum ab Himilcone Pœno expugnatur. 219. Vi recipitur a P. Sempr. Cos. 714
 Petellini populi soli inter Brutios erga Romanos fideles. 173. Oppugnantur a Pœnis. 205, Eorum mœror ingens, & trepidatio. ibid.
 Illis in maximis angustiis positis Romani opem ferre non possunt. ibid.
 Phalera locus in sinu Maliaco. 538
 Phileas Tarentinus obsides Tarentinos Roma educit. 334
 Philippi bellum oritur. 307
 Philippus Macedonum rex legatos mittit ad Annibalem ad fœdus cum Pœnis faciendum. 226. Apolloniam frustra tentat. 307. Oricum vi capit. 308
 Dardanorum urbem capit. 439. In Oricinos, & Apolloniates movet. ibid. Aetolos superat ad Lamiam. 538. Ex acie fugit. 541. Ludos Nemeos, & Hereos Argis celebrat. 539. Ludos celebrans insignia regalia deponit. 540. ad Demetriadem. 578. A multis tumultibus excitatur. ibid. Ad Heracleam cum exercitu. 579. Cassandream classem fabricat. 584. Magnifica de se jactat. 583. Apolloniam petit, & agrum vastat. 673. Inclinat ad pacem cum Romanis. ibid.
 Pacem cum Romanis facit. 674.
 Prædatores Romanos fugat. 540.
 Pedesinterequites pugnatur. 541. Omissobello Achaico in Thessaliam redit. 542. Thronium capit. 582. Tritonum, Orumias, & Doridis vilia oppida capit. ibid. Turbam agrestium cum præda capit ad Pyrgum. 542. Seminudus indecore fugit ex prælio. 309. Ejus celeritas frustrata. 581. Consilia Romæ cognita. 234. Fœda libido. 540. Legatus ad Annibalem prospere it, & redit. 235. Legatis triste responsum datum a S. R. 779. Mœror. 582. Necis falsus rumor tumultum excitat inter barbaros. 543.

Index Rerum.

Subsidium missum ab Carthag. Sopatro Duce.	753
Philippi, & Annibalis legati capti a Rom.	227.
Sempronium Gracchum deducuntur.	234.
Interdicto illis inter se colloquio Romam mittuntur.	228.
Romæ in vincula conjiciuntur.	234
Philippus Prætor Epirotarum.	673
Philomenus Tarenti Annibali prodendi auctor.	335.
Ejus astutia in Tarento Annibali prodendo.	ibid.
Equus vacuus.	514
Philodemus Argivus Euryali præfectus.	366
Euryalum Romanis prodit.	367
Phœnice urbs Epiri.	573
Physis Ætolorum Dux.	538
Philius, Pheneus, Herea, & Ægium urbes Peloponnesi.	582
Pictura in æde libertatis Romæ in Aventino.	274
Picenus ager omnis generis frugibus abundans.	100
Vastatur a Pœnis.	ibid.
Pineus Myriorum Rex.	134
Pisæ urbs Etruriæ.	54
Pythiusa Hisp. insula.	632
Plator Præfectus Orei pro Philippo Rege.	579
Macedonum præsidium servat.	580
Orei arcem tradit Romanis.	ibid.
Placentia colonia Romana in agrum Gallicum deducta.	36
Placentinorum, & Cremonensium legati Romæ queruntur de Gallorum incursionibus.	590
Placentia obsidetur ab Asdrubale.	553
Plaustris naves instructæ.	341
Plebs avida semper novarum rerum.	194.
Per totam Italiam ab Optimatibus dissentit.	253.
In agrum ob metum desertum a Coss. compellitur.	590.
Plebiscitum de Campanis.	453
Plebiscitum, & S. Consultum de pace Carthaginensibus danda.	781
Plebeji nobiles, & Plebeji vere Plebeji.	136
Pleminius Legatus præsidio Romano Locris præ-	

Index Rerum.

- præest. 664. A militibus Romanis laceratur, & naso, auribusque mutilatur. 668. Duos Trib. milit. occidit, insepultosque relinquit. 669. In Locros foedissime & avarissime agit. 667. Lictores habet. 668. Proserpinæ thesauros omni ætate intactos spoliatur. 667. Rhegii cum seditionis Principibus in vincula. 688. Romam cum 30 lociis victus mittitur. Ejus in Locrenses crudelitas. 669. Exitus. 690
- Pleuratus Myriorum rex. 448
- Pluvia Lapidea sacro Novendiali expiatur. 774
- Plus animi est inferenti periculum, quam propul-
santi. 646
- Pœna Volonibus a Graccho indicta. 271
- Pœni ad Nolam a Marcello fusi, fugatique. 245. Ad Rhodanum victi a Romanis. 42. Instaurandis bellis nati. 311. Speculatores equites fugantur a Romanis cum cæde in Africa. 699. Romanis formidabiles. 26. Fusi, fugatique a P. Scipione in Hisp. 594. In castris a Romanis obfessi. 598. Hisp. pulsi, ductu P. Scipionis junioris, decimo quarto post bellum anno. 599. Non possunt elici ad pugnam a Carpesiis. 214. In angustiis positi. 698
- Pœnorum cædes in Hispania. 82, 218, 380. Et deinceps. 520. In Sardinia. 237. Ad Illiturgim. 250. Ab Incibili, ibid. In Brutiis a Tiber. Sempr. Graccho. 272. Ad Illiturgim. 310. Ad Aurungem & Mundam. 311. Prope Capuam. 347. Ad Carthaginem novam. 631. Ad Capuam. 404. In suilla, 394. In expugnatione Carthaginis novæ. 475. A M. Marcello. 511. In Tarenti expugnatione. 514. Ad Grumentum a Cl. Nerone Cos. 557. Ad Venusiam. 558. A C. Hostilio Tubulo. 555. Ingens ad Metaurum. 568. Ad Bæculam. 598. In Brutiis iterum. 711. Ad Zamam in ultima Annib. cum P. Scip. dimicatione. 768. In Africa a P. Scipione. 722. Captio a Romanis ad Illiturgin, & Incibili. 250. In Hispania. 82

Ad Illiturgim.	310
Prope Capuam. 347. Captio a L. Martio in Hisp.	
389., & dein. In expugnatione Carthaginis novæ.	475.
Ad Bæculam.	520, 598.
Ad Metaurum.	568.
Ad Zamam iu ultima P. Scip. cum Annibale pugna.	768.
In Africa a P. Scipione.	722.
In Sicilia.	394.
In agro Insubrium.	743.
Castra a Romanis capta in Hisp.	218, 389, & deinceps.
520. Prope Capuam 346. Copiæ, quæ incendio, & cædi a P. Scipione superfuerunt.	722.
Clades, & labor in transeundis Alpibus.	90.
Clades ad Metaurum Cannensi æquata.	568.
Fuga in Hisp.	218.
Ad Carthaginem novam.	631.
In Hisp. iterum a L. Martio.	389, & dein.
Ad Grumentum a Cl. Nerone Cos.	557.
Ad Bæculam.	597.
In Brutiis.	711.
Jumenta in glacie hærent.	51.
Legati ad Syphacem regem Numidarum.	723.
Pugna ad Capuam cum Romanis æqua.	356.
Pugna navalis adversus Romanos prospera.	729.
Socordia in castrorum custodia.	486, 720.
Mortuorum ad Cannas numerus.	158.
Tumultus maximus, & trepidatio ob adventum P. Scipionis cum exercitu in Africam.	698.
Tumultus & confusio ex castrorum incendio.	722
Pœnis spes facta recuperandæ Siciliæ.	301
Et Sardinia.	224
Pœnos atrox tempestas affligit in Apennino.	79
Polycletus, Philistion, & Epicides Sydon præfecti	
Epicidi in Achradina Syracusarum.	572
Polycratia uxor Arati Achæorum Principis a Philippo in Macedoniam asportatur.	540
Polinei moderata, & libera concio ad populum Syracusarum.	282
Pontifex Max. non fiebat, qui sella Curuli sedisset.	
329. Ab Italia abesse non potest.	634.
Pontificatus Max. Competitores tres.	329
Pontifices tres creati.	207.
Mortui.	324.
Suffecti. ibid.	
Populus Dictatorem creare non poterat.	99
Pop.	

Index Rerum:

Pop. Rom. Ludos Apollinares coronatus spectat.	343
Populi, qui a Romanis post Cannensem pugnam desecerunt.	173
Populi immunes a militia milites dare coguntur.	551
Populi, qui iusto, ac moderato reguntur impe- rio, haud dimoveri fide solent erga suos Principes.	107
Populonienses ferrum P. Scipioni tradunt ad fa- bricandam classem.	650
Populonis urbs.	774
Porcus ore humano:	490
Porcus biceps.	589
Porta Temenis Tarenti:	337
Portus Carthaginis novæ a solo vento Africo im- pugnatur.	470
Portus Trogilorum in Sicilia.	363
Potidania Aetolorum Castellum:	584
Præda ingens ad Cannas parta in Romanis castris a Pœnis.	158
Præda ex Macedonibus Romanis cedit.	309
Præda ingens in urbe Syracusarum a M. Marcello capta.	377
Præda ingens omnis generis in expugnatione Car- thaginis novæ a P. Scipione juniore capta.	476
In Tarenti expugnatione a Q. Fabio M. capta.	514
Prædæ aviditas occasionem rei bene gerendæ non nunquam præripit.	66
Præfectus Capuæ ab Roma quotannis.	224
Prælium equestre inter Romanos, & Pœnos ad Em- porium. 78. Aliud licet.	113
Prælium atrox inter Massanissam, & Syphacem re- ges.	706
Præmia proditoribus Syracusarum data.	432
Præmia duabus mulieribus Campanis ex S. C. data.	453
Prænestinorum militum in defensione Casilini con- tra Pœnos virtus. 200. A Romanis cohonestatur.	204

Index Rerum.

- Præterita magis reprehendi possunt, quã corrigi. 759
 Prætores juris dicundi. 137
 Prætorum Tribunalia ad Piscinam publicam. 224
 Prætores Syracusis creantur. 284. In Achradinam
 fugiunt. 297. Cæduntur. ibid.
 Pretia captivis redimendis indicta ab Annibale. 165
 Privi lapides, privæ verbenæ. 782
 Probra in Pleminium a Locrensisbus jacta. 681. &
 dein.
 Prodictator creatus a populo. 99
 Prodigia, & eorum procuratio Romæ. 84. Urbem
 terrent. 88. Novendiali sacro expiantur. 223
 Prodigia Romæ nuntiata. 265. Procurantur. 266,
 314, 333, 436, 490, 504, 549, 589, 676, 718, 774
 Prodigia sub famam rebellionis Carthaginensium
 allata Urbem terrent. ibid.
 Proditores Gadium detecti, & comprehensi a Pœ-
 nis. 621
 Proserpina militibus Romanis furorem injecto ob ra-
 ptos thesauros. 667. Semper a violatoribus sui
 Templi pœnas exegit. 683. Ejus ira in raptore
 thesauri sui. 682. Fanum Locris celeberrimum.
 ibid. Thesauria Prætoris Romano conquiriti re-
 stituuntur. 688
 Proverbium; Minime sis Canterium in fossa. 247
 Provinciarum divisio Romæ, & exercituum. 313.
 394, 445, 525, 674, 778
 Provinciarum sortitio Romæ. 325, 434, 496,
 548, 588, 634, 716, 754, 776
 Prusia Bithyniæ Rex. 539. Attali regnum inva-
 dit. 582
 Ptolomæi Ægypti Regis legati ad Philippum Maced.
 Regem de finiendo cum Ætolis bello. 582
 Publica prodendo, tua nequicquam serves. 457
 Publicanorum, & Trib. pleb. certamen. 327
 Publicanorum fraude naves onerariæ Romanæ mer-
 sz. 326
 P. Ælius Tubero Siciliæ Prætor. 776
 P.

Index Rerum.

- P.** Aelius Pætus Prætor urbanus. 716. Cos. 776
P. Brundusini Præfecti Blastidiani proditio. 66
P. Cornelius Scipio Cos. 15. Annibali in Italiam venienti occurrere vult. 38, 46. Aciem instruit ad Ticinum. 63. Ad Trebiam. 66. Cneum Fratrem mittit in Hisp. contra Asdrubalem Amilcaris. 46 Gallos Padi accolæ defectionem molientes repentino suo adventu opprimit. 54. Genuam petit. 46 In Hispaniam cum classe profectus Fratri conjungitur. 118. Indibili temere obviat. 380. Iter explorat Annibalis. 43. Lancea trajicitur, & moritur in acie in Hispania. 381. Obsessus ab Asdrubale liberatur a fratre. 310. Occursurus Annibali Pisas navibus venit, & mox Placentiam. 54
 Ponte Ticinum jungit. 62
 Pugnam dissuadet ad Trebiam. 71. Victus ad Ticinum, Placentiam decepto Annibale cum exercitu pervenit. 65. Vulneratur in acie ad Ticinum. 64
 Provinciam Hispaniam sortitur. 27. Ejus cum Annibale ad Ticinum decertaturi ad milites oratio. 55
 Provida celeritas Hispanos in fide titubantes firmat. 310
 Pugna cum Indibili in Hispania. 380
 Pub. & Cn. Scipionum res prospere in Hispania contra Pœnos gestæ. 250
 Pugna cum Asdrubale Amilcaris. 218. Victoria de eodem. ibid.
P. Cornelius Scipio filius P., qui post Africanus, Aedilis Curulis ante tempus creatur. 325. Ab æstu refugiente omen, & prodigium accipit ad Carthaginem Novam. 474. Ab Illiturgitanis sæpe repulsus. 604. Aciem solertissime instruit in Annibalem ad Zamam. 765. Ad Carthaginem Novam. 470. Ad Iberum castra locat. 625. Ad Illiturgim. 602. Ad navalem pugnam se accingit, & classem novo ordine instruit. 728. Ad Oceanum pergit. 628. Ad oppugnandam Uticam vires convertit. 709. Ad oppugnandam Carthaginem terra, ma-

Index Rerum.

rique properat. 769. Ad Tarraconem. 430. Ad
Tuneta iterum. 738. Ad Uticam castra locat. 707
Accusatur quod Pleminius non damnaverit. 685.
Ægrotat. 610. Africam provinciam extra sortem
petit. 637. Afrorum urbem opulentam vi capit.
699. Apud hostem admirabilis. 601. Arte pru-
dentissima armat. 300. Equites Romanos, 654.
Arma hostilia capta Vulcano donat. 722. Auditis
Massaniſſæ nuptiis latis mœret. 735. Asdrub. Gisg.
hostem insensum sibi facundia conciliat. 601.
Carpitur ab obrectatoribus, & maxime a Q. Fa-
bio Max. in Senatu Romano. 685. Carthaginis
excidia animo agitat. 654. Carthaginis situm
contemplatur. 770. Carthaginiensium urbes par-
tim vi, partim metu subigit. 726. Classi ad Uti-
cam ægre subvenit. 729. Collaudatum L. Fratrem
Romam mittit cum captivis. 579. Comuni suf-
fragio ad Imperium Hispaniarum eligitur. 429.
Cos. ab omnibus centuriis dicitur. 633.
Cum centum bobus Jovi sacrificat. 633. Cum ro-
bore exercitus occurrit Syphaci, & Asdrubali. 725.
Copias prudenter auget. 516. Consultantes de
Italia deferenda jurare cogit se Italiam non dere-
licturos. 159. Cruda exta de more projicit in ma-
re. 697. Defectionem Syphacis prudenter milites
celat. 693. Diis simillimus ab Allucio dicitur. 481.
Diis primum grates agit ob expugnationem Car-
thaginis Novæ. 477. Dux contra Pœnos eligitur a
reliquis Cannensibus. 159. Emporiis copias expo-
nit. 330. Exprobrat vehementissime crimen sedu-
tioforum militum. 615. Fœdus cum Massa-
niſſa jungit. 629. Fœdere cum Syphace icto
redit in Hispaniam. 602. Fidos Locrenses remune-
rat, perfidos plectit. 666. Frustra conatur recon-
ciliando Syphacem a Pœnis accersere. 720. Græ-
cas fabulas in oratione responsiva ad Fabium M-
tangit ex obliquo. 646. In Siciliam cum classe na-
vigat. 651. In ultimam Hispaniam adversus
As-

Index Rerum:

Aldrub. Gisg. pergit. 574. Jubetur a Prætoꝛe in A-
fricam trajicere. 690. Locrenses graviter objur-
gat ob defectionem ad Pœnos. 666. Locris sub-
sidium ducit. 665. L. Martium honorat. 430.
Massaniſſæ adhortationibus ſtimulatur ad tranſi-
tum in Africam. 663. Maſſaniſſæ triumphalia mu-
nera dat, eundemque laudat, & Regem appellat.
738. Milites pro ſuo quemque merito præmiis do-
nat. 478. Milites laudat in Hiſp. 430. Militum
ignaviam increpat. 604. Militum virtutem col-
laudat. 477. Milites mittit ad capiendam ar-
cem Locrorum. 664. Navigat cum C. Lælio ad
Syphacem regem. 600. Nemine petere audente
Hiſpaniarum imperium, ſe proſtitetur iturum.
428. Nullam jam modica gloria contentus. 637.
Naves præda onuſtas remittit in Siciliam. 699.
Omen accipit a Pulchri promontorio. 697. Parat
in Sicilia neceſſaria ad bellum Arcanum. 653.
& deinceps. Parat tranſitum in Africam. 693.
Patrem ad Ticinum in pugna ſaucium contra An-
nibalem tum pubes defendit, & ſervat. 64. P.i-
mus a devicta ab ſe gente Africanus cognomina-
tus. 785. Pœnites ſuæ electionis oratione con-
fortat. 428. Pœnos fame, & æſtu fatigat. 596.
Quadrageſima quinque diebus 40. naves perficit.
651. Quotidie in Capitolium ibat. 429. Quantam
pecuniam imperarit Pœnis, incertum. 739. Re po-
tius, quam verbo contra objecta Q. Fabii M. ſe pur-
gat. 689. Regum nomen recuſat. 520. Stirpis
divinæ creditur. 429. Syracuſanorum motus
tranquillat, totamque Siciliam juſtis judiciis
ſibi conciliat. 655. Sæpe dicere ſolitus, quid
fuerit in mora; quominus bellum ſecundum Pu-
nicum exitio Carthaginiſ finiret. 783. Siculis
frumentum imperat. 654. Tarraconem proſici-
ſcitur. 483. Trajicit Iberum. 625. Tyneta occu-
pat. 727. Veteranos deligit. 654. Victor ex Hi-
ſp. Romam redit. 633. Voluntarie deditis pare
Dd 5 cit.

Index Rerum.

cit. 723. Uticæ oppugnationem adventu Asdrub. Gisg., & Syphacis regis deferere cogitur. 710. Uticam iterum oppugnare aggressus, iterum fama belli ab Asdrub., & Syphace redintegrati inde avertitur. 725
P. Cornelius Scipio, & Asdrubal Gisgonis uno, eodemque tempore ad Syphacem regem. 601. Ad eandem cœnam, & in eodem lecto apud Syphacem. ib. Pu. Cornelii Scipionis P. filii adhortatio ad milites ad Zamam in Annibalem pugnaturus. 764. Animus in adversis invictus. 159. Animus presagus. 468. 647. Benignitas erga Hispanos captivos. 520. Benignissima verba ad obsides Hispanos captos in Carthagine nova. 479. Beneficia omnia Hispanorum animos occupant. 522. Clementia in milites seditiosos. 620. Clementia in Mandonium, & Indibilem, & prudentia. 627. Comitatus, & naturalis ad omnia dexteritas. 601. Continentia rara, & mirabilis. 480. & dein. Cura de obsidibus Hispanis. 479. Cura de honestate captivarum. 480. Copiæ in Africam expositæ maximum Africanis terrorem incutiunt. 698. Copiæ Iberum trajicientis. 469. Copiæ ad Bæculam contra Pœnos. 593. Edictum cautum. 613. Expeditio adversus Mandonium, & Indibilem. 614. Expeditio maritima ex Sicilia in Africam. 697. Exercitui vestimenta ex Sardinia missa. 710. Fama crescit in dies Romæ. 523. Fama ingens apud hostes. 430. Fiducia, dum exploratores Annibalis per castra duci jubet. 758. Gratia in placandis militum animis. 623. Hortatio ad milites Illiturgim oppugnaturus. 603. Humanitas, & fides in obsides, aliosque captivos. 479. Legati a Carthaginiensibus pene violati. 751. Litteræ ad Syphacem regem. 692. Laus, & ars mirabilis ad ostentationem composita. 428. Ludi magna frequentia Romæ celebrantur. 649. Majestas, & fides in dicendo. 430. Magnanimitas. 481. 521. 599. Navigatio in Hispaniam. 430. Navigatio in Africam prospera. 697.
Ora-

Index Rerum.

Oratio ad milites ad Carthaginem novam oppugnandam accendendos sapientissima. 466. Ad milites Carthaginem novam oppugnatuos. 471. Ad milites hortatoria ad trajiciendum in Africam. 693. Ad milites in perfidiam rebellantium Regulorum Mandonii, & Indibilis. 624. Ad milites vehementissima pro damnatione seditiosorum. 615. Oratio responsiva ad Annibalem fiduciæ, spiritusque plena. 762. Oratio responsiva ad Q. Fabium M. 643. Precatio in ipso digressu a Lilybæo in Africam. 696. Prudentia in procurandis iis, quæ necessaria erant ad transitum in Africam. 694. Pugna cum Mandonio, & Indibili in Hispania. 626. Pugna adversus Asdrubalem Gisgon. & Syphacem prospera. 725. Adversus Asdrubalem Gisg. in Hisp. acerrima. 596. Præceptum ad impugnandos Elephantos. 765. Pugna adversus Asdrub. Gisg. ad Bæculam. 519. Responsum ad Pœnorum legatos. 734. Responsum sapiens ad Syphacem. 601. Ad Indibilem. 517. Sagacitas, & constantia in oppugnatione Carthaginis Novæ. 473. Sententia sapientissima. 478. Stratagema in expugnatione Carthag. Novæ. 474. Stratagema in Syphacem, & Asdrub. Gisgon. 721. Stratagema adversus Asdrub. Gisg. 595. Triumphus omnium clarissimus. 784. Verba ad Allucium, & Mandonii uxorem. 480. Verba sapientissima, & disertissima ad Masanißam. 736. Victoria de Asdrub. ad Bæculam. 520. Vigor in oppugnatione Illiturgi. 604. Virtus in acie. 472. Virtus, & providentia in acie ad Zamam. 768. Pub. Scipioni Pub. filio Ædilitas negatur a Tribun. Pleb. 325. Ambitio, & negligentia obicitur ab obrectatoribus. 679. Imperium prorogatur. 674. Imperium prorogatur donec debellatum sit in Africa. 716. Transitus in Africam permittitur, si e Republica esse censeret. 649. Universa civitas gratificari certat, ejusque exercitui omnia subvehenda curat. 718.

Index Rerum:

- Imperium in Hisp. prorogatur, donec revocetur.
497. 526.
- P. Cornelius Scipio Nasica Cn. fil. vir optimus in
tota civitate judicatur. 676. Obviam ire Ostiam
Idææ Matri Deæ jussus. ibid.
- P. Cornelius Lentulus Siciliæ Prætor. 265
- P. Cornelius Sulla Prætor urbanus. 329
- P. Furius Philus Augur obit. 324
- P. Licinius Crassus Pontifex Max. 329. Cof. fit Col-
lega P. Scip. 633. Abit in Brutios. 651. Magister
equitum a Q. Fulvio Dictatore dictus. 453. Præ-
tor peregrinæ jurisdictionis. 525. Ejus dotes mira-
biles, & corporis, & animi. 716
- P. Licinius Varus Prætor Urbanus. 525
- P. Manlius Vulso Prætor Sardinie. 445
- P. Quintilius Varus Prætor Arimini. 716. Ejus verba
in fervore pugne ad M. Cornelium Procons. 742.
- P. Sempronius Tuditanus Cof. 672. In agro Croto-
nienti prospere pugnat adversus Annibalem. 711.
Prætor Arimini. 313. Ejus strenuum factum ad
Cannas. 156. 313. Verba ad reliquias Cannen-
ses. 155. Ad Dyrrhachium cum exercitu. 672
- P. Sulpitius Ser. F. Galba Pof. 394
- Pub. Sulpit. Prætor adversus Philip. Maced. regem.
441. Ejus res gestæ adversus eundem. 537. & dein.
- P. Valerius Flaccus unus ex legatis missis a Romanis
Saguntum ad Annibalem. 16
- P. Villius Tappulus Prætor Siciliæ. 716
- Puer cum capite elephantino. 504
- Puerorum ac foeminarum patriam in summo pe-
riculo propugnantium ardor. 603
- Pugna equestris inter Numidas, & Romanos ad
Rhodanum. 42
- Pugna inter Rom., & Pœnos ad Ticinum. 64. ad Tre-
biam. 75. ad Placentiam æquata. 80. ad Trasyme-
num. 94. Ad Cannas acerrima. 151. Ad Nolam. 198.
In Hisp. 218. Ad Nolam iterum. 243. 275. Ad Be-
neventum. 271. In tenebris. 317. Ad Herdoneam.

Index Rerum.

359. In Hisp. iterum. 380. In Sicilia. 393. Ad Urbem tempestate bis dirempta. 413. Ad Herdoneam iterum. 485. Ad Numistronem. 486. Ad Bæculam. 519. 596. Ad Capuam. 404. Ad Grumentum. 557. Ad Metaurum atrox. 567. Ad Capuam æqua. 556. In agro Insubrium. 742. Ad Zamam ultima. 266.
- Pugna** inter Romanos, & Hispanos acerrima in agro Sedetano. 656. Inter Romanos, & Celtiberos pro Pœnis in Hisp. 573. Inter Romanos, & Macedonas ad Elim. 541. Inter Annibalem, & M. Cl. Marcellum Cos. æqua. 507. Acerrima iterum. 510. Navalis inter Romanos, & Tarentinos ad Sacripontum. 462. Navalis ad Lilybæum inter Romanos, & Pœnos. 68. Navalis in Fretto Gaditano inter Romanos, & Pœnos. 622
- Pugna** in arcto aptior Romano militi, quam Hispano. 626
- Pulchri** promontorium in Africa. 697
- Pulchrum** est modestia, & temperamento linguæ vincere. 648
- Pulvinaria** binis, & binis Diis dicata. 102
- Punica** classis plus obest suis, quam hostibus. 431. In Sicilia urbes aliquot ad se deficientes recipit. 433
- Punicæ** naves octo captæ a Romanis. 652. Aliæ disjectæ prope Sardiniam captæ. 744
- Punicus** exercitus terrestris pestilentia ad Syracusas absumptus. 369
- Punicum** bellum secundum non pro dedecore erat, sed pro salute. 58
- Pupillorum**, & viduarum pecuniæ gratis in publicum conferuntur Romæ. 277
- Punicum** præsidium in Capua captum a Romanis. 421
- Puteoli** Emporium per bellum frequentari solitum a Romanis munitur. 261
- Pylus** urbs in Peloponneso. 539
- Pyrenæus** saltus ab Annib. superatur. 35
- Pyrgum** Castellum Eleorum propinquum. 541
- Pyr.

Index Rerum.

- Pyrrhus** Epirotarum Rex Argis ignobiliter obit.
683. Cum Samnitibus contra Romanos bellum
biennio gessit. 240. Thesauros Proserpinæ olim
abstulit, sed cito retulit. 682
Et Samnites se dediderunt. 240
Punica perfidia. 751

Q

- Q**uadrigæ aureæ in Capitolio positæ. 715
Quæ minuerint spem Annibalis potiundæ
urbis. 413
Quæstus omnis Patriciis indecorus. 85
Querelæ Græcarum urbium de Philippo Rege Ma-
ced. 753. Inter Latinos, sociosque P. Romani
seditiosæ. 503. Seditiosorum militum Romano-
rum ad Sacronem in Hisp. 613
Qui facti sunt ærarii a Censoribus. 276
Quindecim Tutores Hieronymo Regi relictæ. 256
Qui honore præstat, sit dux ad gravia subeunda. 456
Q. Bæbius Tamphilus legatus ab Romanis Saguntum
missus ad Annibalem. 16
Q. Cæcilius Metellus Pontifex. 207. Cos. 587.
Ex Cos. absentia Dictator comitiorum causadi-
ctus. 669. Magister equitum. 587
Q. Fabium criminatur. 687. Ejus de P. Scipio-
ne juniore sententia prudentissima, 687. Sen-
tentia alia prudentissima de Pace facienda cum
Pœnis. 749
Q. Claudius Trib. Plebis legem Patribus iniquam
tulit, favente C. Flamio Cos. 81
Q. Claudius Flamen Prætor Tarenti. 524
Q. Fabius Maximus a Censoribus post longum cer-
tamen Princeps senatus legitur. 505. Ad oppu-
gnationem Tarenti se accingit. 512. Agrum ven-
dit, & ex pretio captivos apud Pœnos redimit.
121. Agros Samnitum depopulatur. 279. Anni-
bal Rom. ab Annibale dictus. 915. Annibalis
astum prudentis evincit. 121. Casilinum a Pœ-
nis occupatum tentat. 270. Casilinum cum col-
lega

Index Rerum.

lega Marcello recipit. 278. Campanum agrum populatur. 246. Cos. tertium. 223. Cos. IV 263. Cos. V. 494. Dictator pro prodiktatore non a Cos. dictus, sed ex rerum in Annibalem gestarum gloria. 132. Dictator iterum. 101. Duos, & 40. annos augur. 753. Duo sacerdotis habuit. 754. Duumvir. 222. Exercitum cum M. Minutio dividit, & castris separatur. 127. Legatus ad filium Cos. 314. L. Martium laudat. 641. Limites modestiæ in fine orationis adversus P. Scipionem Cos. excedit. 643. Princeps senatus iterum. 712. Prodictator a populo creatur. 99. P. Scipionem Cos. juniorem oratione obliqua carpit. 641. P. Scipionis gesta in Hisp. elevat. ibid. Pugnam cum Annibale detrectat. 104. Pontifex factus. 207. Qua cura creandos Coss. cenlet. 261. Benignus erga Campanos ad se fugientes. 278. Ejus consilium prudens de Cassio Altino Arporum proditore. 315. Consilium sapiens, & providentia. 406. Cunctatio pro segnitie, ac timiditate accusatur. 105. 108. Cunctatio non modo in castris, sed etiam Romæ infamis. 109. 224. Dictum magnificum de Diis Tarentinis. 514. Dictum notabile de Tarento per operam M. Livii arcis Præfecti recepto. 530. Edictum, ut quibus oppida, & castella immunita essent, in loca tuta commigrarent. 103. Edictum, de exhibendis Reip. nautis. 266. Gravitas, & constantia in ferendis injuriis. 126. Gloria, & existimatio apud Annibal. & Pœnos. 131. Invidia apud milites. 121. Ituri Romam sacrorum causa monita saluberrima a Minutio cotempta. 114. Integritas; & cura de Republ. 265. Monita sapientissima ad P. Æmiliū Cos. 141. Oratio in Æmiliū Regillum, & T. Octaciliū, ne Coss. crearentur. 261. Oratio in Pub. Scipionem juniorem Cos. Africam provinciam extra sortem petentem. 637. Oratio in Plemium Locorum legatum, & in P. Sci-

Index Rerum.

- Scipionem, & de expiatione sacrilegii. 686. Providentia. 278. Prudentia in exercitu ductande. 104. 113. Prudentia admirabilis. 208. Prudentia Minutii temeritati succurrit. 129. Propositio apud Cartaginienfes de bello, aut pace eligenda. 29. Stratagemata in receptione Tarenti. 513. Mors, & Elcogium. 753. Ei auspicanti aves semel, atque iterum non addicunt. 515
- Q. Fabius M. fil. Apulix Prætor. 266. Cof. creatur. 313. Ejus confilium de Altino proditore Arporum interficiendo Patri non placet. 315. Stratagema in Arpis capiendis. 316. In locum Patris augur. 754
- Q. Fabii Patris, & Q. Fabii filii notabilis obviatio. 314
- Q. Fabius Pictor Romæ recitat Oraculi Delphici responfum. 188
- Q. Fulvius Flaccus Cof. 324. Dictator a M. Marcello Cof. dictus. 493. Cof. IV. 494. Dictatura se abdicat. ibid. Pontifex fit. 207. Prætor urbanus. 221. Iterum Prætor urbanus. 264. Procof. Romam ad obfisionem ab Annibale prohibendam patriam cum exercitu ingreditur. 409. Ejus afius in non prælegendis litteris Sen. Rom. in Campanorum supplicia, 422. Severitas in supplicio Sen. Campani. 422. Subirati verba ad P. Scipionem Cof. 648. Ei par imperium cum Consulibus datur. 409. Ejus verba a Trib. Pleb. auxilium contra Publium Scipionem petentis. 648
- Q. Mamilius Turrinus Prætor jurisdictionis peregrinæ. 588
- Q. Mutius Scævola Prætor Sardinix. 221
- Q. Navius auctor miscendorum peditum equiti. 401. Signum aufert signifero, & vallo hostium intert. 405. Ejus corpus ingens, & virtus. ibid.
- Q. Statorius Magister peditum Romanis ad Syphacem missus. 320
- Q. Terentius, & M. Antistius legati de revocando Flaminio Cof. 86
- Q. Tre;

Index Rerum

- Q.** Trebellius, & Sex. Digitius, quod primi Cæthagini novæ muros ascendissent, muralibus coronis a P. Scip. donantur. 478
- Q.** Valerius Flaccus classis in Macedoniam mittendæ præfectus. 234
- Q.** Quot navibus trajecerit exercitus P. Scipionis in Africam. 696

R

- R** Amioleæ, & velamenta, supplicum habitus apud Græcos. 679
- R**aro bona fortuna, bonaque mens homini datur. 780
- R**atio verissima belli gerendi cum Annibale. 142
- R**eatini milites voluntarios P. Scipioni dant, 650
- R**egius mos venenum secum ferre. 737
- R**hegium a Pœnis nequiequam tentatum. 251
- R**hegini soli inter Brutios fideles erga Romanos, & sui juris sunt. 219
- R**hion fretum inter Naupactum, & Patras. 538
- R**hodanus Galliæ fl. pluribus ostiis divisus in mare decurrit. 38
- R**eligiones externæ, ex contemptu ritus Rom. in urbem a sacrificulis invecæ, per Sen. Conf. removen-
tur. 323
- R**espublica necessitudinibus privatis potior habenda. 262. Incolumis res privata salvat. 457. Si-
ne Magistratu curuli. 775
- R**hodiorum legati ad Philippum Maced. Regem de-
finiendo bello Ætolico. 682
- R**ivus sanguinis. 549
- R**ivi sanguinis in foro Sudetano per diem totum flu-
xerunt. 436
- R**oma orbis terræ Caput ab Annib. dicta. 44. Inauspi-
cata C. Flamini Cos. profectioe sollicita. 88. Gau-
det ob victoriam Scip. de Pœnis in Hispania. 218
- R**omæ concursus frequens ad spectandum P.
Scipionem victorem ex Hispania redeuntem. 633. Incendium ingens. 319. Luctus, &
timor ex clade ad Herdoneam. 486. Impar
liber.

Index Rerum.

libertas diti, & pauperi. 400. Pavor & mœstitia
ex nuntio cladis in Gallia, 211. Pavor, & luctus
ob duas clades in Lucanis acceptas. 360. Pertur-
batio ex nuntio de Sagunti excidio. 26. Supplica-
tio ob res bene gestas in Hisp. a P. Scipione junio-
re. 495. Ob victoriam de Asdrub. 570. Oh pro-
curanda prodigia. 676. Ob transitum P. Scipio-
nis in Africam. 716. Ob victoriam de Syphace
per quadriduum. 740. Ob discessum Annibalis ex
Italia. 747. Ob supremam P. Scipionis de Pœnis
victoriam ad Zamam. 776. Religio ex carmine in
libris Sibyllinis invento. 670. Trepidatio ex re-
bellione Carthaginensium. 773. Rumor falsus
capti a Pœnis Aventini ingentem pavorem, ac tu-
mulum auget. 412. Terror maximus, & luctus
ex clade ad Trebiam accepta. 77. Ad Trasymenum.
97. Ad Cannas. 161. Consultatio de resistendo
Annibali post cladem ad Trasymenum acceptam
98. Terror ingens & turbatio ex nuntio adven-
tantis ad Urbem Annib. 408. Terror magnus ex
audaci Cl. Neronis Cos. consilio. 560. Lætitia ob
victoriam Pub. Scipionis de Annibale ad Zamam,
& jam tandem prospere perfecti Punici belli se-
cundi. 776. Variæ sententiæ de Tarentinis. 529.
De redimendis captivis ad Cannas. 169
Romæ, & in Hispaniis luctus ex cæde Scipionum. 384
Romanus captivus Annibalis Romam iturus redem-
ptionis causa cum sociis, ad iusjurandum solven-
dum prius reversus, comites deinde assequitur. 166
Romanus Senat. agere de cive Romano, nisi populi
jussu, non poterat. 453
Romanus exercitus ad Trebiam fame, & frigore op-
pressus. 74. Gravi morbo laborat in Brutiis. 669.
Ex vulnere P. Scipionis Cos. ad Ticinum turba-
tur. 64
Romanus semivivus Numidam lacerat. 157
Romana classis apparatus in Macedoniam ad aver-
tendum ab Italia bellum. 235

Index Rerum.

- Romana legio, quod Rhegium olim per proditi-
nem occupavit, securi percussa. 618
- Romana fides erga hostes. 319. Modestia in acci-
piendis muneribus. 133. Munificentia erga lega-
tos Masanissæ. 741. Erga Saguntinos. 747. Per-
tinacia in obsidenda Capua. 415. Respub. privata
pecunia administratur. 249, 591
- Romana quinquere mis a tribus Punicis quadriremi-
bus, salvis propugnatoribus, capitur. 752
- Romanæ aciei ad Cannas instructio. 150. & dein.
Ad Metaurum fl. contra Asdrubalem Amilcaris .
566. Plebis fremitus ob exhaustam urbem .
456. Urbis gratulatio cum Cl. Nerone, & M.
Livio Coss. de victoria contra Asdrub. Amilcaris
ad Metaurum parta. 585. Temperantiæ a cupidi-
ne Imperii exemplum. 435
- Romani Sen. sententia mitis de Marcello, & Situ-
lis. 451. Æquissima de Campanis denos decreta .
454. Responsum ad legatos Tarentinos pacem pe-
tentes. 524. Responsum gratissimum ad Legatos
Masanissæ. 741. Decretum prudentissimum. 777.
Decretum, ut P. Scipio Africanus pacem Cartha-
ginien-sibus det. 781. In ponenda pace inter Coss.
auctoritas. 547. Decretum, ne abscedatur a Ca-
pua. 407. Ut Coss. ad Urbem redeant. 585. Ex-
pletio per N. Fabium Buteonem Dictatorem. 209
- Romani ab Aiba oriundi. 419. Ægre ferunt Anni-
balis, & Magonis ex Italia discessum. 747. Ab
oppugnatione Cauloniæ sub adventum Annibalis
recedunt. 512. Ambigunt, an de reditu Anni-
balis in Africam lætentur, nec ne. 756. Anxii
curis ex adventu Asdrubalis in Italiam. 554. Arci
Tarentinæ subsidium inferunt. 340. Aut mori,
aut vincere in Hispania decernunt. 217. Capti ad
Cannas non redimuntur, ex S. C. 173. Cannensi
clade attriti opem a Campanis contra Pænos pe-
tunt. 179. Cæde hostium satiantur ad Metaurum.
568. Consilium aggrediendi Africam caute celant.
693.

Index Rerum.

693. Consulunt oraculum Delphi, 671. Erumpen-
tes ex arce Tarentina ceduntur a Pænis. 339. In
maximis calamitatibus positi a Pænis Delphos ad
Oraculum consulendum mittunt. 164. In Hispa-
nia majorem numerum Pænorum cædunt, quam
ipsi sunt. 250. Insidiis decepti partim cæduntur,
partim capiuntur a Pænis. 531, 533. In Sicilia,
& Sardinia inopia pressi, subsidio iuvantur a so-
ciis. 206. Justam iram in Gallos differunt. 212.
Justa ira stimulantur ad delendam Carthaginem.
771. Fusi ab Annibale ad Ticinum. 64. Maxima
solicitudine Diis grates agunt de victoria ad Me-
taurum parta. 571. Non triumphabant, nisi ob-
res in Magistratu gestas. 633. Primo congressu
ad Trebiam Pænis inferiores. 74. Primo impe-
tu Pænorum aciem ad Zamam loco movent.
767. Plus parcendo victis, quam vincendo im-
perium auxerunt. 781. Quanta cura sacrorum
ritus custodiebant. 323. Ratibus Vulturum
trajiciunt. 408. Solliciti de Etruriæ defectione.
524. Spem subigendæ Africæ ex animo P. Sci-
pionis concipiunt. 670. Speculatores hostilium
castrorum sub veste servili. 719. Studium juvan-
dæ Reipub. ingenti certamine æmulantur. 457.
Tentant Hispanos nequicquam per legatos, ut ab
armis discedant. 656. Stabili pugnae astueti. 574.
Varrone Cos. duce, Annib. castra diripiunt. 145.
Consentinum agrum populati in magnum discrimen adducuntur a Brutiis. 591. Cum Annibale
ad Ticinum pugnaturi prodigiis terrentur. 63.
Syracusas clam nocte ingrediuntur. 364.
Romani Coss. copias contra Pænos paratas inrer se
dividunt. 27. Milites a Trib. militum, quod
nunquam antea, iureiurando adacti. 140. Mili-
tes ægrius ferunt orationem irati Marcelli, quam
pugnam. 508. Milites rapto gaudent. 663. Im-
peratores, qui secundo bello Punico ceciderunt.
619. Spiritus magni potius, quam utiles. 760.

Trans.

Index Rerum:

- Transfugæ, & mercenarii milites metu, ne traderentur Romanis, cædunt Syraculanos. 374.
Achradinæ portas contra Rom. tuentur. 376.
Velites fugant equites Pœnos. 518
Romanæ copiæ expositæ magnum Afris terrorem incutiunt. 698. Copiæ omnes, & naves in Africam trajecturæ ad Lilybæum conveniunt. 695.
Naves onerariæ captæ per induciarum tempus a Pœnis. 751. Sex ex classe ad Uticam a Carthaginiensibus capiuntur. 729. Naves fraude Publicanorum merisæ. 326. Naves comœatu onustæ ad P. Scipionem. 710
Romanorum ambitio, & superbia. 61. Animi, visa præda Hipponensi, accenduntur ad invadendam Africam. 663. Antiquorum præclara facta, 170. Anxiæ curæ de summa Imperii 560. Anxiæ curæ de mittendo Imperatore in Hispaniam. 427. Benignitas in Campanos. 362. Cædes ingens ad lacum Trasymenum. 94. Cedes maxima ad Cannas. 152. Cædes Tarenti. 338. Cædes ad Thurinorum urbem. 349. In Lucanis. 358. Ad Herdoneam. 360. In Hispania. 381, 383. Cælorum ad Trasymenum numerus. 97. Cælorum, & captorum ad Cannas numerus. 154. Castra inter Exquilinam, Collinamque portam Urbis adversus Annibalem. 409. Charitas erga patriam mirabilis. 249. Clades in Umbria. 99. Ad Trebiam. 76. Ad Trasymenum lacum. 94. Ad Cannas maxima 152. In Gallia 211. Ad Herdoneam. 360, 485. In Hispania ingens. 381, 383. In Brutiis parva. 711. Cura de bello cum Pœnis, & Philippo Rege Macedonum. 265. Copiæ terrestres, & maritimæ tamquam ad imminens jam bellum contra Pœnos decretæ. 27. Copiæ ad Trebiam. 75. Copiæ ad Cannas. 137. Copiæ post Cannensem pugnam adversus Annibalem, & Pœnos. 193. Copiæ sub Cos. Fabio Max. & M. Marcello. 266. Cura de arce Tarentina, præsidioque obfesso.

Index Rerum

348. Cura de Capua recuperanda. 397. Deditio ad Cannas. 157. & dein. Desperatio ex clade Cannensi. 159. Duo millia caesa in pugna contra Annibalem ad Hamam. 768. Elatio mira vel in rebus pene accisis. 207. Expeditiones contra Pœnos terrestres, & maritimæ. 225. Erga Siculos, & Tarentinos exules benignitas. 546. Fortitudo invicta claudibus attrita nec pacem petit. 173. Eruptio strenua in Pœnos Locrorum urbem oppugnantes. 666. Gratitudo erga Hispanos, & Numidas equites. 245. Erga Prænestinos milites. 204. Erga strenuos milites. 347. Gratulatio duplex ex discessu Annibalis, & Magonis ex Italia. 747. Invictus animus ad omnium curam. 134. In sociis defendendis cura. 15. Latitia ingens ob res prospere a P. Scipione gestas in Africa. 740. Legati ad Annibalem, & Carthaginienses, ut ab Sagunti oppugnatione desisteretur. 15. Legati bellum denuntiant Carthaginiensibus ob deletam Saguntum. 29. Legati ab Carthagine in Hisp., & Galliam ad pelliciendas civitates in societatem belli contra Pœnos, 30. Legati nequicquam contra Pœnos in Hisp., & in Gallia auxilia conquirunt. 30, & dein. Legati diversi ad diversos reges, & populos. 134. Legati de fide rupta apud Syracusanos queruntur. 293. Legati ad Syphacem Numidarum regem. 319. Legati ad Syphacem regem cum muneribus. 489. Legati Alexandriam cum muneribus ad renovandam cum Ptolemæo, & Cleopatra amicitiam. ibid. Legati Delphos ad donum ex præda Asdrubalis ad Metaurum capta portandum. 649. Legati ad Philippum Regem Maced. 753. Ad Pineum Illyriorum regem missi ad stipendium poscendum. 134. Ad Attalum Regem religionis causa. 670. Legatorum numerus, qui missi fuerant ad Carthaginiensem Sen. ob excisam Saguntum. 28. Legatorum verba ad Hippocratem, & Epicidem. 298. Legatorum Syracusas

Index Rerum.

- culas a Marcello missorum oratio. *ibid.* Magnanimitas in adversis. 413. Mira ad tuendam Patriam concordia. 408. Mos, quod Prætor facit potestatem interrogandi legatos in Sen. Rom. 748. Mos jungendæ amicitiae. 627. Religio laudatur. 682. Reliquiæ ex Cannensi prælio superstites Cannesium veniunt. 155. Sex millia ad Trasymenum elapsa, fidem dante Maharbale, Pœnis se dedunt. 96. Sagacitas nusquam deest. 234. Severitas in restituendo captivum Romanum Annibali. 172. Strenuitatem stupent Pœni. 385. Victoria de Magone Barchino in agro Insubrium haud inciuenta. 643. Virtus in extrema necessitate. 76.
- Romanorum Cols. de pugna ad Cannas discordia. 149.
- Romanorum civium charitas domi, bellicque erga Patriam in Publici Ærarii inopia. 277.
- Romanorum Imperatorum servida ingenia contra Annibalem perniciose suere Rom. 543. Romanorum militum ardor ad insequendum hostem caute reprimitur. 404. Ardor in Africam trajiciendi. 693. Licentia, & insolentia inaudita. 611. Modestia, & labor itineris continuus. 562. Mos conferre scuta in acie. 573. Seditio in Hispania ad Sucronem facta sedatur. 620. Jurgium, & clamor inter se Locris. 668.
- Romanorum peditum intercurfus hostes terret. 630.
- Romanorum perfugarum cædes a Salapinis. 535.
- Romanorum senatorum studium in Rempub. 457.
- Romanarum Virginum chorea in sacro Junonis. 550.
- Romanis in auxiliares copiae missæ ex variis nationibus. 552. Præsidio decedere capitale est. 304. Romanis transfugis casu datus fugæ locus in Syracusarum expugnatione. 376. Ex Romanis captivis apud Annibalem delecti decem, qui ad S. R. redemptionis causa iverant. 165.
- Rumores plebis fortuito incendio compressi. 442.
- Ruscino op. Galliae. 35.
- Ru-

Index Rerum.

Ruscellani pop. abietem in fabricandam classem, &
frumentum P. Scipioni dant. 650
Ruscinum portus Africæ. 728

S

Sabatini pop. Latino, & Romano privantur no-
mine. 454
Sabini pop. milites voluntarios P. Scipioni dant. 650
Sacramentum militare ex voluntario inter milites
fœdere. 140
Sacrificuli, & vates mentes hominum captant. 323
Sacriportum oppidum. 461
Sacrosancta vacatio. 551
Sacrum Cereris anniversarium ob luctum Cannensis
cladis Romæ intermissum. 162
Sacrum Novendiale. 223, 334, 549
Sacrum piaculare. 688
Saguntum Hispaniæ civitas opulentissima. 16. Ab
Annibale oppugnatur. 15. & deinceps. Vi capi-
tur, & diripitur. 25. A Rom. recipitur. 312.
Ejus situs. 16
Sagūti totius Hisp. obsides custodiebātur a Pœnis. 118
Saguntini medii inter Imperia Romanorum, & Pœ-
norum libertatem servant. 11. Legatos Romani
mittunt ad auxilium contra Annibalem implo-
randum 15. Socii populi Rom. ibid. Italiam spe-
ctant. 636. Eorum cives a Cn. & P. Scipionibus
redempti. 634. Legati in Sen. Romanum a P.
Scipione juniore introducti. ib. Legatorum in
Sen. Romano oratio. ibid. Origo, & laus. 16.
Primores auro, argentoque universo in ignem
conjecto eodem se præcipitant. 24. Virtus, &
eruptiones in Annibalem strenuæ. 16. & dein.
Saguntina obsidio per octo menses duravit. 25. Ejus
descriptio. 16. & dein.
Salapia urbs. 280. Per proditorem Blasii cæso Pu-
nico præsidio recuperatur a Rom. 460
Salapianorum astus contra fraudem Annibalis. 535
Salentinorum urbès ad Annibalem deficiunt. 322
Sa-

Index Rerum.

Salera urbs Africae ab Annone Amilcaris occupatur. 707. A P. Scipione recepta valido praefidio firmatur.	709
Salyum gens.	38
Salinatoris cognomen unde M. Livio.	712
Salis pretium.	ibid.
Samnites ad Pœnum deficiunt. 173. A. M. Marcello vastantur. 239. Eorum fortiter gesta. 240. Oppida a Rom. recepta. 279. Oratio ad Annibalem auxilii implorandi causa.	239
Sanguine pluit Romæ.	265
Sapientum civitas ficta.	436
Sardinia a Romanis perdomita. 238. Ejus cura Romanis.	229
Sardinia recuperandæ spes Pœnis affulget.	224
Sardi facile vinci affueti. 237. Eorum ad Pœnos defectio. 228. Cædes.	237
Sarta testæ.	712
Satis pœnarum est Pœnitentia erroris.	620
Saxum ingens volitare visum.	334
Scipiones exercitum dividunt in Hispania.	378
Scerdiletus Illyriorum rex.	438
Scopas Aetolorum Prætor.	ibid.
Scorti Campani indicium de literis Campanorum ad Annibalem.	416
Scotusa urbs.	579
Scribæ , & viatores ædilitii Romæ furti damnantur.	775
Scriptorum disceptatio de quantitate prædæ Carthaginis Novæ.	478
Scuta Romana cruenta Pœnos terrent.	390
Scuta vetera hostium notantur ab Aldrub.	564
Secundæ res negligentiam creant. 82. & segnitiam.	192
Seditio in castris Romanis, ducente Q. Fabio M. 107. In Hispania ad Sucronem.	611
Segne imperium Cos. a militibus contemnitur.	346
Semel proditori nulla deinde habenda fides.	315

Index Rerum.

Sempronius Blæsus quæstor in Africa cum mil- le sociis a Pœnis occisus.	132
Senatus consultum Carthagine de copiis, & pe- cunia in supplementum Annibalis, post pug- nam Cannensem, mittendis.	192
Senatus consultum Romæ ad Q. Fulvium Pro- cos. 407. De removendis externis religionibus. 324. De militibus quærendis. 329. De reli- quiis Cannensibus novum. 333. De Tarenti- nis. 529. De restitutione pecuniarum. 679. De P. Scipione Africano. 687. De Volonum libe- ratione. 271. De vovendis, faciendisque ludis Apollinaribus. 343. Fæcialibus datum. 782. In colonias, quæ militiam detrectarant. 678. In notatos a Censoribus. 276. Pro actis a M. Mar- cello in Sicilia. 451. Quibus hostiis Apollini & Latonæ ritu Græco sacrificetur. 343. Quod P. Scipio trajiciat in Africam, 690. ut Q. Ful- vius Prætor urbanus sit.	264
Senatus Plebi reconciliandi ratio.	176
Sententiæ tres agitantur in Sen. Carthagin.	723.
Sentina Urbis exhauritur, cum mali exeunt.	292
Seppius Lesius Capuæ Mediastuticus ultimus.	405
Serenitas post regressum in castra.	413
Serenitas subito oborta sedem suam spectaculo reddit.	774
Servi empti ad militiam a Rom. 55. Ad Pileum vocati. 297. Ædem Vestæ ab igne defendunt. 442. Duo Romani ab Annibale profugientes in- fidias Rom. detegunt. 146. Vigintiquinque conjuratores Romæ in crucem acti.	334
Servus prodicionem Syracularum tractat.	363
Servius Sulpitius Galba in locum Fabii M. Pon- tifex suffectus.	754
Secia, Sora, & Lavinium opp. in Latio.	407
Sextus Julius Cæsar Prætor Siciliæ.	525
Sex. Pomponius legatus ad Tib. Sempron. Cos.	70
Sibaris op.	461
Sici-	

Index Rerum:

Sicilia, & Sardinia causa belli inter Rom. & Pœnos.	
10. P. Scipioni decernitur.	649.
Tota per M. Valerium Lævinum pacatur, subditurque Rom.	465
Siculi Hieronis regis morte Romanam deferunt a-	
micitiam, Pœnisque reconciliantur.	260.
Ennen-	
sium cæde irritati ad Pœnos deficiunt.	306.
Ad	
genua Marcelli provolvuntur.	451.
Ad militiam	
adscripti.	499.
Præsidia Romana aut capiunt.	
aut produnt Pœnis.	303.
Trecentos equites Ro-	
manos militiam docere a P. Scipione jussi.	654
Siculorum defectio ad Pœnos.	220.
Fletus, & quere-	
læ Romæ ob Siciliam iterum Marcello decretam.	
446. Legati ad Marcellum de deditioe.	371.
Le-	
gati a Sen. Rom. benigne dimissi.	451.
Legato	
rum oratio ad obsessos in Achradina.	372.
Legato-	
rum querelæ de Marcello coram in senatu.	447
Signa militaria Syphaci, & Aldrub. Gilgonis dem-	
pta a P. Scipione.	722
Signa ex multatitio argento.	775
Signa ænea ex multatitio argento.	495
Signum Junoni, in Aventino æneum a Matronis	
constructum.	84
Signum ignis a Philippo rege dispositum.	5779
Signum mutuo datum.	33
Silpia urbs Hispaniæ.	593
Simultas inter M. Cornelium, & M. Marcellum	
441. Inter M. Livium, & Cl. Neronem Coss	
auctoritate S. Rom. reconciliatur.	547
Simul parta, ac sperata decora unius horæ for-	
tuna evertere potest.	761
Sitella allata.	144
Sol sanguineus.	334
Sociorum fides erga in Ro. adversis firma.	107. 133
Solis orbis minuti visus.	774
Soles duo visi nocte interluxisse.	679
Soles duo.	589
Sophonisba Syphacis uxor filia Aldrub. Gilgon	
732. Haurit intrepide venenum.	737.
Masa	
nissiam	

Index Rerum.

nissam supplex alloquitur.	732.	Pulcherrima
scemina. ibid.		Potius interfici, quam tradi Ro-
manis supplicat apud Masanissam. ibid.		Ejus pre-
ces ad Syphacem conjugem.		714
Sopatri Syracusani oratio contra Andronodorum,		
& Themistum.		287.
Sosippus Hieronis regis gener.	288.	Legatus ab
Hieronymo Rege ad Ptolemæum Ægypti re-		
gem missus, auditaque Hieronymi nece sponte		
exulat.		288
Sosis, & Diomedes Syracusanorum duces.		294
Sosis, & Mericus cum coronis aureis ante M.		
Marcellum ovantem.	433.	Illis civitas data,
& 500. jugera agri.		ibid.
Sosis unus ex conjuratis in Hieronymum Syra-		
cusarum regem.		281
Sortes extenuatæ.		84
Sositheus Magnes Philippi ad Annibalem legatus.	235	
Spartum lini genus.		116
Species hominum in cælo.		265
Speculæ Carthaginienſium anxietas.		692
Speculator Pœnorum deprehensus Romæ, &		
præcis manibus dimissus.		134
Spei templum combustum.		319
Spicæ cruentæ.		589
Spolia castrorum Annonis Pœni ditant Rom.	82	
Spolia, & arma e Templo Jovis Olympii detra-		
hantur Syracusis.		282
Spolia Tarentina Syracusanis similia.		514
Sp. Carvilius Maximus Augur obit.		437
Sp. Lucretius Prætor Arimini.		634
Staius Minius Præfectus Pœnorum Casilini.		277.
Stagnum Mintii cruentum.		265
Strepitus ingens in æde Junonis Sospitæ.		676
Strigosiore equi.		564
Stisium Hispan. op. expugnatur a Romanis.		82
Structuræ antiquæ modus.		22
Stura a.		414

Index Rerum.

- Sudor sanguineus ex quatuor signis. 490
 Sueffula oppid. 246
 Suffetes summus apud Pœnos Magistratus. 632
 Ut Cos. Romæ. 723
 Suffetes Gaditani a Magone Pœno crucifixi. ibid.
 Superstitio Aruspicum. 232
 Supplicium exploratoris Pœni. 134. Scribæ Pontificum ob stupratam Vestalem. 164
 Syphax Massesylorum, seu alterius Numidiæ rex amicus Carthaginienfium. 599. A. P. Scipione tentatur. ibid. Albam mittitur in custodiam. 740. Arte Asdrubalis Gisg. Legatos mittit ad P. Scipionem ad dissolvendam initam cum illo amicitiam. 692
 Cum ipso P. Scipione pacem vult firmare. 600. Cum Pœnis fœdus init. 691. Hortatu Asdrubalis Gisg. exercitum mittit in Masanissam. 703. Iterum copias contrahit uxoris, & soceri impulsu. 730. Pœnos prælio superat. 321. Prælio victus, & captus vivus a Lælio, & Masanissa. 731. Rom. societate, & amicitia junctus. 319. Victus, & fugatus a Massanissa. 321. Ejus legati ad S. Rom. petendæ amicitiae causa. 489. Legati iterum ad Romanos. ibid. Legati ad P. Scip. ad dirimendam cum illo initam amicitiam. 692. Fama, & æstimatio in castris Rom. 734. Nuptiæ cum filia Asdrubalis Gisg. Pœni. 691. Petitio a Romanis. 320. Pugna cum Lælio, & Masanissa infelix. 730. Responsum animosum ad Legatos Pœnorum. 724. Verba ad P. Scip. 734. Obitus, & funus publica impensa. 785
 Syphaci, & Asdrubalis Gisgonis castra a P. Scipione incensa cum ingenti hostium cæde, captione, & præda. 722
 Syphacis vincti, & Numidarum nobilium captorum spectaculum in castris Romanis. 733
 Syracusæ urbs Siciliæ inexpugnabilis, regniq; caput. 633. Sui temporis omnium pulcherri-

Index Rerum.

- ma. 365. A Romanis terra, marique obsessa. 293. Capta. & direpta. 377. Horreum quondam, & Ærarium pop. Romani. 451. Earum obsidio per triennium duravit. 370. Spolia Romam advecta. 391
Syracusani Athenienses bis vicerant. 366. Cæso Hieronymo rege, pro libertate satagunt. 284. Favent Romanis contra Leontinos. 294. Omnes regię stirpis occidunt. 288. Pacem cum Romanis facere statuunt. 292. In antiquam servitutem. 297. Transfugę apud M. Marcellum. 363. Eorum legati ad Ap. Claudium. 290. Ad Marcellum. 373. 376. Animi in partes divisi. 291

T

- T**Abellarii Asdrubalis Amile. capti ad Claud. Neronem Cos. ducuntur. 559
Tabernę clausę ob luctum Romę jubentur aperiri. 211
Tagus Hisp. fl. 529
Tanetus vicus Pado propinquus. 38
Tarditas Pœnis perniciofa. 728
Tarentum urbs nobilis, & opulenta. 269. Ab Annibale capitur. 337. A Fabio M. Col. per prodicionem recipitur ac diripitur. 513. Quomodo capitur ab Annibale. 337. Quo anno defecerit ad Pœnos, dubium. 341. Ejus arx inexpugnabilis. 339. Liberum mare habet. 340. Nequicquam oppugnatur a Pœnis. ibid.
Tarentinus in omnibus impar Romano. 514
Tarentini ex Achaja oriundi. 348. Nobiles quinque ad Annibalem. 268. Prædatum urbe egressi a præsidio Romano, quod erat in arce, cæduntur. 463
Tarentini obsides in atrio libertatis Romę venduntur. 334. Eorum captio; & supplicium a Romanis. 335. Cæsorum a Romanis invidia conjurationem 13 nobilium Tarentinorum excitat in Romanos. ibid.
Tarentinorum cædes a Romanis in expugnatione

Index Rerum.

- ne. Tarenti. 514. Conditiones cum Annibale
pactæ. 335. Defectio ad Annibalem. ibid. Dñ
in modum pugnantium. 514. Legati ad Anni-
balem urbis deditionem pollicentes. 268
- Tarracina urbs. 335
- Tarraco urbs nobilis Hisp. Tarraconensis caput. 82
- Tarquinienſes pop. lintea dant in vela classiſ P
Scipionis. 650
- Taurini pop. Gallix. 53. Adverſus Inſubres bel-
lum movent. 54
- Telesia urbs in Samnio ab Annibale capitur.
106. A Fabio M. recipitur. 279.
- Temeritas non ſemper felix. 641
- Terra ingentibus cavernis conſedit. 774
- Terræ hiatus. 718
- Terræ motus maximus non auditus a pugnanti-
bus ad Traſymenum lacum. 95
- Terror offunditur oculis, & auribus militum in
Hispania ſeditioſorum. 620
- Terrores, & clades ſecundi belli Punici. 467
- Teffera militibus a M. Livio Coſ. data. 563
- Teſtulæ datæ. 327
- Themiftus gener Gelonis filii Hieronis regis Sy-
racuſarum. 286
- Thapſus urbs Numidiæ. 701. A Maſſaniſſa ca-
pitur. ibid.
- Teodorus unus ex conjuratis in Hieronymum re-
gem Syracuſarum torquetur. 258. Thraſonem fal-
ſo apud Hieronymum conjurationis accuſat. ibid.
- Ejus in occultandis arcanis virtus invicta. ibid.
- Thermopylarum ſaltus ab Aetolis munitur. 568
- Thraſo familiaris Hieronymi Romanorum amicus.
258. Inſons ab Hieronymo tortus moritur. ibid.
- Thronii incolæ. 582
- Thurini ex Achaja oriundi. 348 Dedunt ſe Pœ-
nis. 359. In fidem pop. Romani redeunt.
322. Proditores Romanos ad cædem exclu-
dunt. 349. Eorum defectio ad Pœnos. 348.

Tra in Romanos. ibid.
Tiberius Sempronius Longus *Cof.* 15. Criminatur
 temere P. Scipionem collegam. 72. Cum exer-
 citu mittitur in Siciliam. 27. Dissentiente ne-
 quicquam collega Scipione, prælium parat ad
 Trebiam. 72. Ex prospero cum Pœnis prædator-
 ribus certamine ferocior factus. *ibid.* Instruit æ-
 riem ad Trebiam. 74. Jungitur Scipioni ad Tre-
 biam. 70. Jussus ex Sicilia ad collegam Scipio-
 nem proficisci ad Trebiam. 70. Sorte obtinuit
 provinciam. Africam cum Sicilia ad bellum con-
 tra Pœnos gerendum. 27. Ejus temerarius ductus
 ad Trebiam. 72. Virtus adversus Annonem. 233
Tib. Sempronius C. F. Longus sacrorum decemvir
 in locum Tib. Sempronii F. F. Longi. 495
Tiberius Sempronius Gracchus *Cof.* creatur. 210.
Cof. iterum. 313. Cladem accipit ab Annone
 Pœno in Lucanis. 279. Dolia frumento plena
 per Vulturum mittit obsessis Casilinis. 203. In
 Lucanis per prodicionem cæsus a Pœnis. 353. In
 insidias fraude Flavii Lucani præcipitatur. 352.
 Magister equitum. 165. 210. magistratum init.
 221. Prospere pugnat in Annonem ad Beneven-
 tum. 272. Patres in publica Mœstitia consolatur.
 212. Remunerat milites. 273. Tyrones militiam
 docet. 230. Volones milites libertate promissa ad
 pugnam cum Pœnis accendit. 220. Volones mi-
 lites libertate donat. 273. Ejus cadaver cum fa-
 scibus mittitur ad Annibalem. 353. Eruptio in
 Pœnos strenuissima. 232. Exhortatio ad commi-
 litones secum in insidiis deprehenso. 352. Fe-
 rocitas in Flavium Lucanum proditorem. 353.
 Laus. 397. & de in. Prudentia in tollendis discor-
 diis inter milites. 230. Stratagema in Campanos
 ad Hamas. 231. Statag. in subveniendis Casili-
 nis dira fame vexatis. 202. Ei prorogatur Im-
 perium. 265. Sacrificanti triste prodigium fa-
 ctum. 350
Tibe.

Index Rerum:

- Tiberius Claud. Nero** Cos. creatur. 754. Segniter agit ob invidiam. 773. Prætor Sardiniz. 674
- Tiberius Sempr. Gracchus** adolescens fit augur. 715
- Tiberis** inundatio maxima in religionem versa. 774
- Tica** pars Syracusarum. 366
- Ticinus** amnis. 55
- Tiseus** mons. 579
- Timor**, & spes par Romanis, & Pœnis ex imminente in Africa suprema P. Scipionis cum Annibale dimicatione. 756
- Titulus** data militibus L. Martio Patr. offendit. 396
- Titus Claudius Asellus** Sardiniz Prætor. 588
- Titus Fonteius** legatus castrorum in Hispania custos a P. Scipione seniore relictus. 380
- Titius Manlius Torquatus** Cos. 434. Consulatum renuit. 455. Favet Siculorum legatis contra Marcellum. 450 In Sardiniam, quoad Mutius Scævola convalescat, mittitur. 229. Sardiniam cepit administrare. 236
- Sardinia** perdomita, Romam navigat. 238
- Sardos** fugat, & cædit. 237. Ejus oratio, qua dissuadet in Sen. Rom. de redimendis captivis ad Cannas. 169. Virtus adversus Sardos. 229
- Tit. Otacilius Crassus** Cos. 434. Classis præfectus in Pœnos. 265. Cum classe profectus in Africam. Uticentem agrum cum ingenti præda populatur. 377. Duumvir. 222
- Prætor** prospere pugnât cum classe Punica. 238.
- Prætor** iterum. 264. Ejus obstinata temeritas. 263. Mora. 436
- Tit. Otacilii Crassi Pontificis Max.** mors. 437
- T. Pædani** Centurionis virtus. 346
- T. Quintius Crispinus** Cos. collega Marcelli. 524. Cum Marcelli filio saucius fugit ex pugna. 533. Prætor Capuz. 496. Ejus. literæ de Marcelli collegæ morte, deque ipsius periculo ad S. Rom. 536. Virtus. 355. Mora. 543.
- T. Veturius Philo** Flamen Martialis creatur. 215.

Index Rerum.

Transfugatum supplicium.	294
Tralli Illyrici pop.	541
Trasymenus lacus apud Perusiam.	93
Trebia fl. Galliae Cisalpinæ.	70
Trebius nobilis Cossanus.	174
Trebula urbs ex defectione ad Pœnos vi recepta a Rom.	236
Tria castra Romana ad obsidendam Capuam.	361
Tria signa ad ædem Cereris.	548
Tribuni militum a Scipione ad seditiosos in Hi- spania milites missi. 612. Fugantur e castris a seditiosis militibus.	ibid.
Tribus Pollia.	713
Tribus Narniensis.	ibid.
Tricastini populi Galliae.	45
Tricorii populi Galliae.	ibid.
Triphilia Achæis restituitur a Philippo.	583
Tritonon Doridis ignobile op.	582
Triumphus Neroni, & Livio Coss. decretus.	586
Triumphus non dabatur Romæ ei, qui sine Ma- gistratu rem gessisset.	633
Triumviri mensarii Romæ ob argenti penuriam creantur.	206
Tua cum defenderis, aliena oppugnes.	639
Tubæ Romanæ decipula.	338
Tullianum, locus in carcere teterrimus.	690
Tumultus gravis in exercitu Annibalis ob frumen- ti inopiam.	147
Tunes locus in Africa ubi sit.	727
Turdetani Hisp. pop. ab Annibale laceffiti.	15
Antiqui hostes Saguntinorum.	635
Sub corona veneunt a Romanis.	312
Turdetanus ager sit vectigalis Sagunti.	636
Turdetum Hisp. urbs a Romanis deletur in ul- tionem Saguntinorum.	312
Turris quinque tabulatorum.	379
Tusci olim Capuæ cultores.	618
Tusculus vicus.	550

V Adimonia.	224.
Valerius Flaccus Trib. milit. Romanis militibus ignaviam exprobrat.	346
Valerius Messala Uticensis agrum populatus cum ingenti præda redit in Siciliam.	492
Vestigal salis Romæ.	712
Velia Brutiorum urbs.	461
Velites levis armaturæ pedites.	765
Veneris Erycinæ ædes dedicantur.	222
Venusia Apuliæ urbs.	487
Venusinorum in Rom. beneficium.	160
Verbena genus herbæ ex arce sumptum Fecialibus dari solebat.	782
Ver sacrum vovetur.	101
Veragri populi Galliæ inc. 9æ Pennini.	53
Vergiliarum sidus inter Æquinoctium, & Brumam.	50
Vesta fatale pignus Imperii Romani.	444
Vestales duæ stupri compertæ moriuntur.	163
Vestia Oppia Attellana Romanis Capuam obsidentibus favet.	453
Vestalis Virgo negligens flagris cæsa.	589
Vemina filius Syphacis regis Numidiæ.	705
Auxilio veniens Carthaginensibus a P. Scipione funditur, & fugatur.	770
Via e foro Boario.	712
Vibii Pelignæ cohortis præfecti virtus.	346
Vibius Virius auctor defectionis Campanæ a Rom. ad Pœnos. 417. Ad exitialem cætum primores Campanos hortatur. 419. Ejus oratio ad S. Campanum desperationis plena.	417.
Vibius, & Pactus Brutiorum nobilissimi.	512
Vicina virtutibus vitia.	105
Vicumviæ Annibali deduntur, & crudelissime diripiuntur.	78

Index Rerum.

Victoria aurea.	320. Pondo Romæ ex domo Hieronis regis Syracusarum.	138. In Capitolio posita.	139
Virginum duarum crudelis cædes.			289
Vir ex muliere factus.			116
Virtutis ædes dedicantur.			83
Vis ingens nivium.			672
Vitulus citus de manibus sacrificantium fugit.			76
Ultimæ miseriæ dant animum libere loquendi.			682
Umbri milites voluntarios Scipioni dant.			650
Unus ex legatis Romanorum captivorum ad Cannas, quod domi remansisset, comprehensus deducitur ad Annibalem.			172
Vocontii Galliæ pop.			45
Volcæ populi Galliæ potentes Rhodaniaccolæ.			39
Volciani populi Hispaniæ.	30. Eorum ad legatos Rom. responsum cæteros Hisp. populos a societate Romana contra Pœnos avertit.	ibid.	
Volaterrani armamenta navium, & frumentum in fabricandam classem P. Scipioni dant.			650
Volones magni roboris a M. Livio Cos. in supplementum conscripti.	552. Pileati epulantur Beneventi.	274. Eorum lætitia ob libertatem partam.	273. Lætitia ob promissam libertatem.
		270. Murmur ob protractionem libertatis.	ibid.
Volonum exercitus Gracchi morte exauctoratus discedit a signis.			358
Volsenses tradito Annibalis præsidio Rom. se dedunt.			511
Volucres ad terram lapræ ob militum clamorem.			694
Voluptates sunt hostes atrocissimi juvenibus.			736
Novere est ejus, qui summum habet imperium.			102
Novi injussu populi non poterat Romæ.			101
Vox hostium læta ob cædem P. Scipionis senioris Romanos terret in Hispania.			381
Vox audita ex delubro Proterpiæ Locrensis.			684
		Urbes	

Index Rerum.

Urbes in Samnio, & Lucanis a Fabio M. vires- ceptæ.	279
Urbes Numidiz omnes captæ a Lælio, & Ma- faniffa.	733
Urbs quædam Africz opulentissima capitur a P. Scipione.	699
Utica urbs Africz. 377. Obsidetur a P. Scipione.	709
Vulgus mobile.	296
Vulnera sanari non possunt, nisi tacta, & tra- ctata fuerint.	616
Vulcani insulæ.	67. 70
Vulturnus fl.	108
Vulturnus ventus. Rom. obest in pugna ad Can- nas.	151

X

X Enophantes legatus Philippi Macedi, regis ad Annibalem. 226. Prætores Romanum men- dacio calido decipit. 226. In mendacio depro- henditur.	228
--	-----

Z

Z Acynthus parva insula Jonii maris. Ætoliz propinqua capta a Rom.	438
Zama urbs Africz. 757. Quantum distet a Carthagine.	ibid.

*Finis rerum, quæ secundo Tomo
continentur.*

INDEX RERUM,

Quæ tertio Tomo continentur.

A

A Bassus urbs.	470
Abydos Cheroneſi urbs oppugnatur a Philip.	145
Abydenorum facinus ſimile Saguntinorum.	22
Abydenorum deſperatio.	22
Abydos deditur Philip.	23
Abydos deditur Antiocho.	145
Abrogatur lex Oppia ab omnibuſtribubus.	169
Achantus urbs capitur, diripitur, & incenditur a Romanis.	58
Acarnanes terram Atticam populantur.	19
Acarnania omnis deditur Romanis.	120
Acarnanes capiunt legatos Ætolos in via.	199
Achæi cognoscunt aſtutiam Philip.	33
Achæi Gytheo oppugnato Philip. ſuccurrunt.	250
Achæi ſuaſu Quintii auxilia Chalcidi & Piræo mittunt.	298
Aciei Romanæ qualitas, numerus, & inſtructio in Antiochum.	418
Aciei Antiochi qualitas, numerus, & inſtructio in Romanos.	418
Acra promontorium Junonis.	89
Acrepia, & Coronea Bœotiz urbes ſatrocinii compta a Ro.	135
Admonitio benigna legatorum Ro. ad Carth.	156
Admonitio ſaluberrima Athen. ad Ætolos.	277
Adramithecum urbs Eumenis petitur ab Antiocho.	393
Ædes & turres tactæ de cœlo.	76
Ædes Junoni ſoſpitæ voyetur a Coſ. Rom. ante pu.	

Index Rerum.

pugnam cum Gallis.	107
Ædes Fauni in insula.	150
Ædes Junonis Matutæ in foro olitorio dedicatur.	221
Ædes Fauni dedicatur.	222
Ædes fortunæ primigeniæ dedicatur in colle Quirinali.	ibid.
Ædes Jovis in insula.	222
Ædes duæ Jovi in Capitolio dedicantur.	288
Ædes matris Idææ dedicatur.	348
Ædes Juventutis dedicata, & ludi ob dedicationem ejus facti.	349
Ædes Dianæ vocetur a consule in prælio cum Liguribus.	534
Ædes Junoni Reginæ vota.	535
Ædes Veneris Erycinæ ad portam Collinam.	651
Ædes Pietatis in foro olitorio.	ibid.
Ædes Junonis, & Dianæ in circo Flaminio dedicatur.	675
Ædes Larium dedicatur.	ibid.
Ædicula Victoriæ virginis a Catone dedicatur.	244
Ædiles annonam populo Romano dividunt.	64
Ædilitas insignis ob multos pecuarios factos.	246
Ægisopolis princeps Lacedæmonius.	189
Ægina insula Cretici maris.	9
Ægium urbs conventibus Achæorum agendis dicata.	489
Æmilius aciem instruit Ligures aggressurus.	641
Æmilii conciones hortatoriæ ad milites.	643
Æmilius Paulus triumphat de Liguribus.	652
Ænemurium promontorium Ciliciæ.	124
Æneum urbs capitur a Philip.	21
Æropus & Asnasus montes.	71
Ætoli causa belli & pacis cum Philip.	2
Ætoli gens inquieta.	36
Ætolorum motus in Philippum.	22
Ætoli soli Græcorum non probant decretum pacis Rom. cum Philip.	137
Ætoli, & Aminander abalienantur a Rom.	158
Æto-	

Aetolorum probra.	186
Aetolorum murmur in Rom.	209
Aetolis mentiri mos est.	218
Aetoli stimulant Nabin ad bellum suscipiendam in Romanos.	249
Aetoli inimici Romanis concilium indicunt Nauptum.	248
Aetolorum suasiones ad Antiochum, ut bellum capessat in Romanos.	246
Aetolia umbilicus Græciæ.	257
Aetolorum furor.	278
Aetoli nequicquam tentata Chalcide confusi abeunt.	285
Aetoli imperatorem Græciæ Antiochum censent, & XXX. consultatores eis dant.	293
Aetolorum verba ad Chalcidenses satis solida. ibid.	
Aetoli Callidromum, Rhoduntiam, & Ticuntam occupant.	325
Aetoli gens vanissima, & ingratiſſima.	326
Aetoli acriter defendunt Heracleam ab Rom.	333
Aetoli se, suæque fidei Romanæ committunt.	335
Aetolorum preces ad Quintium.	345
Aetoli misericordiam petunt a solo Quintio.	346
Aetoli Coracem montem occupant.	372
Aetoli Amphilochiam, & Aperantiam recipiunt.	45
Aetoli Acarnaniam populantur.	456
Aetoli accepta clade in Ambrac. compelluntur.	457
Africani integritas prohibet inferri calumniam Annibali.	155
Africanum pœnituit, quod Senatum a Pop. R. segregaverit in Theatro.	223
Africanus, & T. Quintius clarissimi sui temporis imperatores.	245
Africanus nec pro fratre, nec pro Lælio consultatum exorare potest.	240
Africanus offert se iturum in Græciam cum fratre pro legato.	367
Africani fornix in Capitolio, & ornatus ejus.	159

Index Rerum:

- Africanus** plura monimenta benignitatis suæ & clementiæ ubique reliquit, quam virtutis bellicæ. 374
- Africani** verba, & consilium sapiens ad fratrem. 375
- Africanus** vir regius, & a comitate, quæ sine luxuria est, non averfus. 376
- Africanus** Salius erat. 411
- Africani** filius captus ab Antiocho, benigne habetur. 412
- Africano** ægro filius remittitur ab Antiocho gratiis. 419
- Africani** gratiæ ad Antiochum, & salubre consilium. 416
- Africanus** princeps Senatus tertium. 488
- Africano** dies dicitur a trib. pleb. 518
- Africani** verba cum ante tribunos ple, causam esset dicturus. 520
- Africanus** cum maximo comitatu templa Romana visitat. ibid.
- Africanus** Liternum concedit. 521
- Africanus** Literni moritur, & sepelitur. 522
- Ageleos** urbs capitur ab Attalo. 60
- Ager** Samnius, & Apulus datur militibus Africanis.
- Ager** publicus, quasi pro pignore, datur ple. Ro. 18
- Ager** Heracleensis palust. 333
- Ager** ereptus Bojis datur colonis Bononiæ. 445
- Ager** Salastenus fertilissimus. 469
- Ager** causa disceptationis inter Carthag. & Massaniam. 620
- Agessimbrus** Rhodiæ classis præfectus; 59
- Agnus** cum capite suillo. 36
- Agnus** biceps. 77
- Agnus** biceps cum quinque pedibus. 105
- Alandrus** fluvius. 470
- Alce** urbs Hispaniæ expugnatur a Romanis. 672
- Alexander** Acarnan a secretis Antipchi. 256
- Ale.

Index Rerum.

Alexameni Ætoli verba ad Nabin jactantiæ ple- na.	281
Alexamenus cum sociis Ætolis Nabin interficit.	282
Alexamenus thesauris scrutandis Nabidis oecupatur intempestive.	ibid.
Alexamenus cum sociis trucidatur a Lacedæmo- niis.	283
Alexander Athamanum rex moritur.	330
Alexander Megalopolitanus se regiæ stirpis cre- dit.	295
Altercatio tri. ple. & consulum.	127
Altercatio in concil. Carthag. de Aristone Tyrio.	231
Altercatio Julii legati Romani & Magnetum De- metriadis.	286
Amadochus Thracum dux a Phil. captus.	264
Ambitio de consulatu maxima.	245
Ambracia sededidit sponte Ætolis.	454
Ambraciæ situs.	ibid.
Ambracientes aure terræ admota sonitum fodien- tium captant.	459
Ambracientes deduntur Romanis.	462
Ambracensium munera ad Fulvium consulem.	463
Ambracia olim regia Pyrrhi.	ibid.
Amilcar Pœnus dux Gallorum, & Ligurum.	12
Amilcar dux in acie cæsus a Romanis.	27
Aminander Athamanum rex.	36
Aminander Phecam vi capit, Gomphos in dedi- tionem accipit.	82
Aminandro castella capta donantur.	140
Aminander Pellinæum occupat.	314
Aminander cum conjuge, & liberis regno exce- dit.	321
Aminander satagit pro pace ponenda inter Ro- man. & Ambracientes.	462
Amphisa oppugnatur a Rom.	373
Amphisii urbem relinquunt, & in arcem con- fugiunt.	374
Amphisæ obsidio solvitur.	375

Index Rerum:

Annales, cognomen familiæ.	666
Andronicus Macedo erumpit ab Epheso in Romanos præda onustos.	385
Andros, Paros, & Syros, insulæ ex Cycladibus.	21
Andrii deduntur Romanis, & Attalo.	57
Ancyra urbs.	462
Annibal ad Antiochum, & Antiochus ad Annibalem litteras dedisse refertur Romanis.	154
Annibal's animus implacabilis erga Roman.	ibid.
Annibal fit prætor Carthaginis.	154
Annibal legem promulgat, ut iudices in annum legantur.	155
Annibal advertit vectigalia publica surripia principibus.	155
Annibal se peti a Romanis suspicatur.	156
Annibal fugit ex Africa.	156
Annibal ad Cercinam iusulam.	156
Annibal fingit se legatum ad Tyrum.	156
Annibal mira arte decipit nautas, ne se fugientem agnoscant.	157
Annibal a Tyriis honorifice susceptus est.	158
Annibal Ephesi Antiochum convenit.	ibid.
Annibal's consilium ad Antiochum de bello Italiæ inferendo.	230
Annibal post allocutionem Romanorum legatorum suspectus Antiocho factus est.	252
Annibal Philip. socium belli accersendum omnino censet, & suadet Antiocho.	309
Annibal's sententia de summa belli gerendi in Rom. ab Antiocho.	311
Annibal's verba prudentissima ad Antiochum.	354
Annibal solus vera prædicere creditur ab Antiocho.	354
Annibal victus a Romanis pugna navali fugit.	398
Annibal, & cæteri rebelles deposcuntur ab Africano.	426
Annibal, & cæteri hostes, quos petunt Romani ab Antiocho.	500

Index Rerum.

Annibal septem exitus e domo sua fecerat.	800
Annibalis verba antequam venenum hauriat.	801
Annibalis exitus.	801
Animi mentis Romanæ iidem in adversis, & secundis.	425
Animi Achæorum satis perplexi.	89
Annonæ vilitas Romæ.	64
Antibura urbs.	470
Antigonus mitissimus, & iustissimus Macedoniæ rex.	94
Antigonus cum Cleomene Lacedæmonio dimicavit.	191
Antigoni monitum, ne quis cum tota simul gente sua periclitaretur.	677
Antigonus integerrimus & fidelissimus Phi. regi.	677
Antigonus, & Cotto nobiles Bastarnæ.	680
Antipatria capta. diæpta, & incensa a Rom.	35.
Antiochus exercitum deduxit a finibus Attali, auctoritate legatorum Romanorum motus.	103
Antiochus prudenter iræ temperat.	124
Antiochus ad Smirnam, & Lampſacum obsidendum mittit.	145
Antiochus Lyſimachiam a Thracibus dirutam reficit.	146
Antiochus partem Thraciæ populatur.	146
Antiochus Ephesum, & inde Liciam navigat.	148
Antiochus ad Pisidas oppugnandos ducit.	251
Antiochi consultatio de bello Romanis inferendo.	256
Antiochus maximus regum Asiæ.	256
Antiochus reconciliatur Annibali.	257
Antiochus Hellespontum trajecisse nuntiatur R.	263
Antiochus deponit consilium mittendi Annibalem in Africam.	290
Antiochus Minervæ sacrificat ad Ilium.	290
Antiochus pollicetur Aetolis, se eos facturum principes Græciæ.	292
Antiochus, & Aetoli tentata nequicquam Chal-	
cide	

Index Rerum:

ride confusi abeunt .	395
Antiochus Eleis petentibus auxilium mittit .	397
Antiochus Thebas veniens officiose suscipitur a principibus Bœotizæ .	398
Antiochus concilium indicit Demetriadem .	399
Antiochus legatos mittit ad Thessalos , & concilium indicit Pheras .	311
Antiochus odium Phil. incurrit ob acervata Macedonum offa .	312
Antiochus ad Larissam copias admovet .	314
Antiochi amores , & nuptiæ importunæ etiam impares .	316
Antiochus Delphis sacrificat Apollini .	316
Antiochus Medionem inducitur a Mneſſocho , & Clyto proditoribus .	318
Antiochus a pireo Chalcidem redit .	318
Antiochus Annibalem vatem vocat omnium , quæ everunt ,	322
Antiochus pæne ab omnibus destitutus ad Thermopylas se recipit .	323
Antiochus nuntius ad Aetolos Heracleæ præsidentes .	324
Antiochi acies instructa ad Thermopylas .	327
Antiochus fugit , & Chalcidem se recipit .	329
Antiochus Ephesum profugit .	331
Antiochus classem undecunque contrahit , ut Romanis occurrat .	354
Antiochus perterritus Romanis copiis nondum visis caduceatorem mittit ad Aemilium .	391
Antiochus Prusiam per legatos sollicitat in Ro.	400
Antiochus XLII. naves amisit in pugna ad Myonnesum .	407
Antiochus malo consilio Lyſimachiam deserit .	408
Antiochus spreto Africani consilio , bellum parat .	414
Antiochus copias in aciem educit .	417
Antiochus LIV. Elephantos Indicos in acie contra Romanos habuit .	418

Index Rerum.

Antiochus fugit ex acie.	423
Antiochia urbs super Mæandrum.	466
Annus insignis morte fAricani, Annibalis, & Philopœmenis.	599
Aous flumen Chaoniæ.	71
Apamea urbs Asiæ.	253
Apamea, & Lydia deduntur Romanis.	424
Apamea unde dicatur, & ubi sit.	466
Apelles ab ira Philip. in Italiam profugit.	618
Appius Clau. primus Carthag. bellum intulit.	1
Appii præfecti cædes in Gallia.	4
Apocleti sanctius concilium Ætolorum.	122
Apollodorus Atheniensis in exilium.	299
Apollinis Zerynthii templum.	504
Apollonia, & Dyrrhachium urbes.	35
Aplus flu. Macedoniæ.	35
Apuani Ligures ad rebellionem spectant.	609
Apuani Ligures dediti transmigrant a Romanis in Samnium.	609
Aquæ ingentes, & Tiberis inundatio.	244
Aqua publica prohibetur in privata ædificia deduci.	591
Aquileja colonia Latina.	651
Arbitrium pacis, & belli cum Philippo committitur Quintio a S. Rom.	115.
Arcæ lapideæ duæ inventæ Romæ.	646
Archidemus Aetolorum dux Thaumastis succurrit.	69
Areus, & Alcibiades legati Lacedæmoniorum capitis damnati.	528
Argentum Oscense.	172
Argi morte Pyrrhi nobilitati.	9
Argi, & Corinthus in Philip. dominium cadunt.	100
Argi duas arces habent.	187
Argivi nomen Nabidis tyranni abominantur.	116
Argivi conjurati, pars cæsi, pars in vincu.	

Index Rerum.

cula, pars ad Romanos transfugiunt.	189
Argivi præsidium Nabidis Archippo duce expel- lunt.	208
Argivorum lætitia in ludicro Nemeorum.	208
Argiraspidæ.	419
Ariarathes rex Cappadociæ accersitur ab Antiocho in Romanos.	408
Ariarathi CC. talenta argenti imperantura Coss. pro venia.	495
Aristhenus hortatur efficacissimis rationibus Achæ- os ad amicitiam Romanorum.	90
Aristheni admonitio optima ad Nabin.	199
Aristo Tyrius mittitur Carthaginem ab Anniba- le.	230
Aristo nuntius Annibalis prius cognoscitur ab ini- micis ejus, quam ab amicis.	231
Aristo tabellas Punica arte scriptas publicæ sedi ap- pendit, & fugit.	231
Armatura quadrigarum falcatarum.	420
Arma Gallogræcorum combusta a Cos. Rom.	482
Arma injuste adempta a prætore Cænomanis, red- duntur a Cos.	535
Arma regum Macedonum præferebantur in lustra- tione exercitus.	616
Arma hostilia tantum lata sunt in triumpho Q. Ful- vii Flacci ex Liguribus.	682
Aruspices ex sacrificiis victoriam Romanis ostendi ajunt.	301
Arx Heracleæ traditur Romanis ab Ætolis.	335
Asopus fluvius Ætolix.	333
Asiatici mitissimum genus hominum.	272
Asia omnium rerum copia abundat.	474
Asiaticus Scipio peculatus damnatur.	531
Asiaticus Scipio ludos votos perficit.	559
Asyla templa sancta.	300
Assidua conversatio magnos homines minus veren- dos facit.	246
Assentatio immodica vitatur ab Attalo rege.	20
Asta	

Index Rerum.

Astā oppidum Lusitaniæ captum a Romanis.	557
Astreum urbs.	529
Astus M. Bæbii Antiochum terret ab Larissa.	318
Astutia Didæ secreta Demetrii elicit.	639
Attalus rex Asiæ officiosissime ab Atheniensibus suscipitur.	20
Attalus per literas hortatur Athenienses in Philippum.	20
Attali munificentia erga Sicyonios.	118
Attalus rex moritur Pergami.	125
Attali laudes magnificæ.	ibid.
Attalus semel victis Gallis regnum adeptus est.	ibid.
Attalus frater Eumenis adest consulibus impigre in omnibus.	466
Attali fratris Eumenis laudes non modicæ.	472
Athamanes fugiunt a Philippo.	54
Athamanes quàmplura oppida Thessaliæ capiunt.	82
Athamania tota Philippo concedit.	321
Athenagoras fugatur a Romanis.	35
Athenagoras dux, unus ex purpuratis Philip.	45.
Athenagoras postremum agmen Dardanorum vexat.	55
Athenæum castellum Athamaniæ solum pro Phil. tenetur.	451
Athenæus frater Eumenis, & Attali præsto est Romanis in omnibus.	466
Athenienses orant pro Aetolis.	375
Atheniensium legatio ad Romanos.	6
Athenienses coronam auream Rhodjiis donant.	20
Atheniensium legati opem orant a Romanis in Philippum.	18
Athenienses statuas omnes Philip. & Macedonum regum delent.	56
Athenienses sola lingua bellum gerunt in Philip.	47
Attica terra valde ornata erat templis, & signis marmoreis.	34

Index Rerum.

Attilius consul paludatus urbe egreditur.	305
Attilius Lamiam oppugnat, & expugnat.	372
Attilio Glabrioni dies dicta a tri. ple.	446
Attilius consul sacrificat in Oeta monte Herculi.	341
Athletarum certamen primum Romæ.	552
Atrium libertatis, & villa publica reficiuntur.	213
Aulis urbs Bœotiz.	299
Aurelius Cos. majore præda quam gloria bellum gerit in Gallos.	61
Aurelius Cos. quæritur, quod absente se Furius triumphaverit.	64
Aureus nummus unus pro decem argenteis.	465
Aurum & argentum Abydi capitur a Philip. hominum nullus.	24
Aurum & argentum in ærarium latum a L. Lentulo ex Hispania.	26
Aurum, quo olim redimenda fuerat urbs a Gallis, collatum fuerat a Matronis.	165
Auctoritas Catonis tribunos deterret.	524
Auctores necis Philopemenis, & ossa ejus Achæis tradita fuerunt.	599
Axilon locus penitus sine lignis.	475
Axius amnis.	604

B

B Acchantes multi comprehensi, & multi se ipsos occiderunt.	553
Bachium insula.	197
Ballista, & suisimontius, montes Ligurum.	534
Barbari naturaliter hostes his qui non sunt barbari.	
Barbostenes mons.	268
Barcilla prætor fit Bœotiorum.	132
Bargillæ urbs.	121
Bargilla, & Jasos urbes Cariæ.	396
Basilica Portia.	674
Bastarnæ accersuntur a Philip. in societatem contra Romanos.	629

Inde xRerum.

Bastarnæ opprimuntur a tempestate.	682
Bastarnarum copię ingentes adductæ a Philip. in Dardaniam.	681
Bato Longari filius.	36
Bebius tr. pl. laceratur probris a patribus.	7
Bebius Phacium, Phestum, Atracem, Chyre. tias, & Eritrium vi capit.	319
Bebius ad Pellinæum oppugnandum.	ibid.
Belli apparatus in Antiochum a Romanis.	264
Bellum a Romanis, aut ipsis hostibus coram in- dicebatur, aut in finibus eorum.	19
Bellum ipsum alet, Catonis verbum.	171
Beneficia Romanorum erga Campanos.	41
Beneficium Antigoni in Megalopolitanos.	96
Beneficium Phil. erga Dimæos.	ibid.
Benignitas Catonis erga deditos Hispanos.	178
Bergistani bis victi a Catone veneunt.	179
Bevus flu. Macedoniæ.	43
Bæbe Palus.	52
Bœotiiis pax datur a Romanis multa prius in- dicta.	135
Bœotii verbis tantum a consule castigantur.	329
Boji moræ impatientes solvunt exercitum.	142
Boji nequicquam insidiantur Romanis.	238
Boji dedunt se Rom.	186
Boji amissis castris deduntur Rom.	351
Bojorum agri, & villæ vastantur a Rom. 106.	261
Bojorum optimates transfugiunt ad Romanos.	ibid.
Bona L. Scipionis vendita non sufficiunt ad sum- mam, cujus damnatus est.	532
Bononia colonia Latina.	445
Bos locutus, Roma cave tibi.	260
Loves duo qui per scalas ascenderunt in tegulas ædi- ficii, comburuntur jussu aruspicum.	349
Brenno, Leonorius, & Lutarius Reguli Gallor.	470
Brixia caput Cænomanorum.	107
Bruana urbs Macedoniæ.	50
Budar Hispanorum dux captus a Rom.	152

C

C Acumen Aemi nebula contactum.	638
Caduceator subdole missus a Phi. ad Cos.	49
Caduceator Phi. colloquium petit a Cos.	109
Caduceator Antiochi ad L. Scipionem.	425
Cædes Romanorum a Macedonibus.	48
Cædes Gallorum Insubrium ingens a Romanis.	107
Cædes maxima Gallorum Insubrium, & Com- ménsum a Romanis.	142
Cædes bojorum immanis a Rom.	144
Cædes Hispanorum a Romanis ad Turbam op- pidum.	152
Cædes Hispanorum a Romanis ad Illiturgim.	77. 172.
Cædes Gallorum apud Mediolanum a Romanis.	214
Cædes Gallorum Bojorum, & captio ingens Mu- tinæ a Rom.	239
Cædes militum Nabidis a Rom. & Achæis.	192
Cædes Ligurum a Romanis in agro Pisano.	260
Cædes Laconum a Philopœmene.	273
Cædes Gallor. Bojorum, & præda maxima a Romanis duce Nasica.	351
Cædes ingens in castris Seleuci, a Diophane Achæo.	394
Cædes Macedonum ab Athamanibus, & Aeto- lis.	451
Cædes merita Gal. Tectosagorum a Romanis.	485
Cædes altera, & fuga Gallorum Tectosagorum a Rom.	487
Cædes sex millium Hispanorum a Romanis.	557
Cædes Celtiberorum a Rom.	558
Cædes Hispanorum maxima a Romanis.	571
Cædes & captio ingens Ligurum a Romanis.	644
Cædes alia, & captio magna Celtiberorum a Roma- nis iterum ad Contrebian.	649
Cædes Corforum a Rom.	650

Index Rerum:

Cædes Celtiberorum, & captio maxima a Romanis.	661
Cædes altera Celtiberorum, & captio ad Alcem urbem a Romanis.	672
Cædes alia pene incredibilis Celtiberorū a Ro.	673
Cædes Vaccæorum triginta, & quinque millium a Rom.	ib.
Cædes Ligurum.	676
Cænomanorum fides fortunam secutura.	107
Cera exacta a Corsis pro triuto ab Rom.	652
Cæsorum, & captorum de exercitu Antiochi numerus.	423
Caicus flu. Asiæ minoris.	391
Calagurris oppidum Celtiberiæ.	557
Calycadrum, & Sarpedo promontoria, limites navigationis Antiochi.	499
Caligenes medicus Perseum admonet de morte Philip.	680
Callidromos jugum montis altissimum.	323
Calphurnius equites suos phaleris, Quintius suos catellis, & fibulis donat.	573
Campani plures seipso interemerunt, quam a Romanis occisi sint.	41
Capillus æde Herculis enatus.	67
Capita Bacchantium.	553
Capra sex hædos uno foetu edidit.	260
Captivi Itali a Gortyniis Cretensibus redduntur Cos. Roman.	449
Captivi Romani, vel Itali ad Cos. reducuntur ab Hispanis.	178
Carallites palus.	469
Carcer Chalcidensis effractus.	29
Caristus deditur Rom.	186
Carithenes hospes a Philip. occisus inter epulas.	93
Carmen execrabile sacerdotum Abydi.	23
Carmen solenne ante alloquium Consulis ad Pop. Rom.	549
Carnon, & Cypæra, & Metropolis Thessaliæ	ur-

Index Rerum:

urbes deduntur Antiocho.	314
Carthaginienſes Ariſtonem in concilia interro- gant.	231
Carthaginienſium oblationes magnæ ad Romæ nos contra Antiochum.	306
Caffandrea urbs.	58
Caffander proditor Maronæ ab ipſo Philippo venenatus creditur.	577
Caſtra Philip. ubi poſita.	71
Caſtra Philip. direpta a Rom.	81
Caſtra Pyrrhi, locus eſt in Triphilia:	81
Caſtra Hiſpanorum oppugnantur a Catone:	177
Caſtra Nabidis incenſa.	268
Caſtra Nabidis capiuntur a Cetratis Philoſo- phicis.	272
Caſtra Antiochi capta, & direpta a Romanis.	423
Caſtra Gallorum oppugnantur a Romanis.	481
Caſtra Celtiberorum a Rom. capiuntur, & in- cenduntur.	750
Cataphracti Loricati.	529
C. Atinius moritur ex vulnere.	557
Cato ſanctus, & innocens ſœneratores ex Sar- dinia expulit.	103
Catonis virtutes, & dotes mirabiles animi & corporis.	586
Cato Hiſpaniam fortitus eſt.	151
Cato orator gravis, & interdum trux, tamen ingenio mitis.	165
Cato redemptores tritici Romam remittit ex Hiſpania.	171
Cato agros Hiſpanorum vaſtat.	174
Cato filium Biſiſtagis Reguli comiter habet. ib.	
Cato nocte auſpicio operam dat.	475
Cato in acie milites averſos manum prehen- dit, & in hoſtes reducit.	176
Cato ſparo percutit milites extra ordinem pro- currentes.	177
Cato omnibus Hiſpaniſcis Iberum arms adimit.	179

Index Rerum :

Catonis verba ad senatores Hispanorum .	179.
Catonis laudes immensæ .	130
Cato nihil præcipui præter honorem, & imperium habebat .	ibid.
Cato ad Lacetanos oppugnandos ducit .	182
Catonis justitia de prædonibus supplicio sumpto Vergestanos cæteros vendit .	183
Cato vectigalia imposuit Hispanis ferrariis , & Argentariis .	ibid.
Cato Aetolos a Callidromo dejecit cum magnâ cæde .	328
Catonis velocitas L. Scipionem prævenit .	331
Cato testis in Acilium .	440
Cato princeps inimicorum Africani .	523
Cato semper pressit nobiles , & nobiles Catonem .	587
Cato & Val. Cen. septem a Senatu moverunt .	589
Cato Censor L. Scipioni equum ademit .	591
Caularis annis .	469
Causæ belli Macedonici .	2
Causæ belli Philip. & Atheniensium .	19
Causæ quibus Aetoli cum Romanis ad tempus perseveraverunt .	52
Causa negati triumphi Helyio .	172
Causæ irarum , quas Bœotia prætendebat justas in Romanos .	308
Celelates , & Cerdiciates populi Ligurum deduntur Romanis .	106
Celæne urbs caput Phrygiæ fuit .	466
Celetri oppidi situs in Macedonia .	51
Celetrum deditur Romanis .	ibid.
Celoces & lembi piratici oram Chiorum populi latifugiunt .	403
Celtiberi omnes sarcinas suas Seguntiaë reliquerant .	182
Celtiberorum maxima pars cladibus attrita deditur Romanis .	650
Celtiberia provincia rebellatrix ,	654
Cel-	

Index Rerum.

Celtiberorum agri vastantur a Rom.	659
Celtiberi ex insidiis aggrediuntur Romanos.	ibid.
Celtiberi fracti ab equitatu Romano fugiunt.	661
Cenchreæ Corinthiorum Emporium.	86
Censa civium Romanorum capita.	244. 496
Censorum maxima concordia.	72
Censor ipse eligitur in principem Senatus.	674
Censuræ competitors.	586
Censura & oratio acerbissima Catonis in L. Quintium.	589
Censura Catonis, & Valerii in ornatum muliebrem, & mancipia.	591
Censores pacem faciunt hortatu cuncti Senatus.	670
Centum XX. asses divisi militibus a L. Lentulo.	26
Centum & L. tantum Romani ceciderunt ad pugnam Thermopylarum.	329
Centum equites Achæi contra sexcentum Asiaticos & mille pedites contra quatuor M.	392
Centuriones tres & XX. Romani, & præfecti IV. sociorum cæsi a Bojis.	241
Centurionis Romani libido, & avaritia.	483
Cephalenia deditur Rom.	487
Cercinum captum & incensum ab Ætolis,	52
Cereris Eleusinae templum.	39
Certamen maximum inter pontificem maximum, & flaminem prætorem.	432
Certamen officiosum indulgentiæ Sen. Rom. & modestiæ Eumenis regis.	425
Certamina singularia Roman., & Gallorum.	479
Certima urbs Hispaniæ deditur Romanis.	670
Cetrati, aut Peltastæ.	46
Chalcioecum templum æreum Minervæ in Sparta.	283.
Chalcis deditur Antiocho.	300
Chelidonium promontorium.	148
Cheropus princeps Epiri.	79
Chersonesus Thraciæ.	22
Chersonesus tota metu deditur Antiocho.	146

Index Rerum.

Chersonesus, & Lyſimachia a Gallis capta.	470
Chium inſula horreum Rom.	403
Cibyra, Muleus, & alimnæ urbes Moagetis, tyranni.	468
Cicliades Achæorum dux loco Philopœmenis.	32
Cicliades expulſus ab Achæis.	89
Cineas olim legatus Pyrrhi nequicquam animos Romanorum donis tentavit.	162
Cinoſarges quid.	31
Cinocephalæ locus.	120
Cyphara Dolopiæ Caſtellum.	82
Cypſela, Dorifcon, & Nymphæum occupantur a Philip.	21
Cylarabis, Gymnaſium Argis.	188
Ciretiæ capiuntur ab Ætolis.	52
Cyſon portus Erythræorum.	356
Civitas Romana jubet Conſulem vovere ante bellum.	12
Civitas Rom. fœnoribus laborat.	241
Clasſis Attali & Romana, & Rhodia Eubœam aggrediuntur.	85
Clasſis Antiochi tempeſtate quaſſata ad Seleuciam reficitur.	149
Clasſis Romana ad Gytheum.	283
Clasſis Rom. in Græciam decreta.	304
Clasſis Antiochi capta, & diſjecta a Romanis.	329
Clasſis Rom. luſtrata ad Lacinium.	355
Clasſis Rom. felix curſus ex Sicilia in Græciam.	355
Clasſis Antiochi ad Phocæam.	356
Clasſis nova a Rhodiis inſtruitur.	383
Clasſis Romana tempeſtate quaſſata.	384
Clasſis Rom. LXXX. navium.	466
Clasſis Antiochi XC. navium.	466
Clasſidium & Litubium oppida Ligurum ſe dedunt Rom.	106
Clasſidium incenſum.	108
Claudii nimius erga fratrem affectus reprehenditur a S. Rom.	574

Index Rerum:

Claudius dux Bastarnarum.	187
Cleomenon legatus Phil. in concilio Achæorum.	92
Cleomenes primus tyrannus Lacedæmonis.	290
Clypea X. argentea,	221
Clypeum unum aureum totum.	ibid.
Clypea XII. inaurata.	246
Clypea XII. ærata.	494
Clytus Prætor Acarnanum.	317
Cobulatus amnis.	469
Codrio oppidum Macedoniæ deditur Rom.	36
Gœla sinus Euboicus.	60
Cœlesyria adempta est Ptolemæo ab Antiocho.	123
Cœlum ardere visum.	16. 76
Cogitatus prudentissimi T. Quintii circa obsidionem Spartæ.	201
Collata ab amicis, & cognatis L. Scipio non accipit.	532
Collegium fecialium ex Sen. C. consulitur a Consule de bello Antiocho, & Ætolis indi- cendo.	305
Colloquium Quinti Fabii, & Phil.	78
Colloquium Quintii Fulvii, & Philipp. ad Ni- cæam.	109
Colloquium Quintii, & Nabidis.	117
Colloquium Africani, & Annibalis.	235
Coloniæ Romanæ duæ.	106
Colonia Romana Vibonem deducta.	287
Coloniæ Latinæ duæ.	121
Coloni maritimi coacti in classem a Prætore tribunos pleb. appellant, sed incassum.	304
Coloniæ duæ Potentia, & Pisaurum.	592
Colonia Latina in agrum Pisanum.	66
Colophon oppugnatur ab Antiocho.	402
Colophon obsidio omittitur ab Antiocho.	408
Compedes decem pondo captivis Carthag.	102
Compedes Græciæ, Demetriæ, Chalcis, & Co- rinthus.	115
Competitores censuræ.	446

Index Rerum:

Competitores consulatus.	574
Comum oppidum a Rom. capitur.	143
Concilium Achæorū de bello gerendo in Nabin.	32
Consilium Græcorum Sicyoni indictum.	265
Consilium Navalium præfectorum, qui cum Rom. erant in Antiochum.	386
Conditiones pacis oblatae Phil. a Quintio.	110
Conditionum trium optio datur Celtiberis a Ca- tone.	181
Conditiones pacis Nabidi datae a Quintio.	201
Conditiones pacis oblatae Antiocho a Scipioni- bus.	413
Conditiones pacis Aetolis datae a Fulvio Cos.	461
Confusa satis Historia de exitu Africani.	526
Congressus legatorum Rom. & Antiochi ad Lyfi- machiam.	146
Congressus Quintii, & Nabidis.	195
Conjuratio servorum in Setia detegitur, & oppri- mitur.	101
Conjuratio servorum in Etruria opprimitur.	142
Consilium Alexandri Acarnanis de bello Romanis inferendo ab Antiocho.	256
Consilium fidele Africani ad Antiochum.	414
Consilia Philippi morte præventa vanescunt.	680
Consul trabeatus ad Phil. pergit cum exercitu.	72
Consulibus ambobus Italia decernitur.	104
Consul & exercitus Rom. liberatur per operam Nu- midarum e saltu a Liguribus obsessio.	248
Consules permittunt Senatui arbitrium decernendi provincias.	367
Consulibus anni præteriti prorogatur impe- rium.	494
Consulibus ambobus quaestio de clandestinis conju- rationibus committitur.	548
Consulibus ambobus Ligures provincia dantur.	654
Contentio inter Phaneam & Thoantem.	292
Contentiones magnæ tribunorum pleb. de comitiis consularibus.	574

Index Rerum.

Contentio S. Rom. & trib. pleb. de reportando exercitu ex Hispania.	583
Contentio inter Pontificem maximum, & duumvirum navalem.	664
Contentio inter Bastarnas.	682
Contrebia deditur Romanis.	650
Conventus omnium civitatum Græcarum Corinthi indicitur a Quintio.	184
Conviva & comestator quid differant, animadvertere est.	620
Copiarum Romanarum distributio.	10
Copiæ Phil. quibus Romanis occurrit.	43
Copiæ Nabidis.	190
Copiæ Romanæ ad Oricum conveniunt.	219
Copiæ Ro. ab Orico Brundisium transportatæ.	220
Copiæ Rom. & sociorum ad Sparram.	205
Copiæ modicæ Antiochi.	323
Copiæ Aetolorum cum Antiocho.	ibid.
Copiæ L. Scipioni decretæ in Græciam transvehendæ.	368
Copiarum Antiochi numerus.	415
Copiæ Romanæ Asia excedunt præda onustæ.	502
Copis palus cadaveribus Romanis plena invenitur.	135
Coquus in æstimatione esse cœpit Romæ.	510
Corax mons altissimus Aetoliæ.	341
Corbio oppidum Hispaniæ expugatum a Romanis.	589
Corcyræ Classis Romana hybernat.	24
Corycus portus super Cysontem.	357
Corycum Tejorum promontorium.	38
Corinthus Achæis redditur a Romanis.	140
Cormasa urbs Asiæ.	469
Cornelius Lentulus, & Tercinius ingredientiæ urbem sine triumpho multum pecuniæ inferunt ærario.	132
Cornelius Merula Bojorum agros populatur.	137
Cornelius & Bæbius primi sine bello trium.	Coro.

Index Rerum.

phant.	359
Corolanus Regulus Bojorum Romanos aggreditur improvisos.	142
Coronea a Romanis obsidetur.	135
Corona aurea ab Attali legatis in Capitolio ponitur.	103
Coronati Romani supplicant.	657
Corrhagium, Gerhunium, & Oressum, castella Macedoniæ capta a Rom.	31
Corribilo Hispanorum regulus vivus capitur a Romanis.	262
Corfi & Sardi deficiunt a Romanis.	652
Cotton, Corylenus, Aphrodisias, & Priene captae ab Antiocho.	395
Crudelitas, & avaritia Nabidis in Argivos.	116
Culca & Luscinio Reguli Hispaniæ, rebelles Rom.	126
Cumanis permittitur ut latine loquantur in publico.	665
Cuneo tantum valent in acie Celtiberi.	662
Curæ anxiae Philippi.	70
Curæ Æmilii diversæ.	402
Cura anceps Catonis.	174
Cursus facillimus Catonis a Creusa Bræotigæ Romanam usque,	361
Custodia vigilantissima Emporiarum.	172
D	
D acæ equites sagittarii.	419
Daulis & sex alia castella Phocidis a manis capta.	88
Damnatio Arei, & Alcibiadis sublata est.	582
Dardani conferti & pugnant, & cadunt.	55
Darsa urbs. Asiæ deserta incolarum metu.	469
Dasaretii populi Macedoniæ infestantur a Rom.	43
Decemviri ad dividendos agros militibus Africanis.	5
Decem legati a S. R. deputantur ad disponendas Asiæ res.	445
Decemviri libros Sibyllinos adveniunt ob prodigia.	De

Index Rerum:

Decimæ frumenti ex Sicilia, & Sardinia exactæ a Romanis.	304
Decretum Sen. Rom. de re divina a consulibus agenda.	6
Decretum Atheniensium terribile in Philippum.	56
Decretum S. Rom. de sacrilegiis Proserpinæ Locrensis.	66
Decretum S. R. de petitione, & creatione magistratum.	74
Decreta Quintii, & legatorum decem de compositione totius Græciæ.	138
Decretum Sen. Rom. de provinciis, & copiis consulum, ac prætorum.	287
Decretum Aetolorum quo Antiochum accersunt.	291
Decretum Sen. R. ne imperatores sui acciperent extra Italiam supra quinque M. sociorum.	302
Decretum S. R. vacationem rei navalis his non esse colonis maritimis.	304
Decretum Bœotiorum in Romanos.	308
Decretum S. R. ut sex M. familiarum Romanarum coloniis Placentiæ, & Cremonæ adscribantur.	428
Decretum S. R. ut Campani Romæ centesantur.	488
Decretum Achæorum in Lacedæmonios.	493
Decretum Sempronii Gracchi, ne L. Scipio in carcerem mittatur.	532
Decretum S. R. de Bacchanalibus abolendis.	549
Decreta Pontificum, S. consulta, & Aruspicum responsa omnes ritus externos prohibebant Romæ.	591
Decretum, & sententia legatorum Romanorum in Philip.	565
Decretum Sen. Roman. de Lacedæmoniis, & Achæis.	596
Decursio exercitus Macedonici post sacrum.	616
Delium Bœotiæ urbs.	97
Delphi umbilicus orbis terrarum.	514
Demetrius Phil. pater fuit.	36
Demetrius Philip. filius Romæ obses.	136

Deme-

Disciplina Lycurgi octingentos annos duravit .	493
Disciplina militaris satis neglecta a Cn. Manlio.	533
Discordia & seditio omnia opportuna faciunt infidiantibus.	173
Dissentio inter Ætolos.	460
Dolium pluma-levi plenum cum scintilla ad expellendos e cuniculo hostes.	453
Dolopes ad Ætolos deficiunt.	433
Dona ampla a S. R. missa Massanissæ.	14
Dona militibus data ex præda a M. Fulvio.	539
Dona militibus data a Cn. Manlio.	540
Donativum & stipendium datur militibus ab Asiatico.	448
Donativum militibus Q. Ful. Flacci.	288
Dorulacus dux Gallorum.	214
Dux res quæ amicitiam violant.	118
Duo juvenes Acarnanes interfecti ab Atheniensibus.	19
Duo millia Macedonum cæsa.	80
Duo Lupi obvios laniant.	105
Duo exercitus Romani fusi.	570
Duo magistratus ab uno neque capi neque geri possunt.	584
Duodecim M. Latinorum Romæ inventa, coguntur domum redire.	535
Duodennibus majores coronati, & palmam tenentes supplicant.	657
Duronæ votum abominabile pro filio.	543
Duumviri navales Romæ.	633

B

E Butia detegit scelus Vitrici in nepotem suum	
Ebutium.	545
Eburra oppidum Hispaniæ.	649
Eclipsis lunaris, & causa ejus.	371
Edictum consulum cum auctoritate Senatus.	224
Edictum Coss. ut ab urbe non abeant senatores, dum apparatus bellum contra Antiochum.	304
Edictum Coss. ut Brundys. milites conveniant.	308
Edi.	

Index Rerum.

Edictum per totam Italiam de Bacchanalibus.	548
554	
Edictum Coss. ut milites Pisas conveniant.	642
Elatia portas Romanis occludit.	88
Elatia capitura T. Quintio.	99
Elea urbs Eumenis.	393
Elephantî XVI. pro Romanis contra Antiochum.	418
Elephantorum ornatus; turres, & propugnatores.	419
Elephantî in suos conversi.	423
Elephantî erepti Antiocho ex fœdere, Eumeni donantur a Ro.	500
Eleunus & Alopeconesus, Callipolis, & Madytosa Phil. capiuntur.	22
Eleutes, Dardani, & Rhœtei dedunt sese Romanis.	378
Elis & Messene urbes Peloponnesi cum Ætolis in Romanos conspirarunt.	342
Emathia olim Pœonia.	611
Emporiarum situs, & coloni trini generis.	171
Emporitani & Massilienses a Phœœa oriundi, Romanis amici.	170
Emporitani benigne accipiunt consulem, & exercitum Romanum.	172
Emporitani & alii quamplures Hispani deduntur Ro.	178
Enesidemus præf. cohortis Achæor. in Argis.	100
Ephesus urbs Asiæ.	380
Epicratis Rhodii sententia de bello navali.	387
Epirotæ animi erant ambigui inter Romanos : & Antiochum.	307
Epirotæ jubentur a consule Romam legatos mittere.	347
Episognatus Gallorum regulus Romanorum, & Eumenis amicus.	474
Epulum ludorum causa.	150
Equites Tarentini, qui binos in prælio trahunt	

Index Rerum.

hunt equos.	270
Equus cum quinque pedibus.	16, 67
Eretria expugnatur a Rom.	86
Ergavica urbs Celtiberiæ deditur Romanis.	273
Erigonius flu. Pœoniæ.	50
Erythræa Asiæ.	382
Eriza Gallatiæ urbs vi cāpitur a Romanis.	467
Eruptio Atheniensium in Phil.	34
Eruptio strenuissima in Ligures.	644
Etesiarum, idest ventorum annuorum, tempus.	397
Eubœa tota deditur Antiocho.	300
Eubœa tota deditur Ro.	331
Eudemus præfectus classis Rhodiæ.	383
Eudemus in Annibalem.	397
Eudemi strenuitas in pugna navali.	406
Eumenes Attali fi. rex Asiæ minoris.	136
Eumenes enixe cupit bellum Antiocho inferri ab Ro.	251
Eumenes classi Romanæ conjungitur.	355
Eumenes cum Romanis ab agro Tyatiræ ingentem prædam aufert.	377
Eumenes præfecto Romanæ classis tutelæ, & officii gratia obviat.	383
Eumenes redarguit sententiam Livii de suppressendis onerariis ante portum Ephesi.	386
Eumenis sententia de pace non danda Antiocho.	392
Eumenes sollicitus ad obsequia Romanorum.	411
Eumenes Romam proficiscitur.	426
Eumenis verba gratissima in S. Ro.	434
Eumenis beneficia erga P. R.	436
Eumeni donatur a Ro. quicquid fuit Antiochi citra Taurum, præter Lyciam, & Cariam.	442
Eumenis & Attali fraternus amor cuilibet regum eos æquavit.	618
Eunomo prætori Thessalorum Quintius imperat, ut juventutem armet.	285
Eupolemus Aetolus cum subsidio Ambraciam ingreditur.	457

Index Rerum.

Eurilochi Magnetarchis verba inconsiderata .	275
Eurilochus fugit ad Aetolos .	276
Eurilochus se ipsum interimit .	345
Eurimedon amnis Pamphilæ .	397
Eurota fluvius .	191
Echedemus impetrat inducias pro Aetolis .	375
Examen vesparum loco prodigii .	244
Excusatio optima Quintii cur pacem Nabidi dederit .	218
Excusatio Phil. mendax de cæde Marotinarum .	277
Excusationes Phil. de objectis apud S. Ro.	595
Execrationes diræ in Philip. brevi exauditæ .	614
Exempla bona Romanorum fratrum proponuntur filiis a Phil.	618
Exercitus Ro. opulentus ex præda Lusitanorum .	235
Exercitus Antiochi a Rom. fusus fugit .	328
Exercitus Ro. ad Hellespontum .	376
Exercitus Phil. Philoppolin capit .	607
Exercitus Ro. in Ligures Ingaunos .	641
Exercitus novus decretus a Ro. in Hispanos .	654
Exitus miserabilis trium clarissimorum ducum .	602
Exules Itali produnt Leucadem Ro.	120
Extra læta protensionem finium portendunt .	6

F

F Aces duæ ad accendendam pl. in optimates .

116

Faces in aquam demissæ, & integra flamma elatæ .	547
Facinus sævum, & atrox L. Quintii .	590
Familie singulæ separatim supplicant .	287
Fanum Apollinis & oraculum .	466
Felsina & omnes pene Boji Rom. deduntur .	144
Feriæ Latinæ ex decreto pontificum .	66
Feriæ ob terræmotum indictæ .	223, 287
Feritas immanium Gallorum .	497
Ferocitas insita Philippo .	19
Fides Rhodiorum erga Ro. firmissima .	124
Filia Antiochi Ptolemæo nupta .	250

Fines

Index Rerum.

Fines orbis terrarum pro præmio victoriæ.	327
Flamen dialis in Leges jurare non poterat.	66
Flamen dicto audiens sit Pontifici.	433
Flaminii Cos. verba in S. Ro. pro M. Fulvio contra collegam.	508
Fœcialium sententia de bello indicendo.	305
Fœderum tria genera.	266
Fœdus Ro. cum Ingaunis Liguribus.	4
Fœdus Phil. & Antiochi regis Syriæ.	19
Fœdus ictum cum Antipatro pro Antiocho in Capitolio.	442
Fœmina cum par esse cœpit, superior efficitur.	161
Fœmina indomitum animal dicitur a Catone.	ibid.
Fœmina fons mali Bacchanalium.	552
Formiani & Mundani in Tribu Æmilia censi.	496
Formula voti nuncupandi.	302
Fornices duo ex manubiis.	132
Fortes fortuna adjuvat.	204
Fortitudinis & constantiæ exemplum in Enesidem.	100
Frēni detracti equis ab Ro. ut velocius in hostes petrumperent.	661
Frumentum ex Africa convectum a P. Scip. P. R. dividitur.	5
Frumentum Antiocho ereptum dividitur sociis ab Romanis.	330
Fuga effusa Macedonum.	80
Fulvius oppugnationi Ambraciæ accingitur.	455
Fulvius cuniculum in Ambraciam effodit.	459
Fulvius liberat legatos Ætolorum exceptos insidiis Acarnanum.	463
Fulvius Flaccus vitrico consuli succēctus.	657
Ful. Flaccus visa fuga Celtiberorum, Ædem vet fortunæ equestri.	661
Fundæ species optima.	487
Funditores meliores Balearibus.	ibid.
Furiæ genti quodam fato data bella Gallica.	61

Index Rerum

G

G alli Cremonam aggrediuntur.	13
Galli præcípites ruunt in prælium.	26
Galli aggrediuntur castra Romana.	215
Galli perrumpunt in castra Romana.	ibid.
Galli fanatici.	378
Galli jussu Antiochi agrum Pergamenum vastant.	391
Galli oram Propontidis vectigalem habuerunt.	470
Galli in Asiam transeunt.	471
Galli sacerdotes vaticinantur victoriam Rom.	476
Galli numquam nisi in pugna nudantur.	479
Galli effusa fuga in castra se recipiunt.	480
Galli Tectosagi pacem orant a Rom.	485
Galli belluæ non homines censentur.	514
Galli olim Delphos spoliaverunt.	ibid.
Galli transalpini in Venetiam transgressi.	559
Galli ædificare prohibentur in agro Aquilejensi.	593
Galli transalpes redire jubentur a S. R.	606
Galli transalpini petentes agrum in Italia colendum ex Italia pelluntur.	676
Galli olim populati Delphos a tempestate oppressi sunt.	681
Gallis oppidum novum, & arma adempta a Rom.	606
Gallorum quinque & triginta M. cæsa, & capta a Rom.	27
Gallorum octo M. cæsa a Rom, apud Litanam silvam.	185
Gallorum corpora laboris, & æstus minime patientia.	216
Gallorum XI. M. cæsa a Rom.	ibid.
Gallogræci ab Antiocho accersuntur in auxilium.	377
Gallorum X. M. omnem Asiam cis Taurum subjugaverant.	471
Gallorum tria genera in Asia.	ibid.
Gallorum qualitas, arma, & mores in bello.	472
Gallorum primos impetus si feras, subito deficiunt.	473

Index Rerum

Gallorum equites fusi & fugati a Ro.	474
Gallorum reguli tres, duces belli.	476
Gallorum scuta plana, & longa, & parum lata.	479
Gallorum rabies ad aculeos sagittarum.	ibid.
Gallogræcorum strages miserabilis a Rom.	481
Gallorum gens avidissima rapiendi.	485
Gallorum odium infestissimum in Romanos.	514
Gallogræci humanas hostias mactabant.	ibid.
Gallorum seniores lenitatem Romanorum benigne redarguunt.	606
Gallus ad nutum scorti occisus a L. Quintio,	590
Gaurleos portus.	37
Agema ala equitum.	419
Generosius quicquid in sua sede gignitur, insitum alienæ terræ in id, quo alitur, natura vertente se degenerat,	473
Gentius rex Illyriorum latrocinia exercere dicitur.	663
Geræstus portus Eubœæ:	58
Gymnasium in Academia Athenis.	31
Gytheum urbs opulentissima, & munitissima.	193
Gytheum expugnatur a Nabide.	263
Gladii quatuor cubitorum.	419
Gonni oppidi Emathizæ situs.	319
Gomphi urbs Emathizæ.	53
Græci omnes nationes præter suam barbaras vocant.	39
Græci & Illyrici hastis, & sagittis pugnare soliti.	45
Græcorum gaudium ex promulgatione libertatis, & pacis.	139
Græciæ principes concedunt Quintio, ut pacem det Nabidi.	201, 254
Græci timentes direptionem a Romanis ante portas urbium stant cum velamentis.	329
Græciæ descriptio pulcherrima, tamen differt a Ptolemæo.	323
Gratitudo Argivorum erga Timocratem, quia cle-	

Index Rerum

clementer eis præfuerat .	208
Gratiæ actæ T. Sempronio Graccho ab universo Senatu .	522
H	
H Alicarnassus Asiæ urbs .	378
Halys fluvius tranatur a Gallis .	484
Hættæ per se motæ .	634
Hephelidæ promontorium Ciliciæ .	124
Helvii agmen castra Gallorum invito duce diripit .	481
Hepteres & hexeres Antiochi .	397
Heptervis Antiochi demersa a minori Rhodia .	198
Heraclea oppugnatur a Rom. a quatuor partibus .	333
Heraclea capitur a Rom.	335
Heraclea, Tetraphylia, & Theudoria, urbes Athamanicæ .	451
Heracrides dux classis Phil.	21
Heracrides invidus in vincula a Phil.	70
Heracrides Byzantius legatus Antiochi ad Africanum .	411
Herculis signum, & sejuges aurati in Capitolio a Consule .	494
Hermejus est ubi transitus est brevior ex Bœotia in Eubœam .	299
Hermerodromos Athenienses excitat ,	30
Herodotus Demetrii amantissimus carceri mancipatur .	639
Herodotus in tormentis moritur .	639
Hybristas Lacedæmonius pirata in freto Cephæleniæ .	385
Hyecenica urbs, ubi Quintius, & Nabis ad colloquium conveniunt .	117
Hiems asperissima, & longa .	667
Hilermus rex Vaccæorum vivus capitur a Rom.	242
Hipocresis Moagetis tyranni .	468
Hippolochus Larissæus cum D. lociis captus, ab Antiocho illæsus dimittitur .	314
Hip.	

Index Rerum.

Hippon & Toletum urbes Hispaniæ .	570
Hippata & Heraclea præsidio Ætolorum firmata.	323
Hispani fusi fugiunt.	177
Hispanorum XL. M. cæsa a Rom. duce Catone .	177
Hispanorum quindecim M. cæsa a Cn. Cornelio .	63
Hispania tota cis Iberum perdomita a Catone .	178
Hispani nonnulli seipfos interemerunt ob ademptio- nem armorum .	179
Hispani fusi , & cæsi castra amittunt .	572
Hispala Fecenia scortum nobile Æbutium hæredem facit .	543
Hispala execratur Bacchantes .	544
Hispala ad aspectum consulis prope exanimata est.	545
Homicidium & adulterium Phil.	93
Hominem improbum non accusari tutius est , quam absolvi .	164
Honores maximi exhibentur funeri Philopœme- nis .	599
Horrea & armamentaria Phil. in Chalcide combu- runtur a Rom.	29
Hortatio Alexameni ad commilitones suos .	281
Hortatio Flacci ad milites circumventos a Celtiberis .	660
Hostilia veneficii damnata .	657
I	
I Astantia legati Antiochi in concilio Achæo- rum .	296
Jasensis ager vastatur a Romanis .	390
Idus Martiæ consulatui incundo sacræ .	6
Jejunium Cereri institutum .	350
Ignes cœlestes vestimenta complurium combus- serunt .	558
Ignis in proris navium Rhodiarum .	406
Ignominie causa semestree decernitur pro anno legioni uni Romanæ .	663
Ilium Macedoniæ capitur a Romanis .	35
Ilotæ a Nabide necantur .	191
Ilucia oppidum Hispaniæ captum a Rom.	242
Ilua:	

Index Rerum.

Ilvates deduntur Romanis.	108
Imbrus & Scyathus insulæ Ægæi.	290
Imperata Quintii ad legatos Antiochi.	138
Imperata terribilia Philopœmenis ad Lacones.	492
Imperium prorogatum M. Valerio.	10
Imperia prorogata.	369. 608
Imperia prorogata, & copiæ assignatæ Coss. & prætoribus.	666
Importunitas Flacci in petitione præturæ.	585
In auro ornatu nihil intertrimenti sit, nisi manus pretium.	168
Incendium maximum Romæ.	287
Incurssiones Achæorum in Lacedæmonios.	492
Indici Elephantes Afris præstantiores.	419
Indici Bacchantium præmium proponitur.	552
Induciæ inter Nabidem, & Nicostратum prætorum Achæorum.	117
Induciæ Nabidi conceduntur.	201
Indus fluvius unde dicatur.	466
Infans incerti sexus.	16
Ingenui X. & virgines X. patrimi, & matrimi omnes ad sacrificium electi.	370
Ingratitudo Nabidis erga Philip.	116
Ingratitudo Romæ in Africanum, major fuit ingratitude Carth. in Annibalem.	518
Inimicitia inter M. Fulvium, & M. Aemilium.	508
Inimicitia inter Censores.	668
Initiandi bacchanalibus cujus ætatis eligebantur.	544
Initia sacrorum occultorum a Græco quodam in Etruriam primum inducta sunt.	542
Inopia militum in Italia ob pestem.	634
Insidiæ positæ a Gallis Tectosagis consuli Romano successissent, ni pro jure gentium stetit fortuna.	485
Insontes torti culpam rejciunt in eos quos suspectos norunt.	133
Insubres cum Cænomanis castra ponunt sue	

Index Rerum .

per ripas Mintii.	106
Insula nova edita.	608
Invidia cæca est, nec quicquam aliud novit, quam detrectare virtutes, corrumpere honores, & præ- mia eorum.	517
Jocus Phil. in Phaneam.	111
Jovis epulum Indorum causa.	5
Jovi & Soli sacrificat Philippus in Æmo.	638
Ira Ætolorum ob sævitiam imperii Cos. Romani.	339
Ira & pavor Gallorum ob vulnera sagittarum.	479.
Issæorum lembi classi Romanæ adjuncti :	58
Istricum bellum oritur.	607
Istri, maritimam oram Italiæ latrociniis infestant.	633
Istri prohibebant Romanos deducere coloniam Aquilejam.	642
Iter Catonis per mare in Hispan. cum exercitu.	170
Iter exercitus Ro. ab Epheso in Gallogræciam.	467.
Jussio prætoris Romani circa custodiam obsidum, & captivorum,	102
Justitia Romanorum in perfidam legionem, quæ Rhegium occupaverat.	40
Jus togæ prætextæ habendæ.	149
Jus impartendi suffragium est solius Senatus.	496
L	
L Acetani deduntur Catoni.	183
Lacedæmoniorum instituta.	196
Lacedæmon & Argi quondam lunnina Græciæ.	197
Lacedæmones victi a Romanis in urbem com- pelluntur.	204
Lacedæmonii indigne ferunt imperium Philopæ- menis.	290
Lacedæmonii sese dedunt Romanis sponte.	ibid.
Lacedæmonii ab exulibus suis contra fidem in- terficiuntur.	293
Lacones brevissimi in oratione.	197
Lacrymantur Græci ob saluberrima monita Quin- tii.	219
Lacrymæ simulachri Junonis sospitæ.	634
La-	

Index Rerum.

Lacus lapide sternendi.	591
Lagus urbs diripitur a Romanis.	479
Lamia urbs Phthiotidæ.	372
Lan vicus ab Lacedæmoniis capitur, & amittitur.	489
Lapidibus pluit.	244, 349
Lapidibus pluit triduum.	558
Larissa, quæ & Cremasta, capitur a Romanis.	60
Larissa urbs Pelasgiotidis apud Peneum.	314
Lata in triumpho Marcelli.	144
Lata in ærarium a Manlio Acidino.	73
Lata in ærarium a Q. Minutio.	128
Lata a Catone in triumpho ex Hispania.	214
Lata in triumpho T. Quintii ex Græcia.	220
Lata in triumpho Nasicæ ex Bojis.	353
Lata in triumpho Atilii.	428
Lata in triumpho L. Æmilii.	447
Lata in triumpho M. Fulvii nobilioris.	538
Lata in triumpho, Cn. Manlii.	549
Lata in ovatione L. Manlii.	569
Lata in triumphis Calpurnii, & Crispini.	589
Lata in ovatione Terentii.	631
Lata in triumpho Q. Fulvii Flacci.	666
Laudes attributæ Romanis a Græcis pro libertatē exultantibus.	139
Laurea in puppi navis nata.	67
Lautia legatis Philip. præbita.	129
Legati Romani ab Ptolemæum Ægypti regem.	3
Legatio Ptolemæi ad Romanos.	11
Legati Romani in Africam ad Carth.	14
Legatio Verminæ ad S. R.	15
Legati Romani in Africam.	14
Legati Rhodiorum Athenis.	20
Legatus Phil. ad Achæos.	70
Legatorum Attali postulata honesta a S. R.	75
Legati a L. Quintio, ab Attalo, ab Rhodiis ad Achæos.	89
Legati Phil. infecta pace a S. R. discedunt.	115
Legatio Rodiorum ad Antiochum.	124

Index Rerum :

Legati Rom. ad Carth.	156
Legati Bilistagis reguli Illergetum ad Catonem.	
173	
Legati Nabidis ratam pacem a S. R. impetrant:	
211	
Legati a S. R. missi ad Quintium, ut una pacem Phil. darent.	129
Legati Romani ad Antiochum.	229
Legati Carthag. annuntiant Romanis, quod Antiochus bellum parat Annibale ministro.	ibid.
Legati Carth. ad Romanos decernuntur.	231
Legati Massanissæ Romam missi.	232
Legati Rom. ad componendam litem Carth. & Massanissæ omnia indiscussa reliquere.	233
Legati Aetolorum ad Antiochum, Philip. & Nabin.	249
Legati Romanæ ex Asia ab Antiocho omnium incerti redierunt.	255
Legati Romani tres mittuntur in Græciam cum magna auctoritate.	263
Legati Romani urbes Græcas circumeunt, & in fide confirmant.	274
Legati Romani concilium Magnetum indicunt Demetriadi.	ibi.
Legati Roman. in Africam ad triticum in Græciam convehendum.	304
Legati Phil. & Ptol. opem pollicentur Rom. in Antiochum.	306
Legatorum Epirotarum postulata ab Antiocho.	307
Legatorum Thessalorum querela ad Antiochum:	
312	
Legatio Aetolorum ad Antiochum.	337
Legati Phil. sacrificant Jovi Capitolino, & ei auream coronam offerunt.	348
Legati Aetolorum sine pace, urbe uno die, Italia intra XV dies excedere jussi.	360
Legati Ptolemæi, & Cleopatraz congratulantur Romanis de victoria ex Antiocho.	370
Legat-	

Index Rerum:

Legationes nonnullæ Aetolorum irritæ ad L. Scipionem.	374
Legati Antiochi verba, & conditiones pacis delatæ ad Scipiones.	412
Legatorum Aetolorum insolentia in sermone patres offendit.	430
Legati Aetoli ex S. C. jubentur quam primum urbe, & Italia excedere.	431
Legatus L. Scipionis nuntius victoriæ de Antiocho.	434
Legationes multæ conqueruntur de Philip. apud S. R.	561
Legati Romani ad disceptandas controversias inter Phil. & nonnullos populos.	562
Legati Romani iterum in Græciam, & Macedoniam.	575
Legati Rom. litrem Carthag. & Massanissæ integram ad S. R. rejiciunt.	631
Legationes Transmarinæ, Romæ.	605
Legati Philip. Philocles, & Apelles, potius speculatores quam legati.	635
Legati Q. Ful. Flac. petitio ab S. R.	654
Legati Gentii regis ad Romanos.	663
Legati Certimæ urbis nil prius petunt, quam potum a duce Romano.	671
Legati Perfei ad Romanos.	682
Leges sub quibus datur pax Phil. ab Rom.	135
Leges pacis, & fœderis datæ a S. R. Aetolis.	464
Leges de ambitu.	635
Legis Oppiæ capitula.	159
Leon legatus Athen. pro Aetolis precatur Rom.	464
Leptis singula talenta in dies Carthaginienfibus dabat.	232
Letenastus Cretensium præfectus.	270
Leucadii strenuissime urbem defendunt a Rom.	120
Leucas capitur a Romanis.	ibid.
Leucas urbs ubi sit.	119

Index Rerum.

Lex Achæorum , ut per tres dies tantum concilium perduret.	96
Lex Licinia de quingentis jugeribus.	162
Lex Cincia de donis, & muneribus.	163
Lex Achæorum de concilio indicendo.	576
Lex Bæbia de numero prætorum.	666
Libertas Argorum voce præconis promulgata.	208
Libertas urbium temperata salubris est, nimis gravis, præceps, & effrænata.	218.
Libido Philip. inhumanior, quam crudelitas.	42
Libitina vix sufficit.	634
Libri Numæ inventi.	646
Libri Numæ combusti.	647
Lycii , & Lycia a Rom. fusi, & fugati.	388
Lycia , & Caria Rhodiis donantur a Romanis.	443.
Lycortas equitum Cretensium præfectus.	270
Lycurgus legislator Lacedæmoniorum.	196
Lycurgi leges abrogatæ a Lacedæmoniis.	493.
Ligures agrum Lunense, & Pisanum populantur.	224.
Ligures in agrum Placentinum cum cædibus, & incendiis excurrunt.	225.
Ligurum XL. M. Pisas circumfidunt.	236.
Ligurum vici, & castella vastantur a Romanis.	261.
Ligurum agri populati a Romanis.	286.
Ligurum exercitus lege sacrata coactus.	330.
Ligures castra Romana oppugnare ausi cæduntur.	350.
Ligures velut nati ad continendam Romanis militarem disciplinam.	533.
Ligures inopes semper incurfant agros vicinorum.	534.
Ligures Friniates tandem subiguntur a Rom. & eis arma admittuntur.	534.
Ligures Apuani perdomiti a Cn. Manlio Cos. ibid.	
Ligures Romanos deprehensos in angustiis locorum fugant, & cædunt.	556.
Ligurum clades a Romanis.	273.

Ligu-

Index Rerum:

Ligūstī multa M. capta a Rom.	ibid.
Ligures mare Piratico more infestant.	633
Ligurum astus & perfidia in Rom.	641
Ligures bis castra Romana invadunt induciarum tempore.	ibid.
Ligures latrones verius, quam justī hostes.	643
Ligur ausus est, quod Hispani, Galli, Macedones, & Pœnini non audent,	644
Ligures Ingauni omnes deduntur Rom.	645
Ligures pacem perpetuam orant a Rom. & exorant.	652
Ligurum duodecim millia deduntur Rom.	658
Ligurum transmigration in Samnium jussu Roman.	ibid.
Ligures inopia omnium rerum perdomantur a Roman.	661
Ligurum deditio Roman.	662
Limnæa deditur Roman. & Phil.	320
Licus & Parthini Illyriorum gens utraque Pleurato donantur a Roman.	140
Lingux promptæ ad concitandam plebem in liberis civitatibus.	56
Lyfis flu. Asiæ.	469
Lyfion urbs Asiæ per legatos deditur Roman.	471
Lyfimachia capitur a Rom. sine pugna.	410
Lyfimachus, & Onomastus Phil. amicissimi.	616
Litteræ Purpureonis ad S. R.	13
Litter. T. Quintii ad S. R. de victoria ex Phil.	128
Litter. Fulvii ad S. R. ex Hispania.	126
Litter. Africani ad Prusiam.	400
Litter. T. Quintii ad Phil.	625
Litter. L. Cornelii ad S. R.	240
Litter. Claudii legati privatim ad senatores missæ, consulem criminantur.	241
Litter. signatæ adulterino signo T. Quintii.	639
Littus Athonium ter colloquio Philip. & Quintii deputatum.	109
Li-	

Index Rerum.

Livius Classis Romanę præfectus, Siciliam petit.	355
Livius Minervæ sacrificat in Illio.	378
Livius ab obsidione Abydi recedit.	382
Livius Phocææ agrum populatur.	383
Longarus Dardanorum rex bellum cum Deme- trio gesserat.	36
Longitudo, & latitudo regni adepti Antio- cho a Rom.	514
Loryma portus adversus Rhodum.	390
Lucani, Brutii, & Samnites Romanis infidi.	49
Lucius Furius in acie contra Gallos ædem vovet Jovi.	27
L. Furio triumphus differtur in adventum Col.	62
L. Lentulo prorogatur imperium.	74
L. Quintius frater Cos. succedit Apustio in clas- sis præfectura.	84
L. Quintio continuatur præfectura classis.	105
L. Cornelius Scip. Cos. non obtinet a S. Rom. duo petita.	244
L. Valerii Flacci consilium prudentissimum ad Aetolos.	338
L. Scipioni Græcia decernitur.	367
L. Æmilius classi Romanæ præficitur.	369
L. Aemilio undique pro tutela naves occurrunt.	386
L. Aemilius classem ad Samum reducit, omissa Patara, quam petebat.	390
L. Aemilii fides, & pietas Phocensium corpo- ra salvat.	410
L. Scipio Minervæ Illiensi sacrificat.	415
L. Bæbius a Liguribus cæsus.	444
L. Scipio Asiaticum se voluit appellari.	447
Ludi Romani magnifice apparatus.	12
Ludi P. Scip. Africani.	63
Ludi funebres, & munus gladiatorum in fu- nere Lævini.	65
Ludi, & epulum Jovis ludorum causa.	74
Ludi Romani & plebei instaurati.	65. 129. 150. 541
Ludi Scenici primum facti Romæ.	212
Ludi.	

Index Rerum.

Iudibrium Philip. regis in Philip. Megalopoli-	
tanum.	320
Ludi Scenici Megaleſia vocati.	349
Ludi per decem dies facti.	668
Ludi Scenici in dedicationis ædium.	675
Lunæ portus, qui hodie Veneris vocatur.	170. 557
Lufitanorum XII. M. cæſis, LXXIII. tantum	
Romani amiſſi.	235
Lufitanorum octo M. cæſa CCCIII. capti a Ro-	
manis.	444
Luftrum conditum.	496
Lux orta inter noctem.	105
Luxuria & ſocordia præſectorum Antiochi.	316
Luxuria & otio diſciplina militaris ſolvitur.	609
M	
Macedones cæſi, & capti a Romanis.	48
Macedones ſaxis Romanos inceſſunt.	58
Macedones trecentis nummis in capita ſe redi-	
munt a Rom.	86
Macedones ſtrenuiſſime defendunt Rhagem a	
Rom.	88
Macedones, Traces, & Illyrici ferociſſimæ gen-	
tes.	325
Macra flu. hodie limes Liguriæ, & Lombardiæ.	384
Magna Græcia pars Italiæ.	9
Magnetes populi, Perreæbi, & Dolopes liberi	
ſunt.	140
Magneſia Aſiæ urbs.	356
Magneſia apud Sipilum montem.	424
Magiſtratum gerere non poterat, niſi qui iu-	
raſſet in leges.	65
Malea promontorium.	56
Maleſicia Campanorum in Rom.	48
Malum creſcit, & ſerpit quotidie.	550
Mandata S. R. ad Malaniſſam per legatos.	14
Mandata S. R. legatis ſuis injuncta.	535
Manlius Cos., & Fabius Prætor trajiciunt in	
Cretam.	448

Index Rerum.

Manlii Cos. oratio ad milites in Gallogræcos deducendos.	465
Manlius exigit a Moagete pecunias, & triticum.	468
Manlius Ispondenses ab obsidione Telmenfium liberat.	469
Manlius, cum exercitu vix quinque millia passum perficit in diem.	470
Manlius sacrificio prius facto aciem in Gallogræcos instruit.	478
Manlius prædam ex Gallogræcis partitur æquissime militibus.	482
Manlius præmisso sacrificio aciem in Tectolages dirigit.	486
Manlius leges pacis dat Gallogræcorum regulis.	503
Manlius Apolloniæ hibernat eum exercitu.	504
Marcus Fulvius Vaccæos, Vectones, & Celtiberos fundit, & fugat.	242
M. Æmilii mors.	394
M. Æmilii tri. mil. facinus strenuissimum in suos fugientes.	432
M. Fulvii censoris opera publica.	432
M. Licinius Crassus non patitur aquam publicam per fundum suum deduci.	674
Mares simillimi scæminis.	550
Marfye amnis, qui cum Phœbo cantu certavit, ortus, decursus, & finis.	466
Massanissa cogit quasdam urbes Carth. stipendium sibi pendere.	232
Massanissæ oblationes maximæ ad Rom. contra Antiochum.	306
Massanissa cuilibet regum terræ par dicitur ab Africano.	400
Massilienses a Græcis oriundi modestiam naturalem servant.	440
Matronarum Romanarum preces ad viros pro lege Oppia abroganda.	159

Index Rerum:

Matronæ Coriolani agmen averterunt:	165
Meander flu. Cariæ.	466
Meandri decursus & finis.	ibid.
Megara urbs Achajæ.	28
Megiste portus.	397
Melana flu. Aetoliæ.	502
Melanus mons Arcadiæ.	192
Mens legislatoris semper attendenda est,	167
Menesilochus princeps Acarnanum.	317
Menesilochi & Clyti astutia.	ibid.
Menippus, & Hegesinax principes legationis Antiochi.	226
Menippus cædit & capit milites Mictionis non- dum indicto bello.	300
Menippus Maleam & Cyretias vi capit.	314
Messeniorum lætitia incredibilis pro captivitate Philopœmenis.	598
Messenii ponunt Philopœmenem victum sub terra.	ibid.
Metalla nova instituta a Phil.	561
Metropolis, & Piera deduntur Romanis.	84
Mictio, & Xenocrides principes Chalcidis.	284
Mictionis responsum sapientissimum ad Ætolos.	294
Miletus, Myndus, Haliarnassus, Gnidus, Cous, urbes Asiæ, Romanis parent.	287
Milites Ahi, terrentur visa deformitate vulne- rum in cadaveribus suorum.	45
Militibus Africanis binæ jugera in singulos an- nos, in quibus militaverant, dantur.	63
Minerva præses arcis Athenarum.	39
Minus Cerrinius Campanus Ardeam in vincula mittitur.	554
Minio princeps amicorum Antiochi.	254
Missilium viam magnam præparat Manlius in Gall. rætos.	479
Moagetis tyranni munus, & legati ad Manlium consulem.	467
Modestia exercitus Romani post victoriam.	331

Index Rerum.

Moles ad Neptunias aquas.	598
Moles ad Tarracinam.	674
Monita Chalcidensium ad Eretrieneses, & Carystios.	287
Montium Epiri situs.	81
Morbi in remiges Rhodiorum.	397
Mors C. Decimi prætoris contentiones excitat.	349
Mos Græcorum potestatem facere dicendi in conciliis per præconem.	90
Mos lustrandi exercitum Macedonum.	616
Motus servilis magnus.	569
Mula peperit.	369
Mulieres sub tutela parentum, fratrum, seu virorum.	160
Mulieres bacchantes cognatis puniendæ traduntur.	554
Multa homines, ne bellare necesse sit, voluntate remittunt, quæ bello & armis cogi non possunt.	292
Multi pecuarii facti ab ædilibus.	150
Mulus tripes.	610
Munda urbs Hispaniæ vi capitur a Romanis.	670
Mundus muliebris.	169
Munera legatis Ptolemæi data a Romanis.	14
Munera Sen. R. ad Eumenem & Attalum fratrem ejus.	264
Munimenta Antiochi circa castra sua.	417
Muri urbium Hispanarum diruuntur a Catone.	180
Muri Lacedæmonis a tyrannis structi fuerunt.	540
Mutia colonia Romana.	606

N

N abis Quintium, & Attalum ad colloquium accersit.	116
Nabis, DC. Cretenses Quintio tribuit.	118
Nabis avaritia & crudelitate omnes tyrannos æquat.	153
Nabis principes juventutis Lacedæmonia interficit.	198

Nas

Index Rerum:

Nabidis auxiliares Quintium invadunt, & cito repelluntur.	193
Nabis caduceatorem ad Romanos mittit.	194
Nabis pollicetur se cessurum Argis.	199
Nabis oram omnem Mælex infestam faciebat.	203
Nabidis clientes ad arma discurrent, & conditiones pacis renuunt.	204
Nabidis sequaces bellum geri jubent.	ibid.
Nabis non modo inops consilii, sed nec mentis compos sit.	206
Nabis obsides, & pecunias Romanis exhibet.	207
Nabidis astus, & crudelitas excitatur.	250
Nabis agros Achæorum vastat, & Gytheum oppugnat.	268
Nabis modicam classem quotidie exerceat.	266
Nabis ad Eliam castra ponit.	267
Nabidis milites fusi & fugati a Philopœmene.	272
Nabis suas copias exercet ad Eurotam fluvium.	272
Natura ipsa subjicit, ut circumventus fidem impleret, etiam hominum quos non novit.	620
Navis Phil. quam sexdecim versus remorum agebant, petitur a Rom.	136
Naves Rhodiæ comprehensæ per prodicionem a Polyxenida.	381
Naves Rhodiæ, omnium celerrimæ.	406
Navium Polyxenidæ decem demersæ XIII. captæ a Romanis.	358
Naupactus urbs Locridis.	341
Naupactus oppugnatur a Romanis.	ibid.
Nanstatthmos portus.	409
Nebula matutina, & austri humor copiis Antiochi multum nocet.	420
Nefandissima facinora quæ in bacchanalibus sacris exercebantur.	547
Negligentia in castris Seleuci Pergamum obsidentis.	387
Nemo fidelius consilium dat, quam quod ipse facturus est.	393

Index Rerum.

Nemorum ludicrum solennissimum Græcis.	138
Nicander Aetolus a statione Philip. capitur, & gratis emittitur.	340
Nicander archipirata.	381
Nicodemus Aetolus audacter in Ambraciam penetrat.	402
Nihil motum ex antiquo probabile est.	223
Notii cives fidem implorant Romanorum per legatos ad Aemilium.	402
Novendiale sacrum ob pluviam lapidum.	244
Nullus triumphabat, nisi exercitum reportasset, vel nisi perdomita provincia.	569
Numa creditur auditor fuisse Pythagoræ.	646
Numerus cælorum, & captorum de exercitu Antiochi a Romanis.	423
Numerus Gallogræcorum cælorum a Romanis non satis patet.	482
Numidarum equitum deformis aspectus a Liguribus contemnitur.	247
Nuntius tristis ex Hispania Rom.	130
Nuntium pro dignitate P. R. mandatum civitatibus Græciæ a S. R.	229
Nuntius agrestis peropportunos classi Romanæ.	405
Nuntius pugnæ adversæ in Hispania Romam mœrore conficit.	427

O

O bjecta Africano a tribunis pleb.	519
Objecta Philippo a quam plurimis populis.	595
Oblata Africano ab Antiochi legato.	413
Obsides centum Carth. restituntur a Rom.	68
Obsides Carth. Setiz custodiebantur.	101
Obsides, & stipendium Nabidi imperantur a Quintio.	202
Obsidio Naupacti solvitur.	345
Obsidum qualitas, quæ imperatur Aetolis ab Rom.	464
Obsidum dandorum ab Antiocho Romanis ætas.	464

Index Rerum.

& numerus.	499
Octo legiones vix expletæ a Romanis propter pestem triennalem.	656
Odryæ, Dentelochi, & Bessi populi Thraciæ.	603
Omnes urbes, quæ cum Carth. bellum in Rom. gesserant, stipendiariæ Rom.	41
Omnes tribus rogationem jubent in Africanum mortuum, & fratrem vivum.	584
Omnium jura Aetoli possidendo miscuerant.	563
Onomastus jussu Phil. Maronitas interficit.	576
Oppida Thessaliæ quam plura ab Aetolis capta & direpta.	82
Oppida Siciliæ maritima præsidiis firmantur a Rom.	263
Oppida Thessaliæ recepta a Rom. & Philip.	319
Oppida Ligurum sex expugnata a Romanis.	523
Opprobrium Antiochi maximum.	326
Oppugnatur Rhages a Romanis.	88
Oppugnatur Corinthus a tribus exercitibus.	89
Oppugnatio Corinthi satis inderoganter omittitur.	89
Oppugnatio Gyrthei a L. Quintio.	193
Oppugnatio Spartæ a Romanis, & sociis.	206
Oppugnatio Lamiae difficillima Philip. & Ro.	336
Oppugnatur Phoecea a Romanis.	408
Oppugnatur Ambracia a Romanis.	454
Optima criminis confutatio.	628
Ora maritima Italiæ tuenda dividitur in duas partes.	633
Oratio Servi Sulp. Cos. ad P. R.	8
Oratio L. Fulv. Purpureonis legati Rom. in Panætolio.	40
Oratio legati Phil. in Panætolio adversus Romanos.	37
Oratio Aristheni prætoris in concilio Achæorū.	90
Oratio secunda Aristheni in eodem Achæorum concilio.	91
Oratio Alexandri principis Aetolorum facundissima contra Phil.	110

Index Rerum.

Oratio hil.	Quintium, & socios.	111
Oratio M.	& Catonis pro lege Oppia.	159
Oratio L. Val. trib. ple.	pro abrogatione legis Oppiæ.	154
Oratio brevis Catonis hortatoria	ad milites.	173
Oratio T. Quintii in concilio Græcorum	ad Cōrinthum.	184
Oratio Nabidis ad T. Quintium.		195
Oratio increpatoria T. Quintii	ad Nabidem.	197
Oratio T. Quintii ad colligatos Græciæ	princi- pes.	200
Oratio T. Quintii ad omnes Græcos.		217
Oratio Menippi legati Antiochi	ad T. Quintium.	226
Oratio Minionis ad legatos Romanos	composita, & æguta.	254
Oratio responsiva Sulpitii	ad Minionem.	254
Oratio Annib. purgantis se apud Antiochum.		257
Oratio Menippi legati Antiochi	in Panætolio.	276
Oratio Antiochi in concilio Achæorum.		291
Oratio Archidami Aetoli proeas	in Romanos.	296
Oratio T. Quintii responsiva	ad Archidamum.	297
Oratio Annibalis accuratissima	ad Antiochum de summa belli.	309
Oratio Attilii Glabrionis	ad milites.	326
Oratio brevis T. Quintii,	sed argutissima ad Achæos.	343
Oratio P. Scipionis Nasicæ	mitissima in tri. pleb. impedientem triumphum.	352
Oratio Africani speciosa	ad legatum Antiochi.	414
Oratio brevis, & humillima	Zeufis legati Antiochi ad Scipiones.	425
Oratio Africani sapientissima	ad legatos Antiochi.	ibid.
Oratio Eumenis regis	accuratissima in S. Ro.	435
Oratio legati Rhodiorum	in Sen. Ro. disertissima.	438
Oratio Manlii Cos.	ad milites pugnatorios	in

Index Rerum.

in Gallogræcos.	473
Oratio X. legatorum Romanorum criminatoria in Cn. Manlium.	510
Oratio Cn. Manlii expurgantis se apud S. R.	513
Oratio, & decretum T. Sempron. Gracchi pro Africano.	521
Oratio Nasicæ pro L. Scipion. luculentissima.	529
Oratio T. Sempron. Gracchi pro M. Fulvio.	537
Oratio Spur. Post. Albini Cos. in detestationem bacchanalium.	549
Oratio Phil. ad legatos Romanos querulosa de Romanis.	564
Oratio Lycortæ prætoris Achæorum ad legatos Romanos.	579
Oratio Gallorum in S. R. querulosa.	605
Oratio Philip. ad filios amaritudinis plena.	618
Oratio Persei ad Phil. patrem contra Demetrium fratrem nequissima.	619
Oratio Demetrii se purgantis ad patrem Phil.	623
Oratio Q. Cæcilii Metelli ad censores.	668
Oratio Athenis plurimum pollet,	56
Oratores Ætoli inauditi remittuntur ab Attilio.	338
Orchomenos, Erea, Triphilia, Megalopolis, & Alipheria, urbes Achæorum.	70
Oreum valida civitas.	59
Oreum oppugnatur ab Attalo, & Rom.	60
Oreum urbs cedit Attalo in prædam, captivi vero Romanis.	ibid.
Orestis regio Macedoniæ pars.	140
Origo luxuriæ peregrinæ ab exercitu Asiatico in Urbem venit.	540
Origo Macedonici belli cum Perseo.	560
Orandensium legati pacem petunt a Rom.	475
Ospagus fluvius.	50
Ostentatio vana legati Antiochi de maximo ejus belli apparatu.	276
Oratio Helvii ob victoriam de Celtiberis.	372

Index Rerum.

Phaneas & Democles legati Ætolorum iterum pro pace ad Cos. Rom.	460
Pharsalus deditur Antiocho.	315
Pharsalus, Scotussa, Pheræ, & Perna recipiuntur a Romanis.	321
Phaselis urbs in confinio Lyciæ, & Pamphylia.	397
Phecadus urbs Thessaliæ.	53
Phecæ oppidi situs.	82
Pheræi excludunt Philippum.	81
Pheræ urbs Thessaliæ oppugnatur ab Antiocho.	313
Pheræi deduntur Antiocho.	ibid.
Pheræ ab Antiocho expugnata.	395
Pylaicum quid sit.	141
Philippus Maroneam expugnat.	21
Phil. Atheniensibus infestior quam cæteris Grecis.	31
Phil. violat Cynosarges, & sepulchra Atheniensium.	31
Phil. offert se Achæis in Nabin pugnaturum.	32
Phil. revertitur in terram Atticam.	33
Phil. expugnationem Eleusines nequicquam tentat.	34
Phil. templum circa Athenas diruit & incendit.	ibid.
Phil. satagit in apparatu belli.	46
Phil. honorem funeris exhibet suis equitibus cæsis.	44
Phil. territus levi pugna, filium a Pelagoniæ faucibus accersit.	45
Phil. admiratur castra Romanorum.	45
Phil. insidias parat Rom.	46
Phil. hortator militum in acie multum proficit.	47
Phil. equo lapsus beneficio sui equitis vix vivus elabitur.	48
Phil. temeritatis, & Cos. Romanus segnitia arguuntur.	ibid.
Phil. clam abiit cum exercitu a conspectu Romanorum.	49
Phil. imperat Athenagoræ, ut extremum agmen	

Index Rerum:

agmen Dardanorum carpat.	52
Phil. Aetolos fundit, fugat, cædit; & castris exiit.	54
Phil. Thaumastos oppugnat.	69
Phil. irrito incœpto a Thaumastis recedit.	70
Phil. tentat pacem cum Rom.	77
Phil. fuso exercitu fugit sine respectu,	80
Phil. revocat exercitum, & Thessaliam petit.	81
Phil. oppida Thessaliæ diripit, & incendit, ne Romanis pateant prædæ,	81
Phil. intra Tempe stativa habet.	84
Phil. inops consilii diem deliberando consumpsit.	813
Phil. impetrat inducias a Quint. in duos menses.	114
Phil. ex pacto induciarum præsidia deducit a Phocide, & Locride.	ibid.
Phil. retur morte tristius regno pelli.	122
Phil. Dardanos primo prælio opprimit circa Stobos Pæoniæ.	ibid.
Phil. stimulat ab Ætolis in Rom.	249
Phil. Demetriadi regiam ædificaverat.	261
Phil. Proprætorem Romanum admonet, Antiochum impetum fecisse in Thessaliam.	312
Phil. ad Limnæam oppugnandam pergit.	218
Phil. indulgenter habet captivos Athamanes.	321
Phil. bellicosissimus dicitur ab Attilio Cos.	325
Phil. prava consilia reprehendit.	340
Phil. rex Demetriadem recipit.	344
Phil. Dolopiam, & Aperantiam recipit.	345
Phil. comitas & beneficia erga Rom.	367
Phil. exercitum ducit in Athamaniam.	451
Phil. ab Aetolis, & Athamanibus fusus fugit.	453
Phil. in pace semper augendis viribus indulsit.	561
Phil. equo tenaci comparatur.	563
Phil. responsa & purgationes ad objecta ab Thessalis Perrhæbiis, & Athamanibus.	564
Phil. beneficia sua erga Romanos commemorat.	567
Phil. ad vocem legati Romani impallescit.	577
Phil.	

Index Rerum.

Phil. deceñit mittere Romam Demetrium filium.	ibid.
Phil. Thraces prælio vicit.	578
Phil. accolæ Istri sollicitat, ut in Italiam irrupant.	578
Phil. gravis accola omnibus.	594
Phil. & Perseus invident Demetrio magnum concursum Macedonum.	603
Phil. astuta & occulta consilia volutat.	604
Phil. ad rebellionem spectare puniatur Rom.	611
Phil. impie transmigrat populos maritimos.	ibid.
Phil. crudelitas in Herodicum principem Thesalorum.	ibid.
Phil. prudenter sententiam inter filios non decidit.	629
Phil. astute Demetrium non secum ducit ad Æmum.	637
Phil. iter ad Æmum montem Thraciæ.	637
Phil. tertio die in cacumen Æmi pervenit.	638
Phil. inopia coactus Dantheletas populatur.	638
Phil. fatigato incassum exercitu domum redit.	239
Phil. rex Macedonum moritur.	679
Philippopolis urbs.	604
Philocles ad agros populandos Atheniensium mittitur a Phil.	21
Philoclis insidiæ in Athenienses frustratæ.	34
Philocles ab Eleusine cum multis vulneribus pellitur.	ibid.
Philocles Nabidi Argos tradit jussu Phil.	115
Philocles ad colloquium Quintii.	118
Philocles & Apelles ministri fraudis Perseo in Demetrium.	678
Philocles minister necis Demetrii opprimitur.	ib.
Philopœmenes præf. Achæor. prudentissimus.	262
Philopœmenes Arcas navalis militiæ ignarus.	266
Philopœmenis fuga, & animus imperterritus.	267
Philop. prædam ingentem ab agro Tripolitano abducit.	268

Index Rerum.

Philop. solertia in deducendo agmine, & captandis castris.	269
Philop. æquatur imperatori Romano ab Achæis.	273
Philop. sociat Lacedæmonios Achæis.	283
Philopœmenes auctores defectionis tantum petit a Lacedæmoniis.	290
Philopœmenen pudor continet a fuga.	597
Philop. septuaginta annos natus capitur a Melfeniis.	297
Philop. venenum bibiturus nil percunctatur, nisi, an collega suus salvus sit.	599
Phocææ urbis in Lydia situs.	409
Phocænsium repugnatio strenua.	ibid.
Phocenses deduntur Ro.	410
Phœnicon portus Erithræorum.	359
Phœnicum portus occupatur a classe Rom.	388
Phtiotæ Thessalis subjecti, exceptis Thebis, & Pharsalo.	140
Pyra locus in Oeta monte.	341
Pieria, & Metropolis urbes Thessaliæ deduntur Romanis.	321
Pilæ pontis in Tiberim.	674
Piræus urbs Megaridis nequicquam tentatur a Pil.	34
Pyrrheum Antiochum audacter excludit.	318
Pyrrhus olim in Italiam cum exercitu venit.	4
Pyrrhus Romanas vires concussit.	9
Pyrrhi castra, locus apud Lacedæmonem.	269
Piscium abundantia in Sangario flu.	475
Pisistrati supplicium.	234
Pisidæ bellicosi.	469
Pisidæ pacem obtinent a Manlio ingenti pretio.	470
Piso Patrensis præfectus classis Achæorum.	266
Pythagoras præfectus Argorum pro Nabide.	187
Pythagoras genibus Quintii advolvitur.	207
Placentia diripitur a Gallis.	13

Index Rerum.

Placentini Gallorum captivi liberantur a Rom.	27
Placentia, & Cremona velut claustra opposita Gallis.	63
Placentini, & Cremonenses pileati currum Cn. Cornelii sequuntur.	127
Plebiscitum de obstruenda via fraudis in sceno- re.	242
Plebiscitum de vicario juramenti.	65
Plebs Romana repetit pecuniam mutuo datam Reip.	17
Pleminius incendia Urbi moliens necatur.	213
Pleuratus Scerdileti filius rex Illyricorum.	36
Pleuratus oram maritimam Aetolorum vastat.	458
Pluvia sanguinis biduana.	608
Polycratja uxor Arati ablata est a Phil.	94
Polyxenidæ consilium de invadenda classe Rom.	359
Polyxenidas fusa classe a Romanis fugit.	358
Polyxenidas exul Rhodius.	379
Polyxenidæ fraus in Pausistratum compatriotam, ibid.	
Polyxenidas fugit.	407. 424
Pompa triumphi Cn. Cornelii de Gallis,	127
Pontifices suffecti peste absumptis.	664
Pontificis maximi mors.	665
Populus Rom. bellum Macedonicum jubet.	9
Porcus cum capite humano natus.	16. 77
Poris vir Theoxenæ ejus verba abominatur.	612
Poris, Theoxena, & liberi eorum, se ipsos inter- imunt, ne in Philip. manus veniant.	615
Porticus extra portam trigeminam.	288
Portus Pyrenæus.	170
Postulata Attali a Phil.	110
Postulata Rhodiorum a Phil.	ibid.
Postulata Quintii a Nabide.	117
Postulata T. Quintii a Sen. Rom.	226
Postulata Attilii Cos. ab Aetolis deditis per de- cretum, & legatos.	339

Index Rerum.

Postulatum Eumenis satis æquum a S. Rom.	438
Postumius Cos. maximo cum labore & arte secreta Bacchantium elicit ab Hispala.	546
Præcipitur consuli a Sen. R. ne quem invitum militem ducat ad bellum Macedonicum.	10
Præco promulgat pacem, & libertatem toti Græciæ redditam a Rom.	138
Præda ingens ex Chalcide a Romanis capta.	29
Præda maxima ex Gallis capta Romanis.	143
Præda ingens ex Alce capta a Rom.	672
Prædes dantur a damnatis peculatus.	529
Præfectus Numidarum offert consuli egregiam operam.	247
Præfecti Phil. male se gerunt in Athamanes.	452
Prælia levia inter Romanos & Macedones.	79
Prælium atrox Macedonum & Romanorum ad Corinthum.	98
Prælium Romuli, & Sabinorum intercursum mulierum diremptum est.	165
Prælia secunda Romanis in Celtiberos.	607
Præmia indicibus conjurationis Setiæ data.	102
Præsidia Antiochi Philippo traduntur.	320
Præsidia Antiochi ab Æno, & Maronea deduci jubentur.	449
Præsidia Macedonum ex tota Athamania pelluntur.	451
Præsidium Rom. a Corintho deducitur.	219
Præsidium Rom. a tota Græcia deducuntur.	220
Præterita magis reprehendi possunt, quam corrigi.	340
Prætoribus superioris anni prorogatur imperium.	69
Prætores sortiuntur provincias.	131
Prætor prohibetur abdicare se magistratu.	443
Prætor animadvertit pleraque in libris Numæ ad dissolvendam religionem.	646
Prætori jusjurandum promittenti creditur a S. Rom.	ibid.

Index Rerum.

Precationi consulum annuisse deos aruspices re-	
spondent.	6
Preces flebiles legati Illergetum ad Catonem.	173
Principes factionis Romanæ interficiuntur a Dio-	
cle Ætolo.	279
Prodigia fulminis.	369
Prodigia nuntiata remorantur consulem.	76
Prorogatur imperium Q. Minutio in Liguri-	
bus.	258
Prorogatur imperium Flaminio, & Fulvio in	
Hispaniis.	ibid.
Prudentia Quintii Bœotii captivos suos reddit.	132
Prudentia Cornelii non respondet Ætolis.	141
Prusias Bithyniæ rex avertit Romanos a suspi-	
cione.	400
Prusias auxilia a Phil. accipit in Eumenem.	129
Prusiæ milites circa domum Annibalis.	600
P. Corn. Scip. Africanus princeps Senatus.	210
P. Sip. Cn. fi. prospere agit in Hispania.	234
Pub. Scip. fi. in discrimine prælii ludos Jovi vovet,	
si Lusitanos fuderit.	235
P. Julius cum Annibale Ephesi sæpe congressus	
dicitur.	252
P. Africanus dicitur castigasse P. R. volentem se	
consulem, aut dictatorem creare.	527
P. Æbutius pupillus.	543
P. Aebutius domo expellitur a vitrico, & a	
matre.	545
Pudor malignitatem vincit.	518
Puer unimanus.	260
Puer sine manibus, & pedibus.	214
Puer regiæ stirpis equo imponitur a Lacedæmo-	
niis.	282
Pueri sine oculis, & naso.	214
Pugna Philip. & Atheniensium sub muris Athe-	
narum.	30
Pugna equitum speculatorum Romanorum &	
Macedonum.	44

Index Rerum .

Pugna levis Romanorum & militum Phil.	46
Pugna tumultaria Romanorum, & Phil.	47
Pugna Romanorum, & Gallorum Insubrium.	143
Pugna Romanorum, & Hispanorum acerrima.	176
Pugna levis Romanorum, & Lacedæmoniorum ad Argos.	188
Pugna tumultuaria Quintii, & Nabidis.	192
Pugna Romanorum, & Nabidis ante portas Lacedæmonis.	204
Pugna Romanorum, & Gallorum in agro Bojorum.	215
Pugna Romanorum, & Lusitanorum diu anceps.	236
Pugna acris Rom. & Bojorum Gallorum.	238
Pugna Achæorum, & militum Nabidis.	271
Pugna Antiochi, & Romanorum ad Thermophylas.	327
Pugna navalis Romanorum, & Polyxenidæ præfecti Antiochi.	356
Pugna tumultuaria 1 Lyciis in Romanos ad portum Phœnicum.	388
Pugna navalis Rhodiorum, & classis Antiochi cum duce Annibale.	397
Pugna navalis acerrima Romanorum, & Antiochi ad Myonnesum.	406
Pugna tumultuaria Romanorum, & Gallogræcorum.	416
Pugna tumultaria equitum Antiochi, & Romanorum.	ibid.
Pugna quadrigarum falcatarum velut ludibrium expellitur ab Eumene.	421
Pugna acerrima Romanorum, & Antiochi ad Phrygium amnem.	412
Pugna tumultuaria Athamanum, & Aetolorum contra Phil.	452
Pugna Romanorum, & Gallogræcorum in Olympo monte.	479

Index Rerum.

- Pugna tumultuaria equitum Gallorum infidian-
tium, & Romanorum. 485
- Pugna Tectosagorum Gallorum, & Romano-
rum. 487
- Pugna tumultuaria Thrachum latronum, & Ro-
manorum. 493
- Pugna Mutinis Numidæ, & filii ejus contra
Thraces. 504
- Pugna tumultuaria Romanorum, & Hispano-
rum. 521
- Pugna acerrima Romanorum, & Hispanorum ad
Tagum. 572
- Pugna acerrima Romanorum, & Celtiberorum
ad Eburam. 649
- Pugna alia Romanorum, & Celtiberorum ad sal-
tum Manlianum. 661
- Pugnæ duæ atrocissimæ Romanorum, & Celti-
berorum. 672
- Purpura, & aurum Romæ in luctu deponenda
tur. 169
- Puteoli, & Salernum, & Buxentum coloniæ
Rom. 106

Q

- Q**uadrageſima & tres anni interfuerunt a primo
bello Punico ad ſecundum finitum. 1
- Quadrigeſinti, & ſeptuaginta octo anni ab urbe
condita ad primum bellum Punicum. ib.
- Quadrageſinta equites Macedones, & triginta quin-
que Romani caſi. 44
- Quadrigeſimis octoginta annorum divellitur a na-
ve Nabidis. 266
- Quadrigeſimæ falcatæ. 420
- Qua de cauſa Antiochus ſperat Africanum fore
placabilem. 412
- Quænam cogitanda ſint a duce, in ductu agmi-
nis, & in capiendis caſtris. 269
- Quænam imperaverit Fuly, Aetolis ante pacem.

Index Rerum.

- Quanta in litteris transmittendis pericula. [134](#)
Quando tantum convenire licebat antiquis Ro-
manis. [550](#)
Qua poena afficiebantur comperti Bacchantes. [553](#)
Quatuor Thraciae populi insidias ponunt [Ro. 503](#)
Querelae Atheniensium de Phil. in Panætolio. [39](#)
Querelae tri. ple. quod magistratus per ordinem
non peterentur. [73](#)
Querelae Aetolorum de Rom. [141](#)
Querelae Philip. de Aetolis apud Sen. Rom. [463](#)
Querelae Lepidi Cos. quod ambobus Coss. Ligu-
res provincia decernatur. [506](#)
Querelae Ambraciensium de M. Ful. apud S. R. [508](#)
Querelae justissimae L. Scipionis de rogatione in
Africanum fratrem. [524](#)
Querelae graves Thessalorum de Phil. apud lega-
tos Romanos. [563](#)
Querelae legatorum Eumenis de Phil. apud lega-
tos Romanos. [561](#)
Querelae Marotinarum de Phil. apud legatos Ro-
manos. [562](#)
Querelae Eumenis de Philip. [565](#)
Querelas Laconum de Achæis legatus Romanus
Achæis refert. [579](#)
Quæstio de Bacchanalibus iterum prætori injun-
gitur. [533](#)
Qui fortunæ, aut eventui sua consilia applicat,
nusquam gratiam invenit. [95](#)
Quindecim M. peditum, & DCCC. equites La-
tini semper dabant justo exercitui R. [655](#)
Quingentorum conjuratorum supplicium: [102](#)
Quingenti tantum a clade superfuerunt ex toto
Antiochi exercitu. [329](#)
Quinque M. voluntariorum sequuntur Africanum
in Græciam. [371](#)
Quinque tantum naves Rhodiæ fugiunt ex tri-
ginta, & sex. [381](#)

Index Rerum.

- Quinqueremes centum jubentur prætores a S. R. præparare. 459
- Quintius a Corcyra in Epirum trajicit. 77
- Quintius & Phil. discordes discedunt a colloquio. 78
- Quintius prudenter, & leniter Epirotas sibi conciliat. 83
- Quintius irritò conatu in Rhagem, Anticyram hibernatum concedit. 84
- Quintius Elatiam aggreditur. 88
- Quintio ter prorogatur imperium in Græcia, 105. 131. 151.
- Quintius triginta trium annorum erat, cum Græciæ libertatem dedit. 139
- Quintio permittitur a Sen. R. quicquid velit in Nabin. 154
- Quintii laudes in bello, & pace. 184
- Quintius Argos cum exercitu petit. 188
- Quintius ad Amic as castra ponit. 192
- Quintius corona Spartam cingit. 205
- Quintius in tempore receptui canit pene capta Lacedæmone. 207
- Quintius præficitur ludicrò Nemeorum. 208
- Quintius jura dicendo Elatiæ hiemem consumit. 217
- Quintius impetrat a Græcis, ut quoscumque Romanos servos in Græcia invenerint, liberent. 219
- Quintius Thessaliam reformat. 220
- Quintius mandatur a S. R. ut audiat legationem Antiochi. 226
- Quintius deos testes invocat in Magnetæ in-gratos. 275
- Quintius prudentissime Athenienses mittit ad Pæ-nætolium. 276
- Quintii verba prudentissima in concilio Aetolorum. 277
- Quintius eludit vanitatem Antiochi, & Aetolorum. 298
- Quintius Messeniis imperat, ut Acheorum concilii

Index Rerum.

cilli sint.	<u>343</u>
Quintius adversantibus asper, cedentibus placabilis.	<u>343</u>
Quintii benignitas in Aetolos hostes.	<u>345</u>
Quintii verba prudentissima ad Attilium consulem.	<u>346</u>
Quintii monita paterna ad Aetolos.	<u>346</u>
Quintius legatus ad Prusiam.	600
Quintius Victorius, & C. Attinius signa inter hostes projiciunt, ut repetantur a militibus.	<u>215</u>
Quintii Minutii strenui viri mors.	504
Qui unam legem tollit, cæteras infirmat.	168
Quo anno ab urbe condita bellum cum Phil. Romani inierint.	6
Quomodo Africanus filiam minorem Sempromio despondit.	<u>528</u>
Quo quis plus potest, eo moderatius imperio uti debet.	769
Quot jugera colonis Aquilejæ in singulos data sint.	<u>651</u>

R

R abies Abydenorum in seipsos, & conjuges, & liberos.	<u>22</u>
Raphia Phœnicis urbs.	<u>250</u>
Rationes, quibus non debuerit differri triumphus L. Furii.	62
Rationes efficacissimæ, quod lex oppia non abrogetur.	<u>162</u>
Relata a legatis Romanis, qui ex Græcia redierunt.	<u>153</u>
Religio ob malum in Circo Ro. prolapsa.	<u>541</u>
Repugnatio foeminarum ad Lamiam.	<u>372</u>
Res navalis numquam feliciter tentata fuit ab Antiocho.	<u>398</u>
Responsum benignum S. R. ad legatos Ptolemæi.	11
Responsum S. R. ad legatos Verminæ.	15
Responsum superbum Phil. ad M. Aemilium.	<u>23</u>

Index Rerum.

Responsum Carthagenensium ad legatos Romanos.	24
Responsum S. R. ad legatos Attali.	76
Responsum Antiochi callidum ad legatos Rhodiorum.	124
Responsum Quintii ad Menippum legatum Antiochi.	227
Responsum Quintii ad Hegifianacem legatum Antiochi.	228
Responsum scitum Chalcidensis hospitis T. Quintii.	297
Responsum Antiochi ad Epirotarum legatos.	308
Responsum S. R. ad Epirotas.	348
Responsum Fulvii Cos. ad legatos Aetolos.	462
Responsum perplexum S. R. ad Achæos.	491
Responsum medium legatorum Romanorum ad Phil. subiratum.	565
Responsum S. R. ad legatos Gallosum.	606
Responsum Minutii legati ad T. Sempronium.	655
Reverentia perjurii.	682
Rhages urbs super Peneum amnem.	84
Rhisiasus Pellensis filio Memnoni demiurgo infestissimus.	96
Rhoda vi capitur a Catone.	170
Rhodii ad Pyrrheam recuperandam copias mittunt.	120
Rhodii satagunt pro libertate sociorum.	121
Rhodia classis duce Pausistrato pro Rom.	358
Rhodiorum luctus ob amissam classem.	383
Rhodii rei maritimæ valde assueti.	386
Rhodiorum classis ad Pataram mittitur.	387
Rhodiæ navis casus memorabilis.	407
Rhodiorum officiositas erga Romanos.	408
Rhodiorum petitiones modestæ a S. R.	441
Rhodii Solorum libertatem petentes non impetrant.	444
Rhodiorum modesti arrogantix Antipatri cedit.	ibid.
	Ro-

Index Rerum.

- Rogatio de bello Macedonico pene antiquatur. 7
 Rogatio ad plebem Rom. de pace Philippo dan-
 da. 130
 Rogatio ad P. R. de bello cum Antiocho geren-
 do. 301
 Rogatio ad plebem Rom. in Africanum. 524
 Rogatio de ætate eorum, qui magistratus pete-
 rent, caperentque. 666
 Romanorum septem M. cæsa a Brutiis. 4
 Romanorum arma extra Italiam potentiora. 9
 Romanorum benignitas erga devictam Cartha-
 ginem. 41
 Roma ni primum usi sunt elephantis contra Phil. 46
 Romanorum militum strenuitas Macedones detur-
 bat a præsidiis, & stationibus. 51
 Romani, & Attalus tempestate afflicti, etiam a
 Cassandrea cum vulneribus repelluntur. 58
 Romanorum claves in Hispania. 130
 Romanorum cædes a Bojis. 142
 Roma avaritia, & luxuria laborans. 162
 Romani servi per totam Græciam redimuntur ab
 omnibus Græcis. maxime ab Achæis. 219
 Romani semper victores evadunt de Turdetanis.
 181
 Romani testudine facta in Spartam percurrunt
 strenuissime. 206
 Romani milites in fervore prælii non parent re-
 ceptui. 216
 Romanorum quinque M. cæsa. 226, & 239
 Romani cum gratiarum actione pecunias a Phil-
 ippo remittunt. 306
 Romanorum magnanimitas oblata a Masanissa, &
 Carth. cum gratiarum actione renuit. 307
 Romani populantur agrum Coroneum. 329
 Romanorum magnificentia Demetrium filium
 Philippo remittit. 342
 Romani Tejorum agros populantur. 403
 Romani tres tantum naves in pugna ad Myon-
 nesum.

Index Rerum.

netum amiserunt.	<u>407</u>
Romani milites, invito imperatore, Phocæam diripiunt.	<u>410</u>
Romani Hellespontum trajiciunt.	<u>411</u>
Romani ab Iliensibus oriundi.	<u>315</u>
Romanorum militum ardor, & ferocia in Antiochi exercitum.	<u>417</u>
Romani plures fere de Gallis triumphos egerunt, quam de toto orbe.	<u>473</u>
Romanorum ictus terribiles in Gallogræcos.	<u>479</u>
Romanorum quatuor M. occisa ab Hispanis.	<u>556</u>
Romani milites visa virtute prætoris Calpurnii accenduntur in hostes.	<u>572</u>
Romani tumultuarias copias raptim in Ligures scribunt.	<u>642</u>
Romani pacem ponunt inter Carth. & Massanissam.	<u>653</u>
Rumor de morte Ptolemæi falsus.	<u>148</u>
Rumores varii in Carthagine, quod Annibal non compareret.	<u>157</u>
Rumor falsus, quod Scipiones capti essent ab Antiocho.	<u>429</u>

S

S acerdotes coguntur a quæstoribus stipendium pendere.	<u>149</u>
Sacrificium tum magna cæremonia Ænæ conditori Ænæ.	<u>612</u>
Sacrilegium indigne fertur a Rom.	<u>16</u>
Sacrum novendiale ob pluviam lapideam.	<u>224</u>
Sacrum anniversarium Amarinthidis Dianæ in Eretria.	<u>284</u>
Salganea, & Euripus deduntur Antiocho.	<u>299</u>
Saltus Citheronis.	<u>33</u>
Saltus Manlianus obsidetur a Celtiberis.	<u>659</u>
Samos & Zacynthus a C. Lælio populantur.	<u>355</u>
Samæi temere Romanis rebellant, licet dederint obsides.	<u>487</u>
Samii strenuissime repugnant Rom.	<u>487</u>

Samii

Index Rerum.

Samii per quatuor menses obsidionem Romanorum sustinent.	488
Samii capti, & direpti veneunt a Romanis.	<i>ibid.</i>
Sangarii flu. ortus, decursus, & exitus satis discrepat a Ptolemæo.	475
Sanguinis guttæ visq; in comitio Capitolii, & foro.	214
Sanguine pluit biduum.	593
Sanguine pluit Romæ.	608
Sarissophori Macedones.	327
Sarissa Macedonica, hasta prælonga.	422
Saturnia colonia Romana.	607
Scelera quam plura Philippi.	93
Scelera detestabilia Bacchantium.	542
Sciathus, & Peparethus insulæ Ægæi vastatæ a Phil.	36
Scipio Nasica cogitur sumptu proprio ludos facere, quos voverat.	348
Scopas Ætolorum princeps magnam auri vim Ptolemæo affert.	55
Scotusa urbs Thessaliæ deditur Antiocho.	313
Scriba, in cujus agro inventi sunt libri Numæ, renuit pretium eorum oblatum a S.R.	647
Socordia, negligentia, & trepidatio Ætolorum ob inopinatum Phil. adventum.	53
Sedetani, Ausetani, Sueffetani ad Catonem deficiunt.	183
Sedes Gallorum in Asia circa Halym flu.	471
Seditio, & querelæ militum Romanorum in castris in Macedonia.	68
Seditio in castris Gallorum.	106
Seditio in Opunte.	108
Seditio Athenis.	377
Seditio Phocææ plebis in Optimates.	180
Sella locus in Laconia.	191
Seleucus fi. Antiochi.	148
Seleucus Lyfimachum bello vicit, & occidit.	227
Seleucus Ant. fi. Lyfimachiæ exercitum habet.	310

Index Rerum.

- Seleucus Phocæam, Elæam, & Cymam urbes**
Afiæ recipit. 382
- Seleucus ab obsidione Pergami cum dedecore,**
& jactura recedit. 395
- Seleucus frumentum exercitui Romano dat.** 467
- Seleucus dat duces itineris Manlio.** 470
- Semimares abominandi in mare merguntur.** 17
- Semimas necari jubetur.** 559
- Sempronius tri. pl. incassum conatur differre**
triumphum Nasicæ. 351
- Sempronius Gracchus ab Amphissa ad Pellam**
tertio die pervenit. 375
- Sempronius licet inimicus Africani, tamen pro**
eo stat contra tri. ple. 521
- Sempronius moritur ex morbo in Hispania.** 610
- S. R. decretum de opprimendo tumultu Gallorum.** 13.
- Senatores in theatro fecernunt a populo.** 212
- Senatus consulta non sunt facienda ad rumores**
privatorum. 236
- Senatus discretus a populo primum ludos spe-**
ctat. 223
- S. C. ad consulem, ut Romam quam primum**
veniat. 264
- S. R. jubet Coss. res divinas facere, prius quam**
agent de provinciis. 301
- S. R. universus decernit triumphum Nasicæ.** 353
- S. R. censet, populus jubet.** 442
- S. R. decernit omnino, ut ambo Coss. in Li-**
gures proficiantur. 506
- S. C. pro Ambracienfibus, referente Æmilio**
consule. 509
- S. C. de solutione stipendii in publicum collati.** 540
- S. C. recens de bacchanalibus omnino ex tota**
Italia profligandis. 554
- S. C. de præmiis indicum Bacchanalium, Æ-**
butii, & Hispalæ. 553
- S. R. jubet Achæis, ut legatis Romanis con-**
silium dent, quoties voluerint. 576

Index Rerum.

S. C. discretissimum sedat contentiones.	584
S. R. decretum ob pertinaciam Flacci .	586
S.R.decretum gratissimum in Demet. gratiam .	395
S. C. de Liguribus victis.	652
S.C.de modificatione sumptuum in ludis.	667
Senectus fortissima Catonis.	587
Septem M.hominum de conjuratione pastorum damnata.	569
Sermones varii Romæ ob segregationem senatus a Plebe in theatro.	232
Sextos deditur Romanis.	378
Sextus Digitius crebro, leviter, & male pugnavit in Hispania.	234
Sex menses non pluit.	645
Siccitate & inopia frugum annus insignis.	645
Sida urbs Pamphylia.	397
Signa militaria, & carpenta præda onusta Gal- lis erepta a Romanis.	27
Setia, & Ferrentinum conceduntur ad habitatio- nem obsidum Carthaginiensium.	68
Signa militaria Hispanis erepta a Romanis.	572
Signa militaria Celtiberis erepta a Rom.	649, 668
Silvæ tam densæ in Aemo, quod diem offu- scant.	637
Sipylus Asiae urbs.	378
Sypuntus, & Buxentum coloniae Rom. augen- tur colonis ex S. C.	560
Syrus insula ex Cycladibus.	58
Syri, Asiatici, & Graeci levissima hominum corda.	325
Situs Heracleæ urbis.	333
Socii Quinti, dum ad colloquium Nabidis venit.	195
Societas Achæorum cum Attalo, & Rhodiis.	97
Socii Philipp. ad colloquium Quintii.	109
Socii Quintii ad colloquium Phil.	109
Soliferrea, & Falaricæ.	176
Solis urbs in Cilicia ab Argivis ædificata.	443
Sopatrus præfectus Chalcidis pro Phil. moritur.	29

Index Rerum.

Sortitio provinciarum.	10, <u>66</u> , <u>74</u> , <u>104</u> ; <u>151</u> , <u>211</u> , <u>224</u> , <u>258</u> , <u>302</u> , <u>368</u> , <u>436</u> , <u>495</u> , <u>506</u> , <u>541</u> , 583, 592, 609, 632, 654, 666.
Sparta olim sine muris.	<u>205</u>
Speculator Persei male multatur a convivis De- metrii.	616
Sperchius amnis Phiotidis.	<u>322</u>
Statuæ Philip. in Chalcide contritæ a Rom. & Rhodis.	<u>29</u>
Statutum Ætolorum, ne prætor sententiam dicat in concilio, cum de bello agitur.	<u>265</u>
Statua Antiochi in templo Minervæ.	<u>329</u>
Statua Africani tempestate dejecta.	<u>526</u>
Statua aurea prima in Italia.	<u>65</u> r
Stena vocantur fauces montium, quæ sunt ad Antigoniam.	71
Stipendium primum pensum Romanis a Car- thaginienſibus.	<u>67</u>
Stipendium militibus Marcelli datum.	<u>144</u>
Stipendium militibus Quintii datum.	221
Stipendium militibus Nasicæ datum.	<u>353</u>
Stobi urbs Præoniæ.	<u>604</u>
Stolida verba legatorum Certimæ ad prætorem Romanum.	671
Strages exercitus Antiochi ad Thermopylas a Romanis.	<u>329</u>
Stratagema C. Claudii ad Chalcidem.	<u>29</u>
Stratagema Phil. in Romanos ad Atabolum.	<u>46</u>
Stratagema T. Quintii in Philippum.	80
Stratagema L. Quintii in captione Eretriæ.	<u>85</u>
Stratagema Catonis in oppugnatores Illerge- tum.	<u>175</u>
Stratagema Catonis in simulatione fugæ.	<u>176</u>
Stratagema Catonis in Lacetanos.	<u>182</u>
Stratagema Catonis in Vergio capiendo.	<u>183</u>
Stratagema Pythagoræ, qui incendio Spartam defendit a Romanis.	<u>207</u>
Stratagema Numidarum in Ligures.	<u>248</u>

Index Rerum.

Stratagema Philopœmenis in Nabin.	268
Stratagema secundum Philop. in Nabin.	271
Stratagema tertium Philop. in Nabin.	272
Stratagema Eumenis in quadrigas falcatas Antiochi.	241
Stratagema quartum Philop. in Nabidis exercitum.	273
Stratagema Acilii Cos. in expugnatione Heraclæ.	334
Stratagema Nicandri in Romanos ad Ambraciam, quod tamen non ei successit.	456
Stratagema Æmilii in Ligures.	644
Stratagema Q. Ful. Flacci in Celtiberos.	648
Stratagema T. Sempronii Gracchi in Celtiberos.	672
Stratonice, & Alabanda urbes Pyrrhæ.	121
epitus in templo Junonis.	16
Strenuitas Abydenorum in prælio Philippum terruit.	24
Stubera urbs Macedoniæ.	50
tupor & pavor S. R. auditis sceleribus Bacchantium.	548
Subsidium raptim missum Athenas ab Romanis.	18
Subsidium Romanis in Græciam missum a Manissa.	25
Subsidium Macedonum missum Romanis a Phil.	189
Sulpitia focrus Postumii Cos.	545
Sunium promontorium terræ Atticæ.	29
Superstitio de tabernaculis fatalibus in foro Rom.	594
Supplicium servorum conjuratorum.	142
Supplicatio ob bellum Philippo indicendum.	9
Supp. in triduum ob victoriam ex Gallis.	27
Supp. ob lauream in puppe natam.	67
Supp. ob prodigia procuranda.	27, 608, 610
Supp. in quatrimum ob devictos Gallos.	108
Supp. in quinque dies ob victoriam de Philippo.	129
Supp. in triduum ob victoriam de Gallis.	144
<u>Supp.</u> ob res in Hispania a Catone gestas.	183

Supp.

Index Rerum.

Supp. ob victoriam Catonis ex Hispanis, & Quintii ex Nabide.	<u>210</u>
Supp. triduana ob terræmotus.	<u>223</u> , <u>287</u>
Supp. ob bellum indictum Antiocho.	<u>302</u>
Supp. ob devictum Antiochum.	<u>332</u>
Supp. ob devictos Bojos.	<u>351</u>
Supp. religionum causa.	<u>369</u>
Supp. victoriæ navalis gratia, & ob castra Romana primum in Asia posita.	<u>429</u>
Supp. ob victoriam ex Antiocho.	<u>431</u>
Supplicatio ob victoriam Lusitanis.	<u>458</u>
Supp. ob tenebras obortas in die.	<u>497</u>
Supp. pro valetudine P. R.	<u>509</u> , <u>657</u>
Supp. ob ædem Opis de cælo tactam.	<u>558</u>
Supplicatio ob victoriam de Hispanis.	<u>583</u>
Supplicatio ob sanguineam pluviam.	<u>594</u>
Supp. ob Ligures devictos.	<u>645</u> , <u>676</u>
Supp. triduana per totam Italiam ex S. C. ob pestem.	<u>634</u>
Supp. ob rem prospere gestam in Celtiberos.	<u>656</u>
Supp. ob fulmina.	<u>668</u>

T

T Abularum urbis situs, & defectio ad Romanos.	<u>467</u>
Tabellæ Polyxenidæ manu propria scriptæ Pauli stratum decipiunt.	<u>379</u>
Tabes mali prima Bacchanalium ex Etruria Romanam venit.	<u>543</u>
Tagus flu. Hispaniæ.	<u>570</u>
Taurus mons limes regni Antiochi.	<u>442</u>
Taurilia ludi.	<u>558</u>
Taygetus mons Arcadiæ.	<u>193</u>
Tectosagi Magavam montem occupant.	<u>476</u>
Tectosagorum fraus, & insidiæ in Romanos.	<u>485</u>
Teii classi Antiochi commeatus tribuunt.	<u>403</u>
Tempestas atrox Romæ pridie Parilia.	<u>610</u>
Templa de cælo tacta.	<u>668</u>
Templum Delii Apollinis.	<u>399</u>

Tem-

Index Rerum.

Templum Bendidium in Thracia.	503
Tempa, & Croton Coloniz Romanæ.	213
Tenedos insula Hellesponti.	22
Terentius, & Tabulius ager.	18
Terentius Culeo electus ad quæstionem habendam de Scipionibus.	525
Termini regni Antiochi Taurus mons, & Tanais fluvius.	442
Terra trium jugerum confedit.	26
Terra pluit.	214. , 260. , 369
Terra movit in foris publicis.	683
Terræmotus creberrimi.	223
Terræmotus duodequadraginta diebus Romæ.	287
Testudinis metaphora.	344
Tabusion castellum.	467
Thaumaci in situ jacent munitissimo.	69. , 321
Thaumaci unde appellati sunt.	69
Thaumaci capiuntur a Romanis.	322
Thebani, & Bæotii latrocinium in Romanos exercent.	134
Thebæ emporium Thessaliæ utilissimum.	563
Theoxenusus Achaicæ cohortis præfectus.	122
Theoxena, & Archo filia Herodici.	612
Theoxenæ verba terribilia.	ibid.
Theoxenæ facinus stupendissimum.	613
Thermopylarum locus unde dicatur.	141. , 323
Thessalonica urbs Macedoniæ.	122
Thesauri Proserpinæ nocte clam ablati.	16
Thyatira, Magnesia, & Siphylus deduntur Ro.	424
Thracæ latronum more adoriuntur impedimenta Romana.	505
Thracæ instantes Bastarnia tempestate perculsi, dii creduntur.	682
Thracæ in montem Donucam confugiunt.	681
Thrausi Thracæ latrones fusi fugantur a Romanis.	504
Trocmi Tolistobogis conjunguntur.	476
Thurius regulus Hispanus pro Romanis militat	

Index Rerum.

tat contrā Hispanos.	673
Tiberis stragem ingentem pontium, ædificiorum, pecurum & villarum edidit.	260
Tyrani muros Spartæ ædificaverunt.	205
Titulus in tabula foribus Larium permarinum af- fixa.	675
Togæ prætextæ cremabantur cum prætextatis.	169
Toga candida elevat auctoritatem Catonis.	446
Tolistobogii Olympum montem occupant.	476
Tollenonibus arietes Roman. frustrantur in muros Ambraciæ.	456
Torquis unus magni ponderis Jovi donatur.	143
Trallis, Magnesia super Mæandrum, & Ephesus deduntur Rom.	424
Transfugæ Itali strenue agunt in Corintho.	39
Trepidatio sociorum navalium classis Romanæ.	405
Trepidatio magna Romæ.	642
Tres novæ coloniæ Romanæ, Puteoli, Vultur- num, & Liternum.	212
Tria signa ærea ex argento multatitio.	129
Tria laudabilia opera militiæ a Catone uno die peracta.	177
Tria loca Spartæ sine muris.	205
Tria millia hominum beneficii damnata.	657
Triclinia toto foro strata tempestate foedantur.	594
Tribali Illyrici.	48
Tribus undecim Athenis.	20
Tribus Attali in Athenis.	ibid.
Tribunus Pleb. prohibet ovationem L. Manliæ, quam a Senatu impetraverat.	73
Trib. Ple. efficiunt, ut neuter Coss. in Macedo- niam proficiscatur.	204
Tri. Ple. vetant Coss. ambos pariter triumphum petere.	127
Tribus Sapia est Umbria.	3, 143
Trib. Ple. ferunt ad plebem de lege Oppia ab- roganda.	158
Trib. Ple. urgent Africanū infamia qua possunt.	520
Tri-	

Index Rerum.

Tribunatus officium pro auxilio privatorum institutum,	537
Triginta homines de factione Phi. interfecti a Lacedæmoniis.	490
Triginta duæ navēs Ligusticæ captæ a Rom.	645
Triginta quinque millia Hispanor. in armis.	647
Tripolis est agrī Laconici.	270
Tripolitanus ager vastatur ab Ætolis.	314
Triticum Romanis datum a Carth.	35
Tritici vis maxima P. R. divisa.	150
Triumphus dabatur ob res tantum gestas in dictatura, consulates, & prætura.	25
Triumphus L. Furii, de Gallis, & quænam tulit in ærarium.	63
Triumphus Q. Minutii in Monte Albano injusta patrum.	128
Triumphat Marcellus de Insubribus, & Comensibus.	144
Triumphus Q. Minutii de Hispanis.	172
Triumphus Catonis de Hispania.	214
Triumphus triduanus T. Quintii nobilissimus.	220
Triumphus celeberrimus Nasicæ de Bojis.	353
Triumphus negatur Q. Minutio.	427
Triumphus Attilii de Antiocho, & Ætolis.	428
Triumphus L. Æmilii de victoriis navalibus.	446
Triumphus Asiatici Scip. spectabilior triumpho Africani.	447
Triumphus decernitur Cn. Manlio.	518
Triumphus M. Fulvii impeditur a trib. ple.	536
Triumphus decernitur M. Ful. invito Cos. & trib. plebis.	538
Triumphat M. Fulv. de Ætolis, & Cephallenia. ibid.	
Triumphus Cn. Manlii de Gallogræcis.	540
Triumphus Calpurnii, & Crispini de Lusitanis, & Celtiberis.	589
Triumphus Q. Fulvii Flacci de Celtiberis.	666
Triumphus Q. Fulvii de Liguribus.	682
Trium.	

Index Rerum

Triumviri epulones Romæ.	149
Triumviri ad deducendas colonias.	221
Triumviris capitalibus cura imponitur vigiliarum disponendarum per urbem.	554
Troas, Alexandria, Smyrna, & Lampſacus ne- queunt expugnari ab Antiocho.	389
Trulli ferrei cum igne in proris Rhodiarum na- vium.	406
Turdetani omnium Hispanorum maxime imbel- les vincuntur a Romanis.	179
Tuditani mors.	130
Turris mobilis fabricata a Quintio.	87
Tusci a Bojis pulſi ex agro Bononiensi.	444

V

V alerius Lævinus in Macedoniam profici- tur.	4
Valerius Antias ſemper intemperantior in augen- dis numeris.	482
Vana pro veris ſæpe valet maxime in bello.	174
Vana ingenia ſatellitum regionum.	203
Vana Aetolorum, & Antiochi promiſſa conte- mnuntur.	296
Vaniloquentia & conſilia pernicioſa Thoantis.	290
Varia opinio de receptione urbium Græcarum ex Phil. ab Romanis.	139
Varia opinio de ultimo Nabidis prælio.	209
Varia copiarum Romanarum præparatio ob tu- multus Ligurum.	224
Varia opinio de numero copiarum Antiochi.	329
Variatio hiftoriæ.	216
Vetiſtigalia infimis pretii locata a Cenſoribus.	592
Vetiſtigal annuum decretum a Cenſoribus in opera publica.	670
Vectonibus ſuſis Toletum capitur a Romanis.	262
Velitum Romanorum armatura.	38
Venatio Leonum, & Pantherarum.	558

Vene-

Index Rerum:

Veneficii quaestiones.	657
Ventosissima regio inter Cycladas.	355
Verba M. Attilii ad Philippum.	23
Verba prudentissima P. Julii Cos. ad milites seditiosos.	92
Verba legati Atheniensium in concilio Corin- thiaco.	185
Verba Alexandri principis Aetolorum in conci- lio Corinthiaco.	186
Verba Aristhenis praetoris Achaeorum in con- cilio Corinthiaco.	186
Verba subdola Nabidis ad Lacedaemonios.	190
Verba Hegesinacis legati Antiochi ad Quintium	227
Verba Manlii ad Legatos Meagetis.	467
Verba & querelae trib. pleb. de Africano.	521
Verba Sempronii Gracchi pro L. Scipione.	532
Verba & petitio honestissima M. F. in S. Rom.	530
Verba T. Sempronii ad L. Minutium in S. R.	654
Verba Phi. ad Antigonum.	680
Vergium castrum praedonum receptaculum.	183
Verminae fi. Syphacis regis humilitas erg Ro- manos.	25
Ver sacrum Cos. faciunt ex jussu pontificum.	151
Ver sacrum quid sit.	212
Ver procellosum.	610
Via fraudis inita in scenore faciundo.	242
Via Flaminia a Bononia Aretium usque.	534
Via Aemilia a Placentia Ariminum usque.	525
Via nulla patet exercitui ad culmen Aemimon- tis.	636
Vibo portus in Brutiis.	4
Vicarius jurisjurandi frater pro fratre.	65
Victoria C. Cornelii de Hispanis.	63
Victoria P. Julii Cos. de Phi. ambigua inter au- ctores.	22
Victoria Romanorum de Boiis non incruenta a Mutinam.	24
	Victo. 2

Index Rerum.

- Victoria Romanorum de Antiocho non magis
gloriosa quam dives. 423
Victoria Romanorum de Gallogræcis gratissima
lociis, qui sunt cis Taurum montem. 497
Victoria de Celtiberis non incruenta Rom. 649, 661
Vitrici iniquitas detegitur Ebutio ab Hispala. 544
Vigiliæ magis quam ullum aliud conficiunt Æto-
los Romanis repugnantes. 333
Viginti quinque aureæ coronæ tantum latæ sunt
in triumpho Aemilii de Liguribus. 652
Vineæ Ligurum cæsæ, & frumenta combusta ad
deditionem eos compellunt. 662
Virgines ter novenæ Junoni canunt carmen
Livii. 17
Visceratio ludi, & ludi funebres, gladiatores,
& epulum in Pontificis Maximi funere. 593
Una navis Punica capitur a duabus Antiochi. 356
Una navis Romana duas Polyxenidæ capit. 354
Universa concio, scribæ, & viatores relictis tribb.
pl. sequuntur Africanum. 520
Voluptates peregrinæ vigorem animorum extin-
guunt. 474
Votum ex incerto an sit irritum. 12
Vota consulis Apollini, Aesculapio, & Saluti ob
valetudinem. 657
Urbes Hisp. quædam captæ a Rom. 353
Urbes, agri, insulæ, & oppida Antiocho jure
belli adempta, dispensantur amicis Pop. Rom.
442
Urbicua oppidum Hispaniæ vi capitur a Rom.
630
Vulgata opinio de Aemi montis altitudine. 636
Uxor Nabidis Argivas fœmin. divitiis spoliât. 118
Uxor is Orisgontis reguli facinus memorabile. 483

X

- X** Enoclide Chalcidensis. 290
X ysthus comprehenditur ab Antigono. 678

Z

- Z** Acynthus insula Adriatici maris repetitur a Romanis. 343
 Zacynthus traditus Romanis. 344
 Zenonis Magnetis verba, & preces humillimæ ad Quintium.
 Zeusippus, & Pisistratus Barcillam obtruncant. 133
 Zeusippi audacia. ibid.
 Zeusippus Tanagram profugit. ibid.
 Zeusippus fuga servi territus, Atenorem profugit. 134
 Zeusis, & Antipater legati Antiochi ad L. Scipionem consulem. 428

Finis rerum, quæ tertio Tomo continentur.

INDEX RERUM,

Quæ quarto Tomo continentur :

A

A Brupolis a Perseo regno pulsus.	61
Adhortatio Persei ad exercitum.	112
Aetolorum in semetiplos furor.	39
Agasia Romanis dedita.	175
Agepolis legatus Rhodiensis.	255
Ager Ligustinus & Gallicus viritim divisus.	50
Anicius Epiro pacata statum Illyrici ordinat.	270
Antenor præfectus classis Persei.	204
Ap. Claudius res Thessalorum & Perræbiorum componit.	51
Appii ovatio.	43
Apollonius legatus Antiochi.	52
Apulo rex Histriæ seipsum interimit.	16
Aquileja.	15
Ariarathes filium Romam educandum mittit.	69
Attilii verba ad Samothracas.	237
Attalus frater Eumenis.	65
Auxilia Ligurum, Cretensium, & Numidarum in castris Romanis.	90

B

B ellum Histris Manlius infert.	3
Belli Histrici finis.	16
Belli Ligurici consilia.	17
Bellum cum Gentio.	207
Bæti ad Romanos deficiunt.	101

C

C Aedes exulum Hypatensium.	39
Caedes principum Aetoliz.	173
C. Martius partem Macedoniz populatus.	180
Cambunii montes.	114
Cassii audax coeptum.	135
Castra Romana ab Histris capta.	4
Carteia colonia Latina.	137
Carystum oppidum Ligusticum a Rom. diru- tum.	53
Censoria comitia.	152
Cestrosphendone inventa bello Persei.	130
Cyretiz Perseo dedita.	114
Claudii ad Uscana clades.	147
Concio Persei.	123
Concio Pauli.	213
Congressus Persei cum Martio.	95
Consules a senatu increpiti.	71
Consultatio Persei de pace.	109
Cornelius Hispalus consul moritur.	22
Corfica subacta.	53
Cotys ad sua tuenda dimittitur.	132
Cretenesium bellum inter ipsos.	40
Curiz Romaniz taciturnitas.	62

D

D Ardani a Bastarnis praelio victi.	29
Diodori astus.	222
Dium a Perseo relictum.	173
Dona Eumeni data.	63

E

E Clipsis solis a Sulpitio Gallo predicta.	220
Edictum de sociis nominis Latini.	14
Tom. IV.	Li
	Edi.

Index Rerum.

Edictum censorium de publicanis & vectigalibus conducendis.	155
Edictum de Macedonicis militibus.	ibid.
Elonicus Regulus.	202
Equestre prælium Persei cum Romanis.	121
Eruptio in Romanos.	180
Evandri exitus.	238
Eumenis Romam adventus.	58
Eumenis oratio.	ibid.
Eumenis ad Romanos auxilia.	117
Eumenis, & Persei inter se captatio.	199

F

Forma Sardiniae Jovi dedicata.	44
Fulvii Flacci interitus.	81

G

Galli frustra a Perseo propter avaritiam ejus tentati.	200
Gentius a Romanis tentatur.	202
Gentius in belli societatem a Perseo receptus.	198
Gentius ultro se Romanis dedit.	210
Gonnus, & Elatia oppida.	115
Gyrton urbs.	ibid.
Græcorum apud Romanos auxilia.	117
Gulussa patris legatus.	137
Gulussa iterum Romam venit.	ibid.

H

Halope a Romanis capta.	123
Haliarti obsidio.	117
Haliartus diruta a Romanis.	127
Harpalus legatus Persei serox.	58
Heraclea a Romanis capta.	179
Histri vino graves caduntur.	6
Histrorum feritas.	16
Histria pacata, ac dedita.	ibid.

Index Rerum.

I

I Lientes Balari, & Sardi a Tib. Sempronio victi.	17
Indicium Rammii de Perseo.	66
Insidiæ Persei in Eumenem.	63
Intercalaris annus.	149
Jocus Martii.	95
Iter Martii consulis per saltus Macedoniae.	169
Junonis Laciniae ædes detecta.	48

L

L Arissa caput Thessaliae.	106
Latitia ob victoriam Pauli.	233
Legatio Sadorum.	9
Legatio Lyciorum.	ibid.
Legatio sociorum nominis Latini.	12
Legatio Carthaginensium.	73
Legatio Roman. ad Rhodienses, & Cretenses.	69
Legatio Romanorum a Perseo reversa.	47
Legatio in Macedoniam, & Ægyptum.	52
Legatorum acta apud Perseum.	74
Legatio Romanorum ad Illyriorum regem.	77
Legatio Persei irrita.	105
Legatio a Perseo ad Romanos.	91
Legati Romanorum circumveniunt Græciam.	93
Legati Chalcidensium.	145
Legatio Ætolorum.	51
Legati Abderitarum.	149
Legati Atheniensium.	142
Legati Milesiorum, & Alabandensium.	143
Legati Cincibili Gallorum regis.	141
Legati Carnorum, Histriorum, & Japidum.	ibid.
Legati in Græciam.	157
Legationes Prusiae, & Rhodiorum.	185
Legati Romanorum a Gentio in custodiam con- jecti.	203

Index Rerum:

Legatio Persei victi ad Æmilium Col.	230
Legati decem in Macedoniam, quinque in Illyri- cum ad ordinandum statum provinciarum.	254
Lepidus princeps senatus ab tertiis jam cenfori- bus lectus.	154
Libitina funeribus non sufficit.	32
Literæ Persei ad Romanos.	93
Lyciscus prætor Ætolorum.	ibid.
Ligures rebellant.	24
Ligurum feritas.	25
Ligurum aliquot millia padum transducta.	72
Locustarum vis ingens.	57
Lucretius classi præfectus proficiscitur ad bellum Macedonicum.	107
Ludicrum Circense.	277

M

M acedoniæ divisio.	215
Macedonia fere omnis intra biduum de- dita.	219
Macedonici regis finis.	242
Magistratus Romani quando primo sociis sum- ptui.	46
Marcus in senatu gloriatur decepto Perseo.	105
Massanißæ consilium.	83
Melibœa a Romanis frustra oppugnata.	183
Melibœa direpta.	230
Mylæ expugnatae a Perseo & incentæ.	115
Misagenes Romanis in auxilium venit.	124
Mos Romanorum.	125
Mutina a Liguribus capta.	19
Mutina a Claudio consule recepta.	23

O

O eneum vi captum a Perseo.	160
Omen Petilii.	25
One.	

Index' Rerū:

Onesimus nobilis transfuga.	118
Oratio Callicratis apud Achæos.	35
Oratio Arconis.	37
Oratio Martii.	96
Oratio Persei responsiva.	97
Oratio militaris Sp. Ligustini;	83
Oratio M. Servilii.	281
Oratio Æmilii Cos.	292
Oratio Rhodii legati.	235
Oroandis Cretensis perfidia.	238

P

P Atavinorum seditio.	41
Paulus Græciam peragrat.	278
Pella regia.	231
Persei mores.	29
Perseus Dolophas subigit.	34
Perseus Delphos adit.	34
Perseus Achæorum societatem ambit.	ibid.
Perseusequestri prælio victor pacem petit.	125
Perseus equestri prælio victus.	132
Perseus frumentatoribus oppressis præsidium co-	
rum oppugnat.	131
Perseus Antiochum & Eumænem tentat.	198
Persei avaritia.	200
Persei trepidatio.	197
Persei fuga.	226
Perseus Samothraciam confugit.	230
Perseus deditus.	239
Pestilentia.	32
Phalænna urbs.	115
Popilius M. in deditos Ligures sævit.	54
Popilius M. causam dicit.	72
Prælium Romanorum & Celtiberorum.	41
Prætores damnati.	136
Prodigium victoriam portendens.	70
Profectio Licinii consulis ad bellum Macedoni-	
cum.	108

Index Rerum.

Pugna Romanorum & Histrorum.	16
Pugna Romanorum & Ligurum.	18
Pugna diu anceps Ligurum & Romanorum.	14

R

R Ammius a Perleo de beneficio sollicitatur.	66
Responsum aruspicum.	84
Responsum Rhodiorum ad legatos Persei.	104
Rhodii quadraginta navium classem pro Rom. parant.	103
Rhodiorum imperium diminutum.	269
Rogatio de bello Persei.	85
Rutiius trib. censoribus diem dicit.	155

S

S Angualis avis.	18
Sardinia recepta.	23
Scodra dedita.	210
Scultenna fluvius.	18
Senatusconsultum de bello Macedonico.	85
Senatus Ligustino centurioni gratias agit.	90
Sycurium oppidum.	115
Soeiales naves.	118
Stratum vocatus Perseus excluditur.	163

T

T Hebe a Romanis recepta.	127
Thessali omnia decernunt, quæ Romani volunt.	94
Tres soles.	33
Tribuni consulibus minantur.	71
Triumphus C. Claudii.	19
Triumphus duo continui ex Hispania.	9
Triumphus Cicerei Pr. in monte Albano.	72
Trium-	

Index Rerum.

Triumphus Anicii.

293

Tumultus Romæ.

6

V

Vlenda per Græciam.

171

Ulcana Perseo dedita.

162

Utilis quam honesti potior tuta.

106

F I N I S.

CHRONOLOGIA

IN T. LIVIUM.

Anni ante Anno Mundi 2767. ante Christi Natiuitatem 1181. ante Urbem Conditam 431.
N. C.

LIBER PRIMUS.

ÆNEAS primus Rex Latinorum.

- 431 **T** Roja capta, cum suis in Traciam trajicit, ibique hyemat. *Dion.*
- 430 Urbe *Ænea* in Thracia condita, abit in Arcadiam, & postmodum in *Siciliam*, ubi hybernat. *Dion.*
- 429 Exacta secunda hyeme, in mare Tyrrhenum trajicit, tandemq; *Laurent.* pervenit media æstate, ubi accepto agro *Lavin.* condit. *Dion.*
- 427 Quarto post captam Trojam anno succedit defuncto Socero *Latino*, qui annos regnaverat 32. & ipse *Æneas* regnat an. 3. *Dion.*
- 424 Bello petitur a *Mexentio* Tyrrheno, & in prælio adversus ipsum cadit, anno 7. exacto post Trojam captam.
- Succedit **ASCANIUS** Filius, qui obsessus a *Mezentio* nocturna eruptione *Lausum* filium *Mezentii* obtruncat: Inde obsidione soluta pax fit.
- 399 Trigesimo anno exacto, post conditum *Lavinium* condit *Albam Longam*, ibique sedem Regni collocat.
- 388 Post annum 38. Regni moritur. Succedit ipsi frater

S Y L V I U S.

Lavinia enim uxor *Æneæ*, ne *Novercæ* nomen sibi invidiosum esset, aut perniciosum, cum gravida esset, in sylvas ab-

Latino Rēge

it, ibique parit filium, & educat, qui
ob id *Sylvius* appellatus est. *Dion.*

357 *Sylvius* cum annis 29. præsuisset, moritur.
Succedit

Anni **ÆNEAS SYLVIUS**

ante Qui regnat annis 31.

U. C. LATINUS

326 Succedit Parenti *Æneæ*, regnatque annis
51. *Dion.*

ALBA

275 Succedit Patri *Latino*, & regnum admini-
strat annis 39.

ATIS, aliis CAPETUS

236 Succedit Parenti *Alba*, & præsist an. 26. *Dion.*
CAPYS

210 Succedit *Capeto*, & præsist an. 28. *Dion.*
CAPETUS, Dionys. CALPETUS

182 Succedit *Capy*, & præsist an. 13. *Dion.*
TYBERINUS, Liv. TIBERIUS

169 Succedit *Capeto*, aliis *Calpeto*, regnatque
annis 8. *Dion.*

161 *Tyberinus*, seu *Tiberius*, prælio cum Latinis
rebellibus ad Albulam fl. commisso, fertur
equo præceps in eundem, & suffocatur an.
Regni 8 exacto. Inde *Albula Tiberis* dictus.

A G R I P P A

Filius succedit, regnatque annis 41. *Dion.*

120 **ROMULUS SYLVIUS, Liv.**

ALLADIUS, Dion.

Succedit Parenti *Agrippa*, præsistque annis
19. *Dion.*

102 *Romulus Sylvius*, seu *Alladius* fulmine i-
ctus perit ex *Livio*, seu, ut *Dionys.* pla-
cet, hiatu terræ cum tota domo,
quod fulmine *Jovis* imitaretur, absorbe-
tur, regnavit an. 37.

Latino Rege

AVENTINUS

Succedit, qui Monti Aventino nomen
dedit, & regnavit annis 37. *Dion.*

66

PROCAS

Succedit *Aventino*, regnatque annis 23. *Dion.*

43

AMULIUS

Fratri majori *Numitori* Regnum extorquet, id.
que obtinet an. 42. post Patrem *Procam*. *Dion.*

20

Anno 4. *Ilia*, sive *Rheæ* filiae *Numitoris*,
postquam jussu *Amulii* Vestali igni cu-
stodiendo destinata fuerat, stuprum ipso
in templo infertur, quo tempore & *Ecli-*
psis Solis fuit, die sc. 4. *Aprilis*, & *Romu-*
lus & *Remus* concepti sunt. *Dion.*

Romulus ex insidiis *Albam Longam* cum *Pa-*
storibus quibuldam ingreditur, *Remum* fra-
trem ex custodia liberat, *Amulium* anno 43.
Regni obtruncat, & *Numitorem* Avum *Ma-*
ternum consentiente Pop. Regem facit.

nni

NUMITOR

ante Pax. *Ilium* captum 432. *æ Dion.*

U.C. Olympiadis 7. anno seu Anno Olympiatico 24.

Palilia Ro. 21. Apr. secundum *Varronem*, Anno

Periodi Jul. 3961. secundum *Fastos* 3962.

Altero anno *Numitoris* *Albani* Regis.

I

ROMULUS, & REMUS

Collectis ex *Latinis*, *Albanis*, & *Pastoribus*
colonis ad tria millia hominum, novam
Urbem condere aggrediuntur.

PRIMUS STATUS CIVITATIS

sub Regibus &

ROM. IMPERII INFANTIA ad an. 249.

4

Romulus ludos indicit *Consuales*, ut postea
vocati sunt, & vicinis invitatis, intentas
in ludos *Virgines* rapit numero septingenta-
tas, & octoginta tres, easque Civibus di-
stribuit. *Plutarch. in Romul. Dion.*

Primum *Romanorum* bellum cum *Ceni-*
ensis

nenſibus ; qui vincuntur. *Romulus Pri-
mus ſpolia opima* de eorum Rege ſect in Ca-
pitolinum Montem , ubi *Jovi Feretrio*
Templum designat. *Plut. Dion.*

4 Urbem inde *Ceninensium* excindit, & Cives
Romam traducit, idemque de *Antemna-*
tibus facit paulo poſt victis. *Dion.*

6 Bellum omnium difficillimum *Romulo* a *Sabia-*
nis inferitur, quod toto triennio durav. *Dion.*

8. Arce *Tarpeja* a *Sabinis* capta , *Romulus*
templum *Jovi Statori* vovet , *Sabinos* in
Urbem ; & *Tatium* eorum Regem ſo-
cium Regni aſſumit , qui cum *Romulo*
quinquennium regnat .

13 *Tatius Collega Romuli* in Regno poſt quintum
annum *Laurenti* , quod latrones quosdam
ſupplicio eriperet , trucidatur. *Dion.*

15 *Fidenas Colonia* a *Romulo* deducta *Idibus A-*
prilis , Civibus eo miſſis 2500. *Plut.*

16 *Cameriam Colonia* deducitur *Kal. ſextilibus* ,
deductis eo quinque millibus Civium. *Plut.*

30 Bellum cum *Veientibus* , cum quibus ſe-
quenti anno iterum victis pax in cen-
tum annos ſancitur .

38 *Romulus* cum regnaſſet an. 37. turbine abripi-
tur ad *Capra Paludem* nonis *Quintilibus* ,
ut *Livius* habet : vel interfectus eſt , ut
Dion. aſſerit , addens , Solem defeciſſe & in
ejus conceptu , & in ejus obitu. Secutum eſt
interregnum unius anni. Porro res Romana
ſub ipſo adeo crevit, ut cum trium millium
peditum *Colonia* deduxiſſet, & equitum
300. ſub ejus obitum numerarentur pedites
4600. & mille equites. *Dion.*

NUMA POMPILIUS

39 *Secundus Ro. Rex* poſt annum Interregnum,
& diutinam deliberationem ad regnum evo-
catur an. natus 40, regnat annos 43. Nullum

- bellum gessit, tantum *Sacra Ro.* instituit.
46 *Numa* 8. anno Regni, cum lues gravissima
Rom. invasisset, *Salios* instituit, qui choreas
egerunt per Urbem, mense Martio. *Plut.*

TULLUS HOSTILIUS

- 82 *Hostilii*, qui in prælio cum Sabinis ceciderat, &
Herfiliæ nobilissim. sceminæ *Nepos* post *Numam*,
qui an. 43. regnaverat, creatur à Rō
Rex an. 1. Olymp. 27. *Dion. l. 2.*
87 Bellum inter Romanos, & Albanos ortum
propter atrocitatem finitur singulari pugna
Horatiorum, & Curatiorum.
89 *Tullus Hostilius* Rom. Rex adscitis Albanorū
auxiliis bellum Fidenatibus, inde Metio scē-
dum supplicium infert; Urbem ipsam Ab-
bam, cum stetisset annis 487. ex fundamen-
tis diruit, Civesque simul omnes Romanos
traducit, Cœlium montem urbi adjungit,
& Curiam Hostilianam extruit. *Dion. l. 3.*
91 Fidenates iterum vincuntur, & oppidū capitum.
96 Bellum Sabinis indictum: post asperum prælium
æquo Marte disceditur. *Dion. l. 3.*
96 In bello contra Sabinos *Tullus* vovet Saturno,
& *Opi* ferias; unde *Saturnalia* orta.
107 *Tullus* bellum Latinis populis ob negatum tri-
butum indicit, quod quinque an. durat, ca-
pta *Medullia* Urbe finitur. *Dion. Hal. l. 3.*
114 *Tullus Hostilius* cum annis 32 regnasset, perit
cum omni familia incendio, cuius suspicio
in *Ancum Martium Numa nepotem* cadit.

ANCUS MARTIUS

- 115 Romanorum Rex IV. electus à Sonatu, &
Populo succedit.
118 *Ancus Martius* Latinis populis bellum infert;
Politorium Urbem capit, Cives Romam tra-
ducit, iisque *Aventinum* montem incolen-
dum tradit. *Dion. l. 3.*
119 *Politorium* à Latinis receptum iterum obsidet,
capit.

capit, cremat, vastat. *Dion. l. 3.*

120 Latini *Medulliam* Coloniam Ro. expugnant, Ancus interea *Tellenas* nobile Latinor. oppidum capit. Incolas Romam deducit, & Politorium in Aventino jungit.

121 *Ancus Martius* quarto belli Latini anno *Medulliam* obsidet, & expugnat, Ficanam etiam Urbem corona capit. *Lucurno* filius *Damarari* Corinthii ex *Baubojadarum* genere hoc anno Tarquinii Romam migrat, & se *L. Tarquinium* vocari jubet. Venit Romam 7. anno *Anci. Dion. l. 3.*

127 *Ancus Rom. Rex* Ostia Tiberis munit, muro Janiculum cingit, eumq; montem cum Urbe ponte sublicio ex solis lignis sine cre, & ferro constructo jungit, cujus curam quibusdam Principibus Viris commendat, qui ob id PONTIFICES appellati sunt. *Dion. l. 3.*

129 *Ancus* quarto anno post bellum *Sabinis* illatum, *Vejentibus* bellum movet. castrisque eorum potitur, & pax fit.

131 Biennio post pacem cum *Vejentibus* factam iterum vincuntur.

133 Contra *Volscos* Romanum agmen deprædantes exercitus ductus *Velitras* obsidet: inde pace facta reducitur. *Dion. l. 3.*

135 Novo bello cum *reliquis Sabinis* exorto, una pugna demiti, & sub jugum missi.

138 *Ancus Martius* cum regnasset an. 24. moritur, relictis filiis duobus fere pubescentibus.

L. TARQUINIUS PRISCUS

Eorum tutor ab Anco constitutus Pop. suadet, ut se Regem creent. Factum an. 2. Olymp. 41

139 *Tarquinius* adhuc centum *Patricios* ex Ro. Civibus in Sen. legit, ut Sen. tum essent 300.

140 Anno sequenti sacra curare incipit, & *Virgines* duas *Vestales* lege lata legit, ut ex numero sex essent.

141 *Tan-*

Tarquinio Priſco R.

- 141 *Tarquinus* primum bellum gerit cum *Apic-
lis* Urbe Latinorum celebri, quibus in servi-
tutem reductis oppidum exciudit. *Dion. l. 3.*
- 142 Contra *Crustunninos* ducit, a *Romulo*
quondam devictos.
- 145 *Latini* magna clade vincuntur. Fuerunt *Eie-
denates*, *Camerini*, & alii. Ab hoc
prælio usque ad ultimum cum *Etruscis*
numerat *Dion. an. 20. l. 3.*
- 146 Bellum contra *Latinos*, quo totum *Latium*
subactum. *Dion. l. 3.*
- 147 *Tarquinus Circum Maximum* designat, lo-
ca *Patribus*, *Equitibus*, & *Plebi* divi-
denſ tanta amplitudine, ut centum quin-
quaginta M. hominum locus ille caperet,
ibique *Ludos* egit, qui postea annui facti
sunt, *Rom.*, seu magni dicti. *Dion. l. 3.*
- 150 *Sabini* magna clade fracti accipiunt inducias
in sexennium.
- 151 *Tarquinus Urbis Romanæ* muros de inte-
gro condit, & quadratis lapidibus maxi-
mis instruere incipit.
- 151 *Cloacas* etiam, & fossas maximo sumptu æ-
dificat. *Dion.*
- 152 *Etruscum* bellum contra *Tarquinium* mo-
tum videtur ab universa gente; quo *Fi-
denæ* Col, *Rom.* captæ. *Dion. l. 3.*
- 161 Pax inter *Etruscos*, & *Tarquinium*, pro
qua impetrata offerunt *Etrusci* *Tarquinio*
coronam auream, sellam eburneam,
sceptrum *Aquila* in summitate exorna-
tum, *Tunicam* purpuream distinctam,
Togam, & 12. *securas*; quos honores
consentiente *Senatu* admittit *Tarquini-
us*. Duraverat bellum annis 9. *Dion.*
- 163 *Galli Belloveso* duce *Alpes* transcendunt, &
Mediolanum condunt. *Liv. l. 5.*
- 171 Pax facta inter *Sabinos*, & *Tarquinium*, *Sa-
binis*

binis omnia sua dudentibus. *Dionys. l. 3.*

- 177 Tarquinius jam fere octogenarius insidiis
filiorum Anci Marci cæsus interiit, cum
annis 38. regnasset.

SERVIUS TULLIUS

Succedit Gener, 30. annorum, anno 4.
Olymp. 50.

- 188 *Tullius Rom. Rex Censum* instituit circa hæc
tempora. Certus autem annus ejus rei dari
non potest, cum in Rom. Histor. sæpius
inveniantur censores tardius, quam de-
beant, electi. Inventæ sunt, cum *Lustrum*
conderet, Ro. Civium 847000. *Dion. l. 4.*

- 212 Idem Urbem in quatuor Tribus, Populum
in Classes, & Centurias divisit,

Ser. Tullius Templum Bona Fortuna in Fo-
ro Boario, alterum *Fortuna Virilis* in ri-
pa Tiberis condit. *Dion. l. 4.*

- 215 Sceleræ nuptiæ *Tarquini Superbi* cum *Tul-
lia* Regis *Servii* minore filia, interfectis
prius ab eo uxore, *Tullia majore*, ab hac
vero *Arunte* marito. *Dion.*

- 220 *Tullius Rex* scelere generi *Tarquini*, & fi-
liæ occiditur, cum regnasset an. 44.

L. TARQUINIUS SUPERBUS

Rex fit anno 4. Olymp. 61. regnat annis 25.
Dion. l. 4.

Hic vertit Regnum in Tyrannidem, primauf-
que Regum *Satellitium* sibi adsciscit.

Tarquinius Volscis, Hernicis, Latinis per-
suaadet, ut Commune *Templum Jovi La-
tinali* in Albæ tumulis extruerent, & ibi
quotannis sacrificarent. Ex *Feria* postea
Latina dictæ sunt. *Dion. l. 4.*

- 229 Gabiis bellum infert, quod 7. annis continuis
geritur: demum Gabii dolo *Sexti Tarqui-
ni* filii capiuntur.

- 237 *Capitolium* ex *Manubiis* *Pometianis* Romæ
extru-

Coss.

extractum, ita dictum ab humano capite
invento. *Dion. l. 4.*

240 Libri Sibylini ad Tarquinium afferuntur.

245 *Lucretia* infelix casus. Rex Tarquinius cum
tota familia Urbe expellitur, Consules
creantur 4. mensibus antequam novus an-
nus iniret. *Dion. l. 4.*

LIBER SECUNDUS:

SECUNDUS STATUS CIVITATIS

sub Consulibus, &

Romani Imperii ADOLESCENTIA ,
quæ 200. an. durat, ad Ap. Claudium,
& Q. Fulvium Coss.

PRIMI CONSULES

JUNIUS BRUTUS,

L. TARQUINIUS COLLATINUS.

246 *Census* Romæ instituitur, qui intermissus fue-
rat tempore *Tarquini*: & *Tributorum* or-
dinatio, & constitutio a *Servio Tullio* rege
facta in ulum revocatur. Inventi sunt con-
dito Lustrum Cives 130000. *Dion. l. 5.*

247 Contra *Lartem Porſenam* Clusinarum Regem
Tarquinius restituere conantem Roma de-
fenditur ponte *Sublicio* interrupto. *Horatii*
Coclitis egregium facinus; item C. Mutii
Scævola. *Horatius Pulvillus* Cos. *Capito-*
lium dedit.

249 Bellum *Sabinum* ortum, quod toto quadri-
ennio gestum est. *Dion. l. 6.*

250. APPIUS *Claudius* vir potens in *Sabinis* Ro-
mam cum Clientibus suis se confert.

251 P. *Valerius Poplicola* moritur hoc anno.

253. Sen-

Coss.

- 253 Servi Romani de Urbe incendenda conjurantes in Crucem aguntur, *Dion.*
- 254 Conjuratio egeſorum Civium a Tarquin. pecunia ſolicitata a Sulp. Coſ. detegitur, & cōprimitur, ſcōtibus in foro trucid. *Dion. l. 6.*
- 255 *Dictator Primus* Romæ creatur T. LARTIUS FLAVUS Coſ. hujus anni; idque ſeditio- nis in Urbe ſedandæ, & rei contra Latinos de Urbe excindenda conjurantes gerendæ cauſa. *Dion.*
- 256 *Cenſu* habito a Dictatore cenſa ſunt Civium 150700. Annuæ induciæ inter Latinos, & Romanos ſiunt.
- 257 *Aulus Poſthumius* poſtea Regillenſis dictus *Di- ctator* creatus ad Regillum lacum cum La- tinis pugnat, Idibus Quintilibus. Latinis victis pax data, & de his triumphatum. *Dion. l. 6.* hoc factum ponit an. 256.
- 259 *Tarquinius Superb.* Rex exul moritur Cumis.
- 260 *Dictator M. Valerius M. F. Poplicola.*
Plebs Romana Sicino auctore *ſecedit in Sa- crum Montem*. Factum hoc poſt æquino- ctium autumnale ſub ſementis initium, manſitq; ibidē per totam hyemē. *Dion. l. 6.*
Coſſ. hoc anno maturius ſolito in tantis Urbis tumultibus, & magna ſolitudine creati Kalendis Septemb.
- Agrippa Menenius* ad plebem mittitur, quam Senatui reconciliat recitato apologo de con- ſpiratione membrorum corporis ad verſus ven- trem. Concordia in ita poſt 6. menſes ſere a ſeceſſione, conſeſſumq; plebi, ut ſuum ha- beret Magiſtratum, qui ſacroſanctus eſſet, cui auxilii latio eſſet ad verſus Coſſ.

TRIBUNI PLEBIS.

- 261 C. Martii in expugnandis *Coriolis* maxima vir- tus ei *Coriolani* cognomen comparavit.
Agrip.

Coss.

- Agrippa Menenius* moritur in tanta paupertate, ut deesset, unde sepeliretur.
- 262 *Feris Latinis* tertius dies adjectus, est cum duo tantum antea fuissent; & pax jurata inter Rom. & Latinos sempiterna. *Dion. l. 6.* Maxima annonæ caritas Romæ exoritur, cum agri mansissent inculti per secessionē pleb.
- 263 *Coriolanus* in exilium ejicitur paulo ante tempus comitiorum.
- 264 *Ludi Jovis Olympii* Romæ magnifice instaurantur, quorum iussione Volsci Duce *Coriolano* Romanis bellum inferunt, *Dion. l. 7.*
- 265 *Martius Coriolanus* Volscos excitat ad bellum, eosque prædatum educit in agrum Rom. inde *Circejos* oppidum deditione capit.
- 266 *Coriolanus* Romam cum exercitu infestus petens a Matre persuadetur, ut exercitum reducat. In reditu male accipitur a Volscis, & in Comitibus lapidibus obruitur, *Dion. l. 8.*

LEX AGRARIA.

- 266 A *Sp. Cassio* Cos. nimium honoribus elato fertur, quæ numquam, ut *Liv.* habet, sine maximis Reip. motibus agitata est. Dissuadente altero Cos. *Virginio*, & toto Senatu, rex in sequentem annum differtur. *Dion. l. 8.*
- 267 *Questores* hoc anno primum creati a Populo, qui Coss. in militiam proficiscentes comitarentur. *Liv.* Fuerunt autem *Caso Fabius* & *L. Valerius*. Hoc eodem anno *Sp. Cassius* affectati Regni accusatus, convictus, & damnatus de Saxo Tarpejo dejicitur. *Liv.*
- 268 Tribuni plebis impediunt delectum: quare Coss. educto exercitu extra Urbem delectum habent.
- 269 *Oppia* Virgo Vestalis stupri rea viva defoditur. *Liv.* Hanc *Dionys.* *Opimiam* *Orosius*

Coss.

sius *Popillam* nominat. Stupri convicti publice sunt verberati & necati. *Dion. l. 8.*

- 272 Cum *Comitia* Romæ instarent, Tribuni Plebis ea impediunt. Rex ad Interregnum redit, & Respublica sine Magistratibus, & Consulibus est. Creantur tandem Coss. per Interregem circa initium Martii.

Julius Trib. Plebis vehementer urget divisionem agrorum, sed suadente *Appio Claudio* sollicitati a Senatu Collegæ Julii de interceptione eum impediunt. *Dion. l. 9.*

- 273 Consul *Fabius*, cum popularibus suis ex *Fabia Gente* Vejens bellum sibi deposcit. Fuerunt numero 306. Fabii, & Clientes, ac socios habuerunt ad 4000.

- 276 Pax Vejentibus victis a Fabio jussu Senatus data, eam tamen non observarunt. *Dion. l. 9.*

- 277 Tribuni Plebis Legem Agrariam urgent.

- 277 Annus tristis omnium *Fabiorum* ad *Cremerâ* cæde. Vejentes *Janiculum* occupant, & Urbem terrent. Ipsum *Janiculum* Montem per totam hyemem obtinent, agrumque Rom. longe, lateque vastant, unde anno sequenti.

- 278 Fames Romæ exorta est. *Dion. l. 9. Liv. 2.*

- 279 Triumphus *Valerii* Cos. de *Sabinis*, & *Vejentibus* *Kalendis Mæji*, quæ hoc anno incidunt in 25. Novemb. *Dion. l. 9.*

- 279 Ingentes turbæ Romæ hoc anno, quo *Genucius* Trib. Pl. consules superioris anni *Manium*, & *Furium*, quod legem Agrariam impedissent, accusat. in delectu habendo Juniores ad nomina respondere recusant, inter quos *Valero* spoliari jussus lictores repellit, & Plebem concitat.

- 280 Coss. *L. Finario Mamercino*, & *P. Furio Medullino Fuso*, *Varro* apud *Macrobiû* tradit, mentionem intercalationis Romanæ fieri in quadam tabula tum posita, sed modus inter.

Coss.

intercalationis non simul explicatur.

Volero Trib. Pleb. factus legem fert de Magistratibus Plebeiis eligendis non *Curiatis*, sed *Tributis Comitibus*.

Lex impeditur usque in sequentem annum; & volero Tribunus reficitur, *Dion.*

282 Lex de creandis Trib. Pleb. Comitibus Tributis urgetur: Appio Claudio Cos. resistente pugna oritur. Quintius alter Cos. persuadet Plebi, ut promulgatio differatur, quæ postea silentio perlata est.

283 Appio dies a Tribunis Pl. dicitur; dies producitur: ipse interim moritur.

L I B E R I I I.

287 *Dii Fidi* Templum Romæ dicatur a Cos. Sp. Postumo nonis Iunii.

289 Romæ pestilens annus fuit, quo armenta, & pecudes perierunt, inde eadem pestis in Urbem ingruit, qua quarta pars Senatus extincta, mortuus uterque Cos. item aliquot Augures. Cœpit circa Kalendas Septembris, hoc est ad Kalendarrum Julianum circa initium Junii, duravit per totum annum. Comitibus autem creandorum Coss. per Interregem habita sunt.

290 C. Terrentius Tribunus Pleb. absentibus Coss. legem ferre conatur de quinque novis legibus scribendis, ne Coss. omnia ex sua sententia agerent.

291 Prodigia multa Romæ ut Terræmotus, fulgetra inusitata. Lex Terrentii de Decemviris creandis, & novis legibus scribendis a Trib. Pleb. summa vi tentata, maximas inter Patres, & Plebem dissensiones excitat.

292 Servi Appio Herdonio Sabino duce occupant Capitolium, seu Arcem Romanam: Tuscu-

Coss.

sculanorum auxiliis recipitur.

Census actus, & *Decimam* ab origine Urbis *lustrum* conditum. Censa sunt Civium capita 132319. *Liv.*

294 L. *Quintius Cincinnatus* ab aratro ad *dictatorem* evocatus *Æquos* sub jugum mittit.

296 *Censorinus* ex commentariis 15. Virorum *Ludos* sæculares Coss. hujus anni M. Valerio, & Sp. Virginio anno Urbis 298. actos asserit.

Tri. Ple. tantum sibi sumunt, ut *Senatum* convocare suæ potestatis esse asserant, quod tamen non conceditur; extorquent tamē *Sen.* ut *Aventinus Mons Plebi* habitandus detur, atq; ita annus ædificationis consumptus est.

299 Tanta pestis Romæ grassatur, ut fere dimidia pars Civitatis perierit.

300 Multum frumenti Romam comportatum est, & pestis desit. Reditus Legatorum ex Græcia cum Legibus, quas descripserat *Hermodarus* Ephesius, ut *Pomponius Juriscons.* refert: cui postea posita fuit statua in Comitio, ut habet *Plin. l. 34.*

Instantibus Tribb. pleb. *Senatusconsultum* fit de *Decemviris* Legum scribendarum causa creandis absque provocatione, qui Magistratum incant Idibus Majis sequentibus.

TERTIUS STATUS CIVITATIS.

sub Decemviris.

301 Anno trecentesimo altero, quam condita Roma erat, iterum *mutatur forma Civitatis* ab Coss. ad decemviros, quemadmodum ab Regibus ante ad Coss. venerat, translato Imperio, ait *Liv. l. 2. pag. 219.* inierunt Magistratum Idibus Maji, ut *Liv.* habet.

302 Magna contentio in *Decemviris* creandis exoritur. *Appius*, qui Comititia habebat primum omnium se creat. Inde conjurat de retinendo sibi in perpetuum *Decemviratu*.

303 Cum

Decemviri

- 303 Cum Idus Maji advenissent, nulla Comitia habita, & Decemviri Magistratum continuerunt magna invidia populi, & Senatus.
- 304 L. *Virginus*, ut filiam ab Appio pro mancipio abductam a stupro defendat, sumpto a Laniis cultro trucidat. Plebs hisce mota in Aventinum secedit, deinde in Sacrum montem, Tribunitiâ potestatem recuperat, & res ad Coss. redit.
- 305 Lex a Trib. pleb. lata, ne pauciores, quam decem Tribuni in Comitibus creentur. Præcedenti enim anno tantum quinque creati fuerant, reliqui vero adoptati.
- 306 Bellum contra Aequos decretum a Senatu, sed Junioribus ad nomina non respondentibus omittitur, & annus contentionibus Tribunitiis circumagitur.

LIBER IV.

- 309 C. *Canulejus* Tribunus Plebis post multas contentiones obtinet, ut Patrum, & Plebis Connubia promiscua essent. Alteram legem ferre conatus est, ut alter Coss. ex Plebe fieret. De hac lege acerrime disceptatum totis annis 78, priusquam plane admitteretur. Jam obtinuit, ut tribuni militares Consulari potestate promiscue fierent, tam ex Plebe, quam ex Patribus.

QUARTUS STATUS CIVITATIS.

TRIBUNI MILITVM

- Tri- Consulari potestate loco Consulum
buni Creati hoc anno, ut habet *Liv. l. 4. p. 284.*
mili- *Dionys.* contra affirmat, factum id esse in eun-
tarsès te anno 3. Olymp. 84. atque hoc modo id
310 factum esset sequenti anno. quod si ita, par
Consulatum amissum esset, quod non verisimile, & Roma a Gallis capta fuisset anno 2. Olymp. 98. quod pugnaret cum Dionysio
Aberratum igitur a *Dionys.* videtur.

Cæte:

Triab. Mil.

Cæterum creati *A. Sempronius Atratinus, L. Atilius Longus, & T. Clodius Siculus*, omnes Patritii, abdicarunt se magistratu, quod vitio creati Auguribus viderentur, tertio Mense, seu, ut *Dion.* habet, post diem 33. & *Interregnum* initum, quod duravit multos dies, cum disceptaretur, an *Comitia Consularia*, aut *Tribunor. militarium* habenda essent. Creati tandem *Coss.*

311 Pax, inquit *Diodorus Siculus*, hoc anno per totum Orbem terrarum.

Hoc eodem anno *Liv. l. 4. p. 286.* ponit initium Censuræ: alii vero anno sequenti, quæ tamen dissensio ita conciliari potest, ut *Livius* ideo id asserat, quia id accidit sub *Coss. Gegamo, & Quintio*, qui sub finem hujus anni inierunt Magistratum. Alii vero id anno sequenti tribuunt, quia prædicti *Coss.* fere usque ad finem anni sequentis gessere Magistratum.

Cum 17. annorum spatio Census non esset actus, visum est eam rem peculiari Magistratu egere. Creati igitur

CENSORES PRIMI,

L. PAPIRIUS MUGILLANUS,
CL. SEMPRONIUS ATRATINUS,
Condiderunt Lustrum undecimum.

Consul *Geganus de Volseis* victis, & sub jugum missis triumphat nonis Septembribus. *Sp. Melius* ex equestri ordine, fame Urbem vexante, largitiones frumenti instituit, & de regno consilia agitat.

315 *L. Minutius* jam *Præfectus annonæ* an. superiori creatus ad Senatum refert, tela congeri in *Sp. Melii* ædes, ob id *Dictator* *Dictus L. Quintius Cincinnatus*, ad quem *Sp. Melius* vocatus a *C. Servilio Ahala* M. equitum, cum comparere nollet, & tumultum cie-

Coff.

cieret, obtruncatur.

316 Plebs Rom. cæde Sp. Melii abalienata a Patri-
bus *Tribunos militares* consulari potestate
creat, qui ineunt Magistr. circa diem 13. Jan.

317 Cruenta Victoria *Sergii Cof.* de Larte Tolum-
nio Vejentium Rege, ob id

Dictator dicitur *Mamercus Æmilius Mamerc-*
cinus, qui Vejentibus victis triumphat Idi-
bus Septembribus.

318 Romæ morbis laboratum est, celebrique Ter-
ræ motus facti.

319 Coss. C. Julio Julio II. & L. Virginio Tricosto,
pestilentis. annus fuit ; quare Rom. (Fidenatibus etiam ad Portam Collinam castra po-
nentibus) in angustiis constituti per Coss.

Dictatorem creant *Q. Servilium Priscum*, vel
Struatum.

Censores C. Furius Fusus Paulus, & M. Gega-
nius Macerinus locum sibi Ro. eligunt, sc.
Villam publicam in Campo Martio, ubi *Cen-*
sum agere, & *Lustrum* condere possint. Sed
hoc Liv. attribuit anno superiori, non huic.

320 Ob terrorem belli Etrusci, quod Vejentes fru-
stra hoc anno ciere conati sunt, dicitur.

DICTATOR.

Mamercus Æmilius Mamercinus, qui Censu-
ram, quæ quinquennalis erat, ad sesquian-
num redigit, seu ad annum & semestrem,
Liv. l. 4. p. 307.

321 Pestilentia atrox Romæ aliarum rerum otium
præbuit. *Ædes Apollini*, vota, multaque facta,
placandæ Deum iræ, & pestis avertendæ a
populo causa.

323 In victis Coss. *Dictator* dicitur A. Postumius
Tubertus contra *Æquos*, & *Volscos*, de
quibus triumphat.

Insigni magnis rebus anno additur (ait *Liv. p.*
315. in fine c. 15.) nihil tum ad rem Rom.

per.

Coff.

pertinere visum, quod Carthaginienses tanti hostes futuri, tum primum per seditiones Siculorum ad partis alterius auxilium in Siciliam exercitum trajecere. Sed fallitur Livius, nam & Carthaginienses ante quinquaginta annos in Siciliam trajecerant bello Persico, ubi maxima clade affecti septuaginta annis quieverunt, & post 19. annos evocati ab Ægestanis tandem cum classe in Siciliam redeunt. *Diod. Sicul. l. 13.*

- 316 Præter siccitatem anni aquæ etiam cœlestes defuere, exaruerunt fontes. Inde *Pestis* exorta, ingens. Cum peregrina Sacra in Urbem inveharentur, Ædibus negotium datum est, ut non nisi Romani Dii colerentur.

Coffus Consul secundus post Romulum *Spolia Opima* Jovi Feretrio retulit, & triumphavit, occiso Larre Tolumnio Vejentium Rege. Testatur hoc *Liv. l. 4. p. 302. & 303.* ubi controversiam de tempore hujus rei agitat.

- 327 Bellum contra Vejentes decernitur, & Comitia Tribunorum militarium habenda omnes tribus censent.

- 329 Ob trium Ducum contra Vejentes dissensiones,
D I C T A T O R.

Dicitur Mam. Æmilius Mamercinus III. qui die 16. ab accepta Dictatura triumphat, & se abdicat.

- 331 Annus hic apud Romanos ludis bello votis celebris, & apparatu, & finitimorum concursu, Tribunis Plebis populum concitantibus, ut tandem Tribb. Mil. ex plebe creent, Senatus comitia consularia decernit.

- 334 Certamen Tribunorum Plebis Consules creari prohibentium: tandem per interregem Tribb. Milit. Consulari potestate creati,

- 335 Paulo post aguntur Quæstorum Comitia, & omnes quatuor creantur ex Patritiis.

Tribb. Mil.

Conjuratio Servorum de Arce, Capitolioque occupando.

- 337 Re male gesta a C. Servilio contra Lavicanos, Quintus Servilius Priscus ejus Pater ab eodem filio dictus.

Dictator.

Filius contra Magister equitum a Parente, hostes egregie vincit, & 8. die Magistr. abit.

- 341 *Postumius* Tribunus Mil. pravæ mentis homo, ob fraudatos præda milites, & crudelia supplicia tumultu excitato ab exercitu lapidibus cooperitur.

- 344 Romani fame afflicti ad frumentum coemendum legatos dimittunt, qui in Italia superbe habitati, benigne tamen a Siculis adjuti.

- 345 Valerius Cos. Carmentanam arcem ab Æquis expugnatam recipit, ovans Urbem ingreditur.

- 346 In Quæstoriiis Comitibus uni tantum Patritio locus relinquitur. Tribuni Plebis Comitibus Tribb. Mili. adempta Coss. omni spe delectus habendi obtinent.

- 347 Contra Volscos, & Æquos dictus.

Dictator.

Publius Cornelius Rutilius.

- 348 Senatus decernit militibus simul, & equitibus stipendium magno gaudii plebis, cum antea suis sumptibus meruissent. *Liv. l. 4.*

- 350 Exercitus Vejos deductus, sed nihil fere, ut
351 etiam in sequenti anno, gestum.

LIBER V.

- 352 Livius hoc anno Tribb. Mili. octo numerat, & inter eos.

M. FURIUM CAMILLUM, &

M. POSTUMIUM ALBINUM.

Qui facti sunt sequenti anno Censores, sed Plutarchus testatur, Camillum factum Censorem, antequam Tribunus fieret.

Ro-

Tribb. Mil.

Rom. Vejos perpetua obsidione cingunt, cum antea interrupta fuisset. Hybernacula sibi struunt milites, ut sub pellibus hyemis tempore perdurent. Quare tumultuantes Tribb. Mil. & populum ad seditionem evocantes accerrima oratione ab Ap. Cl. perstringuntur. Equites tum primum Romæ equis merere coeperunt.

Falisci, & capenates Vejentibus conjuncti castra Rom. invadunt, & ex parte capiunt: in dissensione Ducum clades accipitur. Quare Tribuni Magistratu moventur, & alii creantur, qui statim Kalendis Octobribus Magistr. accipiunt, cum alias Idus Dec. solemnes essent Magistratui ineundo.

Censores hoc anno fuerunt *M. Furius Camillus*, & *M. Postumius Regillensis*. Condiderunt Lustrum 16. *Val. Max. l. 2. c. 3. & Plut.*

354. Cum tributum grave esset Plebi, & Tribb. Ple. maxime instarent in Comitibus Tribunorum Mil. Plebs primum ex Plebe creavit.

P. LICINIUM CALVUM.

355. Livius ait *P. Licinium* primum & solum Tribunum Militum ex Plebe creatum, cæteros fuisse Patritios.

Porro cum Plebs tantam rem obtinisset, libenter tributum in ærarium intulit. Insignis annus fuit hyeme gelida, & nivola, quam secuta æstas pestilens.

356. Ob quam Libri Sybillini ex Sen. consulto aditi, & Duumviris creatis *Lectisternium* primum Romæ factum Apollini, Latonæque, & Dianæ, ac Herculi, Mercurioque, & Neptuno. Peregrini in hospitia deducti, & cum inimicis etiam sermones comiter habitati, & omnibus captivis vincula dempta.

357. cum biennio proximo Plebs Tribunatum Militum sola sece obtinisset, Patritii majorem

rem fere curam habent Comitiorum, quam belli. Clarissimos igitur Viros adornant ad Magistratum petendum, creanturque.

359 *M. FAVIUS CAMILLUS* Dictator dictus Vejos capit, & triumpho omnium clarissimo Urbem ingreditur.

361 Galli hoc anno Alpes transeunt. *Diod. Sic.*

362 Romæ plebs obtinet, ut Tribuni Plebis, qui ferebant legem de relinquenda Roma, & occupandis Vejis, reficerentur. Senatus contra Consules creat post 15. annos, cum interim Tribuni Militares fuissent.

363 Ludi a Camillo Vejentibus victis voti celebrantur. Item Aedes Junonis Reginae magno studio Matronarum dedicatur.

Voluntineses novi hostes exorti agrum Romanum populantur. Romani, quod fame, & peste conficarentur, eos ulcisci non possunt, ideo bellum differtur.

364 Romani, ne Voluntineses impune agros vastarent, tempus ineundi Magist. mutant, & Kalendas Quintiles eligunt, quibus, Tribuni Magistratum inirent.

Camillus propter prædam Vejentanam damnatus, cum absolvi non posset, noluit solvere multam, sed in exilium abiit Ardeam. Clusini auxilia a Romanis contra Gallos petunt. Quare tres Fabii Legati mittuntur, qui contra jus gentium pugnant, & Ducem Gallorum occidunt. Hinc tota belli moles a Clusinis in Romanos vertitur.

365 Romæ, præsentibus Gallorum legatis, qui Fabios ad cædem postulabant, Fabii apud populum tantum valuerunt, ut pro pœna honorem acciperent, & Tribuni militares crearentur cum aliis. Galli Romam invadunt, & magnam ejus partem incendio perdunt. Accidit clades circa diem 16. Julii circa Solstitium,

Tribb. Mil.

tium, ut Plutarch. habet. Verum Plutarch. dies apud Liv. & alios metitur ad sua tempora. Porro & Polybius, qui proxime ab his temporibus abfuit, ponit in annum 366. cladem Atheniensem, quando dicit eam accidisse anno 19. post cladem Atheniensium ad Aegios Potamos, & anno 16. ante cladem Spartanor. ad Leuctra, Diodorus etiam, & Dion. ille quidem aperte, hic aut oblique, dicunt, cladem accidisse *Archonte Pirgione*, qui anno 365. die 16. Julii Magistratum nondum susceperat, anno vero 1366. tempore cladis adhuc perstitit. Vide Historiam apud Liv.

CAMILLUS absens **DICTATOR** creatus Gallos pugna prima in Urbe commissa vincit, altera vero extra Urb. adeo cōficit, ut ne nuntius quidem cladis relinqueretur. Quare alter Romulus, & Urb. Cond. habiturus est.

L I B E R . VI.

367 Leges 12. Tabularum, & quasdam alias a Regibus latas in publicum redigunt, & diem 17. Julii duplici clade insignem, ut & omnes Kal. Nonas, & Idus inter nefastos recenses diem vero 17. Julii Allientem nominant.

Volscis, Æquis, & Etruscis ad extinguendum nomen Ro. arma capientibus, **Camillus** Dictator dicitur, qui Volscos ad deditionem cogit 107. anno post bellum cum ipsis ceptū. Post eam Victoriam in Aequos transit, eosque similiter superat. Etruscos demum Sutrium oppugnantes vincit, & triumphellor. Victor exercitum domum reducit, & triumphat.

369 Censores hoc anno fuisse, & Lustrum 18. conditum esse apparet ex eo quod 4. Trib. ex novis Civibus Etruscis additæ sunt, Stellatina, Tramentina, Sabatina, & Narniensis.

370 **Camillus** Volscos fundit, & Sutrium recipit ab Etruscis, & Incolis restituit.

Tribb. Mil.

- 371 Ob bellum Volscum, & seditionem Romæ
coortam A. Cornelius Cossus *Dictator*
dicitur.
- 372 M. Manl. de Tyrannide occupanda convictus,
& damnatus de Saxo Tarpejo dejicitur.
- 373 Pomptinus ager per quinque viros Ple. divisus.
- 376 Prænestinis Portæ Collinæ arma inferentibus,
T. Q. Cincinnatus *Dictator* dicitur.
- 379 C. Licinius Stolo, & L. Sextius Tribuni Ple-
bis creantur, qui Tribunatum gesserunt toto
decennio, donec impetrarent Consulem ex
Plebe. Deinceps per quinquennium Urbs
sine Magistratibus Curulibus fuit.
- 385 Tandem Tusculo a Velitermis obsessus, & Tus-
culanis opem orantibus, Tribb. Ple. de inter-
cessione remittunt, & Tribb. Mil. creantur.
- 387 Cum ad ultimam dimicationem de legibus
Tribb. Pleb. ventum esset, *Dictator* Ca-
millus IV. dictus.

Sed quod vitio creatus esset, paulo post abdicavit,
& in ejus locum *Dictator* creatus P.
Manlius Capitolinus, qui primus C. *Licini-
um* hominem de pl. Mag. equitum dixit.

388 Tribuni Plebis C. Licinius, & L. Sextius decim-
um resecuti tandem legem de Decemvi-
ris, sacris faciendis, creandis pertulerunt, ut
quinque ex Patribus, quinque ex Ple. coopta-
rentur. Qua Victoria contenta ple. permisit,
ut iterum Tri. Mil. Comitia haberentur.

Ob repentem famam Gallici belli M. Furius
Dictator V. dictus de Gallis in agro Albano
victis triumphat.

Post ingentia certamina, tandem *Dictator* se-
natusque victus rogationes Tribunitias acci-
piunt, & concessum a nobilitate Pl. de Con-
sule Plebejo: a Plebe nobilitati de Præto-
re uno, qui Jus in Urbe diceret. Ita in con-
cordiam reductis ordinibus, Senatus censuit.

Ludos Maximos fieri, & diem unum ad triduum adjiciendum. Cum vero id munus *Ædiles Plebis* recusarent, Juvenes *Patritii* suam operam offerunt, si *Aediles* fierent, atque ita duo *Aediles* etiam ex *Patribus* creati sunt.

L I B E R VII.

390. Pestilentia laboratum est Romæ, mortuus Cenfor *Aedilis Curulis*, 3. Tri. Ple. & M. *Furius Camillus*, vir Princeps in omni fortuna, & pace, & bello, secundus a Romulo *Conditor Urbis* appellatus.
391. Et hoc anno Pestilentia fuit; quare pacis Deum exoscendæ causa tertio tum post conditam Urbem *Lectisternium* fuit, & *Ludi Scenici* primum instituti.
392. Cum Pestis jam triennium sævisset, nec remitteret, *Dictator* dictus L. Manlius Imperiosus, aliis *Capitolinus*, qui *Clavum* figeret, Lex enim vetusta, prisque literis & verbis scripta, ut qui Prætor maximus sit Idibus Septembr. *Clavum* figat. Hujusmodi clavi in Templis fixi indices olim fuerunt numeri annorum, cum raræ essent literæ, ut tot annos præteritos putarent, quot Clavi in Templo *Minervæ* fixi essent.
393. M. *Curtius* in voraginem equo insidens se immitit. Ap. Claudius *Dictator* de *Hereticis* triumphat.
394. Titus Quintius Pennus *Dictator* hoc anno fuit. T. Manlii Torquati insignis de Gallo victoria.
- Cum Bellum Gallicum instaret, *Dictator* dicitur Q. Servilius Ahala, qui hostibus victis triumphat.
395. Brutiorum Resp. ex multitudine promiscuorum hominum; & præcipue fugitivorum hoc anno instituitur. *Diog. Sic. l. 16.*

Coss. Prator, Aediles duo Patritii.

396 C. Sulp. Dictatoris insignis victoria de Gallis.

397 Censores hoc anno condiderunt Lustrum 21.
& Tribubus reliquis addiderunt Pompti-
nam, & Publiliam.

Lex de *Ambitu* primum lata a C. Patelio Tri-
buno Pleb. auctore Senatu.

Lex item de Unciario scenore a Tri. Ple. fer-
tur hoc anno. Est autem unciarium scenus,
quando annuo spatio sortis uncia, sive duo-
decima pars solvitur.

Contra Etruscos communi consensu bellum
inferentes, Dictator dicitur C. *Martius Ru-
silinus primus de Plebe*, qui & Plebejum Ma-
gistrum Equitum invitis Patribus sumit, &
sine auctoritate Patrum jussu Pop. triumph.
quadringentesimo anno, quam Urbs Rom.
condita erat, *quinto, & tricesimo*, quam a Gal-
lis recepta: ablato post *undecimum annum*
a Plebe Consulatu, *Patritii Coss. ambo ex*
Interregno Magistratum injere.

402 T. Manl. Torquatus Dictator contra Carites
& Etruscos dictus. In hujus Magistr. magnis
certaminibus Comitia peracta, tentante Di-
ctat. ambos Coss. Patricios creare. Dilata igitur
Comitia, donec Dictator Magistratu abi-
ret. Inde concordie causa Sen. jubet observa-
ri *Legem Liciniam*, & Coss. Plebejum creari.

403 C. Julius, aliis Q. Julius Julius, Dictator con-
tra Etruscos dictus frustra tentat, ut ambo
Patritii Coss. creentur.

404 C. *Martius Rusilius primus de Plebe* Censor
creatus. M. Fabius Ambustus Dictator
dictus comitiorum causa, qui caveret, ne
ex Plebe Coss. aliquis crearetur.

405 Aegris Coss. L. Furius Camillus comitio-
rum esusa Dictator dicitur.

407 M. Valerius, Livio Poplicola (postea Cor-
vus) ex provocatione cum Gallo pugnat,

&

Coss.

& auxilio Corvi vincit.

Dictator Comitiorum causa *T. Manlius Torquatus*, qui Comitibus habitis æmulum decoris sui absentem *M. Valerium Corvum* adolescentem an. 23. natum *Coss.* creat. Hunc fuisse ex *Poplicolarum* familia *Livius* arbitratur, sed ex *Maximorum* familia *Fabii* *Capitolini* ostendunt, & alii.

409 *Sarricum* hoc anno dirutum.

410 *L. Furius Dictator* contra *Auruncos* ædem *Junoni Monetæ* vovet.

411 *P. Valerius Poplicola Dictator* *Feriarum Latinarum* causa.

412 *Belli Samnitici initium. Ejus causam vide apud Livium l. 7. c. 6.*

Carthaginienes, audita *Victoria Romanorum* de *Samnitibus*, *Romanis* gratulantur, coronamque auream 25, pondo *victoriæ* causa offerunt.

413 *L. Valerius Corvus Dictator* adversus *seditiones milites dictus*, eis persuadet, ut arma deponant, & in militiam redeant.

E I B E R VIII.

414 *Fœdus cum Samnitibus* ictum hoc anno.

415 *Alexand. Epiri Rex* in *Ital.* classem appellit. *Bellum contra Latinos*, in quo *Manlius Coss.* filium suum, quod extra ordinem non consultis *Coss.* pugnasset, securi percussit. Hunc *Manliana Imperia*. Eodem bello *Dencius Coss.* se pro exercitu devovit.

Antiatibus Volscis bellum renovantibus, ægro-
tante *Coss. Dictat.* dicitur *L. Papirius Crassus*.

416 *Æmilius Coss.* ob negatum triumphum. *Senatum* criminatur de *maligne divitis agris*, & Collegam *Q. Publilium Philonem* *Dictatorem* dicit, qui *secundissimas* *lebi* *leges* tulit, ut *Plebs* *cetera* omnes *Quirites* tenerent: alteram ut alter uti-

K K 5 que:

Coss.

que *Censor* ex Plebe crearetur.

- 417 *Furius Camillus* *Cos.* Latio omni subacto ,
ad Senatum refert, quid de Latinis vi-
ctis amplius agendum sit. Senatus decer-
nit, ut alii in Civitatem Romanam re-
cipiantur, alii urbibus suis ejciantur ,
alii tandem agro multentur.

Antiat pop. interdictum mati est, navibusq;
eorum Romam subductis, earum *Rostris*
suggestum exstructum, & exornatum, idq;
Templum postea *Rostra* appellatum.

- 418 *C. Claudius* *Regillensis* Dictator contra *Sidicinos* dictus, quod vitio creatus esset ,
abdicat, & bellum differtur.

- 419 Annus novo magis, quam magno *Ausonum*
bello. insignis.

- 420 *M. Valerius Corvus* *Cos.* max. ea tempestate
Imperator *Ausones*, *Calibus* eorum oppido.
capto, vincit, & ex *S. C.* triumphat.

- 421 *Coss.* contra *Sidicinos* exercitum ducentibus ,
Dictator *Comitiorum* causa dicitur *L. Æ-*
milins Mamercus.

Ob famam belli *Samnitici* Dictator creatur
P. Cornelius Rufinus, qui deinde, quod
vitio creatus videretur. Magistratu se ab-
dicavit, & quia *Pestilentia* insecuta est ,
tamquam omnibus eo vitio contactis au-
spiciis, res ad interregnum rediit.

- 423 *M. Papirius* *Crassus* Dictator dicitur ob fa-
mam *Gallici* belli.

Alexander Epiri Rex amicitiam cum Ro-
manis init: eodem anno *Lustrum* 24. a
Censoribus conditum, & propter novos
Cives duæ *Tribus* *Metia*, & *Scaptia* ve-
teribus 27. additæ sunt.

- 424 *Fœdus* annus, vel intemperie Cœli, vel hu-
mana fraude, quo Romæ de *Veneficiis* pri-
mum quæsitum, *Matronæ* (*Camilla* qua-
dam

Coss.

dam indice) primum 20, inde 170, comprehensæ, & priores quidem sua fraude interierunt, reliquæ capitis damn. sunt. Quæ veneficia cum prodigii loco haberentur, Dictat. clavi figendi causa dictus *Cn. Quint. Varns*.

425 Carceres in Circo primum statuti.

426 *Coss. de Privernatibus triumphant.*

428 Utroque *Coss.* bello impedito, altero contra Paleopolitanos, altero contra Samnites, Dictator Comitior. causa dictus *M. Claudius Marcellus*, qui quod Plebejus esset, ab Auguribus pronuntiatur vitio factus; Trib. id ægre ferentibus, Comitia impedita fuerunt usq; ad 14. interregē per tres fere menses.

429 Lectisternium Ro. quinto fit ab Urbe condita.

430 *L. Papirius Cursor* Dictat. dictus belli Samnitici gerendi causa, cum *L. Furius Camillus* *Coss.* ægrotaret, de Samnitibus triumphavit.

432 *Aulus Cornelius Amina*, aliis *Cossus*, Dictator contra Samnites dictus, iis victis, triumphavit. Dubium tamen est, an per *Coss.* bellum gestum sit, an vero per Dictat. Tabulæ Capitolinæ adscribunt *Coss.* triumphum. Unde patet Dictator. tantum creatum, ut esset, qui ægro Prætorē in ludis Rom. signum mittendis quadrigis daret.

LIBER IX.

433 Caudina pax nobilis Rom. clade *T. Veturi* *Calvino* Sp. *Postumio* *Coss.* facta est.

Q. Fabius Ambustus Dictator est dictus comitiorum causa, sed huic vitio creato subrogatus *M. Æmilius Papus*, & tamen Comitibus habitis non sunt: quare creati sunt Interreges *Q. Fabius Max.*, & *M. Valerius Corvus*.

434 *Aulus Ceretanus* Consul cum Ferentanis hostibus uno præliō debellat obsidibusq; imperatis in deditionem eos accipit. Alter vero *Papirius Cursor* Satricum proditione accipit,

Coff.

- capit, & præsidium Samnitium intercipit.
436 Samnites ultimis precibus a Pop. Rom. sædus
renovari contendunt, sed id non obtinent.
437 Apuli Romam veniunt sædus petentes, im-
petrantque, non tamen ex æquo; sed ut
in ditione essent Populi Rom.
438 Dictator L. Æmilius Satriculam oppugnat:
Samnites ne Urbem hanc amittant, cum
exercitu adveniunt, sed Dictator tuto loco
habens castra, & obsesses erumpentes, &
Samnites vincit.
439 Ad Satriculam castra habet Dictator Q. Fabi-
us: ibi Samnites magno exercitu adveniunt
commeatum prohibitori. Magister equi-
tum missus hostes adoriur, & monomachia
cum duce hostium congreditur, sed & ipse
& Dux hostium cadit.
440 Consules M. Patellius, & C. Sulpicius per
proditionem Soram capiunt. Defectionis
auctores 22. capti, & Romam missi, ubi
& virgis cæsi, & securi percussi sunt.
C. Patellius Dictator exercitu accepto, cum
arx Eregellana a Samnitibus capta esset, eo
contendit, arcem recipit, & val dum præ-
sidium imponit.
442 Dictator dictus est C. Sulpitius Longus contra
Etruscos, cujus belli initia exorta erant.
443 Tribuni Milit. in Legiones suffragio Populi
fiunt, cum antea beneficio Ducum fierent.
444 Q. Fabius Maximus Cos. Etruscorum ad se-
xaginta millia interfecit.
445 P. Decius alter Cos. Tarquinienfes subigit,
alter vero Q. Fabius Max. Samnites.
446 Appio Claudio, qui arte civili eccellebat, ad
Urbem manente, L. Volumnius Cos. Sa-
lentinos hostes sibi debellandos sumbsit.
447 Hoc anno Romani cum Carthaginienfibus
sædus tertium renovarunt, legatisque

amæ

Coff.

ampla munera dederunt.

448 Dictator P. Cornelius Scipio *Coff.* hujus anni
creat L. Postumium, & T. Minutium,
cum ambo *Coff.* adhuc contra Samnites in
expeditione essent.

449 Q. Fabius Max. Censor hujus anni omnem
Hic forensensem turbam excretam in quatuor Tri-
inci. bus conjecit, & Urbanas appellavit, pro-
pter ju- pter quod cognomen Maximi reportavit.
venta

L I B E R X.

Imp. Coloniarum Soram, & Albam deductæ sunt, &
450 Arpinatibus ac Trebulanis Civitas data est.

451 Propter terrorem Æquorum bellum redinte-
grantium Dictator Romæ creatur C. Ju-
nius Bubulcus, qui Æquos domuit, & Ro-
mam rediens triumphavit, & se octavo die
Imperii dictatura abdicavit.

452 Certamen Rom. ortum est inter primores Ci-
vitatatis atritios & Plebejos de numero Pon-
tificum, & Augurum augendo, cum qua-
tuor Pontifices, & quinque Augures essent
eligendi, & reliquis addendi, ut 8. Pon-
tifices, & 9. Augures omnino fierent.
Eos de Plebe assumendos proponunt Tribu-
ni Plebis, dissuadet id Appius, suadet con-
tra idem P. Decius, & persuadet.

453 Censores hujus anni P. Sempronius Sophus,
& P. Sulpitius Averrio Lustrum 29. con-
diderunt. Tribus reliquis dux additæ,
Annenfis, & Tarentina.

454 L. Cornelius Scipio alter *Cof.* in Etruria cum
hostibus pugnat per totum diem magna
utriusque partis clade, alter Cn. Fulvius
Maximus Samnites ad Bovianum vincit
memorabili clade.

455 Ambo *Coff.* Q. Fabius Maximus, & P. De-
cius in Samnium proficiscuntur, & Fa-
bius Samnites, *asperime*, pugna vincit.

Dec.

Coss.

Decius vero Apulos primum vincit ,
deinde in Samnium proficiscitur .

456 L. Volumnius , & Ap. Claudius Coss. in
Samnio bellum gerere jubentur , proro-
gato in 6. menses imperio .

457 Proconsules in Samnio nullo obstante præ-
sidio Murgantium Romuleam , & Feren-
tinum magnas Urbes expugnant .

458 Prodigiorum causa supplicatio in biduum a
Senatu decernitur . Inter ipsam supplica-
tionem certamen oritur inter sceminas
Patritias , & Plebejas , & cum Plebejæ
non admitterentur ad aram Pudicitiae ,
Virginia Volumnii Coss. uxor Sacellum
ad aram Pudicitiae Plebejæ dedicat .

459 Jovis Statoris sedem & a Romulo , & ab
Attilio Coss. in difficillimo prælio votam
Senatus ædificandam locat .

460 Cum annus pestilens esset , ex Sybillinis libris
relatum est , Æsculapium in ejus mali re-
medium ex Epidauro Ro. accersendum .

L I B E R XI.

461 Romani 10. legatos ad accersendum ex Epidau-
ro Æsculapium mittunt , qui dum consilia
agitarent de eo Romam transferendo , an-
guis , e simulachro elapsus , ad navem Ro.
perrexit . seque ibi composuit , inde Romæ
advectus est , qui in Insulam in Tiberi pro-
pe Ro. desilivit , & in eodem loco postea
Æsculapio Templum constitutum est .

462 Coloniae deductæ sunt Castrum Lena , Adria .

463 Mercenarii milites apud Syracusanos acceptis
stipendiis dimittuntur : qui ad Messanos
progressi , amice suscipiuntur , sed illi
omnes trucidant , & Urbem Messanæ
Mamertinam appellant . Dio .

464 Triumviri Capitales Romæ primum circa
hunc annum videntur constituti .

Dis

Coff.

Dictatorem habuit hic annus rei gerendæ causa App. Claudium cæcum, sed quid causæ, & quod bellum fuerit, nullibi exprimitur Tab. cap.

466 Plebs Rom. propter æsalienum post graves, & longas seditiones ad ultimum secessit in Janiculum. Senatus seditionis sedendæ causa Dictatorem creat Q. Hortensium, qui plebem inde deducit, & senatui reconciliat, qui tamen in Magistratu moritur.

467 Romæ contra Vultinientes egregie res gestæ sunt, ut & contra Lucanos.

L I B E R XII.

468 Legati Rom. a Gallis Senonibus interficiuntur, quare bellum eis indicitur, in quo L. Cecilius cum legionibus cæsus est.

469 Post devictos Senones Gallos, Senogallia urbs Colonia Rom. facta est.

470 Fabritius Cos. contra Gallos, Samnites, Lucanos, Brutiosque missus, qui Thuris obsidione cinxerant, hostes magnis præliis superat.

471 Q. Martius Cos. triumphat de devictis Etruscis. Tab. cap.

472 Pyrrhus Epirotarum Rex in Italiam venit, opem Tarentinis laturus.

L I B E R XIII.

473 Valerius Lævinus Cos. adversus Pyrrhum parum prospere pugnatur.

Fabritius Legat. ad Pyrrhum mittitur pro redimendis captivis, cujus virtutem Pyrrhus admiratus omnes captivos Romanos donat.

474 Cum C. Fabricio Cos. quidam e Pyrrhi exercitu attulisset epistolam, a medico Pyrrhi missam, in qua, si sibi honos haberetur, promittebat, se Pyrrhum veneno necaturum, epistolam, & nuntium Pyrrho remittit Fabricius, & monet, ut ubi ab hujusmodi insidiis caveat.

Coss.

- 475 *Cajus Junius Brutus Lucanis, & Brutiis oppositus, eos vincit, ideo quoniam insignis victoria fuerat, de iis triumphat in autumno.*

LIBER XIV.

- 476 *Pestilentia horribilis Romam invasit; adeo ut mulieres pecudesque omnes abortum facerent, periculumque esset, ne genus humanum cum animalibus plane interiret.*
- 477 *Cum Curius Coss. videret sibi cum Pyrrho pugnandum, ea severitate delectum habet, ut militis, qui ad nomen non responderat, bona venderet.*
- 478 *Cum Pyrrhus non haberet, unde exercitum aleret, in Macedoniam prædæ causa profiscitur, ubi aliquot Urbes cepit.*
- 479 *Sextilia Virgo Vestalis damnata incesti viva defoditur.*
- 480 *Tarentini morte Pyrrhi audita nova arma contra Ro. excitant, & auxilia a Carth. accipiunt. quare fœdas cum Rom. violatum est.*

LIBER XV.

- 481 *Legio militum ante 8. annos Rheginis in præsidium missa, occisis civibus Rhegium occupat. Id facinus Romani bellis implici-
ti hucusque tolerarant. Hoc vero anno L. Genutius Coss. obsidentur, expugnantur, & quotquot comprehendi potuerunt, virgiscæduntur, & securi percutiuntur.*
- 482 *In Isthmo Peloponnesi, cum ibi semper ignes erupissent, tandem Thermæ, sive calidæ aquæ eruperunt.*
- 483 *Apolloniatum legati Romæ a quibusdam juvenibus ludibrio habentur, & pascuntur, qui propter hoc facinus jussu populi Apolloniatibus deduntur.*
- 484 *Picentes in deditiōem veniunt, hominum numerus trecenta, & sexaginta millia.*
- 485 *Sallentinis in Apulia bellum a Romanis indi-*
dictum.

Coss

dicatur, eoque ambo *Coss.* mittantur, & Sallentini vincuntur, Brundusinique una cum Civitate capiuntur.

486 Quæstorum numerus auctus, ut essent 8.

L I B E R XVI.

487 Dictatorem hic annus habuit Cn. Fabium Centumalum clavi figendi causa.

488 *Coss.* Agrigentum cum universo exercitu invadunt, & Carthaginienses mœnibus includunt, qui tamen erumpentes multos Romanos occidunt. *Dio.*

489 *Coss.* cum in Siciliam venissent, nihil memorabile gesserunt, sed tantum milites, & socios navales exercuerunt in re nautica. *Polyb.*

L I B E R XVII.

490 Cn. Cornelius *Cos.* cum in portu Liparæorum esset cum 17. navibus, ab Annibale Seniore evocatus tanquam in colloquium, per fraudem capitur.

491 L. Cornelius *Cos.* in Sardinia contra Sardos & Corsos, & Annonem Pœnorum ducem feliciter pugnavit.

492 Atilius Calatinus *Cos.* cum in locum iniquum a Pœnis circumfessum temere duxisset exercitum, M. Calpurnii virtute evasit.

493 C. Atilius Regulus *Cos.* triumphum navalem agit.

L I B E R XVIII.

Atilius Regulus *Cos.* in Africa serpentem portentosæ magnitudinis cum maxima militum clade occidit.

494 Regulus in Africa tres duces Carthaginiensium vincit.

495 Cum successor Regulo non mitteretur, conqueritur de hac re apud Senatum.

496 Carthaginienses magna clade Rom. afficiunt, & eos terra marique persequuntur.

497 C. Sempronius Blaesus *Cos.* de Pœnis triumphat.

Coss.

- 498 T. Coruncanius primus de plebe Pontifex Maximus factus est.
- 499 L. Ædilius Metellus, & C. Furius Pacilus in Siciliam proficiscuntur cum 60. navibus ad com meatum afferendum.
- 500 Regulus missus a Carthaginienſibus ad Senatum, ut de pace, & si eam impetrare non posset, de captivis commutandis ageret, & jurejurando astrictus se rediturum, si commutari captivos non placuisset; utrumque negandi auctor Senatui fuit; & cum fide custodita reversus esset, supplicio a Carthaginiensibus de eo sumpto perit.

L I R E R XIX.

- 501 Claudius Pulcher Col. qui contrā auspicia, profectus jussit immergi pullos, qui cibari volebant, infelicitè adversus Carthaginiensès pugnavit.
502. Coloniae deductae sunt Fregellae, in agro Sallentino Brundisium.
503. Lustrum conditum, quo censa sunt civium capita 251222.
504. Claudia soror P. Claudii, qui contemptis auspiciis male pugnaverat, revertens a ludis cum turba premeretur, dixit: Utinam frater meus viveret, iterumque classem duceret: ob eam causam a Senatu multata est.
505. M. Fabio Buteone Consule populus Romanus classem hostium in Africo mari cecidit: sed ingens iterum clades mari accepta tempestate oriente. *Flor.*
506. Brundisium Colonia deducta. *Vell.*
- 507 Coss. C. Fundanius, & C. Sulpicius.
- 508 Cæcilius Metellus Pontifex Max. A. Postumium Cos. quoniam idem flamen Martialis erat, cum ille ad bellum proficisci vellet, in Urbe tenuit, nec passus est a sacris recedere.

509 Bini

Cof.

- 509 Bini triumphi navales ducti: prior triumphavit C. Lutatius Proconsul de Pænis, postea Q. Valerius Falto de iisdem.

L I B E R XX.

510. Cofs. C. Claudio, & M. Sempronio, Livius tragediarum scriptor primam fabulam exhibuit.
- 511 Valentia Colonia deducta est. *Vell.*
512. Romani a mercenariis, qui ex Sardinia e-
jecti fuerant, invitati Sardiniam occu-
pant, Carthaginienses contra contendunt:
ob id bellum oritur; sed Carthaginienses.
Rom. cæduat. *Polyb.*
513. Bellum Liguribus indictum a Rom. est,
hocque duravit annos 80.
514. Carthaginienses, cum ipsi per se quiesce-
re non possent, Sardos impellunt, ut Ro-
manis rebellent, *Oros.*
515. Sardi a Consule T. Manlio vincuntur.
516. Ambo Cofs. L. Postumius, & Sp. Carvilius.
adversus hostes mittuntur, Postumius con-
tra Ligures, Carvilius contra Sardos, qui
victores existunt, & triumphant.
517. Tuccia Virgo Vestalis incesti damnata est. *Flar.*
518. C. Flaminius Tribunus Plebis legem invitis
Patribus fert, ut ea regio, quæ Picenum vo-
catur, unde Senones Galli pellebantur,
Romanis militibus dividatur, quæ causa
fuit, ut bellum Gallicum exoriretur.
519. Censores T. Manlius Torquatus, & Q. Ful-
vius Flaccus vitio facti se abdicant.
520. Sp. Carvilius Ruga conquestus de uxoris steri-
litate, cum jurasset, se liberorum causa u-
xorem habere, Romæ divortium fecit.
521. Bellum Illyricum gestum, & perfectum est.
522. Teuta Regno pulsa legationem Romam mit-
tit, pacemque petit, quam obtinet, hac tamen
conditione, ut quotannis Rom. tributum
persolvat, omni Illyrico excedat. *Polyb.*

Coss.

- 523 Fœdus cum Asdrubale renovatum est, addita
tamen hac conditione, ne liceret Carthagi-
nensibus Iberum fluvium cum armis trahi-
cere, & ut Saguntini liberi essent. *Polyb.*
- 524 Romani Gallum virum, & fœminam ex Gal-
lia cum muliere simul Græca in foro Boario
vivos defodiunt. *Oros.*
- 525 Romani Gallos vincunt, & eorū quatuor mil-
lia occidunt, capiuntque decem millia. *Polyb.*
- 526 Ambo Coss. T. Manlius, & Q. Fulvius in Bojos
movent, qui statim se dedunt. *Pol.*
- 527 Ambo Coss. C. Flaminius, & P. Furius trans
Padum in Galliam profecti, omnia longe,
lateque vastant, ubi Flaminio Gallorum
exercitus occurrit, quem vincit ingenti
captivorum multitudine. *Polyb.*
- 528 M. Claudius Marcellus, occiso Insubrium Gal-
lorum dace Virдумaro, opima spolia retulit.
- 529 Bellum Istrium motum, quod Istri Romanorū
naves frumento onustas intercepissent,
subacti autem sunt, etsi victoria haud in-
cruenta, triumphavitque de his Scipio.
- 530 Romæ cum deprehenderetur, Coss. L. Vetu-
rium, & C. Lutatium non auspiciato creatos,
abdicare coguntur, & alii creantur, scil. M.
Aemilius Lepidus, & M. Valerius Lævinus.
- 531 inæ Colonæ Latinæ sex millium deductæ
Placentiæ. & Cremonæ. *Vell.*

L I B E R XXI.

- 532 Annibal in Hispania Saguntinis bellum mo-
vet, eosque 8. mensibus obsidet, & tan-
dem capit & Urbem excindit. Rom. ad-
dito excidio Sagunti legatos Carthaginem
mittunt, qui aut Annibalem dedendum
Rom. juberent, aut bellum ipsis indice-
rent; cumque Carthaginenses de jure fœ-
deris disceptarent, bellum ipsis indicitur.
- 533 Cum multa prodigia Romæ hoc anno nun-
tia-

Coss.

tiarentur, liberos adire Decemviri iussi sunt. Itaque Urbs iustrata est, & Lectisternium Cere: item Romæ Lectisternium Juventæ imperatum, & alia ad procuranda prodigia.

L I B E R XXII.

C. Flaminius Cof. ad Trasymenum cum 15. mil. Rom. occiditur: huic subrogatur M. Atilius Regulus, & ut bellum rectius geratur, Dictator creatur Q. Fabius Maximus, qui cum tuta consilia callidis præponeret, Minutium Magistrum Equitum Dictatori æquat Senatus Rom. Sed Minutius paulo post ab Annibale victus, & a Fabio servatus sub Imperio Fabii rediit.

534 Romani ad Cannas temeritate Cof. Terentii Varronis omnium maxima clade afficiuntur. Cof. quæ Aemil. cum 40. M. Ro. cum Senatoribus, viris Consularibus, Prætoribus, & Aedilibus octoginta, & duobus millibus, ac septingentis equitum occumbit.

L I B E R XXIII.

Post pugnam Cannensem Cossam urbem in Samnio deditione capit, sed Neapolim profectus repellitur. Quare Capuam petit, quæ ad Annibalem defecit; inde Nuceriam deditione capit; ad Nolam vero, ubi Marcellus erat, post Cannensem pugnam aperto Marte vincitur, inde Aceras diripit, & incendit, & Casilinum obsidione cingit, quod postea se dedit, magnamque exercitus partem Capuam in hyberna dimittit.

535 Prodigia multa nuntiantur, propter quæ procuranda Novendiale Sacrum fit.

L I B E R XXIV.

536 Annibal ad Nolam a Marcello vincitur, a quo postea Casilinum recipitur. Coss. autem Q. Fabio, & M. Claudio Marcello Classis a privatis Civibus Romæ parata est, & in Sici.

Cof.
548 Annibal a Carthaginienſibus ex Italia ad de-
ſendendam Africam revocatur , qui fren-
dens, gemenſque Italiam reliquit.

549 Legati Carthaginienſium Romæ audiuntur ,
cumque ſatis demiffe agerent, impetrant
pacem.

L I B E R XXXI.

550 Coſ. P. Sulpitius Galba cum in Græciam veniſ-
ſet, nam hoc anno initum eſt bellum a Rom.
cum Rege Philippo, Athenienſibus auxilia
mittit dace Claudio, qui Chalcidem ex im-
provifo capit, ſpoliat, & incendit.

L I B E R XXXII.

551 Complura prodigia ex diverſis locis nuntian-
tur, quæ procurare Coſ. jubetur.

552 C. Quintius Flaminius Coſ. una cum exercitu
a quodam paſtore a Charopo Epirotarum
Principe miſſo per anguſtam callem ad ca-
ſtra Philippi perducitur, qui Regem e ca-
ſtris ejicit, & fugat.

553 Philippus de eventu belli ſolicitus colloquium
T. Quintii, cui prorogatum fuerat imperium
petit, & tribus diebus de conditionibus pacis
diſputatur: impetrat tandem, ut eædem con-
ditiones Senatui Rom. proponantur, ſed nihil
efficitur, niſi tota Græcia excedere velit

L I B E R XXXIII.

554 Romæ primum Triumviri Epulones facti ſunt
hoc anno, quorum poſtea 7. facti ſunt tem-
poribus Sullæ.

L I B E R XXXIV.

555 Oppius Trib. Pleb. legem tulerat paulo poſt
cladem Cannenſem, ne qua mulier plus
ſemuncia auri haberet, ne veſtimento
verſicolore uteretur, & ne vehiculo in
Urbe veheretur, niſi ſacrorum cauſa.
Hanc abrogare capiunt Tribb. Plebis,
cum res Romanæ creſcerent una cum fa-

cul-

Coſſ.

cultatibus. M. Porcius Cato Coſ. diſſua-
det abrogationem luculenta orat. ſed obti-
nent Tribb. Pleb., & eam legem abrogant :

556 Ver ſacrum, quod priori anno factum erat,
non recte factum eſſe a Pontificibus decerni-
tur, ideo de integro factum hoc anno.

557 Hoc anno Senatus a pop. ſecretus ludos Romæ
ſpectavit, quod tamen multi improbarunt.

558 ingens terræmotus Romæ duravit integros
dies 38; adeoque frequentes nuntiati ſunt,
ut indiſtarum feriarum homines tæderet,
& nec Senatus haberi, nec Reſp. admini-
ſtrari poſſet : quare ex reſponſo librorum
ſupplicatio fuit.

Ligures bellum Pop. Rom. movent, Lunen-
ſem agrum, & Piſanum, & Placentinum
depopulantur. Quare Q. Minucius Coſ.
cum exercitu eo proficiſcitur, & Piſarum
obſidionem ſolvit.

L I B E R XXXV.

C. Cornelius Cethegus luſtrum condidit;
cenſa ſunt Civium capita centum quadra-
ginta tria millia ſeptingenta quatuor.

L I B E R XXXVI.

559 Hoc anno primum ludi Scenici exhibiti in
Megalenſibus.

L I B E R XXXVII.

560 Acilius Glabrio proconſul ineunte vere La-
miam Urbem Ætolorum capit, inde Am-
phiffam aggreditur, & operibus oppugnat.

561 C. Manlius Coſ. Aſiam ſortitus, cum pacem
feciſſet cum Antiocho, Gallos in Aſia ho-
ſtes vincit, & caſtris exiit.

Coss.

LIBER XXXVIII.

562 Supplicatio in triduum imperata fuit, quod luce inter horam tertiam ferme & quartam tenebræ obortæ essent, & novendiale Sacrificium indictum, quod in Aventino lapidibus pluisset.

Censores T. Quintius Flaminius, & M. Claudius Marcellus lustrum condiderunt 48. censa sunt civium Capita 258328.

563 P. Scipio Africanus Petiliis Tribb. Plebis, auctore, ut fama erat, Catone, accusatur. is cum majori fortunæ assuetus esset, quam ut sciret se reum esse, cum dies iudicii advenisset, in rostra ascendit, & totam inde concionem secum abduxit ad salutandos Deos, & postea in voluntarium exilium Linternum concessit, nec postea Romam rediit

LIBER XXXIX.

564 Coss. Sp. Postumio Albino, & Q. Martio Philippo Bacchanalia, quæ ex Etruria propagata Romam devenerant, quibus omnium ætatum viri, & sceminæ turpissime corrumpebantur, & ad omne scelus instituebantur, deteguntur, & S. C. abrogantur, atque flagitiorum participes puniuntur.

565 In Hispania Prætores clade afficiuntur, sed reparato exercitu egregie rem gerunt, ad 30. mil. hostium occidunt, & castris eorum potiuntur.

566 Censor inter multos competitores creatur hoc anno M. Porcius Cato, qui Collegam sortitur L. Valerium Flaccum.

567 Colonia deductæ hoc anno Aquileja, mutina, & Parma.

- 568 Complura prodigia nuntiata sunt, ob quæ 20. hostiis majoribus sacrificatum est, & diem unum supplicatio fuit.
- 569 Pestilentia Romæ laboratum adeo, ut milites in Sardiniam scribi non possent, & Libitina sepeliendis mortuis vix sufficeret.
- 570 Pestilentia jam tertium annum & Urbem Romam, & Italiam vastabat, itaque libri Sibyllini inspecti, & supplicationes institutæ.
- 571 Hiems hoc an. adeo sæva & frigore, & omni tempestatum genere fuit, ut arbores, quæ obnoxie frigori sunt, cunctas deureret, & multa ædificia dejiceret,

LIBER XXXXI.

- 572 Incendio circa forum Romæ factio cum plurima essent cremata, ædes Veneris sine ullo vestigio plane cremata est, & Vestæ ignis extinctus: ob quod Virgo, cujus custodia fuerat, flagro cæsa est jussu M. Æmiliæ Pont. Maximi.
- 573 Proconsules M. Junius Brutus, & A. Manlius Volso in Istria hostes prælio vincunt, & ad pacem petendam adigunt, quam dant, obsidibus imperatis.
- 574 Consul Cn. Cornelius Scipio ex Monte Albano, cum Latinas egisset, concidit, & parte membrorum captus ad aquas Cumanas profectus, ibi moritur, eique sufficitur C. Valerius Lævinus.
- 75 Mucius Scævola in Liguria præclare rem gerit, ideo, cum ad Urbem redisset, triumphavit.
- 76 Pestis adeo grassatur Romæ, ut nec Libi-

Coff.

tina funeribus liberorum sufficeret, multo minus servorum; itaque cadavera publice abjecta, quæ tamen nec canes, nec vultures attingebant.

LIBER XLII.

- 577 Q. Fulvius Flaccus, ut ædem Fortunæ equestris, quam in Hispania voverat, magnificentissime extrueret, & exornaret, Templum Junonis Laciniæ in Brutiis tegulis marmoreis spoliat, & suum tegere conatur; verum obstitit Senatus, & Sacrilegium hoc ita punitum est, ut biennio post Censor Fulvius se laqueo suspendere.
- 578 Locustarum ingens nubes in Apuliam infertur adeo ut agros suis examinibus cooperirent; missus igitur Prætor Sicinius, qui coacta ingenti multitudine hominum pestem illam frugum collegit, & pessumdedit.
- 579 P. Licinius Cos. bellum in Græcia cum Perseo ita gerit, ut æqua fere clade per totam æstatem res gererentur; C. Cassius vero alter Cos. per Carniam in Macedoniam exercitum ducere conatur: Rom. Senatus de hoc itinere certior factus legatos mittit, qui Consulem retrahant.

LIBER XLIII.

- 580 Lucretius superioris anni Prætor, quod Chalcidenses avare, & inhumaniter tractasset Romæ a Chalcidensibus accusatur: cum e dies dicta esset, decies centum millium æri damnatur.
- 581 C. Claudius, & T. Sempronius Censore hoc anno fuerunt, qui, quod publicæ nos in ordinem redigerent, offendunt Tribunos Plebis; ob id accusantur: 8

C.

Coff.

C. Claudius damnatus fuisset, nisi Gracchus conceptis verbis jurasset, se exilii comitem Collegæ futurum. Condiderunt lustrum 52. Principem Senatus legerunt M. Æmilius Lepidum: censa fuerunt Civium capita 212805.

L I B E R XLIV.

- 582 L. Æmilius felicissimo prælio exercitum Persei vincit, occisis viginti millibus Macedonum, captis 6. millibus. Persus fugiens relicto regno Samothraciam petit, sed Æmilius classem eo mittit, eumque capit.

L I B E R XLV.

- 583 Æmilius Paulus, priusquam 10. legati ab Urbe in Macedoniam venirent, totam Græciam intra & extra Peloponnesum lustrat, hospitaliter ubique ab omnibus acceptus, nec ipse etiam in suspectos inquisivit.

L I B E R XLVI.

- 584 Lex lata est, ne alicui Regi liceret Romam venire.

- 585 Coff. Cn. Octavio Nepote, & T. Manlio Torquato Hecyra Terentiana acti ludis Rom. sed non peracti, quod Fannibuli spectaculo actio turbaretur.

- 586 Censores L. Æmilius Paulus, & Q. Martius Philippus condiderunt lustrum 53. & principem Senatus quartum legerunt M. Æmilius Lepidum: censa sunt civium capita 317022.

- 587 Terentii Comœdia Heautontimorumenos acta ludis Megalensibus Coff. Tit. Sempronio, M. Juventio.

- 588 Vitio Coff. creati P. Cornelius Scipio Nasica, & C. Martius Figulus abdicant, & eorum loco dicuntur P. Cornelius Lentulus, Cn. Domitius Ahenobarbus.

- 589 Senatus Consultum factum in hæc verba

Cof.

ut M. Pomponius Prætor animadvertet,
ret, curaretque, ut si e Rep. fideque vi-
deretur, Philosophi Romæ, & Rhetores
non essent.

- 190 Pomptinæ paludes a Cethego Cof., cui ea
provincia obvenerat, siccata, & ager ex
his factus.

L I B E R XLVII.

- 191 Censores hujus anni P. Cornelius Scipio Na-
sica, & M. Pompilius Lænas lustrum cō-
diderunt quinquagesimum quartum, &
principem Senatus quintum legerunt M.
Aemilium Lepidum; censa sunt Civium
capita 328314.

- 192 M. Fulvius Procons. ultimus de Liguribus do-
mitis triumphat, atque ita bellum Ligusti-
cum per 80. fere annos gestum finitum est.

- 193 Cff. Sex. Iulio Cæsare, L. Aurelio, memi-
nit Plin. lib. 33. cap. 3. in ærario Rom. fuisse
laterum aureorum pondo 1500. argen-
teorum pondo 92000. & in numerato se-
stertium quadringenties, quæ summa effi-
cit plus quam sexaginta 6. milliones.

- 194 C. Martius Cof. adversus Dalmatas primum
parum prospere rem gerit, postea tamen
feliciter cum eis pugnat.

- 195 Ambo Cof. triumphant, P. Cornelius Sci-
pio de Dalmatis, M. Claudius Marcel-
lus de Liguribus, & Veleatibus, quos lu-
begerat.

L I B E R XLVIII.

- 196 Censores M. Valerius Messala, & C. Cassius
Longinus lustrum fecerunt quinquagesi-
mum quintum, & principem Senatus lege-
runt sextum M. Aemilium Lepidum: censa
sunt Civium capita 324000.

- 197 Q. Fulvius Cof. bellum Celtibericum inchoat,
sed non satis feliciter id administrat.

198 Pu.

Coss.

- 598 Publilia, & Licinia, nobiles sceminæ, quæ viros suos necasse venenis dicebantur, cognita causa, cognatorum decreto necatæ sunt.
- 599 L. Licinius Lucullus, & A. Postumius Albinus Coss. cum delectum severe agerent, nec cuiquam militiæ gratiam facerent, a Tribunis Plebis, qui cognatis suis militiæ vacationem impetrare non poterant, in carcerem conjiciuntur.
- 600 Carthaginenses bellum gerunt cum Massanissa jam nonagesimum secundum annum habente, & prælio congressi vincuntur, & insuper bellum Rom. sibi avertunt. Scipio Aemilianus hujus prælii spectator fuit, qui nihil eo jucundius in vita spectasse affirmavit.

L I B E R XLIX.

- 661 Tertium bellum Punicum initum, quod Carthaginenses contra foedus naves haberent, & extra fines exercitum duxissent, & socio, atque amico Pop. Rom. arma intulissent;

L I B E R L.

- 602 Massanissa Rex Numidiæ annis 90. major moritur, qui filiis suis tribus per Scipionem Aemilianum Regnum distribui voluit, cum paulo ante Marcellus Legatus Rom., qui ter Coss. fuerat, tempestate suborta fluctibus merfus fuisset.

L I B E R LI.

- 603 P. Cornelius Scipio Africanus, cui extta sortem Africa provincia data fuit, fossam in circuitu Carthaginis duxit, quæ viginti tria millia passuum in circuitu habebat, hoc est plusquam quinque milliaria Germanica, atque ita urbem obsedit, & portum obstruxit.

Coff.

L I B E R LII.

604 Metellus ex Macedonia in Græciam veniens, ut motus Lacedæmoniorum, & Achæorum componeret, pugnare cogitur cum Achæis, quos vincit, Romamque revertitur triumphans.

605 Hispania Provincia consularis facta est, & Q. Fabius Cos. eam accipit.

606 Cum dissensio esset Romæ, uter Coss. contra Viriatum in Hispaniam mitteretur, Scipio neutrum sibi placere affirmavit, propterea quod alter, sc. Sulpitius Galba, nihil haberet, alteri, sc. L. Aurelio, nihil esset satis: ita neuter missus est, & Fabio prorogatum est Imperium.

L I B E R LIII.

607 Q. Cæcilius Metellus in Hispaniam mittitur contra Celtiberos bellicosissimam gentem.

608 Q. Fabius Cos. multas Urbes in Lusitania oppugnat, & maximam ejus partem recipit, transfugis, & rebellibus dexteras abscindit, ut defectionis metum reliquis injiceret.

L I B E R LIV.

609 Lustrum a Censoribus conditum quinquagesimum 7. censa sunt Civium capita 328342.

610 Cum Viriatus jam 14. annos Romanos Duces, & exercitus protrivisset, a proditoribus quibusdam a Servilio Cæpione Cos. corruptis occisus est.

611 T. Manlius Torquatus filium suum Junium Silanum a Macedonum legatis repetundarum accusatum ipse judicat, condemnat, & ad laqueum adigit, nec ejus funeris interesse voluit.

L I B E R LV.

612 Cum Coss. P. Cornelius Scipio, & D. Junius Brutus delectum haberent in conspe-

Coff

specu tyronum , C. Matienus accusatus ;
quod exercitum in Hispania deseruisset ;
damnatusque sub furca diu virgis cæsus
est , & sesterio nummo venit :

- 613 C. Hostilius Mancinus Cos. , cui Provincia
Hispania obvenerat , cum sacrificaret ,
pulli e cavea evolaverunt , conscendente
eo deinde in navem , ut in Hispaniam
proficisceretur , in portu Herculis vox au-
dita est : Mancine mane ; ipse autem adeo
infelicitè rem gessit , ut turpissimum fœ-
dus cum Numantinis fecerit .

L I B E R LVI.

- 614 Æmilius Lepidus Proconsul Vaccæos inno-
xiam gentem expugnare conatur , sed
magna afficitur clade , castra etiam amit-
tit , quæ ab hostibus exusta fuerunt .

- 615 Lustrum 58. a Censoribus conditum : Prin-
ceps Senatus Ap. Claudius : censa sunt
Civium capita 323000.

L I B E R LVII.

- 616 P. Cornelio Scipioni Cos. bellum Numan-
tinum extra sortem commendatur .

L I B E R LVIII.

- 617 Cum fere in exitu anni Ti. Gracchus iterum
Trib. Pleb. fieri vellet , & vi lèges suas pro-
mulgare , P. Cornelius Nasica privatus ius-
sit eum occidi , quod factum est in Capito-
lio , subselliorum fragmentis contusus , in-
de insepultus in Tiberim projectus est .

L I B E R LIX.

- 618 P. Rupilius Cos. in Sicilia Tauromeniam
& Ætnam firmissima fugitivorum recepta-
cula bello recipit , ubi multa millia fere-
vorum trucidata .

- 619 P. Licinius Crassus , cum Pontifex Maximus
esset , primus Pontificum extra Italiam
contra Aristonicum cum exercitu mittitur ,

L I X

tur ,

Coff.

tur, qui cum plurima a Regibus Afiz acceperisset auxilia, tamen ab Aristonico vincitur, & fuga capitur: captus, ut ignominiam fugeret, virgam, qua Regnum regebat, oculis Thracii militis, a quo victus trahebatur, infixit, & eum exoculavit, quare iratus Crassum occidit.

620 Lustrum a Censoribus conditum 59. censa sunt Civium capita 368823.

621 C. Sempronius Cos. contra Japudas in Illyrium missus rem male gerit, postea tamen virtute Bruti, qui Hispan. vicerat, magna victoria potitur, & triumphat.

622 Coss. creati hoc anno sunt Cn. Octavius, & T. Annius.

623 Coss. L. Cassius, & L. Cinna.

L I B E R LX.

624 L. Aurelius Cos. Sardos rebellantes subegit.

625 Pestilentia in Africa ab ingenti multitudine locustarum, & deinde necatarum strage fuit.

626 Coss. Transalpinis Gallis bellum inferunt; & Arbenorum infinitam multitudinem ad Rhodanum fluvium interficiunt.

627 Q. Metellus Cos. adversus Baleares missus bellum gerit.

L I B E R LXI.

628 C. Sextius Proconsul victa Salviorum gente Coloniam Aquas Sextias condidit ob aquarum copiam, ex calidis, & frigidis fontibus, atque a nomine suo ita appellatas.

629 C. Gracchus a L. Opimio Cos. ex S. C. Pop. vocato ad arma interemptus est una cum Fulvio Flacco, eo quia legum Gracchianarum abolitionem impediret.

630 L. Opimius prioris anni Cos. accusatus a Q. Decio Trib. Plebis, quod indemnatos Civis in carcerem conjecisset, liberatur.

Coff.

L I B E R LXII.

631 L. Cæcilius Metellus Cos. Dalmatas subegit.

L I B E R LXIII.

632 C. Porcius Cos. in Thracia adversus Scordiscos male pugnavit.

633 L. Cæcilius Metellus Cos. nihil delinquentibus Dalmatis bellum infert, qui tamen amice ipsum suscipiunt, ipse vero cum Solone hiemem transegit.

634 L. Cicinius Geta; & Q. Fabius Max. Eburnus Coss.

635 Lustrum conditum 62 censa sunt Civium capita 394336

636 Tres uno tempore Virgines Vestales genere nobilissimæ cum aliquot Equitibus Rom. incesti pœnas dederunt, Æmilia, Licinia & Marcia.

637 Cimbri, gens vaga, populabundi in Illyricum veniunt, ab his Cn. Papirius Cos. cum exercitu funditur.

638 Livius Drusus Cos. adversus Scordiscos, gentem a Gallis oriundam, in Thracia feliciter pugnat.

L I B E R LXIV.

639 L. Calpurnius Cos. cum exercitu contra Jugurtham in Numidiam mittitur, homo avarus, cæterum non imperitus belli.

640 Romæ intercessionibus Comitia impediuntur, ita ut nulli Curules essent Magistratus. Quapropter A. Postumius legatus, ut in Numidia bellum conficeret, in ipsa hieme exercitum edueit, sed imperitus in impedita loca profectus, patitur se pecunia corrumpi, & vendit Jugurthæ victoriam: castris ita exutus, & in colle quodam obseffus pacem æquam cum Jugurtha facit.

L I B E R LXV.

641 Q. Cæcilius Metellus Cos. duobus præliis

Coff.

Jugurtham fudit , totamque Numidiam
vastavit .

642 Q. Servilius Cæpio Proprætor ex Hispania
triumphat .

643 L. Cassius Cos. Provinciam Galliam sortitur , sed Tigurini & Helvetii eum cum
Pisone legato consulari , & exercitu cadunt .

L I B E R LXVI.

644 Jugurtha petitur a C. Mario ex Numidia .

L I B E R LXVII.

645 Q. Servilii Cæpionis bona publicantur , quod
infeliciter contra Cimbros pugnasset ,

646 C. Marius de Jugurtha triumphat , eumque
in carcerem conjicit , ubi omnibus rebus spoliatus , cum fame 7. dies colluctatus tandem moritur .

647 Cimbri , vastatis omnibus , quæ inter Rhodanum , & Pyrenæum sunt , per saltum
in Hispaniam transgressi , a Celuberis fugantur .

L I B E R LXVIII.

648 C. Marius Cos. Teutones , & Ambrones
circa Aquas Sextias concidit ; traduntur
autem cæsa hostium ducenta millia ,
capta nonaginta .

649 Publicius Malleolus matrem suam interfecit ;
& damnatus Parricidii primus omnium insutus culleo in mare præcipitatus est .

L I B E R LXIX.

650 Metellus Numidicus in exilium voluntarium
Rhodum profectus est , eo quod noluit jurare in legem agrariam per vim latam .

651 Q. Cæcilius Metellus ab exilio ingenti totius
Civitatis favore reductus est .

L I B E R LXX.

652 Cum M. Aquilius causam de pecuniis repetundis diceret , ipse iudices rogare voluit .

Coff.

luit . M. Antonius vero Orator ejus-
nicam a pectore ejus discidit , honestas-
que pop. cicatrices ostendit ; quo facto
statim absolutus est .

653 Senatus consultum hoc anno factum , ne
homo immolaretur , palamque tum siluit
Sacri prodigiosi celebratio .

654 Coss. Cn. Domitio , C. Cassio Ptolemæus
Cyrenarum Rex cognomine Apion mor-
riens Populum Romanum testamento
hæredem reliquit : ejus Civitates Senatus
liberas esse jubet .

655 Ariobarzanes in Regnum Cappadociæ a L.
Cornelio Sulla reductus est .

656 P. Rutilius summa innocentia vir invisus
Equestri ordini , penes quem judicia e-
rant , repetundarum damnatus in exi-
lium missus est .

657 Cyrenis advecta Romam Laſerpitii pondo 30.
L I B E R LXXI.

658 Hoc anno nobilis illa causa M. Curii , & M.
Caponii , de qua Cicero diversis in locis
meminit , apud Centumviros a duobus
Consularibus L. Crasso , & Q. Scævola
acta est .

659 Livius Drusus Senatui invisus factus , velut
socialis belli auctor , incertum a quo ,
domi occisus est .

L I B E R LXXII.

Bellum motum est sociale , quod & dici-
tur Marſicum , quod Marſi primum ar-
ma sumpſissent : item Italicum , in quo
bello Hortensius primum fuit miles , in
sequenti autem Tribunus .

L I B E R LXXIII.

660 P. Rutilius Cos. male pugnat contra Mar-
ſos , & in prælio cadit . Marius legatus
feliciori aliquanto eventu decertat .

LR

LIBER LXXIV.

661 Cum are alieno oppressa Civitas esset, A. Sempronius Prætor, quoniam secundum debitores jus dicebat, ab his, qui scenerantur, in foro occisus est.

LIBER LXXV.

L. Porcius Consul, rebus prospere gestis, fusisque aliquoties Maris, dum castra eorum expugnat, cecidit.

LIBER LXXVI.

A. Gabinius Legatus rebus adversus Lucanos prospere gestis, multis oppidis expugnatis, in obsidione castrorum hostilium cecidit.

LIBER LXXVII.

662 P. Sulpicius Trib. Pleb. auctore Mario perniciosas fert leges, & adversantibus Coss. vim adfert, Pompeiique alterius Consulis filium Sullæ generum occidit. L. Sulla Cos. cum exercitu in Urbem venit, & adversus factionem Sulpicii, & Marii in ipsa Urbe pugnavit, eamque expulit.

LIBER LXXVIII.

Mithridates totam Asiam occupat, & Q. Oppium Proconsulem, item Aquilium legatum in vincula conjicit.

LIBER LXXIX.

663 L. Cornelius Cinna Cos. cum perniciosas leges per vim ferret, pulsus est Urbe a Cn. Octavio Collega.

LIBER LXXX.

Cinna, & Marius in Urbem recipiuntur, qui velut captam eam cædibus, & rapinis vastarunt.

LIBER LXXXI.

L. Sulla Athen. cum maximo labore expugnat.

LIBER LXXXII.

64 L. Valerius Flaccus Cos. Collega Cinnae mis.

Coff.

missus, ut Sullæ succederet, propter avaritiam invisus exercitui suo a C. Fimbria legato ipsius, ultimæ audaciæ homine, occisus est.

L I B E R LXXXIII.

- 665 L. Cornelius Cinna ab exercitu suo, quem invitum cogebat naves conscendere, & adversus Sullam proficisci, interemptus est.

L I B E R LXXXIV.

- 666 Cn. Papirius Carbo, cum ab omnibus oppidis Italiæ, coloniisque obsides exigere vellet, ut fidem illorum contra Sullam obligaret, consensu senatus prohibitus est.

L I B E R LXXXV.

- 667 Capitolium Romæ conflagravit, quo incendio perierunt libri Sibyllini a Numa Pompilio olim comparati. Culpam cremati Capitolii Plutarchus in Sullam conjicit.

L I B E R LXXXVI.

- 668 C. Fabius in Africa propter crudelitatem, & avaritiam in prætorio suo vivus exustus est.

L I B E R LXXXVII. & 88.

- C. Marius Cos. an. natus 26. vincitur a Sulla, & se Præneste cum exercitu includit, ubi obsidetur: cum vero erumpere non posset, cuniculum effodit, sed hoc obstructo, servo imperat, ut se occidat.

L I B E R LXXXIX.

- 669 Cn. Pompejus an. ætatis 25. Africam provinciam fortitur, eamque subjicit, & Domitium vincit, & occidit.

- 670 Mitylene, quæ sola Urbs post Mithridatem arma retinuerat, a M. Thermo Prætorè expugnantur, in qua expugnatione Julius Cæsar corona Cijica donatus est.

LIBER XC.

671 P. Servilius Cos. in Siciliam, & Pamphiliam missus primus in Isauriam iter fecit, & post triennium revertens de his triumphat, & nomen Isaurici meretur.

672 M. Lepidus Cos. cum acta Syllæ tentaret rescindere, bellum excitavit, & a Q. Catullo Collega Italia pulsus est, & in Sardinia frustra bellum molitus perit.

673 Q. Sertorius proscriptus in ulteriore Hispania ingens bellum excitat.

LIBER XCI.

674 Sertorius aliquot Urbes expugnat, & plurimas capit.

LIBER XCII.

675 Cn. Pompejus cum Sertorio in Hispaniis congreditur, sed dubio eventu.

LIBER XCIII.

676 M. Aurelius Cotta Cos. ad Phalcedonem prælio a Rege victus est.

LIBER XCIV.

677 L. Lucullus Cos. adversus Mithridatem: equestribus præliis feliciter pugnavit.

LIBER XCV.

C. Curio Proconsul Dardanos in Thracia domuit.

LIBER XCVI.

678 Ambo Coss. L. Gellius & Cn. Cornelius Lentulus contra Spartacum profiscuntur, & Gellius parum caute in hostes iruens omnes fere copias amittit. Alter consul a tergo ab hostibus invaditur, vincitur, & castra amittit.

679 C. Cassius Proconsul, & Cn. Manlius male adversus Spartacum pugnant, ideo id bellum M. Licinio Crasso prætoris mandatum.

Coff.

LIBER XCVII.

M. Licinius Crassus feliciter pugnavit contra Spartacum, eumque cum 40. milibus occidit; atque ita bellum hos servile sublatum est.

680 Ambo Coss. M. Crassus & Cn. Pompejus Tribunitiam potestatem, cujus imaginem tantum Sulla Dictator reliquerat, restituerunt.

LIBER XCVIII.

681 Lustrum conditum est; censaque sunt Civium capita 450000.

682 Coss. sunt L. Cæcilius Metellus, & Q. Marcius, sed Metellus paulo post mortuus est, & qui in ejus locum susceptus est, similiter mortem obiit, antequam magistratum iniret, quapropter religio Romæ fuit tertium subrogare, atque ita Q. Marcius solus consulatum gessit.

LIBER XCIX.

683 Cn. Pompejus lege ad Pop. lata persequi Piratas jussus, qui commercium annorum intercluserant, intra quadragesimum diem toto mari eos expulit.

LIBER C.

684 Cn. Pompejus ad gerendum bellum adversus Mithridatem profectus, ipsum equestri prælio vicit.

LIBER CI.

685 Conjunctio eorum, qui in petitione Consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis Coss. oppressa est.

LIBER CII.

686 Cn. Pompejus in Provinciæ formam Pontum redegit.

687 Cn. Pompejus Judæos subegit, templum eorum Hierosolymæ inviolatum ante id tempus cepit.

LIBER CIII.

- 688 Catilina a C. Antonio Proconsule cum exercitu cæsus est .
- 689 P. Clodius accusatus, quod in habitu mulieris in sacrum, in quod virum intrare nefas est, intrasset, & cum uxorem Metelli Pontificis stupravisset, absolutus est .
- 690 Pompejus de liberis Mithridatis, Tigrane, & Tigranis filio triumphavit .
- 691 Leges agrariæ a Cæsare Cos. cum maxima contentione, invito senatu, & altero Cos. M. Bibulo, latæ sunt .
- 692 M. Cicero lege a P. Clodio Trib. Plebis lata, quod indemnatos Cives necavisset, in exilium missus est .

LIBER CIV.

- 693 M. Cicero, Pompejo inter alios orante, & T. Annio Milone Trib. Pleb. agente, ingenti gaudio Senatus, & universæ Italiæ ab exilio reductus est .

LIBER CV.

- 694 M. Cato, cum legem impediret, qua Provinciæ in quinquennium, Pompejo Hispaniæ, Crasso Syria, & Parthicum bellum, Cæsari Gallia, & Germania dabantur, a C. Trebonio Trib. Plebis legis auctore in vincula ductus est .
- 695 A. Gabinius Proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao .

LIBER CVI.

- 696 Julia Cæsaris filia, Pompeii uxor decessit, honosque maximus ei a pop. habitus est, ut in Campo Martio sepeliretur .

LIBER CVII.

- 697 Milo, cum Lanuvium proficisceretur, obvium habet P. Clodium inimicum suum: inde convicia iacta ad pugnam rem pertraxerunt, qua Clodius vulneratus fuit, ac de-

Coff.

ac deinde occisus, a suis vero Romam deportatus in curia Hostilia, plebe tumultuante; & volente, una cum Curia crematur.

- 698 Cn. Pompejus Consul fert legem, ne quis aliquem Magistratum absens peteret: recordatus vero loceri sui C. Cæsaris eundem a lege eximit, & hunc absentem Consulatum petere posse concedit.

L I B E R C V I I I.

- 699 Marcellus Consul legem profert de Imperio Cæsari abrogando; eam dissuadent Tribuni, & Sulpitius alter Consul, & aliquo modo Pompejus; ideo decernitur, ut Cæsar sequenti anno exercitus dimittat.

L I B E R C I X.

- 700 Contentiones oriuntur de successore C. Cæsari mittendo, cum se dimissurum exercitus negaret, nisi a Pompejo dimitterentur.

L I B E R C X.

- 701 G. Cæsar Massiliam, quæ portas ipsi clauferat, obsedit.

L I B E R C X I.

- 702 M. Ælius Rufus Prætor cum seditiones in Urbe concitaret, novarum tabularum Plebe sollicitata, abrogato Magistratu, pellitur Urbe.

L I B E R C X I I.

Pompejus cum victus a Cæsare Ægyptum petiisset, jussu Ptolemæi Regis pupilli occisus est.

L I B E R C X I I I.

- 703 Romæ magnæ turbæ fuerunt; Dolabella enim Ciceronis gener novas tabulas proposuit.

LIBER CXIV.

704 Cæsar Scipionem prætorem, Afranium, & Jubam vicit ad Thapsum, castris eorum expugnatis.

LIBER CXV.

705 Cæsar in Hispaniam profectus adversus Cn. Pompejum, utrimque multis expeditionibus factis, & aliquot Urbibus expugnatis, summam victoriam cum maximo discrimine ad Mundam urbem consecutus est.

LIBER CXVI.

Cæsar tandem conspiratione facta a M. Bruto, C. Cassio, a Bruto, & C. Trebonio in curia Pompeji occisus est 23. vulneribus.

LIBER CXVII.

Lepidus Pontif. Maximus in rerum confusione, ac tumultu interficitur.

LIBER CXVIII.

M. Antonius D. Brutum Mutinæ obsidet.

LIBER CXIX.

C. Trebonius unus ex interfectoribus Cæsaris a P. Dolabella Smyrnæ trucidatur, propter quod Dolabella a Senatu hostis judicatus est.

LIBER CXX.

706 Cicero a Popilio Centurione, qui fuerat in causa capitis ab eo defensus, & conservatus, interficitur.

LIBER CXXI.

C. Cassius Dolabellam in Urbe Laodicea obsessum mori cogit.

LIBER CXXII.

M. Brutus adversus Thracas parum prospere rem gerit.

Coss.

L I B E R CXXIII.

Cæsar , & Antonius cum exercitibus in Cræciam trajiciunt, bellum contra Brutum, & Cassium gesturi.

L I B E R CXXIV.

708 C. Cæsar, & Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum, & Cassium pugnant.

L I B E R CXXV.

709 L. Antonius Consul, M. Antonii Frater; Fulvia M. Antonii uxore consulente, bellum Cæsari infert.

L I B E R CXXVI.

710 Perusia fame coacta deditur, Antonius, & Fulvia ibi existentes incolumes dimittuntur.

L I B E R CXXVII.

711 Antonius, & Augustus pacem faciunt cum Pompejo.

L I B E R CXXVIII.

712 Belli causæ inter Pompejum, & Augustum oriuntur, & utrinque pugnatur vario eventu.

L I B E R CXXIX.

713 Adversus S. Pompejum vario eventu navatilibus certaminibus pugnatum est.

L I B E R CXXX.

714 M. Antonius, dum cum Cleopatra luxuriatur, tarde Mediam provinciam ingreditur, & bellum Parthis infert, in quo multa hominum millia amittit.

L I B E R CXXXI.

715 Sex. Pompejus cum in fidem M. Antonii veniret, bellum adversus eum in Asiam movens, oppressus a legatis ejus occisus est.

716 Antonius Artavasdem Armeniæ Regem, fide data, perductum, in vincula conjici jubet, & Regnum Armeniæ filio suo cum Cleopatra nato dedit.

Coff.

L I B E R CXXXII.

- 717 C. Cæsar in Illyrico Dalmatas domat.
718 Antonius Octaviam Augusti sororem repu-
diat, & alia peragit, quibus offendit Pop-
Rom. quare bellum illi indicitur.

L I B E R CXXXIII.

- 719 Antonius ad Actium classe vincitur a Cæ-
sare.
720 Augustus in Ægyptum veniens Celusium
proditione Cleopatraz capit; Antonius
autem Alexandriam fugit, & obsessus a
Cæsare in ultima rerum desperatione,
præcipue occisæ Cleopatraz falso rumore
impulsus, ipse se interimit.
721 Augustus tres triumphos agit reversus in
Urbem, unum ex Illyrico, alterum ex
Actiaca victoria, tertium de Cleopatra.
722 M. Lepidus, qui Lepidi triumviri fuerat
filius, conjuratione contra Cæsarem fa-
cta, bellum moliens occisus est.

L I B E R CXXXIV.

- 723 C. Cæsar, rebus omnibus compositis, Au-
gustus cognominatus est, & mensis sexti-
lis in ejus honorem appellatus est.
Bellum contra Bastarnas, & Mæsos, & alias
gentes a M. Crasso gestum est.

L I B E R CXXXV.

- 725 Cæsar adversus Hispanos bellum gerit; &
Salassos, gentes Alpinas, domat.
726 Augustus ex Hispania ad Urbem redit, ubi
Marcellum sororis suæ filium Quæstorem
creavit, Tiberium vero Ædilem. *Dio.*
727 Augustus morbo adeo decubuit, ut nulla
spes esset salutis: quapropter testamentum
condidit, & senatui misit, sed ex hoc
morbo liberatur industria Antonii Musæ
Medici. *Dio.*

Coff:

L I B E R CXXXVI.

718 Inundationes Urbem Romam vastarunt, & pestis per totam Italiam; ita grassata est, ut nemo agris colendis vacaret, unde famemes exorta. *Dio.*

719 Augustus, rebus in Sicilia ordinatis, in Græciam transmisit, ubi Lacedæmonios redivisibus auxit, quod Livium in exilio olim humaniter receperant. *Dio.*

730 Augustus ex Lesbo in Asiam pergit, & Bithyniæ provinciam ordinat. *Dio.*

L I B E R CXXXVII.

731 Agrippa aquam in agro Lucullano collectam, quæ Virgo appellabatur, quod a Virgine venæ ejus offensæ essent, in Urbem deduxit.

732 Augustus, cum Decennii Principatus in exitu esset, in aliud quinquennium sibi principatum prorogavit.

733 Seculares ludos hoc ann. Augustus quinto celebravit.

734 Augustus Templum Quirini Romæ de novo ædificat, idque exornat columnis 76. *Dio.*

L I B E R CXXXVIII.

736 Drusus Rhætos, qui latrociniis vicina infestabant, domat.

737 Incendio Sacra Vestæ fere vastata fuerunt. *Dio.*

738 Augustus Senatum legit, & cum ex nobilioribus familiis pauci essent Senatores, inopiam eorundem sublevavit. *Dio:*

739 Agrippa, cum in Campaniam venisset, in morbum incidit, & moritur.

L I B E R CXXXIX.

740 Drusus Rhenum transvectus Usipetas Imperio subjicit. Lupiam fluvium transit, & in Sicambros irrumpit, per eos in Cherusco.

Coff.

ruscorum Regionem ad Visurgim proce-
dit. *Dio.*

L I B E R CXI.

- 741 A 'Senatu decernitur , ut Jani Templum
claudatur, cum bella , propter quæ re-
ratum fuerat, composita essent. *Dio.*

L I B E R CXII.

Bellum contra Transrhenanas gentes a Dru-
so geritur.

L I B E R CXLII.

- 742 Augustus de Senatu habendo , & Senatus
Consultis faciendis leges promulgat , in
Urbem tamen non venit propter mortem
Drusi , qui ad Rhenum collapsus equo
fracto crure interierat.

605306

F I N I S.

